

Róbert Letz (ed.)

Dokumenty k procesu s katolíckymi
biskupmi Jánom Vojtaššákom,
Michalom Buzalkom a Pavlom Gojdičom

EDÍCIA
DOKUMENTY

ÚSTAV
PAMÄTI
NÄRODA

Dokumenty k politickým procesom

Zväzok I.

Róbert Letz [ed.]

DOKUMENTY K PROCESU
S KATOLÍCKYMI BISKUPMI
JÁNOM VOJTAŠŠÁKOM, MICHALOM BUZALKOM
A PAVLOM GOJDIČOM

ÚSTAV PAMÄTI NÁRODA

BRATISLAVA 2007

Róbert Letz (ed.)

**DOKUMENTY K PROCESU S KATOLÍCKYMI BISKUPMI
JÁNOM VOJTAŠŠÁKOM, MICHALOM BUZALKOM A PAVLOM GOJDIČOM**

Edícia DOKUMENTY

Edičný rad DOKUMENTY K POLITICKÝM PROCESOM, zväzok I.

Vydal

Ústav pamäti národa

Nám. SNP 28

810 00 Bratislava

www.upn.gov.sk

1. vydanie

Recenzenti

Prof. ThDr. Viliam Judák, PhD.

Doc. ThDr. Jozef Halcko, PhD.

Jazyková redaktorka Marta Bábiková

Návrh obálky Peter Rendek

Sadzba, grafická úprava a tlač Vydavateľstvo Michala Vaška

© Róbert Letz 2007

© Ústav pamäti národa 2007

ISBN 978-80-969296-6-5

OBSAH

I.	Predhovor.....	21
II.	Dokumenty	23
1	1950, 27. február, Praha. Zápisnica zo schôdze Cirkevnej komisie ÚV KSČ o dosadení J. Decheta za kapitulárneho vikára, o príprave represívnych opatrení proti cirkevným hodnostárom, o zázraku v Čihošti a otázke prestupu gréckokatolíkov na pravoslávie.....	23
2	1950, 24. marec, Praha. Zápisnica z porady koordinačnej komisie o maximálnom propagačnom a výchovnom využití politických procesov. ...	28
3	1950, 25. marec, Praha. Zápisnica z porady koordinačnej komisie o príprave procesu s predstaviteľmi mužských reholí.	31
4	1950, 27. marec, Praha. Zápisnica koordinačnej komisie o príprave procesu s predstaviteľmi mužských reholí A. Machalka a spol.....	41
5	1950, 27. marec, Praha. Zápisnica o príprave procesu s predstaviteľmi mužských reholí A. Machalka a spol.	42
6	1950, 28. marec, Praha. Zápisnica o úlohách z porady koordinačnej komisie pre prípravu procesu s predstaviteľmi mužských reholí A. Machalka a spol.....	46
7	1950, 31. marec, Praha. Zápisnica zo schôdze cirkevnej komisie ÚV KSČ o procese s predstaviteľmi cirkevných rádov, o vyslaní delegácie kňazov do Sovietskeho zväzu, postupe voči biskupom a prestupovej akcii gréckokatolíkov na pravoslávie.....	49
8	1950, 15. máj, Praha. Zápisnica z porady cirkevnej koordinačnej komisie o zhodnotení akcie K, niektorých ďalších represívnych akcií a o ďalších plánovaných represívnych akciách, namierených proti katolíckej cirkvi.	52
9	1950, 22. máj, Praha. Zápisnica z porady cirkevnej koordinačnej komisie o represívnych opatreniach proti katolíckej cirkvi, plánovanej schôdzi komisie na Slovensku a nezhodách pri vydaní propagačnej brožúry k akcii K.	54
10	1950, 19. jún, Praha. Zápisnica z porady cirkevnej koordinačnej komisie o represívnych opatreniach proti katolíckej cirkvi pri trestnom stíhaní cirkevných hodnostárov a o revízii trestných prípadov.	56
11	1950, 17. júl, Praha. Zápisnica z porady cirkevnej koordinačnej komisie o represívnych opatreniach proti katolíckej cirkvi pri trestnom stíhaní cirkevných hodnostárov a o revízii trestných prípadov.	57
12	1950, 7. august, Praha. Zápisnica z porady cirkevnej koordinačnej komisie o represívnych opatreniach proti katolíckej cirkvi pri trestnom stíhaní cirkevných hodnostárov a o revízii trestných prípadov.	59
13	1950, nedatované (druhá polovica augusta), Praha. Návrh predsedu SÚC Z. Fierlingera Predsedníctvu ÚV KSČ o konaní vykonštruovaných procesov s predstaviteľmi českého a slovenského episkopátu.....	60

-
- 14** 1950, 19. august, Praha. Situačná správa o trestnej činnosti cirkevnej hierarchie a jej pomocníkov. 64
- 15** 1950, 24. august, Praha. Zápisnica z porady u námestníka ministra spravodlivosti K. Klosa o časovom pláne väčších politických procesov namierených proti katolíckej cirkvi. 72
- 16** 1950, 28. august, Praha. Správa štátneho prokurátora B. Zieglera námestníkovi ministra spravodlivosti A. Dresslerovi o stave priprav veľkých politických procesov namierených proti hodnostárom katolíckej cirkvi. . 74
- 17** 1950, 15. september, Praha. Zápisnica z porady koordinačnej komisie pre prípravu procesu s katolíckymi biskupmi. 79
- 18** 1950, 16. september, Praha. Zápisnica z porady u námestníka ministra spravodlivosti K. Klosa o organizačných veciach v súvislosti s prípravou politických procesov namierených proti katolíckym biskupom. 84
- 19** 1950, 18. september, Praha. Správa por. V. Kozela o zaistení spišského sídelného biskupa J. Vojštaššáka. 85
- 20** 1950, 19. september, Praha. Zápisnica z porady na ministerstve spravodlivosti o organizácii procesu so slovenskými katolíckymi biskupmi. 89
- 21** 1950, 21. september, Praha. Zápisnica z porady politickej komisie o príprave procesov s katolíckymi biskupmi a ich pomocníkmi. 92
- 22** 1950, 23. september, Praha. Prípís predsedu Štátneho súdu Richtera námestníkovi ministra spravodlivosti A. Dresslerovi vo veci zloženia senátov pre procesy s katolíckymi biskupmi. 97
- 23** 1950, 26. september, Praha. Zápisnica z porady koordinačnej komisie o príprave procesov s katolíckymi biskupmi a ich pomocníkmi na Ministerstve spravodlivosti. 98
- 24** 1950, 29. september, Praha. Informácia námestníka ministra spravodlivosti K. Klosa ministrovi spravodlivosti Š. Raisovi o organizačných prácach a kompetenciách pri príprave procesov s katolíckymi biskupmi. 103
- 25** 1950, 3. október, Praha. Zápisnica z porady pracovného kolektívu o príprave procesov s katolíckymi biskupmi a ich pomocníkmi na ministerstve spravodlivosti. 103
- 26** 1950, 10. október, Praha. Zápisnica z porady pracovného kolektívu o príprave procesov s katolíckymi biskupmi a ich pomocníkmi na ministerstve spravodlivosti. 114
- 27** 1950, 10. október, Praha. Správa štátneho prokurátora B. Zieglera ministerstvu spravodlivosti o postupe prác na príprave procesov s katolíckymi biskupmi a ich pomocníkmi. 119
- 28** 1950, 11. október, Praha. Zápisnica z porady politickej komisie o príprave procesov s katolíckymi biskupmi. 122
- 29** 1950, 16. október, Praha. Zápisnica z porady politickej komisie o príprave procesov s katolíckymi biskupmi a ich pomocníkmi. 124

-
- 30** 1950, 17. október, Praha. Zápisnica z porady pracovného kolektívu o príprave procesov s katolíckymi biskupmi a ich pomocníkmi na ministerstve spravodlivosti. 127
- 31** 1950, 18. október, Praha. Zápisnica zo zasadnutia politickej komisie o príprave procesov s katolíckymi biskupmi. 132
- 32** 1950, 19. október, Praha. Zápisnica z porady o príprave procesov s katolíckymi biskupmi. 134
- 33** 1950, 24. október, Praha. Zápisnica z porady pracovného kolektívu o príprave procesov s katolíckymi biskupmi a ich pomocníkmi na ministerstve spravodlivosti. 136
- 34** 1950, 25. október, Praha. Informačný prípis štátneho viceprokurátora J. Feješa veliteľovi vyšetrovacej skupiny ŠtB M. Moučkovi v pripravovanom procese J. Vojtaššák a spol. 142
- 35** 1950, 26. október, Praha. Poznámky štátneho viceprokurátora J. Feješa o koncepte obžaloby vo veci J. Vojtaššák a spol. z porady, na ktorej sa zúčastnil minister spravodlivosti Š. Rais. 146
- 36** 1950, 31. október, Praha. Zápisnica z porady pracovného kolektívu o príprave procesov s katolíckymi biskupmi na ministerstve spravodlivosti. .. 149
- 37** 1950, 1. november, Praha. Zápisnica zo zasadnutia politickej komisie o príprave procesov s katolíckymi biskupmi. 154
- 38** 1950, 7. november, Praha. Zápisnica z porady pracovného kolektívu o príprave procesov s katolíckymi biskupmi na ministerstve spravodlivosti. 156
- 39** 1950, nedatované (asi začiatok novembra), Bratislava. Náčrt ideového poňatia obžaloby vypracovaný štátnym viceprokurátorom J. Feješom pre predsedu SIÚC L. Holdoša. 160
- 40** 1950, 14. november, Praha. Zápisnica z porady cirkevnej koordinačnej komisie pre prípravu procesov s katolíckymi biskupmi. 164
- 41** 1950, 15. november, Praha. Zápisnica zo zasadnutia politickej komisie o príprave procesov s katolíckymi biskupmi. 168
- 42** 1950, 5. december, Praha. Zápisnica zo zasadnutia pracovného kolektívu o príprave procesov s katolíckymi biskupmi. 169
- 43** 1950, nedatované (prvá polovica decembra), Praha. Ďalekopis štátneho viceprokurátora J. Feješa viceprezidentovi Štátneho súdu K. Bedrnovi. 171
- 44** 1950, 8. december, Bratislava. Návrh krajského veliteľa ŠtB v Bratislave pplk. J. Ilčíka na bezpečnostné opatrenia počas slovenského procesu s biskupmi. 172
- 45** 1950, 8. december, Praha. Zápisnica zo zasadnutia politickej komisie o príprave procesov s katolíckymi biskupmi. 176
- 46** 1950, 12. december, Praha. Zápisnica zo zasadnutia cirkevnej koordinačnej komisie pre prípravu procesov s katolíckymi biskupmi. 178

-
- 47** 1950, 13. december, Praha. Pripomienky ku konceptu obžaloby na J. Vojtaššáka a spol. Autor konceptu je štátny viceprokurátor J. Feješ a autor pripomienok je pravdepodobne Štátna prokuratúra v Prahe. 182
- 48** 1950, 14. december, Praha. Zápisnica zo zasadnutia politickej komisie o príprave slovenského procesu s katolíckymi biskupmi. 183
- 49** 1950, 19. december, Bratislava. List viceprezidenta Štátneho súdu K. Bedrnu Sekretariátu ÚV KSCĽ v Prahe o zabezpečení českých účastníkov bratislavského procesu s biskupmi. 192
- 50** 1950, 20. december, Praha. Zápisnica zo zasadnutia politickej komise o príprave slovenského procesu s katolíckymi biskupmi. 192
- 51** 1950, 20. december, Bratislava. Zápisnica z porady zástupcov politickej komisie a pracovného kolektívu o slovenskom procese s katolíckymi biskupmi. 193
- 52** 1950, 27. december, Praha. Správa o technickej príprave procesu J. Vojtaššák a spol. 196
- 53** 1951, 2. január, Bratislava. Správa o zabezpečení výsluchov svedkov pre proces J. Vojtaššák a spol. 197
- 54** 1951, 2. január, Praha. Zápisnica z porady zástupcov pracovného kolektívu o slovenskom procese s katolíckymi biskupmi. 199
- 55** 1951, 2. január, Bratislava. Obžaloba štátneho viceprokurátora J. Fejše na skupinu J. Vojtaššák a spol. 200
- 56** 1951, 3. január, Praha. Zápisnica z porady pracovného kolektívu o príprave procesu s katolíckymi biskupmi na ministerstve spravodlivosti. ... 223
- 57** 1951, 3. január, Praha. Návrh na uskutočnenie transportu J. Vojtaššáka, M. Buzalku a P. Gojdiča do Bratislavy na súdne pojednávanie. 225
- 58** 1951, 4. január, Praha. Prípís štátneho prokurátora B. Zieglera námestníkovi ministra spravodlivosti K. Klosovi s návrhom trestov pre slovenských katolíckych biskupov. 226
- 59** 1951, 4. január, Bratislava. Hlásenie orgána ŠtB veliteľovi vyšetrovacej skupiny ŠtB M. Moučkovi o priebehu vyšetrovania svedkov pre proces J. Vojtaššák a spol. 228
- 60** 1951, 8. január, Bratislava. Proces v kocke. 230
- 61** 1951, 10. január, Bratislava. Hlásenie orgána ŠtB o reakcii biskupa M. Buzalku na obžalobu. 240
- 62** 1951, 10. – 15. január, Bratislava. Protokol o hlavnom pojednávaní z procesu J. Vojtaššák a spol. 241
- 63** 1951, 15. január, Bratislava. Rozsudok senátu Štátneho súdu, odd. v Bratislave, v procese J. Vojtaššák a spol. 251
- 64** 1951, 17. január, Žilina. Situačná správa referátu pre ľudovú správu KNV v Žiline za dni 1. – 15. 1. 1951. 269

-
- 65** 1951, 18. január, Bratislava. Uznesenia zo zasadnutia Sekretariátu ÚV KSS o kampani po procese J. Vojtaššák a spol. 273
- 66** 1951, 20. január, Bratislava. Hodnotiaca správa o procese J. Vojtaššák a spol. od člena senátu Štátneho súdu, odd. v Bratislave, sudcu z povolania V. Hamáka. 275
- 67** 1951, nedatované (asi 20. január), Bratislava. Hodnotiaca správa o procese J. Vojtaššák a spol. od člena senátu Štátneho súdu, odd. v Bratislave, sudcu z povolania P. Korbulyho. 276
- 68** 1951, nedatované (asi 20. január), Bratislava. Hodnotiaca správa o procese J. Vojtaššák a spol. od člena senátu Štátneho súdu, odd. v Bratislave, náhradného sudcu z povolania J. Buznu. 277
- 69** 1951, 20. január, Bratislava. Hodnotiaca správa o procese J. Vojtaššák a spol. od člena senátu Štátneho súdu, odd. v Bratislave, sudcu z ľudu M. Župančiča. 279
- 70** 1951, nedatované (asi 20. január), Bratislava. Hodnotiaca správa o procese J. Vojtaššák a spol. od člena senátu Štátneho súdu, odd. v Bratislave, sudcu z ľudu Š. Borša. 280
- 71** 1951, nedatované (asi 20. január), Bratislava. Hodnotiaca správa o procese J. Vojtaššák a spol. od člena senátu Štátneho súdu, odd. v Bratislave, náhradného sudcu z ľudu J. Andela. 281
- 72** 1951, 20. január, Bratislava. Hodnotiaca správa o procese J. Vojtaššák a spol. od člena senátu Štátneho súdu, odd. v Bratislave. Autor neidentifikovaný. 282
- 73** 1951, 23. január, Bratislava. Hodnotiaca správa štátneho viceprokurátora J. Feješa o priebehu procesu J. Vojtaššák a spol. 283
- 74** 1951, 23. január, Košice. Opis ďalekopisu tajomníka KV KSS v Košiciach L. Priesola generálnemu tajomníkovi KSC R. Slánskému o príprave a priebehu kampane o procese J. Vojtaššák a spol. 286
- 75** 1951, 27. január, Praha. List ministra spravodlivosti Š. Raisa generálnemu tajomníkovi KSC R. Slánskému o vydaní publikácie o procese J. Vojtaššák a spol. v slovenčine a v cudzích jazykoch. 288
- 76** 1951, nedatované (asi koniec januára), Bratislava. Propagandistický materiál, určený ako pomôcka komunistickým agitátorom pri vysvetľovacej kampani o procese J. Vojtaššák a spol. 288
- 77** 1951, nedatované (asi koniec januára), Bratislava. Predbežná informatívna správa Sekretariátu ÚAV SNF o tzv. oboznamovacej kampani pri procese J. Vojtaššák a spol., jej priebehu a výsledkoch. 293
- 78** 1951, 1. február, Bratislava. Správa o ohlase procesu Vojtaššák a spol. s prehľadom zaslaných súhlasných rezolúcií a telegramov, vypracovaná III. (informačným) odborom Slovenského úradu pre veci cirkevné. ... 297

79	1951, 4. február, Košice. Situačná správa cirkevného oddelenia KNV v Košiciach za mesiac január 1951.	300
80	1951, nedatované (začiatok februára), Bratislava. Situačná správa cirkevného oddelenia KNV v Bratislave za obdobie od 15. 1. 1951 do 31. 1. 1951.	306
81	1951, 5. február, Praha. Súhrnná hodnotiaci správa Štátnej prokuratúry v Prahe o procesoch S. Zela a spol. a J. Vojtaššák a spol.	311
82	1951, 6. február, Bratislava. Správa vedúceho oddelenia propagácie a agitácie Sekretariátu ÚV KSS J. Šefránka adresovaná Sekretariátu ÚV KSS. Návrh na prijatie uznesení o kampani po procese a na represívne opatrenia v súvislosti s procesom.	320
83	1951, 8. február, Bratislava. Uznesenia zo zasadnutia Sekretariátu ÚV KSS o kampani po procese J. Vojtaššák a spol.	341
84	1951, 23. február, Bratislava. Zápisnica z porady zástupcov Štátneho súdu, Štátnej prokuratúry, ministerstva spravodlivosti, Slovenského úradu pre veci cirkevné, rozhlasu a denníka Pravda o kritickom zhodnotení procesu J. Vojtaššák a spol.	342
85	1951, 26. február, Praha. Správa Štátneho úradu pre veci cirkevné o ohlase procesu J. Vojtaššák a spol. v bulletine pre predsedov KNV.	350
86	1951, 15. marec, Bratislava. Správa Krajského veliteľstva ŠtB v Bratislave viceprezidentovi Štátneho súdu, oddelenia v Bratislave, K. Bedrnovi o úhrade honorárov za preklad obžaloby proti skupine J. Vojtaššák a spol. do cudzích jazykov.	352
	Summary	354
	Zoznam skratiek	356
	Pramene a literatúra	359
	Menný register	363

CONTENTS

I.	Introduction.....	21
II.	Documents.....	23
1	1950, February 27 th , Prague. Record from the meeting of the Church Committee of the Central Committee of the Communist Party of Czechoslovakia (CC CPCS – ÚV KSČ) about the appointment of J. Dechet for the vicar capitular, preparation of the reprisal measures against the church dignitaries, miracle in Čihošť and the question of the conversion of the Greek Catholics to the Orthodox Church.....	23
2	1950, March 24 th , Prague. Record from the session of the Coordinative Committee on the maximum promotional and educational utilization of the political trials.....	28
3	1950, March 25 th , Prague. Record from the session of the Coordination Committee on the preparation of the trial with the superiors of the orders of men.	31
4	1950, March 27 th , Prague. Record from the session of the Coordination Committee on the preparation of the trial with the superiors of the orders of men, A. Machalka and accomplices.	41
5	1950, March 27 th , Prague. Record on the preparation of the trial with the superiors of the orders of men, A. Machalka and accomplices. ...	42
6	1950, March 28 th , Prague. Record on the tasks from the session of the Coordination Committee for the preparation of the trial with the superiors of the orders of men, A. Machalka and accomplices.	46
7	1950, March 31 st , Prague. Record from the meeting of the Church Committee of CC CPCS (ÚV KSČ) on the trial with the superiors of the church orders, the preparation of the delegation of the priests to the Soviet Union, plan of the action against the ordinarii, conversion of the Greek Catholic to the Orthodox Church.	49
8	1950, May 15 nd , Prague. Record from the session of the Church Coordination Committee on the evaluation of the action “K” (k for kláštor – monastery), some other reprisal actions, other planned reprisal actions against the Catholic Church.	52
9	1950, May 22 th , Prague. Record from the session of the Church Coordination Committee on the reprisal measures against the Catholic Church, planned meeting of the Committee at Slovakia, discrepancies at the publishing of the propagation bulletin to the action “K”.....	54
10	1950, June 19 th , Prague. Record from the session of the Church Coordination Committee on the reprisal measures against the Catholic Church in connection with the church dignitaries and the revision of the criminal cases.....	56
11	1950, July 17 th , Prague. Record from the session of the Church Coordination Committee on the reprisal measures against the Catholic	

	Church in connection with the church dignitaries and the revision of the criminal cases.....	57
12	1950, August 7 th , Prague. Record from the session of the Church Coordination Committee on the reprisal measures against the Catholic Church in connection with the church dignitaries and the revision of the criminal cases.....	59
13	1950, without date (approximately the second part of August), Prague. Proposal of Z. Fierlinger, Chairman of the Slovak Office for the Church Affairs, SIOCA – SIÚC, to the Presidency of CC CPCS (ÚV KSČ) on the action of the show trials with the superiors of the Czech and the Slovak episcopacy.....	60
14	1950, August 19 th , Prague. Situation report on the criminal activity of the Church hierarchy and its assistants.....	64
15	1950, August 24 th , Prague. Record from the session at K. Klos, Deputy of Minister of Justice, on the time schedule of the biggest political trials against the Catholic Church.....	72
16	1950, August 28 th , Prague. Report of B. Ziegler, State Prosecutor, to A. Dressler, Deputy of Minister of Justice, on the preparation of big political trails against the dignities of the Catholic church.....	74
17	1950, September 15 th , Prague. Record from the session of the Coordination Committee for the preparation of the trial with the Catholic bishops.....	79
18	1950, September 16 th , Prague. Record from the session at K. Klos, Deputy of Minister of Justice, on the organisation affairs in connection with the preparation of the political trials against the Catholic Church.....	84
19	1950, September 18 th , Prague. Report of lieutenant V. Kozel about the detainment of J. Vojtaššák, Residential bishop of Spiš.....	85
20	1950, September 19 th , Prague. Record from the session at the Ministry of Justice on the organisation of the trial with the Slovak Catholic bishops.....	89
21	1950, September 21 st , Prague. Record from the session of the Political Committee on the preparation of the trials with the Catholic bishops and their assistants.....	92
22	1950, September 23 rd , Prague. Communication of H. Richter, Chairman of the State Court, to A. Dressler, Deputy of Minister of Justice, on the configuration of the senates for the trials with the Catholic bishops.....	97
23	1950, September 26 th , Prague. Record from the session of the Coordination Committee on the preparation of the trials with the Catholic bishops and their assistants at the Ministry of Justice.....	98
24	1950, September 29 th , Prague. Information of K. Klos, Deputy of Minister of Justice, to Š. Rais, Minister of Justice, on the organisa-	

	tion works and competences at the preparation of the trials with the Catholic bishops.....	103
25	1950, October 3 rd , Prague. Record from the session of the Working Team on the preparation of the trials with the Catholic bishops and their assistants at the Ministry of Justice.	103
26	1950, October 10 th , Prague. Record from the session of the Working Team on the preparation of the trials with the Catholic bishops and their assistants at the Ministry of Justice.	114
27	1950, October 10 th , Prague. Report of B. Ziegler, State Prosecutor, to the Ministry of Justice on the progress of the works at the trials with the Catholic bishops and their assistants.	119
28	1950, October 11 th , Prague. Record from the session of the Political Committee on the preparation of the trials with the Catholic bishops.	122
29	1950, October 16 th , Prague. Record from the session of the Political Committee on the preparation of the trials with the Catholic bishops and their assistants.....	124
30	1950, October 17 th , Prague. Record from the session of the Working Team on the preparation of the trials with the Catholic bishops and their assistants at the Ministry of Justice.	127
31	1950, October 18 th , Prague. Record from the meeting of the Political Committee on the preparation of the trials with the Catholic bishops.	132
32	1950, October 19 th , Prague. Record from the session on the preparation of the trials with the Catholic bishops.	134
33	1950, October 24 th , Prague. Record from the session of the Working Team on the preparation of the trials with the Catholic bishops and their assistants at the Ministry of Justice.	136
34	1950, October 25 th , Prague. Information on communication of J. Feješ, State Vice-prosecutor, with M. Moučka, Chief of the Investigation Group of State Security (ŠtB), on the prepared trial J. Vojtaššák and accomplices.	142
35	1950, October 26 th , Prague. Notes of J. Feješ, State Vice-prosecutor, on the draft of the indictment to J. Vojtaššák and accomplices from the session where Š. Rais, Minister of Justice, took part.	146
36	1950, October 31 st , Prague. Record from the session of the Working Team on the preparation of the trials with the Catholic bishops at the Ministry of Justice.	149
37	1950, November 1 st , Prague. Record from the meeting of the Political Committee on the preparation of the trials with the Catholic bishops.	154

38	1950, November 7 th , Prague. Record from the session of the Working Team on the preparation of the trials with the Catholic bishops at the Ministry of Justice.	156
39	1950, without date (approximately beginning of November), Bratislava. Draft of the ideological concept of the indictment made by J. Feješ, State Vice-prosecutor, for L. Holdoš, Chairman of the Slovak Office for the Church Affairs, SOCA – SIÚC.	160
40	1950, November 14 th , Prague. Record from the session of the Church Coordination Committee on the preparation of the trials with the Catholic bishops.	164
41	1950, November 15 th , Prague. Record from the meeting of the Political Committee on the preparation of the trials with the Catholic bishops.	168
42	1950, December 5 th , Prague. Record from the session of the Working Team on the preparation of the trials with the Catholic bishops.	169
43	1950, without date (approximately beginning of December), Prague. Telex of J. Feješ, State Vice-prosecutor, to K. Bedrna, Vice-president of the State Court.	171
44	1950, December 8 th , Bratislava. Proposal of lieutenant colonel J. Ilčík, Regional Chief of the ŠtB, in Bratislava on the security measures during the trial with the bishops in Bratislava.	172
45	1950, December 8 th , Prague. Record from the meeting of the Political Committee on the preparation of the trials with the Catholic bishops.	176
46	1950, December 12 th , Prague. Record from the meeting of the Church Coordination Committee on the preparation of the trials with the Catholic bishops.	178
47	1950, December 13 th , Prague. Comments to the draft of the indictment to J. Vojtaššák and accomplices. The author of the draft is J. Feješ, State Vice-prosecutor, and the author of the comments is probably the State Prosecution in Prague.	182
48	1950, December 14 th , Prague. Record from the session of the Political Committee on the preparation of the Slovak trial with the Catholic bishops.	183
49	1950, December 19 th , Bratislava. Letter of K. Bedrna, Vice-president of the State Court, to the Secretariat of the Central Committee of CPCS – ÚV KSCĽ, in Prague on the arrangement of the Czech participants of the trial with the bishops in Bratislava.	192
50	1950, December 20 th , Prague. Record from the session of the Political Committee on the preparation of the Slovak trial with the Catholic bishops.	192

51	1950, December 20 th , Bratislava. Record from the session of the representatives of the Political Committee and the Working Team on the Slovak trial with the Catholic bishops.	193
52	1950, December 27 th , Prague. Report on the technical preparation of the trial J. Vojtaššák and accomplices.	196
53	1951, January 2 nd , Bratislava. Report on the arrangement of the questioning of the witnesses for the trial J. Vojtaššák and accomplices....	197
54	1951, January 2 nd , Prague. Record from the session of the representatives of the Working Team on the Slovak trial with the Catholic bishops.	199
55	1951, January 2 nd , Bratislava. Indictment of J. Feješ, State Vice-prosecutor, to the group J. Vojtaššák and accomplices.	200
56	1951, January 3 rd , Prague. Record from the session of the Working Team on the preparation of the trials with the Catholic bishops at the Ministry of Justice.	223
57	1951, January 3 rd , Prague. Proposal for the realization of the transport of J. Vojtaššák, M. Buzalka and P. Gojdič to Bratislava at the juridical hearing.	225
58	1951, January 4 th , Prague. Information communication of B. Ziegler, State Prosecutor, to K. Klos, Deputy of Minister of Justice, with the proposal of the sentence for the Slovak Catholic bishops.	226
59	1951, January 4 th , Bratislava. Notification of a member of the State Security (ŠtB), to M. Moučka, Commander of the Investigating Group of ŠtB, on the process of the inquest of the witnesses for the trial J. Vojtaššák and accomplices.	228
60	1951, January 8 th , Bratislava. Trial in a nut shell.	230
61	1951, January 10 th , Bratislava. Notification of a member of CCP (ŠtB), on the reaction of the bishop M. Buzalka to the indictment.	240
62	1951, January 10 th – 15 th , Bratislava. Record from the main hearing of the trial J. Vojtaššák and accomplices.	241
63	1951, January 15 th . Sentence passed by the Senate of the State Court, department in Bratislava in the trial J. Vojtaššák and accomplices.	251
64	1951, January 17 th , Žilina. Situation report of the department for the Civil Service of the Regional National Committee RNC (KNV) in Žilina during 1 – 15 January 1951.	269
65	1951, January 18 th , Bratislava. Resolves from the session of the Secretariat of CC CPSI (ÚV KSS) on the campaign after the trial J. Vojtaššák and accomplices.	273
66	1951, January 20 th , Bratislava. Evaluation report on the trial J. Vojtaššák and accomplices from the member of the Senate of the State Court, department in Bratislava, V. Hamák, Professional Judge....	275

-
- 67** 1951, without date (approximately January 20th), Bratislava. Evaluation report on the trial J. Vojtaššák and accomplices from the member of the Senate of the State Court, department in Bratislava, P. Korbuly, Professional Judge. 276
- 68** 1951, without date (approximately January 20th), Bratislava. Evaluation report on the trial J. Vojtaššák and accomplices from the member of the Senate of the State Court, department in Bratislava, J. Buzna, Substitute Professional Judge. 277
- 69** 1951, January 20th, Bratislava. Evaluation report on the trial J. Vojtaššák and accomplices from the member of the Senate of the State Court, department in Bratislava, M. Župančič, People s Judge. 279
- 70** 1951, without date (approximately January 20th), Bratislava. Evaluation report on the trial J. Vojtaššák and accomplices from the member of the Senate of the State Court, department in Bratislava, Š. Borša, People s Judge..... 280
- 71** 1951, without date (approximately January 20th), Bratislava. Evaluation report on the trial J. Vojtaššák and accomplices from the member of the Senate of the State Court, department in Bratislava, J. Andel, People s Judge..... 281
- 72** 1951, January 20th, Bratislava. Evaluation report on the trial J. Vojtaššák and accomplices from the member of the Senate of the State Court, department in Bratislava, an unidentified author. 282
- 73** 1951, January 23rd, Bratislava. Evaluation report of J. Feješ, State Vice-prosecutor, on the process of the trial J. Vojtaššák and accomplices. 283
- 74** 1951, January 23rd, Košice. Copy of the telex of L. Priesol, Secretary of the Regional Committee of CPCS (KV KSS) in Košice, to R. Slánsky, General Secretary of CPCS (KSČ), on the preparation and process of the campaign to the trial J. Vojtaššák and accomplices. 286
- 75** 1951, January 27th, Prague. Letter of Š. Rais, Minister of Justice, to R. Slánsky, General Secretary of CPCS (KSČ) on the publishing of the bulletin about the trial J. Vojtaššák and accomplices in the Slovak language and foreign languages. 288
- 76** 1951, without date (approximately the end of January), Bratislava. Propagandistic material intended as a guide for the communist agitators to explain campaign to the trial J. Vojtaššák and accomplices..... 288
- 77** 1951, without date (approximately the end of January), Bratislava. Preliminary information report of the Secretary of the Central Action Committee of the Slovak National Front (CAC SNF – ÚAV SNF) on the acquainted campaign during the trial J. Vojtaššák and accomplices, its process and results. 293
- 78** 1951, February 1st, Bratislava. Report on the response of the trial J. Vojtaššák and accomplices with the survey of the consigned consonant

	resolutions and telegrams made by III. Information Department of the Slovak Office for the Church Affairs, SIOCC – SIÚC.	297
79	1951, February 4 th , Košice. Situation report of the Church Department of Regional National Committee (RNC – KNV) in Košice during January 1951.	300
80	1951, without date (approximately beginning of February), Bratislava. Situation report of the Church Department of Regional National Committee (RNC – KNV) in Bratislava during 15 – 31 January 1951.	306
81	1951, February 5 th , Prague. Summary evaluation report of the State Prosecution in Prague on the trials S. Zela and accomplices and J. Vojtaššák and accomplices.	311
82	1951, February 6 th , Bratislava. Report of J. Šefráník, Chief of the Department of the Propagation and Agitation of the Secretariat of CC CPSI – ÚV KSS, addressed to the Secretary of CC CPSI – ÚV KSS. Proposal to accept of the resolutions about the campaign after the trial and the reprisal measures in connection with the trial J. Vojtaššák and accomplices.	320
83	1951, February 8 th , Bratislava. Resolution from the meeting of the Secretariat CC CPSI – ÚV KSS, on the campaign after the trial J. Vojtaššák and accomplices.	341
84	1951, February 23 rd , Bratislava. Record from the session of the deputies of the State Court, State Prosecution, Ministry of Justice, Slovak Office for the Church Affairs, broadcast and daily newspaper Pravda on the critical evaluation of the trial J. Vojtaššák and accomplices....	342
85	1951, February 26 th , Prague. Report of the State Office for the Church Affair on the response of the trial J. Vojtaššák and accomplices in the bulletin for the chairmen of the Regional National Committees, RNC – KNV.	350
86	1951, March 15 th , Bratislava. Report of the Regional Headquarters of State Security (ŠtB) in Bratislava, to K. Bedrna, Vice-president of the State Court, department in Bratislava, about the payment of the fees for the translation of the indictment to the group J. Vojtaššák and accomplices to the foreign languages.	352
	Summary.....	354
	Used abbreviations.....	356
	Source materials and literature.....	359
	Name register.....	363

PREDHOVOR

Vykonštruovaný proces proti trom slovenským katolíckym biskupom Jánovi Vojtaššákovi, Michalovi Buzalkovi a Pavlovi Gojdičovi patrí rozsahom príprav, propagandistickým využitím a dosahom na spoločnosť k najväčším procesom tohto typu v Československu a vôbec v krajinách bývalého sovietskeho bloku. Veď iba v tomto procese zo štátov bývalého sovietskeho bloku boli naraz odsúdení traja biskupi. Svojím charakterom patrí do skupiny tzv. cirkevných procesov, ktoré boli úderom komunistického režimu proti katolíckej cirkvi. Môžeme ho priradiť k takým procesom, akými boli napríklad procesy s chorváckym arcibiskupom Alojzije Stepinacom, ukrajinským arcibiskupom Josifom Slipým, maďarským arcibiskupom a kardinálom Józsefom Mindszentym, českým biskupom Stanislavom Zelom, poľským biskupom Czesławom Kaczmarekom a bulharským biskupom Eugenom Bossilkovom. Katolícka cirkev a jej hierarchia patrili k hlavným cieľom represíí komunistického režimu z politických a ideologických dôvodov. Úder proti biskupom mal zlomiť autoritu episkopátu ako celku a v konečnom dôsledku paralyzovať vplyv Svätej stolice, považovanej za nepriateľské centrum a „agentúru imperializmu“, na veriacich a, naopak, zvýšiť vplyv komunistickej ideológie. Tému procesu s tromi slovenskými katolíckymi biskupmi sa venovali štyri samostatné publikácie.¹ Tieto publikácie prispeli k poznaniu procesu. Dosiaľ však chýba samostatná edícia prameňov, ktorá by priblížila proces, jeho mechanizmus a osobnosti prostredníctvom dokumentov. Nové objavy dokumentov k procesu nám už umožňujú do väčšej hĺbky analyzovať túto historickú udalosť a súčasne detailne rekonštruovať celý mocenský mechanizmus, ktorý sa na prípravu procesu vytvoril. Z príprav, realizácie a dosahu procesu na verejnosť sa zachovalo pomerne veľké množstvo dokumentov. Rozhodli sme sa pre výber 86 najdôležitejších dokumentov, ktoré verne zachytávajú túto udalosť. Väčšina z nich dodnes nebola publikovaná.² Kritériom výberu dokumentov bol ich význam. Pritom sme sa sústredili na mocenské centrá s rozhodovacou právomocou v súvislosti s procesom. Dokumenty sú produktom činnosti špeciálnych orgánov, vytvorených práve na tento proces (tzv. politická komisia a pracovný kolektív), najvyšších stranických

1 MIKUŠ, Jozef A.: *The Three Slovak Bishops. Their Struggle for God and Slovakia*. Passaic : Slovak Catholic Federation of America, 1953, 46 s.; ZÚBEK, Teodorik J.: *Slovak Bishops – Martyrs of Christ*. Toronto : Kanadská Slovenská liga, 1963, 16 s.; CINTAVÝ, Pavol (Ed.): *Trpeli za vieru a vlasť*. Zborník referátov vedecko-historického seminára konaného dňa 13. apríla 1994 v aule CMB Fakulty UK v Bratislave. Bratislava : LÚČ, 1994, 109 s.; LETZ, Róbert (Ed.): *Bolí traja*. Zborník materiálov z vedeckej konferencie o politickom procese so slovenskými katolíckymi biskupmi J. Vojtaššákom, M. Buzalkom a P. Gojdičom v Bratislave 19. januára 2001. Bratislava : Zväz protikomunistického odboja, 2001, 295 s.

2 Niektoré z dokumentov boli publikované v dielach: BULINOVÁ, Marie, JANIŠOVÁ, Milena, KAPLAN, Karel: *Církevní komise ÚV KSČ 1949 – 1951*. Brno : Doplněk, 1994, 505 s.; KAPLAN, Karel: *Stát a církev v Československu 1948 – 1953*. Brno : Ústav pro soudobé dějiny, 1993, 440 s.; LETZ, Róbert (Ed.): *Bolí traja*. Zborník materiálov z vedeckej konferencie o politickom procese so slovenskými katolíckymi biskupmi J. Vojtaššákom, M. Buzalkom a P. Gojdičom v Bratislave 19. januára 2001. Bratislava : Zväz protikomunistického odboja, 2001, 295 s.

orgánov (Predsedníctvo ÚV KSČ, Predsedníctvo a Sekretariát ÚV KSS), stranických orgánov zameraných na cirkevnú politiku (Cirkevná komisia ÚV KSČ, cirkevná koordinačná komisia), súdnych orgánov (Štátna prokuratúra, Štátny súd), štátnych cirkevných inštitúcií (Slovenský úrad pre veci cirkevné), štátnych a stranických orgánov na úrovni krajov (krajské národné výbory, krajské sekretariáty KSS, krajské veliteľstvá ŠtB). Vzhľadom na dôležitosť je do súboru dokumentov zaradená aj obžaloba, zápisnica z hlavného pojednávania a rozsudok. Pri štúdiu dokumentov treba vziať do úvahy, že ich tvorcami sú inštitúcie, ktoré vytvoril totalitný komunistický režim. Vyznačujú sa vysokou mierou ideologickej indoktrinácie a tendenčnosti. Preto k nim treba pristupovať kriticky.

Dokumenty sú usporiadané chronologicky za sebou a tvoria uzavretý a vzájomne prepojený celok. Dokumenty uverejňujeme v plnom a neskrátenom znení, zachovávame pôvodný jazyk, v akom boli napísané, a ponechávame aj pôvodný pravopis. Týka sa to českých i slovenských dokumentov. Každý zaradený dokument je číselne označený. V jeho záhlaví sa nachádza vročenie, dátum, lokalizácia miesta vzniku a stručný regist s údajmi o názve a obsahu dokumentu, jeho pôvodcovi a adresátovi. Poznámky, na ktoré odkazujú číselné odkazy priamo z textu dokumentu, plnia najmä vysvetľujúcu funkciu. Ak sa vyskytlo viacero verzií toho istého dokumentu (napr. obžaloba, alebo niektoré zápisnice), plnia aj komparatívnu funkciu v prípade významnejších obsahových odchýlok. V takom prípade sú rozdielne pasáže umiestnené do poznámok pod čiarou. Krížové odkazy umiestnené v poznámkach pod čiarou umožňujú lepšiu vzájomnú prepojenosť dokumentov. Na konci každého dokumentu je uvedený odkaz na prameň, z ktorého pochádza. Ak je tu uvedených viac prameňov, ako prvý je vždy uvedený prameň, z ktorého sa dokument prepisoval. Pritom sa vychádzalo zo zásady priority archívneho prameňa. Chýbajúce, neúplné alebo nečitateľné slová a v niektorých prípadoch aj komentáre tlače k dokumentu sme označili hranatými zátvorkami. Hranaté zátvorky slúžili aj na dopísanie skrátených slov.

Editor

1950, 27. február, Praha. Zápisnica zo schôdze Cirkevnej komisie ÚV KSČ o dosadení J. Decheta za kapitulárneho vikára, o príprave represívnych opatrení proti cirkevným hodnostárom, o zázraku v Čihošti a otázke prestupu gréckokatolíkov na pravoslávie.

ZÁPIS

Z 20. schůze církevní šestky v pondělí 27. února 1950 za přítomnosti soudruhů Kopeckého,³ Širokého,⁴ Clementise,⁵ Fierlingera,⁶ Nejedlého,⁷ Hendrycha⁸ a Čepičky.⁹ Poradu zahájil ve 13.30 hod. s. Čepička, skončil v 15.40 hod.

- 3 Václav Kopecký, český komunistický politik, minister informací (1945 – 1953), námestník predsedu vlády (1949 – 1953), člen Predsedníctva ÚV KSČ (1946 – 1953), Politického byra ÚV KSČ (1954 – 1961) a Politického sekretariátu ÚV KSČ (1951 – 1954), člen Cirkevnej komisie ÚV KSČ (1949 – 1951).
- 4 Viliam Široký, slovenský komunistický politik, podpredsa vlády (1945 – 1953), predseda vlády (1953 – 1963), člen Predsedníctva ÚV KSČ (1945 – 1953, 1962 – 1963), Politického byra ÚV KSČ (1954 – 1958), Politického sekretariátu ÚV KSČ (1951 – 1954), predseda KSS (1945 – 1953), členom Predsedníctva ÚV KSS (1953 – 1955), člen Cirkevnej komisie ÚV KSČ (1949 – 1951).
- 5 Vladimír Clementis bol štátnym tajomníkom na ministerstve zahraničných vecí (1945 – 1948), minister zahraničných vecí (1948 – 1950), člen Cirkevnej komisie ÚV KSČ (1949 – 1950).
- 6 Zdeněk Fierlinger bol vyslanec v ZSSR (1937 – 1939, 1941 – 1942), veľvyslanec v ZSSR (1942 – 1945). Predseda Čs. strany sociálnodemokratickej (1945 – 1948). Predseda vlády (1945 – 1946), námestník predsedu vlády (1946 – 1947, 1948 – 1953), minister priemyslu v r. 1948, člen Predsedníctva ÚV KSČ (1948 – 1954), Politického byra ÚV KSČ (1954 – 1962), člen Predsedníctva ÚV KSČ (1948 – 1966), predseda Národného zhromaždenia 1953 – 1964, poslanec Národného zhromaždenia (1945 – 1969) a člen Predsedníctva Národného zhromaždenia (1953 – 1968), riaditeľ Štátneho úradu pre cirkevné veci (1950 – 1953), člen Cirkevnej komisie ÚV KSČ (1949 – 1951), jej predseda (1950 – 1951).
- 7 Zdeněk Nejedlý, český komunistický politik, minister školstva (1945 – 1946, 1948 – 1953), minister práce a sociálnej starostlivosti (1946 – 1948), námestník predsedu vlády (1953 – 1954), minister bez torby (1953 – 1962), prezident Československej akadémie vied (1952 – 1962), člen Predsedníctva ÚV KSČ (1946 – 1954), člen Cirkevnej komisie ÚV KSČ (1949 – 1950).
- 8 Jiří Hendrych, český komunistický politik, člen organizačného sekretariátu ÚV KSČ (1949 – 1952), zároveň vedúci kultúrno-propagačného oddelenia ÚV KSČ, člen Sekretariátu ÚV KSČ (1954 – 1958), tajomník ÚV KSČ pre kultúru (1954 – 1971), člen Politického byra ÚV KSČ (1958 – 1962) a člen Predsedníctva ÚV KSČ (1962 – 1966).
- 9 Alexej Čepička, český komunistický politik, minister vnútorného obchodu (1947 – 1948), minister spravodlivosti a generálny tajomník Ústredného akčného výboru Národného frontu (1948 – 1950), predseda Štátneho úradu pre cirkevné veci (1949 – 1950), predseda Cirkevnej komisie ÚV KSČ (1949 – 1950), minister národnej obrany (1950 – 1956), námestník predsedu vlády (1953 – 1956), člen Predsedníctva ÚV KSČ (1951 – 1954), Politického byra ÚV KSČ (1954 – 1956), člen Politického sekretariátu ÚV KSČ (1951 – 1954), člena ÚV KSČ (1949 – 1958), poslanec Národného zhromaždenia (1946 – 1960).

USTANOVENÍ DECHETA¹⁰

Ordináři vydali celkem tři pastýřské listy, které se snažili rozšířit mezi kněze jednak pro jejich vlastní informaci, jednak s výslovným určením, že listy mají být čteny z kazatelien. Naše protiopatření byla celkem úspěšná, přesto se někde podařilo, že pastýřské listy byly doručeny. Matocha¹¹ připravoval na neděli 26. 2. provokační kázání s organizovanou účastí. Na náš zákrok upustil od tohoto záměru a měl kázání, v němž hovořil pouze v podobnostvích. Bezpečnostní opatření znemožnila připravovanou účast venkova, přesto z přítomných asi dvou tisíc lidí bylo 40% z okolí Olomouce. Z dalších zpráv vysvítá, že není dosud zcela zažehnáno nebezpečí zneužití kázání proti Dechetovi, a proto je třeba udržovat dále naši pohotovost.

Ve věci Decheta přímo bylo zařízeno, jeho prohlášení v tisku a rozhlase a je dopodrobna připravena kampaň podle posledního usnesení. S. Kopecký navrhuje uspořádat pontifikální mši Decheta s masovou účastí členů vlády.

Schváleno.

DALŠÍ OPATŘENÍ PROTI ORDINÁŘŮM

Poslední události opět oživily otázku, zda by nemělo být zakročeno nějak proti ordinářům, zda proti všem, nebo jen proti některým, a jak. Z výpovědi Machalka¹² a Tajovského¹³ vysvítá, že nelze počítati se změnou v postoji hierarchie vůči nám. Je třeba ovšem uvážit, že veřejnost není dnes připravena na radikální řešení, protože v poslední době nedošlo k žádným větším akcím a případ Dechetův je pouze formální spor mezi naším a kanonickým právem, jehož dosah veřejnost nepochopí a jímž by zákrok nebyl dostatečně odůvodněn. Podle názoru s. Kopeckého by bylo taktičtější ponechat hlavní úder na dobu politiky i ča-

10 Po smrti banskobystrického biskupa Andreja Škrábika 8. 1. 1950 vystúpila otázka obsadenia funkcie kapitulárneho vikára. Kapitula zvolila 13. 1. 1950 za kapitulárneho vikára Daniela Briedoňa. Po vyjadrení nesúhlasu SIÚC rezignoval. Vedenie KSČ videlo v celom prípade banskobystrického kapitulárneho vikára precedenčný prípad obsadenia dôležitej funkcie dočasného správcu diecézy, využiteľný aj v budúcnosti. Preto presadzovalo do funkcie kapitulárneho vikára svojich kandidátov z radov „pokrokových“ kňazov. Ján Dechet ponuku bez schválenia cirkevnej vrchnosti prijal a 13. 2. 1950 bol inštalovaný za správcu Banskobystrickej diecézy. Tým podľa platného kánonického práva upadol do exkomunikácie.

11 Josef Karel Matocha, český římskokatolický biskup a arcibiskup, 22. 3. 1948 ho papež Pius XII. vymenoval za olomouckého arcibiskupa. Po izolácii pražského arcibiskupa Josefa Berana 19. 6. 1949 prevzal vedenie spoločných konferencií českých a slovenských biskupov. Od Velkej noci 1950 až do svojej smrti r. 1961 bol internovaný a izolovaný.

12 Augustin Antonín Machalka, český rehoľník – premonštrát, bol od r. 1945 opäť kláštora premonštrátov v Nové Říši. ŠtB ho zaistila vo februári 1950, obvinila z protištátnej činnosti a účasti na zázraku v Čihošti. Stal sa hlavným obvineným v neskoršom vykonštruovanom procese s predstavenými reholí. 4. 4. 1950 ho odsúdili na 25 rokov väzenia.

13 Vít Bohumil Tajovský, český rehoľník – premonštrát, bol od r. 1948 opäť premonštrátskeho kláštora v Želivě. ŠtB ho zaistila 30. 1. 1950, obvinila z protištátnej činnosti a účasti na zázraku v Čihošti. Vo vykonštruovanom procese s predstavenými reholí 4. 4. 1950 odsúdený na 20 rokov väzenia.

sově pečlivě volenou (např. začátek května – aktivizace dělnických mas při Svátku práce) a do té doby připravit věc řádně administrativně i kádrově, vyhledat vhodné nástupce ordinářů a pod.

U s n e s e n o nesáhnout zatím k univerzálním opatřením vůči všem ordinářům, nýbrž pokračovat v dosavadním postupu s tím, že budou zostřena naše opatření namířena proti bezprostřednímu okolí jednotlivých ordinářů. Konkrétně to znamená:

1. opatření proti Buzalkovi¹⁴ (jedenak činnost za „slovenského štátu“, jedenak prokázaná účast v ilegality);¹⁵
2. opatření proti Boukalovi¹⁶ a Páchovi¹⁷ (okolí Berana)¹⁸;
3. podle posledního usnesení bezpečnostní doprovod Hlouchovi¹⁹ a internace děkana Caise;²⁰
4. internace Zely²¹ (okolí Matochy);

14 Michal Buzalka, slovenský rímskokatolícky biskup, 17. 3. 1938 ho pápež Pius XI. vymenoval za sväticeho biskupa pre Trnavskú apoštolskú administratúru. V r. 1940 ho pápež Pius XII. vymenoval za vojenského vikára slovenskej armády. Tento úrad zastával do r. 1945. Zaisťený a väznený bol 4 mesiace r. 1945. Orgány ŠtB ho zaisťili opäť 19. 7. 1950. Vo vykonštruovanom procese so slovenskými katolíckymi biskupmi J. Vojtaššák a spol. 15. 1. 1951 odsúdený na doživotie. V r. 1955 mu trest zmiernili na 25 rokov väzenia. V r. 1956 mu generálny prokurátor prerušil výkon trestu, žil neamnestovaný v izolácii v českom Děčíně a Tábore do smrti v r. 1961.

15 Narážka na Buzalkovu činnosť v ilegality sa týka jeho spolupráce so Štefanom Uhrínom (zaisťený ŠtB 2. 7. 1949), prednostom sociálneho odboru Povereníctva dopravy. Uhrín odovzdával Buzalkovi r. 1949 informácie o represívnych opatreniach voči cirkvi, ktoré získal od príslušníka ZNB Bernarda Jaška (zaisťený ŠtB 30. 6. 1949), zamestnaného v ďalekopisnej ústredni Povereníctva vnútra. Tieto informácie získal od Bernarda Jaška (neskôr odsúdeného za protištátnu činnosť na trest smrti a popraveného), o čom Buzalka nevedel. Pracovník rakúskeho generálneho konzulátu v Bratislave Karol Rajnoch dal M. Buzalkovi niekoľko tlačovín vydávaných slovenskými emigrantmi. M. Buzalka však nemal priamy ani nepriamy styk s emigráciou.

16 Jan Boukal, český rímskokatolícky kňaz, prvý tajomník pražského arcibiskupa J. Berana, vo vykonštruovanom procese S. Zela a spol. 2. 12. 1950 odsúdený za údajnú velezradu, špionáž a zločin „verejného násilia“ – údajná spolupráca s gestapom na 18 rokov väzenia.

17 Václav Pácha, český rímskokatolícky kňaz, tajomník pražského arcibiskupa J. Berana, odsúdený vo vykonštruovanom procese a väznený v r. 1950 – 1960.

18 Josef Beran, český rímskokatolícky arcibiskup, 4. 11. 1946 ho pápež Pius XII. vymenoval za pražského arcibiskupa. V r. 1949 – 1951 bol internovaný a izolovaný ŠtB v arcibiskupskom paláci, potom internovaný do r. 1963 na viacerých miestach v Čechách, r. 1963 bol amnestovaný so zákazom pobytu v Prahe. V r. 1965, po dohode medzi zástupcami ČSSR a Svätej stolice bol vymenovaný za kardinála a využil možnosť odísť z ČSSR do Ríma s podmienkou, že sa už nebude môcť vrátiť.

19 Josef Hlouch, český rímskokatolícky biskup, 25. 6. 1947 bol pápežom Pius XII. vymenovaný za českobudějovického biskupa. V r. 1950 – 1963 bol internovaný, biskupský úrad mohol vykonávať až od r. 1968.

20 Jan Cais, český rímskokatolícky kňaz, kapitulárny vikár v Českých Budějoviciach, zomrel ešte r. 1950.

21 Stanislav Zela, český rímskokatolícky biskup, 11. 10. 1940 ho pápež Pius XII. vymenoval za pomocného biskupa Olomouckej arcidiecézy. ŠtB ho zaisťila 19. 7. 1950. Obvinili ho z kolaborácie s nacistami

5. otázku Gojdiče²² vyřešit v souvislosti s pravoslavnou církví.²³

„ZÁZRAK“ V ČIHOŠTI²⁴

Vzhledem k posledním událostem, o nichž bylo referováno ústně, se navrhuje, aby věc byla projednána soudně až později, v souvislosti s případným procesem proti Tajovskému a Machalkovi, nikoliv samostatně. Nyní bude zahájena pouze velká propagační kampaň, která odhalí pozadí „zázraku“. Ministerstvo vnitra uspořádá tiskovou konferenci, na jejímž základě bude zahájena velká vysvětlovací kampaň, zaměřená také na činnost De Livy²⁵ tak, abychom mohli žádat jeho odvolání, a nebude-li vyhověno, bude vykázán.

S c h v á l e n o .

PRAVOSLAVNÁ CÍRKEV

Návštěva pravoslavné delegace z Moskvy²⁶ zanechala na východním Slovensku velmi příznivou odezvu a vytvořila zde objektivní podmínky pro to, aby mohlo být přikročeno k zahájení akce za účelem přestupu řeckokatolíků na pravoslaví a tak zmařen Gojdičův plán strhnout řeckokatolíky na stranu Vatikánu a římskokatolické církve.²⁷ Vyšlo totiž najevo, že Gojdič skutečně již uzavřel dohodu s římskokatolickými ordináři, ovšem bez vědomí a proti vůli svých věřících, kterým je pravoslavná církev bližší co do věrouky, způsobu bohoslužeb i tradice. Pod vlivem návštěvy delegace pravoslavné církve je dnes Gojdič izolován a několik desítek jeho kněží již přímo prohlásilo, že jsou ochotni přestoupit na pravoslaví.

a z majetkových machinací. Vo vykonštruovanom procese bol 2. 12. 1950 odsúdený na 25 rokov väzenia. Z väzby bol prepustený v r. 1963, potom internovaný v Radvanově pri meste Tábor.

- 22 Pavol P. Gojdič, slovenský gréckokatolícky biskup, 11. 4. 1940 ho pápež Pius XII. vymenoval za sídelného biskupa gréckokatolíckeho biskupstva v Prešove. V apríli 1950 zaistený a internovaný. Po odmietnutí prestupu na pravoslávie odsúdený vo vykonštruovanom procese pred senátom Štátneho súdu v Bratislave 15. 1. 1951 na doživotie. R. 1955 rozsudok zmenený na 25 rokov väzenia. Zomrel vo väznici v Leopoldove r. 1960.
- 23 Myslí sa v súvislosti s prestupovou akciou gréckokatolíkov na pravoslávie.
- 24 Čihošť je malá obec v okrese Ledec nad Sázavou v Českomoravskej vysočine. Dňa 11. 12. 1949 počas kázne miestneho farára Josefa Toufara sa kríž nad svätostánkom naklonil niekoľkokrát vpravo a vľavo. Toufar bol 28. 1. 1950 zaistený a nútený vyšetrojúcimi orgánmi ŠtB, aby sa priznal k podvodu. Zomrel na následky mučenia.
- 25 Ottavio de Liva bol vatikánsky diplomat, ktorý ako chargé d'affaires v r. 1949 prevzal vedenie apoštolskej nunciatúry v Prahe od chargé d'affaires Gennara Verolina. Vláda ČSR menovanie O. de Livu neuznala a rozpútala proti nemu kampaň pod zámienkou, že organizuje odpor biskupov proti štátu.
- 26 Zmienka sa týka návštevy ruskej pravoslávnej delegácie vedenej metropolitom krutickým a kolomenským Nikolajom (Boris Jaruševič). Konala sa 31. 1. – 15. 2. 1950. Dňa 11. 2. 1950 metropolita Nikolaj posvätil novostavbu pravoslávneho biskupského chrámu Alexandra Nevského v Prešove a na druhý deň vysvätil za nového prešovského pravoslávneho biskupa Rusa Alexija (Alexander Dechtereť).
- 27 Aj vzhľadom na rozdielnosť východného a latinského obradu biskup P. Gojdič trval na zachovaní podstatného znaku gréckokatolíckej cirkvi – jednoty s pápežom. Preto radšej odporúčal prechod do rímskokatolíckej cirkvi ako do pravoslávnej cirkvi.

Akce by byla zahájena velkou vysvětlovací kampaní v místním tisku. Současně by ve všech větších obcích a zásadně všude tam, kde jsou kostely nebo fary, byly vytvořeny akční výbory z laiků i duchovních, kteří mají kladný poměr k pravoslaví, které by spolu se zástupci pravoslavné církve a zástupci lidové správy zajistily získání většiny obyvatelstva pro přestup. Tyto výbory by pak svolaly sněm svých delegátů, který by se usnesl na přestupu a vyzval Děchtěreva,²⁸ aby přesídlil do Prešova.²⁹

Je třeba uvážit, má-li být využito vlivu, který zanechala návštěva pravoslavné delegace a má být s akcí započato ihned, nebo má-li se vyčkati až po Velikonocích, kdy probíhají velké církevní slavnosti. Stinnou stránkou druhého řešení je, že bychom odkladem mohli dosáhnout právě opačného účinku a že by Gojdič mohl využít velikonočních svátků pro mobilizování sil ve svůj prospěch.

Zároveň je třeba uvážit, zda by situaci prospěla internace Gojdiče.

S c h v á l e n o započít s akcí okamžitě a ještě před jejím zahájením internovat Gojdiče a Hopka³⁰ (zatčení odůvodnit jednak spojením s benderovci, jednak spočením s římskokatolickou hierarchií proti vůli věřících).

KLÁŠTERY

Z výpovědí Machalky i Tajovského vyplývá, že krátce po únoru 1948 byl vytvořen přesný plán rozvratnické činnosti s konkrétními úkoly pro jednotlivé řády. Tak např. saleziáni měli organizovat a získávat dělnickou mládež, jezuité pěstovat styky s vysokými činiteli ve státní správě i hospodářství, získávat od nich informace a ovlivňovat jejich rozhodování, jiné řády měly řídit hnutí za ochranu církevních škol a pod. Všechny tyto informace ukázaly, že se na řády nemůžeme dívat jen jako na pasivní odpůrce, izolované od společnosti. Soudruzi z bezpečnostního aparátu se domnívají, že postup vůči jednotlivým řádům, jak byl schválen, způsobí velmi mnoho obtíží, protože upozorní řády na akci, která se proti nim připravuje, a dá jim možnost mobilizovat obyvatelstvo k obraně, demonstracím a pod.

28 Alexander Dechtere, pravoslavný mnich s mníšským menom Alexij, bol eparchiálnym zhromaždením v Prešove 30. 12. 1949 zvolený za pravoslávneho prešovského sídelného biskupa. Vysvätený bol 12. 2. 1950.

29 SÚC dodalo 9. 3. 1950 plán likvidácie gréckokatolíckej cirkvi A. Čepičkovi a J. Havelkovi. Podľa neho sa mali v okresoch sformovať skupiny gréckokatolíckych kňazov, ktorí chcú prestúpiť na pravoslávie. Koncom apríla sa mala v Prešove konať schôdza „pokrokových“ kňazov a mali na nej vydať vyhlásenie o prestupe k pravoslávniu. V máji sa malo ukončiť formovanie návratových výborov v obciach, začiatkom júna sa mal uskutočniť úder proti biskupom P. Gojdičovi a V. Hopkovi. Akcia mala vyvrcholiť zvolaním soboru – snemu duchovných a laických zástupcov v Prešove 24. 6. 1950. Reálne sa tak stalo skôr, 28. 4. 1950.

30 Vasil Hopko, slovenský gréckokatolícky biskup, 9. 11 1946 bol pápežom Piom XII. vymenovaný za pomocného biskupa v prešovskom gréckokatolíckom biskupstve. V apríli 1950 izolovaný, v máji 1950 internovaný. Po odmietnutí prestupu na pravoslávie obvinený z podpory benderovcov, odsúdený vo vykonštruovanom procese 24. 10. 1951 senátom Štátneho súdu v Bratislave na 15 rokov väzenia. Z väzby prepustený v r. 1964, ďalej internovaný. Od r. 1968 pôsobil v Prešove opäť vo funkcii svätiačeho biskupa.

Navrhuji proto, aby akce vůči šesti největším řádům byla provedena najednou během jedné noci, jak bylo původně navrhováno.

S c h v á l e n o předložit ještě jednou předsednictvu k diskusi.

Výplata věcných nákladů podle rozpočtu

Vzato na vědomí, že v těchto dnech bude přikročeno k výplatě prvních položek na věcné náklady podle rozpočtu.

BULÍNOVÁ, Marie, JANIŠOVÁ, Milena, KAPLAN, Karel (Ed.): Církevní komise ÚV KSČ 1949–1951. Brno : Doplněk, 1994, s. 409; NA Praha, f. 100/24, K. Gottwald, sv. 47, a. j. 862; sv. 17, a. j. 116. Strojopis, 4 s.

2

1950, 24. marec, Praha. Zápisnica z porady koordinačnej komisie o maximálnom propagačnom a výchovnom využití politických procesov.

ZÁPIS

o poradě konané 24. března 1950 u soudruha B a r e š e ³¹ na Ústředním sekretariátu KSČ.

Přítomní za min.[isterstvo] spravedlnosti soudruzi: ministr. Dr. Čepička, náměstci Dr. Dressler,³² Dr. K. Klos³³ a Dr. Holub³⁴ za III. odbor. Dále byli přítomní: Hendrych za odbor kult.[urně] pro.[pagační], Hub³⁵ za SÚC, zástup.[ce] min.[isterstva] vnitra a s. Franěk.

S. ministr Čepička vylíčil ve svém referátě, jak je potřeba postupovat, aby důležité politické procesy proti činitelům reakce byly řádně využity po stránce propagační a výchovné. Zdůraznil, že tento úkol vyplynul pro resort a pro stranu z únorového zasedání ÚV, že justice si už před tím tento úkol uvědomovala a snažila se ho plnit organisováním význačných procesů, že však tisk nevěnoval věci patřičnou pozornost, svěřoval referáty o soudních procesech namnoze lidem, kteří nebyli s to dané úkoly splnit. Také rozhlas a film zůstaly na poloviční cestě, ačkoliv zájem veřejnosti o filmové zpracování námětu ukazujících metody

31 Gustav Bareš bol členom Predsedníctva ÚV KSČ (1949 – 1952), členom Sekretariátu ÚV KSČ (1949 – 1951), členom Organizačného sekretariátu ÚV KSČ (1951 – 1952).

32 Alfréd Dressler, námestník ministra spravodlivosti, člen kolégia ministra, zodpovedný za legislatívne veci (kodifikácia, zákony, nariadenia, uznesenia vlády).

33 Karel Klos, námestník ministra spravodlivosti, člen kolégia ministra, zodpovedný za úseky: vlastný výkon justície, kádrové veci a školenia zamestnancov, vybavovanie záležitostí I. – IV. (všetkých) odborov ministerstva spravodlivosti. Bol hlavným koordinátorom represívnych mocenských zložiek pri príprave najväčších politických procesov.

34 Pracovník III. – trestného odboru ministerstva spravodlivosti.

35 František Hub, pracovník cirkevného oddelenia ÚAV NF, potom vedúci pracovník SÚC.

reakce na poli trestně politickém, byl značný (zázrak v Čihošti).³⁶ Bylo by záhodno, aby se film zapráhl do této propagačně výchovné činnosti natočením celovečerních představení, aby k témuž účelu pracovali a tvořili i naši umělci, zejména dramatičtí, spisovatelé, divadla atd. Všemi prostředky by se měly odhalovat zločinecké metody práce CIC, vysoké církevní hierarchie, klášterů, měl by se sebrat a zveřejňovat materiál, a to i historický materiál (nástroje, inkvisice, vypovídací dekrety, snímky historických dokumentů a pod.) Jde zejména o materiál, který by přesvědčoval masy, zvláště ty, kteří ještě kolísají. Zpracování musí být živé, barvité, aby lidé byli pobouřeni až uvidí, jakým způsobem reakce proti nám pracuje. Ministerstvo hodlá za tím účelem přímo vejít ve styk s některými divadly, např. E. F. Burian, který se k takové práci sám hlásí. Tisk musí věnovat daleko více místa referátům o velkých politických procesech. Také dosavadní starý materiál, který ještě nebyl zpracován, měl by být zachycen aspoň v dobře udělané brožuře a sérii článků.

S referátem s. ministra přítomní zásadně souhlasili.

S. Bareš připoměl, že při natáčení filmů o procesech je třeba opatrnosti, aby se neobjevil opačný účinek, poněvadž jsou zkušenosti, že jakmile se obžalovaný objeví jako člověk, lidé jsou náchylní ho litovat. Doporučuje natáčet jen části z jednotlivých procesů. z procesu o řádech doporučuje natočit krátký film, který by zachycoval i jejich zakuklenost, ukazoval tajemství řádů, nástroje inkvisice, skryše a pod., i výsledky jejich nepřátelského jednání, tak, aby to skutečně na lidi působilo. Dále doporučuje natočit dokumentární film o potřebě bdělosti a v té věci poukazuje na mosteckou věc (s bagrem).

S. ministr v té souvislosti připomíná stavitelské procesy na Ostravsku. S. Hendrych doporučuje polodlouhý film z procesu „řády“.

Zástupce min.[isterstva] vnitra doporučuje, aby se postupovalo velmi opatrně, pokud se bude zveřejňovat sabotáž a její prostředky. Dále uvádí, že spolupráce s tiskem není dosud těsná a že tisk dostatečně nevyužívá vyšetřených věcí. S. ministr v té souvislosti upozornil, že tisk ještě dostatečně nechápe, že pomáhá nepříteli uveřejňováním různých údajů, které mají být utajeny v zájmu obrany státu, jako je na př. uveřejňování různých technických údajů z výroby, údajů o počtu nebo procentu úderníků. Takové údaje otiskují namnoze i závodní časopisy.

S. Bareš uvádí, že vše má svůj čas, nyní je na pořadu akce bdělosti, poněvadž je pro to čas a je tedy třeba mobilizovat pracující lid (vedle orgánů bezpečnosti) pro akci bdělosti pracujícího lidu proti třídním nepříteli. Máme tedy nyní zájem dát ven co nejvíce materiálu a propagačně ho využít.

S. ministr žádá, aby byly vydány sovětské procesy proti trockistům, abychom se na těchto procesech mohli školit pro akci bdělosti.³⁷

36 Narážka na propagandistický dokumentární film *Běda tomu, skrze koho pohoršení přichází*, který sa začal premietat v kinách 10. 3. 1950.

37 Prvý moskovský proces sa konal 19. – 24. 8. 1936 so skupinou „Antisovietskeho spojeného trockisticko-zinovievského centra“. Obžalovaných bolo 16 osôb na čele s G. J. Zinovievom a L. B. Kamenevom. Druhý proces s trockistami sa konal 23. – 30. 1. 1937 v Moskve. Obžalovaných bolo 17 osôb

S. Dr. Klos uvádí, že ministerstvo spravedlnosti zorganizuje procesy tak, aby sloužily i k účelům výchovným, že je třeba ukázat redaktorům, jak se má správně politicky o procesech psát a pak jim ponechat, aby to dělali sami. Bylo by záhodno organisovat a pořádat i rozhovory s obecnstvem, které je přítomno na přelíčení, zejména s úderníky a pod. o tom, jak na ně proces působil a jakou měl vůbec odezvu v široké veřejnosti.

Nakonec bylo usneseno:

- 1.) Utvořit komisi, v níž bude zástupce ministerstva spravedlnosti, ministerstva vnitra, ústředního sekretariátu (od s. Bareše), zástupce Rudého práva a zástupce ČTK, která má za úkol připravit a provést co nejširší propagačně výchovné využití procesů vedených proti reakci. První schůzka byla ujednána u Dr. Karla Klose. Za ústřední sekretariát se jí zúčastní s. Hendrych. Schůzku svolá Dr. K. Klos.
- 2.) Prvním vzorně zorganizovaným procesem bude proces s řády. Dr. Klos zařídí, aby všechny materiál týkající se činnosti klášterů od r. 1948 by vytáhnout a nacyklostylovaný ho přinese už na pondělní schůzku. Proces s řády se začne organisovat v pátek.
- 3.) Tisk věnuje referátům o procesech tolik místa, kolik bude třeba, totéž platí o filmu a rozhlasu. Redaktoři budou určeni.
- 4.) Starý materiál bude zpracován v brožůře a v seriálu článků.
- 5.) Vydání sovětských procesů se stane pro potřeby strany nákladem asi 5 000. Nepočítá se s tím, že by vydání přišlo na knižní trh.

Poradu zakončil s. Bareš.

Zapsal: Dr. Holub.

NA Praha, f. Ministerstvo spravedlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 165. Strojopis, 4 s.; VHÚ Praha, f. A. Čepička, sv. 28, a. j. 180; VOREL, Jaroslav, ŠIMÁNKOVÁ, Alena, BABKA, Lukáš: Československá justice v letech 1948 – 1953 v dokumentech. Praha : Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2004, zv. 2., s. 221 – 222.

na čele s J. L. Pjatakovom a K. B. Radkom. Třetí proces s „pravicovo-trockistickým blokem“ sa konal 2. 3. – 13. 3. 1938 v Moskve. Obžalovaných bolo 21 osôb na čele s N. I. Bucharinom a A. I. Rykovom. Vo väčšine prípadov boli obžalovaní odsúdení na smrť a popravení. Návrh ministra A. Čepičku o knižnom vydaní procesov sa už mohol oprieť o knižné vydanie druhého moskovského procesu z r. 1937: *Soudní proces v trestní věci protisovětského trockistického centra*. Praha : K. Borecký, 1937, 720 s. Moskovské procesy vyšli tlačou r. 1951: *Proces s protisovětským trockistickým centrem (1937)*. Praha : Svoboda, 1951, 273 s.; *Proces s protisovětským pravičácko-trockistickým blokem (1938)*. Praha : Svoboda, 1951, 391 s.

3

1950, 25. marec, Praha. Zápisnica z porady koordinačnej komisie o príprave procesu s predstaviteľmi mužských reholí.

ZÁPIS

O poradě o procese „ř“,³⁸ konané dne 25. března na ministerstvu spravedlnosti.

Přítomní: ss. K. Klos, Aleš,³⁹ Košar,⁴⁰ Ziegler,⁴¹ Čížek,⁴² Novák,⁴³ Urválek,⁴⁴ Průša,⁴⁵ Hub, Růžička,⁴⁶ Biedermannová,⁴⁷ Střída⁴⁸ a Neuls.⁴⁹

38 „ř“ – řády.

39 Václav Aleš, vedúci Okresnej prokuratúry v Prahe (1949), vedúci oddelenia pre štátnobezpečnostnú agendu na ministerstve spravodlivosti (1949 –1950), námestník generálneho prokurátora pre trestný odbor, pásmo a – trestné prípady patriace pred Štátny súd (1950 – 1953), generálny prokurátor (1953 – 1956).

40 Bohumil Košar, príslušník ŠtB od r. 1948, pôvodným povolaním elektromontér. Od r. 1949 pracoval na referáte katolícka cirkev HS ŠtB Praha. Ešte r. 1949 bol premiestnený na HS ŠtB Praha a vymenovaný za náčelníka referátu 50 (katolícka cirkev). R. 1950 vymenovaný do funkcie náčelníka 3. oddelenia 2. odboru HS ŠtB Praha a r. 1953 do funkcie náčelníka 3. odboru III. správy ministerstva vnútra. V r. 1955 – 1957 zastával rôzne iné funkcie v aparáte ŠtB. Od r. 1957 prednášal na Ústrednej škole ministerstva vnútra v Prahe. R. 1977 bol uvoľnený zo služobného pomeru.

41 Bohumír Ziegler pôsobil od r. 1949 vo funkcii zástupcu prednostu trestného oddelenia ministerstva spravodlivosti. V rámci tohto odboru vyvíjalo činnosť oddelenie III/3 (veci politicko-trestné a tlačové), kde bol prednostom. Toto oddelenie vykonávalo dozor nad trestným súdnictvom vo veciach politickej povahy. Od 1. 4. 1949 do 31. 12. 1952 vykonával funkciu štátneho prokurátora v Prahe.

42 Karel Čížek, prokurátor na Štátnej prokuratúre v Prahe (1949 – 1952), zapojený do prípravy a realizácie viacerých významnejších politických procesov.

43 Jaroslav Novák, sudca Štátneho súdu v Prahe (1948 – 1952), potom Najvyššieho súdu (1952 – 1958).

44 Josef Urválek, r. 1948 pracoval ako referent na oddelení revízie retribúcie ministerstva spravodlivosti. Správca Krajskej prokuratúry v Českých Budějoviciach (1949). Zverili mu obžalobu pri významných procesoch pred Štátnym súdom, napr. M. Horáková a spol., R. Slánský a spol. Zastával úrad predsedu Najvyššieho súdu (1953 – 1963).

45 V. Průša, pracovník ÚV KSČ a SÚC.

46 Jaroslav Růžička, prokurátor Štátnej prokuratúry v Prahe (1949 – 1952).

47 Ludmila Biedermannová, pôvodným zamestnaním úradníčka, absolventka jednoročného kurzu právnickej školy pracujúcich v r. 1949, potom pracovníčka ministerstva spravodlivosti v Prahe.

48 Karel Střída, prokurátor Štátnej prokuratúry v Prahe (1950 – 1952), námestník okresného prokurátora v Prahe 10 a 11 (1957 – 1960), obvodný prokurátor v Prahe 3 (1960 – 1962).

49 Jindřich Neuls, pracovník ministerstva spravodlivosti na úseku propagandy. Mal na starosti styk s tlačou a rozhlasom.

I.

S. Klos čte nejprve pořadí, ve kterém by měli být jednotlivé body, které budou na dnešní poradě projednávány, prodiskutovány. Postup byl soudruhy schválen. S. Klos uvedl, že někteří soudruzi byli již dopoledne přítomni poradě se s. ministrem. V podstatě půjde o to, abychom ukázali, že Vatikán jde v jedné frontě s kapitalistickými zeměmi. V procesu bude nutno o tom hovořiti. To bude věcí veřejné žaloby, aby uměla během procesu a v závěrečných řečech postavit. Je nutno zdůrazniti přestoupení z Evropy (Německo, Francie) do USA. Máme to ukázat již na materiálu, který ukazuje postup Vatikánu proti SSSR. Materiál si musíme rozdělit. Tento materiál nalezneme zejména v knihách: Spiknutí proti míru, Vatikán mezi dvěma válkami, Vatikánská politika. Musíme též dokumentovat rozvratnou činnost Vatikánu v ostatních zemích lidové demokracie, (mindszentiáda,⁵⁰ věc v Polsku, některý materiál z procesů Rajk⁵¹ a Kostov⁵²). – Pokud jsme musili přejít na linii vatikánské politiky u nás, jsou to příslušníci řádů a řeholí a mindszentiáda na Slovensku,⁵³ pak materiál Hodonín, určitý materiál s. Huba,

-
- 50 József Mindszenty, maďarský římskokatolický biskup a arcibiskup, 2. 10. 1945 ho papež Pius XII. vymenoval za ostrihomského arcibiskupa, r. 1946 za kardinála. Verejne poukazoval na proticirkevné zásahy komunistov proti katolíckej cirkvi. Protestoval proti deportáciám nemeckej menšiny z Maďarska a proti násilnému vystahovaniu časti maďarskej menšiny z ČSR. Postavil sa proti zmene štátnej formy Maďarska na republiku bez ľudového hlasovania. Bol napádaný ako nepriateľ pokroku a prekážka konsolidácie krajiny. V máji 1948 protestoval proti plánovanému poštátneiu škôl. Zdráhal sa vydať vyhlásenie podporujúce komunistický režim. V novembri 1948 bol zaistený jeho sekretár András Zakar. Dňa 26. 12 1948 bol zaistený aj on. Po tvrdom vyšetovaní sa v dňoch 3. až 5. 2. 1949 konal vykonštruovaný proces pred Ľudovým súdom v Budapešti. Mindszenty a ďalší šesti obžalovaní boli obvinení z údajnej velezrady, špionáže, sprenevery devíz a ďalších trestných činov. Rozsudok bol vynesený 8. 2. 1949. Mindszenty bol odsúdený na doživotný žalár. Počas maďarského povstania bol Mindszenty 30. 10. 1956 prepustený z väzenia. Po príchode sovietskej armády sa uchýlil do budovy amerického veľvyslanectva v Budapešti. Po dlhých rokovaníach mohol odísť r. 1971 do Viedne a odtiaľ do Ríma.
- 51 László Rajk, komunistický minister vnútra v Maďarsku (1946 – 1948), potom minister zahraničných vecí. Obvinený z títoizmu a z účasti na medzinárodnom imperialistickom sprisahaní proti ľudovodemokratickým štátom. Zaistený 30. 5. 1949. Vo vykonštruovanom procese 16. – 24. 9. 1949 odsúdený na smrť a popravený. Vo svojej vynútenej výpovedi pred Ľudovým súdom v Budapešti uviedol formulácie, ktoré do vykonštruovaného medzinárodného sprisahania zapájali katolícku cirkev. K nepriateľskej politike „sprisahancov“ „*patrilo i to, že v tých krajinách, kde katolícka cirkev mala veľký vplyv, t. j. najmä v Polsku a Československu, začalo vážne hnutie proti vládam týchto krajín, zhodné s politickými akciami, začatými z iniciatívy Mindszentyho*“. Tento Rajkov výrok bol prevzatý do obžaloby Štátnej prokuratúry v Prahe proti biskupovi S. Zelovi a spol. z 21. 11. 1950. Dokazuje to medzinárodnú použiteľnosť formulácie. ŠA Bratislava, fond: Štátna prokuratúra. Spt III/I./95/50, kartón č. 103.
- 52 Trajčo Kostov, od r. 1944 tajomník ÚV Komunistickej strany Bulharska, podpredseda vlády (1946 – 1949). Bol obvinený z účasti na medzinárodnom imperialistickom sprisahaní. Vo vykonštruovanom procese 7. 12. – 14. 12. 1949 odsúdený na smrť a popravený.
- 53 Proces s kardinálom Józsefom Mindszentym sa považoval za vhodný signál na akciu proti maďarským kňazom a laikom, ktorí mali s Mindszentym intenzívnejšie styky v r. 1946 – 1947. K ich zatýkaniu došlo od konca februára do apríla 1949. Obžalovaní boli rozdelení do dvoch skupín. Prvá

otázka materiálních zájmů na exkomunikačním dekretu a materiál z Olomouce, další materiál má s. Svoboda z Mladé fronty, otázka Čihoště, materiál z banderovců,⁵⁴ materiál Mindszenty – Beran, materiál z knihy Spiknutí proti republice.⁵⁵ To je politická linie. Jde o materiál, který se musí sebrat a prostudovat, což je úkolem dnešní porady. (rozdělení).

1) – Politika Vatikánu proti SSSR a zemím lidových demokracií.

s. Čížek vhodný by byl materiál Východního ústavu v Římě, který se objevuje v materiálu proti řádům a který by bylo třeba shromáždit.

s. Klos na tento materiál, pokud existuje u nás, se podívá s. Košař.

s. Čížek uvádí, že speciální materiál je v knize Spiknutí proti míru.

s. Košař uvádí některé podrobnosti z Východního ústavu v Římě, jehož žáci (kněží a biskupové) byli vysláni Východním ústavem v Římě, aby vstoupili do továren v Sovětském svazu jako dělníci a pracovali rozvrtně mezi lidem. Hlavní postava této akce byla chycena.

s. Průša se obává, zda by se tím řízení příliš nerozšířilo.

K tomu uvádí s. Klos, že výsledek je jen otázkou jedné nebo dvou vět, ale přesto je nutné, tuto věc znát.

s. Košař se ve věci tohoto materiálu obrátí na sovětské velvyslanectví.

s. Klos materiál z knihy Spiknutí proti míru, materiál z procesů Kostov, Rajk, Mindszenty a z polských procesů, zpracuje s. Čížek a konkrétní proces zpracuje pak s. Urválek. Procesy v Polsku bychom sehnali jediné z redakce.

s. Průša dá pokyn v Církevním úřadě ke sbírání polit.[ického] materiálu. Materiál ohledně Polska sežene s. Čížek jednak z redakce Rudého Práva, jednak z Církevního úřadu.

František Bokor a spol. (celkovo 10 osôb obžalovaných z ilegálnych stykov s Mindszentym a dodávaní správ o postavení maďarskej národnostnej menšiny), druhá Zoltán Hentz a spol. (celkovo 26 osôb obžalovaných z vydávania ilegálnych tlačovín, vyzradenia štátneho tajomstva, príprav úkladov proti republike). V obidvoch skupinách bolo celkovo 36 osôb, z toho 20 rímskokatolíckych kňazov a 3 kalvínski farári. Zvyšok tvorili vysokoškolskí študenti a predstavitelia inteligencie. Hlavné pojednávanie sa konalo pred Štátnym súdom v Bratislave 30. 12. 1949. Z. Hentz, Ladislav Hajdu, Štefan Varró, Zoltán Krausz a Michal Restály dostali 6 rokov väzenia, Ladislav Arany 8 rokov väzenia, Július Mészáros, Július Lipcsey a František Bokor 5 rokov väzenia, Ladislav Vízváry 2 roky väzenia. Na hlavnom pojednávaní Z. Hentz a Z. Krausz vypovedali, že vyšetrojúce orgány ŠtB ich donútili nátlakom k nepravdivým výpovediam o široko rozvetvenej ilegálnej organizácii a formuláciám o tom, že južné Slovensko chcú pripojiť k Maďarsku a obnoviť habsburskú monarchiu.

54 benderovci – prívrženci Stepana Andrijioviča Benderu, ukrajinského politika, ktorý v 30. – 50. rokoch 20. storočia presadzoval nezávislosť Ukrajiny.

55 Ide o publikáciu: SVOBODA, Alois, TUČKOVÁ, Anna, SVOBODOVÁ, Věra: *Spiknutí proti republice*. Praha : Melantrich, 1949, 280 s. Slovenské vydanie: *Sprisahanie proti republike*. Bratislava : Práca, 1950, 273 s.

Materiál z knihy Vatikán medzi dväma vŕlkami (Šejman)⁵⁶, materiál v Rajkovi je nepatrný a je to vlastne jen odlesk mindszentiády a s. Dressler dá ve studijním oddělení vypsát vše, co je v Rajkovi proti Mindszentyemu.

s. Ziegler uvádí, že v procesu proti Kostovovi není po stránce církevní vůbec nic a myslí, že nestojí za to se tím zabývat.

s. Klos je toho názoru, že v materiálu, zapůjčeném, od s. ministra je, pokud se týče mindszentiády, již skoro hotová řeč pro hlavní přelíčení, pak je zde celá řada věcí důležitých, černá kniha o Mindszentyem⁵⁷ a zejména, což je nejdůležitější, výpověď Zakara.⁵⁸

s. Čížek se dotazuje, jakým způsobem by se dal sehnat tlumočník v řeči maďarské, který by mohl tlumočit výpověď z protokolu Zakarova, neboť to by bylo nejpůsobivější.

K tomu uvádí s. Klos, že opisy úředních protokolů v maďarštině ovšem nemáme, přesto, že jsme je žádali. Dostali jsme sice spisy k prostudování, ale opisy pořizeny nebyli. Bylo by však vhodné, vyslechnout úředníka, který prováděl překlad tohoto protokolu. To by bylo možné. Materiál o Mindszentyem je zde tedy k dispozici a je jen třeba ho prostudovat. Je zde též sbírka monitorů, ve kterých je zmínka a poznámky cizích mocností k tomuto procesu.

s. Čížek se domnívá, že by bylo dobře pročíst tyto monitory důkladně celé, abychom se mohli vyvarovat chyb, které jsou v nich kritisovány.

s. Klos se ještě vrací k procesům Rajko a Kostov, ve kterých studijní oddělení udělá výpisy, které dodá přímo s. Čížkovi.

Nyní jde o procesy, tykající se přímo nás, t.j. opět Mindszenty (Rakousko-uherská monarchie, habsburská dynastie atd.). Druhým velkým procesem je slovenská mindszentiáda.

K tomuto případu navrhuje s. Ziegler, že by bylo dobře vyzvat dálnopisem s. Ujhelyiho,⁵⁹ aby se dostavil do ministerstva, kde by dostal instrukce a prostudoval by celou věc, kterou z velké části zná, za pomoci poverenictva vnitra by to zpracovali a se spisy by nám zprávu zaslal. Sám by mohl přijet už v pondělí.

s. Aleš k tomuto udává, že s. Ujhelyi nemůže spisy příliš dobře znát, protože studoval věc rychle a nad to, že spisy jsou u nás a bylo by zbytečné sem s. Ujhelyiho volat.

56 Ide o publikáciu: ŠEJMAN, Michail Markovič: *Vatikán medzi dväma svetovými vŕlkami*. Brno : Rovnost, 1949, 264 s. Slovenské vydanie: *Vatikán medzi dvoma svetovými vojnami*. Bratislava : Práca, 1949, 323 s.

57 Ide o publikáciu: *Proces s kardinálem Mindszentyem*. Praha : Orbis, 1949, 69 s. Slovenské vydanie: *Mindszenty pred ľudovým súdom*. Bratislava : Tatran, 1949, 150 s.

58 András Zakar, maďarský rímskokatolícky kňaz, tajomník kardinála J. Mindszentyho. V procese s J. Mindszentyem bol odsúdený na doživotné väzenie.

59 Ondrej Ujhelyi, pôvodne železničiar, absolvent jednoročného kurzu právnickej školy pracujúcich v r. 1949, potom prokurátor v bratislavskom oddelení Štátnej prokuratúry v Bratislave, r. 1950 zastával úrad štátneho viceprokurátora, 1951 – 1953 krajského prokurátora v Nitre. Podieľal sa na príprave a realizácii množstva vykonštruovaných politických procesov.

s. Klos navrhuje, aby s. Kraus,⁶⁰ který věc nyní studuje, udělal zprávu, zda by z této věci šlo něco využít pro náš proces.

s. Ziegler se domnívá, že by přece jen bylo dobře, aby s. Ujhelyi přijel instruovat určitým způsobem Krause, protože s. Kraus není na celé věci účasten a studuje věc pouze jako referent. S. Ujhelyi bude tudíž předvolán na úterý, s. Kraus připraví materiál během pondělí a s. Ujhelyi jej pak z politického hlediska zkontroluje.

s. Klos: „Materiál z věci Hodonín je potřeba jednak do vatikánského procesu a jednak do procesu „ř“.⁶¹ Je ovšem samozřejmé, že materiál bude možno použít jen jednou a sice by si to vzal s. Čížek (Bečka).

Musíme udělat přesný plán a předseda musí vést proces přesně podle tohoto plánu, musí mít zplánováno, který materiál bude kdy použit, aby s. Čížek věděl, kdy má uvést kterou okolnost. Proces o kláštrech a řádech má k dispozici s. Hub. Nevím sice, co v tomto materiálu vlastně je, ale je nám cele k dispozici.

K tomu uvádí s. Košař, že jde vlastně o historii řádů, jejich poslání ve středověku, jejich činnost atd., dokonce je tam i nějaký rukopis. Tento materiál dodá s. Hub do pondělka, rozmnoží jej v dostatečném počtu pro prokurátory a předsedy.

s. Ziegler se domnívá, že materiál, související s exkomunikačním dekretem, by nebylo vhodné v tomto procesu užívat.

Naproti tomu je s. Klos toho názoru, že tento materiál bude nutno použít, nebo se o něm aspoň zmínit při rozvážení letáků. Necháme tedy tento materiál zatím stranou.

Materiál z Olomouce opatří s. Košař do pondělka již zpracovaný.

s. Čížek navrhuje, aby byl tento materiál zpracován jako spis s příslušným očíslováním stránek, jejichž čísla by pak byla uvedena v závorce, což by sloužilo přehlednosti a k zrychlení práce předsedy procesu.

K materiálu z Olomouce uvádí s. Aleš, že materiál s určením, co se má použít a kteří svědci mají být vyslechnuti, bude hotov ještě dnes. Sám si vezme tuto věc na starost se s. Zieglerem, a oba soudruzi budou ve stálém styku se s. Klosem. Hledisko, podle kterého se má materiál třídit, je soudruhům známo, hlavně, že má poukazovat na řády jako semeniště vatikánské politiky.

Materiál z Mladé fronty, (s. Svoboda) zajistí s. Hub, který jej rovněž prostuduje.

Dalším velkým materiálem je Čihošť. S. Čížek udává, že už má věc prostudovanu. Bylo by vhodné, vyslechnout v této věci dva kaplany, kteří se tváří lidově demokraticky (i když není možno jim skutečně věřit), a kteří jsou ochotní při přelíčení mluvit. Jsou to Váňa a Žitný. Máme již jejich protokoly. Další otázka je otázka pokud se týče Převorové, která je dosud ve vazbě, je to hysterická ženská, ale na ilustraci by byl její výslech dobrý, uvádí Dr. Klos.

Soudruzi Košař i Čížek jsou pro to.

60 František Kraus, prokurátor Generálnej prokuratúry pre veci Štátnej prokuratúry a Štátneho súdu, špecializoval sa na cirkevnopolitickú problematiku.

61 Označenie procesu s predstavenými reholí.

Proti tomu se však ostře staví s. Biedermannová, která je toho názoru, že by to ubralo soudu na vážnosti, protože Převorová je strašným typem ženy a je nebezpečí, že by vyvolala nějaký rozruch.

S. Čížek se v tom případě domnívá, že by bylo dobře přečíst její protokol a uvést její duševní stav.

S. Průša tvrdí, že jestliže chceme říci, že čichoštský zázrak byl nastrojen Vatikánem a teď předvedeme jako svědkyni Převorovou, bylo by to znevážením procesu. Nemáme naprosto prokázáno žádné spojení. Něco jiného by bylo, kdyby mohla říci, že si ji někdo zavolal a řekl jí konkrétně: Vy jste učitelka, řekněte dětem to a to.

S tímto názorem se s. Klos ztotožňuje. Bylo by opravdu divné, vést jako svědka blázna, nebo číst jeho protokol. Lidé by tomu nakonec rozuměli úplně jinak, než je našim úmyslem a zbytečně by je to mátl.

Jde tu také o to, že musíme určité věci, které v procesu probíhají, vyzvednout, aby na ně účastníci procesu reagovali zvýšenou pozorností, s. Klos uvádí, že sám ještě neslyšel, že by někdo řekl, že čichoštskému zázraku nevěří. Je nezbytně nutné, aby některý ze svědků výslovně řekl do rozhlasu, že čichoštskému zázraku sice věřil, ale dnes ví, o jaký podvod vlastně šlo. Bude proto nutná perlustrace svědků a vybrat z nich některého, který by mohl něco podobného prohlásit.

Tuto perlustraci zařadí s. Košař, zjistí jejich názory na čichoštský zázrak a vybere dva, kteří budou předvoláni k procesu.

S. Čížek upozorňuje na další dokumentární materiál ve věci Čichošť a to je výpověď Toufara. Otázka promítání filmu bude rozhodnuta až po výsledku svědků z Čichoště a až bude zjištěno, zda film viděli, či nikoliv a pak by se promítala jen dokumentární část tohoto filmu.

Čížek je toho názoru, aby čichoštský případ byl dopodrobna vyčerpán.

S. Klos ještě upozorňuje, že bude nutno dokumentovat účast De Liva na Čichošti.

Dalším materiálem je materiál z banderovců.

K tomu udává s. Ziegler, že to jsou de facto tři věci: farář Hučko,⁶² klášter v Libějovicích⁶³ a biskup Koldič.⁶⁴ Navrhuje aby jeden ze soudruhů prokurátorů (s. Růžička) doplnil karty. Z tohoto materiálu použijeme jen případ Hučko a libějovický klášter, kteréžto případy zpracuje s. Hub.

62 Pavol Hučko, slovenský gréckokatolícky rehoľník – bazilián. Správou gréckokatolíckej farnosti v Prahe bol poverený r. 1945. Pomáhal gréckokatolíckym kňazom, ich rodinám a veriacim najmä z Ukrajiny, kde došlo r. 1946 k násilnému spojeniu gréckokatolíckej cirkvi s pravoslávnu. Táto pomoc sa po jeho zaistení r. 1947 kvalifikovala ako protištátna činnosť a pomoc benderovcom. Dňa 18. 12. 1948 ho v Prahe odsúdili na 15 rokov väzenia.

63 Kláštor redemptoristov v Libějovicích, okr. Strakonice, Juhočeský kraj.

64 Správne má byť Goidič.

S. Klos uvádí, že je třeba prostudovat veškerý materiál o banderovcích. Tuto věc by si vzal na starost s. Růžička se s. Hrubanem, udělají zprávu a očíslojí listy. Pokud jde o Koldiče,⁶⁵ podívá se na tento případ s. Hub.

Dále jde o materiál Mindszenty – Beran, některý materiál jsme opět získali od s. ministra a s. Čížek jej prostuduje a použije při závěrečné řeči. Otázka Mindszenty – Beran musí být však použita opatrně.

Dostavil se s. Svoboda z Ml. [adé] fronty a udává, že jako prameny navrhuje spis Bobe⁶⁶ v souvislosti s Jarolímekem. Spis zjistí a přehledně s. Čížek (spis se nalézá v pokladně s. ministra). Pokud existuje dokumentární film o zvolení Bobeho, budou některé snímky použity, asi dva obrázky může dodat s. Svoboda. Dále na vnitru existuje materiál o jednotlivých sekcích ve Vatikáně a se sekcí, která má na starost řády, by se našlo spojení (tam se podívá s. Košář). Svazek, pojednávající o této sekcí, se jmenuje Zpravodajská organizace Vatikánu. Pak existují dopisy jednoho kněze z nějakého kláštera, (Kabourek), dále nějaký materiál o maltézském řádu – Horský, tito lidé by mohli mnoho vědět (zjistí s. Košář). Pokud jde o řády a jejich vytěžení pro tento proces. Dále by informace o řádech byly velmi dobré ve spisech ilegální skupiny „Husisté“.

Jeví se absolutně nutno ihned všechen materiál zpracovat. Tento materiál začne ihned studovat s. Neuls.

S. Klos uvádí, že to je všechen materiál, který on měl na mysli a teď je nutno zjistit, zda neexistuje ještě nějaký jiný materiál.

S. Čížek upozorňuje na materiál o Verolínově cestě na Slovensko,⁶⁷ který dodá s. Košář do pondělka.

S. Ziegler se domnívá, že by bylo dobře zvlášť vypíchnout organisování a pomáhání přechodů za hranice (Zemek),⁶⁸ je nutno, abychom se nevybyli se vším materiálem, který budeme ještě potřebovat při jiných procesech.

K tomu uvádí s. Aleš, že je nutno zůstat jen u klášterů a řádů a rozvratnickou činnost kněží jako celku si nechat na příští proces.

S. Klos ještě upozorňuje, že oddělení s. Čížka bude nutno vybavit dalšími silami.

S. Aleš namítá, že jsme sice probrali politiku Vatikánu v zemích, kde byl odstraněn kapitalismus, ale s. ministr, jak uvedl ve svém ranním názoru, se domnívá, že by bylo dobře, aby byla uvedena též činnost v zemích, kde dosud kapitalismus je.

65 Správne má byť Gojdič.

66 Franz Werner Bobe, nemecký rehoľník, prior maltézskeho rádu v Prahe počas Protektorátu Čechy a Morava a správca kostola Panny Márie víťaznej v Prahe. Za aktívnu spoluprácu s gestapom bol po vojne odsúdený retribučným súdom na smrť a 16. 4. 1947 popravený.

67 G. Verolino navštívil väčšinu slovenských biskupov v dňoch 25. – 28. 6. 1949 a povzbudzoval ich, aby sa nedali zastrašiť komunistickým režimom.

68 Jakub A. Zemek, český rehoľník – dominikán, krivo obvinený z napomáhania úteku inej osoby do cudziny a zo špionáže. Zaisťovaný 28. 6. 1948 a ako hlava protištátnej skupiny odsúdený 24. 9. 1948 na 18 rokov väzenia. Z väzby prepustený v r. 1960.

K tomu uvádí s. Klos, že tento materiál je jednak obsažen v knize „Vatikán mezi dvěma válkami“ a jednak v materiálu, který máme od s. ministra. Dále pak v sovětské brožuře „Vatikán a jeho politika“ a s. Hub dodá brožuru Manhattana „Vatikán a XX. století“.⁶⁹ Další materiál bude pak možno získat v redakci Rudého práva, kde je řada materiálů, hlavně výstřížků.

Slovenský materiál má s. Geber a zajistí ho s. Hub, a to nejpozději do úterka.

Materiál ze slovenského povstání zajistí se ihned dálnopisem u s. Ujhelyiho, který se spojí se stranou a pověřenectvem vnitra a zajistí materiál, který je k dispozici, negativní činnost řádů a římsko-katolické církve v něm.

II.

K TECHNICKÉ STRÁNCE PROCESU

- 1) s. Novák sdělí v pondělí složení senátu, náhradníky i advokáty.
- 2) Na stenografické záznamy musíme sehnat komorní stenografy a dva auskultanty. Auskultanty vybere s. Novák, Richter⁷⁰ a Ziegler, stenografky zajistí s. Richter.
- 3) Budeme též potřebovat dva znalce z oboru politického a vojenského (Zajistí s. Košar).
- 4) Otázka rozhlasového zařízení:
s. Ziegler zavolá v pondělí odborníky z Tesly k zařízení rozhlasu do porotní síně na Pankráci a odborníky k upravení akustiky v tomto sále.
- 5) Střežení budovy a službu v jednacích síních (SNB a SVS) zajistí první s. Košar a druhou s. Richter.
- 6) Organisování veřejnosti:
K tomu musí být vzat zvláštní aparát (s. Richter, s. Černý⁷¹ a s. Hub). Bude postupováno podle těchto zásad: nikoli veřejnost na všech pět dnů tatáž, ale střídání publika. Hlavně diváci z vrstev dělnických, mládež, studenti, kněží a venkovské publikum (vybrány budou kraje, podle místa žalovaných klášterů) a ze Slovenska. Plán bude předložen v pondělí ráno (včetně vydání vstupenek atd.).
- 7) Otázka tisku:
cizí novináři budou připuštěni, pokud jsou zde akreditováni, to si musí soudruzi prověřiti, náš tisk bude připuštěn všechen.
- 8) Pro přepis stenogramu musí býti zajištěny spolehlivé síly (zařídí s. Ziegler a Richter).
- 9) Otázka filmu a rozhlasu:

69 Ide o publikáciu: MANHATTAN, Avro: *Vatikán proti dvacátému století*. Praha : Život a práce, 1950, 307 s. Originál tohto diela vyšiel v angličtine v Londýne v r. 1947, o rok neskôr bol vydaný v ruštine a z ruštiny sa prekladal do češtiny.

70 Hugo Richter, verejný žalobca retribučného ľudového súdu v Prahe, prezident Štátneho súdu (1948 – 1952).

71 Václav Černý, sudca Krajského súdu v Prahe, prednosta retribučného oddelenia ministerstva spravodlivosti (1948), viceprezident Štátneho súdu v Prahe (1948 – 1952).

Zajistí s. Neuls a bude hlásiti v úterý zprávu o provedených úkolech. Soudruzi z rozhlasu budou při procesu seděti blízko s. Čížka, který je bude okamžitě instruovat a dirigovat natáčení.

- 10) Musí být zajištěna absolutní izolace obžalovaných, zejména před jejich konstituováním. Při přelíčení budou mezi nimi sedět členové SNB. Výběr členů SNB zajistí s. Košar a s. Richter, kteří mají též na starost zajištění budovy.

VLASTNÍ REŽIE PROCESU

Celou matérii bude nutno roztrždit z hlediska, jak bude užitá při konstitutech jednotlivých obžalovaných, případně i svědků, a to ihned při jejich konstituování. Toto rozdělení soudruzi provedou do čtvrtka. Pak bude následovat průvodní řízení, kde budou vyslechnuti svědci. Pořad výslechů jednotlivých obžalovaných i výslechů jednotlivých svědků musí být přesně stanoven. Otázka řeči obžalovaných musí býti vyřešena tak, že s. Čížek projedná se s. advokáty otázku procesu v tom směru, aby byl veden fair a v naprosté spolupráci se soudem a prokurátory. Soudruzi prokurátoři si rozpracují materie, k nimž budou hovořit.

S. Klos navrhuje, aby s. Čížek si vzal téma vatikánské politiky, s. Urválek reakční a protistátní činnost klášterů a řádů, při čemž se s. Urválek současně obeznámí s celou matérií procesů. Ostatní tři soudruzi si vezmou materie podle toho, jak jim to s. Čížek určí. S. Čížek v pondělí odpoledne sdělí rozdělení práce. Závěrečné řeči budou míti s. Čížek, Urválek a Biedermannová.

S. Čížek uvádí, že soudruzi budou mít připraven předem sylabus a jeho osnovu předloží ve středu. Též otázka rozsudků bude ještě projednána v úterý večer.

Publikaci zařídí s. Čížek na místě vazby obžalovaných. Případné návštěvy advokátů pro obhajobu budou provedeny a místo návštěvy bude ještě zvlášť určeno po přešetření soudruhým Košarem. v tomto případě dohodne postup s. Košar se s. Čížkem za přítomnosti orgánů StB.

Otázku převozu obžalovaných zařídí s. Košar se s. Zieglerem i s jejich izolaci atd.

S. Novák udává, že transport Bečkův na Pankrác zařídí s. Ziegler se s. Richtrem orgány SVS. Transport bude doprovázet orgán StB, zajistí s. Košar.

S. Aleš navrhuje, aby s. Čížek promluvil s Mastilákem⁷² a Mikuláškem.⁷³

S. Klos udává, že předseda senátu nebude provádět opětovný výslech obžalovaných, ale postupné doplnění výslechů provedou s. prokurátoři podle materií, které mají rozděleny.

72 Ján Mastiliak, slovenský rehoľník – redemptorista východného obradu, predstavený kláštora v Michalovciach. Vo vykonštruovanom procese proti predstaveným rehoľí A. Machalka a spol. 4. 4. 1950 odsúdený na najvyšší trest – doživotie. V r. 1955 trest zmenený na 25 rokov väzenia. Z väzby prepustený r. 1965.

73 František Mikulášek, český rehoľník – jezuita. Vo vykonštruovanom procese proti predstaveným rehoľí 4. 4. 1950 odsúdený na 9 rokov väzenia. Z väzby prepustený r. 1959.

PROPAGACE

1) Materiál s. Huba. S. Hub je toho názoru, že by před procesem neměl být v tisku zužitkován materiál o rádech a klášterech, ale byl užít pro lepší využití procesního materiálu a pro články zásadní povahy po procesu. Materiál v pondělí ráno s. Hub doručí s. Čížkovi v potřebném množství exemplářů. Novinářům bude dodán materiál ve středu.

2) Fotografický a dokumentární materiál pro tisk. K tomu udává s. Košař, že v Nové Říši⁷⁴ byly pořízeny snímky zlatých a stříbrných předmětů, pistolí a automatů v klekátku, snímky dolarů i našich peněz atd., v normálních dopisnicových formátech, které budou rozmnoženy pro tisk. Materiál bude hotov během pondělka. Fotografický materiál z Čihoště je na vnitru, kde je také fotografický materiál z banderovců. Fotografie z procesů Zrebený⁷⁵ – Sovadina⁷⁶ zhotoví filmaři – zařídí s. Neuls.

Fotografie klášterů, o nichž se bude hovořit, zejména Libějovice,⁷⁷ Znojmo,⁷⁸ Fulnek,⁷⁹ Želiv,⁸⁰ Nová Říše⁸¹ – bude požádána ČTK, zařídí s. Neuls.

Co se týče oblečení obžalovaných, budou oděni v příslušných řádových šatech, jak jim přísluší.

Do brožury bude dán materiál z procesů Konečný a spol.,⁸² okresní soud trest. [ní] v Praze.

Pro tisk bude denně třeba připravovat zprávu o procesu, žalobě, bude mu muset být dodán materiál s. Huba, bude-li nějaký materiál fotografický a dokumentární. Musí tam být to, co v procesu bude a dále bude nutno říci novinářům, jak musí proces zpracovat, o čemž připraví s. Čížek zprávu do úterý večer.

Konference s novináři bude ve středu večer (zúčastní se též s. Hendrych) – připraví s. Neuls – a zúčastní se jí všichni, kdo na procesu spolupracují.

Brožura o procesu bude zpracovávat materiál, jak s. Huba, tak i všechen ostatní. S. Neuls vejde ve styk se s. Dvořákem z rozhlasu a dá mu materiál s. Huba, a s. Aleše. Práce na brožure se zúčastní též s. Průša a jeden z prokurátorů (Střída nebo Růžička). Brožura

74 Kláštor premonštrátov.

75 Rajmund Albín Zrebený, český rehoľník – kapucín v kláštore vo Fulneku. Senátom Štátneho súdu v Prahe 28. 1. 1950 odsúdený na 10 mesiacov väzenia za vedomosť o osobách ukrývajúcich sa v kláštore pred bezpečnosťou.

76 Agathangelus František Sovadina, kapucínsky páter, gvardián kláštora vo Fulneku. Senátom Štátneho súdu v Prahe 28. 1. 1950 odsúdený na 4 roky väzenia za poskytnutie úkrytu v kláštore dvom osobám hľadaných bezpečnosťou.

77 Kláštor redemptoristov.

78 Kláštor dominikánov.

79 Kláštor kapucínov.

80 Kláštor premonštrátov.

81 Kláštor premonštrátov.

82 Jozafát Alois Konečný, český rehoľník – kapucín v kláštore v Sokolovë. Senátom Štátneho súdu v Prahe 14. 12. 1949 odsúdený na 2 a pol roka väzenia za neoznámene osôb, ktoré sa prechodne skrývali v kláštore pred útekem za hranice.

musí býti připravena ihned, aby mohla býti hned po procesu dána do tisku. Přesný návrh na uspořádání brožury předloží s. Neuls do středy. S. Neuls též zajistí účast s.[oudruha] z propagačního oddělení ÚV KSČ.

Během procesu se denně musí hovořit s novináři a dávat jim pokyny, co mají z procesu vyzvednout atd. S. Čížek musí mít v tomto směru přesný program a soudruzi prokurátoři zajistí styk s novináři a časovou stránku si upraví sami.

S. Neuls zajistí, aby pokud možno celý proces byl natáčen rozhlasem. S. Neuls též dohoví otázku technické spolupráce mezi veřejným žalobcem, novináři a filmem.

Po skončení procesu bude svolána nová konference s novináři a filmem, aby proces byl dále využit komentáři, články atd. Musí býti určitý plán a these, podle kterých se pojedje. Koncepti připraví s. Neuls.

Bude požádána s. Krestýnová, aby sestavovala monitor, pokud v něm budou věci, týkající se procesu.

S. Čížek převzal veškerý materiál, který máme zapůjčený od s. ministra.

Zapsala: Ryplová

NA Praha, f. Ministerstvo spravedlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 218. Strojopis, 9 s.

4

1950, 27. marec, Praha. Zápisnica koordinačnej komisie o príprave procesu s predstaviteľmi mužských reholí A. Machalka a spol.

V Praze dne 27. března 1950

PROCES M. A SPOL.⁸³ – ÚKOLY.

1. s. Košař zařídí výslech ženy, s níž se stýkal M.[achalka] ještě během pondělí a podle povahy věci má vzít onu ženu do vazby.
Protokol o jejím výslechu obdržíme během úterý.
2. s. Čížek, provede se s. Urválkem a Střidou doplnění všech výslechů obžalovaných v pondělí večer a v úterý. Zprávu o tom kontrolovat v úterý odpoledne.
3. s. Neuls – jednání s informacemi a zamini⁸⁴ o cizích novinářích. Přípuštění budou jen novináři z lidově-demokratických zemí a SSSR. Ze západních novinářů jen proká-

83 Augustin Machalka a spol.

84 Ministerstvo zahraničních věcí.

drovaní jako „leví“. Ostatní kapitalističtí novináři připuštěni k procesu nebudou. Kontrolovat u Neulse, zda provedl šetření ohledně novinářů, během pondělí.

NA Praha, f. Ministerstvo spravedlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 165. Strojopis, 1 s.

5

1950, 27. marec, Praha. Zápisnica o príprave procesu s predstaviteľmi mužských reholí A. Machalka a spol.

ŠETŘENÍ PRO PŘÍPRAVU A VEDENÍ PROCESU PROTI OBŽALOVANÝM
M. [MACHALKA] A SPOL.⁸⁵

I. POLITICKÁ LINIE PROCESU

Politickým účelem procesu je na podkladě konkrétní zločinné činnosti obžalovaných jako představitelů určitých řádů a dalšího materiálu pranýřovat nepřátelskou politiku Vatikánu proti zemím socialismu a ukázat na vysokou hierarchii, kláštery a řády jako opěrné body rozvratnické vatikánské politiky namířené proti lidově demokratickému zřízení v Československu. Tento politický účel nesmí být ztracen se zřetele ani se strany žaloby ani se strany předsedy senátu při vedení procesu. Nesmí proto proces být veden úzce jen proti obžalovaným jako osobám a jen pokud jde o jejich vlastní činnost. V procesu na podkladě přesně zjištěných a ověřených fakt musí být v celé šíři našemu pracujícímu lidu dokumentována protilidová a protistátní činnost klášterů a řádů a dokázáno, že tyto řády a kláštery jsou semištěm rozvratnické vatikánské politiky.

Přítom současně ukáže žaloba na politiku Vatikánu v kapitalistických zemích, v poměru k boji pracujících ať v hospodářských či politických otázkách. Ukázat též jak Vatikán se jasně zařazuje do válečné fronty imperialistů a zejména snaží se opřít svoji moc o imperialisty Spojených států severoamerických, kde se přesunulo těžiště imperialistické fronty po druhé světové válce.

Odhalení obou těchto stránek v procesu musí být pracující veřejnosti postaveno jasně na oči a na základě přesných fakt dokázáno, že boj Vatikánu, vysoké církevní hierarchie, klášterů a řádů je bojem v zájmu imperialistické fronty proti frontě míru a socialismu a že nejde zde o nic jiného, než o úsilí restaurace kapitalismu v našich zemích.

Vedle těchto motivů musí být otevřeně pranýřovány na podkladě již provedených procesů i tohoto procesu zákeřné zločinné metody vatikánské reakce.

85 Augustin Machalka a spol.

Proto prvním úkolem bude okamžitě doplnit procesní materiál ze všech výše uvedených hledisek.

1) jeví se potřeba došetřit všechny okolnosti zjištěné proti M. a spol.⁸⁶ a to zejména s hlediska zločinu špionáže. Potřebné výsledky budou provedeny veřejnou žalobou.

2) Bude zajištěn a zpracován tento materiál:

a) materiál týkající se politiky Vatikánu (knižní: „Spiknutí proti míru“, „Vatikán mezi dvěma válkami“, „Vatikánská politika“, „Spiknutí proti republice“, „Černá kniha o Mindszentym“, materiál o procesu Mindszenty, zejména protokol Zakarův, materiál z procesu Rajk, Kostov, materiál z procesů polských, materiál o Východním papežském ústavu v Římě, materiál z archivu Rudého práva v otázce „Vatikán a kapitalistické země“; z hodonínského procesu bude vytěženo svědectví Bečky pokud jde o činnost vatikánských agentur proti československé republice; materiál vnitřní ze sekce Řády, týkající se zpravodajské organizace Vatikánu), v procesu Mindszentyho, zejména vytěžit skutečnost, že Vatikán podporoval myšlenku habsburské restaurace a tím myšlenku zániku samostatného Československa.

Dále materiál týkající se otázky Mindszenty – Beran (cesta Beranova do Budapešti).

b) Materiál k protistátní činnosti klášterů a řádů, resp. jejich příslušníků, (materiály dosavad provedených procesů proti příslušníkům řádů a klášterů, odsouzeným pro protistátní činnost, materiál týkající se slovenské mindszentiády, materiál který je k dispozici v kabinetu a nebyl využit pro zpracování knihy „Spiknutí proti republice“; materiál církevního úřadu o kláštorech a řádech; materiál ze slovenského povstání pokud jde o postoj katolické hierarchie k povstání; materiál vztahující se k banderovským akcím a k podpoře banderovců se strany kléru, klášterů a řádů; materiál o kláštorech a řádech od slovenského církevního úřadu; materiál z Olomouce – Sklenovský;⁸⁷ materiál ze spisu Bobe v souvislosti s Jarolímekem; materiál z vnitřní o řádech a materiál o Verolinově cestě na Slovensko, materiál k Čihošti).

Způsoby sbírání tohoto materiálu: osoby jim pověřené a příslušné lhůty podrobněji rozvedené připojené k zápisu z 25. března t. r.⁸⁸

II. TECHNICKÉ PŘÍPRAVY A VLASTNÍ REŽIE PROCESU

Žaloba proti M.[achalkovi] a spol.

Byla přepracována podle pokynu a její publikace žalovaným bude provedena v pondělí 27. března večer.

Proces začne:

V pátek 31. března, rozsudek bude ve středu 5. dubna.

86 Augustinovi Machalkovi.

87 Bruno Sklenovský, riaditeľ Pastoračného strediska v Olomouci, zaistený 15. 6. 1949.

88 Pozri dok. č. 3.

Vedení procesu a žaloba:

Předseda senátu dr. Novák, žalobce dr. Čížek, dr. Urválek, Biedermannová, dr. Střída, Růžička.

Advokáti ex officio:

Určí dr. Richter (5) a sdělí jména v pondělí.

Zapisovatelská služba:

Bude zajištěná komorními stenografy a dvěma vybranými auskultanty. Bude zajištěn dostatečný počet schopných a spolehlivých písarských sil pro okamžité převádění stenografických záznamů.

Znalci:

Budou zajištěni dva znalci, a to jeden z oboru politického zpravodajství a druhý z oboru zpravodajství vojenského. Zajistí s. Košař.

Technická stránka rozhlasového zařízení:

Zajistí s. Ziegler během pondělí odborníky, jak co do vlastní technické stránky, tak pokud jde o zajištění řádné akustiky.

Strážní služba:

Střežení budovy a službu v jednacích síních zajistí s. Košař pokud jde o SNB a StB a s. Richter pokud jde o SVS.

Organizování veřejnosti:

Zajistí s. Richter, Černý a Hub, a to tak, aby veřejnost byla střídána. Veřejnost bude organizována z řad vrstev dělnických, mládeže, kněží, studentů, a z venkovských obcí. Předložení přesného plánu uloženo soudruhům do pondělka poledne.

Tisk, film a rozhlas:

Cizí novináři budou připuštěni, s. Neuls zajistí film a rozhlas.

Vlastní režie procesu:

Materiál sebraný pro proces bude roztříděn z hlediska jeho užití při konstituci jednotlivých obžalovaných případně i svědků. Přitom bude zásadním hlediskem roztřídit materiál tak, aby organicky souvisel s jednotlivými činy obžalovaných, a jeho použití během procesu bude přesně rozděleno mezi intervenující veřejné žalobce. S tím souvisí i nutnost přesného pořadu výslechu jednotlivých obžalovaných i svědků. Tento úkol bude proveden po sebrání a prostudování veškerého materiálu nejpozději ve čtvrtek 30. března.

Materiál týkající se Čihoště bude plně využit. Otázka promítání filmu bude ještě zvláště projednána.

Svědci:

K materiálu Čihošť budou vedeni jako svědci kaplani Váňa a Žitný, a to v tom směru, že Tajovský rozšiřoval podvod s čichošťským zázrakem a další dva svědci budou ještě určeni. Z hodonínského případu bude veden jako svědek Bečka k otázce vatikánských agentů a jejich činnosti proti ČSR. Případní další svědci budou určeni po prostudování materiálu o dosud provedených procesech proti klášterům a řádům, které vypracovává s. Aleš. Určení těchto svědků se stane v pondělí.

Závěrečné řeči žaloby:

bude mít s. Čížek, Urválek a Biedermannová. Myšlenková schéma svých projevů vypracují a předloží písemně ve středu 30. března t.r. Další podrobnosti uvedeny v připojeném zápisu.

III. PROPAGAČNÍ VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ PROCESU.

1) Vlastní tisková kampaň

Začne až s procesem samým. Materiál o klášterech a řádech bude zpracován soudruhům Hubem, bude však tisku dán předem k lepšímu zpracování výsledků procesu, a pro články zásadní povahy po procesu.

2) Využití procesu

musí se stát jak tiskem tak rozhlasem a filmem.

K tomu účelu bude svolána zvláštní porada zástupců tisku, filmu a rozhlasu na středu, při níž bude vyložena zásadní politická koncepce procesu, dány podrobné informace o všech skutkových podrobnostech procesu a předán také písemný, fotografický a jiný dokumentární materiál.

Styk s tiskem a rozhlasem bude udržován denně během procesu, a to pravidelnými konferencemi veřejných žalobců s novináři a zástupci rozhlasu.

3) Brožura o procesu.

Veškerý materiál v procesu užitý bude zpracován ve formě brožury tak, aby brožura vyšla ihned po skončení procesu. Vlastní obsah brožury musí být uspořádán tak, aby na podkladě dokumentů a skutečností v procesu prokázaných byla demonstrována rozvratnická činnost Vatikánu a v jeho službách klášterů a řádů proti lidové demokracii v Československu. Brožura musí být psána živě, přesvědčivě, obsahovat též fotografický materiál a psána z hlediska širokých vrstev. Pro zpracování této brožury určení soudruzi: Dvořák, Průša, Hub, Neuls a Střída. Přesný návrh na obsahovou stránku brožury bude předložen komisí nejpozději ve středu, členové komise musí však ihned zpracovávat příslušný materiál.⁸⁹

89 Brožura bola vydaná: DVOŘÁK, Miroslav, NEULS, Jindřich: *Co se skrývalo za zdi klášterů*. Praha : Ministerstvo informací a osvěty, 1950, 143 s.

4) Využití výsledků procesu a kampaň po skončení procesu:

V kampani je nutno pokračovat i po skončení procesu, a to jak v tisku, tak v rozhlase, tak filmu. Pro tuto další kampaň bude připraven plán. Bližší opatření uvedená v zápisu z 25. března.⁹⁰ V Praze dne 27. března 1950.

NA Praha, f. Ministerstvo spravedlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 218. Strojopis, 5 s.

6

1950, 28. marec, Praha. Zápisnica o úlohách z porady koordinačnej komisie pre prípravu procesu s predstaviteľmi mužských reholí A. Machalka a spol.

ÚKOLY Z PORADY DNE 28. BŘEZNA 1950.

Svědci:

Scheinost – Hrubý předvést a předběžně vyslechnout nejpozději ve čtvrtek.

H u č k o – zjistit, kde se nyní nachází a převést do Prahy. Ví o tom, že Jarolímek⁹¹ měl přechovávat benderovce, tuto věc jest však nutno sdělit s Košařovi, aby ji prošetřil, protože jest podezření, že se jedná o řádně hlášeného člověka.

N o v á k⁹² – z kláštera Libějovice – pokud jde o ukryvání benderovců

Z e m e k – z kláštera Znojmo, pokud jde o organisování přechodů

Orgán StB – který vyšetřoval věc Kolakovič⁹³ – jest nutno promluvit si v této věci se s Závodským⁹⁴ o vhodnosti použití tohoto jako svědka při procesu

90 Pozri dok. č. 3.

91 Bohuslav Stanislav Jarolímek, český rehoľník – premonštrát, opát premonštrátskeho kláštora v Strahovĕ, generálny vikár premonštrátskeho rádu. Zaistený bol 16. 9. 1950. Po obvinení z velezrady a špionáže ho senát Štátneho súdu v Prahe v rámci vykonštruovaného procesu S. Zela a spol. 2. 12. 1950 odsúdil na 20 rokov väzenia. Zomrel vo väzení r. 1951.

92 František Novák, český rehoľník – redemptorista, predstavený kláštora a direktor redemptoristického juvenátu v Libějovicích. Štátny súd v Prahe ho 7. 1. 1949 odsúdil na 5 rokov väzenia za prípravy úkladov proti republike. Z väzby bol prepustený r. 1953.

93 Stjepan Tomislav Kolakovič-Pogljajen, chorvátsky kňaz, pôvodne jezuita, organizátor laického apoštolátu, misionár, publicista. Zameriaval sa na akademickú mládež a robotníkov. V r. 1943 – 1945 pôsobil na Slovensku. Z jadra jeho stúpcov sa vytvorila neformálna organizácia Rodina. V júni 1945 podnikol cestu do Sovietskeho zväzu. Po návrate v októbri 1945 odišiel do Prahy, kde vyvíjal činnosť medzi akademickou mládežou. Komunistami ovládaná ŠtB ho považovala za špióna, ktorý je duchovným vodcom sprisahania na Slovensku proti ČSR. Zatkli ho 18. 1. 1946 v Bratislave. Podrobili ho výsluchom v Bratislave a v Prahe. Pre nedostatok dôkazov ho v júni 1946 prepustili na slobodu. 1. 8. 1946 odišiel vlakom pre belgických repatriantov z ČSR.

94 plk. Oswald Závodský v rámci MNB sa stal r. 1950 prvým veliteľom ŠtB. Zaistený vo februári 1951, obvinený z protištátnej činnosti, 23. 12. 1953 odsúdený na smrť a r. 1954 popravený.

N e b á z n i v ý – zajistit svědeckou výpověď pokud jde o události kolem klášterů v Teplé (Američani)

Nutno zjistit a zajistit svědecky kluka, který vystupoval v případě kláštera v Sokolově a převést ho do Prahy

M e l z e r⁹⁵ – ilegální skupina v klášteře Žilina, nutno uvážit jeho použití jako svědka v procese. Nutno zajistit dva řeholníky, kteří byli přítomní v klášteře v Nové Říši při prohlídce a zajistit jejich svědectví. Nutno je převést do Prahy a zajistit jejich svědeckou výpověď

B a r t á k⁹⁶ – obviněný – nutno rozvážit, co by měl říct do rozhlasu

PRÍLOHA

	31.III.	1.IV.	2.IV.	3.IV.	4.IV.	5.IV.
Mládež: ČSM, Svaz stud. PŠP	60 ⁹⁷ 20 20	60 ⁹⁸ 20 20	60 ⁹⁹ 20 20	60 ¹⁰⁰ 20 20	60 ¹⁰¹ 20 20	60 ¹⁰² 20 20
Dělnictvo (Pražský kraj KSČ)	100	100	100	100	100	100
Venkov: (přes KNV – církv. referent)	160 Č. a M.	60 Č. a M. 120 Slov.	60 Č. 120 Sl.	160 Č. a M.	160 Č. a M.	160 Č. a M.
Úřední činitelé	40 ¹⁰³	40 ¹⁰⁴	40 ¹⁰⁵	40 ¹⁰⁶	40 ¹⁰⁷	40 ¹⁰⁸
Zastupitelské úřady	15	15	15	15	15	5
Duchovní: Katoličtí Mimo katol.	20 10	10 10	– –	20 10	20 10	20 10
Celkem	445	445	435	445	445	445

95 Ide o Antona Meltzera, učitele v Žiline, bývalého aktivistu Hlinkovej mládeže. A. Meltzer bol zaistený bezpečnosťou 13. 9. 1947 ako hlava tzv. Žilinskej skupiny v rámci vykonštruovaného protištátneho sprisahania na Slovensku. Dňa 30. 6. 1948 bol odsúdený na 8 rokov väzenia. Z väzby bol prepustený r. 1953.

96 Stanislav Barták, český reholník – premonštrát v kláštore v Nové Říši, odsúdený vo vykonštruovanom procese s predstavenými rádo v 4. 4. 1950 na 2 roky väzenia. Z väzby bol prepustený r. 1952.

97 Číslo 60 je rukou prepísané na 40.

98 Číslo 60 je rukou prepísané na 40.

99 Číslo 60 je rukou prepísané na 40.

100 Číslo 60 je rukou prepísané na 40.

101 Číslo 60 je rukou prepísané na 40.

102 Číslo 60 je rukou prepísané na 40.

103 Rukou pripísané: +20.

104 Rukou pripísané: +20.

Venkov:

31. III. Plzeň.	80
Budějovice	<u>80</u>
	160
1. IV. Gottwaldov	60
Slovensko	<u>120</u>
	180
2. IV. Ostrava	60
Slovensko;	<u>120</u>
	180
3. IV. Jihlava	50
Hradec	60
Pardubice	<u>50</u>
	160
4. IV. Praha – venkov	100
Karlovy Vary	30
Ústí	<u>30</u>
	160
5. IV. Brno	60
Liberec	40
Olomouc	<u>60</u>
	160

*NA Praha, f. Ministerstvo spravedlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 218.
Strojopis, 2 s.*

-
- 105 Rukou pripísané: +20.
 - 106 Rukou pripísané: +20.
 - 107 Rukou pripísané: +20.
 - 108 Rukou pripísané: +20.

1950, 31. marec, Praha. Zápisnica zo schôdze Cirkevnej komisie ÚV KSČ o procese s predstaviteľmi cirkevných rádov, o vyslaní delegácie kňazov do Sovietskeho zväzu, postupe voči biskupom a prestupovej akcii gréckokatolíkov na pravoslávie.

ZÁPIS

22. schůze církevní šestky, která se konala v pátek 31. března 1950 za přítomnosti soudruhů Širokého, Fierlingera, Kopeckého, Hendrycha a Čepičky, s. Nejedlý se omluvil. Poradu zahájil v 11.35 hod. a řídil s. Čepička, skončil ve 13.40 hod.

PROCES S PŘEDSTAVITELI ŘÁDŮ

Byl zahájen dnešního dne u Státního soudu v Praze. Proces je připraven dobře po stránce odborné i politické a lze předpokládati, že bude mít dobrý průběh. Stenografické protokoly jsou okamžitě převáděny a jejich výtahy dávány denně k dispozici novinářům. Pokud jde o zahraniční novináře, byla zajištěna účast soudružských redaktorů. Ihned po skončení procesu vyjde brožura, která připraví veřejnost na zákrok proti řádům, který je plánován na první dny po velikonočních svátcích.¹⁰⁹ Nyní v předvelikonoční době projevují řády mimořádně zvýšenou aktivitu, pod rouškou misí se rehoľníci rozjeli na venkov a při kázáních skrytě ťtvou proti lidově demokratickému zřizení.

Do klášterních internátů byli již podle dřívějšího usnesení dosazeni zmocněnci.

109 Išlo o násilnú koncentraciu rehoľníkov v rámci akcie K (Kláštory) v noci z 13. na 14. 4. 1950.

DELEGACE KNĚŽÍ DO SSSR.

Sovětské velvyslanectví požádalo o předložení seznamu 12 kněží, kteří by přicházeli v úvahu pro zájezd do SSSR. Navrhuje se devět římskokatolických kněží, tři nekatolíci. Nepočítá se s účastí Plojhara,¹¹⁰ Horáka¹¹¹ a Lukačeviče,¹¹² kteří již v SSSR byli.

S c h á l e n o s tím, že z devíti římskokatolických kněží budou dva řeckokatolíci a že delegaci bude provázet jako sekretář vyspělý soudruh – laik. O věci nebude zatím hovořeno, až dojde konkrétní pozvání.

-
- 110 Josef Plojhar, český římskokatolický kněz, od r. 1945 poslanec Čs. strany lidové v Národním zhromaždení v Praze. Po vojne sa stal tajným členom KSČ. Počas politickej krízy vo februári 1948 otvorene spolupracoval s komunistami. Stal sa podpredsedom „očistenej“ Čs. strany lidovej. Pražský arcibiskup Josef Beran mu prikázal, aby rezignoval na svoje politické funkcie. Keď neposlúchol, Beran ho suspendoval a potom exkomunikoval. „Boj o Plojhara“ bol jedným z hlavných prejavov stretu katolíckej cirkvi s komunistickou štátnou mocou. Arcibiskup Beran exkomunikáciu napriek nátlaku neodvolal. Exkomunikáciu z Plojhara sňal v r. 1951 na nátlak komunistickej vlády a nad rámec svojich právomocí pražský kapitulárny vikár. Okrem tejto exkomunikácie z dôvodov jeho politického angažovania sa naňho vzťahovali ďalšie dve exkomunikácie – za aktívne členstvo v KSČ a za to, že ako minister zdravotníctva (v r. 1948 – 1968) sa podieľal na príprave a presadení zákona povoľujúceho interrupcie. Plojhar bol najprv podpredsedom (od r. 1948) a od r. 1951 predsedom Čs. strany lidovej. V r. 1951 – 1968 bol predsedom celoštátneho Mierového hnutia katolíckeho duchovenstva. V r. 1952 – 1970 bol podpredsedom Zväzu československo-sovietskeho priateľstva.
- 111 Alexander Horák, slovenský římskokatolický kněz, podpredseda Antifašistického frontu Slovanov (1945 – 1947), predseda Zväzu Slovanov v Maďarsku (1947 – 1948). Vzhľadom na jeho činnosť a politické vystupovanie ho ostrihomský arcibiskup a kardinál J. Mindszenty 16. 8. 1947 suspendoval od výkonu kňazského úradu. Po príchode na Slovensko r. 1948 sa stal profesorom náboženstva v Topoľčanoch. Aktívne sa zapojil do politiky v intenciách komunistickej strany. R. 1948 sa stal poslancom SNR. Od júna 1948 do r. 1954 bol poverenikom pôšt. Po jeho vstupe do politiky ho rožňavský biskup R. Pobožný 31. 7. 1948 suspendoval z dôvodu kánonickej neposlušnosti. R. 1949 patril k vedúcim činiteľom štátnej Katolíckej akcie, povereník spojov (1954 – 1955), povereník miestneho hospodárstva (1955 – 1958), povereník – predseda Slovenského výboru pre výstavbu (1958 – 1960), poslanec Snemovne národov a súčasne člen Predsedníctva SNR (1969 – 1971), predseda Slovenského výboru obrancov mieru a súčasne podpredsedu Čsl. výboru obrancov mieru (1949 – 1966), člen Svetovej rady mieru (1950 – 1966), referent Spolku sv. Vojtecha (1948 – 1950), predseda Spolku sv. Vojtecha (1950 – 1968), predseda Slovenského výboru Mierového hnutia katolíckeho duchovenstva (1951 – 1968). Od r. 1950 pôsobil ako profesor na R. k. cyrilometodskej bohosloveckej fakulte v Bratislave.
- 112 Jozef Lukačovič, slovenský římskokatolický kněz, po r. 1945 aktívny v Demokratickej strane, člen jej predsedníctva, povereník pôšt (1946 – 1947), povereník informácií (1947 – 1948), tajne, neskôr otvorene spolupracoval s komunistami. Preto jeho kariéra ďalej pokračovala. Biskup A. Lazík ho v r. 1948 exkomunikoval, no v r. 1951 bol nútený exkomunikáciu odvolať. Lukačovič zastával úrad povereníka techniky, stavebného priemyslu a stavebníctva (1948 – 1955), povereníka spojov (1956 – 1960). Bol poslancom SNR (1945 – 1964) a poslancom Národného zhromaždenia v Prahe (1964 – 1968). V r. 1950 bol podpredsedom Celoštátneho mierového výboru katolíckeho duchovenstva.

OPATŘENÍ PROTI ORDINÁŘŮM

S c h v á l e n o provést okamžitě dřívější usnesení a vzít do vazby Buzalku; proti Caisovi, Gojdičovi a Zelovi bude připraveno opatření podle průběhu akce s kláštery.

PŘESTUP ŘECKOKATOLÍKŮ NA PRAVOSLAVÍ

Na východním Slovensku probíhá velmi dobře. Slovenští soudruzi navrhuji svolání shromáždění asi sta kněží, jejichž přestup je již bezpečně zaručen, kteří by vystoupili rozhodně proti Gojdičovi; podle jejich názoru by to mohlo značně urychlit spád akce. Podle sdělení s. Husáka¹¹³ lze očekávat skončení do konce června t.r.

Vzato na vědomí s tím, že zrychlení celé akce bude podporováno.

UNIONISMUS

Členům šestky byl rozeslán návrh na uspořádání mezinárodního sjezdu zástupců všech církví, který by byl prvním krokem k tomu, jak dát novou náplň myšlenke vatikánského unionismu a byl by odpovědí na dekret Vatikánu o boji všech církví proti komunismu. Sjezd by měl velký význam nejen vnitropoliticky, ale i mezinárodně.¹¹⁴

S c h v á l e n o přepracovat rozpočet, který je příliš nadsazen a pak předložit k rozhodnutí předsednictvu strany; v případě kladného rozhodnutí se soustředit na získání co největšího počtu zahraničních účastníků (nejen lidově demokratické státy, ale i Francie – abbé Boulier,¹¹⁵ Anglie Johnson, Itálie atd.).

BULÍNOVÁ, Marie, JANIŠOVÁ, Milena, KAPLAN, Karel (Ed.): Církevní komise ÚV KSČ 1949 – 1951. Brno : Doplněk, 1994, s. 409; NA Praha, f. 100/24, K. Gottwald, sv. 47, a. j. 862; f. 100/4, sv. 17, a. j. 116. Strojopis, 2 s.

113 Gustáv Husák, slovenský komunistický politik, povereník vnútra v r. 1945, povereník dopravy a techniky (1945 – 1946), predseda Zboru povereníkov (1946 – 1950) a súčasne povereník pôdohospodárstva v r. 1948 a povereník výživy v r. 1949, riaditeľ Slovenského úradu pre veci cirkevné (1949 – 1950), Člen Predsedníctva ÚV KSS (1945 – 1950), člen ÚV KSČ (1949 – 1951). Poslanec Národného zhromaždenia (1945 – 1951), člen SNR (1945 – 1950). Ako tzv. slovenský buržoázny nacionalista uväznený r. 1951 a r. 1954 vo vykonštruovanom procese odsúdený na doživotie, r. 1960 prepustený z väzby. Podpredseda vlády ČSSR r. 1968, prvý tajomník ÚV KSS (1968 – 1969), prvý tajomník ÚV KSČ (1969 – 1987), prezident ČSSR (1975 – 1989).

114 Táto myšlienka sa realizovala podľa uznesenia Predsedníctva ÚV KSČ v podobe dvoch konferencií: Medzinárodnej konferencie kresťanských cirkví v Luhačoviciach 1. a 2. 6. 1950 a konferencie tzv. vlasteneckých kňazov na Velehrade 4. až 6. 7. 1950.

115 Jean Boulier, francúzsky rímskokatolícky kňaz pôvodne s jezuitskou formáciou, podieľal sa na vzniku organizácie Jeunesse ouvrière chrétienne, po druhej svetovej vojne sympatizoval s komunistickým hnutím, člen Svetovej rady mieru.

1950, 15. máj, Praha. Zápisnica z porady cirkevnej koordinačnej komisie o zhodnotení akcie K, niektorých ďalších represívnych akcií a o ďalších plánovaných represívnych akciách, namierených proti katolíckej cirkvi.

ZÁPIS

z porady církevní koordinační komise, která se konala dne 15. května 1950 za přítomnosti ss. K. Klose, Havelky, Průši, Košaře, Čížka, Pechouškové,¹¹⁶ Richtra, Putníka a Růžičky. S. Havelka podal zprávu o celkové situaci v otázce církve.

Akce proti klášterům:

Celá akce byla úspěšná. Z mužských řádů v Čechách zbývá klášter Milosrdných bratří, na Slovensku jsou soustředěny všechny mužské řády. Celá akce neměla nepříznivý ohlas mezi lidmi, jen na Gottwaldovsku se objevilo zneklidnění mezi věřícími.¹¹⁷

V posledních týdnech byly porady v širokém rozsahu. 7. května v Hořicích se zúčastnilo přes 100 duchovních. Daří se seskupování loyálních živlů mezi katolickým duchovenstvem, které se mají stát mluvčími katolické církve.

Cyrlomethodějská pouť na Velehradě:

Má se konat začátkem července. Počítá se, že bude přítomno 300 až 500 kněží.¹¹⁸ Jsou zváni hosté také ze západních zemí.

2. července bude v Luhačovicích několikadenní akce, na které se zúčastní 300 – 500 kněží. Referovat bude Plojhar. Na těchto akcích budou vystupovat aktivně naši kněží. Musíme počítat také s protiakcí Vatikánu, s kterým svedeme zápas o katolické duchovenstvo. Dále podával zprávy s. Čížek.

KNP:

V podstatě hotova, až na výslech dalších 3 osob a bude rozhodnuto o dalším postupu vzhledem k tomu, že souvislost ukazuje přímo na Berana. S. Havelka sděluje, že s KNP je možno začít až na podzim.

116 Ludmila Pechoušková, původním povoláním poštová úřednice, absolventka právnické školy pracujících r. 1949, potom prokurátorka na Štátní prokuratuře v Praze.

117 Skreslená informácia, ktorá brala do úvahy iba situáciu v Česku.

118 Štátnymi a straníckymi orgánmi starostlivo pripravovaná cyrilometodská púť sa konala v stanovenom termíne 4. až 6. 7. 1950. Zúčastnilo sa na nej 450 katolíckych kňazov, ktorí očakávali, že dôjde k obnoveniu rokovani predstavitelov štátu a cirkvi. Boli tu položené základy Mierového hnutia katolíckeho duchovenstva, ktoré združovalo kňazov lojálnych voči komunistickému režimu.

Matějka a spol.:

Zde bude odhalen Beran osobně. Projednávána internace osob, které nemají s Matějkou nic společného. Bude v dalším jednání.

Darner a spol.:¹¹⁹

Celá skupina je převezena do Staré Vsi.¹²⁰

Vacula:

S. Čížek navrhuje pustit Vaculu a volat jen jako svědka. Další se prohovoří se s. ministrem.

Převorová, Adlerová – Čihošť:

Rozhodnuto, že Převorová bude puštěna na revers, předána jejímu bratrovi a zbavena svéprávnosti. Také Adlerová bude propuštěna.

L. Teplík:

Z případu Teplíka bude moci být použit materiál na Berana. Teplík bude vyjmout z trestního oznámení a dán do St.[aré] Vsi.

Jásek:

Dokud se neprošetří nic bližšího, nebudou učiněny žádné kroky.

Batka:

Bližší informace příští týden.

Čulík:¹²¹ Bude poslán do Staré Vsi.

Čihošť:

Církevní šestka dořeší případ Čihoště. Toufar doznává všechno. Protože je veřejnost čihošťským případem již přesycena, mohl by být Toufar souzen na základě homosexuality. Zpráva do novin by přišla jen pro Čihošť. Ponechá se na červen.

Církevní šestka rozhodne, jak budou ukončeny všechny velké procesy. Dohodne se o linii, budou-li zpracovány jako jeden celek.

119 Správne má byť Dörner. Rudolf Dörner bol kancelárom pražského arcibiskupského úradu. Bol zaistený 15. 6. 1949.

120 Krycí názov pre väznicu v Ruzyni.

121 Antonín Čulík, český římskokatolický kněz, profesor náboženstva a referent pre laických katechetov v pražskom arcibiskupskom úrade, zaistený 14. 9. 1949, obvinený z vlastizrady a odsúdený senátom Štátneho súdu v Prahe na 10 rokov väzenia.

S. Čížek navrhuje, aby byly rozděleny do 3 celků. 1) pomocníci¹²² 2) KNP, 3) Mandl.¹²³ v příští poradě se dojednávají podrobnosti.

Slovensko: Příští týden ve středu pojedí církevní koordinační komise na Slovensko, aby se přesvědčila, jaká je tam činnost.

S. Havelka navrhuje, aby se konala porada v kraji s okresními církevními tajemníky.

Porada byla skončena ve 12. hod.

NA Praha, f. Ministerstvo spravodlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 58. Strojopis, 2 s.

9

1950, 22. máj, Praha. Zápisnica z porady cirkevnej koordinačnej komisie o represívnych opatreniach proti katolíckej cirkvi, plánovanej schôdzi komisie na Slovensku a nezhodách pri vydaní propagačnej brožúry k akcii K.

ZÁPIS Č. 2

z porady církevní koordinační komise, která se konala dne 22. května 1950 za přítomnosti ss. Putníka, Zieglera, Cíchy,¹²⁴ Havelky, Průši, Čížka, Pechouškové a Košaře.

Vacula:

Věc není dosud rozhodnuta. S. Cícha byl požádán, aby ji urychlil u s. Klose.

Procesy:

S. Čížek navrhuje, aby procesy byly prováděny koncem srpna nebo začátkem září; a sice v tomto pořadí. 1) pomáhači, 2) KNP, 3) Zouhar¹²⁵ a Mandl.

Čihošť:

Je zatím v klidu.

122 Pomocníci biskupov.

123 Antonín Mandl, český římskokatolický kněz, od r. 1947 riadil Katolícku akciu v Pražskej arcidiecéze. V júni 1949 bol zaistený ŠtB. Vo vykonštruovanom procese S. Zela a spol. 2. 12. 1950 odsúdený na 15 rokov väzenia. Z väzby bol prepustený r. 1964.

124 Milan Cícha, prednosta II. – trestného oddelenia ministerstva spravodlivosti.

125 Emil Zouhar, český římskokatolický kněz, farár v Bystřici, zaistený r. 1949 a obvinený z protištátnej činnosti. Odsúdený senátom Štátneho súdu v Prahe 8. 2. 1951 na dlhoročné väzenie.

Do příští porady SÚC projedná, které případy je možné ukončit. S. Čížek doplní svou zprávu pro s. Havelku vazbami.

Slovensko:

Materiál připraví s. Košař. Zájezd bude uskutečněn dne 31. května t.r. a tentýž den se bude konat pracovní předporada velké koordinační komise. 12. června bude zasedat velká koordinační komise se Slováky.

Příští schůzka církevní koordinační komise bude v úterý v 10. hod.

Šelbický:

S. Košař navrhuje, aby byl propuštěn vzhledem k jeho věku. Bylo usneseno, že bude dán do internačního kláštera v Želivi.¹²⁶

Brožura „Co se skrývalo za zdmi klášterů“

Byl vznesen protest proti vydání této brožury bez předchozího schválení Církevní koordinační komise. Zavolán byl s. Neuls, který měl tuto věc na starosti, aby vysvětlil, proč neuvědomil Církevní koordinační komisi dříve, než dal brožuru vytisknout. S. Neuls prohlašuje, že to udělal z nedostatku času, ale že brožuru viděl s. ministr Čepička a s. Hub. 4 připomínky s. Huba nebyly realizovány. S. Neuls předloží Církevní koordinační komisi. S. Hub sám oznámil s. Neulsovi, že má brožuru ještě dát k nahlédnutí s. Čížkovi. Toto učiněno nebylo. Věc bude ještě prodebatována v příští poradě.

Babíček:¹²⁷

Do dalšího výnosu ministerstva a generální prokuratury nebude puštěn.

Zapsala: Mazačová.

NA Praha, f. Ministerstvo spravedlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 58. Strojopis, 1 s.

126 Pôvodne premonštrátsky kláštor, ktorý po likvidácii mužských reholí r. 1950 slúžil ako internačný tábor pre „osobitne nebezpečných“ rehoľníkov. Internačný tábor v Želive fungoval až do r. 1956.

127 František Babíček, český rehoľník – jezuita, superior kláštoru v Sv. Hostýně. Zaistený 5. 10. 1949, obvinený z vlastizrady a vo vykonštruovanom procese odsúdený 15. 9. 1950 senátom Štátneho súdu v Prahe na 10 rokov väzenia. Z väzby ho prepustili r. 1959.

1950, 19. jún, Praha. Zápisnica z porady cirkevnej koordinačnej komisie o represívnych opatreniach proti katolíckej cirkvi pri trestnom stíhaní cirkevných hodnostárov a o revízii trestných prípadov.

ZÁZNAM

o poradě církevní koordinační komise ze dne 19. června 1950.

Poradě předsedal soudruh Fierlinger, byly účastný všechny složky (justice, bezpečnost, církevní úřad, včetně Slovenska). Mimo jiné byli přítomní s. Holdoš¹²⁸ a s. Viktory.¹²⁹ O poradě bude nám doručen ještě podrobný protokol, zachycuji jen podstatné body:

- 1) Šlo o postup při vyšetřování věcí proti církevním hodnostářům, a to s toho hlediska, aby nedocházelo k zahajování trestního řízení tam, kde to není s hlediska církevní politiky vhodné. Dohodnuto, že trestní oznámení budou soustředována u ministerstva národní bezpečnosti, které je projedná v koordinační komisi a teprve pak podle výsledků dojde k jich formálnímu podání prokuraturám. Rozuměn tím trestný čin protistátní. Výnos v tomto směru okresním prokuraturám z naší strany je již připraven.
- 2) Dohodnuto, že v zahájených již trestních řízeních bude provedena revise všech případů, aby případy méně významné byly zastaveny. Zdůraznil jsem však, že zůstává v platnosti generální linie nekompromisního stíhání rozvratnictví se strany církevních funkcionářů. Zkoumání všech trestních řízení provedou zvláštní tříčlenné komise v Praze a Bratislavě.
- 3) Projednány přípravy na významnější procesy plánované na podzim, a to s hlediska vytvoření speciálních komisí v Praze a Bratislavě pro sběr a třídění procesního materiálu.

Další otázky týkaly se církevního úřadu a ministerstva národní bezpečnosti.

Dr. Klos

V Praze dne 19. června 1950.

NA Praha, f. Ministerstvo spravdnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 58. Strojopis, 1 s.

128 Ladislav Holdoš, slovenský komunistický politik. Bol členom Sekretariátu ÚV KSS (1945 – 1950), počas komunistického štátneho prevratu bol predsedom brannej komisie KSS a generálnym tajomníkom Slovenského národného frontu. Zastával úrad poverenika – riaditeľa SIÚC od 4. 4. 1950 do zatknutia 2. 2. 1951, člen Cirkevnej komisie ÚV KSČ (1950 – 1951). Bol obvinený z tzv. slovenského buržoázneho nacionalizmu a roku 1954 vo vykonštruovanom procese odsúdený na 13 rokov väzenia. Z väzby bol prepustený v r. 1957.

129 Július Viktory, slovenský komunistický politik, povereník vnútra (1945 – 1946), povereník spravdnosti (1948 – 1951), povereník – predseda Slovenského úradu pre telesnú výchovu a šport (1949 – 1956), veľvyslanec ČSR v Budapešti (1956 – 1960), námestník predsedu Najvyššieho súdu (1961 – 1969).

1950, 17. júl, Praha. Zápisnica z porady cirkevnej koordinačnej komisie o represívnych opatreniach proti katolíckej cirkvi pri trestnom stíhaní cirkevných hodnostárov a o revízii trestných prípadov.

ZÁPIS

z církevní koordinační komise, konané 17. července na ministerstvu spravedlnosti

Přítomní soudruzi: Havelka, Průša, Ziegler, Střída, Košař a Cícha.

Trestní řízení proti faráři Frant. [iškoví] Malému – bylo schváleno zastavení, poněvadž v daném případě nelze trestný čin prokázat.

V trestní věci proti Jaroslavu Tyrnerovi – bude nutno provést další šetření a konečný postup vypracovat podle jeho výsledku.

V trestní věci proti Karlu Veselému, bylo schváleno zpět vzetí odvolání s osvobozujícího rozsudku pro jeho kladný poměr k republice.

Kontrola usnesení z minulé komise:

O p ě l a – návrh na milost jest v kanceláři presidenta republiky.

B e z d í č e k – prošetří SÚC a podá zprávu koordinační komisi. Provede soudruh Průša.

B i t n e r Petr – zjistit, jak vypadá řízení o milost. Vypravit doporučující návrh pro kancelář presidenta republiky. Zařídí soudruh Cícha.

V o m á č k a – je v CK, provést řízení. Ihned po nařízení hlavního přelíčení dopravit do vazby státního soudu. Provede soudruh Střída a Stb.

F a b í k Josef – prošetří ještě SÚC a podá stanovisko do příští komise. Provede soudruh Průša.

R ů č k a V l. [adimír] – vzít do vazby, provést domovní prohlídku a projednat. Zařídí Stb a soudruh Střída, termín v dohodě s SÚC.

Š o r m – nechat proběhnout řízení – provede soudruh Střída.

K u t h a n Václav – zjistit, jak vypadá řízení za milost a s doporučujícím návrhem předložit soudruhu ministroví. Provede soudruh Cícha po dohodě se soudruhem Průšou.

Z e n k a Bohumil – rozhodne se po rozhovoru soudruha Průši se Zenkou, zprávu o výsledku podá soudruh Průša.

B a ť k a – řízení nechat proběhnout a dbát o to, aby trest byl v horní polovici sazby. Zajistí soudruh Střída.

P r y m e s – soudruh Průša si s Prymesem ještě promluví a podle výsledku bude uvažováno o případném překvalifikování, poněvadž vzhledem k výsledku šetření nebude dost možno žalobu na velezradu udržet.

H o r á k a Š t u t b a u e r – soudruh Střída zašle soudruhu Průšovi materiál a meritorní řešení se projedná v komisi za tři týdny.

R ů ž i č k a – nechat proběhnout. Zařídí soudruh Střída.

Bous a Dostál – nechat zatím ještě otevřeno. Soudruh Průša sdělí v příští komisi přesné stanovisko SÚC.

Novák – prošetří SÚC a podá stanovisko do příští komise. Projedná soudruh Průša.

Šimon Josef – provést řízení normálně.

Kapálik Stanislav – provést řízení normálně.

Marouš Bohumil – řízení – soudit.

Dr. Dokočil Hugo – soudit pokud možno urychleně.

Vašíček Rudolf – provést řízení.

Šmejdar – provést řízení. Stb dodá ještě svědecký materiál

Just Josef a Píšová Laura – provést řízení.

Fuks Josef – provést řízení.

Hlad¹³⁰ – projedná SÚC a věc došetří Stb do konce srpna s tím, že podle výsledku se rozhodne o vazbě Hladově.

Mikuláš Jan – provést řízení a vzít do vazby.

Sedlák Jaroslav – prošetří ještě SÚC, provede soudruh Průša.

Hadrava M. – řízení

Moškořová – řízení.

Petrů Fr.[antišek] – řízení.

Juřík – řízení.

Ječmerová – řízení.

Bosáček a Kozá – řízení.

Brabec – řízení.

Jebavý – řízení.

Kolařík – řízení.

Gojdič – Zela – Buzalka – pokud nejsou zatčeni, provést, eskortovat do Prahy, SÚC dojedná toto se Slovenskem. Realisace jest však vázaná souhlasem soudruha Kopřivy.¹³¹

Státní prokuratura zařídí evidenci kartotékovou tak, aby při každé komisi mohla podat zprávu o plnění usnesení.

Zapsala: Kadlecová

*NA Praha, f. Ministerstvo spravedlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 58.
Strojopis, 2 s.*

130 Ladislav Hlad, český římskokatolický biskup, r. 1950 tajně vysvětený litoměřickým biskupem Štěpánem Trochtem za pomocného biskupa Pražské arcidiecézy. Zaistený ŠtB a 30. 9. 1950 odsúdený senátom Štátného súdu v Prahe na 3 roky väzenia. Z väzby prepustený r. 1951, v r. 1959 opäť zaistený a odsúdený na 8 rokov väzenia. Z väzby prepustený v r. 1963.

131 Ladislav Kopřiva, český komunistický politik, člen Predsedníctva ÚV KSČ (1946 – 1952), tajomník ÚV KSČ pre kádrové veci (1948 – 1950), minister národnej bezpečnosti (1950 – 1952).

12

1950, 7. august, Praha. Zápisnica z porady cirkevnej koordinačnej komisie o represívnych opatreniach proti katolíckej cirkvi pri trestnom stíhaní cirkevných hodnostárov a o revízii trestných prípadov.

TAJNÉ

ZÁPIS

z porady cirkvnej koordinačnej komise, konané dne 7. srpna 1950 v ministerstvu spravodlnosti.

Prítomní: SÚC – s. Dr. Havelka, s. Průša, MNB – s. Košař, ministerstvo spravodlnosti – Dr. Čícha a Dr. Putnik, státní prokuratura Dr. Ziegler, Dr. Čížek, Dr. Střída.

Zkontrolován zápis ze dne 17. 7. 1950.

Usneseno:

Jaroslav Ty r n e r – zastavit trestní řízení – provede Dr. Čížek.

O p ě l a – návrh na milost v kanceláři presidenta republiky.

Josef B e z d í č e k – zatknout během procesu v Dobrušce, t.j. od 22. – 25. 8. 1950.

Provede s. Košař. Líčení do konce srpna (s. Střída.)

Petr B i t n e r – podá se návrh na milost až se vrátí s. ministr Rais.¹³²

Josef F a b í k – stanovisko SÚC do příští koordinační komise zjistí s. Průša.

Václav K u t h a n – předložit návrh na milost – provede Dr. Čícha.

Bohumil Z e n k a – stanovisko SÚC zjistí s. Průša.

Pr i m e s a M e n d l – ve vazbě. Bude uvažováno o překvalifikování. Promluví s ním s. Průša.

H o r á k a Š t u t b a u e r – zjistit stanovisko SÚC a předložit do koordinační komise za 14 dnů – provede s. Průša.

B o u s a D o s t á l – Bouse vzít do vazby ihned – provede s. Košař. Dostál – návrh na milost pro s. ministra Raise – provede s. Čícha.

Pro informaci s ministra vypracuje SÚC zprávu o případu Dostála – provede s. Průša.

N o v á k – stanovisko SÚC – zjistí s. Průša.

Š i m o n – líčení na 17/8. Referovat bude s. Střída.

H l a d – vypracovat žalobu a podat státnímu soudu. Žalobu nepublikovat. Věc týkající se sročení zastavit.

SÚC připraví stanovisko k dalšímu řízení – provede s. Průša.

132 Štefan Rais, slovenský komunistický politik, šéfredaktor slovenského vysielania moskovského rozhlasu (1945), generálny tajomník Zväzu priateľov ZSSR (1945 – 1946), vedúci redaktor denníka Pravda (1946 – 1948), prednosta politického odboru Prezidentskej kancelárie (1948 – 1950), minister spravodlivosti (1950 – 1953), člen Predsedníctva ÚV KSS (1950 – 1953), tajomník komisie Zboru povereníkov pre otázky riadenia národných výborov, oblastný riaditeľ Čs. tlačovej kancelárie (1956 – 1964).

S e d l á k – zařídit líčení bez vazby – provede s. Střída.
P e t r ů – líčení 29. – 31. srpna 1950.
J u ř í k – líčení 17. srpna 1950.
B o s á č e k a K o z a – líčení 23. – 25. srpna 1950.
B r a b e c – líčení 18. srpna 1950.
J e b a v ý – líčení 18. srpna 1950.
B a r á n e k – zjistit nynější situaci s ním v CK – provede s. Průša.
V y b í r a l – líčení 18. srpna 1950.

Skupina pomahačů biskupů:

Č u l í k – vyšetřuje s. Košař, po skončení podá zprávu.
M o š t ě k – vyšetřuje s. Košař, po skončení podá zprávu.
T e p l í k – vyšetřuje s. Košař, po skončení podá zprávu.
P o u c h l ý – vyšetřuje s. Košař, po skončení podá zprávu.
O n d e r k a – vyšetřuje s. Košař, po skončení podá zprávu.
Na příští poradě budou dobráni pomahači biskupů.
Ve středu pojedje do Bratislavy s. Dr. Cícha, s. Dr. Střída, s. Košař, s. Průša.
Letenky obstará s. Průša.

Zapsal: Průša.

*NA Praha, f. Ministerstvo spravedlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 218.
Strojopis, 2 s.*

13

1950, nedatované (druhá polovica augusta), Praha. Návrh predsedu SÚC Z. Fierlingera Predsedníctvu ÚV KSČ o konaní vykonštruovaných procesov s predstaviteľmi českého a slovenského episkopátu.¹³³

Orgány ministerstva spravedlnosti vedou šetření o celé řadě představitelů římskokatolické církve, kterým jsou kladeny za vinu různé delikty. Některé jsou již z doby okupace, hlavně však z jejich činnosti předúnorové a poúnorové, vesměs namířené proti lidově demokratickému zřízení. Personálně jde o vyšší církevní hodnostáře, kteří svou protistátní činnost

133 Návrh Z. Fierlingera vznikol po konzultáciách so zástupcami ŠtB a Štátnej prokuratúry. Cirkevná šestka ÚV KSČ ho prerokovala a schválila na svojom zasadnutí dňa 30. 8. 1950. Predsedníctvo ÚV KSČ návrh schválilo dňa 12. 9. 1950 s určitou zmenou – namiesto troch procesov schválilo dva: český a slovenský.

rozzvíjeli ve většině případů jako součást souvislé akce boje církve proti státu v souhlase s politikou Vatikánu.

Nyní jde o to, v jaké formě a v jakém rozsahu bude provedeno patřičné soudní řízení, jaké bude časové rozvržení tohoto řízení, a konečně také o to, abychom si vytyčili a ujasnili politický účel a smysl těchto procesů. Nebylo by zajisté účelné rozdělit soudní řízení na celou sérii dílčích procesů, neboť tento postup vedl by k stálému zneklidňování veřejnosti, aniž by tím celková souvislost trestné činnosti obžalovaných vynikla. Navrhují proto, aby soudní přelíčení bylo provedeno souhrnně, a to v několika větších procesech.

První skupina obžalovaných v celkovém počtu 14 osob, v nichž pro vlastní proces podle návrhu ministerstva spravedlnosti připadalo by v úvahu celkem 12 osob, byla by souzena pro zpronevěření a pokus zavlčení mimořádného rezervního fondu Katolické národní pojišťovny (KNP). V podstatě jde o to, že správní sbor KNP z iniciativy biskupského notáře Aloise Čápa¹³⁴ převedl asi 2 miliony Kčs z mimořádného rezervního fondu naoko na jednotlivé diecéze, tyto poukázaly jím převedené částky Jednotě katolického duchovenstva, která za tyto peníze koupila od KNP vilu Vlasta v Teplicích n. Bečvou. Tímto jednáním byla přinejmenším poškozena národní pojišťovna a utajené jmění mohlo být dále využito k jiným protistátním účelům. Z přelíčení bude také zřejmé, že pokus o zavlčení tohoto jmění byl podniknut se souhlasem biskupů.

Druhý proces by byl uskutečněn se skupinou 21 vyšších církevních hodnostářů, tzv. pomáhačů biskupů. Mezi nimi je také dr. Stanislav Zela, světící biskup olomoucký, kterému jsou kladeny za vinu různé delikty z doby okupace a úzká spolupráce s orgány gestapa.¹³⁵ V tomto ohledu má prý být velmi kompromitován. Ve skupině je dále sekretář dr. Berana 44 letý dr. Jan Boukal, který za okupace také spolupracoval s gestapem a byl jeho agentem a až do svého zatčení byl agentem pražské nunciatury a měl rozvětvenou zpravodajskou síť jak v kruzích církevních, tak úředních.

Měl styky se zastupitelskými úřady západních států, pomáhal v rozšiřování pastýřských listů a ilegálních oběžníků, vydávaných Beranem, duchovenstvu. V r. 1948 na podzim v Římě informoval o naší politické situaci vedoucího českých relací vatikánského rozhlasu, poté, když se Beran zavřel ve své rezidenci, vykonával jeho spojku s duchovenstvem.

134 Alois Čáp, český římskokatolický kňaz, farár v Přerove. ŠTB ho zaistila 1. 10. 1949, vo vykonštruovanom procese bol odsúdený na viacročné väzenie. Z väzby bol prepustený r. 1953.

135 Stanislav Zela bol ešte ako tajomník olomouckého arcibiskupa Leopolda Prečana 1. 9. 1939 zaistený gestapom, väznený v koncentračnom tábore v Štěpánově pri Olomouci, odtiaľ odvečený do tábora v Dachau a odtiaľ do tábora v Buchenwalde. Prepustili ho v novembri 1939 s tým, že sa musel pravidelne hlásiť na olomouckom gestape. Zaistenie Zelu, generálneho vikára Jana Martinů a ďalších kňazov z Olomouckej arcidiecézy slúžilo nacistom ako nátlak na arcibiskupa L. Prečana, aby vydal vyhlásenia v ich prospech. Po vymenovaní za biskupa r. 1941 sa gestapo pokúšalo získať Zelu pre spoluprácu. On to odmietal. Na nátlak gestapa vypracoval správu o pravoslávnej cirkvi, ktorá však bola zameraná na vieroučné otázky.

Dále jsou ve skupině kanovník Kulač,¹³⁶ kancléř arcibiskupské konzistoře Dörner, který organizoval pomocí tajných oběžníků odpor kněží proti našim zákonům, dr. O. Švec, dr. J. Čihák,¹³⁷ ředitel Katolické akce dr. Antonín Mandl, Alois Rozehnal, dr. František Kolman, úředník Charity, který zahájil akci podpory v únoru vyakčněných osob a rodinných příslušníků osob uprchlých za hranice, A. Zmrzlík,¹³⁸ V. Mrtvý,¹³⁹ arcibiskupský sekretář v Praze, arcibiskupský sekretář v Olomouci J. Prášek,¹⁴⁰ který se zúčastnil organizování tajných kněžských schůzí, dr. J. Moštěk,¹⁴¹ arcibiskupský sekretář olomoucký, který spolupracoval Matochovy oběžníky a byl vykonavatelem jeho akcí v arcidiecézi, T. Beránek,¹⁴² děkan ve Vodňanech, který rozšiřoval ilegální oběžníky v západní části budějovické diecéze a organizoval odpor duchovenstva proti platovému zákonu podle příkazu biskupa Hloucha, dr. J. Benýšek, profesor semináře v Hradci Králové, který organizoval ilegální letákové akce v seminári, vedl tajné fondy dr. Píchy,¹⁴³ biskupský sekretář R. Rikýř, který rozšiřoval ilegální oběžníky a byl spojkou mezi Píchou a nunciaturou, a břevnovský archivář Čerovský. Do této skupiny bylo by vhodné zařadit i opata Jarolímka, jehož protistátní činnost se datuje již z doby okupace kdy intenzivně kolaboroval s Němci a po okupaci byl hlavou protistátní činnosti rehoľníků.

Třetí proces mohl by být proveden s vysokými církevními hodnostáři na Slovensku. Sem patří Gojdič, Buzalka. Bylo by třeba uvážit, zda by nebylo nyní záhodno provést soudní přelíčení s Vojtášákem. Dle informací daných mi k dispozici ministerstvem spravedlnosti, zdá se, že by při těchto procesech byla prokázána odpovědnost takřka všech ordinářů

136 Jaroslav Kulač, český římskokatolický kňaz, kanonik metropolitnej kapituly sv. Víta v Prahe, riaditeľ misijného zväzu duchovenstva v Prahe. Vo vykonštruovanom procese S. Zela a spol. pred senátom Štátneho súdu v Prahe bol 2. 12. 1950 odsúdený na 17 rokov väzenia.

137 Josef Čihák, český římskokatolický kňaz, prelát metropolitnej kapituly sv. Víta v Prahe. Vo vykonštruovanom procese S. Zela a spol. pred senátom Štátneho súdu v Prahe 2. 12. 1950 odsúdený na 10 rokov väzenia.

138 Alois Zmrzlík, český rehoľník – salezián, v r. 1945 – 1949 pre výbornú znalosť jazykov pracoval ako tlmočník na apoštolskej internunciature v Prahe. Zaistený 7. 7. 1949, obvinený zo špionáže a pomoci exulantom. Odsúdený senátom štátneho súdu v Prahe 8. 2. 1951 v procese E. Zouhar a spol. na 8 rokov väzenia. Z väzby prepustený r. 1959.

139 Václav Mrtvý, český rehoľník – salezián, r. 1949 nastúpil na miesto tlmočníka a prekladateľa apoštolskej internunciatury v Prahe po zaistení A. Zmrzlíka. Zaistený bol 18. 3. 1950. Obvinený zo špionáže a vlastizrady. Vo vykonštruovanom procese S. Zela a spol. pred senátom Štátneho súdu v Prahe 2. 12. 1950 odsúdený na 15 rokov väzenia.

140 Josef Prášek, český římskokatolický kňaz, tajomník arcibiskupa J. Matochu po zaistení predchádzajúceho tajomníka J. Moštěka. Zaistený 23. 6. 1950, vo vykonštruovanom procese odsúdený na 5 rokov väzenia. Z väzby prepustený v r. 1955.

141 Josef Moštěk, český římskokatolický kňaz, tajomník arcibiskupa J. Matochu. Zaistený 16. 6. 1949, odsúdený vo vykonštruovanom procese na 10 rokov väzenia. Z väzby prepustený r. 1959.

142 Tomáš Beránek, český římskokatolický kňaz, zaistený ŠTB 8. 2. 1950, vo vykonštruovanom procese odsúdený na 11 rokov väzenia. Z väzby prepustený r. 1953.

143 Mořic Pícha, český římskokatolický biskup, pápež Pius XI. ho 22. 10. 1931 vymenoval za sídelného biskupa Královohradeckej diecézy. Od r. 1950 bol izolovaný.

s výjimkou brněnského dr. Skoupého¹⁴⁴ a litoměřického dr. Trochty.¹⁴⁵ Patrně proto, že oba postupovali opatrněji.

Přesto, že procesy odhalí spoluodpovědnost takřka všech ordinářů, je třeba z politického hlediska zvážit, zda je účelné soudit dnes celý biskupský sbor a použít proti nim všech sankcí, které zákon vyžaduje. Znamenalo by to postihnout přímým trestem jak Berana, tak ostatní ordináře. Soudím, že podobný radikální způsob likvidace celého biskupského sboru by nám mohl celý problém dalšího vývoje v poměru církve a státu značně zjednodušit, a je jisto, že nynější odpor určité části duchovenstva, která dosud s námi nejde, by tím byl zlomen. Na druhé straně však musíme uvážit, že mnozí z kněží, kteří jdou dnes s námi, by tím byli odpuzeni a že celková skutečná nálada velké masy duchovenstva, kterou přece jen chceme získat pro aktivní spolupráci, nejen při řešení církevních problémů, ale i pro výstavbu státu, by tím byla nepříznivě ovlivněna. Za dnešního stavu a zejména po provedení procesů nějaký smír s Vatikánem je samozřejmě nemyslitelný. Vše nakonec ukazuje k tomu, abychom uskutečnili plnou politickou odluku naší katolické církve od Říma při ponechání nejvýše nějakých abstraktně věroučných vztahu, bude-li toho zapotřebí. Abychom však tohoto cíle dosáhli co možná nejdříve bez otřesů, bude nutno velkou část našeho duchovenstva postupně na tento vývoj připravovat a vést k tomuto cíli. Naší snahou je nyní nahradit postupně pravomoc ordinářů, kteří jsou dnes izolovaní a bezmocní, pravomocí generálních vikářů, respektive administrátorů, jak se již stalo v Banské Bystrici, Českých Budějovicích, Trnavě a snad i v Rožňavě. V některých případech bude to lze učinit se souhlasem ordináře, jako se stalo v Trnavě. Zde dosavadní generální vikář nám dnes již dovoluje řídit teologickou fakultu v Bratislavě, aniž bychom se dotkli v čemkoli kanonických předpisů.¹⁴⁶ Později bychom se museli postarat i o dosazení samotných ordinářů tím nebo jiným způsobem. Mezitím se snažíme rozvinout všemi prostředky tzv. velehradskou akci a utvrdit kázeň duchovenstva vůči státu a orgánům lidové správy. Veden všemi těmito úvahami soudím, že procesy by měli skončit tím, že by byla stanovena přímá trestní odpovědnost obžalovaných a že by také u nich byly odpovídající zákonné sankce. U ordinářů však, kteří se nedopustili přímého trestného činu, byla by procesy odhalena jejich odpovědnost politická, což by nám dovolilo kdykoliv je zbavit úřadu, izolovat v klášteře a případně i v budoucnosti – bude-li to zapotřebí – potrestat.

144 Karel Skoupý, český římskokatolický biskup, papež Pius XII. ho 3. 4. 1946 vymenoval za sídelného biskupa Brnianskej diecézy. V r. 1950 bol internovaný a v r. 1953 – 1963 izolovaný. V r. 1963 – 1968 žil v izolácii v charitných domovoch. Svojho úradu sa ujal v r. 1968.

145 Štěpán Trochta, český římskokatolický biskup, pôvodne salezián, papež Pius XII. ho 27. 9. 1946 vymenoval za sídelného biskupa Litoměřickej diecézy. R. 1949 bol izolovaný vo svojom sídle. V januári 1953 bol zaistený, obvinený z velezrady a špionáže a vo vykonštruovanom procese pred senátom Najvyššieho súdu spolu s tromi kňazmi svojej diecézy 23. 7. 1954 odsúdený na 25 rokov väzenia. Z väzby bol prepustený r. 1960. V izolácii v charitných domovoch žil do r. 1968, keď mohol vykonávať biskupský úrad.

146 Biskup Ambróz Lazík krátko po svojej izolácii dňa 5. 6. 1950 súhlasil s tým, aby jeho generálny vikár Jozef Minárik prevzal vedenie Trnavskej apoštolskej administratúry. J. Minárik bol starší človek, ktorý úplne podliehal nátlaku komunistickej moci.

Zatímco řada biskupů, jako Zela, Buzalka, Gojdič, Vojtaššák, je těžce kompromitována svou fašizující a kolaborantskou minulostí, nelze to říci o arcibiskupovi Beranovi, který strávil dvě léta v Dachau a choval se tam prý dobře. Je to člověk politicky naivní, vychovaný v tradicích vatikánských a stejně též Vatikánu poslušný. Ztotožňovat Berana nebo Trochtu se Zelou nebo Buzalkou by nebylo myslím oportunní, chceme-li působit nejen na naše duchovenstvo, nýbrž též na velkou masu našich věřících. Nesmíme také pouštět ze zřetele ohlas toho, co se u nás děje, na katolickou veřejnost ve Francii a Itálii, kde pro naše soudruhy je problém církve otázkou daleko palčivější než pro nás samé.

Procesy musely by být dobře připraveny, publicisticky doma i venku dobře využity, jednotlivá fakta objektivně a bez nadsázky podávána. Usvědčujícího materiálu podle informací ministerstva spravedlnosti je tolik, že působivost procesu bude tím větší, čím podrobněji a objektivněji věci vylíčíme.

Časově mohly by být procesy provedeny tak, aby nejdříve bylo provedeno řízení v případě Katolické národní pojišťovny, a to ke konci podzimu, a pak do konce listopadu provedeny ostatní dva procesy.

Fierlinger

KAPLAN, Karel: Stát a církev v Československu 1948 – 1953. Brno : Ústav pro soudobé dějiny – Doplněk, 1993, s. 408 – 411.

14

1950, 19. august, Praha. Situačná správa o trestnej činnosti cirkevnej hierarchie a jej pomocníkov.

STÁTNÍ PROKURATURA V PRAZE:

Referent: Dr. Čížek

V Praze dne 19. 8. 1950.

Situační správa o trestní činnosti církevní hierarchie a jejich pomahačů.

I.) PŘÍPAD KNĚŽSKÉ NEMOCENSKÉ POKLADNY V PŘEROVĚ

(V DALŠÍM KNP):

Tento případ, kde vedoucím činitelem je

Alois Č á p ,

arcibiskupský a konsistorní rada a biskupský notář: podle původního trestního oznámení vypracovaného dne 15. listopadu 1949 KV StB Olomouc obsahuje celkem 14 pachatelů. Tito jsou jednak funkcionáři KNP, kde správní sbor byl organisován tím způsobem, že kněží každé diecéze byli v nich zastoupení, jednak jsou to funkcionáři jednoty Katolického duchovenstva v Olomouci. Z těchto 14 osob pro proces přichází v úvahu 12, poněvadž Vojmír

Vacula byl z případu vyloučen a s vlastní věcí nesouvisí, u něho šlo pravděpodobně totiž buď o služební nedbalost, nebo nejvýše o činnost ryze kriminální. Kromě toho v původním oznámení je Dr. Otakar Š v e c , který má daleko rozvětvenější činnost a bylo by proto vhodné ho zařadit do druhé skupiny t.zv. pomahačů biskupů.

V podstatě jde o to, že z iniciativy P. Čápa KNP resp. jejich správní obor, aby zachránili peníze z mimořádného rezervního fondu KNP před odevzdáním Národní pojišťovně, tyto peníze na oko převedl na jednotlivé diecéze, tyto poukázaly jim připadající částky jednotě Katolického duchovenství v Olomouci a jednota katolického duchovenstva v Olomouci za takto získané peníze koupila od KNP vilu „Vlasta“ v Teplicích nad Bečvou. O této machinaci, kterou byla Ústřední národní pojišťovna poškozená o částku 2,000,000 Kčs, věděli všichni ordináři v Čechách a na Moravě, kteří k tomuto podvodu výslovně dali souhlas a jsou usvědčeni přímými pachateli, že souhlas dali za tím účelem, aby byly peníze zachráněny pro církve a tedy, aby podléhaly jejich kontrole. Touto machinací byli poškozeni především drobní kněží, kterým peníze KNP patřily a z jejich příspěvků byl mimořádný rezervní fond naskládán. Příklad byl znovu vyšetřován, vyšetřování neskončeno a trestní oznámení dosud podáno není.

Hlavní přelíčení mohlo by se konat za tři neděle po tom, kdy bude podáno nové trestní oznámení.

II.) POMAHAČI BISKUPŮ:

Jde o tyto osoby:

A.) Rudolf D ö r n e r. 49 letý, kancelář arcibiskupské konsistoře v Praze, spiritus agens zájmového odboru duchovenstva Pražské arcidiecéze:

Rozmnožoval a rozšiřoval na konzistoři a pomoci aparátu pastoračního ústředí veškeré pastýřské listy a tajné oběžníky ordinářů, prostřednictvím Zájmového odboru duchovenstva na tajných schůzkách kněží podle vikariátů organizoval odpor kněží proti pozemkové reformě, školskému zákonu, národnímu pojištění, proti zákonu o hospodářském zabezpečení církvi a.t.d.

B.) Dr. Otakar Š v e c. 62 letý, papežský prelát a metropolitní kanovník u sv. Víta v Praze, skutečný konsistorní rada:

Zástupce Pražské arcidiecéze ve správním oboru KNP a jako takový dal jménem Dra Berana souhlas s machinací v KNP. Spolupracoval úzce s pastorálním ústředím a s Pražskou internunciaturou, protokol o jejich činnosti nebyl zatím prokuratuře dodán a proto podrobnosti nejsou známy.

C.) Dr. Jan B o u k a l. 44 letý, sekretář Dra Berana:

Za okupace spolupracoval s Gestapem, zejména s gestapákem Oberchauserem a byl defacto agentem Gestapa a současně od r. 1937 až do svého zatčení byl agentem pražské internunciatury, měl rozvětvenou zpravodajskou síť jak v kruzích církevních, tak v kruzích úředních, zúčastnil se jako průvodce Dr. Berana různých důvěrných porad, které již před únorem Dr. Beran měl s reakčními ministry. Měl styky se zastupitelskými úřady západních

států, byl informován Dr. Beranem o Zenklově¹⁴⁷ plánu pomoci demise ministrů přesadit úřednickou vládu a způsobit zvrát, pomáhal v rozšiřování pastýřských listů a v ilegálních oběžnících vydávaných Dr. Beranem duchovenstvu, již před únorem zaopatřil od Dr. Černáka spisy Bobe, které předal Dr. Beranovi, spolu s Dörnerem plánoval akce, kde rodiče měli se bouřit proti uzavření církevních škol, byl v r. 1948 na podzim v Římě spolu s Dr. Beranem, informoval zde o politické situaci u nás Dra Feřta, který je vedoucím českých relací Vatikánského rozhlasu, po té, kdy Dr. Beran se uzavřel ve své residenci byl jeho spojku, mimo jiné organizoval tajné vysvěcení biskupa Matouška,¹⁴⁸ byl ve spojení prostřednictvím jednoho orgánu SVS s Dr. Hoštěkem, který byl v té době zajištěn na Pankráci, prostřednictvím Aloise Zmrzlíka, tajemníka pražské nunciatury a agenta Karla Matějky dopravil za hranice Libuši Štastnou, s kterou pak udržoval, prostřednictvím internunciatury, korespondenci prostřednictvím Pařížské nunciatury staral se jí o zaopatření za hranicemi.

D.) Dr. Jaroslav K u l a č, 63 letý, kanovník u sv. Víta, ředitel misijního svazu duchovenstva: Za okupace spolupracoval s Gestapem, s podnětu Gestapa mezi osobami blízkými církevních kruhů, agitoval pro psaní aktivistických článků, udal několik kněží s nichž Dr. Bohalský byl Gestapem zatčen, před únorem byl informován o Zenklově plánu pomoci demise ministrů a následujícím [...] úřednické vlády přivodit zvrát v republice, byl informován o všech počinech episkopátu proti lid.[ově] dem.[okratickému] zřízení, byl v přátelských stycích s opatem Opaskem¹⁴⁹ a byl informován o jeho ilegální činnosti, s tajně vysvěceným biskupem Matouškem od něhož přebíral zprávy a peníze pro Dr. Berana a tyto předával pro Dr. Berana dál, sbíral zprávy všeho druhu a ty prostřednictvím tiskového atašé italského vyslanectví Dr. Artura Otendardo odesílal do Říma, ilegálně dopravil do Říma, prostřednictvím obchodníka s jižním ovocem Votického 250.000. – Kčs, za které Votický dal v Římě F. Bezdíčkovi, vicerektoru Nepomucena 250.000 lir. Disponoval účtem nunciatury ve výši 3,000.000 Kčs a se souhlasem Dr. Berana s tohoto účtu vyplácel osoby propuštěné po dosazení zmocněnce s konsistoře, byl prostředníkem mezi kněžími a Dr. Beranem, utvrzoval své známé kněze v protistátním postoji a agitoval proti konferenci na Velehradě.

E.) ThDr. Josef Č i h á k, 70 letý, prelát Arcijáhen svatovítské kapituly:

-
- 147 Petr Zenkl, český politik, předseda Čs. strany národno-socialistickej (1945 – 1948), primátor Prahy (1945 – 1946). Podpředseda vlády (1946 – 1948). Dňa 20. 2. 1948 podal spolu s ministrami občianskych strán demisiu. Po prevzatí moci KSČ žil pod dozorom ŠtB, no aj napriek tomu sa mu podarilo v auguste 1948 ujsť do exilu na Západ. Pracoval ako predseda exilovej Rady svobodného Československa (1949 – 1974) so sídlom vo Washingtone.
- 148 Kajetán Matoušek, český rímskokatolícky biskup, pôvodne farár v kostole sv. Vojtecha v Prahe – Novom Meste. Tajnú biskupskú vysviacku za sviäticeho biskupa Pražskej arcidiecézy prijal 17. 9. 1949 od pomocného biskupa Antonína Eltschknera.
- 149 Anastáz Jan Opasek, český reholník, opát benediktínskeho kláštora v Prahe – Břevnove. ŠtB ho zaisťovala 19. 9. 1949. Po obvinení z velezrady a špionáže ho senát Štátneho súdu v Prahe vo vykonštruovanom procese S. Zela a spol. 2. 12. 1950 odsúdil na doživotie. Z väzby bol prepustený r. 1960. R. 1968 emigroval do Viedne a od r. 1969 žil v benediktínskom kláštore v bavorskom Rohre.

Již před únorem r. 1946 z prostředků kapituly spolu s ostatními kanovníky daroval 100.000 Kčs na volební fond Lidové strany, po únoru byl informován o všech počinech episkopátu a o vydání ilegálních tiskovin, pastýřských listů, oběžníků a.t.d., zúčastnil se s Dr. Beranem v květnu a v červnu 1949 visitací na Karlovarsku, spolupracoval na přípravě rozdělení biskupské moci Dr. Berana na jednotlivé vikáře prostřednictvím tak. zv. fakult, byl účasten tajného vysvěcení Dra Matouška, spolu s kterým byl vyhlédnut na základě zvláštních fakult za vykonavatele biskupské moci pro ten případ, že by jim nemohl vykonávat Dr. Beran osobně, za okupace byl členem Ligy proti bolševismu, přijímal a dodával Dr. Beranovi různé dary věřících a sprostředkoval spojení Dr. Berana s internunciaturou, obhospodařoval různé tajné fondy.

F.) Dr. Antonín Mandl, ředitel KA a pastoračního ústředí v Praze, 33 letý, studoval 9 let v Římě, z tohoto 2 roky na Východním ústavě, zahraniční voják západní armády:

Na počátku roku 1949 byl vybrán Dr. Beranem, aby byl uskutečňovatel nových method v boji církve proti lid.[ově] dem.[okratickému] zřízení. Byl vyslán do Paříže, kde v lednu a únoru 1948 pobyl asi 6 neděl a nasbíral zkušenosti francouzských katolíků v boji proti komunistům. Stal se pak šéfem pastoračního ústředí, kde měl tyto metody prosazovat, spočívaly v podstatě v tom, že stará KA měla rozšířit svojí činnost do všech farností, specializovati se na činnost mezi mládeží, mezi rolnictvem, mezi dělníky, mezi příslušníky svobodných povolání a přesvědčováním a drobnou denní práci, odčerpávati členstvo masovým organisacím, masové organisace rozleptávati a připravovati půdu pro zvrát lid.[ově]dem.[okratického] zřízení. K provádění této činnosti zorganizoval se za patronace Dr. Berana pastorační ústředí, které měl zorganizován podle diecésí v Čechách a na Moravě, a tak zv. Mariánské daně opatřil finanční prostředky, zapojil do svého plánu exerciční cvičení, prostřednictvím Dra Heidlera, později uprchlého za hranice, zapojil katolické vysokoškoly, prostřednictvím P. Mikuláška, již odsouzeného jesuity zapojil katolickou mládež se speciálními úkoly sabotovat výstavbu ČSM, dohlížel na činnost Katolické informační služby (KIS), která byla rozsáhlou špionážní centrálou zřízenou arcibiskupem Dr. Beranem a pracoval po této koleji zpravodajsky, rozšiřoval pomocí aparátu pastoračního ústředí ilegální oběžníky, pastýřské listy a.t.d. a sbíral pomoci této sítě špionážní zprávy a byl ve styku s různými osobami v zahraničí, kterým zprávy dodával. Příležitostně zprostředkoval útěk některých osob do zahraničí. Byl viditelnou hlavou rozsáhlé velezrádné a špionážní sítě, kterou pro Dr. Berana organizoval.

G.) JUDr. Alois Rohal, 28 letý sekretář pastoračního ústředí:

Byl nejbližším spolupracovníkem Dr. Mandla a vykonavatel jeho činnosti v Pražské arcidiecézi, zabýval se především organizační a technickou činností, rozmnožoval a distribuoval všechny ilegální tiskoviny, vybudoval kurýrní síť.

H.) JUDr. František Kolman, 47 letý, úředník charity:

Po zavedení národní správy zůstal v Charitě jako důvěrník hierarchie. V březnu 1948 zahájil akci, kde pod patronací Dr. Berana byly podporovány osoby v únoru vyakčňené a rodinní příslušníci osob uprchlých za hranice a osob zatčených pro ilegální činnost, zpravodajsky spolupracoval s P. Šilhanem.

Do této skupiny lidí se hodí jen proto, že dokresluje činnost hierarchie ohledně zneužívání Charity v době, než do Charity byla zavedená národní správa.

CH.) Alois Zmrzlík, 38 letý, úředník internunciatury – salesián:

Byl informován o iniciativě papežského internuncia Verolino na akci vydání pastýřských listů episkopátem a při této činnosti spolupůsobil. Sám zprostředkoval spojení mezi Dr. Boukalem a Karlem Matějkou a přepravil za hranice Libuši Šťastnou.

I.) Václav Mrtvý, 34 letý, tlumočnick internunciatury v Praze:

Nástupce Zmrzlíkův na internunciatuře překládal veškerý zpravodajský materiál, který De Liva dostával po česku do italštiny, je tedy přímým spolupracovníkem rozsáhlé Vatikánské špionáže na našem území, zúčastnil se cesty De Livovy do Čihoště, zprostředkoval dodávání špionážních zpráv, které předložil na italské a švýcarské vyslanectví, aby byly kurýrní cestou dodány za hranice, umožnil dvěma děvčatům, s nichž s jednou měl intimní styky prostřednictvím P. Dimase, řeholníka mil.[osrdných] bratří ilegální přechod za hranice, zprostředkoval různou ilegálnou korespondenci prostřednictvím internunciatury, měl být na základě zákroku De Livy, když tento musel opustiti Československo prostřednictvím Israelského vyslanectví ilegálně dopraven do zahraničí.

J.) Václav Pícha, domský vikář a arcibiskupský sekretář Dra Berana, 33 letý:

zúčastnil se na vydávání pastýřských listů a ilegálních oběžníků, při různých vizitacích, kterých se zúčastnil, rozšiřoval tyto tiskoviny po celé arcidiecézi, po uzavření se Dra Berana v residenci zprostředkoval tomuto spojení s venkem, a to pravidelným přenášením korespondence, peněz a různých jiných darů.

Do této skupiny hodí se proto, poněvadž ukazuje, kterak Dr. Beran pokračoval ve své velezrádné a vyzvědačské činnosti i po té, kdy se uzavřel v residenci.

K.) Josef Prášek, 29 letý, arcibiskupský sekretář a ceremoniář z Olomouce:

Byl prostředníkem mezi Drem Matochou a kněžími. Sbíral pro Dra Matochu různé zprávy, byl účasten na organizování tajných kněžských schůzí, na kterých Dr. Matocha dal rozdávat exkomunikační dekrety a instrukce k tomu, organizoval odpor kněží proti platovému zákonu, vedl tajné fondy Dra Matochy.

Do této skupiny se hodí proto, poněvadž ilustruje činnost Dra Matochy po dobu od jara 1949, kdy byl již Dr. Hoštěk zatčen.

L.) Dr. Josef Hoštěk, 37 letý, arcibiskupský sekretář v Olomouci:

Sbíral pro Dra Matochu politické zprávy všeho druhu, rozšiřoval ilegální oběžníky a organizoval jejich rozšiřování v arcidiecézi, některé oběžníky spolukoncipoval, působil osobním stykem mezi kněžími ve smyslu nepřátelském proti lid.[ově] dem.[okratickému]řízení, zejména pokud se týká účasti KA, účastnil se akcí proti pokrokovým kněžím, pomáhal zvyšovat napětí mezi státem a církví při předávání církevních škol do státní zprávy, byl několikrát s Drem Matochou na internunciatuře, věděl o spojení Dr. Matochy s vicerektorem Nepomuca v Římě Drem Bezdíčkem a několikrátě tomuto podával zprávy, byl vykonavatelem většiny Matochových akcí v celé arcidiecézi.

M.) Bruno Sklenovský, 31 letý, kooperátor z Olomouce:

Šéf práce pastoračního ústředí v arcidiecézi Olomoucké, důvěrný spolupracovník Dra Mandla, spojka mezi Drem Matochou a Drem Beranem. Svoji činnost ve svém původním protokole sepsaném v říjnu 1949 na KV StB v Olomouci doznává jen částečně, do jaké míry své stanovisko změnil, není mně známé, neboť protokol se Sklenovským, který byl znova vyšetřován orgány min.[isterstva] národní bezpečnosti ač těmito dosud dodán nebyl. K dokreslení špionážní sítě Dra Mandla by bylo nutné do této skupiny jej zařaditi a jestliže plně svoji činnost dozná, mohl by za Olomouckou arcidiecézi nahradit ev.[entuelně] oba předcházející nebo alespoň Josefa Práška.

N.) Tomáš B e r á n e k, 53 letý, čestný tajný papežský komoří a děkan ve Vodňanech:

Úzký spolupracovník Dra Hloucha rozšiřoval ilegální oběžníky, pastýřské listy a.t.d. v západní části Budějovické diecéze a to na přímý příkaz Dra Hloucha a z jeho příkazů prosazoval politiku episkopátu mezi kněžími, organizoval různé ilegální sbírky a obhospodařoval tak, ilegální fond, z příkazů Dra Hloucha organizoval odpor duchovních proti platovému zákonu.

Do této skupiny hodí se proto, poněvadž ilustruje činnost Dra Hloucha.

O.) Dr. Josef B u r ý š e k, 59 letý, profesor semináře v Hradci Králové:

Již před roztržkou mezi hierarchií a vládou v prvních měsících v r. 1949 organizoval ilegální letákové akce v bohosloveckém semináři v Hradci Králové. Z příkazu Dra Píchy, účastnil se pak na rozšiřování pastýřských listů ilegálních oběžníků, vypracoval instrukce k provádění exkomunikačního dekretu a rozšířil pak dekret s instrukcemi po diecési, při ilegálních schůzkách kněží působil na ně ve smyslu politiky episkopátu, vedl tajné fondy Dra Píchy, byl informátorem Dra Píchy ve věci Čihoště.

P.) Rudolf R y k ý ř, 37 letý, biskupský sekretář a ceremoniář v Hradci Králové:

Zúčastnil se rozšiřování všech oběžníků a pastýřských listů v diecési, byl spojkou mezi Drem Píchou a nunciaturou.

Do této skupiny hodí se proto, že je podrobně informován o činnosti Dra Píchy v boji proti vládě, zejména po roztržce a o jeho spolupráci s internunciaturou.

R.) Ján Č e ř o v s k ý, archivář v klášteře Benediktínů v Praze - Břevnově, 37 letý:

Blízký spolupracovník opata Opaska, který v archivu ukrýval z příkazu Opaska různý ilegální materiál a který s Opaskem spolupracoval, jak pokud se týká jeho rozsáhlé ilegality necírkevní (spojení na skupinu Horáková¹⁵⁰ a spol.), tak pokud se týká jeho spolupráce s Drem Beranem. Ilustruje svoji činností činnost Opaskovu a nejméně tu okolnost, že Opaskovou osobou byla hierarchie napojená na ilegality ostatních necírkevních skupin.

Do této skupiny bylo by zapotřebí pojmouti ještě některého preláta nebo významného činitele z diecéze Litoměřické a diecéze Brněnské. Z výpovědí shora zmíněných osob tu

150 Milada Horáková, česká politička, poslankyňa Čs. strany národno-socialistickej v Národnom zhromaždení (1945 – 1948). ŠtB ju zaistila 27. 9. 1949 ako vedúcu osobnosť organizovanej skupiny, ktorá sa usilovala o pád komunistického režimu. Bola obvinená z velezrady. Vykonštruovaný proces pred senátom Štátneho súdu v Prahe proti M. Horákovovej a ďalším 12 obžalovaným sa konal od 31. 5. 1950 do 8. 6. 1950. Horáková bola spolu s ďalšími troma obžalovanými odsúdená na smrť a popravená.

a tam je zmínka o Dru Trochtovi, vůbec z materiálu, který mám po ruce nevyplývá činnost Dra Skoupého.

Kromě toho je nutno přihlédnouti ke Slovensku, neboť zde zatím by jako pomocník mohl vystupovat bratislavský děkan Augustin Pozdech,¹⁵¹ který v přímé spolupráci s Dr. Lazíkem organizoval akce proti pokrokovým kněžím Trnavské diecese v počátcích KA a částečně usvědčuje přímé Lazíkovy spolupracovníky a Lazíka samotného. Z ostatních slovenských diecésí materiál není, ačkoliv některé akce, zejména akce pastýřských listů a tajných oběžníků byly prováděny v celostátním měřítku a bude zapotřebí s urychlením doplnit tuto skupinu pomáhači zatím nezastoupených diecésí, zejména slovenských.

Vzhledem k tomu nelze proto zatím stanovití termín, kdy proces s pomocníky by měl být uskutečněn, neboť bude záležet na tom, jak rychle se podaří státní bezpečnosti vyšetřování ohledně chybějících diecésí.

III.) SKUPINA SVĚTICÍCH BISKUPŮ:

A.) Pavel G o j d i ě, řeckokatolický biskup v Prešově:

Jeho protistátní činnost datuje se již z dob první republiky, kdy ilegálně pracoval s propagátory velké Ukrajiny a s německými špióny, za okupace kolaboroval nejenom s vedoucími činiteli t.zv. Slovenského státu, ale, přímo s Němci pro které připravoval mimo jiné misi-onáře, kteří měli v obsazených částech SSSR pod rouškou řeckokatolických misí dělat nacistické agenty, po skončení okupace se plně zapojil do akcí benderovců a vybudoval na území celého státu špionážní a teroristickou organizaci z nekalých živlů uprchnuvších před Rudou armádou.¹⁵² Kromě toho spolupracoval s papežskou internunciaturou v Praze a celou svoji činnost prováděl v dohodě s Vatikánem. Jako ordinář účastnil se biskupských konferencí a prováděl velezrádnou činnost s ostatními řím.[sko] kat.[olickými] biskupy.

B.) Dr. Stanislav Z e l a, světicí biskup olomoucký:

Byl konfidentem Gestapa, po okupaci, aby se vyhnul trestní odpovědnosti za svoji činnost použil intervencí Lidové strany a dokonce navedl prostřednictvím svého advokáta arcibiskupa Dra Prečana, že tento v jeho prospěch křivě svědčil před soudem. Z biskupů byl nejvíce informován o podvodech, které se děly v KNP a které byly prováděny pod jeho přímou patronací. Byl vykonavatelem protistátní politiky episkopátu Olomoucké arcidiecézi.

C.) Dr. Michal B u z a l k a, světicí biskup bratislavský, byv.[alý] armádní ordinář Slovenského státu:

151 Augustín Pozdech, slovenský rímskokatolícky kňaz, farár v Bratislave – Novom Meste (Blumentál), šéfredaktor Katolíckych novín (1948 – 1949), odporca štátnej Katolíckej akcie. ŠtB ho zaistila 17. 9. 1949. Bol obvinený z velezrady. Senát Štátneho súdu v Bratislave ho 4. 4. 1951 odsúdil na 8 rokov väzenia. Z väzby prepustený r. 1959.

152 P. Gojdič bol v opozícii voči vládnym činiteľom Slovenskej republiky (1939 – 1945). Pomoc a ochranu poskytol prenasledovaným gréckokatolíkom, nie teroristom.

Již za první republiky všemi silami podporoval činnost nejradikálnějšího křídla Hlinkovy Ludové strany.¹⁵³ Po vytvoření t.zv. Slovenského státu všemožně se snažil působením na věřící morálně tento režim podpořit, ve funkci armádního ordináře přímo kolaboroval s Němci, byl ve spojení s zástupcem Vatikánu Drem Josefem Burziem, kterému dodával zprávy. Byl publicisticky činným ve Slovákú¹⁵⁴ a v Katolických novinách,¹⁵⁵ kde tiskem propagoval fašismus.¹⁵⁶ Po skončení okupace byl 4 měsíce zajištěn, na základě intervence protizákonně propuštěn. Spolu s ostatními biskupy počal organisovat na Slovensku katolíky, a to tím způsobem, že došlo k dohodě mezi slovenskými biskupy a Demokratickou stranou, aby byly zorganizovány všechny síly, které reakce měla k dispozici do Dem.[okratické] strany, zúčastnil se akce slovenských biskupů proti vládě. Zúčastnil se na dalším boji biskupů proti lid.[ově] dem.[okratickému] zřízení. Po únoru zorganizoval rozsáhlou zpravodajskou síť a zprávy prostřednictvím Dra Lazíka a krajské internunciatury dodával Vatikánské spravodajské službě. Mimo jiné získal od P. Hilaria¹⁵⁷ „Poselství slovenskému národu“, které napsal Dr. Tiso před popravou a podrobnosti o Tisově popravě a stejnou cestou je dopravil do zahraničí. Navázal spojení s Karlem Sidorem¹⁵⁸ v Římě.

Tuto skupinu bylo by zapotřebí ještě [doplnit] o osoby v Českých zemích a k tomu by se hodila osoba opata Opaska vzhledem k jeho rozsáhlé ilegální činnosti, kterou provozoval jak po koleji církevní, tak ve spolupráci s různými ilegálními osobami a osoba Dra. Jarolímka, opata Strahovského, jehož protistátní činnost se datuje již z doby okupace, kde intenzívně kolaboroval s Němci a po okupaci byl hlavou protistátní činností řeholníků. U posléze jmenovaného půjde o to, jaký je jeho zdravotní stav, neboť v době, kdy měl být souzen s prominenty řeholníky se tak nestalo proto, poněvadž byl těžce nemocen a nebyl t.č. schopen hlavního přelíčení. Tímto doplněním by tato skupina dokreslila zločinnou činnost vysokých prelátů, a to již od dob první republiky a odhalila by tak motivy, které vedli ordináře k vyprovokování konfliktů vysoké církevní hierarchie a lid.[ově] dem.[okratického] zřízení.

Tato skupina by mohla být souzena brzy po skupině pomahačů biskupů neboť první tři členové této skupiny byly vyslechnuti a svoji činnost plně doznávají, opat Opasek je jed-

153 M. Buzalka nikdy nebol členom, ale sympatizantom HSLS. Nepatriel k najradikálnejšiemu kridlu tejto strany, ale sympatizoval s jej umierneným kridlom.

154 Periodikum HSLS, od r. 1919 týždenník, od r. 1920 denník. Vychádzal do r. 1945.

155 Katolícky nábožensko-spoločenský týždenník, obnovený r. 1940.

156 Ani v jednom z článkov M. Buzalku nebol propagovaný fašizmus.

157 Hilár Karol Párik, slovenský rehoľník – kapucín v bratislavskom kláštore kapucínov, svedník prezidenta prvej Slovenskej republiky Jozefa Tisa pred popravou v noci zo 17. na 18. 4. 1947. Začiatkom r. 1948 emigroval do Ríma, od r. 1949 pôsobil ako misionár v Jemene, od r. 1957 žil v Kanade.

158 Karol Sidor, slovenský politik HSLS, poslanec Národného zhromaždenia v Prahe (1935 – 1939), predseda autonómnej vlády Slovenskej krajiny (1939), minister vnútra Slovenskej republiky (1939), hlavný veliteľ Hlinkovej gardy (1938 – 1939), vyslanec Slovenskej republiky pri Svätej stolici (1939 – 1945). Po r. 1945 exilový činiteľ, predseda Slovenskej národnej rady v zahraničí (1948 – 1953), od r. 1950 žil v Kanade.

nak plně usvědčován archivářem Čeřovským, materiálem z mnoha již proběhlých procesů a poněvadž je již několik měsíců ve vazbě, je jistě již důkladně vyslechnout. Šlo by jen o to zpracovat osobu Dra Jarolímka.

*NA Praha, f. Ministerstvo spravedlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 218.
Strojopis, 10 s.*

15

1950, 24. august, Praha. Zápisnica z porady u námestníka ministra spravodlivosti K. Klosa o časovom pláne väčších politických procesov namierených proti katolíckej cirkvi.

ZÁPIS

o poradě konané dne 24. 8. 1950 na ministerstvu spravedlnosti.

Přítomní:

za ministerstvo spravedlnosti dr. Holub, dr. Cícha,
za generální prokuraturu dr. Aleš,
za státní prokuraturu dr. Ziegler a dr. Čížek.

Bylo jednáno o časovém plánu větších procesů, týkajících se církevní problematiky a bylo rozhodnuto na 25. 8. 1950 v 10. hodin dopoledne svolat pracovní poradou koordinační komise. Soudruzi za ministerstvo národní bezpečnosti a za SÚC se musí vyjádřit k jednotlivým bodům časového plánu.

Na to jednáno o procesu s KNP. Bylo rozhodnuto že bude požadováno, aby trestní oznámení bylo podáno do 1. 9. 1950 a že ministerstvo národní bezpečnosti označí osobu, která bude zodpovědná za dodržení tohoto termínu. Za předpokladu, že trestní oznámení v tento den bude podáno, bude vypracována žaloba tak, aby byla podána státnímu soudu do 8. 9. Za dodržení tohoto termínu bude zodpověděn soudruh dr. Čížek.

15. 9. bude za účasti předsedy senátu, prokurátora, informovaných soudruhů z bezpečnosti, generální prokuratury a zástupce ministerstva spravedlnosti probrána celá záležitost (bude proveden t.zv. proces v kostce). Za svolání této porady a za dohled nad organizací celého procesu zodpovídají soudruh dr. Holub a dr. Cícha. Do 15. 9. bude vypracována závěrečná řeč prokurátora a 15. 9. bude prodiskutována a rozebrána, tak aby mohla být schválena do 16. 9. večer. 19. 9. ve večerních hodinách bude svolána tisková konference. Technické přípravy procesů budou provedeny od 11. do 18. 9. a 18. 9. bude podáno hlášení o jejich skončení. Zodpovědní jsou soudruh dr. Richter a soudruh dr. Černý.

Hlavní přelíčení bude se konat ve dnech 20. až 22. září.

První den bude provedeno 4 nejdříve 5 konstitutů, druhý den budou provedeny zbývající konstituty, průvodní řízení a toto bude skončeno. Třetí den budou proneseny závěrečné řeči a v 15. hodin bude vyhlášen rozsudek.

Hlavní přelíčení bude vedeno tak, aby denně se jednalo nejdříve 8 hodin a to přibližně od 8. do 12. a od 13. do 17. hodin.

Předsedou senátu bude dr. Novák, jedním přísedícím soudcem z povolání bude předseda dalšího procesu, a to buď dr. Bartoš¹⁵⁹ nebo dr. Trudák,¹⁶⁰ druhým přísedícím bude dr. Siegl.¹⁶¹ Soudci z lidu budou soudruh Polaněcký, soudruh major Kučera a náhradník soudruh ing. Doušek, tudíž kteří přisedali v procesu s Horákovou, eventuelně jedním přísedícím by mohla být žena, a to soudružka Součková nebo soudružka Veselá nebo některá soudružka, která bude vybrána ÚV KSČ.

Prokurátor bude soudruh dr. Čížek, pomocníkem prokurátora soudružka Pechoušková.

Veřejnost zorganizuje soudruh dr. Richter podle stejných zásad, jako v dosavadních velkých procesech za spolupráce s SÚC.

Tisk bude zorganizován v té úpravě jako při procesu Horáková, bude vytvořena tříčlenná tisková komise, v níž budou 2 zástupci ÚV KSČ, tiskové oddělení a jeden zástupce ministerstva spravedlnosti.

Rozhlas bude o procese referovat jen ve zprávách.

Obhájce procesu vybere soudruh dr. Richter a bude provedena jejich instruktáž na 18. září 1950. Během příprav na proces s KNP bude se pravidelně jednou za týden scházet koordinační komise, nejlépe zas v pondělí dopoledne. Bude projednávat a připravovat proces s pomocníky a to tak, že 25. 9. v 8 hodin ráno orgán ministerstva národní bezpečnosti, kterého pro to ministerstvo určí, předá veškerý materiál na pomocníky státní prokuratury. 4. října bude podána žaloba.

17. října bude zahájeno přelíčení a 20. října bude vynesena rozsudek. V mezidobí bude příprava tohoto procesu rozpracována stejně a podle stejných zásad jako proces s KNP s tím rozdílem, že v rozhlase bude o procesu referováno psaným (nenahraným) komentářem v rozhlasových novinách.

23. 10. bude dodán státní prokuratury veškerý materiál, týkající se procesů biskupů. 3. 11. bude podána žaloba, 14. 11. začne hlavní přelíčení a 17. 11. bude vynesena rozsudek.

Senát, který bude soudit pomocníky, bude sestaven stejně také pro biskupy a předsedou bude jeden z těchto tří soudruhů: soudruh dr. Trudák, soudruh dr. Bartoš a soudruh dr. Novák. Prokurátorem bude soudruh dr. Čížek, pomocníkem soudružka Pechoušková, u biskupů bude pomocníkem prokurátora také soudruh dr. Winter¹⁶² z Bratislavy, který již

159 Stanislav Bartoš, sudca Štátneho súdu v Prahe, námestník predsedu Najvyššieho súdu.

160 Karel Trudák, sudca Štátneho súdu v Brne, súčasne prednosta politického prezídia Najvyššieho súdu.

161 Karel Siegl, pôvodne úradník, absolvent právnickej školy pracujúcich r. 1950, prokurátor.

162 Pavol Winter, prokurátor bratislavského oddelenia Štátnej prokuratury. Bol zaradený na 2. oddelenie – trestné veci cirkevné a vojenské. Okrem toho bol členom tzv. slovenskej koordinačnej komisie,

koncem srpna nebo začátkem září přijede do Prahy, bude s ním věc probrána a bude řádně informován a od druhé poloviny října do skončení procesu s biskupy bude v Praze trvale.

Tento časový plán předpokládá, že orgány národní bezpečnosti přesně dodrží termíny shora uvedené. Pro ten případ, že by trestní oznámení na KNP bylo dodáno později, posunuje se celý časový plán o toto zpoždění.

Stejně předpokládá tento plán, že odpovědné stranické orgány co nejrychleji o tomto rozhodnou, aby mohl být ihned v časovém rozsahu rozvinut.

Začátek v 18.30, konec ve 20.30 hodin.

Zapsal soudruh dr. Čížek.

NA Praha, f. Ministerstvo spravedlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 218. Strojopis, 3 s.

16

1950, 28. august, Praha. Správa štátneho prokurátora B. Zieglera námestníkovi ministra spravodlivosti A. Dresslerovi o stave príprav veľkých politických procesov namierených proti hodnostárom katolickej cirkvi.

Státní prokuratura v Praze.

Prot. - taj. 275-1/50.

V Praze dne 28. srpna 1950

Ministerstvu spravedlnosti

v Praze

(K rukám náměstka ministra Dra Alfréda Dresslera)

I.)

Po několika poradách koordinační komise a politickém hodnocení na ministerstvu spravedlnosti za přítomnosti soudruha ministra Dra Štefana Raise a náměstka ministra Dra Alfréda Dresslera, bylo rozhodnuto, aby v podzimních měsících roku 1950 počínaje měsícem září byly provedeny tři velké procesy s církevní hierarchií a jejími pomáhači:

- 1) v trestní věci Aloise Č á p a a spol. (KNP - kněžská nemocenská pokladna)
- 2) ve věci Rudolfa D ö r n e r a a spol. (pomáhači biskupů)
- 3) v trestní věci Pavla G o j d i č e a spol. (skupina světcích biskupů)

II.)

Na poradě dne 24. 8. 1950 na ministerstvu spravedlnosti za přítomnosti:

ktorá rozhodovala o spôsobe potrestania rôznych osôb a o príprave procesov. Po r. 1952 pracoval ako prokurátor Krajskej prokuratúry v Bratislave, neskôr Okresnej prokuratúry v Bratislave.

Dra Holuba, Dra Cíchy – ministerstvo spravedlnosti,
Dra Václava Aleše – generální prokuratura
Dra Zieglera, Dra Čížka – státní prokuratura,
Byl vypracován časový a pracovní plán uvedených tří procesů:

Ad 1) Alois Č á p a spol. – KNP:

Trestní oznámení bude podáno nejpozději 1. 9. 1950.

Žaloba bude podána dne 8. 9. 1950. Zodpovídá Dr. Čížek.

Dne 15. 9. 1950 bude celý případ probrán na ministerstvu spravedlnosti za účasti předsedy senátu a intervenujícího prokurátora Dra Čížka. Bude rozpracován celý proces v kostce jako ve věci Horáková a spol. Za svolání této porady zodpovídá Dr. Holub a Dr. Cícha.

Do 15. 9. 1950 připraví Dr. Čížek nástin závěrečné řeči, aby tato mohla být ministerstvem spravedlnosti dne 16. 9. 1950 schválena.

Technické přípravy procesů budou provedeny v době od 11. do 18. 9. 1950 a dne 18. 9. 1950 podá ministerstvu spravedlnosti Dr. Richter a Dr. Černý hlášení o jejich provedení.

Dne 19. 9. 1950 večer bude na ministerstvu spravedlnosti tisková konference. Zodpovídá Dr. Cícha.

Průběh hlavního přelíčení:

První den – 20. 9. 1950 bude provedeno 4. – 5. konstitutů,

Druhého dne – 21. 9. 1950 – budou vyslechnuti zbývající obžalovaní a provedeno další řízení.

Třetího dne – 22. 9. 1950 – budou závěrečné řeči stran a v 15.00 hodin bude vynesena rozsudek.

Hlavní přelíčení bude vedeno tak, aby se denně jednalo nejvýše 8. hodin a to přibližně od 8. – 12. hod. a od 13. – 17. hodin.

Složení senátu:

Předseda: Dr. Novák.

Přísedící: Dr. Ziegler, Dr. Kruk,¹⁶³ případně Dr. Bedrna¹⁶⁴ nebo Dr. Trudák,
event. též Dr. Podčepický,¹⁶⁵

163 Karel Kruk, sudca Štátneho súdu v Prahe, vyhliadnutý aj pre mimoriadne procesy.

164 Karel Bedrna, predseda Krajského a Okresného súdu v Levoči (1945 – 1946), podpredseda Národného súdu v Bratislave (1946 – 1947), predseda Hlavného súdu v Bratislave (1947 – 1948), člen celoslovenskej komisie pre zaradovanie osôb do pracovných táborov (1948), viceprezident bratislavského oddelenia Štátneho súdu (1948 – 1952). Ako predseda senátu viedol dôležitejšie vykonštruované procesy. Pôbil aj ako riaditeľ právnickej školy pracujúcich, v r. 1953 námestník ministra vysokých škôl, námestník ministra kultúry (1953 – 1956), prvý námestník ministra školstva a kultúry (1956 – 1959).

165 Vladimír Podčepický, sudca Štátneho súdu v Prahe (1950 – 1952), vyhliadnutý pre mimoriadne procesy.

soudci z lidu: Polanecký, Kučera, Ing. Doušek
(byli členy senátu ve věci Horáková a spol.).

Kdyby měla být členem senátu žena, přicházela by v úvahu soudružka Součková nebo s. Veselá, příp.[adně] soudružka, která by byla vybrána ÚV KSČ a s největším urychlením zařízeno její jmenování.

Prokurátoři:

intervenující prokurátor: Dr. Karel Čížek,

pomocník: Ludmila Pechoušková.

Publikace a popularisace procesu:

Veřejnost zorganizuje Dr. Richter podle stejných zásad jako v jiných velkých procesech za spolupráce s SÚC.

Tisk bude mít na starosti ministerstvo spravedlnosti (Dr. Cícha).

Bude vytvořena tříčlenná tisková komise, v níž budou 2 zástupci z tiskového oddělení ÚV KSČ a jeden zástupce z ministerstva spravedlnosti.

Rozhlas bude o procesu referovat jen ve zprávách.

Zachycení průběhu hlavního přelíčení na zvukový pás a pořízení dokumentárního filmu bylo ponecháno k rozhodnutí min.[isterstva] spravedlnosti.

Zdůrazňuje se, že při tomto procesu nebude provedena žádná velká tisková a nebo rozhlasová kampaň. Ventilování procesu na veřejnost bude omezeno na úřední zprávy v tisku a rozhlasu, poněvadž se počítá s gradací propagační kampaně při dalších dvou procesech.

Obhajoba:

Obhájce určí předseda státního soudu Dr. Richter, jejich jména oznámí ministerstvu spravedlnosti dne 12. 9. 1950.

Instruktaž obhájců bude provedena Drem Richterem a předsedou senátu Drem Novákem dne 18. 9. 1950.

Ad 2) Rudolf D ö r n e r a spol. (pomáhači biskupů):

Během příprav procesů s KNP bude se pravidelně každé pondělí scházet koordinační komise, která bude projednávat a připravovat proces s pomocníky biskupů.

Dne 25. 9. 1950 v 8.00 hodin ráno bude dodán státní prokuratuře orgánem ministerstva národní bezpečnosti, kterého k tomu účelu ministerstvo národní bezpečnosti určí, veškerý materiál na pomocníky biskupů.

Dne 4. 10. 1950 bude podána žaloba. Ručí Dr. Čížek.

Dne 17. 10. 1950 bude zahájeno hlavní přelíčení, které skončí rozsudkem dne 20. října 1950.

Dne 13. října 1950 bude celý proces stejně jako ve věci KNP probrán v kostce s předsedou senátu a prokurátorem na ministerstvu spravedlnosti. (Zařídí Dr. Holub a Dr. Cícha).

Dne 13. října 1950 předloží Dr. Čížek nástin závěrečné řeči ministerstvu spravedlnosti ke schválení.

Technické přípravy procesu budou provedeni Drem Richterem ve stejném rozsahu jako ve věci KNP a sice v době od 5. 10. do 12. 10. 1950. Dne 13. 10. 1950 podá Dr. Richter ministerstvu spravedlnosti hlášení, co bylo zařízeno.

Dne 16. 10. 1950 večer bude na ministerstvu spravedlnosti tisková konference. Zařídí Dr. Cícha.

Průběh hlavního přelíčení bude v podstatě jako v KNP - Orgány Stb budou denně podávat na prokuratuře zprávu o chování obžalovaných těsně před konstituty (platí i pro další procesy). Během procesu bude denně na státní prokuratuře večer po skončení jednání, kde se průběh jednání hodnotit. Jednání musí skončit každého dne o 17.00 hod.

Složení senátu:

Předseda: Dr. Kruk (Dr. Bedrna).

Přisedící: Dr. Novák, Dr. Ziegler (Dr. Podčepický, Dr. Bedrna),

soudci z lidu: stejní jako v KNP.

Prokurátoři:

intervenující prokurátor: Dr. Čížek,

pomocník: Ludmila Pechoušková, Dr. Winter z Bratislavy.

Ventilování průběhu procesu ve veřejnosti:

Věc bude velmi důkladně využita v tisku a v rozhlase komentářem v rozhlasových novinách.

Tisková a rozhlasová kampaň bude organizována tříčlennými komisemi pro tisk a rozhlas, složenými ze soudruhů z tiskového oddělení ÚV KSČ stejně jako v trestní věci KNP.

Zvukový pás a film bude použit, schválí-li to ministerstvo spravedlnosti.

Obhajoba:

Obhájce určí Dr. Richter a jejich jména oznámí ihned po žalobě nejpozději 6. 10. 1950. Instruování budou Drem Richterem a předsedou senátu dne 14. října 1950.

Ad 3) Pavel G o j d i č a spol. (biskupové):

Tato věc bude připravována na koordinačních komisích v měsíci září a říjnu 1950.

Dne 23. 10. 1950 bude dodán státní prokuratuře ministerstvem národní bezpečnosti veškerý materiál této věci.

Dne 3. 11. 1950 bude podána obžaloba.

Hlavní přelíčení bude zahájeno 14. 11. 1950 a dne 17. 11. 1950 bude vynesena rozsudek.

Dne 10. 11. 1950 předloží Dr. Čížek ke schválení ministerstvu spravedlnosti nástin závěrečné řeči.

Dne 10.11.1950 večer bude na ministerstvu spravedlnosti probrán celý případ v kostce jako v předcházejících trestních věcech za přítomnosti předsedy senátu a prokurátora. (Zařídí Dr. Holub a Dr. Cícha)

Technické přípravy budou provedeny Drem Richterem ve spolupráci s SÚC v době od 4. 11. 1950 do 9. 11. 1950. O provedení podá Dr. Richter zprávu dne 10. 11. 1950.

Tisková konference se bude konati dne 13. 11. 1950 na ministerstvu spravedlnosti večer. Zodpovídá Dr. Cícha.

Průběh hlavního přelíčení stejný jako v předcházejících procesech.

Na státní prokuratuře během hlavního přelíčení budou denně po skončení jednání porady a hodnocení průběhu.

Složení senátu:

Předseda: Dr. Bedrna (Dr. Kruk)

Přisedící: Dr. Novák, Dr. Ziegler (Dr. Podčepický, Dr. Kruk, Dr. Bedrna),
soudci z lidu: stejní jako v předcházejících procesech.

Prokurátoři:

intervenující prokurátor: Dr. Čížek,

pomocník: Dr. Winter, Pechoušková

Popularisace průběhu hlavního přelíčení ve veřejnosti:

Organisace publika při hlavním přelíčení se svěruje Dr. Richterovi za spolupráce s SÚC.

V tisku a rozhlase bude věc velmi důkladně využita během všech dnů procesu stejně jako v procesu s pomocníky biskupů. Provedou tříčlenné komise pro tisk a rozhlas.

Zvukový pás a film bude použit, schválí-li to ministerstvo spravedlnosti.

Obhajoba:

Obhájci budou určeni Drem Richterem dne 6. 11. 1950 a instruování dne 11. 11. 1950.

Pro všechny procesy budou použiti komorní stenografové. Dozor nad kanceláří státního soudu bude mít Dr. Jílek.¹⁶⁶

Předsedové senátu předloží ministerstvu spravedlnosti nástiny důvodů rozsudků těsně před zahájením hlavních přelíčení ministerstvu spravedlnosti.

III.)

Dne 25. srpna 1950 jsem referoval na ministerstvu národní bezpečnosti soudruhu ministrovi Kopřivovi a soudruhu Karlu Švábovi¹⁶⁷ v tom směru, že chceme nejdříve likvidovati KNP, pak v dalším procesu pomocníky biskupů a na konec věc Gojdiče, Zely, Buzalky, Opaska a Jarolímka.

Soudruh ministr Kopřiva a soudruh Šváb s touto koncepcí projevíli souhlas s výhradou, že musí býti nejdříve jednáno s SÚC, příslušnými orgány z církevního oddělení ministerstva národní bezpečnosti a státní prokuraturou o tom, které osoby mají býti žalovány v procesu s pomocníky biskupů.

Soudruh ministr Kopřiva nadhodil možnost konati třetí proces (s biskupy) v Bratislavě. Po dohodě s Drem Cíchou jsem se nestavěl k tomuto námětu záporně.

Pokud se týče časového plánu prohlásil s. ministr Kopřiva, že se nemůže zatím v tomto směru přesně vyjádřiti a připustil možnost posunutí termínu přibližně o 14 dnů zpět nebo kupředu – podle situace. Zaručil však, že trestní oznámení ve věci KNP bude dodáno 1. září 1950.

166 Čestmír Jílek, sudca Štátneho súdu v Prahe (1951 – 1952).

167 Karel Šváb, český komunistický politik, od r. 1945 vedúci evidenčného odboru na sekretariáte ÚV KSČ, neskôr vedúci bezpečnostného oddelenia ÚV KSČ, vedúci zvláštneho útvaru v ŠtB, zameraného na stranické a dôležité štátne prípady, podliehajúce priamo ÚV KSČ (1949 – 1950), námestník ministra národnej bezpečnosti (1950 – 1951). Zaistený 16. 2. 1951, v procese so „sprisahaneckým centrom“ Rudolf Slánský a spol. pred senátom Štátneho súdu v Prahe odsúdený 27. 11. 1952 na smrť a popravený.

Státní prokurátor: podpis

NA Praha, f. Ministerstvo spravodlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 218.
Strojopis, 9 s.

17

1950, 15. september, Praha. Zápisnica z porady koordinačnej komisie pre prípravu procesu s katolíckymi biskupmi.

ZÁPIS

o poradě o podzimních církevních procesech, konané dne 15. září 1950 na Ministerstvu spravodlnosti.

Přítomní soudruzi: Čížek, Dressler, Havelka, Kroček,¹⁶⁸ Klapka, Moučka,¹⁶⁹ Průša, Richter, Stehlík¹⁷⁰ a Ziegler.

Poradu zahájil s. Dressler s tím, že bude nutno projednat přípravu podzimních procesů proti římsko-katolické hierarchii. Vzhledem k tomu, že jako první proběhne proces proti pomocníkům biskupů bude nutno projednat tento proces.

S. Ziegler sdělil, že soudruzi na státní prokuratuře udělali již rámcový plán příprav. Státní prokuratura vychází z toho stanoviska, že oba procesy bude nutno připravovat současně. Musí být proto zřízeno pro přípravu procesu několik komisí, každá se svými úkoly.

S. Dressler je toho názoru, že příprava procesu bude muset být provedena podobně jak tomu bylo u procesu Horákova a spol., ovšem s tím rozdílem, že práce musí být lépe rozdělena mezi jednotlivé pracovní kolektivy. Nesmí dojít k tomu, aby pak veškerá práce spočívala jen na s. Klosovi, který musel v tomto procesu mnohdy dělat práci referenta. S. Klos má práci jen kontrolovat. Proto doporučuje, aby byli vytvořeny komise, jejímiž členy budou

168 Lubomír Kroček, v r. 1949 – 1950 velitel V. – vyšetřovacího sektoru ŠtB.

169 Milan Moučka, pôvodne stolár, od r. 1945 na KV ŠtB v Jihlave. R. 1946 zástupca prednostu Zemského odboru bezpečnosti v Brne. R. 1948 bol zaradený do zvláštneho oddielu 3. odboru BA a r. 1949 bol vymenovaný za veliteľa KV ŠtB Uherské Hradiště a zástupcu krajského veliteľa ŠtB v Prahe. Od augusta 1950 do marca 1951 pracovník vyšetřovacího sektoru VI B Velitelstva ŠtB v Prahe, od 1951 do 1953 velitel tohto sektoru, od r. 1953 zástupca náčelníka správy vyšetřovania a velitel správy vyšetřovania. Pripravoval najväčšie vykonštruované procesy R. Slánský a spol., M. Horáková a spol., S. Zela a spol., J. Vojtaššák a spol. R. 1956 odvolaný z funkcie. Námetník riaditeľa uránových baní (1956 – 1961), vedúci strediska zahraničných vzťahov (1961 – 1978).

170 Roman Stehlík, pôvodne úradník, príslušník ŠtB. Do služieb ŠtB vstúpil r. 1949. R. 1950 bol veliteľ cirkevného oddelenia II. sektoru ŠtB. Od r. 1951 zástupca veliteľa sekretariátu Velitelstva ŠtB v Prahe, od r. 1952 zástupca náčelníka sekretariátu. R. 1952 prepustený na vlastnú žiadosť.

zástupci jednotlivých zúčastněných složek, t.j. státní prokuratury, státního soudu, ministerstva národní bezpečnosti, Státního úřadu pro věci církevní a ministerstva spravedlnosti.

Po diskusi bylo usneseno:

Pro přípravu procesu budou vytvořeny následující pracovní kolektivy:

1) Řídící politická komise.

Úkolem této komise, která je vrcholným politickým orgánem, bude rozhodnout zásadní věci a určovat politickou linii celého procesu i jeho propagačního využití. Členy této komise budou vedoucí soudruzi jednotlivých resortů, totiž spravedlnosti a národní bezpečnosti, totiž soudruzi ministři a soudruzi náměstci. Složení této komise projedná se s. ministrem s. Dresslerem.

2) Vedoucí pracovní kolektiv.

Tento kolektiv, který bude složen ze zástupců jednotlivých zúčastněných složek bude bezprostředně dohlížet na přípravu procesu, na provedení procesu. Tento kolektiv bude odpovědný také za to, že politická linie, která bude pro proces dána, bude plněna. Tento pracovní kolektiv bude se scházet pravidelně každé úterý, pokud nebude třeba jeho častějších schůzek. Během procesu bude se scházet každý den po přelíčení a bude zajišťovat a kontrolovat splnění všech úkolů jak během přípravy, tak i během procesu samotného. Vedoucím tohoto pracovního kolektivu ustanovuje se s. Dr. Ziegler, který odpovídá za svolávání tohoto kolektivu a za jeho práci. Členy tohoto vedoucího pracovního kolektivu jsou: Za státní prokuraturu Dr. Zigler, Dr. Čížek. Za státní soud s. Dr. Richter, Dr. Novák, za min.[isterstvo] národní bezpečnosti: s. štkpt. Moučka, za SÚC: s. Průša, za spravedlnost: s. Cícha jako spojka, přičemž jest samozřejmé, že schůzek tohoto pracovního kolektivu se mohou zúčastnit vedoucí soudruzi zúčastněných resortů.

3) Technická skupina.

Úkolem této skupiny jest zařídit po technické stránce hladký průběh celého procesu na př. rozhlasové zařízení v porotní síni, obstarávání stenografů, zajištění, že stenografické záznamy budou dodávány včas a pouze soudruhům, pro které jsou určeny, zajištění bezpečnostní ostrahy hlavního přelíčení a pod. Za tímto účelem vejde technická skupina ve styk s příslušným krajským velitelem KV NB, s nímž bezpečnostní stráž hlavního přelíčení projedná. Vedoucím této skupiny je soudruh Dr. Václav Černý, který ručí za práci této skupiny. Členy komise jsou Dr. Richter, s. Dr. Jílek, oba státní soud. Komise začne pracovat až 1. listopadu t.r. a do 8. listopadu t.r. provede veškeré úkoly. Úkolům této komise bude mimo jiné patřit též provedení organizace veřejnosti hlavního přelíčení.

4) Propagační skupina.

Úkolem této propagační skupiny bude jak tiskem tak rozhlasem propagačně využít procesu. Tato komise bude mít dvě větve, jednak větev tiskovou, jednak větev rozhlasovou.

Vedoucím této propagační skupiny bude soudruh Hendrych z ÚV KSČ, jeho poradcem s. Dr. Hubze SÚCu. Členy této komise budou Kopecký, Filip, Neuls,

Slavík z Rudého práva, s. Dvořák z rozhlasu a s. Dr. Bureš ze státní prokuratury. K spolupráci budou požádáni ještě někteří soudruzi z min.[isterstva] informací a z čl. rozhlasu. Projednání této komise se s. Hendrychem a se zúčastněnými soudruhy provede s. Dr. Kopecký, tak aby definitivní složení této komise bylo známo nejpozději do 25. října t.r. Dne 1. listopadu t.r. dostane propagační komise procesní materiál, který bude do té doby k dispozici, který tato komise zhodnotí vzhledem k propagačnímu využití procesu.

Dne 13. XI. [19]50 svolá tisková komise dopoledne tiskovou konferenci.

Během procesu bude tisková komise ve styku s novináři a bude s nimi konat porady, bude vypracovávat po každém dnu přelíčení úřední zprávu, kontrolovat veškeré komentáře pro tisk, stejně jako rozhlasová větev této komise reportážní záběry vysílané rozhlasem.

Nato bylo diskutováno o jednotlivých osobách, které přichází v úvahu pro tento první proces jednak jako obvinění, jednak jako svědci. Soudruzi Kroček a Moučka sdělili, že po předběžných poradách na min.[isterstvu] národní bezpečnosti bylo určeno zatím že jako obvinění budou přicházet pro první podzimní proces, t.j. pro proces proti pomocníkům tyto osoby:

Zela, Boukal, Švec, Mrtvý, Kulač, Čihák, Mandl, Burýšek, Opasek a Jarolímek, přičemž účast Jarolímka jako obviněného není zatím státní bezpečnost schopná zaručit vzhledem k tomu, že Jarolímek je dosud na svobodě a že jeho příprava jako obviněného pro tento proces bude záviset od těch okolností, jak se bude jeho výslech dařit. Jako svědkové, vzhledem k tomu, že písemného důkazního materiálu je poměrně málo, přiházejí v úvahu:

Kolman – který odhalí činnost katolické charity,

Zmrzlík – který dokreslí situaci Mrtvého, Švece a Boukala,

Dörner – nebo Rozehnal, po případě oba jako svědkové na Mandla,

Beránek – pokud jde o Budějovice, kde je nejslabší situace

Vrabc nebo Tomša,

Sklenovský – pokud jde o situaci v Olomouci, ovšem není dosud jisto, zda vzhledem k svému zdravotnímu stavu bude do procesu tolik v pořádku, aby mohl svědčit,

Funk – který by mohl dokreslit velezáhadnou činnost Mandlovu

Čáp a Vrána,

Hrbata a Michálek – k poměrům v brněnské diecézi.

Po diskusi u s n e s e n o:

S. Čížek a s. Stehlík z min.[isterstva] národní bezpečnosti vypracují ještě během dnešního odpoledne seznam osob, které přicházejí v úvahu jako obvinění a jako svědci spolu s uvedením veškerých okolností odůvodňujících tento návrh a předloží ho během 16. t.m. dopoledne, a to soudruh Čížek prostřednictvím s. Dresslera, s. ministru Raisovi a s. Stehlík s. ministru Kopřivovi.

Pokud jde o spolupráci vedoucího prokurátora v tomto procese s orgány min.[isterstva] národní bezpečnosti během vyšetřování, namítali soudruzi z min.[isterstva] národní bezpečnosti, že podle jejich zkušeností není vhodné, aby se výsledků zúčastňovala kterákoliv jiná osoba než příslušný referent, který určitou osobu zpracovává.

Po diskuzi bylo u s n e s e n o:

Spolupráce s. Čížka se s. Moučkou z MNB se bude provádět takovým způsobem, že s. Čížek se bude, pokud možno, denně scházet se s. Moučkou, že od něho bude denně dostávat materiál o průběhu výslechů a na základě tohoto materiálu si bude ihned připravovat obžalobu. Postup vyšetřování bude předmětem porady soudruhů, kteří jsou členy vedoucího pracovního kolektivu, v němž bude referovat s. Čížek.

Trestní oznámení.

Bude vypracováno do 14. října t.r. a předloženo státní prokuratuře. Zajistí soudruzi Kroček a Moučka.

Příprava obžalovacího spisu.

Dne 20. října t.r. předá vedoucí prokurátor vedoucímu pracovnímu kolektivu nástin žaloby a závěrečné řeči. Odpovídá s. Čížek.

Do 24. října t.r. projedná vedoucí pracovní kolektiv tuto žalobu a předloží jí k projednání min.[isterstvu] spravedlnosti. Odpovídá s. Dr. Ziegler.

Dne 1. listopadu t.r. bude předán materiál státnímu soudu, který bude publikovat obviněným žalobu 10. listopadu t.r. Do té doby bude žaloba ministerstvem spravedlnosti definitivně projednána.

Dne 7. listopadu bude svolána na min.[isterstvu] spravedlnosti porada, které se účastní všichni soudruzi pověření vedením procesu a bude s nimi projednán celý proces v kostce.

Dne 11. listopadu t.r. bude provedená instruktáž obhájců, zodpovídá s. Dr. Richter.

Ve dnech 12. – 13. listopadu t.r. provedou soudruzi z vedoucího pracovního kolektivu revisi všech příprav.

Hlavní přelíčení.

U s n e s e n o, že hlavní přelíčení započne v pondělí 13. listopadu t.r. nejpozději ve 3. hod. odpoledne. Během pondělního odpoledne bude přečtena obžaloba a vyslechnuti obvinění ad generália.

V úterý dne 14. a ve středu dne 15. listopadu t.r. bude proveden konstitut všech obviněných.

Ve čtvrtek dne 16. listopadu t.r. budou vyslechnuti svědkové, v pátek dne 17. listopadu t.r. přečten průvodní materiál, pak řeči státního prokurátora a obhájců a v sobotu dne 18. listopadu t.r. nejpozději do 10 hod. dopoledne rozsudek.

Složení prokuratury.

Jako vedoucí prokurátor pro proces s pomocníky jest ustanoven s. Čížek, jako pracovní kolektiv, který bude sloužit přípravě materiálu vedoucímu prokurátorovi určují se soudruzi Hruban, Winter a s. Feješ,¹⁷¹ který bude vedoucím prokurátorem v druhém procesu.

171 Ján Feješ, pôsobil na krajskom súde a Štátnom zastupiteľstve v Levoči (1939 – 1945), potom ako obžalobca pri retribučnom Národnom súde a Štátnom zastupiteľstve v Bratislave (1947 – 1948),

Upozorňuje se ale na to, že s. Feješ a s. Čížek nejsou katolíky (Feješ je augšpurského vyznání, Čížek je bez).

Dále jako pomocníci vedoucího prokurátora se ustanovují s. Pechoušková a s. Bureš.¹⁷² Dále prokurátorům vypomůže s. Houska, který však v první řadě bude zpracovávat konsistorní materiál.

Složení soudu.

Jako předseda senátu ustanovuje se s. Dr. Novák, jako přisedící ss. Bedrna, Ziegler, příp. Blecha. Jako soudící z lidu přicházejí v úvahu buď titíž soudci jako byli v procesu Horáková a spol., případně jiní soudruzi, při čemž bude jenom vhodné, bude-li jako jeden soudce z lidu zasedat žena. V úvahu přichází soudružka Novotná, která se v poslední době u státního soudu osvědčuje. Připomíná se, že s. Bedrna není katolík.

Usneseno: S. Richter podá do 22. t.m. návrh na definitivní složení senátu s. Dresslerovi, s. Ziegler na definitivní složení pracovního kolektivu prokurátorů.

S. Richter pak ve stejné lhůtě podá spolu se s. Dr. Zieglerem návrh na soudce s lidu, které v případě, že nebudou v seznamu soudců z lidu bude jmenovat, resp. zajistí jejich jmenování min.[isterstvu] spravedlnosti.

Obhajoba.

S. Richter předloží do 23. t.m. návrh na obhájce ministerstvu spravedlnosti, kterýžto návrh bude ministerstvem spravedlnosti prozkoumán. Po definitivním rozhodnutí, kteří z obhájců budou připuštěni jako obhájci v tomto procesu bude pak obviněným po publikaci žaloby dán k výběru pouze seznam sestavující z těchto obhájců.

Tisk a propagace procesu.

Propagační skupina bude se během procesu scházet s novináři a zajišťovat vydání úřední zprávy každý den. Bude také koordinovat rozhlas tak, aby se nestalo, že rozhlas bude referovat jinak než denní tisk. Po skončení procesu bude nutno zajistit, aby zpráva o výsledku byla v denním tisku. Pokud jde o publikování obžaloby, bude obžaloba, která bude u soudu přečtená v pondělí 13. listopadu t.r., publikována v denním tisku v úterý dne 14. listopadu t.r.

Druhý podzimní proces proti biskupům Gojdičovi, Buzalkovi a případně Vojtaššákovi bude projednán podobným způsobem na poradě, které se zúčastní soudruzi přítomní dnešní poradě, a to v úterý 19. září 1950 na min.[isterstvu] spravedlnosti.

viceprokurátor na bratislavskom oddelení Štátnej prokuratúry (1948 – 1949, 1951 – 1952), šéf prezídia Povereníctva spravodlivosti (1949 – 1950), námestník generálneho prokurátora (1950 – 1951), prokurátor na Krajskej prokuratúre v Bratislave (1953 – 1969) a generálny prokurátor ČSSR (1969 – 1988).

172 Vladimír Bureš, prokurátor Štátnej prokuratúry v Prahe (1950 – 1952).

Zapsala: Šrámková

NA Praha, f. Ministerstvo spravodlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 128a).
Strojopis, 4 s.

18

1950, 16. september, Praha. Zápisnica z porady u námestníka ministra spravodlnosti K. Klosa o organizačných veciach v súvislosti s prípravou politických procesov namierených proti katolíckym biskupom.

ZÁPIS

o poradě se s. Klosem, konané dne 16. září 1950 ve Vráži.

Věc Sluga: zajistit, aby zůstal v Praze.

Brožura o procesu s titovskými zrádci.

Brožura je, dle názoru s. Klose, špatně udělána. Styl se nehodí pro tak malou brožuru, měl být použit styl populární s vydavatelem min.[isterstvo] informací.

Proces s církevními pomocníky.

Soudruhy do vedoucí komise měla navrhnout strana sama, protože tyto soudruzi budou udávat politický směr procesu.

Pokud jde o propagační komisi, kultprop.[agační] komise je na ÚV KSČ u s. Bareše. S. Kopecký se musí domluvit se s. Hendrychem a svolat komisi k s. Barešovi, kde určí soudruhy pro tisk, rozhlas a film.

Také technická komise musí být rozdělena pro jednotlivé úseky. Pro studium materiálu je nutno vybrat lidi, kteří zaručují splnění úkolu.

Hlavní věcí však je vybrat politického tajemníka, který měl již s. ministrowi být navržen do bezpečnostní komise, druhá věc je vybrat lidi naprosto spolehlivé a schopné, hlavně s. Čížkovi k přípravě politického materiálu. To je předně materiál, který se týká poměru vysoké církevní hierarchie k socialistickým snahám, to znamená boj za socialistická práva, otázka nezaměstnanosti, dobu okupace, poměr k okupantům atd. Retribuční materiál již máme shromážděný, jen je ještě nutné sehnat materiál o poměru církevní hierarchie k henleinovcům¹⁷³ (zabraní Sudet).

Před schůzkou se s. Barešem bude nutno se domluvit se ss. Švábem a Závodským a vypracovat nejprve plán, který bude s. Barešovi předložen.

173 Členovia a prívrženci Sudetendeutsche Partei (1933 – 1938), ktorú viedol Konrad Henlein.

Pokud jde o materiál, který budou soudruzi sbírat pro s. Čížka, je nutno, aby si jej rozdělili a každý se specialisoval na určitý materiál, na př. z první republiky, z okupace atd. Někjaký materiál je možno získat z „Bezvěreckých listů“, kde najdeme některá fakta, postoj biskupů k otázkám velkých stávek a střelení, postoj henleinovců, vypůjčit z univerzitní knihovny Slavikovi¹⁷⁴ věci, nějaký materiál vypůjčit od s. Bartoška. Pro Slovensko je třeba ustavit zvláštní skupinu.

S. Novák se politicky s. Klosovi nelíbí, ovšem zatím bude nutné ho nechat. Také s. Čížek se na funkci vedoucího prokurátora nehodí.

Navrhuje přibrat ještě jednoho prokurátora (Urválek, Málek).¹⁷⁵ Zatím ovšem je nutno nechat s. Čížka pracovat.

Věc Trunda: Bude nechán u nás a bude hledána náhrada.

Oto Schwarzer: zvýšit trest na 6 měsíců.

Frant. [išek] Hanzal: Necháme propuštění.

Dr. Jan Beneš: Napsat, že s. Klos je nemocen a že jeho věc bude vedena v evidenci.

Sembdner: Zatím nechat. Pozor na Jarolíma.¹⁷⁶

*NA Praha, f. Ministerstvo spravodlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 128a).
Strojopis, 1 s.*

19

1950, 18. september, Praha. Správa por. V. Kozela o zaistení spišského sídelného biskupa J. Vojtaššáka.

Sektor B-Aa-IV.¹⁷⁷

Čj.: A-0431839-50.

V Praze, dne 18. září 1950

Věc: V o j t a š š á k J á n – zatčení

Na příkaz velitele IV. sektoru odletěli orgánové Kozel Vojtěch, Liska Frant. [išek] a Pulec Václav ve čtvrtek dne 14. září 1950 v 8.50 hod. z Ruzyňského letiště do Popradu. Let pro-

174 Václav Slavík, český komunistický publicista, redaktor denníka Rudé právo, autor viacerých propagandistických brožúr.

175 Málek, prokurátor, pracovník kontrolného oddelenia ministerstva spravodlivosti.

176 Nemožno vylúčiť, že dokument na tomto mieste pokračuje. Nebola však k nemu pripojená ďalšia strana.

177 Sektor B-Aa-IV – výkon, patril v štruktúre vtedajšej Štátnej bezpečnosti do Skupiny B-Aa – vnútorná Štátna bezpečnosť. Sektor B-Aa-IV mal na starosti veci zisťovacie, sledovacie, výpadové a všeobecné objekty.

běhl hladce, v 10.50 hod. přistalo letadlo v Popradě, kde orgány očekával krajský velitel KV StB Košice a velitel OStB Poprad s autem. Z letiště všichni odejeli na OStB Poprad, kde od krajského velitele a velitele OStB byly získány informace o situaci ve Spišském Podhradí. Byl dohodnut následující postup. Krajský velitel s našimi orgány odjedou autem do Spišského Podhradia, kam je bude následovat velitel OStB Poprad na motorce. Předem bylo stanoveno místo, kde naši orgánové s krajským velitelem budou očekávat velitele OStB, vzdálené asi 500 m od Kapituly. Odjezd z Popradu byl stanoven na 12.30 a po sejítí se na stanoveném místě, krajský velitel s velitelem OStB a orgán Liska vjedou autem do nádvoří Kapituly, což nebude nijak nápadné, neboť krajský velitel i velitel OStB dojíždějí do Kapituly na kontroly orgánů, provádějících střežení Vojaššáka.¹⁷⁸ Orgán Liska bude krajským velitelem představen zmocněnci¹⁷⁹ a archiváři jako zástupce církevního úřadu. Při té příležitosti pořídí orgán Liska podrobný plánec, který učiní přesný obraz o celkové situaci Kapituly a uvnitř residence. Org.[án] Kozel s org.[ánem] Pulcem pořídí plánec okolí Kapituly. Časově bylo toto propočítáno tak, že by orgánové v 16.00 hod. odletěli z Popradu do Prahy. Velitel OStB měl na motorce poruchu, takže přijel na smluvené místo až ve 14.30 hod. Tímto se celá akce zdržela. Vše bylo podle předem dohodnutého postupu provedeno. Situační plánec Kapituly je přiložen. Uvnitř residence bylo zjištěno, že I. patro obývá Vojaššák, dále archivář Vajda,¹⁸⁰ který je orgánem StB a zmocněnec Spišské Kapituly, kte[rý] je na toto místo dosazen církevním úřadem se souhlasem StB. Dále se v I. patře nacházejí dva org.[ány] StB, určené k střežení Vojaššáka, jakož i Vojaššákova kuchařka, která bydlí v odlehlem křídle residence. V přízemí bydlí vrátný, který byl krajským velitelem označen jako náš člověk. Vojaššák při této návštěvě uvnitř residence nebyl vůbec spatřen, byl uzamčen v jednom ze svých pokojů a na klepání archiváře Vajdy vůbec neotevřel. Krajský velitel a org.[án] Liska dohodli s org.[ánem] archivářem Vajdou, že příští den, t. je v pátek 15. září ve 20.00 hod. bude Vojaššák odvezen, k čemuž Vajda zařídí, že se Vojaššák nebude moci zamknouti a Vajda s ním bude až do příchodu našich orgánů hovořit, čímž bude umožněno to, že Vojaššák bude při příchodu našich orgánů oblečen. Org.[án] Kozel s org.[ánem] Pulcem čekali na krajského velitele a velitele OStB a na org.[ána] Lisku. Po jejich příchodu jeli všichni na letiště, kam se dostavili v 16.15 h. Letadlo bylo s pilotem připraveno k odletu, ale let do Prahy nebyl pro pokročilou dobu povolen. Na základě nastalé situace odjeli naši orgánové s krajským velitelem na OStB Poprad, odkud podali veliteli IV. sektoru telefonickou zprávu a současně dálnopis. Tato zpráva s dálnopisem obsahovala: Odlet nepovolen – výsledek na 100 procent zaručen – pošlete dva velké vozy se dvěma orgány tak, aby byly

178 Biskup J. Vojaššák bol izolovaný (prakticky v domácem väzení od 3. 7. 1950). Od tohto dňa ho strážili orgány ŠtB.

179 Ludovít Gebauer prišiel do Spišskej Kapituly vo funkciu zmocnenca poverenictva školstva v septembri 1949.

180 P. Vajda prišiel do Spišskej Kapituly spolu s prvým zmocnencom poverenictva školstva Ludovítom Kňazovickým ako jeho tajomník 19. 6. 1949. Po odchode Kňazovického z funkcie bol Vajda v auguste a septembri 1949 dočasným zmocnencom. Po príchode nového zmocnenca Jozefa Gebauera P. Vajda opäť vystupuje ako jeho tajomník.

nejpozději do 17.00 hod. dne 15. září na OStB v Popradě – ambulanc neposílejte – orgán Liska odletí z Popradu 15. září ráno do Prahy, kde podá veliteli IV. sektoru podrobnou zprávu o celkové situaci. – Org.[án] Kozel a org.[án] Pulec vyčkají na příjezd aut na OStB v Popradě. S krajským velitelem bylo dohodnuto, aby přijel 15. září v 17.00 hod. na OStB Poprad.

Dne 15. září o 12.00 hod. přijeli do Popradu dva naše vozy s řidiči Vocáskem a Bartákem a se dvěma našimi orgány Kettnerem a Havlíčkem. Tito se po dlouhé cestě prospali. V 17.00 hod. přijel na OStB krajský velitel, kde byl dohodnut následující plán. Odjezd z Popradu stanoven na 18.45 hod. Vůz Ford, který byl určen k převozu Vojaššáka, byl přizpůsoben tím způsobem, že byla odstraněna klika na otevírání, čímž byl vůz z té strany, kde měl sedět Vojaššák prakticky uzavřen. V tomto voze vyjeli z Popradu krajský velitel, velitel OStB, org.[án] Kozel a org.[án] Pulec. Řidič vozu byl Barták. V druhém našem voze jeli orgánové Kettner, Havlíček a řidič Vocásek. S třetím vozem krajského velitele jel pouze jeho řidič. Všechny vozy zastavily u pramene sv. Ondřeje ve vzdálenosti asi 800 m. od Kapituly. První vůz měl určeno čekat na tomto místě ve směru odjezdu a třetí vůz čekal na ukončení akce, aby odvezl krajského velitele. Po příjezdu prvního vozu před vchod residence, odešel krajský velitel s velitelem OStB a org.[ánem] Pulcem do residence. Krajský velitel měl za úkol, vyzvat Vojaššáka, aby se tento z příkazu církevního úřadu odebral k poradě duchovních s Katolickou akcí, která se koná v Trenčíně, kam ho odveze autem a opět přiveze zpět v sobotu následujícího dne v 18.00 hod. Orgán Kozel setrval ve voze před residencí, aby okamžitě po vyjití Vojaššáka z residence otevřel tomuto dvéřka, aby se tak čas jeho pobytu na dvoře zkrátil na minimum. Bylo počítáno s možností, že se Vojaššák bude zdráhati opustit residenci a pro tento případ bylo stanoveno násilné vyjmutí se znemožněním jakéhokoliv hluku ze strany Vojaššáka. Vajda informoval příchozí orgány, že bude lepší, když chvilku počkají, neboť tím pomine nebezpečí, že by to kuchařka zpozorovala, neboť tato mu měla každým okamžikem přinést večeři a po večeři odnésti nádobí a ustlati postel. Bylo proto vyčkáno a na znamení Vajdy, který pozoroval Vojaššáka po celou tuto dobu a který zároveň viděl odcházet kuchařku, vešli do Vojaššákova pokoje krajský velitel, velitel OStB, orgán Pulec, Vajda a zmocněnec. Vojaššák chodil po pokoji a něco četl z nějaké knihy. Krajský velitel oslovil Vojaššáka pozdravem a řekl mu, že přichází z pověrní církevního úřadu s příkazem pro něho, aby se ihned dostavil na konferenci duchovních s Katolickou akcí, která se koná v Trenčíně. Vojaššák se zeptal s kým [má] tu čest, bylo mu poukázáno krajským velitelem, že Vajda jej zná, načež se Vojaššák ptal, kdy se vrátí, při čemž kroutil hlavou a říkal, že mu je to divné. Přesto po chvilce přemýšlení se rozhodl, že pojede. Krajský velitel mu řekl, že se vrátí v sobotu v 18.00 hod. zpět. Vojaššák se po tomto odebral do své ložnice, následován krajským velitelem, Vajdou a org.[ánem] Pulcem. V ložnici si vzal kabát, aktovku s noční košilí a ručníkem, nějakou knihu a různé drobnosti. Všude sám pozhasínal světla, když se vždycky po každém pokoji rozhlédl a vyšel ze svých komnat. Byl stále následován Krajským velitelem, velitelem OStB a org.[ánem] Pulcem. Celý jeho odchod až do vozu se udál v naprosté tichosti. Svědky jeho odchodu mimo našich zúčastněných orgánů byli: Vajda, zmocněnec, dva tamější orgánové a vrátný. Po vstupu Vojaššáka do auta dal org.[án] Kozel, velitel akce, veliteli OStB příkaz, aby kuchařka ještě donášela jídlo

Vojtaššákovi, aby tím byla držena v domnění, že je vše při starém, a aby dal všem zúčastněným tamějším orgánům příkaz naprosté mlčenlivosti o Vojtaššákově odchodu. Za mlčenlivost a spolehlivost zmocněnce a vrátneho se zaručil krajský velitel osobně.

Vojtaššák nasedl do vozu tak, že seděl u dvířek, která se nedala otevřít. K němu přisedl org.[án] Kozel a velitel OStB a k řidiči org.[án] Pulec. Těsně před 21.00 hod. vyjelo auto z nádvoří Kapituly, po příjezdu k pramenu sv. Ondřeje vystoupil velitel OStB, načež auto s Vojtaššákem odejelo směrem k Popradu, následováno naším druhým vozem. Oba vozy jely bez zastavení až do Liptovského Sv. Mikuláše, kde řidiči se zastavili na kávu. Po krátké chvíli bylo pokračováno v cestě. Za Olomoucí, když Vojtaššák podle směrových tabulek zjistil, kde se nalézá, tázal se orgánů, kam vlastně jede. Bylo odpovězeno org.[Kozlem], že nepovažuje Trenčín za výhodné prostředí pro něho, že ho veze do lepšího prostředí a zároveň ho v tomto okamžiku, t. j. dne 16. září o 3.00 hod. zatkl. Vojtaššák byl vyzván, aby všechny věci, které má při sobě dal do své aktovky, která mu byla odebrána. Vzhledem k jeho stáří a k délce cesty nebyla mu přiložena po jeho zatčení svěrací pouta, byl však upozorněn, aby se během celé cesty choval slušně, jinak že by bylo proti němu použito ostřejších opatření. Vojtaššák na toto reagoval tím, že prohlásil, že potom je to ale všechno podvod, že to jsou divné „moresy“ a že všechno odsoudí nejvyšší spravedlivý. Orgán Kozel mu odpověděl, že státní orgány podvody nedělají, že ale podvodem může být číhoštský zázrak. Vojtaššák na toto resolutně prohlásil, že s tímto nemá nic společného. Poukázal nato, že pomáhal budovat republiku, když v roce 1918 podepsal sv. Martinskou deklaraci.¹⁸¹ Jinak s ním během celé cesty nebylo vůbec hovořeno, on sám požádal asi čtyřikrát o zastavení k vykonání potřeby.

Před Svitavami obě auta v polích zastavila a řidiči si na hodinu odpočinuli. Po opuštění tohoto místa pokoušel se doprovodný vůz o navázání radiového spojení. Toto však nedosáhl. Spojení bylo dosaženo z Počernic, při čemž bylo veliteli IV. sektoru hlášeno, že Vojtaššáka vezeme, dal tento našim orgánům příkaz, odvésti Vojtaššáka do Ruzyně. Poněvadž do auta je ve dne vidět, byl Vojtaššák přes Prahu vezen normálním způsobem. Pouta a neprůhledné brýle byly mu nasazeny ve Střešovicích za stálé jízdy. Po příjezdu do Ruzyně, byli naši orgánové vpuštěni s Vojtaššákem do vrátnice, ale musili čekat před prvním katrem. Z vrátnice telefonoval orgán nahoru o našem příchodu a po hovoru nám řekl, že musíme čekat. Během tohoto čekání vedl nějaký telefonický rozhovor, při čemž hlasitě jmenoval „halo, tady Ruzyně“. Toto jistě slyšel Vojtaššák. V 10.50 hod. byl Vojtaššák předán v kanceláři věznice, při čemž před ním byly prohlédnuty jeho věci v aktovce. Poznámky s různými adresami byly dány do obálky s poukazem, aby byly předány příslušnému referentovi.

181 Ján Vojtaššák sa ešte ako farár vo Veličnej zúčastnil na deklaračnom zhromaždení v Martine a patril k signatárom Deklarácie slovenského národa z 30. 10. 1918, ktorá vyjadrila vôľu Slovákov žiť v spoločnom štáte s Čechmi.

Vojtaššák celou cestu bedlivě pozoroval směrové tabulky, vůbec celou cestu, mimo věci uvedené nahoře ve zprávě vůbec nemluvil.¹⁸²

Velitel oddělení:
Por. Kozel Vojtěch
[podpis]

A ÚPN, f. KS ZNB Bratislava, S-ŠtB Bratislava, Fond starých písomností, a. č. S-1410, r. č. 1582, J. Vojtaššák a spol. Strojopis, 5 s.

20

1950, 19. september, Praha. Zápisnica z porady na ministerstve spravodlivosti o organizácii procesu so slovenskými katolíckymi biskupmi.

ZÁPIS

o poradě o druhém církevním procesu, konané dne 19. září 1950 na ministerstvu spravedlnosti.

Prítomní: ss. Čížek, Dressler, Havelka, Holub, Kroček, Moučka, Neuls, Novák, Richter, Stehlík, Ziegler a Cícha.

Poradu zahájil s. Ziegler s tím, že dnešní porada bude převážně pojednávat o organisování druhého církevního procesu, t.j. procesu proti biskupům Vojtaššákovi, Gojdičovi a Buzalkovi.

1) Stránka politická.

Soudruh Čížek se domnívá, že jediný rozdíl mezi oběma procesy činí biskupské konferencie a je toho názoru, že by bylo dobře se v prvním procesu bez biskupských konferencí obejít a uvést je v procesu druhém jako efekt.

S. Havelka tvrdí, že názor s. Čížka je správný a že druhý proces by měl být vyvrcholením.

182 Na tomto mieste je zaujímavé skonfrontovať, ako svoje zaistenie opísal biskup J. Vojtaššák: „Stratil som sa tak, že okrem tých, čo ma unášali, nikto nevedel, kde som sa cez noc do rána podel. Unášatelia ma vylákali v noci z piatka na sobotu, 15. septembra 1950, keď sa končil deň Sedembolestnej. Podviedli ma tým, že ma prišli odviezť do Trenčína na schôdzku kňazov, ktorá sa mala konať v sobotu, 16. septembra. Za dvadsaťštyri hodín ma slúbili priviezť domov. Keď ma nocou viezli, spomenul som si, že som si večer nenatíahal hodinky, ako som to robieval, keď som sa uberal na spánok, kladúc ich na nočný stolík. Vtedy som pozrel na ne, ukazovali štyri hodiny po polnoci. Jediné, čo som cestou prehovoril k sprievodu, bolo: ‚Kde sme? Všetci sme už mali byť dávno v Trenčíne.‘ – ‚Ja, my do Trenčína nejdeme.‘ Po chvíľke dodal ten, ktorý mi sedel po pravej strane, ‚A teď vám již oznamuji, že jste ve jménu republiky zatčen.‘ Teda v tú sobotu, keď som mal byť v dvadsiatich štyroch hodinách doma, ocitol som sa nie v Trenčíne, ale po štrnásthodinovom cestovaní vo vyšetrovacom väzení v Ruzyni.“ TRSTENSKÝ, Viktor: *Síla viery, síla pravdy*. Bratislava : Senefeld-R, 1990, s. 278 – 279.

S. Ziegler tlumočí názor s. ministra, že politická linie procesů na Slovensku má být stejná jako u prvního procesu. Je třeba v něm jen rozbít farskou republiku.

S. Moučka: Je třeba chápat tyto dva procesy jako jediný s tím rozdílem, že druhý se bude odbývat na Slovensku, je určen pro slovenskou veřejnost a bude nám pomáhat právě biskupskými konferencemi.

S. Dressler zdůrazňuje, že je třeba nastínit linii celého slovenského procesu a nechat si ji schválit. Dle jeho názoru není důvodů proč by biskupské konference v prvním procesu nemohly vyjít.

U s n e s e n o : Celková politická linie slovenského procesu bude prakticky stejná jako u procesu pražského, ovšem s tím, že se tento proces bude muset zaměřit speciálně na slovenské problémy.

2) Vedoucí politická komise.

Bude stejná jako u prvního procesu.

Vedoucí pracovní kolektiv.

Bude stejný jako u prvního procesu s tím, že k němu budou přibráni soudruzi Feješ a Bedrna a někdo ze soudruhů z SÚC. Jméno tohoto soudruha sdělí do konce tohoto týdne t.j. do 23. IX. [19]50 s. Havelka.

Technická skupina.

Jako vedoucí technické skupiny bude s. Černý, ovšem komise bude muset být ze soudruhů ze Slovenska. S. Černý podá do konce října návrh na složení této komise.

Propagační skupina.

Složení této skupiny je nutno domluvit se s. Hendrychem a s ÚV KSS.

Bude nutno aby tato skupina zajistila také slovenský tisk. Propagační odd.[ělení] podá do konce října návrh na složení této komise.

Sbor prokurátorů.

Prokurátorská skupina bude muset být posílená o soudruhy ze Slovenska.

Bude proto dokonce tohoto měsíce pozván s. Feješ a stejně jako s. Bedrna na min.[isterstvo] spravedlnosti k s. Dresslerovi, kde jim budou dány instrukce. Poněvadž u obžalovaného Vojtaššáka bude nutno osvětlit jeho činnost již z doby první republiky, zařídí SÚC, aby soudruzi ze slovenského SÚC ustanovili komisi, která prohledá konsistorický materiál Spišské Kapituly.

Skupina prokurátorů pro tento druhý proces bude se tedy skládat ze soudruhů Feješe, Wintra, ze soudruhů určených SÚC, kterým přirozeně vypomohou, pokud bude nutno, soudruzi z církevního odd.[ělení] pražské státní prokuratury.

Soud.

V úvahu pro senát v Bratislavském procese přichází jako předseda s. Bedrna, jako přísedící s. Hamák¹⁸³ a s. Korbuly.¹⁸⁴ Pokud jde o soudce z lidu, bude nutno, aby se k této otázce vyjádřil s. Bedrna.

S. Bedrna předloží do konce tohoto týdne, t.j. do 23. září [19]50 návrh na složení senátu ve slovenském církevním procese spolu s návrhem na soudce z lidu.

Se s. Bedrnou promluví v tomto směru s. Dr. Richter, který do konce tohoto týdne předloží rovněž složení senátu pro pražský proces.

Trestní oznámení bude vypracováno na Vojtaššáka, Gojdiče a Buzalku.

Počítat s dalším obviněným (Hopkou) je dosud riskantní, ježto státní bezpečnost nemůže zaručit, že Hopko bude do termínu procesu tak zpracován, že by mohl figurovat jako obžalovaný.

Soudruzi Feješ a Stehlík vypracují do 14 dnů, t.j. do 3. října [19]50 podobnou charakteristiku obviněných a v úvahu přicházejících svědků jako předložil s. Čížek v procesu v Praze. Tento úkol bude sdělen s. Feješovi při jeho předvolání na ministerstvo.

Trestní oznámení bude státní bezpečnosti podáno 27. října [19]50. Ručí s. Moučka.

Obžalovací spis bude předložen s. Zieglerem 5. XI. [19]50 k projednání ministerstvu spravedlnosti. Ručí s. Ziegler a Feješ.

Dne 21. XI. [19]50 projedná se na min.[isterstvu] spravedlnosti celý proces v kostce, se všemi přítomnými a ostatními přímými účastníky.

Obhájci. Soudruzi Feješ a Bedrna předloží do konce tohoto měsíce seznam v úvahu přicházejících obhájců, který podobně jako seznam obhájců pro pražský proces bude projednán se soudruhy ze státní bezpečnosti. Seznam pražských obhájců byl soudruhům ze státní bezpečnosti předán k překontrolování a státní bezpečnost podá své námítky do 19. X. [19]50. Ručí s. Kroček.

Instruktaž vybraných obhájců pak provede ve dnech 27. a 28. XI. [19]50 s. Richter a s. Bedrna.

Dne 27. listopadu [19]50 provedou pak soudruzi z vedoucího pracovního kolektivu revísi všech příprav procesu.

Tisková konference. Bude svolána v Bratislavě před procesem a bude ji řídit s. Feješ. Konference se zúčastní též s. Bedrna.

Hlavní přelíčení. Soudruzi Feješ a Bedrna předloží do 15. října přesně rozpracovaný plán hlavního přelíčení ke schválení.

183 Václav Hamák, sudca Krajského súdu v Bratislave, potom sudca bratislavského oddelenia Štátneho súdu (1949 – 1952).

184 Pavol Korbuly, okresný sudca v Brezne (1946 – 1949), sudca bratislavského oddelenia Štátneho súdu (1949 – 1952) – zaangažovaný v dôležitých vykonštruovaných procesoch, sudca Krajského súdu v Bratislave (1953 – 1954), vedúci Krajskej správy ministerstva spravodlivosti (1954 – 1956). R. 1960 odsúdený za podvracanie republiky na tri a pol roka väzenia (schvaľovanie reforiem a povstania v Maďarsku z r. 1956).

Porady vedoucího pracovního kolektivu budou se konat každé úterý v 10 hod. dopoledne na min. [isterstvu] spravedlnosti. Mimo soudruhů určených na poslední pracovní poradě zúčastní se těchto porad také s. Bedrna a Feješ, dále s. Havelka a soudruh ze slovenského SÚC, který bude ještě určen.

Pokud jde o spolupráci prokurátorů se soudruhy ze státní bezpečnosti, bude jednak s. Čížek v denním styku se s. Moučkou a s. Moučka mimo to bude podávat pravidelná týdenní hlášení o postupu vyšetřování soudruhům z vedoucího pracovního kolektivu.

Konečné protokoly budou státní bezpečnosti předávány s. Čížkovi postupně po jejich zpracování.

U s. ministra bude nutno zjistit zásadní stanovisko k následujícím otázkám:

- 1) zda s. Feješ přesto, že není katolík může být vedoucím prokurátorem bratislavského procesu,
- 2) zda na pražský a bratislavský proces bude organizována veřejnost celostátně, v jak širokém měřítku, nebo zda na pražský proces se bude organizovat pouze veřejnost z historických zemí a na bratislavský pouze veřejnost ze Slovenska.

Mimo to bude nutno zjistit, zda zásadní politická linie celého procesu tak jak je navrhována, bude schválena.

Zapsala: Šrámková.

*NA Praha, f. Ministerstvo spravedlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 128a).
Strojopis, 3 s.*

21

1950, 21. september, Praha. Zápisnica z porady politickej komisie o príprave procesov s katolíckymi biskupmi a ich pomocníkmi.

ZÁPIS

o poradě o přípravě podzimních procesů, konané den 21. 9. 1950

Přítomní: s. náměstek předsedy vlády Fierlinger, s. ministr Kopřiva, s. ministr Dr. Rais, s. Havelka za SÚC, s. Závodský za MNB, s. Dressler za ministerstvo spravedlnosti.

Předmětem porady byl proces proti t.zv. pomocníkům. Projednán byl materiál předložený ministerstvem spravedlnosti.

Usneseno bylo:

1) PRACOVNÍ KOLEKTIVY

za provedení procesu odpovídá pracovní kolektiv se státním prokurátorem Dr. Zieglerem v čele. Členy kolektivu budou: prokurátor Dr. Čížek, předseda státního soudu Dr. Richter,

předseda senátu Dr. Novák, št. kpt. Moučka a Dr. Kroček za MNB, s. Průša za SÚC a s. Dr. Cícha za ministerstvo spravedlnosti.

Technická skupina se s. Dr. Václavem Černým, náměstkem předsedy státního soudu v čele. Členy komise budou: s. Dr. Richter a Dr. Jílek, oba od státního soudu. Technická skupina zajistí další nutný počet spolupracovníků a bude spolupracovat s krajským velitelem národní bezpečnosti.

Propagační skupina bude pracovat pod vedením s. Hendrycha, za pomoci s. Dr. Huba z SÚC a s. Dr. Ivana Kopeckého z ministerstva spravedlnosti. Dalšími spolupracovníky této skupiny budou: s. Slavík z Rudého práva, s. Dvořák z rozhlasu, s. Bureš ze státní prokuratury, soudruzi Filip a Neuls z ministerstva spravedlnosti.

2) VÝBĚR OBVINĚNÝCH

schválen byl návrh, podle kterého žalování budou:

ThDr. Stanislav Z e l a , nar. 12. 7 1893 v Horních Nětčicích, světitel biskup a generální vikář arcidiecéze olomoucké, posledně bytem Olomouc, Nám. republiky č. 3

ThDr. Jan B o u k a l , nar. 8. 5. 1906 v Praze, první sekretář arcibiskupa Dr. Berana, posledně bytem v Praze IV, Hradčanské nám. 56,

ThDr. Otakar Š v e c , papežský prelát a metropolitní kanovník u sv. Víta, nar. 27. 8. 1888 v Plzni, posledně bytem v Praze IV., Hradčanské nám. č. 7,

Václav M r t v ý , nar. 1. 10. 1907, řeholní kněz kongregace Salesiánů, tlumočnick internunciatury v Praze, posledně bytem v Praze VIII., Kobyliské n. č. 1

ThDr. Jaroslav K u l a č , nar. 29. 5. 1887 v Ratenicích, okr. Poděbrady, kanovník u sv. Víta, ředitel misijního svazu duchovenstva, posledně bytem v Praze IV. Hradčanské nám. č. 7,

ThDr. Josef Č i h á k , nar. 11. 9. 1880 v Obděnicích, okr. Sedlčany, prelát arcijáhen metropolitní kapituly u sv. Víta v Praze IV., Hradčanské nám. č. 14

ThDr. Antonín M a n d l , nar. 27. 3. 1917 v Praze, ředitel katolické akce a pastoračního ústředí v Praze, posledně bytem Praha I., Michalská ul. č. 12,

ThDr. Josef B u r ý š e k , nar. 23. 11. 1891 v Dolních Repoticích, okr. Ledec nad Sázavou, profesor theologie a prorektor kněžského semináře v Hradci Králové, posledně bytem Hradec Králové, kněžský seminář čp. 91-94,

Jan O p a s e k , opat břevnovského kláštera Benediktinů, posledně bytem v Praze. Břevnově, Klášter,

Dr. Stanislav J a r o l í m e k , opat premonstrátského kláštera na Strahově, posledně bytem Praha-Strahovský klášter, t.č. v Bratislavě v nemocnici.

Zásadně bylo také schváleno, že budou slyšení jako svědci:

František H o u d e k , nar. 14. 4. 1884 ve Smidare. Řim.[sko] kat.[olický] děkan, posledně bytem v Ronově nad Doubravou, č. 172,

František Š k e ř í k , nar. 13. 4. 1889 v Janově, okr. Litomyšl, sídelní kanovník v Hradci Králové, bytem Hradec Králové, Sobkova ul. č. 46,

ThDr. Josef Moštěk, arcibiskupský sekretář v Olomouci, nar. 28. 2. 1913 ve Vlčnově, okr. Uherský Brod, posledně bytem Olomouc, Vurmova čp. 9,
P. Alois Čáp, skutečný arcibiskupský a konsistorní rada a biskupský notář, nar. 8. 5. 1892 ve Zdoukách, okr. Kroměříž, posledně bytem Přerov, Bartošova 9,
P. Josef Vrána, profesor na arcibiskupském gymnasiu v Kroměříži, nar. 17. 10. 1905 ve Strábrnicích, okres Kojetín, posledně bytem Kroměříž, Pilařova 2,
Theodor Funk, nar. 19. 12. 1893 v Seči, okr. Prostějov, arcibiskupský rada a vikář, t.č. trestanec odsouzený státním soudem 10-ti letům těž.[kého] žaláře, pro provádění exkomunikace, t.č. trestní vazbě,
Josef Riška, nar. 20. 5. 1915, tajemník arcibiskupa Machoty,¹⁸⁵ posledně bytem Olomouc,
JUDr. František Kolman, úředník Charity v Praze, nar. 16. 9. 1913 v Zahradce, okr. Sedlčany, bytem Praha XIV, Jivenská č. 1066,
Jan Čeřovský, archivář kláštera Benediktinů v Praze-Břevnově, nar. 6. 4. 1913 v Praze, posledně bytem-Břevnov, Hošťálkova ul., č. 114,
JUDr. Josef Klenář, advokát, nar. 20. 8. 1893 v Semičce okr. Litovel, posledně bytem v Praze I., Provaznická ul., č. 9,
Alois Zmrzík, řeholní kněz, kongregace Selezianů, nar. 16. 9. 1912 v Mojetíně, okr. Olomouc, tlumočnick na internunciatuře, posledně bytem v Praze-Kobylisích, Kobyliské nám. č. 1,
Rudolf Dörner, kancléř arcibiskupské konsistoře v Praze, nar. 17. 4. 1921 v Podmoklech, okr. Děčín, posledně bytem v Praze IV., čp. 56,
JUDr. Alois Rozehnal, sekretář Pastoračního ústředí v Praze nar. 8.1. 1922 v Prostějově, posledně bytem Praha IX, Na závorce čp. 5,
Jindřich Strnad, arcibiskupský vikář a kanovník, nar. 23. 4. 1874 v Praze, bytem v Praze II., biskupská ul. č. 13,
Tomáš Beránek, řim.-kat. děkan, vikář a čestný tajný papežský komoří, posledně bytem ve Vodňanech, nar. 15. 7. 1897 v Sušici,
Karel Tomšů, ředitel biskupské kanceláře v Českých Budějovicích, posledně bytem v Českých Budějovicích,
Stanislav Brabec, biskupský tajemník v Českých Budějovicích, posledně bytem v Českých Budějovicích,
Alois Michálek, nar. 14. 2. 1908, tajemník biskupa v Brně, posledně bytem v Brně,
Josef Hrbata, druhý tajemník brněnského biskupa, nar. 3. 4. 1924, posledně bytem v Brně.
Zvláště bylo uloženo, aby u obviněného Švece, byla prozkoumána jeho špionážní činnost za dobu před volbami v r. 1946.

Soudruzi z SÚC zajistí případně další kněze jako svědky zejména kněze Holého z Prahy a prof. Kouřila, kteří jsou informováni o činnosti některých obviněných za okupace.

185 Správne má byť Matochy.

Ohledně obviněného Jarolímka podá Stb zvláštní zprávu o zdravotním stavu obviněného vzhledem k nastávajícímu procesu.

Ohledně obviněných Zely a Kulače budou zvláště prozkoumány retribuční spisy, aby byla doplněna informace o jejich činnosti za okupace.

3) LHŮTY:

Jednotlivé složky budou dodržovat tyto lhůty:

Státní bezpečnost předloží státní prokuratuře trestní oznámení do 14. října t.r. Státní prokuratura začne ihned pracovat na žalobě a případné dodatky k trestnímu oznámení budou běžně zpracovány, nástin žaloby a závěrečná řeč státního prokurátora bude vypracována do 20. října t.r.

Žaloba bude do 24. října projednána ve vedoucím pracovním kolektivu a předložena ministerstvu spravedlnosti k politickému projednání.

Do 1. listopadu bude státnímu soudu předán veškerý materiál státní bezpečnosti potřebný k provedení procesu.

Dne 10. listopadu bude publikována žaloba obviněným.

Do 7. listopadu bude na ministerstvu spravedlnosti provedena porada, kde bude probrán celý proces v kostce, obdobně jako při dosavadních velkých politických procesech.

Dne 11. listopadu bude provedena instruktáž obhájců pod vedením s. Dr. Richtera.

Ve dnech 12. – 13. listopadu provede vedoucí pracovní kolektiv revisi všech konaných příprav.

Hlavní přelíčení započne v pondělí dne 13. listopadu v 15 hodin odpoledně.

Proces bude skončen nejpozději v sobotu dne 18. listopadu, kde do 10 hodin bude vyhlášen rozsudek.

4) SOUDNÍ SENÁT A PROKURÁTOR:

Senátu bude předsedat s. Dr. Novák od státního soudu v Praze. Jako přísedící budou fungovat s. Dr. Bedrna od Státního soudu v Bratislavě, dále Dr. Siegl a Dr. Blecha, jeden z nich jako náhradní soudci. S. Richter předloží do 22. t.m. definitivní návrh na složení senátu.

Jako prokurátor bude vystupovat Dr. Čížek, který je zapracován v církevních věcech. S. Ziegler předloží do 22. t.m. seznam kolektivu prokurátorů který bude podporovat Dr. Čížka. S prokurátorským kolektivem bude spolupracovat Dr. Houska, což zřídí SÚC.

Ministerstvo spravedlnosti projedná s Ústředním sekretariátem KSS případnou účast s. Feješe na dalším chystaném procesu vzhledem k tomu, že Dr. Feješ není katolíkem, nýbrž evangelického vyznání. Dále bude projednána případná účast gen. Dr. Rašly¹⁸⁶ v procesu, který se chystá v Bratislavě.

186 Anton Rašla, od roku 1945 prednosta druhého (spravodajského) oddelenia hlavného štábu Ministerstva národnej obrany a námestník generálneho vojenského prokurátora, obžalobca na úrade obžaloby retribučního Národního soudu v Bratislave (1945 – 1946), prokurátor oddelenia Štátnej prokuratury v Bratislave (1948 – 1949), štátny viceprokurátor na oddelení Štátnej prokuratury

5) ORGANISOVÁNÍ VEŘEJNOSTI.

Pro proces s pomocníky bude organizována veřejnost po jednotlivých krajích. Budou organizovány návštěvy ze všech českých krajů a na některý den rovněž ze Slovenska, po náležité přípravě slovenského církevního úřadu v Bratislavě.

SÚC se postará o pozvání vlasteneckých kněží na proces.

Ukládá se zvláště, aby ze Slovenska byli návštěvníci vhodně vybráni.

Návštěvy z krajů budou organizovány krajskými sekretariáty přes ústřední sekretariáty přes ústřední sekretariát KSČ.¹⁸⁷

6) PROPAGACE:

Navrhuje se, aby již během procesu bylo organizováno vystoupení věřících na podkladě Národní fronty s projevy k procesu. Projevy mají být organizovány prostřednictvím vlasteneckých kněží.¹⁸⁸ Zvláštní péče bude věnována publikacím o procesu a bude postaráno o to, aby cizojazyčné publikace a to rusky, francouzsky a anglicky byly vydávány postupně nejpozději ovšem 14 dní po skončení procesu.

Odstranění obtíží při vydávání cizojazyčných brožur projedná s. ministr Rais se s. ministrem Kopeckým.

Při propagaci bude postaráno o úzkou spolupráci s SÚC.

O procesu nebude natočen film, nýbrž filmovat se bude jen zahájení procesu pro zvukový týdeník.

7) BRATISLAVSKÝ PROCES:¹⁸⁹

byly schváleny tyto zásady:

výběr obviněných: Vojtaššák, Buzalka, Gojdič

základní termíny: státní bezpečnost předloží státní prokuratuře trestní oznámení do 27. října t.r., nástin žaloby bude vypracován do 5. října t.r.

Další porada bude svolána podle potřeby, nejpozději však před podáním trestního oznámení.

*NA Praha, f. Ministerstvo spravedlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 128 a).
Strojopis, 5 s.*

v Bratislave (1949), vyšší vojenský prokurátor (1949 – 1952). Zaistený bol r. 1952, obvinený z vojenskej zrady, velezrady a špionáže, r. 1954 vojenským kolégiom Najvyššieho súdu vo vykonštruovanom procese odsúdený na doživotné väzenie. Z väzby prepustený r. 1956. Opäť väznený v r. 1957 – 1958. Pracovník katedry trestného práva na Právnickej fakulte v Bratislave (1963 – 1968). Vedúci katedry trestného práva UPJŠ v Košiciach (1977 – 1984).

187 V druhom variante zápisnice je na tomto mieste pripojená formulácia: „*Pokud jde o bratislavský proces usneseno organizovat návštěvy ze všech krajů slovenských a na jeden den z českých krajů.*“

188 V druhom variante zápisnice sa táto formulácia nachádza v podobe: „*Vedle vystoupení věřících budou organizovány projevy vlasteneckých kněží a církevních osobností.*“

189 V druhom variante zápisnice bod 7 chýba. Namiesto neho sa tam nachádza formulácia: „*Přípravy na další proces budou projednány, až bude předložen potřebný materiál.*“

1950, 23. september, Praha. Prípís predsedu Štátneho súdu Richtera námestníkovi ministra spravodlivosti A. Dresslerovi vo veci zloženia senátov pre procesy s katolíckymi biskupmi.

Presidium Státního soudu
v Praze XIV – Pankrác
Náměstí hrdinů, Justiční palác

Běž. čís. 120 – 1/50

v Praze dne 23. září 1950.

Ministerstvo spravodlnosti
k rukám náměstka ministra p. Dr. Alfreda Dresslera

PRAHA

Předkládám ve stanovené lhůtě návrh na složení senátů státního soudu v Praze a v Bratislavě:

P r a h a:

Předseda: Dr. Jaroslav Novák
Votanti: Karol Bedrna
Dr. Ferdinand Blecha¹⁹⁰
Dr. Zdeněk Kaláb¹⁹¹ (náhradník)

Soudci

z lidu: Jan Polanecký,
Jarmila Novotná,
Ing. František Doušek (náhradník)

Dr. Novák se osvědčil v řadě velikých a politicky významných procesů a vždy se svého úkolu po odborné i po politické stránce zhostil znamenitě. Totéž platí o Karolu Bedrnovi. Dr. Blecha a Dr. Kaláb jsou politicky velmi vyspělí soudcové, takže jeví se způsobilými býti členy senátu, i když jsou teprve krátký čas členy státního soudu.

Lidoví soudcové Polanecký a Ing. Doušek osvědčili se ve velkých procesech, zejména v procesu proti Horákové a spol. J. Novotná nezasedala sice ve velkém procesu, ale svoji politickou vyspělostí a inteligencí, projevovanou v jiných procesech, řadí se mezi nejkvalitnější soudce z lidu a jeví se nepochybně způsobilou pro zasedání v tomto senátě.

B r a t i s l a v a:

Předseda: Karol Bedrna
Votanti: Dr. Václav Hamák
Dr. Pavel Korbuly

190 Ferdinand Blecha, sudca Štátneho súdu v Prahe (1950 – 1952).

191 Zdeněk Kaláb, sudca Štátneho súdu v Prahe (1950 – 1952).

Dr. Mstislav Dub¹⁹² (náhradník)

Soudci

z lidu: Matěj Župančík¹⁹³

František Puškač

Ján Bálint¹⁹⁴ (náhradník)

Dr. Hamák, Dr. Korbuly a Dr. Dub jsou politicky vyspělí soudcové a členové strany od roku 1945.

Jmenovaní soudcové z lidu jsou vesměs významnými funkcionáři strany a zkušení soudcové, kteří zasedají v nejvýznamnějších procesech.

Pokud jde o pražské obhájce, předložil jsem příslušný návrh dne 19. září 1950.

Návrh na ustanovení obhájců slovenských předložiti zatím nemohu, ježto stávající obhájcové sotva vyhovují daným předpokladům. Jejich určení je předmětem jednání na poverenictvu spravdnosti.

Předseda státního soudu:

Dr. Richter v.r.

*NA Praha, f. Ministerstvo spravdnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 175 b).
Strojopis, 2 s.*

23

1950, 26. september, Praha. Zápisnica z porady koordinačnej komisie o príprave procesov s katolíckymi biskupmi a ich pomocníkmi na ministerstve spravodlivosti.

ZÁPIS

o poradě o podzimních procesech konané dne 26. září 1950 na ministerstvu spravdnosti.

192 Mstislav Dub, sudca retribučného Okresného ľudového súdu v Bratislave (1946 – 1947), sudca bratislavského oddelenia Štátneho súdu (1949 – 1951), potom sudca Okresného súdu v Bratislave

193 Správne má byť Matej Župančík.

194 Ján Bálint (Bálinth), vedúci rozhlasového odboru Poverenictva informácií (1945), oblastný riaditeľ Čs. rozhlasu v Bratislave (1945 – 1947), pracovník ÚV KSS (1948), programový riaditeľ Čs. rozhlasu v Bratislave (1948 – 1953).

Přítomni: Soudruzi Bedrna, Belánsky,¹⁹⁵ Boura, Čížek, Feješ, Havelka, Kmetial, Klos, Kroček, Málek, Neuls, Novák, Průša, Richter a Ziegler.

Poradu zahájil soudruh Klos a sdělil, že 21. t.m. zasedla vedoucí politická komise, při níž došlo k určitým usnesením, v podstatě byla však učiněná opatření schválena.¹⁹⁶ Z této porady vyšly též některé zvláštní pokyny a byly stanoveny lhůty ke splnění vytyčených úkolů. o věci podá referát soudruh Havelka.

Na to podává soudruh Havelka referát z porady vedoucí politické komise:

Komisi předložený návrh na složení pracovních kolektivů byl schválen. Byl schválen výběr obviněných jak v procese českém tak i slovenském. Dále byl schválen i návrh na slyšení osob jako svědků v procese. Pokud jde o průvodní řízení bylo usneseno, že v průvodním řízení je třeba zdůraznit činnost Zelovou a spol. v Olomouci a prokázat jeho spojení s Vatikánem a v době okupace jeho spojení s Gestapem. Politická komise navrhuje dále, aby v procesu byli slyšení jako svědci kněží, kteří byli vězněni v koncentračních táborech. U obviněného Švece má být přezkoumána činnost před únorem 1948. Lhůty ke splnění úkolů byly schváleny s tím, že St.[átní] bezpečnost předloží trestní oznámení do 14. 10. t.r. Stb bude pokračovat v dalším šetření, aby byl získán případně další materiál. Obžaloba bude podána do 20. října t.r. do 1. listopadu t.r. musí býti všechn materiál předán St.[átnímu] soudu. Komise schválila také návrh na složení senátu v českém procese a sboru prokurátorů tak, jak bylo navrhováno.

U s n e s e n o :

Ministerstvo spravedlnosti projedná s ÚV KSS složení senátu slovenského procesu a projedná dále ustanovení soudruha Feješe prokurátorem v tomto procesu s ohledem na jeho náboženské vyznání.

Soudruh Bedrna tlumočí stanovisko slovenského SÚC, že není námitek proti tomu, aby soudruh Feješ byl veřejným žalobcem v tomto procesu, ježto jeho vyznání není překážkou k tomu, aby byl prokurátorem.

Soudruh Havelka na to pokračuje ve svém referátu. Veřejnost při procesu má býti organizována tak, aby v českém procesu byly organizovány návštěvy z českých krajů a v jeden den procesu návštěvy z krajů slovenských. V procese slovenském bude naopak organizována veřejnost tak, že při procesu budou Slováci a jeden den bude věnován návštěvníkům z českých krajů. Výběr posluchačů provedou sekretariáty strany. Pokud jde o propagaci budou organizovány během procesu projevy kněží v katolických krajích. Bude věnována

195 Andrej Belánsky, v rámci ŠtB velitel 2. oddelenia sektoru BA a Povereníctva vnútra (1949 – 1950), neskôr riaditeľ Cirkevného nakladateľstva, prednosta odboru pre veci cirkevné Povereníctva školstva, riaditeľ cirkevného oddelenia odboru školstva a kultúry SNR, riaditeľ Sekretariátu pre veci cirkevné pri Ministerstve školstva SSR, od r. 1971 pracovník federálneho Sekretariátu pre veci cirkevné.

196 Pozri dok. č. 21.

zvláštní pozornost publikaci o procesu a to jednak v české řeči, v ruštině, franštině a angličtině a sice tak, že publikace budou vydány nejdéle do 14ti dnů po procesu.¹⁹⁷

K tomu podotýká soudruh Klos, že publikaci bude provádět ministerstvo informací, ale příkazy a vedení publikační činnosti bude v rukou ministerstva spravedlnosti.

Soudruh Boura žádá o informace o běžných poradách pro soudruhy Švermovou,¹⁹⁸ Köhlera¹⁹⁹ a Bareše.

Soudruh Havelka dodává ještě, že vedoucí politická komise neschválila, aby celý proces byl zfilmován. Zfilmovány budou toliko vhodné části procesu pro filmový týdeník, kde budou dokumentárně zachyceny.

Soudruh Klos žádá, aby soudruh Ziegler zkontroloval zda usnesení vyplynuvší z poslední rady byla splněna.

Soudruh Ziegler podává pak referát o provedených pracích.

Soudruh Klos navrhuje, aby v příští poradě vedoucí politické komise, do které navrhuje soudruha Holdoše, byl podán návrh na změnu v obsazení senátu v českém procesu v tomto směru: soudruzi Novák, Bedrna, Kaláb a Blecha jako náhradník. Soudci z lidu: Polanecký, Doušek a Novotná, která bude ještě prověřena Stb.

Po té referuje soudruh Kroček o průběhu vyšetřování. Začátkem minulého týdne byli všichni obvinění soustředěni, včera byl dopraven do Prahy poslední obviněný. Z obviněných Jarolímek a Zela se jeví jako lidé, kteří nehodlají doznat svoji činnost, ostatní obvinění v podstatě vše doznávají, dokonce i Vojtaššák a Opasek se staví k vyšetřování kladně. Pokud jde o svědky je Sklenář drzý a sprostý, Hrbata a Brabec zatím nic nepotvrzují a výslech Kolmana byl zatím rovněž negativní. Soudruh Kroček podává pak zprávu o výsledcích dosavadního šetření ohledně všech obviněných jak v procesu českém tak i slovenském.

Soudruh Bedrna k referátu soudruha Kročka upozorňuje na spoustu materiálu, který je k dispozici na Slovensku. K Vojtaššákovi je mnoho spisového materiálu, kterým lze prokázat, že Vojtaššák byl nepřitelem dělnické třídy (jsou to civilní spisy, exekuční spisy a pod.). Soudruh Viktory slíbil tento materiál shromáždit. Protokoly St.[átní] rady slovenské

197 Z českého procesu S. Zela a spol. bola vydaná publikácia: *Proces proti vatikánským agentům v Československu. Biskup Zela a společníci*. Praha : Ministerstvo spravedlnosti, Orbis, 1950, 180 s. Zo slovenského procesu vyšla publikácia: *Proces proti vlastizradným biskupom Jánovi Vojtaššákovi, Michalovi Buzalkovi, Pavlovi Gojdičovi*. Praha, Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti, Tatran, 1951, 223 s.

198 Marie Švermová, česká komunistická politička, členka Predsedníctva ÚV KSČ (1946 – 1951), Sekretariátu ÚV KSČ (1949 – 1951), zástupkyňa generálneho tajomníka ÚV KSČ (19458 – 1950), poslankyňa Národného zhromaždenia (1946 – 1951). R. 1951 zaistená v súvislosti s činnosťou tzv. protištátneho sprisahaneckého centra (R. Slánský a spol.). Vo vykonštruovanom procese odsúdená 28. 1. 1954 na doživotie. Trest neskôr zmiernený na 10 rokov väzenia. Pred skončením trestu ju amnestovali. M. Švermová bola sestrou K. Švábu.

199 Bruno Köhler, česko-nemecký komunistický politik, vedúci pracovník Sekretariátu ÚV KSČ (1945 – 1953), tajomník ÚV KSČ (1953 – 1963), člen Sekretariátu ÚV KSČ (1954 – 1963), člen ÚV KSČ (1954 – 1966).

jsou k dispozici v procesu proti Tisovi.²⁰⁰ Vojtaššákovo exponování se v HSLŠ, HG a slib věrnosti Tisovi je zachyceno dokumentárně v tisku. Je zjištěno, že Vojtaššák měl po revoluci v roce 1945 v místnostech obrazy Tuky,²⁰¹ Tisa a Hlinky.²⁰² Na SÚC je důkazní materiál, kterým lze dokázat, že Vojtaššákovi kněží prohlásili, že zdravici gen. Stalinovi²⁰³ nepodepíší, že však by jí poslali Trumanovi.²⁰⁴ o Buzalkovi existuje materiál, že byl gardistou, že světil zbraně bývalé slovenské armády a německé armády při přepadu katolického Polska.²⁰⁵ Buzalka jako příslušník HG měl projevy v rozhlase, navštívil východní frontu, což lze prokázat fotografickým materiálem.²⁰⁶ SÚC vyslechně ve věci informativně nějaké svědky, prostuduje Tisův proces a všechny projevy Buzalky. Všechny důkazní materiál bude nutno vytěžit z tisku, rozhlasového archivu a filmu.

Po té referuje soudruh Havelka o úkolech SÚC, které byly uloženy na poslední poradě. Pokud jde o vytěžení materiálu z konsistorních archívů, zpracovává tento materiál jednak Stb a jednak SÚC a je nutno tuto práci zkoordinovat.

U s n e s e n o: zodpovědnost za vytěžení materiálu z konsistorního archivu bude mít pro slovenský proces soudruh Belánsky, který bude u sebe materiál soustřeďovat. Materiál zpracuje jednak po stránce politické a jednak po stránce kriminální. Lhůta k vytěžení materiálu se stanoví do 10. října t.r.

Pokud jde o český proces ručí za vytěžení materiálu z konsistorního archivu soudruh Průša. Jeho zhodnocení bude soustředěno u soudruha Stehlíka, kterému pomohou soudruzi Průša a Čížek. Lhůta do 10. 10. t.r.

Veškerý tento materiál bude soustředěn u soudruha Stehlíka, kterému po dohodě s ním dá soudruh Čížek k dispozici své lidi.

Zhodnocení retribučních věcí provede soudruh Ziegler (materiál soudruha Cíchy, nutno obstarati spis Bobe a dále spis Hrubý v souvislosti s Jarolímekem).

200 Proces proti prezidentovi Slovenskej republiky J. Tisovi sa konal od 2. 12. 1946 do 19. 3. 1947. Rozsudok bol vynesený 15. 4. 1947.

201 Vojtech Tuka, slovenský politik HSLŠ, profesor medzinárodného práva. Poslanec HSLŠ v Národnom zhromaždení (1925 – 1928), šéfredaktor denníka Slovák (1922 – 1928), r. 1929 odsúdený za vojenskú zradu a úklady o republiku na 15 rokov väzenia. Podpredseda vlády Slovenskej republiky (1939), predseda vlády Slovenskej republiky (1939 – 1944), minister zahraničných vecí Slovenskej republiky (1940 – 1944). 13. 8. 1946 retribučným Národným súdom odsúdený na smrť a popravený.

202 Andrej Hlinka, slovenský rímskokatolícky kňaz, farár v Ružomberku (1905 – 1938), predseda HSLŠ (1905 – 1938), poslanec Národného zhromaždenia (1918 – 1938), predseda Spolku sv. Vojtecha (1920 – 1938).

203 Komunistický diktátor Josif Vissarionovič Stalin slávil 21. 12. 1949 svoje 70. narodeniny. Do akcie „zdravica Stalinovi“ bolo zapojené aj katolícke duchovenstvo. Naskytila sa tak vítaná možnosť kádrovania duchovenstva.

204 Harry Truman bol prezident USA v r. 1945 – 1953.

205 M. Buzalka nebol členom HG a nesvätil zbrane slovenskej a nemeckej armády pri prepadaní Poľska.

206 Buzalka ani raz nenavštívil východný front.

Sběr politického materiálu církevního provede soudruh Houska, kterému budou dáni k dispozici lidé. Jde o dva soudruhy, nejlépe ze školského oddělení ministerstva spravedlnosti. V naší komisi zodpovídá v této věci soudruh Průša, lhůta do 14. října t.r.

Soudruh Klos se spojí se soudruhem Závodským k vyřešení otázky spolupráce St.[átní] bezpečnosti a prokurátora při výsleších obviněných a svědků.

Soudruh Čížek zajistí vytěžení materiálu z procesů, které byly dosud vedeny proti kněžím. Lhůta 14. října t.r.

Soudruh Richter projedná otázku organizování veřejnosti se soudruhy Bourou a Havelkou.

Soudruh Neuls se spojí v otázce propagace se soudruhy Hendrychem a Barešem a při příští poradě podá zprávu o návrzích soudruhů Hendrycha a Bareše.

SLOVENSKÝ PROCES:

Soudruh Richter navrhuje toto složení senátu pro slovenský proces: Soudruzi Bedrna, Hamák, Korbuly a Buzna. Soudci z lidu Župančič,²⁰⁷ Krajčovič a Puškač.

Seznam advokátů pro slovenský proces bude předán soudruhu Kročkovi k přezkoumání.

U s n e s e n o :

Pokud jde o politický materiál k procesu, týkající se bývalého slovenského státu, obstará pověřenectvo spravedlnosti dokumenty z tisku, obrázkových časopisů, rozhlasu a filmu – odpovídá soudruh Bedrna. Soudruh Bedrna poskytne soudruhu Belánskému k úkolům výše naznačeným dostatečný počet lidí. Soudruzi redaktoři z redakce Pravdy²⁰⁸ mohou být k této akci použiti.

Soudruh Klos připraví soudruhu ministrovi dopis pro ÚV KSS ohledně těchto věcí.

Soudruh Feješ vypracuje pracovní plán a vytvoří komisi, která mu sebere materiál. Soudruh Feješ ještě tento týden podá zprávu s uvedením jmen soudruhů, kteří budou členy komise. Práci této komise zorganizuje. Celá akce bude ukončena do 27. října t.r. Při každé poradě bude podána zpráva o postupu této komise. Soudruh Feješ do 3. října předloží návrh na svědky, kteří by byli slyšeni ve slovenském procesu.

Soudruh Havelka předloží návrh na slyšení svědků (bývalé vězně z koncentračních táborů) do úterý příštího týdne.

Zapsala: Šrámková

NA Praha, f. Ministerstvo spravedlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 128 a). Strojopis, 3 s.; NA Praha, f. Právní komise ÚV KSČ, a. j. 40, zložka 2. Strojopis, 3 s.

207 Správne má byť Župančič.

208 Komunistický denník, vychádzajúci v r. 1925 – 1932, 1944 – 1989.

24

1950, 29. september, Praha. Informácia námestníka ministra spravodlivosti K. Klosa ministromi spravodlivosti Š. Raisovi o organizačných prácach a kompetenciách pri príprave procesov s katolíckymi biskupmi.

V Praze, dne 29. září 1950.

INFORMACE PRO SOUDRUHA MINISTRA.

Podle sdělení soudruha Bedrny vytvořil soudruh Viktory nějakou komisi pro církevní proces na Slovensku. Myslím, že tato komise nemůže být v žádném směru komisi řídicí, neboť řízením je pověřena komise jednak politická a provedením jejich usnesení komise koordinační. Bude třeba se soudruhem Viktorým tuto věc projednat.

Bude ovšem třeba vytvořit určitou pracovní výkonnou skupinu, která by byla pověřená sbíráním politického materiálu, pokud se nalézá na Slovenska (spis Tiso, archivy, tisk z doby tak zvaného Slovenského štátu atd.). Tato pracovní komise by byla vytvořena okolo soudruha Feješe a pomáhala by též Slovenskému církevnímu úřadu, který má na starosti shromáždění politického materiálu z konsistorního archivu a dle sdělení soudruha Belánskeho nemá k tomu dost spolehlivých soudruhů. Tato pracovní komise by tak mohla zpracovat již provedené církevní procesy na Slovensku s hlediska jejich použití pro připravovaný proces. Jejich výsledky by byly přenášeny soudruhem Feješem do komise koordinační.

Závažnost této věci vyžaduje, aby případně byli spolehliví soudruzi uvolněni od ostatní práce a věnovaly se tomuto úkolu. Nejvhodnější by bylo použití dělnických prokurátorů.

Klos

*NA Praha, f. Ministerstvo spravodlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 175 b).
Strojopis, 1 s.*

25

1950, 3. október, Praha. Zápisnica z porady pracovného kolektívu o príprave procesov s katolíckymi biskupmi a ich pomocníkmi na ministerstve spravodlivosti.

ZÁPIS

o poradě vedoucí pracovní komise pro podzimní církevní procesy, konané na ministerstvu spravodlnosti dne 3. října 1950.

Přítomni: ss. Belánsky, Cícha, Čížek, Havelka, Klos, Málek, Moučka, Neuls, Novák, Průša, Richter, Ziegler

Omluveni: ss. Boura, Bedrna, Feješ.

Poradu zahájil soudruh Klos s tím, že byla učiněna určitá opatření na doplnění církevního a politického materiálu, o kterých se zmíní soudruzi ve svých zprávách o pracích na jim uložených úkolech.

S. Ziegler podává zprávu s tím, že s. Čížek pokračuje s vytěžováním materiálu z konsistorního archivu, mimoto jsou zpracovávány retribuční spisy, které byly ke zpracování určeny a pokud jsou ještě u s. Cíchy, budou dnes vyzvednuty. Spis Bobeho ovšem není dostat. Jinak se pokračuje normálně v práci na přípravách procesu. Od příštího pondělí se zapojí do práce také s. Bureš, který skončí některé nálehavé práce. Určité potíže jsou se s. Feješem, který nejen nenastoupil na Státní prokuratuře, ale ani dnešní porady se neúčastnil. Soudruh Ziegler je proto, aby s. Feješovi bylo důrazně uloženo, že se bude muset řádně do práce zapojit. Dále ještě s. Ziegler upozorňuje na 20.000 retribučních spisů zde v Praze a žádá o pokyn, zda má nechat všechny tyto spisy prohlédnout za účelem vytěžení materiálu proti kléru. Ovšem na tuto práci by musil být přidělen nějaký další soudruh, nejlépe snad absolvent PŠP.

S. Čížek informuje, že v kartotéce se Praha vyskytuje jen ve dvou případech, a to jen náhodně. S. Čížek vypočítal, že bude-li se musit prohlédnout všech 20.000 retribučních spisů, bude to znamenat asi 180 pracovních hodin.

S. Klos je toho názoru nerealizovat tento návrh, protože byl vznesen příliš pozdě. Není ovšem námitek proti tomu, aby se nepřistoupilo k této práci, ovšem nikoliv v rámci programu.

Dále s. Klos upozorňuje na materiál ve francouzské věci Jouvenal, ve kterém je mnoho věcí namířených proti lidové straně a tam se najde mnohem více materiálu, než ve všech retribučních spisech.

S. Čížek dále referuje o spolupráci se státní bezpečností, že se dověděl pouze stav věci Opasek, jinak pro zaneprázdnění s. Moučky nebyl o průběhu vyšetřování informován.

S. Klos znovu klade důraz na úzkou spolupráci s. Čížka se St. [átní] bezpečností, aby bylo zajištěno informování prokuratury a naopak Stb o vytěženém materiálu státní prokuraturou. Pokud jde o francouzský materiál, pověřuje se prostudováním tohoto s. Ziegler a s. Čížek.

S. Čížek dále upozorňuje na to, že jeden jeho pomocný prokurátor je plně zaměstnán překlady z latiny konsistorního materiálu a že by snad bylo vhodné najít na tuto práci jiného soudruha, aby se pomocný prokurátor mohl věnovat spolupráci se s. Čížkem.

U s n e s e n o, že s. Průša promluví se s. Koutníkem z SÚC. S. Čížek se spojí se s. Turečkem²⁰⁹ z právnické fakulty a promluví s ním o nějaké vhodné osobě pro tuto práci. S. Cícha prohlédne znalecké seznamy v tomto směru. Všechna tato šetření musí být skončená do dvou dnů.

Nato podává s. Moučka referát o stavu vyšetřování, viz příloha.

S. Průša informuje o úkolech, uložených SÚC. Na všech věcech se pracuje. S archivy bude pracovní skupina hotova do konce tohoto týdne a tito lidé pak budou použiti pro další práce.

209 Josef Tureček sa pôvodne zameriaval na cirkevné právo. Počas komunistického režimu na Právnickej fakulte KU v Prahe prednášal v rámci dejín štátu a práva vybrané kapitoly z rímskeho práva a viedol výberový seminár na tému pomer štátu a cirkvi.

Pokud jde o shánění svědků, zjistil SÚC, že Holý, o kterém mluví s. Kopřiva, vůbec neexistuje. Ostatní svědci jsou zatím oklepáváni a na základě informace, kterou máme, vybíráme osoby, které shledáváme vhodnými. Ještě tento týden začneme tyto lidi navštěvovat. Všechny akce budou skončeny do konce října. S. Houska pracuje ještě se dvěma soudruhy.

S. Belánsky uvádí, že pokud jde o vytěžování archivů pokračuje se v práci, zatím jsou hotovy biskupské úřady. Materiál Buzalka a Gojdič byl vytěžen již dříve. Materiál je postupně odevzdáván s. Stehlíkovi a bude vybrán během tohoto týdne. Pokud jde o pracovní skupinu s. Feješe, tato již pracuje. Vytěžuje se též materiál z různých časopisů, rozhlasový materiál, obrázkový archiv ČTK a film. Se všemi pracemi budeme do termínu hotovi. Pokud jde o svědky máme zatím typy, se kterými je nutno jednat opatrně, několik svědků však určitě bude.

S. Neuls podává zprávu, že s. Kopecký již mluvil se s. Hendrychem, který mu po dohodě se s. Barešem sdělí stanovisko, případně s. Klos se s. Barešem promluví sám.

S. Richter zaslal dopis pro s. Bareše s. Bourovi s poznámkou, aby až na další nebyl dopis vypravován.

Pokud jde o seznam advokátů, byl předložen s. Hromádkovi.

Na dotaz s. Belánskeho, zda bude o slovenském procesu vydána zvláštní brožura s. Klos udává, že tato věc bude ještě projednána s ÚV KSČ a ihned po dohodě bude sděleno stanovisko. Na další dotaz, zda mají být v otázce organizování veřejnosti již podnikány některé kroky, odkazuje s. Klos soudruha Belánského až na zasedání politické komise.

Zapsala: Šrámková

NA Praha, f. Ministerstvo spravedlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 128 a). Strojopis, 2 s.; NA Praha, f. Právní komise ÚV KSČ, a. j. 40, zložka 2. Strojopis, 2 s.

PRÍLOHA

Zpráva s. Moučky o stavu vyšetřování.

Stav vypadá tak, že vyšetřování je v plném proudu, objevují se stále nové důležité věci. Dřívější naše protokoly a vyšetřování zůstávaly celkem na povrchu a nyní, když věci konkretizujeme, přicházíme na další spojení.

Velmi důležité je například u Mrtvého a to, že Mrtvý hovořil nejprve o církvi všeobecně a když jsme zašli do hloubky, vyšlo najevo, že překládal oběžníky KSČ, KNV, oběžníky, církevní komise (seznamy kněží, jejich kvalifikace, izolace biskupů), oběžníky MNV o zásobování, o JZD a jejich růstu, o důvěrných schůzích organizací za účelem špionáže atd. To znamená, že by jsme měli nyní odhaliti, odkud vlastně tyto informace čerpali. Celkové šetření se pohybovalo na povrchu, chyběl nám však materiál. Nyní se topíme v záplavě nových poznatků. Snažíme se vycházet z materiálu, který máme k dispozici, nemohu však říci, že nepůjdeme k vytěžení dalšího materiálu.

Burýšek říká, že má asi dvacet vkladních knížek na různé sumy, že má korespondenci z ciziny (Bezdiček, Zadina). Nemůžeme nechat stranou tyto věci a musíme je okamžitě řešit. Máme zde letáky, kde se hovoří o zesílení tajných zpráv a o výsledku církevních procesů. Sehnali jsme pracovní plán Katolické akce z roku 1929, kde se přímo říká, že se jedná o špionáž, že je na příklad nutné podávat do Říma zprávy o politických stranách a jejich členech. Na příklad jedním cílem poznenáhlu přenést kulturní život v Československu nenápadným způsobem na katolickou kolej, mají být získávány lidé do církve na podkladě materiálních výhod, vytvořili buňky (kroužky), které by se začaly aktivně zajímat o náboženský život a pak by přešly k ovlivňování veřejného života v ČSR. Cílem je dále odhalení všech nepřátel a jejich vyhubení. Tento dokument není však podepsán.

Mandl tvrdí, že na základě staré Katolické akce Beran dal příkazy obnoviti. Musíme ovšem docílit toho, aby řekl, že na základě tohoto starého plánu s vyškrtnutím některých věcí – obec legionářská a nahrazením jiných (ČSM), byly příkazy obnoveny. To ovšem Mandl nepřiznává, ačkoliv je tu předpoklad, že i to přizná. Je vidět, že to zná, ale uvědomuje si závažnost věci. Až dosud prohlašoval, že dělal čistě kontrolu akce špionážní, ale co a jak neříká. Všechn materiál musíme sehnat, protože teprve z materiálu objevujeme všechny tyto věci.

Michálek prozradil, že má schovánu plechovou krabici u své hospodyně, která byla zatčena a když jsme krabici otevřeli našli jsme v ní čtyři závažné špionážní zprávy týkající se hospodářské, vyživovací a politické stránky našeho života. I když se zajímáme jen o nejdůležitější materiál, zejména dokumenty, znamená to, že je musíme zpracovat, že je musíme správně umístit v příhodném okamžiku, aby podpořili naše závěry, které v protokolech děláme.

Po linii slovenského procesu to vypadá jinak, protože nejústřednější postava Vojtaššák, houževnatě zapírá, přesto, že máme určitý dokumentární materiál, na příklad všechna zasedání St.[átní] rady. V otázce židovské Vojtaššák tvrdí, že se za židy zasazoval,²¹⁰ ale my jsme zjistili, že naopak ve St.[átní] radě konkrétně jmenovitě udal jednoho žida.²¹¹ My mu to

210 J. Vojtaššák pomohol napr. Matúšovi Árminovi Grúňovi (Goldsteinovi) a Zoltánovi Černému (Schwarzovi) – lekárom v Spišskom Podhradí, Edmundovi Petrovi Bárdošovi, kaplánovi v Zuberco, ktorý bol považovaný podľa židovského kódexu za Žida, jeho rodičom a dvom bratom – lekárom, ďalej N. Immrblumovi, správcovi pily v Spišskom Podhradí, zasadil sa aj za Dr. Gejzu Skalického (Szántoa) – advokáta. Podľa Vojtaššáka: „*Pomohol som mnohým osobám rasove prenasledovaným tým, že som sa obrátil na Dr. Jozefa Tisu... to boli osoby mne úplne neznáme, ktoré sa na mňa obrátili ako na biskupa, buď sami alebo prostredníctvom duchovných mojej diecézy...*“ ŠA Bratislava, f. OLS 22/1948, kartón č. 27.

211 Táto zmienka sa týka výroku biskupa J. Vojtaššáka na zasadnutí Štátnej rady Slovenskej republiky 3. 2. 1943, kde sa diskutovalo k referátu prednostu XIV. oddelenia ministerstva vnútra Antona Vaška o riešení židovskej otázky na Slovensku. Inkriminovaný výrok J. Vojtaššáka znel: „Dr. Vojtaššák: v Sp.[išskom] Podhradí je žid. Tam žiaden hosp.[odársky] ohľad nie je potrebný. Je to najväčší maďarský bolševik, komunista od dávnych čias. Ľudia sa rozhorčujú, že vraj všetkých Židov pobrali, len vraj táto pliaga je tu. To bol taxista. Práve v prevratových časoch obstaral si sodovku. Je tam

sice dokazujeme, ovšem Vojštaššák zapírá, po případě tvrdí, že se na to nepamatuje. Jinak se chová jako typický vězeň, který je u St.[átní] bezpečnosti 14 dnů. S Buzalkou a Gojdičem je to lepší. U Gojdiče je to zvláště dobré, nebrání se, není útočný a přiznává špionáž. Není to jen deklarace, ale konkrétně hovoří o špionáži, jmenuje spolupracovníky, jaký mu dodávali materiál atd. U slovenského procesu je situace vinou Vojštaššáka velmi nejasná. Děláme akci k tomu, abychom měli tento týden již vybrány svědky. Máme celou spoustu svědků, ovšem jsou to zatím jen jména (Uhric,²¹² Obuch²¹³ atd.) Někteří sedí, jiní jsou na svobodě. Chci říci, že situace není zvláště skvělá, je dobrá potud, že se nám podařilo několik věcí upřesnit, přece jen jsme však chtěli více.

Opasek velmi dobrým způsobem vysvětluje a konkretisuje na příklad vatikánskou špionáž, kdo se jí zabýval, kdo se o ni zajímal, kteří kněží z kterých zemí jezdili do Vatikánu, jaké příkazy dostávali, líčí vatikánskou špionážní ústřednu, jmenuje osobu, místo, čas i dobu. Jako zajímavost uvádím jeho prohlášení, že v roce 1945 – 1947 u něho nastal zlom a že přestal věřit v Boha a že bude-li puštěn nechce by kněžského stavu a věnoval by se špionáži. Opasek je celkem velmi nadějný, na příklad v otázce války jako řešení celého jejich boje proti státu říká Opasek, ale on sám, že nejvyšší církevní hierarchie ve Vatikáně se orientuje na válku. Bylo by to však slabé. Kdyby to řekl jen on sám, ještě jinak to prokázáno není.

S. Klos k tomu dodává, že v obou procesech je nutno zdůraznit a dokumentovat zradu církevní hierarchie.

Zela. Za okupace jeho činnost vypadá tak, že přiznává vše, až na to, že podával zprávy o církvi českomoravské. Jinak přiznává i zprávy o pravoslavné církvi, i o faráři Dosedlovi. Velmi nerad přistupuje na politické formulace, je dost tvrdý, ale přiznává určité věci pod tíhou dokumentů (na příklad od Dr. Vykopala jeho obhajobu máme dokumenty, které mu posílal.)

*stále (Lövitze). Dr. Vašek: Aby ste vedeli, slávna Štátna rada, ako mi pružne uradujeme, ja hned idem s týmto ponosami do úradu a vybavím to. Dr. Vojštaššák: Poznám ho dobre. To bol prosím najväčší gauner maďarský v Podhradí. Bil sa s Čechmi. Všetkých pobrali a on je tam. “ A ÚPN Bratislava, f. KS ZNB Bratislava, S-ŠtB Bratislava, Fond starých písomností, a. č. S-1410, r. č. 1582, J. Vojštaššák a spol. Dokumentace k J. Vojštaššákovi s 1410/1. Stenografický záznam o zasadnutí Štátnej rady, 3. 2. 1943. Osobou, o ktorej sa J. Vojštaššák zmienil, je Alexander Lörinc. V čase, keď Vojštaššák predniesol svoj výrok, bol A. Lörinc už dva dni v pracovnom tábore (v tom čase deportácie židov zo Slovenska nepokračovali). A. Lörinc bol pre udavačstvo po vojne postavený pred retribučný súd. Vojštaššák svojím výrokom ilustroval, že deportáciám sa vyhli židia s profilom Lörinca. OLEXÁK, Peter, CHALUPECKÝ, Ivan: Životopis biskupa Jána Vojštaššáka. In: *Studia Theologica Scepusiensia VI.*, Spišský biskup Ján Vojštaššák. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie konanej dňa 9. mája 2001 na Katolíckej univerzite v Ružomberku. Spišská Kapitula, Spišské Podhradie : Kňazský seminár J. Vojštaššáka, 2003, s. 150 – 152.*

212 Správne má byť Uhrín.

213 Oto Obuch, tlačový referent v úrade podpredsedu vlády Jána Ursínyho (1946 – 1947). Zaistený ŠtB 23. 9. 1947 v Prahe. Obvinený zo stykov so slovenským exilom. Senátom Štátneho súdu v Bratislave 29. 4. 1948 odsúdený na 30 rokov väzenia. Z väzby prepustený r. 1960.

Pokud jde o spis Zela, jsou výpovědi gestapáků sporné a u některých je konečný zápis formulován v tom směru, že byli nuceni vyšetřujícími orgány, aby svědčili. Zela doznává, že v linii vatikánských požadavků udržoval styk s Gestapem. Ovšem sledovali jsme cíl dokázat mu konkrétní konfidentství, to se nám však nepodařilo. Na druhé straně však podle pokynů Prečana navázal spojení s Gestapem a jemu ve věcech vyhovoval. Ohledně církve pravoslavné vše přiznává, ale nikoho nejmenuje. Máme jednu potíž v tom, že jde celkem o staré lidi, kteří si již mnoho nepamutují. U Zely však máme jeden klad, a to v tom, že říká, že podával tolik zpráv, že si je všechny nepamutuje. Totéž přichází u Boukala, který se nepamutuje na všechno, ale ví na příklad, že podával zprávu o Škodovce, a my si vybíráme u každého z obviněných vždy několik případů k jeho dokreslení, a to případů typicky necírkevních a ukazujících, že jde o jasnou špionáž. I v ostatních věcech se Zela celkem doznává. Popírá, že dělal nějaké seznamy kněží loyálních a neloyálních, že prý dělal jen seznamy kněží, kteří porušili celibát.

Mrtvý na příklad hovoří o styku se švýcarskou a italskou ambasádou, ale co a jak ve zprávách bylo neuvádí.

Novou věcí je to, že se přiznal k tomu, že dal písemný souhlas k provedení machinací v KNP. My ovšem teď hledáme písemný důkaz. Zela není nijak skvělý, naprosto odporuje politickým formulacím, zásadně odpírá říci něco na Matochu. Není objasněna jeho špionáž. Jedna nevyjasněná věc je také ta, že prý byla schůze biskupů těsně po osvobození v roce 1945, na které se jednalo o vytvoření další strany na Slovensku, která by naprosto podporovala klérus úplně nezastřenou formou. Toto jen načal a dál už nechce mluvit. Ve věci bude vyslechnut gestapák Branč, ač si mnoho z tohoto výsledku neslibujeme. Upozorňuji, že protokoly budou koncentrovány, aby neodváděly pozornost od hlavních věcí.

B o u k a l celkem všechno co bylo uvedeno v naší zprávě doznává, konkretisuje a upřesňuje. Má určité výhrady proti tomu, že se s Vlkem domluvil. Podařilo se nám sehnat ilegální časopis „Přijdeme“, který Boukal četl a on prohlašuje, že s obsahem tohoto časopisu souhlasil. Nové je to, že rozšiřuje výpověď, že je mu známo, že ilegální organizace „Přijdem“ je organizací, ve které byli 4 členi Chocovy organizace.²¹⁴ Nepřiznává však, že by něco věděl s jakým úkolem Choc přišel. Sháníme fotografii Choce a chceme mu ji předložit. Hovoří i o tom, že jakmile se dozvěděl o vraždě mjr. Šrama,²¹⁵ bylo mu jasné, že je to práce této organizace a z toho důvodu to neoznámil. Dále říká, že byl v ilegálním spojení s Metálským,

214 Miloslav Choc, obviněný ŠtB z vraždy mjr. Augustina Šrama. Údajně vyslaný z exilu, aby vraždou A. Šrama pomstil smrt ministra Jana Masaryka. Mohlo íť aj o vraždu objednanú vysokopostavenou osobou komunistického stranického aparátu. Proces M. Choc a spol. bol prvým procesom, ktorý sa konal na Štátnej prokuratúre a Štátnom súde v Prahe. V procese boli zo 14 obžalovaných 8 odsúdení na smrť, z toho dvaja – M. Choc a Šádek – boli popravení. Revízia procesu nepotvrdila vinu M. Choca.

215 Augustin Schramm, pôvodom Nemeč, absolvent spravodajského kurzu v Moskve, organizátor partizánskych výsadek, vedúci partizánskeho oddelenia ÚV KSČ a neskôr na ministerstve národnej obrany. Zrejme pracoval ako spojka medzi NKVD a ŠtB. Dňa 27. 5. 1948 bol zavraždený vo svojom byte.

že poslouchal cizí rozhlas a že byl informován o jejich činnosti a souhlasil s ní. Hovoří o spojení se Šilhanem a že souhlasil s exkomunikací. Rozšiřuje výpověď ohledně Štastné, kdy a jak často s ní mluvil. Nejdůležitější, že to je špionáž a konfidentství je stále nejasné, až na jeho zprávu o Škodovce. Formulaci se dost brání. Uvádí též spojení s ministry národně socialistické a lidové strany a Beranem a uvádí konkrétní rozhovory. Boukal byl informován o odstupu reakčních ministrů ještě před tím, než k odstoupení došlo.

Švec je celkem smířen s osudem, je rozhodnut mluvit tak, jak to praví protokol a jak bude chtít soud. Když se ptáme na jeho vinu řekne, že je jeho svědomí podle církve čisté, že je nevinný, podle světských zákonů je ovšem vinný, že dělal protistátní činnost a že ji dělal záměrně. Hovoří o tom, že jej Beran pověřil jako svého zástupce pro Katolickou akci a že si ji byl vědom, že Katolická akce měla za úkol dělat rozbroj mezi drobným lidem. Pak hovoří dost nejasně, že celá jejich činnost měla směřovat k podpoře intervence západních imperialistů u nás a je mu jasné, že Vatikán spolupracuje s Amerikou.

Věci v KNP formuluje dobře, konkretisuje a staví je nejuděrněji ze všech, kteří byli v KNP namočení. O spolupráci se Stendardem (italský tiskový atašé) konkretisuje a uvádí i čas a místo kdy mu Stendardo na jeho otázku řekl, aby ho neprozradil, že jde o špionáž a že by to znamenalo mezinárodní ostudu a že prostě nesmí říci, co Stendardo dělal. Získali jsme dokumenty o předání 100.000, – Kčs lidové straně, máme zápis kapituly, děkovný dopis generálního tajemníka za tyto peníze, kde přímo říká, že se lidová strana svému poslání neznepronevěří. Švec to přiznal a vysvětluje důvody, a to v tom směru, že se na lidovou stranu orientoval jako na nemarxistickou stranu. Bohužel to však nekonkretisuje.

Špionáž konkretisuje. Na otázku, od koho dostával zprávy, říká, že od Klimka. Dále opis zákonných návrhů konkretisuje, pastýřské listy, exkomunikace, zasedání biskupů a že se v rámci boje proti státu rozhodl udělat to a to.

Přál si býti jmenován kanovníkem a že mu bylo naznačeno, že nejdříve musí něco udělat a dal se proto na špionáž a později se skutečně kanovníkem stal. Říká, že ve špionáži pokračoval i v okupaci. Stendardovi dával tytéž zprávy, které předával nunciaturě a říká také, že dostal od nunciatury nos za to, že předává zprávy ještě někomu druhému a nunciaturě je pak vytýkáno, že italské min.[isterstvo] zahraničních věcí má zprávy dříve od De Livy, který je dostával od Stendarda. Mluví také o spojení arcibiskupa Berana s reakčními politiky.

Mrtvý. Tento obžalovaný byl již z větší části vyličen shora. Stav věci je celkem dobrý, jen při formulaci si dost špatně vzpomíná, uvádí však přesto oběžníky a my se nyní snažíme originály těchto oběžníků sehnat. Mrtvý jen neví, o které MNV konkrétně běží. Identifikoval celkem 27 špionážních dokumentů, které předkládal. De Liva měl ilegální síť z farářů, kteří mu posílali soukromé dopisy farářů, které posílal pak do Vatikánu, kde byly zakládány do kartoték. Další věc je, že hovoří o různých ilegálních odchodech, o kterých De Liva věděl a dokonce opatřoval pro některé osoby doklady k ilegálnímu přechodu. De Liva opatřil na příklad visum jednomu Bulharovi. Dodával na příkaz De Livy zprávy švýcarské ambasádě. Jinak celkem to, co bylo řečeno, potvrzuje. Zmínil se o tom, že Švýcarská ambasada se

nabídla hájiti zájmy internunciatury. Ve spojitosti s Čihoští říká, že tam byl až když se už věc stala. Tato věc bude ovšem vypuštěna. Na Vatikán nechce celkem nic říci, říká, že byl technická síla a že ho De Liva používal k překladům. Mluvil také o tom, že zjišťoval postoj Decheta, že zprávu předal De Livovi a že pak Dechet byl exkomunikován. Budeme se snažit dát do protokolu to co je jasné a co přesvědčivě do protokolu uvádí.

Kulač hovoří, že mu bylo vždy bližší fašistické Německo než cokoli jiného. O otázce spolupráce s Gestapem nám nechce přistoupiti na to, že to bylo konfidestství, ale obyčejná kolaborace a že se tím podílel na persekuci českých kněží. Ovšem není to konkrétní. Po jiné stránce má činnosti dost, i oněch 100.000 Kčs i účel proč a jak to bylo. Přiznal, že v r. 1943 měl v německém jazyce rozhlasovou řeč, aby lidé dávali teplé věci na pomoc německé frontě. Hovoří o spojení se stržm. Petrbohem, že věděl o tom, že tento falšoval křestní listy a legitimace, které vyráběl v klášteře v Břevnově. Mluví o tom, že dělal pro Vatikán špionáž, na př. o tom, že Bezdíčkoví poslal všechna jména kněží v Československu, kteří byly pro Vatikán nespolehliví. Na příkaz Berana spolupůsobil na zřízení eucharistických kroužků mládeže, aby tato byla odtržena od ČSM a KSČ a spolupůsobil tak ke zvratu poměrů v ČSR.

S. Klos. Upozorňuje, že je to velmi málo materiálu o jejich činnosti k rozbití lidově demokratické republiky. Dále upozorňuje na materiál v polském procesu, který má u sebe.

Čihák celkem doznává věci, které byly uvedeny v poslední zprávě, ovšem nedoznává, že by dostal všechny peníze. Ohledně jeho styku s Beranem se podařilo ujasnit mu nějaké případy, ovšem nelze to kvalifikovat jako stály styk, dostal toliko dva příkazy od Berana. Obsah dopisu není znám a on jej také neví. Doznává a dobře charakterisuje 100.000 Kčs na fond strany lidové. Další zajímavá věc je zneužití zpovědního tajemství, které doznává (Bergerová). Říká, že za všech okolností působil na kněze, aby se nevyhýbali protistátní činnosti, naopak aby ji konali a podporovali.

Mandl celkem doznává činnost podle toho jak byla uvedena v minulé zprávě. Popírá pouze to, že by chtěl rozleptání KSČ a masových organizací, že sice působil k rozvratu, ale ne speciálně KSČ. Nová je Katolická akce jak bylo již uvedeno shora. Přiznává, že požádal amerického špiona z Times, aby zařídil pozdější vysílání pastýřských listů, protože to působí potíže, když je vysílají dříve vzhledem k tomu, že je tím upozorněna bezpečnost, a žádal, aby počkali, až oni to zde vydají. Hovoří též o tajné kurýrní službě, kterou nařídil Beran a která byla vybavena motocykly, zakoupenými z mariánské daně na kostely. Jmenuje také konkrétně osoby, které motocykly dostaly. Beran mu prý také dal příkaz k tomu, aby jel získávat zkušenosti do Paříže. Plně konkretisuje, jaké zkušenosti získal jak se to má organizovat a hovoří o všech lidech, se kterými se tam setkal (biskup Korb z Říma). Přivázel si velké spousty knih pojednávajících o Katolické akci a jak se má vést v protilidovém duchu. Další věc je ta, že byl zasvěcen do ilegálních přechodů, organizovaných Benetkou. Hovoří dále o tom, že k vedení Katolické akce byl pověřen Vatikánem a tento příkaz Vatikánu mu

byl tlumočen Beranem. Opatrný mu konkrétně řekl již v roce 1945, že je o něm v Říme dobrá informace. O armádě v níž v Londýně sloužil, nechce nic říci. Není na něj dělán nátlak s dokumentem o Katolické akci, který bude opravdu velmi průrazný.

Burýšek. Není celkem nic nového až na to, že nám prozradil všechny věci, které má ukryty (fakulty atd.) Jinak říká všechno tak, jak bylo napsáno. Přiznává, že si dopisoval s nějakým farářem z USA a kde má schovány dopisy. Doznává spojení s Píchou a organizování tajných kněžských konferencí, že vydal komentář k exkomunikačnímu dekretu a že prováděl rozvratnou činnost vydáváním tiskovin protistátního obsahu.

Jarolímek přiznává, že nesouhlasí s lidovou demokracií v Československu, že se vůči státu nepřátelsky postavil a začal proti němu ilegálně pracovat. Vystupoval veřejně proti Katolické akci a v tomto směru instruoval všechny kněze, se kterými přišel do styku a že v tomto směru také kázal. Tvořil si nepřátelská kázání rozmnožoval je a posílal dalším kněžím i civilním osobám. Slib věrnosti biskupů ilegálně rozmnožil a rozdál je kurýrům. Pomocí francouzského vyslanectví dostal dopis od Chudoby,²¹⁶ ve kterém je žádán o informace. Dopisy dostal celkem čtyři a na všechny odpověděl. Pokyny Chudoby plnil tak, že získával informace kněží od různých osob, se kterými se sešel. Byl požádán Chudobou, aby se spojil s Novákem, ředitel ústavu pro hluchoněmé a předal mu návrh nové ústavy, kterou mu poslal Chudoba. Zde se hovořilo o jasném návratu ke kapitalismu. Obdržel ilegální tiskovinu „V boj“ a „Přijdeme“, které identifikoval. Juklovi²¹⁷ dal pastýřské listy, aby je předal francouzskému vojenskému attaché. Měl styk s Ritterem, se kterým jednal o pozemkové reformě církevního majetku. Sám se vyjádřuje, že ve styku s Vatikánem to nebylo nic protistátního. Vůbec nehovoří o Vatikánu. Špionáž přes francouzské vyslanectví celkem dobře konkretisuje. Při výslechu se chová podlízavě a snaží se výslech převést na ideologické pole.

S. Čížek upozorňuje na materiál o pozemkové reformě, který se nachází na ministerstvu zemědělství. Dále se zeptá u Svobody na materiál o Jarolímkovi.

Ze svědků asi tak 2/3 jsou dobré, potvrzují jak činnost obžalovaných, tak rozšiřují přehled. Sami budeme dělat protokoly již přísně zaměřené k tomu co svědci mají potvrdit. Výpověď bude trvat 10 až 20 minut, svědci budou vypovídat nejdříve všeobecně o obžalovaném a pak ke konkrétním věcem. Ovšem v nejzávažnějších věcech svědci nejsou, protože se samozřejmě odbývaly beze svědků. K jednotlivým osobám, resp. k jednotlivým faktům chci

216 Bohdan Chudoba, český historik, publicista a politik. Po r. 1945 sa angažoval v Čs. strane lidovej. Bol zvolený za jej poslanca (1946 – 1948). Po komunistickom štátnom prevrate r. 1948 odišiel do exilu, žil najmä v Španielsku. Ako historik pôsobil na univerzitách v Španielsku a USA.

217 Vladimír Jukl, matematik, rímskokatolícky kňaz a aktivista. R. 1945 študoval na Karlovej univerzite v Prahe. V súvislosti s Tomislavom Poglajenom-Kolakovičom ho r. 1946 zaistila a vyšetrovala ŠtB. ŠtB ho zaistila 14. 8. 1951. V zinscenovanom procese v rámci skupiny Oto Mádr a spol. ho 13. 7. 1952 senát Štátneho súdu v Brne odsúdil za velezradu a špionáž na 25 rokov väzenia. Z väzby bol prepustený r. 1965. R. 1971 tajne prijal kňazskú vysviacku a bol činný v disente.

také uvést které dokumenty toto prokazují. Ovšem na tuto technickou stránku zatím nemá bezpečnost čas.

S. Klos uvádí, že samozřejmě otázka technického zpracování je otázka druhořadá, ale přesto na ni velmi záleží a bude nutno se jí věnovat zvlášť.

K OTÁZCE SLOVENSKÉHO PROCESU:

G o j d i č celkem doznává věc, jen formulaci balí do ideologických sporů mezi komunismem a náboženstvím. To je u něho nejtěžší věc. Doznává, že v době Slovenského státu spolupracoval s nacisty tím že podával zprávy německému konsulovi v Bruselu a Karmasinovi.²¹⁸ Na přání německých úřadů podnikal akce pro nábor do služeb fašizmu (Polsko, Ukrajina). Doznal, že již od roku 1944 poskytoval útočiště polským a ukrajinským zrádcům, kteří přecházeli na naše území z obavy před trestem. V tom pokračoval i po osvobození. Zařizoval vystavování falešných dokladů. Zúčastnil se výstavby benderovské sítě tím, že dosadil do fary benderovského agenta (Buranyč²¹⁹ a Hučko). O tom hovoří konkrétně. Podával špiónážní zprávy do Vatikánu a sice ty zprávy, které získával od uprchlíků z Polska a Sovětského svazu a od Slováků. Vešel ve styk s americkým žurnalistou a vedoucím americké mise – CARE, kterým podával zprávy pomlouvačného rázu. V době jednání vlády s představiteli Katolické církve se postavil proti lidově – demokratickému zřízení a rozpoutal nepřátelskou kampaň proti státu. K tomu máme výpovědi svědků. Jako další věc přiznal, že v roce 1944 dostal od Němců 150.000, – Kčs pro uprchlíky z Polska a Ukrajiny na jejich podporu a aby si je zavazoval k podávání informací.

Soudruh Klos upozorňuje, že v Sovětské knize vyšla nová věc o vatikánské politice. Je třeba tyto věci ihned získat a přeložit. Opatří církevní úřad a domluví se o překladateli s ministerstvem spravedlnosti.

B u z a l k a se doznal, že se zapojil do protistátní činnosti tím, že získával zprávy politicko-hospodářské. Ve většině případů se jedná o tajné, nebo důvěrné zprávy. Ovšem nechce připustit možnost, že Dr. Lazík,²²⁰ kterému je předával, je dával internunciature. Konkrétní

218 Franz Karmasin, vodca Karpatendeutsche Partei, od r. 1939 Deutsche Partei na Slovensku, štátny sekretár pre nemeckú národnostnú menšinu na Slovensku, poslanec Slovenského snemu, člen Štátnej rady, vodca polovojenskej organizácie Freiwillige Schutzstaffel. Od r. 1945 v exile v Rakúsku a Nemeckej spolkovéj republike (1949). V neprítomnosti r. 1947 retribučným Národným súdom v Bratislave odsúdený na smrť.

219 Gregor Buranyč, gréckokatolícky kňaz pôvodom z Poľska, pôsobil na gréckokatolíckej fare v Prahe (1946 – 1948) a pomáhal pri prechode viacerých gréckokatolíckych kňazov do Bavorska. Dňa 18. 12. 1948 v procese v P. Hučkom odsúdený na doživotie.

220 Ambróz Lazík, slovenský rímskokatolícky biskup, bol r. 1947 vymenovaný za administrátora Apoštolскеj administratúry v Trnave, r. 1949 za titulárneho biskupa. Stal sa terčom rôznych administra-

případ je otázka dálnopisu pověřenectva vnitra o církevních otázkách a tajných opatřeních, jehož obsah cizí moci vyhradil. Doznává, že v roce 1938 se zasloužil o zničení republiky. Spolupracoval s Hlinkovci a přispíval články v separatistické činnosti jako zodpovědný redaktor časopisu „Slovák“. Za bývalého Slovenského státu byl exponentem tohoto režimu rozhlasovými relacemi a články se přičinil o úspěch režimu. Utvrhoval německé²²¹ vojáky v jejich boji proti Sovětům. Za tuto činnost byl vyznamenán záslužným křížem. Ovšem nevíme, jak charakterisovat spolupráci s Tukou, Machem a Tisou na rozbití ČSR.

Soudruh Klos je pro politické zhodnocení.

Buzalka dále hovoří o tom, že po roce 1945 začal nenápadně mluvit proti režimu (konkretisuje věci) a přešel pak k rozvratnické špionážní činnosti. Nechal se za Slovenského státu upláctet osobami židovského původu, které se bránili deportování. K tomu máme dokumenty. Totéž přichází asi ve dvou případech u Gojdiče. Doznal se dále, že za Slovenského státu se stýkal s generálem Ludinem²²² a Schäferem. Vypovídá, že německé vyslanectví v Bratislavě, prosil tento před svou popravou, aby si mohl naposled pohovořit s Buzalkou. Přiznal, že na základě žádosti tohoto měl poslední zpověď s Ludinem před jeho popravou, který řekl, že jediný kdo to může udělat (zpověď) je Buzalka. Na to Buzalka tvrdí, že neví proč to udělal a o zpovědi nechce nic říct. Bylo pak dohodnuto, že případ uplácení Buzalky židy nebude pojat do trestního oznámení a že bude ho využito jen tehdy, bude-li se Buzalka tím, že podporoval židy brániti.

Vojtaššák nechce přiznat žádnou protistátní činnost, vyjadřuje se o našich orgánech, že jsou to rudí ďáblové, že jsme zaprodanci židů a že jde o rozbroj mezi církví a komunismem. Zapírá téměř všechno a když ho usvědčíme říká, že si nepamatuje, že je to možné, že to tak bylo, ale že si nepamatuje. Potvrdil jediné to, že byl v písemném styku se zahraničními zrádci Sidorem a Ďurčanským²²³ od kterých dostal zprávu o životě tamějších emigrantů a Ďurčanský ho žádal o podporu, kterou neposkytl. Jinak se chová slušně v tom směru, že nedělá žádné provokace. Přiznává, že byl před volbami v roce 1946 navštěvován členy demokratické strany a strany Slobody, kteří říkali o tom, že je třeba podporovat katolické živly, což uznával. V roce 1948 dostal 1/2 milionu korun, jako příspěvek slovenských katolíků pro církevní účely na Slovensku. Tentyž rok dostal od Gojdiče 120.000 Kčs, které

tívných obmedzení a nátlaku štátnych orgánov. Od júna 1950 do marca 1951 bol na základe rozhodnutia cirkevnej komisie ÚV KSČ v úplnej izolácii. 12. 3. 1951 zložil spolu s ostatnými piatimi českými a slovenskými biskupmi a ordinármi slub vernosti štátu a jeho zriadeniu.

221 Ide o chybu. Namiesto „německé“ má byť „slovenské“.

222 Hans Elard Ludin bol nemeckým vyslancom v Slovenskej republike v r. 1941 – 1945. Odsúdený retribučným Národným súdom v Bratislave na smrť a 9. 12. 1947 popravený.

223 Ferdinand Ďurčanský, politik HSLS, minister zahraničných vecí a vnútra (1939 – 1940), donútený k demisii po nemecko-slovenských rokovaníach v Salzburgu r. 1940, poslanec Snemu Slovenskej republiky (1939 – 1945), od r. 1945 v emigrácii v Taliansku, r. 1947 v Argentíne, r. 1952 v Nemeckej spolkovej republike, 15. 4. 1947 retribučným Národným súdom v Bratislave v neprítomnosti odsúdený na smrť.

mu postupovala nunciatura v Praze pro církevní účel. Jasně prohlásil, že nařízení SÚC neuznává, že je to pro něj výmysl ďábla a že ho uznávat nebude a z téhož důvodu zakázal zmocněncům vstup do residence, říkáje o nich, že jsou to rudí ďáblové. O styku s Římem říká, že tam jezdil každých pět let. Po osvobození tam již nebyl. Žádné pokyny z Říma nedostával. Je s ním těžká práce.

NA Praha, f. Státní úřad pro věci církevní, kartón č. 94. Strojopis, 7 s.

26

1950, 10. október, Praha. Zápisnica z porady pracovného kolektívu o príprave procesov s katolíckymi biskupmi a ich pomocníkmi na ministerstve spravodlivosti.

ZÁPIS

o poradě o podzimních církevních procesech, konané na ministerstvu spravedlnosti dne 10. října 1950.

Přítomní: ss. Bedrna, Belánsky, Cícha, Čížek, Feješ, Havelka, Klos, Málek, Neuls, Průša, Richter, Ziegler a Kopecký.

Omluvení: soudruh Boura

Poradu zahájil soudruh Klos uvítáním přítomných soudruhů a pak ihned přistoupeno ke kontrole uložených úkolů.

Soudruh Ziegler udává, že práce postupují podle plánu. Soudr.[uh] Bureš se již zapojil do pomocné práce, přišel také překladatel z SÚC. Práce trochu vážne jen tím, že nástin žaloby má být předložen koncem měsíce a prokuratura dostává protokoly od st.[átní] bezpečnosti na poslední okamžik a nemůže dost dobře navázat s bezpečností kontakt jaký by bylo třeba. Pokud jde o soudruha Feješe dostává se již také do patřičného tempa. Soudruhu Feješovi pomáhá v Bratislavě soudruh Belánsky a zde v Praze soudruh Winter.

Soudruh Čížek pak hovoří o práci prokuratury. Retribuční spisy týkající se Zely byly již zhodnoceny. Spisy proti Dr. Pospíšilovi a olomouckým gestapákům, z nichž toliko Branč žije, byly již prostudovány. Spis Hrubý a spol. je již prostudován (vystupuje v něm Jarolímek, který má Hrubému dosvědčit § 16). Celá skupina zde ovšem vystupuje jako národní hrdinové, takže tohoto spisu nelze prakticky použít. Pokud se týče spisů Oberhauser a Bobe, usvědčují tyto spisy pachatele z přímé spolupráce a dají se použít k usvědčení. Od soudruha Moučky jsem dostal čtyři hrubopisy protokolů a dnes přinese až na Opaska všechny čistopisy konstitutů a výsledku svědků, takže prokuratura počne pracovat na žalobě. Z konsistorního materiálu dostala prokuratura 134 spisy, z toho je 110 spisů zpracováno, některé již dostal soudruh Moučka. Z materiálu, který sbírá soudruh Houska, dostal včera

soudruh Čížek 50 výtisků z novin. Od pondělka celá brigáda soudruha Housky pracuje na starých novinách a výstřižcích. Kromě toho soudruh Čížek jednal s Ing. Výletou, který mu vylíčil situaci s premonstrátským majetkem. S. Čížek uvazuje, že by bylo dobře Jarolímka usvědčit jen spisem Machalka a spol. Pokud jde o spisy st.[átního] soudu bylo zjištěno, že st.[átním] soudem bylo odsouzeno pro špionáž 14 duchovních osob, kromě toho bylo pro provádění exkomunikace odsouzeno 12 osob a dalších 14 bylo odsouzeno pro typickou ilegality (včetně osob odsouzených v procese s Machalkou a spol.), takže prakticky by přicházelo v úvahu asi 20 spisů a prokuratura je bude zpracovávat stejným způsobem, jako byly zpracovávány spisy proti Machalkovi. Pokud jde o žalobu samotnou sešel se včera soudruh Čížek se soudruhem Průšou, aby se dohodli o politické linii procesu a zjistili, že řídicí politická komise bude muset zodpovědět některé otázky, zejména jak daleko se o určitých věcech vypoynuvších z vyšetřování dá mluvit v žalobě.

Soudruh Cícha uvádí, že slíbil retribuční spis Pospíšilová, ale že spis se ztratil. Věc oznámena st.[átní] bezpečnosti.

Soudruh Čížek pokračuje, že pokud jde o převádění přes hranice byla již tato okolnost uváděna v procesu proti Machalkovi a není tedy nutné uvádět ji znovu, ovšem mimo ty případy, kde nám přechody dotvrzují ilegální činnost. Budou tam také všechna vyzvědačství.

Soudruh Klos nesdílí názor soudruha Čížka, že bychom v Jarolímku neměli opakovat znovu skutečnosti uvedené v procesu proti Machalkovi. Je toho názoru, že proti Jarolímku musí být všechen materiál znovu použit. Druhá věc je ta, že Zelovi můžeme přičíst k tíži exkomunikaci. Na př. ve spise Funk je uvedeno, že věci dělal společně se Zelou a je třeba ukázat na spojitost a celou organizační věci. Ve spise Bobe, který se již našel je celá spousta materiálu proti Jarolímku i ostatním.

Z j i š t ě n o , že spis Jouvenel nemá pro český proces celkem význam, protože jde většinou o slovenský materiál a bude proto použit hlavně pro slovenský proces, byť jen ilustračně. Tento materiál předá soudruh Cícha soudruhu Feješovi. Všechna předávání spisů se budou dít na potvrzení.

Soudruh Čížek upozorňuje, že vzhledem k tomu, že soudruh Moučka dnes předá všechny protokoly, splní prokuratura lhůtu danou ke zpracování žaloby (20. t.m.).

Soudruh Klos navrhuje, aby veřejnou žalobu proti české skupině vedle soudruha Čížka vedl ještě soudruh Feješ. Má proto dva důvody, jednak ten, že by politicky velmi dobře působilo, kdyby v českém procesu vystupoval jako prokurátor soudruh ze Slovenska a druhý důvod je ten, že soudruh Feješ získá účastí v českém procesu řadu zkušeností pro slovenský proces.

Soudruh Havelka se domnívá, že vzhledem k počtu obžalovaných by byli dva prokurátoři rozhodně věci na prospěch.

Po diskusi o tomto návrhu, které se zúčastnili soudruzi Ziegler, Bedrna, Moučka, Feješ a Čížek bylo u s n e s e n o, že jako druhý prokurátor bude k řízení procesu přizván soudruh Feješ, že však vzhledem k tomu, že má úkoly také na Slovensku, prostuduje politický materiál z excerpt, které mu dodá soudruh Čížek. Pokud jde o závěrečnou řeč navrhuje soudruh Klos, aby se tato rozdvíjila. Jak si látku pro své závěrečné řeči rozdělí, o tom se oba soudruzi poradí a přinesou do příští porady návrh.

Soudruh Feješ podává zprávu o slovenském procesu. Pokud jde o konsistorní materiál, podá zprávu soudruh Moučka, respektive soudruh Belánsky. Bylo zjištěno minulý týden, že u Vojtaššáka se vyskytly některé konkrétní věci (v roce 1941 odmítl vzít do svého auta pora-něného dělníka s tím, že si zašpiní auto; za okupace vydal jednoho faráře gestapu) o kterých byl informován soudruh Moučka. Pokud jde o tiskový materiál, nechává prokuratura dělat fotografické kopie. U veškerého materiálu je označení odkud byl vytěžen. Bylo zjištěno ve slovenské tiskové kanceláři, že tamní materiál není vůbec roztříděn a jeho vytěžení by si vyžádalo zbytečně mnoho času. Fotografický materiál byl získán a do tří dnů bude provedeno ofotografování. Dále bylo zjištěno, že v okolí Spišské Kapituly u Levoče se objevily tři teroristické akce, při jedné z nich byl zavražděn jeden referent ONV. Bylo by dobré uvést je do spojitosti s Kapitulou. Máme dnes také civilní spisy, ze kterých bylo vybráno asi deset, je z nich vidno, že u Vojtaššáka byla založená jakási pokladnice (banka), která půjčovala peníze na typicky kapitalistické úroky. Byly získány též arisační spisy.

Soudruh Feješ se domnívá, že by soud mohlo zajímat jak velký měl Vojtaššák majetek, jak byl finančně interesován na těch kterých podnicích a továrnách. K této práci bylo určeno několik soudruhů-dělnických prokurátorů.

Soudruh Klos je toho názoru, že by se soudruzi neměli třístit tam, kde to vyžaduje příliš mnoho práce. Je sice pravda, že k ilustraci je třeba vytěžit co se dá, ale je nutno soustřediti se na hlavní politický materiál.

Soudruh Průša hovoří o úkolech SÚC. Byl vyexcerpován konsistorní materiál jak bylo uloženo. Od soboty pracuje skupina v universitní knihovně na náboženských časopisech z doby okupace. Vytěženy jsou již filmové journály, kterých je asi 30. Byly předány filmu, který po nich pátrá v archivech. Stejně tak je tomu s různými kázáními a projevy rozhlasovými. Máme tu však jeden úkol, který nebyl dosud splněn a to svědky. Situace je taková, že svědci-faráři, kteří byli v koncentračních táborech byly většinou odsouzeni. Pokud zde nějací jsou, jsou to typy vyložené reakční a ukázalo se, že nemůžeme počítat s takovými lidmi. Jediný, s kým můžeme počítat, je soudruh farář Konáš. Pokud jde o faráře Holého, kterého uvádí soudruh Kopřiva, tento neexistuje.

Soudruh Málek doporučuje děkana Saňku z Radnic u Plzně.

Soudruh Průša pokračuje, SÚC dodal st.[átní] prokuratuře soudruha Koutníka k překladu latinského materiálu.

Pokud jde o materiál vydaný v Sovětské knize, zajistí excerptaci a překlady soudruh Neuls. Jde o dvě knihy.

Soudruh Belánsky referuje, že konsistorní materiál je hotov a je u soudruha Stehlíka. Pokud jde o kvality tohoto materiálu je ho poměrně mnoho a jsou mezi ním i opravdu dobré věci po stránce politické. O vytěžení politického materiálu referoval již soudruh Feješ. Z tiskové kanceláře byl vytěžen některý fotografický materiál, nyní se pracuje na vytěžení materiálu rozhlasového a počítá se s tím, že excerptační práce budou hotovy do 10 dnů. Největší těžkosti jsou se svědky. Slovenský SÚC měl více typů, bylo se svědky hovořeno, ovšem podle dnešních výsledků nenalezl se ani jeden, který by šel svědčiti proti biskupům.

Soudruh Havelka připomíná, že je na Slovensku spousta kněží v internačním klášteře, kterých by bylo možno použít jako svědků. Soudruzi ze St.[átní] bezpečnosti by se měli na tyto kněze podívat.

U s n e s e n o, že bezpečnost (soudruh Moučka) v tomto směru povede další šetření.

Soudruh Bedrna ještě dodává, že ze spisů st.[átního] soudu by bylo možno nějaké svědky vybrat.

U s n e s e n o: tento materiál připraví soudruh Feješ a soudruh Moučka ho převezme pro případné použití.

Soudruh Belánsky uvádí, že při likvidaci klášterů byl jakýsi Trčka,²²⁴ který konkrétně hovořil o špionáži proti Sovětskému svazu. Je možné tento materiál vyžádat a je možné, že by se zde našla nějaká souvislost. Materiál zužitkuje soudruh Moučka, kterému ho dodá soudruh Malý.

Na to podává zprávu soudruh Moučka, který uvádí, že dnes byly dodělány čistopisy protokolů, 26 jich dodal, další 3 dodá, z nichž jedno vyhotovení předává s. Čížkovi. Během tohoto týdne bude vyhotoveno trestní oznámení. S. Moučka upozorňuje, že je možné, že v těchto protokolech budou ještě některé politické chyby, které budou v trestním oznámení opraveny. Vzhledem k tomu, že Jarolímek začíná rozvazovat, je pravděpodobné, že v jeho protokole se objeví ještě mnoho nových skutečností. Také se Zelou bude bezpečnost ještě pracovat, protože získala další materiál k jeho usvědčení. Celkem vůdčím elementem je protokol Opaska, který udává konkrétní věci. Bezpečnost nyní pracuje na rejstříku jmen, dopisuje životopisy a dělá seznamy dokumentů. Soudruh Moučka také předává soudruhu Čížkovi seznam dokumentů (146 kusů). Během minulého týdne se bezpečnost zabývala přípravou a úpravou konceptů protokolů. O tom jak vypadá vyšetřování ve slovenské věci celkem mnoho říci nemůže. Ví jen, Vojtaššák se začíná pomalu lámat, přiznává některé věci. Nově doznal, že dostal ještě jeden dopis od Ďurčanského. Mimo to je probírán dokumentární materiál, o kterém je zde hovořeno. V tomto materiálu byla na Buzalku a Vojtaššáka nalezena spousta věcí, dále přesné seznamy bývalých hlinkovců a gardistů, kteří přes tuto činnost nebyli postiženi čistkou a zůstali na svých místech. Mimo to byly získány další dokumenty, které jasně ukazují na protistátní činnost těchto osob. I ve slovenské věci bylo zařízeno mnoho věcí. Věci, které nám během výslechu vycházejí najevo, dáváme zjišťovat. I my sami podle toho jak nám věci vycházejí ven, zařizujeme vyšetřování osob, které jmenují obžalovaní. Příští týden začne bezpečnost soustavně podle materiálu i podle určitých plánů kontrolovaných soudruhem Moučkou pracovat na procese slovenském. Protokoly, které ještě nejsou vyhotoveny, budou předány zítra. Soudruh Moučka byl informován, že na první nebo druhé poradě bylo rozhodnuto, že soudruh Havelka vypracuje politický úvod k trestnímu oznámení. Soudruh Moučka uvádí, že by jej již potřeboval ke zpracování trestního oznámení.

224 Dominik Metod Trčka, český rehoľník – redemptorista východného obradu, predstavený kláštora redemptoristov v Michalovciach (1945 – 1946), od r. 1946 prvý viceprovinciál redemptoristov, súčasne predstavený kláštora v Sabinove (1948 – 1950), od r. 1950 internovaný, vo vykonštruovanom procese pred senátom Štátneho súdu v Bratislave 21. 4. 1952 odsúdený za velezradu a vyzvedačstvo na 12 rokov väzenia. Zomrel v leopoldovskej väznici r. 1958.

Soudruh Havelka slibuje, že politický úvod dodá zítra.

Soudruh Moučka pokračuje, že stav u vězňů se projevuje tím, že velká většina bez jakýchkoliv námitek souhlasí s formulacemi až na Kolmana, který odmítl podepsat svůj protokol. Soudruh Moučka proto navrhuje, aby od výpovědi Kolmana jako svědka bylo upuštěno. Stejně to vypadá u Funka, který sice protokol podepsal, ale jeho výpověď je bezvýznamná. Další je Sklenovský, který podle lékařského vyšetření trpí značnou duševní chorobou, takže ho není možno vést jako svědka. Soudruh Moučka podává návrh, zda přes tuto okolnost má Sklenovský svědčit, poněvadž jeho výpověď je dobrá. Na základě těchto protokolů by soudruh Čížek mohl začít připravovat pořadí obžalovaných, aby soudruh Moučka měl určitou představu, jak poradí upravit v oznámení.

Burýšek se nebude hodit jako obžalovaný, protože by seslabil proces. Vypovídá sice dobře a jako svědek by přímo exceloval. Soudruh Moučka proto navrhuje, aby o tom bylo uvažováno. Ze svědků je dále dobrý Tomšů, Zmrzlík a ještě několik dalších. Pak podává soudruh Moučka stručnou charakteristiku výpovědí obviněných. Po stránce politické i trestní velmi dobře vypovídá Opasek, jako druhý Mrtvý a jako další je Kulač. Prostřední typy ukazující, že budou dobře hovořiti jsou Mandl, Boukal, Švec, Čihák, Jarolímek a Burýšek. Kdo je naprosto odmítavý a přímo prohlašuje, že je rád, že byl zatčen, protože je z toho vidět jeho opoziční postoj vůči lidově-demokratickému režimu je Zela a je obava, že by při přelíčení mohl udělat nějakou provokaci. Jak při procesu s Horákovou, tak i nyní se objevují v protokole věci, které nebude možno ventilovat. Bude nutno některé tyto věci z procesního řízení vyjmout. Soudruh Moučka na to předběžně upozorňuje. Dále podává návrh, zda by nebylo možné u několika svědků udělat buď před zahájením procesu nebo během procesu to, že by byli propuštěni na svobodu. Tento návrh bude řešit politická komise.

Soudruh Havelka má proti tomu námítky, protože by vznikla domněnka, že svědci vypovídali proto, aby byli propuštěni.

U s n e s e n o, že tuto otázku rozhodne politická komise.

O stavu vyšetřování podá zítra zprávu soudruh Závodský v politické komisi.

Dle údajů soudruha Moučky, je prakticky stav vyšetřování až na některé detaily stejný, jako byl líčen minule.

Soudruzi z bezpečnosti zjistí okolnosti se Svobodou a Tučkem, jak to bylo navrženo v minulé poradě.

Soudruh Moučka je toho názoru postavit proces na linii špionáže a rozvratnictví proti Československu a dokreslovat to postojem za okupace.

Pokud jde o pořadí obžalovaných navrhuje soudruh Havelka, aby řešení pořadí bylo ponecháno na politické komisi.

Soudruh Klos uvádí, že otázka pořadí obžalovaných bude vyřešena soudruhem Čížkem, který spolu se soudruhem Moučkou podá zdůvodněný návrh na toto pořadí.

U s n e s e n o: soudruh Moučka vypracuje trestní oznámení ve lhůtě jak, byla stanovena a spolu se soudruhem Čížkem podají zdůvodněné pořadí obžalovaných.

Otázka počtu trestních oznámení a protokolů bude rozhodnuta v politické komisi po dohodě se soudruhem Závodským.

Soudruh Neuls podává zprávu o jednání se soudruhem Hendrychem, na které bylo dohodnuto, že v pátek se sejde tisková a propagační komise, na které budou rozhodnuty všechny věci. Dále soudruh Neuls žádá, aby na politické komisi bylo rozhodnuto zda má být pořízena jedna publikace, či pro každý proces zvláštní. Do tiskového oddělení byla získána nová soudružka, kterou eventuelně tiskové oddělení zapojí do práce na procesu. Horší je věc pokud jde o Slovensko. Soudruh Király²²⁵ vybere soudruha, který by na Slovensku znal práce, které u nás koná soudruh Neuls. Soudr.[uh] Klos navrhuje, aby soudruh Fierlinger promluvil se soudruhem Barešem a požádal ho, aby se zúčastnil zřítejší politické komise.

Soudruh Havelka promluví v tomto směru se s. Fierlingrem.

U s n e s e n o: soudruzi z propagace na základě páteční porady připraví plán celé propagace k účelu diskuse do příští porady.

Soudruh Klos je toho názoru, aby o procesu byl vydán jednak dokument a jednak politická brožura. O této věci bude ještě hovořeno v politické komisi.

Soudruh Moučka podá do příští porady seznam svědků do slovenského procesu.

Soudruh Richter uváží, zda někteří z brněnských advokátů by přišli v úvahu pro pražský proces.

Soudruh Feješ podá do příští porady návrh na místnost pro slovenský proces.

Zapsala: Šrámková

NA Praha, f. Ministerstvo spravedlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 128 a). Strojopis, 5 s.; NA Praha, f. Státní úřad pro věci církevní, kartón č. 94. Strojopis, 5 s.

27

1950, 10. október, Praha. Správa štátneho prokurátora B. Zieglera ministerstvu spravodlivosti o postupe prác na príprave procesov s katolíckymi biskupmi a ich pomocníkmi.

Státní prokuratura v Praze.

V Praze dne 10. října 1950.

Ministerstvu spravedlnosti
v Praze.

Věc.: Zpráva o postupu práce v procesu s pomocníky.

Referent: Dr. Čížek

225 Pavel Király, obžalobca pri retribučnom Národnom súde v Bratislave (1946 – 1947), súdny radca na Povereníctve spravodlivosti, šéf kádrového odboru Povereníctva spravodlivosti (1948 – 1953), námestník krajského prokurátora v Bratislave (1954 – 1969), minister spravodlivosti SSR (1970 – 1982).

I. ČESKÝ PROCES:

Po stránce věcné byl soustředěn na Státní prokuratuře tento materiál:

- 1) Retribuční spisy, týkající se Dr. Zely, Dr. Pospíšila a olomouckých příslušníků gestapa, kteří v případě Zelové vystupovali jako svědci. Tyto spisy byly prostudovány a retribuční spis Dr. Zely byl předán s. Moučkovi.
- 2) Byly zpracovány spisy Národního soudu, týkající se věci Hrubý s ohledem na osobu opata Jarolímků. V těchto spisech Jarolímek vystupuje jako ilegální pracovník, který měl potvrdit Hrubému polehčující okolnost podle § 16 retr.[ibučního] zákona. Jarolímek sám svoji činnost v okupaci, zejména svoji spolupráci s Němci nepřiznává a je proto pochybné, budou-li tyto spisy moci býti použity.
- 3) Byly prostudovány spisy Oberhauser, Kiesewetter a Bobe.
- 4) Bylo převzato od SÚC 134 spisů z konsistoriálních archivů, z čehož bylo 110 spisů zatím excerpováno a 25 spisů předáno s. Moučkovi, poněvadž se přímo týkaly kriminální podstaty věci nebo jednotlivých obviněných.
- 5) Od s. Moučky byly převzaty hrubé koncepty 3 svědeckých výpovědí a 4 výpovědí obviněných, ke kterým byly vypracovány připomínky. Ostatní výpovědi svědků a obviněných budou převzaty patrně již v definitivní úpravě v tomto týdnu.
- 6) Byly převzaty od Ing. Výlety, kterého doporučil s. náměstek Dr. Machačka z ministerstva zemědělství, spisy bývalého státního pozemkového úřadu, týkající se Růžencové slavnosti. Vzhledem k tomu, že opat Jarolímek svoji funkci před válkou ještě nezastával a věc byla ventilována v procesu s řeholníky, nebude patrně účelné tyto spisy k procesu použít a obviněný Jarolímek, pokud se týká jeho zásahu do revise pozemkové reformy bude v procesu usvědčován příslušnými partiemi ze spisů s řeholníky.
- 7) Na základě věcné kartotéky, vedené na Státní prokuratuře bylo zjištěno, že v českých zemích bylo odsouzeno 12 duchovních pro vyzvědačství, 14 pro typicky církevní ilegalitu a 12 pro prováděné exkomunikačního dekretu. Kromě toho je několik dalších typických spisů, které osvětlují jednání obviněných. Pro použití v procesu přichází v úvahu tedy asi celkem 30 spisů Státního soudu, neboť v některých spisech se vyskytuje více obviněných duchovních. Tyto spisy budou zpracovány v tomto týdnu do přehledu a připraveny k přelíčení.
- 8) Materiál tiskový začíná býti zpracováván SÚC a zatím bylo dodáno Dr. Houskou 50 různých výstřížků, které jsou zpracovávány. Byly dodány Acta Curis z některých diecesí a některé ročníky Acta Apostolicae Sedis, které se studují.

Po stránce technické byl vypracován Státním soudem seznam vhodných obhájců a předložen orgánům ministerstva národní bezpečnosti k jejich prověření.

Byly provedeny změny v sestavení senátu:

Předseda: Dr. Novák, soudci z povolání Dr. Bedrna, Dr. Kaláb, a jako náhradník Dr. Blecha, soudci z lidu ss. Polanecký, Dušek a Novotná.

Vzhledem k tomu, že se pocítila nutnost překládat větší množství latinských dokumentů, opatřil SÚC překladatele s. Koutníka, který na Státní prokuratuře překlady pořizuje.

Dá se očekávat, že Státní prokuratura dostane již zítra, první definitivní protokoly obviněných a začne být zpracováván materiál do žaloby.

Pro český proces je nutno rozhodnout tyto zásadní otázky:

- 1) Do jaké míry v žalobě má být ventilována politika Vatikánu a zejména osoba papeže alespoň jako hlavy státu?
- 2) Zda jest možno mluvit v žalobě o politické odpovědnosti biskupů za jednání obviněných, zda je možno mluvit o jednotlivých ordinářích, nebo o episkopátu jako celku?
- 3) Zda bude možné v žalobě mluvit o kolaborantství episkopátu nebo jednotlivých ordinářů za okupace?
- 4) Zda o českém i slovenském procesu vyjde brožura, nebo zda vyjdou zvláštní brožury o každém procesu?

II. SLOVENSKÝ PROCES.

Na Slovensku za spoluúčasti Povereníctva spravdnosti a SÚC byla organizována ex-cerpční brigáda, která sbírá materiál jednak ze soudních archivů, jednak z tisku. Na jedné straně jde o vytažení retribučního materiálu proti Vojtaššákovi, Buzalkovi a Gojdičovi a o trestné činnosti kléru vůbec za tak. zv. slovenského státu, na straně druhé o získání materiálu proti jmenovaným z denního tisku, vyšlého za tak zv. slovenského státu. Vyberou se jednak články jmenovanými napsané a ve fašistickém slovenském tisku uveřejněné, jednak kompromitující články, týkající se jmenovaných, které v souvislosti s jejich kolaborantskou činností byly za slovenského státu uveřejněny. Materiál se nyní třídí a v době co nejkratší se odevzdá s. Moučkovi, pokud se jedná o materiál kriminální.

Kromě těchto prací, které se provádějí v Bratislavě, byl soustředěn a vyhodnocen materiál na státní prokuratuře v Praze ohledně:

- a) Buzalky, trestní činnost tohoto souvisí se špionážní skupinou Jaško a spol. (spisy Státní prokuratury odd. v Bratislavě Pst III 441/49),
- b) spisový materiál v trestní věci proti Štefanovi Havrilovi²²⁶ a spol. (spisy Státní prokuratury v Bratislavě č. Pst III 338/50 špionážní činnost),
- c) Vojtaššáka, retribuční spisy jmenovaného pod č. Tn Lud, 78/45 Národního soudu v Bratislavě, celá serie civilních a exekučních spisů o lichvářské a arisační činnosti Vojtaššáka a Spišské Kapituly.
- d) ohledně všech těchto materiál, týkající se ústřední katolické kanceláře na Slovensku jako pomocného orgánu slovenského biskupského sboru. Jde zde o přímý usvědčující materiál o rozvratnické a špionážní činnosti označené kanceláře, potažmo biskupského sboru na Slovensku.

226 Štefan Havrila, slovenský gréckokatolícky kňaz, tajomník biskupského úradu v Prešove (1948 – 1950). Začiatkom roka 1950 ho ŠtB zaistila, obvinili ho zo špionáže, z vyšetrovacej väzby ho prepustili roku 1953. Opäť zaistený ŠtB 22. 5. 1955 v skupine Ján Ljavinec a spol., oslobodený rozsudkom Najvyššieho súdu v Prahe zo 6. 9. 1956. Nútený pobyt v severných Čechách (1956 – 1967). V pastoračii (1968 – 1974), r. 1974 odňatý štátny súhlas, odsúdený Krajským súdom v Banskej Bystrici na 2 roky väzenia.

Dosud byl zpracován jen koncept výpovědi ohledně biskupů Gojdiče a Buzalky, neboť jiný materiál od státní bezpečnosti dosud dodán nebyl.

Státní prokurátor: [Ziegler]

*NA Praha, f. Ministerstvo spravodlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 128 a).
Strojopis, 4 s.*

28

1950, 11. október, Praha. Zápisnica z porady politickej komisie o príprave procesov s katolíckymi biskupmi.

Tajné!

ZÁPIS

o poradě o přípravě podzimních procesů, konané dne 11. října 1950.²²⁷

Přítomní: ss. náměstek předsedy vlády Fierlinger, ministr Kopřiva, ministr Rais, Havelka za SÚC, Závodský za MNB, Dr. Klos za ministerstvo spravodlnosti.

Po projednání situační zprávy podána soudruhům Závodským zpráva o stavu vyšetření a situační zpráva soudruha dr. Klose o stavu práce koordinační komise a pracovních kolektivů.

U s n e s e n o :

1) Politické linie procesu a žaloby.

V obou procesech budou základem žaloby i vedení procesu zjištěná fakta velezrady a špionáže obžalovaných. Okupační materiál – pokud neprokazuje jasnou trestnou činnost (v tom případě bude předmětem žaloby) – bude použit k dovršení a osvětlení zrádné činnosti žalovaných.

V obou procesech bude zaměřena linie na odhalení a dokumentování protilidové a protistátní činnosti vysoké církevní hierarchie. V tomto směru bude také dokumentováno spojení vysoké církevní hierarchie s Vatikánem a nepřátelská a rozvratnická politika Vatikánu vůči Československu a zemím lidových demokracií. Zejména v bratislavském procesu je nutno na podkladě získaného procesního i politického materiálu odhalit komplot vysoké církevní hierarchie proti lidu a jeho zájmům (období prvé republiky, zejména od roku 1937, údobí takzvaného Slovenského státu a období po roce 1945.) Ve slovenském procesu také vyzvednout ryze materiální zájmy vysoké církevní hierarchie (církevní velkostatky) v její rozvratnické činnosti proti – lidově demokratickému zřízení.

227 Zápisnica je chybně datovaná na 18. 10. 1950.

K některým skutkovým otázkám:

Zjištěné skutečnosti o Benešových zápiscích o únoru nebudou v žalobě ani v procesu ventilovány.

Otázka zveřejnění zjištěných styků některých obžalovaných s cizími zastupitelskými úřady v ČSR (Italské, Švýcarské a Belgické velvyslanectví) bude projednána soudruhům Fierlingem s ministerstvem zahraničí. Stejně tak otázka, zda možno již v žalobě jmenovat cizí diplomatické úředníky, kteří byli ve spojení s žalovanými. Úředníky (italský, belgický).

2) Změna ve složení senátu a vedení žaloby v českém procesu.

Původní usnesení komise mění se tak, že na místo Dr. Blechy, jako votant, se schvaluje Dr. Kaláb a Dr. Blecha bude použit jako náhradní soudce. Žalobu v českém procesu provede vedle s. Čížka, ještě s. Dr. Feješ, určený pro vedení žaloby v procesu slovenském.

3) Pořadí žalovaných.

Bude definitivně rozhodnuto při projednávání konceptu žaloby. S hlediska politického by jako vedoucí v pořadí žalovaných měl být uveden obžalovaný Zela. Rovněž až při projednávání konceptu žaloby bude rozhodnuto zda Burýšek bude v procesu postaven jako žalovaný (příslušný materiál procesní prostuduje v tomto směru spravedlnost a učiní příslušný návrh) či jako svědek.

4) Svědci.

Bezpečnost vyšetří možnost použití svědků Olivy a faráře Jedličky a provede další šetření k zjištění dalších svědků.

Slovenský církevní úřad provede šetření k zjištění svědků pro slovenský proces.

5) Trestní oznámení.

Původní lhůta k podání trestního oznámení se prodlužuje bezpečností do 16. října. Trestní oznámení a protokoly budou vypracovány v několika vyhotoveních, aby spravedlnost dostala 4 stejnopisy a SÚC 1 stejnopis oznámení a protokolů.

6) Žalobní spis.

Koncept žalobního spisu po jeho projednání v resortu spravedlnosti a v koordinační komisi bude zaslán všem členům politické komise a po jejich případných připomínkách znovu přepracován a doručen soudruhům prezidentu Gottwaldovi,²²⁸ Slánskému²²⁹

228 Klement Gottwald, český komunistický politik, generální tajemník ÚV KSČ (1929 – 1945), předseda KSČ (1945 – 1948), člen Politického sekretariátu ÚV KSČ (1951 – 1953), podpredseda vlády (1945 – 1946), předseda vlády (1946 – 1948), prezident ČSR (1948 – 1953).

229 Rudolf Slánský, český komunistický politik, generální tajemník ÚV KSČ (1945 – 1951), člen Predsedníctva ÚV KSČ (1945 – 1951), člen Politického sekretariátu ÚV KSČ (1951), námestník predsedu vlády (1951), zaistený ŠtB 3. 11. 1951, obvinený z velezrady ako hlava tzv. imperialistického protištátného sprisahaneckého centra. Vo vykonštruovanom procese so 14 obžalovanými 27. 11.

a Zápotockému²³⁰ tak, aby jim byla dána lhůta 1 týdne k politickému vyjádření. Koncepty budou číslovány a doručovány proti potvrzení.

7) Propagace.

O českém a slovenském procesu budou vydány dokumenty ve formě obdobné jako v procesu Horáková (o každém procesu zvlášť) a kromě toho bude připravena propagační politická brožura, zhodnocující oba procesy i fakta již z dříve provedených procesů proti rozvratným církevním funkcionářům. Tyto otázky budou projednány se soudruhem Barešem, zařídí soudruh Klos.

Soudruh Bareš bude pozván do příští schůze komise k informaci o procesech a k zajištění zásadní linie politického využití procesu.

8) Různé.

Soudruh Rais zajistí projednání všech zásadních otázek procesu na schůzi Ústředního sekr.[etariátu] strany.

Příští porada komise konána v pondělí, dne 16. října s přizváním soudruha Holdoša. Předmětem porady bude zejména slovenský proces.

Zapsal: Dr. K. Klos

NA Praha, f. Ministerstvo spravodlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 128 a). Strojopis, 2 s.; NA Praha, f. Právní komise ÚV KSČ, a. j. 40, zložka 2. Strojopis, 2 s.

29

1950, 16. október, Praha. Zápisnica z porady politickej komisie o príprave procesov s katolíckymi biskupmi a ich pomocníkmi.

ZÁPIS

o poradě vedoucí politické komise k přípravě podzimních církevních procesů konané dne 16. října 1950 na předsednictvu vlády.

Přítomní: náměstek předsedy vlády s. Fierlinger, ministři – s. Kopřiva, s. Rais, náměstci soudruh Závodský a s. Klos, za SÚC soudruh Havelka a soudruh Holdoš.

1952 odsúdený na smrť a popravený. Okrem neho odsúdili na smrť a popravili ďalších 10 obžalovaných.

230 Antonín Zápotocký, český komunistický politik, predseda Ústrednej rady odborov, člen Predsedníctva ÚV KSČ (1945 – 1957), člen Politického sekretariátu ÚV KSČ (1951 – 1953), predseda Národného zhromaždenia (1946), predseda vlády (1948 – 1953), prezident ČSR (1953 – 1957).

Po podání zprávy soudruhem Závodským a soudruhem Klosem, informoval soudruh Holdoš o šetřeních provedených slovenským církevním úřadem a pověřenectvem spravedlnosti. Je zjišťován materiál týkající se antisociální praxe církevní hierarchie, zejména Vojtaššáka, ve sporech vedených proti drobným lidem a o exekucích z titulu poskytovaných úvěrů. Šetření se vede i mezi duchovními. Je soustředěn materiál o činnosti Vojtaššáka ve státní radě, zejména pokud jde o jeho účast na deportaci židů.

Soudruh Holdoš navrhuje zproštění soudruha Feješe z funkce žalobce v českém procesu. Po osvětlení celé věci usneseno setrvat na původním usnesení.

Nejdůležitějším úkolem je zajištění svědků pro slovenský proces. V tomto směru podal soudruh Holdoš zprávu o dosavadním stavu a usneseno:

- 1) Soudruh Holdoš sdělí bezpečnosti jména dvaceti šesti odsouzených kněží z Vojtaššákovy diecéze za účelem zjištění případných svědků o tom, že jejich činnost byla inspirovaná Vojtaššákem.
- 2) Soudruh Holdoš předá seznam svědků – internovaných kněží k případnému prošetření těchto kněží st.[átní] bezpečností s hlediska jich použití jako svědků.
- 3) Budou provedeny rozpravy v tomto týdnu za účasti st.[átní] bezpečnosti s vlasteneckými kněžími za účelem zjištění, kteří by byli vhodní, aby skutkově mohli být slyšeni jako svědci k Vojtaššákovi.
- 4) K dolíčení sociálního postoje církevní hierarchie, zejména Vojtaššáka, budou vybráni svědci z těch žalovaných, respektive exekuoovaných, které zjistí z procesních spisů pracovní skupina pověřenectva spravedlnosti. Tito svědci budou ještě tento týden sdělení st.[átní] bezpečnosti.
- 5) U Buzalky bude provedeno šetření st.[átní] bezpečností, pokud jde o svědka Kiškalína²³¹ se zřetelem k té skutečnosti, že Buzalka byl informován o zvěrstvech na východní frontě a odmítl v této věci jakoukoliv svou další činnost.²³²
- 6) Budou zjištěny okolnosti o zavraždění faráře Veselého²³³ Němci, po obsazení Banské Bystrice, zejména z toho hlediska, zda církevní hierarchie neodmítla zachránění tohoto faráře.

231 Dezider Kišš-Kalina, pôvodne major duchovnej služby slovenskej armády. Na východnom fronte pôsobil ako dôstojník pre zriaďovanie a udržiavanie hrobov slovenských vojakov a exhumačné práce. R. 1943 prestal byť príslušníkom vojenského duchovenstva. Stal sa zástupcom prednostu personálií na ministerstve národnej obrany, neskôr prednostom informačnej kancelárie ministerstva národnej obrany. Spolupracoval s občianskym i komunistickým odbojom. Na povstaleckom území r. 1944 bol veliteľom pešieho pluku, práporu, neskôr prednostom osobného oddelenia na veliteľstve povstaleckej armády. Jeho kariéra vyvrcholila v zakladateľskom období komunistického režimu povýšením na brigádneho generála 1. 10. 1950, no už v lete 1951 ho degradovali.

232 M. Buzalka o zverstvách na východnom fronte informoval vatikánskeho chargé d'affaires v Bratislave G. Burziu ešte r. 1941.

233 Ľudovít Veselý, vojenský duchovný v hodnosti nadporučíka, správca farnosti vo Zvolenskej Slatine (1940 – 1944), od júna 1944 bol v konflikte s banskobystrickým biskupom Andrejom Škrábikom,

Protokoly z biskupských konferenci budou přezkoumány st.[átním] církevním úřadem a předány k tomuto účelu soudruhům Holdošem soudruhu Fierlingrovi.

Trestní oznámení ve slovenském procese bude podáno st.[átní] bezpečnosti do 6. listopadu, v patřičném vyhotovení (obdobně jako v českém procese).

Žaloba bude spracována do 13. listopadu a do téže doby projednána koordinační komisí resortně; koncept po zpracování event.[uelních] připomínek bude dán členům bezpečnostní komise k připomínkám do 20. listopadu a definitivní koncept vedoucím soudruhům politickým připomínkám do 27. listopadu. Publikace žaloby 2. prosince. Začátek přelíčení 5. prosince, při čemž 9. prosince bude vynesen rozsudek.

K propagaci na Slovensku nutno zajistiti soudruha politicky zodpovědného, z kult.[urně] prop.[agační] komise, který by politicky zodpovídal za kampaň o slovenském procese (soudruh Rais navrhne soudruha Šefránka).²³⁴

U Gojdiče ukázat na politický profil vedoucích řecko-katolické církve v době útoku Německa na Sovětský Svaz. Vyslání kněží na území SSSR. (Vyvarovat se však toho, aby proces nevyzněl jako žaloba proti řecko-katolické církvi. K tomu účelu bude proveden výslech svědka Hopko, který bude převezen do Prahy a vyslechnut. Zařídí bezpečnost. U Gojdiče vytěžit materiál z benderovců (Hučko a spol.) Prošetřiti materiál týkající se loňských nepokojů na Slovensku, zejména z výpovědí těch osob, které byly stihány za účelem zjištění pokud tyto nepokoje byly organizovány církevní hierarchií. Materiál procesní vytěží ministerstvo spravedlnosti, ostatní materiál slovenský církevní úřad.

Státní bezpečnost provede šetření i ve směru tak zvaného zázraku v Tvrdomesticích²³⁵ z roku 1947, zejména pokud jde o souvislost těchto věcí s vysokou církevní hierarchií. Bude vyslechnut zejména farář v Tvrdomesticích.

Dále bude třeba v procese ujasnit i dohodu z dubna 1947,²³⁶ uzavřenou vysokou církevní hierarchií z demokratickou stranou a vytěžiti v tomto směru veškerý materiál předaný v červnu 1947 Národní frontě (jednak materiál dokumentární, jednak materiál procesní)

ktorý ho suspendoval. Pridal sa k povstaniu, kde pôsobil ako spravodajský dôstojník. Koncom októbra 1944 sa zmieril s biskupom, ktorý ho pred nemeckou armádou ukryl v banskobystrickom seminári. Napriek upozorneniu opúšťal budovu seminára, bol zaistený gestapom a 14. 12. 1944 popravený. Po vojne komunistické kruhy v snahe kompromitovať biskupa Škrábika šírili tvrdenie, že Škrábik Veselému nepomohol.

234 Július Šefránek, zástupca (1946 – 1948), vedúci oddelenia propagácie a agitácie ÚV KSS (1948 – 1953), prorektor (1954 – 1955), rektor Univerzity Komenského v Bratislave (1955 – 1959), profesor vedeckého komunizmu v Ústave marxizmu-leninizmu na Univerzite Komenského v Bratislave (1970 – 1973).

235 Tvrdomestice, okr. Topolčany. Dňa 27. 5. 1947 sa v lese Chvalov v katastrí obce Tvrdomestice trom pastierkam údajne zjavila Panna Mária. Správa sa rýchlo rozšírila, a to nielen medzi miestnymi obyvateľmi, ale po celom Slovensku. Dňa 27. 6. 1947 tu už prišlo 50 000 pútnikov.

236 V skutočnosti ide o tzv. Aprílovú dohodu z roku 1946 medzi prevažne evanjelickým vedením Demokratickej strany a jej katolíckym krídlom.

Různé:

Český proces – žaloba má být vypracována do 1 týdne a pak připomínky politické komise. Koncept žaloby bude dán též soudruhu Barešovi. Další poradu svolá podle potřeby soudruh Fierlinger.

Zapsal: Klos

*NA Praha, f. Ministerstvo spravedlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 128 a).
Strojopis, 3 s.*

30

1950, 17. október, Praha. Zápisnica z porady pracovného kolektívu o príprave procesov s katolíckymi biskupmi a ich pomocníkmi na ministerstve spravodlivosti.

ZÁPIS

o poradě o podzimních církevních procesech, konané dne 17. X. 1950 na min.[isterstvu] spravedlnosti.

Přítomní: ss. Bedrna, Belánsky, Boura, Cícha, Čížek, Feješ, Klos, Málek, Neuls, Novák, Průša, Richter, Stehlík a Ziegler.

Omluvení: ss. Havelka a Moučka.

S. Klos zahájil poradu přivítáním přítomných soudruhů. Ihned přistoupeno k projednávání procesů.

I. SLOVENSKÝ PROCES

S. Feješ podává zprávu o slovenském procese. Provedeno šetření o majetkoprávních poměrech Spišské Kapituly, zjištění svědků, odhalení antisociálního charakteru Spišské Kapituly. Nepodařilo se zjistit jméno zraněného dělníka, kterého Vojtaššák odmítl vzít do auta. Byl nalezen disciplinární pořádek, který vydal Vojtaššák v r. 1933, ve kterém je mimo jiné stanovena procesní povinnost žen na polích Kapituly. Dále byl vypracován přehled o dokladech a dokumentech, jakož i pracích, které byly vykonány. Bylo zjištěno, že Vojtaššák obsadil místa po exkomunikovaných kněžích, ale za okupace neobsadil místa kněží, kteří odešli s Němci. S. Bedrna odevzdal zprávu o případech kde od osvobození byli faráři stíháni jednak pro exkomunikaci, dále o Spišské Kapitule a s. Feješ též dostal materiál o Tisově procesu a případy lidí, kteří byli stíháni pro kolaborantství.

S. Belánsky informuje, že byly dokončeny práce v rozhlase, a to bez kladného výsledku, uvádí však, že část archivu dle informací, které má, měla být převezena do Prahy. Pokud

jde o zpravodajský film, ani zde není mnoho materiálu, přesto však některé z oněch mála věcí jsou dost dobré, jde asi o 300 m pásma. Pokud jde o svědky, situace je stále stejně těžká. Bylo bráno celkem 9 lidí a jejich materiál byl zaslán KV StB. Pokud jde o vlastenecké duchovenstvo, zdá se, že asi šest z těchto kněží bude možno nechat vystoupit jako svědci.

S. Stehlík ke zprávě s. Feješe připomíná, že všechn konsistorní materiál byl již prohlédnut a je používán k výsledkům.

S. Klos podává zprávu o usnesení včerejší politické komise o politické linii slovenského procesu.²³⁷ Proces na Slovensku musí být široce založen a pachatelé a církevní hierarchie musí vystupovat jako spiklenci proti státu a lidu. Materiál má být roztríděn podle údobí. Musí být zejména ujasněna role vysoké církevní hierarchie v době rozbití ČSR, v údobí slovenského státu a po roce 1945 a v době voleb v r. 1946. Na Slovensku vyzvednout antisociální charakter církevní hierarchie a prokázat, že je neštěstím slovenského lidu. Pokud jde o Gojdiče, je třeba postavit věc tak, že on to byl, který chtěl zneužít řecko-kat.[olické] církve k útoku na SSSR. Zdůraznit pomoc benderovcům. U Buzalky vyzvednout rozsáhlou špionáž a velezradu. Bylo usneseno zejména, aby byl sebrán materiál týkající se voleb v r. 1946 (forma zastrašování). Materiál v tomto směru má sebrán[o] vnitro. Bude třeba tento materiál prostudovat. Má být osvětlena dohoda demokratické strany s luďáky, a to jako velezrádný dokument (vyzvednout tento materiál od s. Baššovanského). Bude třeba vyzvednout hlavně metody církevní hierarchie k zastrašování (proces Rajk). Z materiálu je nutno vybrat 2-3 svědky, kteří by potvrdili, že tyto akce byly řízeny přímo ze Spišské Kapituly, zejména pokud jde o povstání z minulého roku.²³⁸ Použití také zázraku v Tvrdomesticích, tamní farář nám může objasnit mnoho věcí. Konkrétně vplynuly z porady politické komise tyto úkoly:

- 1) Nutno zajistit svědky. Soudruzi ze slovenského církevního úřadu provedou ještě tento týden bezpečností rozpravy s vlasteneckými kněžími k zjištění co by kteří z nich mohli potvrdit před soudem, když budou předvoláni za svědky.
- 2) K dolíčení antisociálního postoje spravedlnost vybere podle procesních a exekučních procesů svědky, a to ještě tento týden a pak je ihned sdělí bezpečnosti.
- 3) Budou zjištěny okolnosti o zavraždění faráře Veselého po obsazení Bánské Bystrice, zda tenkrát Škrabík neodmítl intervenovat. Zjistí slovenský církevní úřad spolu s bezpečností.
- 4) Pokud jde o další svědky (intervenování kněží) má církevní úřad sdělit ještě tento týden jména kněží, kteří by mohli být použiti jako svědci.
- 5) Bezpečnost provede výslechy 26 kněží z Vojtaššákovy diecése, odsouzených pro protistátní činnost, aby bylo vidět, že kněží sami říkají, že jejich činnost byla řízena Vojtaššákem.

Všeobecně bylo konstatováno, že slovenský proces zůstává pozadu. Bylo dáno za úkol, aby bylo zrychleno tempo. Nově usneseno, že slovenský proces začne až 5. prosince,

237 Pozri dok. č. 29.

238 Myslí sa na nepokoje, ktoré vznikli v súvislosti so štátnou Katolíckou akciou v r. 1949.

trestní oznámení musí však být podáno do 6. listopadu. Všechny akce jak byly v politické komisi usneseny musí být splněny co nejdříve (hlavně pokud jde o svědky). Protokoly z biskupských konferencí mají být předány SÚC, který je přezkoumá. Žaloba ve slovenském procese má být zpracována do 13. listopadu.

S. Čížek udává, že pokud jde o překladatele, práce pokračují poměrně rychle, ovšem vzhledem ke lhůtě by bylo potřeba ještě několik překladatelů.

U s n e s e n o : s. Čížek a s. Průša zajistí na filosofické fakultě ještě několik překladatelů. S. Fierlinger bude dostávat od každého materiálu z církevních konsistoří jeden exemplář.

S. Boura připomíná využití materiálu z procesu proti Jouvenelovi, hlavně pokud jde o Ďurčanského a Sidora. Je také proti přílišnému historisování.

S. Klos vysvětluje, že proces musí být postaven na široké politické linii. Domnívá se dále, že by si sběr fakt měly rozdělit skupiny na pověřenectvu a na církevním úřadě. Ve věci vzpoury je nutno zjistit alespoň dva svědky z osob, které nejsou zajištěny a nebo kterým byla dána milost, tito svědci prokáží, že byli ponoukáni k činům kázáními. Vše prozkoumá pověřenectvo a do jednoho týdne předá materiál st.[átní] bezpečnosti (ručí s. Feješ).

Zázrak v Tvrdomesticích a ostatní t.zv. zázraky: – šetření v tomto směru provede slovenský SÚC a dá příslušný materiál, zejména svědecký do jednoho týdne bezpečnosti. (ručí s. Belánsky). Politické zhodnocení, zejména studium protokolů Slovenské národní rady (rasistické zásahy) provede pověřenectvo spravedlnosti a zpracuje do 10 dnů.

Bude vyslechnut Pestonyi,²³⁹ který při zásazích Vojtaššáka proti Židům se proti němu postavil, slovenským církevním úřadem, za účelem jeho zajištění jako svědka pro proces (zajistí s. Feješ).²⁴⁰

Materiál okolo voleb (dohoda demokratické strany s luďáky)²⁴¹ bude shromážděn a zpracováván pověřenectvem spravedlnosti. St.[átní] bezpečnost k tomu vyslechne svědky Ursinyho,²⁴² Kempného²⁴³ a Obtuloviče,²⁴⁴ a to do lhůty 10 dnů.

239 Správne má byť Pöstényi. Ján Pöstényi, slovenský rímskokatolícky kňaz, správca Spolku sv. Vojtecha (1920 – 1957), člen Štátnej rady (1940 – 1943).

240 J. Pöstényi bol členom Štátnej rady, no na jej rokovaniach sa proti J. Vojtaššákovi nepostavil.

241 Myslí sa tzv. Aprílová dohoda z r. 1946.

242 Ján Ursíny, slovenský politik, predseda Demokratickej strany (1945), podpredseda vlády (1946 – 1947), obvinený z účasti na vykonštruovanom „protištatnom sprisahani“, 13. 3. 1948 vydaný Národným zhromaždením na trestné stíhanie, 29. 4. 1948 senátom Štátneho súdu v Bratislave odsúdený na 7 rokov väzenia. Z väzby prepustený r. 1953.

243 Ján Kempný, slovenský politik, poslanec Národného zhromaždenia za Demokratickú stranu (1945 – 1947), generálny tajomník Demokratickej strany (1946 – 1947), obvinený ŠtB z účasti na vykonštruovanom „protištatnom sprisahani“, 16. 10. 1947 zbavený poslaneckej imunity, vydaný na trestné stíhanie. Senátom Štátneho súdu v Bratislave 15. 5. 1948 odsúdený na 6 rokov väzenia. Z väzby prepustený r. 1953.

244 Ľudovít Obtulovič, slovenský advokát, r. 1945 prevzal právne zastupovanie cirkevných majetkov. Tak sa dostal do užšieho kontaktu s cirkevnými hodnosťami a politikmi Demokratickej strany. Patril ku katolíckemu krídlu Demokratickej strany. V súvislosti s vykonštruovaným „protištatným

S. Klos znovu zdůrazňuje, že dohoda tato musí být využita jako velezrádný akt, a až je nutno lidi, kteří se zúčastňují prací na tomto procese, bezpodmínečně uvolnit od ostatních prací.

S. Feješ se dohoví se s. Viktorým o uvolnění dalších dělnických prokurátorů. Práce budou ovšem dále řízeny s. Feješem a s. Bedrnou. Materiál o spojení se zahraničím (Sidor, Ďurčanský) zpracuje s. Feješ (po případě ještě proces s Tisem).

Dále bude třeba zpracovat materiál o odsouzených kněžích se zaměřením na špičky církevní hierarchie. Drobné kněze použít v tomto případě budou-li chtít potvrdit, že hlavním podněcovatelem byl Vojtaššák a vysoká církevní hierarchie vůbec. Dále vybrat z odsouzených kněží děkany a vikáře a dokumentovat je v procese obdobně jako tomu bylo v procese s kláštery a řády. Jinak neuvádět žádná čísla a data. Je nutno zjistit případně, zda Hatala, osobní tajemník Vojtaššáka nevyprávěl. Po těchto liniích připraví věc s. Feješ se svou skupinou do 10 dnů.

K otázce propagace slovenského procesu:

Dokumenty budou vydány o každém procesu zvlášť, mimo to bude vydána společná brožura, která bude spracovávat celou politiku vysoké církevní hierarchie v Československu a bude vyčerpávat všechny velezradné procesy, které zde proběhly.

Otázka propagace (osoba zodpovědná za propagaci na Slovensku) bude dohodnuta na zítřejší poradě se s. Barešem. Rovněž otázka výkonného aparátu na provedení propagačních prací odložena po této poradě.

Koncept žaloby bude nutno vypracovat do 13. listopadu, a to tak, aby se na něm nemuselo již nic měnit. S. Feješ si již ode dneška bude připravovat politický koncept žaloby a do příští schůze dodá linii, jak chce žalobu postavit. S. Feješ již nyní musí být soustavně v Praze a ve spojení s StB a studovat všechn materiál.

S. Feješ si zajistí slovenskou zapisovatelku a podá o tom zprávu přímo Klosovi.

II. ČESKÝ PROCES.

S. Čížek referuje, že lhůta k podání trestního oznámení byla bezpečnosti prodloužena o dva dny a dostal tudíž trestní oznámení teprve včera. Fakta k žalobě jsou již seřazena. Politický úvod s. Čížek nedostal a bylo mu řečeno soudruhy z SÚC, aby byl politický úvod převzat z trestního oznámení. Na žalobě spolupracuje s. Bureš. Problémem je pořadí obžalovaných, protože pořadí v trestním oznámení je poněkud jiné než bylo stanoveno.

S. Průša uvádí k politickému úvodu, že soudruhem Havelkou byl vypracován šestistránkový politický úvod k trestnímu oznámení.

K tomu vysvětluje s. Stehlík, že politický úvod soudruha Havelky nebyl vůbec v trestním oznámení použit.

U s n e s e n o : s. Čížek převezme úvod, který vypracoval s. Havelka a připraví koncept žaloby. Žalobu pak detailně probere komise složená ze soudruhů Čížka, Aleše a Průši.

sprisaháním“ na Slovensku r. 1947 zaistený ŠtB. Senátom Štátneho súdu v Bratislave 15. 5. 1948 odsúdený na 8 rokov väzenia. Z väzby prepustený r. 1955.

S. Stehlík zjistí, zda bude moct bezpečnost, jako tomu bylo u procesu s Horákovou, nacyklostylovat konečnou fázi žaloby.

K otázce pořadí u s n e s e n o : pořadí bude sestaveno podle církevního postavení obžalovaných.

S. Boura připomíná, že je nutné žalobu dělat reálně, ne ji přexponovat, aby se nestalo, jako tomu bylo v procese s kláštery a řády, kde se pak soudruzi dělníci divili, proč nebyl vynesena žádná rozsudek smrti.

S. Čížek připomíná, že do pátku měly být předloženy koncepty závěrečných řečí. Navrhuje, aby se na závěrečných řečech začalo pracovat až po zpracování žaloby.

S. Čížek dále pokračuje v informaci o rozdělení závěrečných řečí, jak bylo dohodnuto při poradě se s. Feješem. S. Feješ by vyčerpával vatikánskou politiku mezi oběma válkami, pak přešel na politiku církve za okupace. Nato by s. Čížek mluvil o politické situaci u nás od r. 1935 k okupaci, probral by jednotlivou činnost obžalovaných, pak politickou situaci u nás v r. 1945 a v závěru by s. Čížek mluvil o trestu a morálním zhodnocení trestných činů.

S. Boura znovu zdůrazňuje, aby se v žalobě příliš nehistorisovalo a pokud jde o závěrečnou řeč navrhuje, aby byla zpracována jako jednotný celek, aby se netříštily řeči obou prokurátorů. Při tom je [třeba] dbát logické gradace a proces vést živě a aktuálně.

U s n e s e n o : lhůta k vypracování thesís k závěrečným řečem prokurátorů se prodlužuje do 27. října t.r.

S. Čížek se postará o materiál z Polské knihy k závěrečným řečem.

S. Průša referuje o tom, že odpoledne se půjde podívat na promítání filmového materiálu, který byl sebrán. Pokud jde o materiál v rozhlase, nebylo v Radiožurnále nic nalezeno. Podívá se však ještě, zda se v rozhlase nenalézá materiál převezený ze Slovenska.

S. Cícha se podívá, zda se nenalézá nějaký materiál v Drtinově²⁴⁵ archivu.

S. Průša ještě prohlédne ediční činnost katolických časopisů od r. 1945 do února.

S. Cícha zařídí prohlédnutí milostí s ohledem na to, zda se někteří z omilostěných kněží dají použít jako svědci. Přehled bude předán bezpečnosti.

S. Klos končí poradou s tím, že ještě tento týden provede se s. Havelkou kontrolu prací v Bratislavě.

Příští schůze bude v úterý 24. října 1950 v 10. hod.

Zapsala: Šrámková

NA Praha, f. Ministerstvo spravodlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 128 a). Strojopis, 4 s.; NA Praha, f. Státní úřad pro věci církevní, kartón č. 94. Strojopis, 4 s.

245 Prokop Drtina, český politik Čs. strany národno-socialistickej, poslanec Národného zhromaždenia (1945 – 1948), minister spravodlivosti (1945 – 1948), po komunistickom štátnom prevrate sa pokúsil spáchať samovraždu. Vo vyšetrovacej väzbe ŠtB (1948 – 1953), v r. 1953 odsúdený vo vykonštruovanom procese na 15 rokov väzenia. Z väzby prepustený r. 1960.

1950, 18. október, Praha. Zápisnica zo zasadnutia politickej komisie o príprave procesov s katolíckymi biskupmi.

ZÁPIS

o poradě o přípravě podzimních procesů konané dne 18. 10. 1950.

Přítomní: soudruh náměstek předsedy vlády Fierlinger, soudruh ministr Kopřiva, soudruh ministr Dr. Rais, soudruh Havelka za SÚC, soudruh Závodský za MNB, soudruh Klos za ministerstvo spravedlnosti, soudruh Holdoš za slovenský SÚC.

I. SLOVENSKÝ PROCES

Po podání situačních zpráv soudruhy Holdošem, Závodským, Klosem a po provedení rozpravy

u s n e s e n o :

1) Urychlit vyšetřování, respektive ho rozšířit v těchto směrech:

- a) u Vojtaššáka, pokud jde o jeho činnost ve st.[átní] radě, zde zejména pokud jde o účast na deportaci židů. V tomto směru vyslechnout svědka Pöstényiho – provede bezpečnost. Vytěžit Vojtaššákovu korespondenci, zejména též ve směru antisociální práce církevní hierarchie – provede st.[átní] bezpečnost s prokurátorem Feješem. V tomto směru soustředit a vytěžit též materiál procesní a exekuční spisy pokud jde o spory a exekuce vedené Vojtaššákovou kapitulou proti drobným lidem. Provede pověření spravedlnosti.
- b) u Gojdiče objasnit úlohu vedoucích řecko-katolické církve v době útoku hitlerovského Německa za Sovětský svaz (jednáno o vyslání kněží na území SSSR). Vyvarovat se však toho, aby proces nevyzněl proti řecko-katolické církvi jako takové. Uvedené skutečnosti budou přešetřeny ještě výsledkem svědka Hopko, který bude převezzen do Prahy – provede bezpečnost. U Gojdiče vytěžit též materiál z benderovců – Hučko a spol.
- c) u Buzalky – provést výslech svědka Kiškályho,²⁴⁶ pokud jde o postoj Buzalky k zvěrstvím páchaným fašistickými vojsky na východní frontě. Objasnit též zavraždění faráře Veselého Němci po obsazení Baňské Bystrice (neinteres vysoké církevní hierarchie – Škrábik) – provede slovenský církevní úřad se státní bezpečností.
- d) V procesu bude třeba dokumentovat předvolební dohodu Demokratické strany s ľudáky jako velezrádný akt a vytěžit v tomto směru veškerý materiál předaný v červnu 1947 Národní frontě. Příslušný materiál zajistí slovenský církevní úřad a bezpečnost.
- e) Zavést šetření tak zvaného zázraku v Tvrdomesticích z roku 1947 a jiných, aranžovaných na Slovensku a to ve směru souvislosti těchto akcí s vysokou církevní hierar-

246 Správne má byť Kišša-Kalinu.

chií. Vyslechnout zejména místního faráře v Tvrdomesticích – provede slovenský církevní úřad a bezpečnost.

- f) Vytěžiti materiál týkající se loňských nepokojů na Slovensku při zajišťování velezrádných kněží pokud jde o diecési Vojtaššákovou. V procese dokumentovat jen jeden nebo dva zjištěné případy, nikoli případy všechny. Zejména jest třeba vyslechnout osoby stíhané v souvislosti s těmito nepokoji, které již při vyšetřování se odvolávaly a obhajovali tím, že byli svedeny církevními funkcionáři. Materiál procesní vytěží v tomto směru ministerstvo spravedlnosti a ostatní materiál slovenský církevní úřad. Vhodné osoby jako svědky sdělí oba orgány státní bezpečnosti k formálnímu výslechu.

2) Svědci. Nejdůležitějším úkolem je nyní zjištění svědků.

- a) soudruh Holdoš sdělí do 1 týdne st.[átní] bezpečnosti jím už vybraná jména 26ti odsouzených kněží z Vojtaššákovy diecése pro rozvratnou činnost a st[átní]. bezpečnost provede mezi nimi šetření v tom směru, aby byli zjištěni ti z odsouzených, kteří potvrdí před procesem, že jejich činnost byla inspirována Vojtaššákem.
- b) St.[átní] bezpečnost provede ještě tento týden výslechy s internovanými kněžskými podle seznamu předaného již s. Holdošem k zjištění zda a pokud mohou býti použiti jako svědci rozvratné činnosti žalovaných,
- c) v tomto týdnu budou provedeny rozpravy s vlasteneckými kněžskými a slovenským církevním úřadem za účasti st.[átní] bezpečnosti k zjištění pokud a kteří z těchto vlasteneckých kněží by mohli býti vedeni jako svědci k rozvratnické činnosti žalovaných.
- d) k dolíčení antisociálního postoje církevní hierarchie, zejména Vojtaššáka bude provedeno šetření mezi drobnými lidmi žalovanými, respektive exekvovanými Vojtaššákovou kapitulou. – Provede pracovní skupina pověřenectva spravedlnosti. Jména těchto svědků budou do týdne sdělena státní bezpečnosti k dalšímu formálnímu výslechu.

3) Dokumenty.

Protokoly z biskupských konferencí budou přezkoumány ještě státním církevním úřadem s hlediska politického a předány k tomu účelu soudruhem Holdošem soudruhu Fierlingerovi. Vytěžený materiál předá SÚC st.[átní] bezpečnosti a prokurátorovi Dr. Feješovi. Vzhledem k tomu, že dle sdělení soudruha Holdoše měla býti část rozhlasového a filmového materiálu z doby Slovenského státu po roce 1945 převezena do Prahy, provede šetření v tomto směru a vytěží vhodný materiál st.[átní] církevní úřad.

4) Propagace.

K zajištění propagace procesu po stránce politické nutno určit zodpovědného soudruha z kult.[urně]– prop.[agační] komise ÚV KSS.– Provede soudr.[uh] Holdoš.

5) Trestní oznámení.

Trestní oznámení bude podáno st.[átní] bezpečnostem do 6. listopadu v patřičném vyhotovení (obdobně jako v českém procesu.)

6) Žaloba.

Žaloba bude zpracována st.[átní] prokuraturou a projednána resortně do 13. listopadu; koncept žaloby bude pak dán členům komise k připomínkám do 20. listopadu a konečný koncept vedoucím soudruhům (soudruh Gottwald, Slánský, Zápotocký, Široký) k politickým připomínkám do 27. listopadu. Žaloba bude publikována 2. prosince, začátek přelíčení 5. prosince, rozsudek 9. prosince.

II. ČESKÝ PROCES.

Soudruh Holdoš navrhuje, aby soudr.[uh] Feješ byl zproštěn úkolu veřejného žalobce v českém procese. Po objasnění věci setrváno jednomyslně na původním usnesení. Koncept žaloby v českém procese bude zpracován do lhůty 1 týdne a rozdán členům politické komise k připomínkám. Definitivní koncept bude rozdán vedoucím soudruhům podle posledního usnesení a soudruhu Barešovi.

Další porada: svolá soudruh Fierlinger podle potřeby.

Bere se na vědomí, že soudruzi Havelka, Závodský a Klos provedou kontrolu všech opatření příprav slovenského procesu přímo na Slovensku.

Zapsal: Klos

NA Praha, f. Státní úřad pro věci církevní, kartón č. 189. Strojopis, 3 s.

32

1950, 19. október, Praha. Zápisnica z porady o príprave procesov s katolíckymi biskupmi.

ZÁPIS

o poradě o církevních procesech, konané dne 19. října 1950.

Přítomní: s. Bareš, Hendrych, Rais, Klos, Hub, Boura

Po předběžné diskusi usneseno:

- 1) Před zahájením procesu bude zintenzivněna propaganda proti Vatikánu. Na nejbližší poradě šéfredaktorů bude zdůrazněna nutnost v tisku, v rozhlasu a ve filmu ukázat pozadí Vatikánského boje proti míru a Sovětskému svazu. Vatikánské stanovisko k atomové pumě, k vraždění na Korei a v koloniích vůbec. Z vnitropolitických věcí nutno poukázat na poměr katolické propagandy k nedělní práci a k mládeži.

-
- 2) Základní linie procesu má zdůraznit jednak spojení mezi americkými imperialisty přes Vatikán a německým fašismem a domácími agenty z řad vysoké hierarchie, kteří za války kolabovali s Hitlerem. Proces má ukázat dvojí tvář papežské politiky, její protilidovou a vždy protinárodní tradici. Má ukázat nepřátelské stanovisko Vatikánu proti vytvoření samostatné republiky, podíl Vatikánské politiky na rozbití ČSR v roce 1938 a 1939 a současnou politiku Vatikánu, která bojuje za návrat Němců do Československa a Polska a za revisi československých a polských hranic. Do tohoto širokého rámce, který ukáže vysokou církevní hierarchii jako složitou, dobře organizovanou špionážní síť, má být zasazen vlastní proces, jehož úkolem bude dokázat konkrétní velezradu proti lidově demokratickému státu. V tomto širokém rámci se má pohybovat také propaganda tiskem, rozhlasem a filmem.
 - 3) Pro tisk bude vydávána každý den úřední zpráva. Rozsah této zprávy bude určen podle vhodnosti. Za pomoci propagačního oddělení ministerstva spravedlnosti, provede redakci zprávy s. Kořínek společně se soudruhy Hončíkem a Vorlem. Za politickou kontrolu zodpovídají s. Hendrych a s. Klos.²⁴⁷
 - 4) Film natočí z prvního dne dokumentární snímek. Budou-li k dispozici snímky obžalovaných z doby okupace, které svědčí o jejich kolaboraci s nacisty, bude uváženo o zařazení krátkého snímku do žurnálu, který by byl doplněn dokumentárními kontrastními záběry. Zvláštní film pro veřejnost nebude natáčen. Zařídí s. Klos se s. Hendrychem.
 - 5) Rozhlas přinese pravidelně denní záběry na zvukovém pásu. Rozsah přibližně 1/2 hodiny. Zprávy bude redigovat s. Beba. Kontrolou pověřeni s. Hendrych a s. Klos. Oba soudruzi zajistí také kontrolu nad vysíláním krátkovlnnými vysílačkami do zahraničí.
 - 6) Text dopisu, který předložil státní soud, bude doplněn o výzvu, aby krajské sekretariáty připravili veřejný ohlas. Dopis bude odeslán dálnopisem 4 – 5 dnů před zahájením procesu krajským tajemníkům. Zodpovídá s. Boura. S. Bareš dohodne se s. Slánským způsob, jak mají krajské sekretariáty připravit veřejné akce, které by seznámily veřejnost s politickým obsahem dopisu a zajistili jeho správný ohlas.
 - 7) Protokoly o procesu vydá ministerstvo spravedlnosti. Vydá zvlášť protokol o českém a o slovenském procesu. Kromě toho bude vydána jedna brožura, která má ukázat poměr Vatikánu k republice a k Sovětskému svazu a která má zhodnotit rozsáhlý politický materiál, který bude potřeba k přípravě procesu. Redakci brožury budou pověřeni soudruzi J. Žák a Ezrovič.²⁴⁸ (pod pseudonymem).

247 Rukou dopísané: *a s. Hub*.

248 Mikuláš Ezrovič, osvetový důstojník náhradného pluku (1945), novinár komunistického denníka Pravda, pracovník rozhlasu (1948 – 1968), potom žil v exile vo Švajčiarsku.

-
- 8) Redakční komisi pro slovenský proces pro vydávání úředních zpráv s. Viktory, Valášek²⁴⁹ a Zajac.²⁵⁰ Politicky bude zprávy přehlížet s. Baššovanský.²⁵¹ Českého procesu se zúčastní jedna delegace ze všech krajů Slovenska. Bude zařízeno přes ústřední sekretariát KSČ. Přípravy propagace na Slovensku dohodne se s. Baššovanský a s. Bareš. Ostatní úkoly provede s. Boura.
- 9) Ministerstvo spravedlnosti předloží včas koncept obžaloby soudr.[uhovi] Gottwaldovi, Zápotockému, Slánskému a Barešovi. K připomínkám. Soudr.[uhovi] Barešovi bude včas předložen nástin závěrečné řeči. Z iniciativy s. Bareše má ministerstvo spravedlnosti uvažovat o případném použití některého soudruha poslance – právníka jako veřejného žalobce jmenovaného ke státnímu soudu pro tento případ. Rovněž tak by mělo zajistit společně se SÚC nějakého politicky dobrého bývalého katolického faráře nebo přímo některého vlasteneckého kněze jako poradce prokurátora při procesu.

Zapsal: F. Boura

NA Praha, f. Ministerstvo spravedlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 128 a). Strojopis, 2 s.; NA Praha, f. Právní komise ÚV KSČ, a. j. 40, zložka 2. Strojopis, 2 s.

33

1950, 24. október, Praha. Zápisnica z porady pracovného kolektívu o príprave procesov s katolíckymi biskupmi a ich pomocníkmi na ministerstve spravodlivosti.

ZÁPIS

o poradě o podzimních církevních procesech, konané dne 24. X. 1950 na ministerstvu spravedlnosti.

249 Oskár Valášek (Weis), pracovník kádrového oddelenia ÚV KSS zameraný na činnosť slovenských nekomunistických strán (1947 – 1948), súčasne vedúci spravodajskej skupiny, ktorá po stránickej línii kontrolovala bezpečnostný aparát, bezpečnostný referent pri ÚV KSS (1949 – 1951), zaistený ŠtB r. 1951, r. 1953 spolu s ďalšími činiteľmi komunistickej ŠtB odsúdený senátom Najvyššieho súdu v Prahe za velezradu, sabotáž a vyzvedačstvo na 17 rokov väzenia. Z väzby prepustený r. 1960.

250 Ladislav Zajac, slovenský komunistický novinár, redaktor Národnej obrody (1945 – 1946), šéfredaktor denníka Práca (1946 – 1970), absolvent vysokej školy politickej pri ÚV KSČ (1960).

251 Štefan Baššovanský, slovenský komunistický politik, člen Predsedníctva a Sekretariátu ÚV KSČ (1949 – 1952), generálny tajomník a tajomník KSS (1950 – 1951), člen Predsedníctva ÚV KSS (1945 – 1951), degradovaný na pracovníka Slovenského pedagogického nakladateľstva. Dňa 27. 11. 1952, po vynesení rozsudku nad skupinou R. Slánský a spol. spáchal samovraždu.

Přítomní: ss. Bedrna, Belánsky, Čížek, Feješ, Havelka, Klos, Kopecký, Málek, Novák, Průša, Richter, Stehlík
Omluvení : ss. Boura a Cícha

Poradu zahájil s. Klos uvítáním přítomných soudruhů.

I. SLOVENSKÝ PROCES.

Nato podává s. Feješ zprávu o stavu příprav slovenského procesu. Po stránce technické byl rozšířen pracovní aparát o s. Trattnerovou.²⁵² Mimo to získal s. Feješ dvě zapisovatelky a přivede též jednu slovenskou stenografku. S. Feješ dostal materiál excerpovaný z obrázkových časopisů, není s ním však spokojen, protože fotokopie nejsou dobře čitelné a musejí z nich býti dělány výpisy. Dále dostal přehledy konsistorního materiálu od vnitra. Dostal též materiál ohledně Vojtaššáka, týkající se Vojtaššákova záporného vztahu k brigádám atd. Pokud jde o úkoly, které byly uloženy na minulé poradě, je prováděn výslech svědků. Tito svědci jsou hledáni přímo v terénu v krajích a nikoliv podle písemního materiálu. Kněží, kteří budou vedeni jako svědci budou se odvolávat na to, že veškerá jejich činnost byla konána na příkaz Vojtaššáka. Materiál týkající se uzavření dohody demokratické strany s luďáky – v tomto směru byl s. Feješ odkázán na s. Husáka a dostal vytěžený celkový materiál, ovšem dokumenty ještě nemá.

S. Stehlík k tomu uvádí, že některé dokumenty k této zprávě se nacházejí na státní bezpečnosti.

S. Feješ pokračuje v referátě, že do 3 dnů dostane materiál, který se týká zastrašování voličů před volbami 1946. Požádal též slovenský SÚC, aby obstaral některý politický materiál, na př. vývoj poměru státu a církve. Dále materiál o zázracích, ovšem jen zhruba, má s. Feješ slíbený od SÚC. Pokud jde o důkazní materiál o Státní radě, dodělává jeho zpracování s. Winter. Zítra budou dodáni svědci, dosvědčující asociální postoj Vojtaššákův. Jinak byl s vnitřem vyměněn materiál. Pokud jde o svědky, kteří by hovořili něco o katolické, luďácké a demokratické straně, navrhl s. Feješ, aby mimo uvedených svědků byl do Prahy dovezen Kempný a doporučuje, aby výslech Kempného provedl sám. Bude též třeba excerpovat časopis „Nové slovo“, což bude provedeno do dvou dnů. Z tohoto časopisu bude získáno značné množství materiálu. Dnes bude dán bezpečnosti seznam svědků.

U s n e s e n o: Tento týden bude vytěžena Vojtaššákova korespondence.

S. Bedrna upozorňuje na některý materiál, na př. dubnová dohoda luďáků s demokratickou stranou. S. Husák též upozornil s. Bedrnu na švýcarský týdeník Weltwoche, který minulý týden přinesl článek o Kolakovičovi, který je údajně v Číně, kde organizuje partyzán-

252 Alžbeta Trattnerová, prokurátorka bratislavského oddelenia Štátnej prokuratúry a sudkyňa bratislavského oddelenia Štátneho súdu (1950 – 1952), potom sudkyňa Krajského súdu v Košiciach.

ské jednotky. Ve Švýcarsku též měla vyjít celá Kolakovičova kniha.²⁵³ Také Sidor vydal za hranicemi knihu o své práci ve Vatikáně.²⁵⁴ Rovněž též šéf katolické akademie Sprinz²⁵⁵ vydal za hranicemi knihu o církevních poměrech na Slovensku.

S. Belánsky podává zprávu, že pokud jde o svědky, byli minulý týden předáni státní bezpečnosti, podrobnější výsledky zatím nejsou známy, podle informací jsou však slabé. Vlastenečtí kněží jsou zpracovávaní. Je sestaven seznam kněží, kteří byli persekuováni, je jich celkem 31, z toho 3 přicházejí v úvahu jako svědci (Bárta, Jánský). S Pöstenyím bylo hovořeno a navrhuje se, aby jako svědek nebyl slyšen, vzhledem k tomu, že zaujal naprosto záporné stanovisko. Budou snad stačit protokoly ze St.[átní] Rady, dosvědčující proti-židovský postoj Vojašašaka.

U s n e s e n o : Svědek Pöstenyi nebude slyšen jako svědek při hlavním přelíčení.

S. Belánsky pokračuje, že se mu podařilo získat nějaký materiál o zázraku v Tvrdomesticích. Farář Gajdošík²⁵⁶ by byl ochoten o tom svědčiti. K Tvrdomestickému zázraku ovšem podal svého času biskupský sbor prohlášení, že církev s ním nemá nic společného. Pokud jde o zázrak ve Zdobě,²⁵⁷ mohl by býti použit jako svědek bývalý řecko-katolický farář, nyní hlava diecése pravoslavné církve Kokinčák,²⁵⁸ který se tenkrát postavil proti zázraku. Zázrak v Uštednici²⁵⁹ by v procesu nepůsobil.

Soudruh Havelka je proti tomu, aby byl Kokinčák jako hlava diecése použit ke svědectví.

S. Belánsky se domnívá, že Kokinčák by mohl být vyslechnut zatím k vlastní informaci a nepoužit vzhledem k svému postavení v pravoslavné církvi jako svědek v procese.

253 T. Poglajen-Kolakovič nevydal samostatnou knihu. Z jeho rozhovorů s americkou novinářkou Gretty Palmer vznikla kniha: PALMER, Gretta: *God's Underground by Father George as Told to Gretta Palmer* [Božie podzemie očami otca Georgea, povedané Grette Palmerovej]. Appleton-Century-Crofts, Inc. : New York, 1949, 226 s. Slovenský preklad: *Božie podzemie*. Bratislava : Sekulárny inštitút Fatima, 1994, 227 s.

254 SIDOR, Karol: *Šesť rokov pri Vatikáne*. Scranton : Obrana Press Inc., 1947, 293 s.

255 Správne má byť Šprinc. Mikuláš Šprinc, slovenský rímskokatolícky kňaz, riaditeľ Slovenskej katolíckej akadémie v Bratislave (1942 – 1945), generálny tajomník Ústrednej charity. R. 1945 v exile v Ríme, od r. 1946 v USA, kde sa stal tajomníkom Spolku slovenských spisovateľov a umelcov, od r. 1954 zakladateľ a vydavateľ časopisu *Most*, od r. 1957 profesor jazykov a filozofie umenia v Borromeo. Informácia o tom, že Šprinc napísal knihu o cirkevných pomeroch na Slovensku, nie je presná.

256 Viktor Gajdošík, rímskokatolícky farár v Prašiciach, okr. Topoľčany, od r. 1938. Tvrdomestice boli filiálkou farnosti Prašice.

257 Obec Zdoba, okr. Košice vidiek, sa stala r. 1964 súčasťou novovytvorenej obce Sady nad Torysou.

258 Ján Kokinčák, pôvodne gréckokatolícky farár, ktorý r. 1950 prestúpil na pravoslávie, r. 1950 bol vymenovaný za generálneho vikára novozriadenej pravoslávnej eparchie so sídlom v Michalovciach.

259 Správne má byť Oščadnici, okr. Čadca. Údajné zjavenie v Oščadnici dostali dvaja chlapci – pastieri r. 1948.

U s n e s e n o: Kokinčák nebude vzhledem ke své funkci jako svědek v procesu vystupovat. Šetření ohledně vraždy faráře Veselého je v proudu, výsledky zatím nejsou žádné. Ve Škrábíkově archívu není žádný materiál v tomto směru. Jinak je na věcech, které byly uloženy, pracováno. Ze žádostí o milost podaných duchovními při amnestii v r. 1949 nelze nic vytěžit.

U s n e s e n o: s. Feješ a Bedrna připraví podrobný ideový plán k seřazení faktů a dokumentů k procesním účelům do příští porady.

S. Stehlík udává, že konsistorní materiál byl roztríděn. Také písemný materiál byl roztríděn a předán s. Moučkovi, který ho již užívá při výsleších. Výsledky všech tří obviněných se provádějí soustavně denně. Mimo to bylo přivezeno též několik svědků, kteří jsou též vyslycháni. Dr. Botek, který měl být vyslechnut uprchl.²⁶⁰ Pokud jde o svědky na svobodě, zatím vyslechnuti nebudou, vzhledem k nebezpeční vyzrazení.

S. Bedrna upozorňuje na Ing. Jurčoviče,²⁶¹ který byl odsouzen ve skupině Maximově.²⁶²

S. Stehlík dále upozorňuje, že byl vyhledán materiál ze „Spiknutí proti republice“, který stejně jako materiál volební byl předán s. Moučkovi.

Pokud jde o obviněné Vojtaššák již měkne, ovšem nedoznává jako Gojdič a Buzalka, že šlo o spiknutí proti státu.

S. Bedrna upozorňuje na Veroliniho cestu k Vojtaššákovi. V tomto směru podle informace soudruha Fejše je již vyšetřování v proudu.

U s n e s e n o: S. Cícha přezkoumá materiál žádostí o milost za účelem zjištění vhodných svědků. S. Cícha též zjistí nynější pobyt Hučka a Buranyče a sdělí ho soudruhu Stehlíkovi. Zjistí též, aby byli Hučko a Buranyč převezeni do Prahy, kde budou předáni Státní bezpečnosti.

U s n e s e n o dále, že Kempný bude přepraven ihned na Pankrác a předán Státní bezpečnosti, která jej vyslechne v přítomnosti s. Fejše.

260 Anton Botek, slovenský rímskokatolícky kňaz, riaditeľ Ústrednej katolíckej kancelárie (1946 – 1948), zaistený ŠtB v januári 1949, obvinený z vyzvedačstva, odsúdený senátom Štátneho súdu v Bratislave v júni 1949 na krátkodobý trest, po odpykaní trestu zaradený do pracovných táborov, v októbri 1950 utiekol z internačného tábora pre kňazov v Močenku, od apríla 1951 v exile v Ríme, zakladateľ Slovenského katolíckeho ústredia a časopisu Hlasy z Ríma, od r. 1957 žil v exile v Kanade.

261 Ferdinand Jurčovič, riaditeľ národného podniku Slovenský potravinársky priemysel (1946 – 1947), patril do katolíckeho krídla Demokratickej strany. Po odhalení vykonštruovaného „protištátneho sprisahania“ na Slovensku r. 1947 zaistený ŠtB. Senátom Štátneho súdu v Bratislave 15. 5. 1948 vo vykonštruovanom procese J. Kempný a spol. odsúdený na 7 rokov väzenia.

262 Správne má byť Maxoňovej. Peter Maxoň bol riaditeľ Zväzu slovenských výrobcov a dorábateľov pražcov. Po odhalení vykonštruovaného „protištátneho sprisahania“ na Slovensku r. 1947 zaistený ŠtB. Senátom Štátneho súdu v Bratislave 15. 5. 1948 vo vykonštruovanom procese J. Kempný a spol. odsúdený na 7 rokov väzenia.

S. Klos poznamenává k otázce církevní půdy, že by měl s. Feješ někoho pověřit speciálně zpracováním tohoto materiálu. Dále vyslechnout Vojtaššáka v tom směru, že nikdy nevezal na vědomí existenci Československé republiky.

II. ČESKÝ PROCES.

S. Klos konstatuje, že žaloba byla podána ve lhůtě. Bude ještě rozmnožena, jeden překlep dostane soudruh Havelka a dva budou dány s. Cíchovi. Komise na přezkoumání žaloby bude svolána s. Klosem na čtvrtek dopoledne. St.[átní] bezpečnosti bude dán úplný čisto-pis žaloby.

S. Čížek podává zprávu o dalším postupu prací. Jsou již zpracovány thèse závěrečných řečí, které budou předloženy v pátek 27. t.m. S. Čížek je toho názoru, že bude nutno udělat přehled fakt z Protektorátu. Dále soudr.[uh] Čížek uvádí, že ještě nedostal přehled církevní politiky od SÚC od r. 1945 – r. 1948 a po r. 1948. Od s. Cíchy dostal s. Čížek milosti duchovních, byli však celkem vybráni dva kněží.

U s n e s e n o: s. Čížek spolu s SÚC se podívá na amnesie kněží a SÚC s ním provede informativní poradu, k čemuž použijí i rozhlasové pásmo amnestovaných duchovních. S. Milén²⁶³ dodá ještě další zbývající materiál.

S. Klos navrhuje, aby v procese byl použit znalec mezinárodního práva, církevního práva a dále znalec bezpečnosti. Jde zejména o důkaz, že zásada podřízenosti je zneužívána pro špionážní účely.

U s n e s e n o: Bude předloženo jako návrh politické komisi.

s. Havelka má některé připomínky k výsledkům jednotlivých osob. Pokud jde o Zelu, není dost dobře jasné, o který z obou exkomunikačních dekretů vlastně jde.

Pokud jde o K u l a č e , říká tento, že mu bylo milejší fašistické Německo, než republika, ale neudává žádná konkrétní fakta. Bylo by dobře v případě Kulače vyslechnout faráře K o u l u .

K J a r o l í m k o v i : Soudruzi se snad nechali ovlivnit jeho postojem a tím, že mu není možno z okupace nic dokázat. Bylo by dobře slyšet premonstrátské duchovní.

Stejně tak k Č i h á k o v i , konkrétní fakta (Liga proti bolševismu)²⁶⁴ chybí.

S. Feješ ještě připomíná, že by bylo dobře před procesem projednat případ rušení bohoslužeb, aby se dokázalo, jak stát chrání náboženské obřady.

263 Ivo Milén (Imrich Müller), vedúci dôstojník ŠtB na odbore BA – veliteľstvo ŠtB (1947 – 1949), zástupca veliteľa ŠtB (1949 – 1951), zaistený v januári 1951 a 23. 12. 1953 senátom Najvyššieho súdu v Prahe vo vykonštruovanom procese O. Závodský a spol. odsúdený na 22 rokov väzenia za napomáhanie velezrade a sabotáž. Z väzby prepustený r. 1956.

264 Organizácia činná v Protektoráte Čechy a Morava, založená r. 1944.

K tomu uvádí soudruh Klos, že tento případ nelze použít, protože se jedná o věřící dělníky, kteří v podnapilosti způsobili v kostele výtržnost.

K propagaci procesu:

Věc byla projednána u soudruha Bareše.²⁶⁵ Dokumenty obou procesů zajistí ministerstvo spravedlnosti. Propagační brožuru, využívající všeho politického i církevního materiálu budou zpracovávat soudruzi Žák a Ezrovič. S. Kopecký ještě promluví se soudruhem Barešem, zda bude přibrán s. Jan Neuls. Tisk bude vydáván v rozsahu jako tomu bylo při procese s Horákovou a stejně tak rozhlas. Politickou zodpovědnost za tisk a rozhlas má s. Hendrych a s. Klos. Pokud jde o film, bude natočen pouze materiál k dokumentaci.

S. Kopecký referuje o rozdělení soudruhů pro práci v tisku, rozhlase a filmu pro český proces. Tiskové oddělení musí dostat žalobu, aby se mohlo zúčastnit prací na žalobě. S. Žák bude povolán do ministerstva k práci na přípravě brožury.

U s n e s e n o: ihned budou zahájeny všechny technické práce na brožure (zajistí soudruh Kopecký).

S. Kopecký zorganizuje zhotovení krátkého dokumentárního snímku z materiálu, který je k dispozici o okupační činnosti kněží a z materiálu o provedených procesech. Bude vypracován scénář.

U s n e s e n o: že soudruh Kopecký se zapojí do sběru obrázkového materiálu.

K otázce organizování veřejnosti.

Bylo usneseno na ÚV KSČ, že tento dodá vyjádření k dopisu s. Richtra včas, aby vše mohlo být zařízeno. S. Boura a s. Richter se ještě podrobně domluví.

U s n e s e n o: S. Richter vypracuje plán na organizování veřejnosti bez určení dat do příští porady.

Zahraniční tisk bude pozván pouze z pokrokových zemí a ze západu jen novináři u nás akreditovaní.

K manifestacím během procesu:

S. Bareš ještě projedná tuto věc se s. Slánským.

S. Kopecký ještě zjistí zda je v tomto směru vydáno nějaké rozhodnutí a jaké.

265 Pozri dok. č. 32.

Bezpečnosť sdělí s urychlením přešetření seznamu obhájců navržených pro proces. Zajistí s. Stehlík.

Bude třeba s urychlením vyřídít věc jmenování obhájců pro st.[átní] soud oddělení Bratislava – zajistí s. Cícha u s. Heráfa.²⁶⁶

Zapsala: Šrámková

*NA Praha, f. Ministerstvo spravodlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 128 a). Stro-
jopis, 4 s.; NA Praha, f. Státní úřad pro věci církevní, kartón č. 94. Strojo-
pis, 4 s.*

34

1950, 25. október, Praha. Informačný prípis štátneho viceprokurátora J. Feješa veliteľovi vyšetrovacej skupiny ŠtB M. Moučkovi v pripravovanom procese J. Vojtaššák a spol.

Štát.[na] prok.[uratúra] v Prahe

Praha, dňa 25. októbra 1950

Referent: Dr. F e j e š

Súdruhovi M o u č k o v i !

Z porad na Ministerstve spravodlivosti a v Bratislave vyplynulo, že žaloba proti slovenskej hierarchii má byť pojatá veľmi zoširoka, aby hierarchia vystupovala v nej jako spikleneck proti štátu, proti ČSR, proti SSSR a nepriateľ drobného ľudu.

Zvlášť sa treba zaoberať:

- a) Spoluúčasťou hierarchie (obvinených) pri rozbití ČSR,
- b) Kolaboráciou so Slovenským štátom,
- c) Činnosťou od r. 1945 do volieb 1946,
- d) Zasahovanie do volieb 1946,
- e) Do volieb 1948,
- f) Ostatná činnosť rozvratná a špionážna.

Treba vyzdvihnúť antisociálny charakter hierarchie, jej protichodné záujmy voči záujmom slovenského ľudu. Ukázať jej pravú tvár, že pod zámenkou boja za Boha, za vieru, zneužívala podľa pokynov Vatikánu a v tesnej spolupráci s reakciou doma i za hranicami náboženské cítenie slovenského ľudu, aby zvrátila našu nastúpenú cestu k socializmu a pomocou vojny privodila predmníchovské kapitalistické pomery. Že jej šlo o majetok (pozemky) a o moc. Nevie zabudnúť na zlaté časy hierarchie za „farskej republiky“ Tisu.

266 Otakar Heráf, prezidiálny šéf ministerstva spravodlivosti, stály poradca ministra spravodlivosti (1948 – 1954) pre prezidiálne veci (plánovanie, pracovné súťaže, záležitosti advokátov a notárov).

Že hierarchia bola (jej činnosť) nešťastím slovenského ľudu.

U Vojtaššáka treba zdôrazniť jeho antisociálny postoj k ľudu, ako cirkevného kniežata.

U Buzalku jeho špionážnu činnosť.

U Gojdiča vyzdvihnúť jeho snahu zneužiť gr.[écko] kat.[olícku] cirkev proti SSSR.

U jednotlivých obvinených budú v žalobe jednotlivé skutky rozdelené asi takto:

I. Vojtaššák:

1. Cirkevné knieža utláča drobný ľud (rozloha majetku, príjmy, banka, offa. Ružobmerská papiereň, útlak roľníkov, deputátnikov, civilné spory, exekúcie, pašienky).
2. Politická činnosť za I. ČSR. Podpora a účasť na boji HSLS.
3. Slovenský štát:
 - a) Štátna rada.
 - b) Preferovanie nemeckých farárov.
 - c) Prenasledovanie farárov z Poľska.
 - d) Propagácia národného socializmu.
 - e) Činnosť v HG, HSLS.
 - f) Polný vikár.
 - g) Víťanie slovenskej armády z poľského ťaženia a z ťaženia proti SSSR.
 - h) Iná podpora nemeckého vojnového úsilia
(súhlas k práci na strategických cestách [...]anových²⁶⁷
 - ch) Súhlas podriadených farárov na politické funkcie.
 - i) Postoj k povstaniu (list min.[istra] školstva a iné výroky).
4. Činnosť po oslobodení:
 - a) Od začiatku negatívny postoj (Šrobár,²⁶⁸ žurnalisti).
 - b) Spojenie s emigráciou (Sidor, Ďurčanský, Vicen,²⁶⁹ Speelmann,²⁷⁰ Pacelli,²⁷¹ Hlon[d].²⁷²
 - c) Spojenie s podzemím doma,

267 Prvé tri písmená v slove sú nečitateľné.

268 Vavro Šrobár, slovenský politik, aktivista agrárnej strany, minister s plnou mocou pre správu Slovenska (1918 – 1920), minister pre zjednotenie zákonov (1920), minister školstva a národnej osvety (1921 – 1922), profesor na Lekárskej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (1935 – 1937), predseda povstaleckej SNR (1944), poslanec Národného zhromaždenia (1945 – 1950), minister financií (1945 – 1946), čestný predseda DS (1945), zakladateľ Strany slobody (1946), minister pre zjednotenie zákonov (1948 – 1950).

269 Jozef Vicen, od r. 1946 v emigrácii v Rakúsku. V r. 1948 patril k spoluzakladateľom protikomunistického hnutia Biela légia. V r. 1957 odvečený orgánmi ŠtB z Rakúska do Československa, r. 1958 odsúdený na 25 rokov väzenia. Z väzby prepustený r.1968.

270 Správne má byť Spellmann. Francis Joseph Spellmann, americký rímskokatolícky arcibiskup, pápež Pius XII. ho 15. 4. 1939 vymenoval za arcibiskupa v New Yorku a v r. 1946 za kardinála.

271 Eugenio Pacelli, pápež Pius XII. Jeho pontifikát trval v r. 1939 – 1958.

272 August Hlon[d], pôvodne salezián, 24. 6. 1927 ho pápež Pius XI. vymenoval za arcibiskupa v Gnezdne, r. 1927 bol vymenovaný za kardinála, 13. 6. 1946 vymenovaný za arcibiskupa vo Varšave.

-
- d) Účasť na vytvorení tretej strany,
 - e) Aprílová dohoda s DS,
 - f) Volby 1946,
 - g) Február 1948,
 - h) Volby 1948,
 - ch) Exkomunikačné dekréty, pastierske listy s KA a vzbury 1949 (Veroníno),²⁷³
 - i) Teroristi,
 - j) Špionáž – zprávy pápežovi.

II. Buzalka:

1. Rozvratná činnosť 1937 – 1939,
2. Činnosť za Slovenského štátu,
 - a) Feldkurát v Poľsku a v SSSR,
 - b) Podpora režimu doma článkami, prejavmi apod.,
 - c) Spolupráca s Nemcami inak,
 - d) Povstanie (farár Kiss, Kolakovič a iné)
 - e) Duchovná zpráva HG, HM – prejavy.
3. Činnosť po oslobodení:
 - a) Rozvratná činnosť.
 - b) Špionáž (Jaško, Uhrín).

III. Gojdič:

1. Účasť na rozbití I. ČSR (Kolb, Vološinov,²⁷⁴ Sič)
2. Slovenský štát:
 - a) Zneužitie rím.[sko] kat.[olíckej] cirkvi proti SSSR,
 - b) Pomoc utečencov z Poľska a Ukrajiny.
 - c) Spolupráca s Nemcami.
 - d) Pastierske listy za podporu Slovenského štátu.
3. Po oslobodení:
 - a) Styky s benderovcami
(kláštory, falošné legitimácie a iné doklady, hľadanie spojov).
 - b) Pastierske listy, kázne, KA, vzbury),
 - c) Biskupské konferencie,
 - d) Špionáž.

Prehľad o zadováženom, lepšie o zadovážovanom dôkazovom materiáli.

1. Slovenský cirkevný úrad som požiadal, aby mi dodal do 8 dní prehľad vývoja pomeru medzi štátom a cirkvou za I. ČSR a od oslobodenia. Ďalej som od menovaného úra-

273 Správne má byť Verolino.

274 Správne má byť Vološin.

du žiadal: Rozlohu pozemkov cirkevných na Slovensku do februára 1948. Spracovať zázraky na Slovensku. Dať prehľad o podpore štátu na stavbu a opravy kostolov, obrazov a oltárov od oslobodenia. Zprávu o krížikárskej afére na Slovensku.²⁷⁵ Kolko máme vlasteneckých kňazov na Slovensku. Kolko bolo farárov za Slovenského štátu perzekvovaných a ako. Veľký prejav ministra Dr. Čepičku v akčnom výbore NF. Prehľad, v kolkých prípadoch slovenskí biskupi neobsadili miesta farárov, ušlých do zahraničia pre kolaboráciu za slov.[enského] štátu a naopak, v kolkých prípadoch od oslobodenia exkomunikovaných a pozbavili miesta farárov pre zapojenie sa do politického života.

2. O činnosti Kolakoviča má byť dôkazný materiál v spise proti nemu, ktorý je pripojený u spisu proti Machálekovi, vyžiadal som ho od gen.[erálnej] prok.[uratúry].
3. Od Ministerstva spravodlivosti som vyžiadal a dnes mám dostať dôkazný materiál o činnosti slovenskej emigrácie Ďurčanský, Sidor atď. zo spisu Komandera a spol.
4. Od sekretariátu KSS v Bratislave som dostal prehľad o činnosti reakcie na Slovensku do februára 1949, chýba však tam dokumentačný materiál, na ktorý sa pisateľ zprávy odvoláva.
5. Dnes som vyžiadal dialnopisom od Povereníctva spravodlivosti: 1. Všetky ročníky časopisu „Nové slovo“²⁷⁶ a iný dôkazný materiál, ktorého soznam je na koncepte pripojeného dialnopisu.

Navrhujem, aby na hlavnom pojednávaní boli vypočutí jako svedkovia na protisociálny charakter Vojtaššáka: 1. Ondrej Novák zo Spišského Podhradia, 2. Valent Gaduš zo Sp.[išského] Podhradia, 3. Martin Kožuško zo Sp.[išského] Podhradia, 4. Jozef Sakalík z Mečedeloviec, 5. Michal Repaský zo Sp.[išského] Podhradia, ktorých zápisničné výpovede u ľudových prokurátorov pripojujem s tým, žeby bolo treba preveriť postoj menovaných k režimu a podľa výsledku vybrať troch najlepších.

Dalej Vám zasielam prehľad činnosti Vojtaššáka v Štátnej rade s cit.[ovaním] dôkazného materiálu.

Žiadam Vás o zadováženie nasledovného dôkazného materiálu:

1. Požiadal som veliteľa KV StB v Bratislave, aby mi zaslal dôkazný materiál o zastrašovaní voličov na Slovensku – najmä na východe – pred voľbami 1946 benderovcami a farármi, aby nevolili komunistov. Odpovedal mi, že tento materiál nemá, že ho má MNO – Hlavná zpráva OBZ, resp. že je tento materiál zhodnotený v brožúre: „Pravá tvár benderovcov“, ktorú vydalo ROH – SNB, autorom ktorej je Václav Slávik.

275 Od konca roka 1945 sa na Slovensku rozšírilo nosenie malých kovových krížikov na golieroch kabátov. Bol to znak solidarity katolíkov proti obmedzovaniu ich práv. Bezpečnosť, komunistická strana a s ňou späté organizácie v tom videli spojenie s ilegálnym protištátnym hnutím.

276 Komunistický spoločensko-politický týždenník. Vznikol počas povstania r. 1944 z iniciatívy G. Husáka. Jeho vydávanie bolo obnovené po vojne r. 1945. R. 1952 jeho vydávanie zastavili, pretože mal povest' trúbúny tzv. slovenských buržoáznych nacionalistov. Vydávanie bolo obnovené r. 1968.

-
2. Od s. ministra Ďuriša vyžiadať dokumenty, ktoré chýbajú v prehľade činnosti reakcie na Slovensku do februára 1948, ktorý som dostal od ÚV KSS v Bratislave. (Dohoda z apríla 1946 medzi DS a ľudákmi.)
 3. Treba urgovať KV ŠtB v Košiciach, ktoré som svojho času prostredníctvom s. Stehlíka požiadal, aby zistilo, či teroristická činnosť prevádzaná utečencami z Poľska toho leta v okolí Spišskej Kapituly nejakým spôsobom nejaví mať súvislosť so Sp.[išskou] Kapitulou, alebo aspoň niektorou farou.
 4. Vyžiadať dokumenty ako ad 2) od s. Felcmanna²⁷⁷ na Akčnom výbore NF v Prahe.
 5. Potrebujem vedieť, či máte a koľko originálov stenografických záznamov o zasadnutiach Štátnej rady.
 6. Pre s. Holdoša potrebujem jeden opis pastorácie pre ťažké časy, ktorá bola nájdená u Vojtaššáka. Tento opis potrebujem do 17. hod. 26. 10. 1950.

Dr. Ján Feješ
[podpis]

A ÚPN, f. KS ZNB Bratislava, S-ŠtB Bratislava, Fond starých písomností, a. č. S-1410, r. č. 1582, J. Vojtaššák a spol. Strojopis, 6 s.

35

1950, 26. október, Praha. Poznámky štátneho viceprokurátora J. Feješa o koncepte obžaloby vo veci J. Vojtaššák a spol. z porady, na ktorej sa zúčastnil minister spravodlivosti Š. Rais.

POZNÁMKY

z porady u s. ministra o žalobe P-1, zo dňa 26. 10. 1950.

Poradie podľa politickej zodpovednosti žalovaných. U každého žalovať zvlášť jeho činnosť.

Vatikán nesmie vystupovať v žalobe ako hlavný obžalovaný. Treba zdôrazniť vlastný záujem obžalovaných: pozemky, moc.

Politická línia procesu má byť vo všeobecnej časti. Niektoré politické otázky nie sú tam zdôraznené. Napr. politika štátu, cirkvi a politika hierarchie k štátu.

Má tam byť politika Vatikánu všeobecne a okrem toho zvlášť jeho postoj k ľud.[ovým] demokraciám a k nám.

Politika hierarchie je cudzia záujmom nášho ľudu.

Formy činnosti. Metódy a ciele.

²⁷⁷ Jan Felcman, tajomník Ústredného akčného výboru Národného frontu, zodpovedný za cirkevnú politiku v r. 1948 – 1949.

Exkomunikačný dekrét má byť podčiarknutý (slabina Vatikánu).²⁷⁸

Vatikán posunúť do úzadia. Vykresliť súvislosť s celkovým medzinárodným sprisahaním imperializmu proti mieru. Rôzne linky.

Trochu do histórie. Nie sú to len špióni. Vždy proti ľudu a svoje záujmy zastávali. Pokúzať, koľko mali majetku. Hmotne zaistení boli. Nemali záujem na zákone o platoch, ale drobné duchovenstva.

Vystihnúť, že nejde o proti náboženskej ťaženie, ale že sa stíhajú vysokí činitelia hierarchie preto, že sa dopustili protizákonných zločinov. Náboženská sloboda je len teraz zaistená. Taktiež rovnosť vierovyznania. Ústava, trestný zákon, ochrana, výkon náboženstva. Košický program.

Tón žaloby má byť triezvy.

Literatúra: Ideológia a politika USA (knihu kúpiť).

Charakter spiknutia podčiarknuť:

Vylíčiť naše cirkevné politické pomery. Nejde o politickú perzekúciu kat.[olíckej] cirkvi. Výzvy. Začať rokom 1945 a len trochu do minulosti.

Zaoberať sa dohodou, ako sa štát o ňu pokúšal a prečo hierarchia nepristúpila, lebo už od dávna (okupácia) mala z triedneho hľadiska nepriateľský postoj. Nechceli akceptovať zarúčené slobody. Prečo? Naviazať politiku Vatikánu.

Iná úloha pred a po februári.

Retribúciu nie dopredu, lebo by vznikol dojem, že ich žalujeme pre ňu. Spiknutie po linke reakčných strán (Horáková). Toto je spiknutie po linke hierarchie. Vystihnúť súbežnosť. Proces postaviť na spiknutie a nie na retribúciu.

Minister: Poradie správne. Ukázať, ako ľud.[ová] demok.[racia] vyriešila otázku náboženskej slobody. Ústava. Trestný zákon. Všetky cirkvi hmotných starostí boli zbavené. Sú rovné prvý raz v našej histórii a majú prvú možnosť pôsobenia vo veciach viery. Ľud privítal tento vývoj aj drobní kňazi. Hnutie vlasteneckých kňazov, Velehrad.

Na druhej strane narazila vláda na zúrivy odpor hierarchie. Prečo? Už za I. ČSR neuznali ju. Mali sme aj v minulosti vlasteneckých kňazov. Tí boli prenasledovaní. Boli vždy protinárodní. Po tejto linke prispeli ku šponáži a vraždám. Tradícia (Pikolomíny – až po Opaska).²⁷⁹ To je logika dejín. Neuznali štátne hranice. Vid' hranice diecéz. Najmä na Slovensku. Zradcovskú činnosť za protektorátu žalovať, ak je žalovateľná, len treba rozriešiť otázky právne. Správne kvalifikovať.

278 V snahe posilniť postavenie a autoritu miestnych katolíckych cirkví v krajinách s komunistickými vládami a zabrániť politickej manipulácii s veriacimi, vydalo Sväté Ofícium 1. 7. 1949 dekrét o nezlučiteľnosti členstva katolíkov v komunistickej strane a ňou ovládaných organizáciách. Komunizmus sa považuje za materialistický a protikresťanský smer, ktorý iba navonok hlása, že proti náboženstvu nebojuje. Všetci tí, ktorí ako členovia alebo sympatizanti vedome a dobrovoľne obhajujú a propagujú komunistickú náuku, mali byť považovaní za odpadlíkov od cirkvi a exkomunikovaných. Súčasne strácali nárok na vysluhovanie sviatostí. Pápež Pius XII. schválil text dekrétu 30. 6. 1949. V oficiálnom vestníku Acta Apostolicae Sedis bol uverejnený 2. 7. 1949.

279 Eneáš Sylvius Piccolomini, pápež Pius II. (1458 – 1464), známy ako odporca husitov.

Tam, kde bolo zastavené trest.[né] konanie uvážiť obnovu. Kde ide, navliecť jednotnú činnosť – žalovať jednotu. Tam, kde nie, žalovať aspoň kriminálne činy a vyhýbať sa kvalifikácii podľa ustanovení prvého zákona na ochr.[anu] republiky. Za slub hodností slúžili nacistom. Obdobne ako Vatikán Hitlerovi. Viac protektorátu aj v úvode.

U jednotlivcov tiež vytrhnúť ich činnosť za Protektorátu.

Protinárodný a antisociálny postoj.

Po oslobodení nenávisť ľudu. U nich je posilnený, lebo sa im stráca pôda pod nohami.

Rozlíšiť dve rôzne etapy: 1.) Od oslobodenia do februára 1948

2.) po februári.

V 1.) mali dve politické strany, prostredníctvom ktorých presadzovali svoju politiku. (Legálne vládne strany. Podpora peniazmi. Ostávali v pozadí. Legálne vnikli do odborových org.[anizácií] a mládeže.)

Február rozbil túto ich legálnu základňu vo forme politických strán. Ostáva im ako legálna pozícia org.[anizácia] Cirkvi – fara (sekretariát), kostol, spoveď. Za peniaze štátu, ale nemajú stranu. Nemali v úmysle uzavrieť dohodu, aj keď sem-tam na oko ukazovali dobrú vôľu. Chceli dohodu takú, ktorá by bola našou kapituláciou. Poukázat na Maďarsko a Poľsko. Pritom farizejsky poukazovali na vládnych činiteľov, že niet u nich dobrej vôle. Budovali ilegalitu na legálnej základni. Centrálne riadená ilegálna sieť protištátna, ktorá ide do všetkých diecéz a cez ne na faru (Smerom dolu rozkazy, pastierske listy, ilegálne letáky a pod., opačné zprávy.)

Cieľ rozvrátiť ľud.[ovú] dem.[okraciu] a nastoliť kapitalizmus, v spojení s Vatikánom a v službách imperialistov v USA.

Metódy a prostriedky. Válka. Internunciatúry, vyslanectvá. Vatikán má byť prestúpený celou žalobou.

Vatikán sluhom imperializmu. Mier a válka. Dva tábory.

Konkrétna činnosť: ako to oni prevádzali a ako boli spojení. Jednou, dvoma vetami aj Mníchov, odtrhnutie Slovenska, Slovenský štát, hranice diecéz. Žalovať aj kriminálne činy.

Na začiatku žaloby vystihnúť, že ide o spiknutie proti republike. Dotknúť sa protisovietského zamerania politiky Vatikánu v rámci vojny a mieru. Nespomínať, že USA usilujú o zachovanie kapitalizmu. To je ich vec. Vyzeralo by to ako zasahovanie do ich vnútorných záležitostí. Otázku menovania cudzích zastupiteľstiev dohodnúť so Zamini. Žalobu skrátiť z 36 na 25 strán. Menej historických prezentov, len tam, kde ide o činnosť, ale nie všeobecne.

Buzalka: Čo sa stalo s jeho vecou pre kolaborantstvo, či bola žalovaná a či ide o totožnosť činov. Činnosť za okupácie silnejšie ak bola žalovaná, slabšie rozviesť, ak ňou chceme len doplniť charakteristiku.

Svedkov v žalobe nenavrhať.

V Norimberskom procese je dôkazný materiál o porade Hitlera a jeho spoločníkov z roku 1939, aké eventuality mali pre Slovensko: dať Maďarsku, Poľsku, okupovať, ale nakoniec sa rozhodli nechať ho stranou a využiť ako kludný nástupný priestor (Spis Frankov²⁸⁰ a zpráva

280 Karl Hermann Frank, nacistický politik, pôvodne právnik a kníhkupec, štátny tajomník úradu ríšskeho protektora v Protektoráte Čechy a Morava, generál zbraní SS a policie. Nemecký minister pre Pro-

Ečerova²⁸¹). Slováci nevideli Nemcov, vládli Slováci naoko. Je treba rozbiť falošnú domnienku samostatnosti Slovenského štátu a ukázať, kam to všetko smerovalo a aká perspektíva bola pre slovenský národ v prípade nemeckého víťazstva (nájst' článok v r. 1944 v Slováku, alebo Gardistovi²⁸² o vyhlásení Goebbelsa,²⁸³ alebo Ribbentropa²⁸⁴). Pokus Tukov a Machov²⁸⁵ v Trenčianskych Tepliciach presadiť národný socializmus.²⁸⁶ Odpor proti tomu zo strany Tisu a hierarchie, ktorá bola za premiešanie nár.[odno] soc.[ialistickej] ideológie kresťanstvom.

Materiál z Norimberku spracuje Dr. Donner.

Biskupské konferencie (zápisnice a doznanie Gojdiča) zaoberali sa otázkou pozemkovej reformy. To ich bolelo a preto bojoval Gojdič proti SSSR.

Nájst' zápisnice o biskupských konferenciách za Slov.[enského] štátu (Moučka).

ŠA Bratislava, f. Štátna prokuratúra, Spt III/I.-95/50, kartón č. 103. Strojopis, 5 s.

36

1950, 31. október, Praha. Zápisnica z porady pracovného kolektívu o príprave procesov s katolíckymi biskupmi na ministerstve spravodlivosti.

ZÁPIS

o poradě o podzimních církevních procesech konané dne 31. října 1950 na ministerstvu spravedlnosti

-
- tektorát Čechy a Morava (1943 – 1945). Po vojne retribučním ľudovým súdom v Prahe odsúdený na smrť a 22. 5. 1946 popravený.
- 281 Bohuslav Ečer, český sociálnodemokratický politik, od r. 1943 mimoriadny vyslanec československej exilovej vlády v Komisii Spojených národov pre vyšetrovanie vojnových zločinov, vedúci československého vyšetrovacieho tímu pre stíhanie vojnových zločincov (1945 – 1948), predseda československej delegácie na norimberskom procese (1945 – 1946), profesor medzinárodného trestného práva na Právnickej fakulte Masarykovej univerzity v Brne (1948 – 1950).
- 282 Periodikum Hlinkovej gardy, v r. 1939 – 1940 týždenník, v r. 1941 – 1945 denník. Zastával záujmy radikálneho krídla HSLS.
- 283 Josef Goebbels, nemecký nacistický politik, minister propagandy (1933 – 1945), ríšsky kancelár (1945).
- 284 Joachim von Ribbentrop, nemecký nacistický politik, nemecký vyslanec v Londýne (1936 – 1938), minister zahraničných vecí (1938 – 1945).
- 285 Alexander Mach, slovenský politik HSLS, hlavný veliteľ HG (1939 – 1945), minister vnútra Slovenskej republiky (1940 – 1945), podpredseda vlády Slovenskej republiky (1940 – 1944). R. 1945 v exile v Rakúsku, vydaný do ČSR, retribučním Národným súdom v Bratislave 15. 5. 1947 odsúdený na 30 rokov väzenia. Z väzby prepustený r. 1968.
- 286 V. Tuka sa 21. 1. 1941 zúčastnil kurzu veliteľov HG v Trenčianskych Tepliciach. Predniesol tu 14-bodový program slovenského národného socializmu.

Přítomní: ss. Bedrna, Belánsky, Cícha, Čížek, Feješ, Havelka, Klos, Kopecký, Málek, Neuls, Novák, Průša, Richter, Sedláček a Ziegler.

Poradu zahájil soudr.[uh] Klos uvitáním přítomných a ihned na to přistoupeno k referování jednotlivých soudruhů o uložených úkolech.

I. SLOVENSKÝ PROCES.

S. Feješ sděluje, že se s. Moučkou mluvil ve čtvrtek minulého týdne a předal mu výsledky šetření provedeného na Slovensku. Dále podává zprávu, že postup prací při latinských překladech je takový, že překladatelé do dneška večer budou mít roztríděn materiál, který bude skutečně překládán. S. Feješ dnes dostal z Bratislavy 10 spisů st.[átního] soudu proti duchovním, kteří provedli trestný čin na příkaz svých představených, dostal též brožuru „Pravá tvář benderovců“,²⁸⁷ výslechy duchovních vyslechnutých st.[átní] bezpečnosti v tom směru, na čí příkaz spáchali trestné činy, osm zápisů o výslechu civilních osob, které spáchali trestné činy (vzbouření) na podnět kázání, spis st.[átního] soudu proti Murinovi, došly též všechny ročníky „Nového slova“, Katolické noviny, které vyšly za Slovenského štátu, budou excerpovány na Slovensku. Byl požádán s. Pavlovský, aby dodal knihu vydanou Sidorom za hranicemi a Mikulášem Šprynzem²⁸⁸ článek z Weltwoche²⁸⁹ o Kolakovičovi, dále dostal příkaz ohledně zápisů ze st.[átní] rady, vypracovat přehledy o hranicích diecézí na Slovensku, které sousedí s Maďarskem a najít vhodnou osobu, která by zpracovala otázku půdy. Bezpečnosti byla předána zpracovaná zpráva o Vojtaššákově činnosti ve st.[átní] radě a svědci, kteří vyplynuli z civilních věcí (antisociální postoj Vojtaššáka), jde celkem o 5 osob. Byl vypracován ideový plán, který byl dán také s. Holdošovi; je vyhotoven s ohledem na poznatky, získané při vypracování žaloby v českém procesu. Pokud jde o korespondenci Vojtaššákovu, kterou měl s. Feješ probrat se s. Moučkou, doporučil s. Klos, aby s. Feješ se spojil event.[uelně] se s. Milenem.

S. Belánsky doplňuje zprávu s. Feješe hlavně pokud jde o svědky. Svědci z řad internovaných kněží byli oznámeni st.[átní] bezpečnosti a vyšetřování jest již v proudu, výsledky jsou dosti slibné. Pokud jde o svědky z řad vlasteneckých duchovních, je s nimi stále pracováno. Bylo též hovořeno se čtyřmi kněží, jsou to jednak Msg. Macháček,²⁹⁰ který

287 Ide o titul: SLAVÍK, Václav: *Pravá tvář banderovců. Akce B proti civilní síti*. Praha : ROH-Svaz zaměstnanců SNB, Orbis, 1948, 39 s. Slovenské vydanie: SLAVÍK, Václav: *Pravá tvář banderovcov. Akcia B proti civilnej sieti*. Praha : Orbis, 1949, 39 s.

288 Správne má byť Šprincom.

289 Pravícovo orientovaný švajčiarsky týždenník, vychádzajúci od r. 1933.

290 Pavol Macháček, slovenský rímskokatolícky kňaz, politicky sa exponoval v HSLS, potom v Čs. strane lidovej, r. 1939 v exile v Paríži a r. 1940 v Londýne, prívrženec skupiny okolo E. Beneša, člen Štátnej rady (1940 – 1945), jej podpredseda (1940 – 1942), r. 1941 v neprítomnosti Krajským súdom v Bratislave odsúdený na doživotie, po r. 1945 predseda Ústrednej správy cirkevných majetkov v Bratislave, farár v Bratislave (1946 – 1952), vo Svätom Jure a Holíči (1952 – 1966). Patril do skupiny tzv. vlasteneckých kňazov, spolupracujúcich s komunistickým režimom.

celkem velmi ochotně vypovídá, kaplan Doránsky,²⁹¹ který je ochoten dosvědčiti, že ho v r. 1946²⁹² Vojtaššák pod hrozbami exkomunikace donutil vzdát se kandidatury; dále je to Dr. Strehár,²⁹³ který by svědčil v tom směru, že hierarchie nutila duchovní ke čtení exkomunikačních dekretů a jako poslední farář Bardoš, který velmi dobře vypráví o poměrech ve věznici v Ilavě, kde byl za Slovenského státu vězněn. Všichni jsou ochotni dát své výpovědi písemně. Zatím bude pokračováno ve výsleších ostatních kněží. Jinak byl sebrán politický materiál, jako na př. poměr řecko-kat.[olické] církve, poměr státu k církvi a pod.

Na to podává zprávu s. Sedláček. Vyšetřování Vojtaššáka je spojeno s velkými potížemi a je obava, že jeho protokol nebude do lhůty hotov. Jinak Buzalka a Gojdič vypovídají velmi dobře a protokoly jsou připraveny. Také někteří ze svědků nejsou právě skvělí. Bezpečnost nemá přehled jak vypadá šetření na Slovensku.

Soudr.[uh] Cícha referuje pokud jde o Kempného, Hučka a Buranyče. Přes to, že bylo oznámeno bezpečnosti, že jsou na Pankráci, bezpečnost si je do dnes nevyzvedla. Připomíná dále, že manželka Kempného žádá o milost pro tohoto a bylo možno této okolnosti při výslechu použít.

Soudr.[uh] Klos je toho názoru, že by slovenský SÚC měl již pracovat na politické části žaloby. Dále navrhuje, aby s. Feješ předložil před příští poradou ideový plán a Stb zprávu o svědčích.

Soudr.[uh] Belánsky ještě uvádí, že pokud jde o zázraky, žádný materiál nebylo možno sehnat, zpráva bezpečnosti v tomto směru je velmi slabá. Pokud jde o Banskou Bystrici (vražda faráře Veselého) je to stejně slabé.

Soudr.[uh] Bedrna referuje, že k případu Veselého by měli být vyslechnuti také kanovníci. Věc vyšetřuje St.[átní] bezpečnost.

U s n e s e n o :

- 1) Soudr.[uh] Feješ předloží ideový plán ještě před příští poradou s. Havelkovi a s. Klosovi.
- 2) Bezpečnost převezme a provede výslech Kempného, Hučka a Buranyče s udáním o čem mají být svědci slyšení.
- 3) Bezpečnost vyšetří případ vraždy faráře Veselého
- 4) Bezpečnost vypracuje přehled vybraných a vyslechnutých svědků
- 5) SÚC připraví politickou část slovenské žaloby,
- 6) SÚC došetří případy zázraků.

291 Ondrej Doránsky, slovenský rímskokatolícky kňaz, farár v oravskej Rabči, súhlasil so svojou kandidatúrou na jednotnej kandidátke Národného frontu do Národného zhromaždenia pred parlamentnými voľbami v máji 1948. Urobil to aj napriek známemu rozhodnutiu biskupskej konferencie proti prijímaniu politických funkcií kňazmi. J. Vojtaššák O. Doránskeho suspendoval. Doránsky sa kandidatúry vzdal a svojho biskupa požiadal o zrušenie suspenzie.

292 Správne má byť 1948.

293 Dezider Strehár, slovenský rímskokatolícky farár v Košútoch. Biskup A. Lazík ho 8. 7. 1949 suspendoval, pretože neodvolal svoj podpis pod Ohlas štátnej Katolíckej akcie.

II. ČESKÝ PROCES.

Soudr.[uh] Čížek referuje, že dosud nedostal od s. Housky přehled církevní politiky od r. 1945. Dále obdržel s. Čížek celý spis o růžencových slavnostech. Zjišťují se machinace s pozemky na Bílé hoře.

Od s. Stehlíka nedostal dosud zprávu pokud jde o zacházení s personálem na církevních velkostatech. Vybrání svědků s amnestií nebylo dosud provedeno, tento úkol bude však splněn během dvou dnů. K závěrečným řečem: Úvod by byl všeobecně mezinárodně politický, nebude zvlášť historický, nýbrž jen ukáže papežskou politiku (přechod od nacistů na Američany), na to by pokračovala řeč s. Čížka, která by byla zaměřena přímo na jednotlivé obžalované. Po konkrétní činnosti by přišlo hodnocení z hlediska spiknutí (fakulty). Pak by se přešlo k dalším motivům činnosti obviněných (národní pojištění), pak celá charakteristika obžalovaných a postoj a k zhodnocení s návrhem trestů. Lhůta bude dodržena.

Soudr.[uh] Průša podává zprávu v tom směru, že úkoly uložené SÚC nemohly být splněny.

Soudr.[uh] Sedláček podává zprávu v tom směru, že u Zely se dosud nepodařilo usvědčit tohoto, že byl nejdůležitějším špiónem Matochy. Zela se vymlouvá, že ztrácí paměť. Přiznává se, že se pokusil o intervenci ve věci Forniho,²⁹⁴ že v r. 1945 s abatýší Vítkovou projednával konkrétně věci přejmenování německého řádu na český, čímž kryl kolaboraci. U Zely a Jarolímka se pokračuje ve vyšetřování. Jarolímek popírá ve věci kartotéky Gestapa. Jukl je vážně nemocen Tbc a vyšetřování je tím ztíženo. Jinak všichni obžalovaní setrvávají na výpovědích, které udělali a není obav, že by své výpovědi měnili. Byly provedeny udržovací výsledky a konfrontace některých obžalovaných a svědků, aby si tito na sebe zvykli.

Soudr.[uh] Havelka připomíná, že proces nesmí být namířen proti náboženství, ale naopak dlužno zdůraznit náboženskou svobodu u nás.

Soudr.[uh] Klos připomíná, že protokoly v českém procese jsou někdy příliš všeobecné, zejména tam, kde se mluví o okupační činnosti. Taktéž o špiónáži se mluví příliš všeobecně, bylo by třeba v tomto směru došetřit některé konkrétní věci. Dále by bylo třeba udělat plán došetření.

These závěrečných řečí musí býti vypracovány ještě tento týden, nejpozději v sobotu ráno a budou dodány všem členům komise, aby bylo lze o nich diskutovat. Potřebujeme konkrétnější materiál o majetku církve, SÚC by měl dodat tento materiál ještě tento týden. Žalobu bude nutno přepracovat.

Soudr.[uh] Čížek se zúčastní zítřejší politické komise.

Musí být též proveden operativní plán celého procesu.

Soudr.[uh] Richter upozorňuje, aby výpovědi byly individualisovány, aby nevyzněly příliš stereotypně.

294 Raphaele Forni, tajomník apoštolskej nunciatury v Prahe, r. 1939 jej správca, tajomník bratislavskej nunciatury (1939, 1942 – 1945), pridelený nunciature v Berlíne (1939 – 1942), chargé d'affaires a. i. Svätej stolice v ČSR r. 1945.

U s n e s e n o :

- 1) s. Čížek předloží v sobotu téze závěrečných řečí,
- 2) s. Čížek připraví spolu s bezpečností plán na došetřování, za účelem zjištění konkrétní činnosti špionážní a okupační
- 3) s. Čížek připraví operativní plán (lhůta 10 dnů),
- 4) bezpečnost – konkretisovat došetření o okupační a špionážní činnosti,
- 5) bezpečnost – vyslechne Týla o činnosti Jarolímkově.
- 6) SÚC – připraví přehled církevní politiky do r. 1945 (1 týden)
- 7) SÚC – připraví konkrétnější materiál o majetku církve /“/
- 8) SÚC – došetří svědky z vlasteneckých a amnestovaných kněží,
- 9) s. Cícha – bude urgovat s. Dresslera o vytěžení materiálu z Norimberského procesu s ohledem na slovenský štát a na události z r. 1939.

K otázce propagace.

s. Neuls podává informace, že s. Žák začne dnes odpoledne pracovat na brožuře. Pokud jde o dokumentární materiál, bude vytěžen z materiálu, který je u s. Čížka a Feješe.

U s n e s e n o :

- 1) soudruzi z tiskového oddělení se podívají po slovenském materiálu v rozhlase a filmu. K této práci se spojí se s. Čížkem.
- 2) s. Kopecký zjistí u s. Bareše jak vypadá otázka manifestační během procesu.
- 3) s. Kopecký do 14 ti dnů získá materiál (scénář) k filmu.

Pokud jde o orgasování veřejnosti, předložil s. Richter s. Klosovi plán, který bude předložen politické komisi.²⁹⁵

S. Richter dostal od Stb obhájce pro český proces, z nichž v úvahu připadá celkem 8 pražských advokátů. Seznam brněnských obhájců přicházejících v úvahu pro proces nebyl dosud předán. Pokud jde o advokáty pro slovenský proces byli zatím vybráni 4 advokáti.

Zapsala: Šrámková.

NA Praha, f. Ministerstvo spravedlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 128 a). Strojopis, 3 s.; NA Praha, f. Státní úřad pro věci církevní, kartón č. 94. Strojopis, 3 s.

295 Pozri dok. č. 37.

1950, 1. november, Praha. Zápisnica zo zasadnutia politickej komisie o príprave procesov s katolíckymi biskupmi.

ZÁPIS

o poradě o přípravě podzimních procesů, konané dne 1. listopadu 1950.

Přítomní: s. náměstek předsedy vlády Fierlinger, s. ministr Kopřiva, s. ministr Dr. Rais, s. Havelka za SÚC, s. Závodský za MNB, s. Klos za min.[isterstvo] spravedlnosti, s. Holdoš za slovenský SÚC, s. Dr. Čížek za Státní prokuraturu v Praze.

I. ČESKÝ PROCES.

Projednáni konceptu žaloby.

Koncept žaloby státní prokuratury v Praze proti Zelovi a spol. byl podkladem obšírné kritické diskuse. Na podkladě této diskuse

U s n e s e n o:

1) Žaloba bude státní prokuraturou podle výsledku diskuse přepracována, a to tak, že v politické části bude třeba vyjít od úlohy vysoké církevní hierarchie již v době první republiky, za okupace a široce rozvinout po r. 1945. Do tohoto rámce činnost žalovaných, při čemž okupační činnost pojmout do žalobního enunciátu jen pokud je naprosto dokázána a je možno jí subsumovat pod obecné trestní předpisy. Jinak použít ilustračně.

2) Přepracovaná žaloba bude do lhůty jednoho týdne znovu doručena všem členům politické komise k případným připomínkám.

Organisování veřejnosti k procesu.

Plán předložený ministerstvem spravedlnosti schválen s tou zásadní připomínkou, aby katolickým krajům byl dán k dispozici větší počet lístků pro účastníky hlavního přelíčení. Jinak změněny některé věci jen technického rázu. Plán připojen k originálu zápisu.

Pokud jde o účast zahraničního tisku

U s n e s e n o

pozvati ze západních zemí soudružské redakce z Itálie, Francie, Rakouska, Belgie. Věc bude ještě projednána ministerstvem spravedlnosti (s. Kopeckým se s. Geminderem),²⁹⁶ zejména pokud jde o pozvání též západního Německa a pokud jde o způsob pozvání vůbec.

296 Bedřich Geminder, český komunistický politik, od r. 1946 vedúci medzinárodného oddelenia Sekretariátu ÚV KSČ, riaditeľ zahraničného vysielania Československého rozhlasu. Zaistený ŠtB v novem-

II. SLOVENSKÝ PROCES.

S. Závodský predložil situačnú zprávu o vyšetřovaní ve věci proti Vojsaššákovi a spol.

U s n e s e n o :

- 1) Vyslechnuté kněze z internačních klášterů převzít do procesu do vazby StB.
- 2) Vyslechnout ještě svědky Kyselu²⁹⁷ a Cvinčeka²⁹⁸ ve směru dohody demokratické strany s katolickými kruhy z r. 1946.
- 3) Vzata na vědomí zpráva s. Závodského o svědku Pöstenyi (nemožnost použití k procesu jako svědka).

Propagace.

Byla vzata na vědomí zpráva s. ministra Raise, že propagační stránku slovenského procesu provedou soudruzi Viktory, Valášek a Zajac a politickou zodpovědnost má s. Bašťovanský.

III. POSUNUTÍ DAT PROCESŮ.

Vzhledem k tomu, že ve dnech 13. – 19. listopadu je konán v Londýně Světový mírový kongres²⁹⁹ a konání procesu v této době by nebylo dobré vnitro- ani zahraničně-politicky.

U s n e s e n o :

Český proces se odkládá na dobu od 27. listopadu do 2. prosince 1950, slovenský proces na dobu od 8. ledna do 12. ledna 1951.

Trestní oznámení ve slovenském procese podá státní bezpečnost vzhledem k odloženým lhůtám do 25. listopadu t.r.

Zapsal: Klos

NA Praha, f. Ministerstvo spravedlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 128 a). Strojopis, 3 s.; NA Praha, f. Státní úřad pro věci církevní, kartón č. 189. Strojopis, 3 s.

bri 1951. Vo vykonštruovanom procese proti tzv. imperialistickému protištátnemu sprisahaneckému centru na čele s R. Slánským 27. 11. 1952 odsúdený na smrť a popravený.

- 297 Ján Kyselý, slovenský politik Demokratickej strany, zástupca generálneho tajomníka DS (1945 – 1946), primátor mesta Bratislavy (1946 – 1948). R. 1947 krátko zaistený v súvislosti s vykonštruovaným „protištátnym sprisaháním“ na Slovensku. V januári 1948 vylúčený zo strany pre styky s komunistami a úsilie o rozbitie DS. Člen Ústredného akčného výboru slovenského Národného frontu, generálny tajomník Strany slovenskej obrody (1948 – 1952), povereník zdravotníctva (1951 – 1952), minister stavebných hmôt (1953), minister miestneho hospodárstva (1954 – 1957), minister – predseda vládneho výboru pre poľné, lesné a vodné hospodárstvo, podpredseda Národného zhromaždenia (1960 – 1966).
- 298 Andrej Cvinček, slovenský rímskokatolícky kňaz, poslanec a podpredseda Národného zhromaždenia za DS (1945 – 1946), poslanec a podpredseda SNR (1946 – 1948). Predstaviteľ katolíckeho krídla DS. Jeden z iniciátorov vzniku tzv. Aprílovej dohody.
- 299 Druhý svetový mierový kongres sa konal 16. – 22. 11. 1950 vo Varšave. Miesto konania bolo v poslednej chvíli presunuté z Londýna do Varšavy pre nesúhlas britskej vlády s konaním tohto podujatia.

1950, 7. november, Praha. Zápisnica z porady pracovného kolektívu o príprave procesov s katolíckymi biskupmi na ministerstve spravodlivosti.

ZÁPIS

o poradě o podzimních církevních procesech konané dne 7. listopadu 1950 na ministerstvu spravodlnosti.

Přítomní: ss. Bedrna, Belánsky, Cícha, Čížek, Feješ, Havelka, Klos, Málek, Neuls, Novák, Průša, Richter, Sedláček a Ziegler.

Poradu zahájil s. Klos uvítáním přítomných soudruhů

I. SLOVENSKÝ PROCES.

S. Havelka podává úvodem zprávu o výsledcích jednání v politické komisi. V komisi bylo dohodnuto, že státní prokuratura přepracuje žalobu. Plán organisování veřejnosti byl schválen s tím, aby katolickým krajům byl dán k dispozici větší počet lístků. Pokud jde o účast zahraničního tisku, budou pozvány ze západních zemí soudružské redakce – Itálie, Francie, Rakousko a Belgie. Jinak bude účast novinářů ze západních zemí projednána s. Kopeckým se s. Geminderem. U slovenského procesu je třeba doplniti výběr svědků. Kněží z internačních klášterů, kteří přicházejí v úvahu jako svědci, budou do procesu vzati do vazby státní bezpečností. Bylo vzato na vědomí, že Pöstenyi nebude moci být použit jako svědek; jinak bude ještě vyslechnut svědek Kysela a Cvinček. Byla též vzata na vědomí zpráva o propagaci, přednesená s. Raisem.

Nejzávažnějším usnesením byla změna termínů procesů vzhledem k zasedání světového mírového kongresu, a to u českého procesu od 27. XI. do 2. XII., u slovenského procesu od 8. – 12. ledna 1951. trestní oznámení ve slovenském procesu podá státní bezpečnost do 25. t.m. dohodnuto dále, že žaloba ve slovenském procesu bude vypracována do 10. 12. t.r.

K revisi úkolů z minulé porady:

- 1) Ideový plán celého procesu – byl již s. Feješem předložen. K tomuto plánu bylo předloženo též roztrídění materiálu.
Návrh s. Feješe na zpracování žaloby schválen (těžištěm žaloby bude trestní činnost obviněných od osvobození) s tím, že soudruzi k němu budou opatřovati průvodní materiál.
- 2) Příprava politické části slovenské žaloby – lhůta ještě běží. Do příští schůze připraví SÚC s. Feješovi podklad pro politickou část žaloby.
- 3) Zázraky – nějaký materiál byl vytěžen, je ho však málo a není naděje na další. SÚC připraví tento materiál do příští porady a bude použit jen k ilustraci.
- 4) Materiál o církevní půdě – je připravován s. Feješem.

Nato s. Feješ podává zprávu. Do zítřka (8. XI.) ráno bude latinský překladatel hotov se všemi překlady, které mu byly uloženy. Byly získány všechny ročníky „Nového slova“ a excerpta budou hotova do zítřka ráno. Byla též získána Sidorova kniha, ze které však pro

její alibistický postoj nebude možno mnoho vytěžit. Bylo třeba ještě získat dvě Sidorovy knihy, které vydal v r. 1934, a to „Andrej Hlinka“³⁰⁰ a „Slovenská politika na půdě pražského sněmu“.³⁰¹ Sprintzovy³⁰² knihy ani články z Weltwoche nebylo možno získat. V materiálu o hranicích diecesí získal s. Feješ dvě čísla Právního obzoru, kde je o této otázce hovořeno. Bylo zjištěno, že Buzalka nebyl trestán. S. Feješ též hovořil se s. Milénem a probral s ním otázku svědků; s. Milén slíbil, že do včerejška sdělí své stanovisko, na včerejší poradě se s. Moučkou pak bylo dohodnuto těchto 18 svědků:

Uhrín, Anna Bérova,³⁰³ Obtulovič, Kempný, Maxoň, Tomanócy,³⁰⁴ Irha,³⁰⁵ Štefan Bača,³⁰⁶ Jozef Betušiak, Josef Hrbek, Gaduš, Sakalík, Repašký, Hučko, Buranyč, Hopko, Ursíny a Havrila.

Při tom dohodnuto s Stb o kterých okolnostech uvedení svědci mají být slyšeni.

S. Bedrna připomíná, že v souvislosti s Havrilou existuje nějaká dívka, která uvádí, že prováděla špionáž na příkaz Gojdiče.

S. Feješ pokračuje, že pokud jde o zraněného dělníka, kterého odmítl Vojtaššák vzít do auta, nevypadá věc nadějně.

S. Belánsky informuje, že bylo provedeno s kladným výsledkem přešetření čtyř vlasteneckých kněží. Byli by to duchovní Kalina, pak by přicházel v úvahu Dr. Belo Kováč³⁰⁷ a Dr. Vysocký. Dále by přicházeli v úvahu Bardoš, Stochár³⁰⁸ a Doránsky.

300 Ide o titul: SIDOR, Karol: *Andrej Hlinka (1864 – 1925)*. : Bratislava, Kníhtlačiareň sv. Andreja, 1934, 565 s.

301 Ide o titul: SIDOR, Karol: *Slovenská politika na pôde pražského snemu (1918 – 1938)*. : Žilina, Typ. kníhtlač Andreja, 1943, 1. zv., 368 s; SIDOR, Karol: *Slovenská politika na pôde pražského snemu (1918 – 1938)*. : Žilina, Typ. kníhtlač sv. Andreja, 1943, 2. zv. 327 s.

302 Správne má byť Šprincove.

303 Správne má byť Bárová.

304 Jozef Tomanócy, generálny vikár Spišskej diecézy (1943 – 1950). Nesúhlasil s vymenovaním „pokrokového kňaza“ Ondreja Scheffera za riaditeľa biskupskej kancelárie. ŠtB ho zaistila v októbri 1950. Bol internovaný v rôznych táborech pre kňazov, r. 1953 v Prahe po fyzických tortúrach odsúdený na 12 rokov väzenia. Z väzby prepustený r. 1960.

305 František Irha, slovenský rímskokatolícky kňaz, kaplán v oravskej Rabči. ŠtB ho zaistila v novembri 1949, obvinený z inšpirácie vzbury veriacich v Rabči 26. 6. 1949. Senát Štátneho súdu v Bratislave ho vo vykonštruovanom procese 3. 10. 1950 odsúdil na 9 rokov a 10 mesiacov väzenia. Podobne ako Š. Bača bol prinútený vypovedať ako svedok v procese so svojím biskupom J. Vojtaššákom. Z väzby bol prepustený r. 1958.

306 Štefan Bača, slovenský rímskokatolícky kňaz, správca farnosti vo Vikartovciach v Spišskej diecéze. Zaistený ŠtB vo februári 1950, obvinený zo škodlivých kázní, ktoré boli kvalifikované ako zločin velezrady a 13. 9. 1950 vo vykonštruovanom procese odsúdený senátom Štátneho súdu v Bratislave na 9 rokov väzenia. V čase, keď čakal na odvolávacie konanie pred Najvyšším súdom, prinútili ho k svedeckej výpovedi proti biskupovi J. Vojtaššákovi, podľa ktorej ho biskup pod hrozbami nútil prečítať „škodlivé“ pastierske listy a exkomunikačné dekréty. Zomrel vo výkone trestu r. 1957 v Brne.

307 Belo Kováč, slovenský rímskokatolícky kňaz, primátor Bratislavy (1938 – 1944), zaistený r. 1945. Retribučným Okresným ľudovým súdom v Bratislave 20. 9. 1947 oslobodený. V revízii procesu 16. 11. 1948 pred Ľudovým súdom v Bratislave odsúdený na jeden rok pracovného tábora.

308 Správne má byť Strehár.

K svědku Šimkovi uvádí s. Bedrna po osobní rozmluvě s tímto, že by nebylo vhodné uvádět ho jako svědka.

S. Havelka navrhuje vyslechnout k antisociálnímu postoji Vojtaššáka jako svědkyni nějakou ženu.

S. Klos navrhuje, aby bylo zjištěno ze stávajících spisů, zda v teroristických skupinách nevystupují nějakí kněží.

S. Feješ k tomu uvádí, že bezpečnost již v tomto směru má nějaké pokyny. S. Feješ také prohlédne spisy, týkající se teroristických akcí.

Bezpečnost na příští schůzi přinese již písemnou zprávu pokud jde o svědky.

S. Belánsky ještě připomíná okolnost vraždy faráře Veselého. Bylo zjištěno, že tento byl v semináři. K jeho zatčení došlo tak, že jednoho večera odešel do kina a mezi tím ho hledalo gestapo které obsadilo seminář, Veselý byl pak ihned po návratu zatčen. Škrábík údajně provedl nějaké kroky k jeho zproštění. V tomto směru by měl být vyslechnut přítel Veselého Kostov.³⁰⁹

S. Belánsky předat věc bezpečnosti.

U s n e s e n o :

Svědci z Ilavy budou převezeni do Prahy a vzati do vazby dle rozhodnutí politické komise.

S. Feješ vypracuje akční plán budoucí práce a celého procesu i s termíny.

S. Richter udává, že dostal od bezpečnosti kádrové posudky ohledně pěti advokátů, navržených pro slovenský proces, kladně byl prověřen pouze jeden.

U s n e s e n o :

Z advokátů pro slovenský proces přicházejí v úvahu Badík a Otlyk. Soudruzi se ještě podívají po venkovských advokátech, v krajním případě by byl použit Rampášek.

S. Sedláček podává zprávu, že protokoly se všemi obžalovanými jsou již zpracovány a také práce se svědky slibně pokračuje.

II. ČESKÝ PROCES.

K uloženým úkolům:

1) These závěrečných řečí.

S. Čížek k tomu předložil již these závěrečných řečí a pro informaci podává stručnou zprávu o obsahu thesís.

S. Havelka navrhuje změnění pořadí v thesích, a to nejprve okupační činnost, pak pookupační činnost a jako poslední bod činnost jednotlivých obžalovaných. Navrhuje dále zdůraznění spiklenecké sítě.

S. Klos je toho názoru, že obě části závěrečných řečí nejsou vyvážené. S. Feješ by měl zahrnout činnost vysoké církevní hierarchie a Vatikánu v době rozbití státu; činnost by

309 Peter Kostov, slovenský římskokatolický kněz, profesor teologického učiliště v Banskej Bystrici, v r. 1950 – 1954 internovaný.

měla být více navázána na naše poměry, zdůrazněny všechny prostředky boje Vatikánu (Vatikánský rozhlas a pod.) a nakonec položit otázku, kde stojí obžalovaní – tam kde stojí dnes Vatikán, na straně západních kapitalistů. Na závěr pak by měl požádat o vynesení tvrdého rozsudku.

S. Čížek by postavil svou řeč tak, že by mluvil konkrétně k činnosti obžalovaných, která musí být promítnuta do širšího rámce. Ukázat na př. chování žalovaných za okupace. Na konec postavit krátký ale důrazný závěr a konfrontovat politiku církve s politikou strany a lidu.

U s n e s e n o :

16. listopadu dodá s. Čížek přepracované these závěrečných řečí, které budou předloženy politické komisi.

- 2) Plán na došetření. Byl vypracován bez bezpečnosti, pro velké zaneprázdnění této. Připomínky byly zaslány s. Moučkovi, který na nich pracuje. Pokud jde o fakta, budou vpracována přímo do protokolu.

- 3) Operativní plán.

S. Čížek navrhuje rozdělit procesní dny podle jednotlivých fakt. Tím by na příklad na první den připadala činnost okupační a obvinění by byli vyslechnuti jen k této okolnosti atd.

Proti tomu je zásadně s. Klos, protože by zahraniční poukazovalo na to, že vytahujeme teprve nyní okupačné věci. Již první den přelíčení musí být jasné, proč obžalované soudíme, t.j. pro špionáž a velezradu. S. Klos je pro to, aby ke každému konstitutu byly hned čteny písemné důkazy.

U s n e s e n o :

S. Čížek předloží operativní plán celého procesu do příští rady.

- 4) Přehled církevní politiky do r. 1945.

Byl předán s. Čížkovi.

- 5) Zpráva o církevním majetku. Bude dohotovena v nejbližších dnech. S. Průša hovořil s farářem Saňkou z Radnic, který je ochoten svědčiti. Pokud jde o amnestované kněze, existuje ve druhé skupině pouze jeden.

- 6) Materiál o Norimberském procesu.

S. Cícha podává zprávu, že po urgenci s. Dresslera podá s. Donner zpracovaný materiál do čtvrtku 9. listopadu t.r. Ovšem v Norimberském procesu se o Slovenském štátu mnoho nemluví.

U s n e s e n o :

- 1) S. Neuls do príští porady předloží návrh na organisování projevů vlasteneckých kněží.
- 2) Na příští poradu bude připraven:
 - a) operativní plán,
 - b) vypracována souhrnná zpráva po všech stránkách,
 - c) plán organisování veřejnosti a plán technické přípravy procesu.

U s n e s e n o dále k termínům procesu:

23. listopadu t.r. – publikace žaloby obviněným,
24. listopadu t.r. a 25. listopadu t.r. – provedení instruktáže senátu v kostce,
27. listopadu dopoledne – tisková konference; téhož dne večer přinese žalobu rozhlas
a v úterý nato denní tisk.

Soudruzi z bezpečnosti předloží do 17. listopadu všechny protokoly a vrátí všechny doklady.

Zapsala: Šrámková

*NA Praha, f. Ministerstvo spravedlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 128 a).
Strojopis, 4 s.*

39

1950, nedatované (asi začiatok novembra), Bratislava. Náčrt ideového poňatia obžaloby vypracovaný štátnym viceprokurátorom J. Feješom pre predsedu SIÚC L. Holdoša.

NÁSTIN IDEOVÉHO POŇATIA SLOVENSKEJ ŽALOBY.

Nakolko s. Holdoš chcel vedieť, či v žalobe bude dodržaná línia dohodnutá v lete v Bratislave, urobil som mu nástin ideového poňatia žaloby, pričom som sa pridržal smerníc, daných pri hodnotení I. žaloby na ministerstve spravodlivosti dňa 26. 10. 1950:³¹⁰

Žaloba bude mať dve časti. V prvej sa rámcove vylíči vnútroštátny a medzinárodný vývoj, rozvetvené spiknutie, do ktorého zapadá žalovaná činnosť obvinených 1 – 3, ktorá bude konkretizovaná v druhej časti.

Politická línia procesu bude v časti prvej. Obvinení budú postavení do svetla nepriateľov drobného ľudu, republiky, SSSR, pokroku a mieru. Bude zdôraznené, že im ani teraz nejde a ani v minulosti nešlo o nič iné, ako o moc a o majetky.

Ťažisko žaloby bude v časti druhej. V protištátnej činnosti (rozvrat a špionáž) proti republike od oslobodenia. Pritom vo všeobecnej časti budú bráni na zodpovednosť aj za zločiny klérofašizmu za Slovenského štátu. Z tejto ich činnosti (za Slov.[enského] štátu) bude žalo-

310 Pozri dok. č. 35.

vané to, čo sa žalovať dá, pre neplatnosť nariadenia č. 33/45 Sb. n. SNR.³¹¹ Spojitosť s Vatikánom a imperialistami, bude podčiarknutá v súvislosti s celkovou činnosťou hierarchie (jej reakčné časti) a s konkrétnymi trestnými činmi, ale tak, aby nebol žalovaný Vatikán priamo a obvinení sa nejavili ako púhy nástroj Vatikánu, ale ako plnozodpovední predstavitelia hierarchie u nás, ako osoby zodpovedné za svoju činnosť.

Bude sa vychádzať v žalobe z oslobodenia v r. 1945 a v hľadaní koreňov terajšieho protištátneho postoja z obvinených sa prejde na Slovenský štát, I. ČSR, Vatikán a imperialistov.

VŠEOBECNÁ ČASŤ OBŽALOBY:

Vylíčiť politiku štátu voči cirkvi od oslobodenia dodnes. Poukáže sa na ústavu, trestný zákon, zákon o materiálnom zabezpečení cirkvi a nato, že naša ľudovodemokratická republika prvá v našich dejinách zabezpečila cirkvám možnosť plne sa venovať svojmu poslaniu, zaviedla rovnoprávnosť medzi jednotlivými cirkvami.

Ukáže sa, že drobný ľud, aj katolícky a drobné duchovenstvo prijalo tento postoj štátu k cirkvám a zapojili sa do budovateľského úsillia.

Naproti tomu sa poukáže na to, že vysoká hierarchia (Čársky,³¹² Vojtaššák) hneď na začiatku zaujali nepriateľský postoj k ľudovodemokratickej ČSR.

Hierarchia od oslobodenia do februára 1948 udržovala spojenie s ľudáckym podzemím, usilovala o vytvorenie tretej strany, v ktorej mala oživiť bývalá HSLS. Vydávala protištátne letáky. Bola v spojení so zahraničnou emigráciou (Ďurčanský, Sidor). Spolupôsobila uzavretiu aprílovej dohody 1946. Vo voľbách sa zasadila o víťazstvo DS. Svoje pozície na linke cirkvnej využívala k sústavnému štvaniu proti republike pod zámienkou boja za náboženskú slobodu. Pritom do februára 1948 ťažisko jej protištátnej činnosti ostáva na linke politickej strany DS a SSI.

Po februári 1948 legálnu organizáciu cirkevnú využíva pre protištátnu činnosť centrálnie riadenú. Jej sieť ide do všetkých diecéz a do všetkých fár. Smerom dolu, vo forme pastierskych listov, letákov, exkomunikačných dekrétov a pod. (Organizovanie vzbúr). Smerom hore vo forme zpráv. (Krížikové akcie, zázraky, zastráňovanie pri voľbách, postoj k novým zákonom, novým formám práce, rozširovaním socialistického sektoru v poľnohospodárstve).

Biskupské konferencie, exkomunikačné dekréty, hrubé zneužívanie náboženského cítenia časti slovenského ľudu. Spolupráca s Vatikánom prostredníctvom internunciátúr.

Poukáže sa na pokus vlády sjednať dohodu. Že na oko vyjednávali, ale len preto, aby v očiach veriacich demagogicky mohli poukazovať veriacim, že zodpovednosť za stroskotanie vyjednávaní nesie vláda.

311 Retribučné nariadenie č. 33/1945 Zb. n. SNR o potrestaní fašistických zločincov, okupantov, zradcov a kolaborantov a o zriadení ľudového súdництва bolo prijaté 15. 5. 1945.

312 Jozef Čársky, slovenský rímskokatolícky biskup, vymenovaný za biskupa pápežom Piom XI. 30. 3. 1925, administrátor Rožňavskej diecézy, 12. 11. 1925 Košickej diecézy, r. 1950 izolovaný, r. 1951 zložil sľub vernosti štátu a režimu.

V minulosti spolupracovali so všetkými režimami, spolu s feudálnym Rakúsko-Uhorskom, ČSR a najmä so Slovenským štátom. Pričom I. ČSR hierarchii a Vatikánu neprirástla príliš k srdcu, čoho dôkazom sú dodnes neupravené hranice diecéz v súhlase s hranicami štátu.

Prečo tento nepriateľský postoj k ľudovodemokratickej ČSR? Lebo si boli na čistom, že sú ohrozené ich majetky a ich moc. Aj keď je cirkev srastlá s feudalizmom svojou hospodárskou bázou, usmierila sa s kapitalistickými štátmi, lebo vždy ešte mala možnosť brať účasť (latifundie, priemysel, banky) na vykorisťovaní.

Ukáže sa proti čomu bojovali. Prierez výstavby Slovenska, zvyšovanie životnej úrovne, odstránenie príslovečnej slovenskej biedy, industrializácia Slovenska za pomoci českých zemí, postavenie slovenského národa v novej ČSR a na druhej strane prierez Slovenska za Rakúsko-Uhorska, I. ČSR a Slovenského štátu. Štatistika, stav majetku cirkvi, celkove a majetok a dôchodok Spišskej Kapituly, spišského biskupstva. Vykorisťovanie deputátnikov, nájomcov, biskupských pašienok, branie vysokých úrokov kapitulskou bankou a poukáže sa na Vojtaššákové disciplinárne pravidlá. Pozemková reforma prvá a druhá, záujem cirkvi.

Účasť na rozbití I. ČSR a už predtým reakčná politika HSLS na pôde parlamentu, aj inak. Zodpovednosť za zločiny Slovenského štátu je daná tým, že klérus bol vedúcou silou HSLS. Napr. Vojtaššák najbližší spolupracovník Hlinkov bol podľa vlastného doznania členom Štátnej rady I. a II. ako exponent cirkvi.

Piešťanský manifest,³¹³ Žilinská dohoda,³¹⁴ 14. marec 1939, štvanie proti komunizmu a SSSR už od r. 1918, propagácia nacizmu, napomáhanie vojnového úsilia Nemcov, zrada Slovanstva a slovenského národa za povstania, rasistické zákony a prax, potlačenie slovenského národného povstania, masové hroby, to všetko je dôsledok protikomunistického štvania, separatistického úsilia vedúcich činiteľov HSLS, v ktorej klérus bol na vedúcom mieste.

Ukáže sa, akú účasť mali farári v štátnom aparáte, verejnom živote, v HSLS a v HG a že k tejto účasti dostávali súhlas, ba často boli nútení svojimi biskupmi. Biskupský sbor dal požehnanie Slovenskému štátu a Tisovi.

Na konci Slovenského štátu sa HSLS pripravovala na prechod do ilegality (Piešťanský sjazd v januári 1945,³¹⁵ Ďurčanského smernice pre ďalší postup, emigrácia) a [v] spojení s ňou V. kolóna doma (terorista Vicen a spol.)

Gojdičovi úsilie zneužila gr.[écko] kat.[olícka] cirkev proti SSSR, benderovci, federácia stredoeurópskych štátov.

Na hlavnom pojednávaní sa pre oživenie pamäti znovu oboznámia niektoré dokumenty z Tisovho procesu. V súvislosti so zodpovednosťou obvinených za Slovenský štát bude treba

313 Dokument prijatý na 7. zjazde HSLS v Piešťanoch, ktorý sa konal 19. a 20. 9. 1936. Znamenal zvýšenie radikalizmu a opozičnosti HSLS.

314 Dohoda pravícových politických strán, činných na Slovensku, ktorou si osvojili návrh zákona o autonómii Slovenska, autonómia v rámci ČSR bola vyhlásená ako konečné riešenie štátoprávneho usporiadania, autonómnu vládu mal zostaviť J. Tiso.

315 Dňa 14. 1. 1945 sa v Piešťanoch zišiel sjazd mladej generácie, sympatizujúcej s HSLS. Účastníci prijali manifest, v ktorom sa vyslovili za ďalšiu existenciu Slovenskej republiky.

rozbiť legendu o suverenite Slovenského štátu (Dokumenty z Norimberského procesu a Sidorova kniha, vyšla v zahraničí). Ďalej ukázať, akú perspektívu mal slovenský národ v prípade Hitlerovho víťazstva a akú má dnes v ČSR, orientovanej zahraničnopoliticky na SSSR.

JEDNOTLIVÍ OBVINENÍ

I. Vojtaššák:

1) Jeho antisociálny charakter.

Typ cirkevného kniežata:

- a) rozloha majetku,
- b) príjmy (ročne dával milióny na cirkev.[né] inšt.[titúcie]),
- c) banka – Off – Ružomerská papiereň a možno iné,
- d) jeho chovanie k drobnému ľudu: školník, deputátnici, pravidlá, pašienky, kapustnica, remenný robotník, súdne spory, exekúcie, pašienky.

2) Politická činnosť za I. ČSR:

Hlinkov spolupracovník – exponent pravého krídla (Kniha Sidorova). Vojtaššákova kniha z r. 1923, jeho článok Slovák 1923, č. 169, str. 2: Cesta do Ameriky, článok Slovák, 1936, č. 211, str. 3. proti bolševizmu.

3) Slovenský štát:

- a) Požehnanie biskupského sboru Slov.[enskému] štátu a Tisovi
- b) Štátna rada – stanovisko k židovskému kódexu (arizácia, oznámenie Machovi, alebo Vaškovi žida zo Sp.[išského] Podhradia, zaslanie listu rabínov, alebo občanov židovského vierovyznania Šaňovi Machovi, farár Bárdoš)
- c) Preferovanie nemeckých farárov
- d) Oznámenie Jána Hozu zo Sp.[išského] Podhradia
- e) Prenasledovanie farárov z Poľska
- f) Propagácia národného socializmu
- g) HG, HSLŠ, Na stráž (500 000.– Kč)
- h) Poľný vikár
- ch) Víťanie armády z Poľska a z SSSR
- i) Podpora vojnového úsilia (súhlas na prácu v nedeľu)
- j) Súhlas farárov na politické funkcie
- k) Povstanie (list min.[istra] školstva a oné výroky)

4) Po oslobodení:

- a) Od začiatku negatívny postoj (Šrobár, žurnalisti)
- b) Spojenie s emigráciou (Sidor, Ďurčanský, Mindszenty, Speelmann, Pacelli, Hlond)
- c) Spojenie s podzemím doma
- d) Účasť na vytvorení (pokus) tretej strany
- e) Aprílová dohoda

-
- f) Volby 1946
 - g) Február
 - h) Volby 1948
 - ch) Exkomunikačné dekr.[éty], KA, pastierske listy, vzbury 1949
 - i) Teroristi
 - j) Špionáž – zprávy pápežovi

II. Buzalka:

- 1) Rozvratná činnosť 1937 – 1939.
- 2) Slovenský štát:
 - a) Feldkurát (Poľsko, SSSR), na Slovensko s Nemcami, povstanie
 - b) Duchovná správa HG, HM, prejavy
- 3) Po oslobodení: špionáž (Jaško a spol.)

III. Gojdič:

- 1) I. ČSR: rozbitie republiky – Kolb, Vološin, Sič.
- 2) Slovenský štát:
 - a) zneužitie gr.[écko] kat.[olíckej] cirkvi proti SSSR
 - b) Pomoc V. kolóna z Poľska a Ukrajiny
 - c) Pastierske listy za režim (Slov.[enský] štát)
- 3) Po oslobodení:
 - a) Styky s benderovcami a pomoc benderovcom (kláštory, falošné legitímácie a iné doklady, hľadanie spojov a ciest)
 - b) Pastierske listy, kázne – KA
 - c) Biskupské konferencie
 - d) Špionáž

ŠA Bratislava, f. Štátna prokuratúra Spt III/I.-95/50, kartón č. 101. Strojopis, 7 s.

40

1950, 14. november, Praha. Zápisnica z porady cirkevnej koordinačnej komisie pre prípravu procesov s katolíckymi biskupmi.

ZÁPIS

o poradě koordináční komise konané dne 14. listopadu 1950.

Přítomní: ss. Bedrna, Belánský, Cícha, Čížek, Feješ, Havelka, Klos, Kopecký, Málek, Moučka, Neuls, Novák, Průša, Richter, Ziegler.

Poradu zahájil s. Dr. K. Klos uvítáním přítomných soudruhů. Ihned nato přistoupeno k jednávání.

I. SLOVENSKÉHO PROCESU.

S. Feješ podává zprávu. Katolické noviny byly již vyexcerpovány i s fotokopie, taktéž latinské texty dostala již bezpečnost; Nové slovo je již také vytěženo. Z SÚC dostal s. Feješ dvě žádané Sidorovy knihy, taktéž i knihy „Červené Slovensko“³¹⁶ a „Církev, komunismus a křesťanství“, několik novinových článků ze slovenské Pravdy a jeden nebo dva příspisy biskupů a jich memoranda. S. Moučka dostal hrubé konstaty obviněných, ke kterým s. Feješ dal ihned připomínky. Otázku pozemků si vzal za svou s. náměstek povereníka Faltan a s. Feješ žádá s. Klose o urgenci této zprávy. Plán procesu již s. Feješ předložil s. Klosovi. S. Belánsky referuje: Politický úvod k žalobě zpracuje s. Holdoš do příští porady. Byla zpracována celková všeobecná zpráva o zázracích, která byla předána s. Feješovi. Pokud jde o internované kněze, nedosáhlo se výsledky dobrých výsledků a budou v tomto směru hledáni další svědci. S vlasteneckými kněžími se stále hovoří a zpracovávají se.

S. Klos je toho názoru, že u vlasteneckých duchovních by měl být materiál terminován.

U s n e s e n o: Materiál SÚCu bude připraven tak, aby začátkem ledna mohly být provedeny výsledky svědků státní bezpečnosti k utajení procesu.³¹⁷

S. Bedrna uvádí, že pokud jde o advokáty, nedostal dosud zprávu.

S. Moučka informuje, že bylo domluveno se s. Feješem, kteří svědci přicházejí v úvahu pro proces, bylo jich vybráno celkem 14, z nichž je 13 k dispozici ve věznici Stb. Situace vypadá tak, že se bude hoditi asi 9 – 10 svědků. Výpovědi těchto svědků, kteří došli bezpečnosti koncem minulého týdne ovšem ještě nejsou hotovy. S. Feješovi byly předány první hrubé koncepty. Zítřka bude hotov čistopis protokolů Gojdiče a Buzalky. U Vojtaššáka dostáváme stále nový materiál a předpokládá se, že Vojtaššák bude v čistopise hotov do soboty 18. t.m.

U s n e s e n o: Bezpečnost dodá čistopisy všech obviněných do 18. t.m.

K jednotlivým svědkům uvádí s. Moučka:

Uhřín je dobrý;

Obtulovič vypovídá celkem dobře až na to, že je příliš mazaný a kroutí se z formulací;

Bářová³¹⁸ vypovídá velmi dobře a bude u soudu dobře působit;

Bača bude velmi dobrý;

Irha – stejná situace;

Buranyč – dost dobrý;

316 Ide o titul: RAJECKÝ (ŠKRÁBIK, Andrej): *Červené Slovensko*. Trnava : Spolok sv. Vojtecha, 1925, 76 s.

317 Verejnost sa o procese so slovenskými biskupmi dozvedela prostredníctvom rozhlasu až 10. 1. 1951, teda v prvý deň hlavného pojednávania.

318 Správne má byť Bářová.

Hučko – totéž; stále rozšiřuje svou výpověď;³¹⁹

Mastiliák³²⁰ úplně popírá, že by něco věděl o Gojdičovi, je ho však možno použít na Hučko; u s n e s e n o , že nebude veden jako svědek;

Turkiňák bude dobrý;

Tomanócy – postoj k šetření je negativní a nepodařilo se ho ještě rozbít, se vši pravděpodobností se však podaří ho zpracovat;

Kempný zatím vypadá dost zle, ale snad se podaří ho zpracovat;

Ursíny zapírá, ale Gojdič k němu vypovídá dost dobře. Ursíny patrně nebude moci být použit;

Havrila – podaří se s největší pravděpodobností ho zpracovat;

Maxoň bude teprve dnes přivezen a vyslechnut.

Výslechy svědků, hovořících o asociálním postoji Vojsťáka, budou provedeny až po vánočních svátcích k utajení věci.

Dokumentů je celkem asi 420 a budou zpracovány a připraveny pro s. Feješe tak, že budou zařazeny do jednotlivých skupin a popsán jich obsah. U některých budou uvedeny i citáty o postoji vysoké církv. [evní] hierarchie.

Pokud jde o teroristické skupiny na Slovensku, nepodařilo se v nich zjistit žádného faráře.

U s n e s e n o: Budou prohlédnuty kartotéky odsouzených kněží s hlediska, zda se neúčastňovali některých teroristických akcí – provede s. Čížek a Feješ.

S. Bedrna upozorňuje, že podle sdělení s. Moučky existuje asi 420 dokumentů, kdežto v plánu s. Feješe je dokumentům věnován pouze jeden den přeličení.

K tomu uvádí s. Moučka, že nemusí být čteny všechny dokumenty. Tyto jsou rozděleny podle okolností a dat a je možno některé použít přímo při konstituování a některé pouze pro tisk, resp. řeči prokurátorů atd.

Některé lhůty ke slovenskému procesu:

1) Žaloba je lhůtována na 8. prosince t.r., bude vypracována s. Feješem, žaloba pak bude projednána na ministerstvu do 11. prosince, 11. prosince bude čistopis předán politické komisi, kde bude projednána 13. prosince, 16. prosince bude doručena vedoucím

319 P. Hučko sa s odstupom o svojej svedeckej výpovedi v procese proti slovenským biskupom pred orgánmi Inšpekcie ministerstva vnútra vyjadril: „Otázka: Vysvètele, proč jste v případě Gojdiče jako svědek vypovídal falešně jak na bezpečnosti, tak u soudu? Odpověď: Jednak toho vysvèteluji svým tělesným a duševním stavem, který se značně zhoršil po mém převozu z Mírova do Ruzyně... při výslechu mně vyšetřující referent mimo jiné řekl: vy si myslíte, že jste dostal svých 15 let a tím je to hotovo, my vám můžeme obnovit proces a můžete také dostat trest smrti a pod tímto psychickým tlakem jsem pozbyl pocit právní jistoty... Podotýkám, že výpověď před soudem jsem se naučil nazpaměť.“ Archiv ministerstva vnútra SR Levoča, f. a 8, inv. j. 316. Dok. č. IM-0023/56. MV-inspekce ministra. Praha 6. 6. 1956. P. Hučku na svedeckú výpoveď v procese proti biskupom spracovával referent ŠtB por. Karel Tůma.

320 Správne má byť Mastiliak.

soudruhům, kterým bude dána lhůta do 23. prosince. Zbývající čas bude věnován na event. [uelní] přepracování. 2. ledna 1951 bude žaloba definitivně hotova, v úterý 4. ledna doručena. Proces začne pak 8. ledna 1951.

- 2) These řečí. Lhůta 14. XII. t.r., v ministerstvu budou projednány od 14. do 16. prosince a čistopis řečí bude předložen s. Feješem do 23. prosince t.r.

II. ČESKÝ PROCES.

S. K. Klos podává zprávu, že se pracuje na definitivním vypracování čistopisu žaloby a bude projednána zítra politickou komisí. Jestliže bude návrh schválen tak jak je, bude čistopis předán ihned vedoucím soudruhům a bude jim dána lhůta do úterý příštího týdne, aby mohly do středy být opraveny případně změny a ve středu večer bude žaloba publikována.

s. Richter informuje o technických přípravách. Předkládá vypracovaný návrh veřejnosti, který vychází z předpokladu, že výsledky budou schváleny podle operativního plánu s. Čížka, podle kterého byl plán vypracován.

U s n e s e n o :

- 1) s. Richter domluví se s. Bourou pozvánky;
- 2) s. Richter vybere se senátem potřebný počet advokátů. Instruktaž advokátů bude provedena po publikaci žaloby a provede ji předseda advokátního sdružení s. Hruška za účasti s. Richtera. Nástiny obhajovacích řečí budou předloženy během procesu s. Hruškovi.
- 3) Otázka znalce a rozmluvy s ním – provede s. Klos.
- 4) S. Čížek a s. Feješ předloží do 18. listopadu čistopisy závěrečných řečí.
- 5) S. Neuls zjistí, zdá má s. Bareš zájem o přímý přenos procesu.
- 6) Strážní službu u obviněných během procesu bude mítí SNB, které provádí jejich střežení nyní.

S. Kopecký podává zprávu, že s. Žák pracuje na přípravě brožury, pracuje se s. Čížkem. Mimo to jsou s ním pravidelně porady. Stěžuje si na SÚC, kde není možno dostat k Beranovi materiál. Dle návrhu s. Huba má být dán s. Žákovi k dispozici někdo, kdo se vyzná v církevních otázkách. Postup práce s. Žáka je takový, že tento studuje materiál a má již zcela jasný obraz o brožuře samé. Pokud jde o film, s. Neuls probral archiv zpravodajského filmu a zaškrtnul si materiál, který by bylo lze použít. Film „Pravda o církvi“ se absolutně použít nedá.

Se s. Hubem byla projednána otázka zapojení věřících do propagace během procesu. S. Hub navrhuje, aby v této době vycházely články, které se zaměří na odhalení spolupráce Vatikánu s imperialisty.

Od 13. – 19. t.m. zamýšlí dát SÚC do veřejnosti větší počet článků o politice Vatikánu.

Během procesu budou kněží posílat konsistořím a ordinářům protestní dopisy. Mimo to se navrhuje, aby byl projev na theologické fakultě a profesori fakulty by posílali svá vyjádření. Asi v deseti vikariátech by se konaly schůze, kde by se četly protestní projevy. V druhé polovině procesu by byly pořádány schůze věřících. Po procesu by se v rozhlase

provedly rozhovory s věřícími. Lidová strana by dala oficiální prohlášení a konala by se schůze Velehradského výboru vlasteneckých kněží.

S. Klos se domnívá, že plán je dobrý, musí však být stranicky schválen.

U s n e s e n o :

S. Neuls připraví podrobný technický plán a předloží do konce tohoto týdne.

Zapsala: Šrámková.

NA Praha, f. Státní úřad pro věci církevní, kartón č. 94. Strojopis, 3 s.

41

1950, 15. november, Praha. Zápisnica zo zasadnutia politickej komisie o príprave procesov s katolíckymi biskupmi.

ZÁPIS

o poradě o přípravě podzimních procesů, konané dne 15. listopadu 1950.

Přítomní: s. náměstek předsedy vlády Fierlenger, s. ministr Kopřiva, s. ministr Dr. Rais, s. Havelka za SÚC, s. Závodský za MNB, s. Klos za Min.[isterstvo] spravedlnosti, s. Holdoš za slovenský SÚC.

I. ČESKÝ PROCES.

Projednání konceptu žaloby. Koncept žaloby schválen s některými stylistickými změnami, zejména pokud jde o formulaci významu t. zv. fakult s hlediska politického a trestně právního.

Plán organisování veřejnosti. Plán předložený ministerstvem spravedlnosti schválen s tou změnou, že kraj Olomouc má být dán na některý zvlášť silný procesní den; pokud jde o Slovensko, schváleno organisování veřejnosti ze slovenských krajů na předposlední den procesu. Min.[isterstvo] spravedlnosti zajistí projednání v ústředním sekretariátě ÚV KSČ tak, aby příslušné dopisy krajským sekretariátům byly odeslány ještě tento týden.

Rozvrh hlavního přelíčení. Předložený plán ministerstva spravedlnosti schválen s tím, že min.[isterstvo] spravedlnosti spolu s MNB uváží možnost výslechu dalších svědků, a to Dörnera a Strnada. Není námitek proti případným změnám, jak to budou vyžadovat procesní potřeby.

K otázce návrhu trestů. Státní prokuratura připraví do příští schůze komise své na uložení trestů obviněným.

Závěrečné projevy prokurátorů. Zásadně schváleno rozdělení závěrečné řeči mezi oba intervující prokurátory, a to tak, že s. Dr. Feješ přednese zásadní politickou část, s. Dr. Čížek pak skutkové a právní zhodnocení s příslušnými návrhy.

Koncepty závěrečných řečí budou předloženy včas členům politické komise k připomínkám.

II. SLOVENSKÝ PROCES.

Po zprávě s. Holdoše u s n e s e n o:

- 1) Výslechy vlasteneckých kněží budou provedeny státní bezpečností z důvodů utajení procesu až začátkem ledna.
- 2) S. Holdoš provede šetření z hlediska případných zajištění dalších svědků z řad vlasteneckých kněží, mimo dosud již sdělených (Baran, Macháček, Doranský, Strehal,³²¹ Vysocký, prof. Šimko, Dr. Bello Kovacz³²²) se zřetelem na činnost Vojtaššákovu.
- 3) K činnosti Vojtaššákově bude vyslechnut ještě svědek Ravasz³²³ – provede Stb.
- 4) K činnosti Gojdičové bude vyslechnut jako svědek Potaš³²⁴ z Hučkovy skupiny. Zajistí spravedlnost se státní bezpečností.

Zapsal: Klos

*NA Prahu, f. Ministerstvo spravdnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 128 c).
Strojopis, 1 s.*

42

1950, 5. december, Praha. Zápisnica zo zasadnutia pracovného kolektívu o príprave procesov s katolíckymi biskupmi.

ZÁPIS

o poradě o podzimních církevních procesech, konané dne 5. XII. 1950 na ministerstvu spravedlnosti.

Přítomní: ss. Bedrna, Cícha, Čížek, Feješ, Havelka, Moučka, Klos, Průša, Richter a Ziegler.

I. K ČESKÉMU PROCESU.

Na dotaz s. Havelky uvádí s. Klos, že dokumenty o českém procesu budou hotovy v pondělí 11. prosince t.r. Žaloba je již předložena a budou již jen upraveny protokoly, předložené dodatečně.

321 Správne má byť Strehár.

322 Správne má byť Belo Kováč.

323 Viktor Ravasz, slovenský politik HSLS, predseda Štátnej rady (1939 – 1943).

324 Marián Potaš, gréckokatolícky kňaz, bazilián, zaistený ŠtB r. 1948, 1949, 27. 11. 1950 vo vykonštruovanom procese senátom Štátneho súdu v Bratislave odsúdený na 10 rokov väzenia. Z väzby prepustený r. 1954, opäť zaistený, z väzby prepustený r. 1960.

Soudr. Havelka upozorňuje, že cizí rozhlas³²⁵ hodnotí proces proti církevním hodnostářům jako jeden z nejlépe připravených procesů v lidových demokraciích vůbec.

II. K SLOVENSKÉMU PROCESU.

Soudr.[uh] Feješ referuje, že všeobecná část trestního oznámení je celkem dobrá. Dokumenty a dva svědecké protokoly dosud soudr.[uh] Feješ nedostal. Žaloba bude zhruba hotova do zítřka (6. 12. 1950) večer. Soudr.[uh] Feješ žádá o prodloužení lhůty k podání žaloby do soboty.

Soudr.[uh] Klos instruuje soudr.[uha] Bedrnu o linii procesu a o postupu v něm. Navázat celý proces na proces český, pak se ovšem věnovat slovenské problematice. Slovenská žaloba bude obtížnější než žaloba česká, je nutno vyzvednout antisociální postoj, boj o půdu, fakta o hospodářských škodách, oběti na životech atd. Bude též nutno, aby si soudr.[uh] Feješ připravil již koncept závěrečné řeči.

Soudr.[uh] Ziegler navrhuje, aby soudr.[uh] Feješ se svými spolupracovníky zůstal po dobu příprav slovenského procesu v Praze, vzhledem k pravidelným poradám a k tomu, že bezpečnost a obvinění jsou stále v Praze a technické věci v Bratislavě zařizuje soudr.[uh] Bedrna.

Soudr.[uh] Klos upozorňuje na lhůty, které byli stanoveny v minulé poradě.

Pokud jde o advokáty, referuje soudr.[uh] Bedrna, že je třeba zajistit jmenování dvou vybraných slovenských advokátů k státnímu soudu. K propagaci budou stáhnuti dva dělníci prokurátoři, kteří se budou věnovat rozhlasu a tisku. Dle návrhu soudruha Klose bude scénář vysílání připraven podle stenografických záznamů.

Soudr.[uh] Moučka, který se právě dostavil předkládá protokoly obviněných a svědků pro soudruha Klose a SÚC. Dále podává zprávu, že po svátcích provede s StB ještě výslechy svědků, kteří jsou na svobodě.

U s n e s e n í dohodnutá v dnešní poradě.

- 1) Žaloba bude předložena do 9. prosince t.r., a to v sedmi vyhotoveních – provede soudr.[uh] Feješ.
- 2) Do zpracování žaloby bude soudr.[uh] Feješ v Praze a po projednání a schválení žaloby odjede soudr.[uh] Feješ do Bratislavy, kde bude deně spolupracovat se slovenskými soudruhy.
- 3) Bude vypracován procesní plán do lhůty 19. prosince t.r. – připraví soudr.[uh] Feješ
- 4) Do téže doby bude připraven technický plán a plán organizování veřejnosti – provede soudr.[uh] Bedrna.
- 5) Do 23. prosince bude připravena závěrečná řeč – ručí soudr.[uh] Feješ.
- 6) Soudr.[uh] Richter zajistí jmenování slovenských advokátů pro proces u soudr.[uha] Heráfa.
- 7) Bude připraven písemný návrh na propagaci procesu do lhůty 12. prosince t.r. – ručí s. Neuls a Kopecký.

325 Myslí sa sovietsky rozhlas.

-
- 8) Soudr.[uh] Klos dohodne v politickej komisii mimořádnou poradu mezi 23. a 30. prosincem o procesu na Slovensku. Dále s politickou komisí projedná otázku svědků k rozvrtné činnosti Buzalkově.
 - 9) Bude zajištěno předání svědka Potaše eskortou do krajské věznice na Pankráci, kde si ho vyzvedne soudr.[uh] Moučka – provede soudr.[uh] Cícha.
 - 10) K vyřízení okrajových věcí souvisejících s procesem Zela a spol. připraví soudr.[uh] Ziegler do příští porady přesný plán realizace všech věcí.

Zapsala: Šrámková

ŠA Bratislava, f. Štátna prokuratúra, Pst III/1./95/50, kartón č. 100. Strojopis, 2 s.; NA Praha, f. Státní úřad pro věci církevní, kartón č. 94. Strojopis, 2 s.

43

1950, nedatované (prvá polovica decembra), Praha. Ďalekopis štátneho viceprokurátora J. Feješa viceprezidentovi Štátneho súdu K. Bedrnovi.

Štátna prokuratúra v Prahe.

T a j n é .

Štátny súd, odd. v Bratislave

– do rúk s. Bedrny. –

B r a t i s l a v a .

Oznám mi, či bol už predložený soznam obhájcov.

Priprav mi materiál, ktorý si slúbil sohnat na porade minulý útorok.

Pavlovský nech mi pripravuje celkový prehľad o vzburách na Slovensku v súvislosti s KA.

Do 15. t. m. máme podať presne rozpracovaný plán hlavného pojednávania.

Buď mi podaj hneď dialnopisom Tvoj návrh, alebo mi oznám, či stačí, keď sa o tom zajtra poradíme a podáme zprávu dialnopisom, alebo či to mám urobiť sám bez Teba.

Daj zistiť, koľko ľudí presne (poslucháčov) sa vmestí do porotnej siene aj s balkónom.

Porad sa so s. Viktorom, či by pojednávanie bolo možno previesť v Redute alebo inde.

Svolaj na poradu zajtra o 8. u Teba: Király.

Daj mi pripraviť spisy Národného súdu proti Tisovi, Vaškovi.³²⁶

Zatelefonuj k nám, že prídem dnes Strelou.³²⁷

F e j e š .

326 Anton Vašek, prednosta XIV. (židovského) oddelenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky (1942 – 1945), retribučným Národným súdom v Bratislave 25. 7. 1946 odsúdený na smrť a popravený.

327 Rýchlik Slovenská strela premával na trase Praha – Bratislava od r. 1936.

44

1950, 8. december, Bratislava. Návrh krajského veliteľa ŠtB v Bratislave pplk. J. Ilčíka na bezpečnostné opatrenia počas slovenského procesu s biskupmi.

NÁVRH NA BEZPEČNOSTNÉ OPATRENIA K PROCESU

A a) stanovište hliadok; b) počet; c) úkoly.

B Vonkajšie hliadky: 1. *Hliadka* – roh Ruskej a Záhradníckej ulice, 2 orgáni, kontrola prístupov k súdnej budove. 2. *Hliadka* – roh Šoltésovej ulice, 2 orgáni, kontrola prístupov k súdnej budove. 3. *Hliadka* – obchôdzka okolo zadného traktu súdnej budovy, 2 dvojice orgánov, kontrola prístupov k zadnému traktu súdnej budovy.

Vnútorne hliadky: 1. *Hliadka* – hlavný vchod, 2 orgánovia, kontrola osôb, prichádzajúcich do súdnej budovy. V dňoch procesu do súdnej budovy majú zásadne prístup len zamestnanci Štátnej prokuratúry, Štátneho súdu, Okresného súdu, Okresnej prokuratúry, Povereníctva pravosúdia, príslušníci ŠtB, SNB, osoby predvolané k súdu a návštevníci procesu. 2. *Hliadka* – schodište za hlavným vchodom 1 orgán, prípadne výpomoc hliadke 1. 3. *Hliadka* – chodba a – B, 1 orgán, kontrola chodby pochôdzkou. 4. *Hliadka* – chodba C – D, 1 orgán, kontrola chodby C – D pochôdzkou. 5. *Hliadka* – chodba E, 2 orgáni, zamedzenie vstupu nepovolánym osobám na chodbu E. 6. *Hliadka* – dvor A, 1 orgán, zamedzí komukoľvek prístup na dvor. 7. *Hliadka* – dvor B, 1 orgán, zamedziť prístup na dvor. 8. *Hliadka* – vchod do bočnej chodby porotnej siene, 2 orgáni, kontrola osôb povolaných k vstupu do bočnej chodby. 9. *Hliadka* – vchody do porotnej siene a foyer, 2 orgáni. 10. *Hliadka* – vchod č. 1 do porotnej siene, 1 orgán SNB, 1 ŠtB, kontrola vstupeniek do súdnej siene a odoberanie týchto. 11. *Hliadka* – vchod č. 2 do porotnej siene, 1 orgán SNB, 1 ŠtB, kontrola vstupeniek a odoberanie týchto. 12. *hliadka* – bočná chodba A, 1 orgán, kontrola osôb zdržujúcich sa v bočnej chodbe A. 13. *Hliadka* – bočná chodba B, 1 orgán, zamedzenie prístupu do miestnosti, v ktorej sa budú zdržovať obvinení. 14. *Hliadka* – vchod z bočnej chodby a do porotnej siene, 1 orgán SNB, 1 ŠtB, kontrola osôb vchádzajúcich do porotnej siene z bočnej chodby A. 15. *Hliadka* – vchod z bočnej chodby B do porotnej siene, 1 orgán SNB a 1 ŠtB, kontrola osôb, vchádzajúcich do porotnej siene z bočnej chodby B. 16. *Hliadka* – vchody z chodby E do bočných chodieb a a B, 2 orgánovia, kontrola poťažne uzatvorenie týchto vchodov, ktoré budú otvárané len pri príchode svedkov a obvinených. 17. *Hliadka* – priechod z bočnej chodby a za porotu do poradnej miestnosti, 1 orgán, zamedzenie pohybu osôb cez tento priechod (mimo členov porôt). 18. *Hliadka* – vchod na galériu porotnej siene, 1 orgán SNB a 1 ŠtB, kontrola a odoberanie vstupeniek na galériu. 19. *Hliadka* – úsek chodby pred

vchodom na galériu, 1 orgán, zamedzenie pohybu nepovolaných osôb počas pojednávania na tomto úseku chodby. 20. *Hliadka* – chodba I., II., III. poschodia, 3 orgánovia, obchôdzka po týchto chodbách. 21. *Hliadka* – strecha Justičného paláca, 1 orgán (samopalník), krytie dvojíc hliadok na rohu Ruskej a Šoltésovej ulice.

- C Okrem uvedených a presne vymedzených hliadok bude stáť k dispozícii veliteľovi bezpečnostných opatrení mobilná záloha v počte 5 príslušníkov SNB a 5 príslušníkov ŠtB. v porotnej sieni bude medzi obecnstvom umiestnených celkom 10 orgánov ŠtB (7 na prízemí a 3 na galérii). Okrem týchto bude u každého vchodu do porotnej siene z vnútornej strany stáť 1 príslušník SNB. Pre zamedzenie eventuelného návalu k vchodom do porotnej siene bude priechod zmenšený tým, že 4 stĺpy v predsieni budú obtiahnuté povrazom.

Bratislava, 8. 12. 1950, pplk Ilčík³²⁸

ŠA Bratislava, f. Štátna prokuratúra, Pst III/I./95/50, kartón č. 102. Strojopis, 4 s.

PRÍLOHA 1

Rozdelenie miest na pojednávaní

I. Stáli návštevníci procesu:

1. Funkcionári strany – 5 osôb,
2. Krajskí cirkevní tajomníci a krajskí tajomníci AV NF – 6 osôb,
3. Povereníctvo spravodlivosti – 5 osôb,
4. Zástupcovia ŠtB – 10 osôb,
5. Vlasteneckí kňazi – 7 osôb,
6. Armáda – 2 osoby,
7. Zástupcovia strany Národnej obrody a Slobody – 5 osôb,
8. Ústredný akčný výbor Národného frontu – 2 osoby,
9. Slovúc – 2 osoby,
10. Veliteľ milície pre Slovensko a jeho zástupca – 2 osoby.

Celkom 46 osôb

II. Návštevníci na jednotlivé dni pojednávania:

- a) Organizácie:
1. Vlasteneckí kňazi – 10 osôb
 2. Okresní cirkevní tajomníci – 15 osôb
 3. Právnická fakulta – 8 osôb
 4. Ústredná politická škola – 2 osoby
- Celkom 30 osôb

328 Jozef Ilčík, prednosta I. (štátnobezpečnostnej) sekcie VI. odboru Povereníctva vnútra (1946), prednosta štátnobezpečnostnej skupiny VII. odboru Povereníctva vnútra (1947), prednosta Zemskej úradovne ŠtB v Bratislave (1947 – 1948), krajský veliteľ ŠtB v Bratislave (1949 – 1953).

b) Návštevníci z krajov

1. deň procesu. Okresy: 1. Levoča, 2. Kežmarok, 3. Stará Lubovňa, 4. Trstená, 5. Námestovo, 6. Spišská Stará Ves, 7. Vysoké Tatry, 8. Poprad, 9. Dolný Kubín, 10. Ružomberok, 11. Spišská Nová Ves, 12. Liptovský Hrádok, 13. Liptovský Sv. Mikuláš. Celkom 53 osôb. Okresy: 1. Turčiansky Sv. Martin, 2. Žilina, 3. Kysucké Nové Mesto, 4. Čadca, 5. Bytča, 6. Rajec, 7. Trenčianska Teplá, 8. Považská Bystrica, 9. Púchov, 10. Ilava. Celkom 30 osôb.

2. deň procesu. Okresy: 1. Veľké Kapušany, 2. Michalovce, 3. Sobrance, 4. Snina, 5. Vranov, 6. Trebišov, 7. Kráľovský Chlumeč, 8. Sečovce, 9. Humenné. Celkom 43 osôb. Okresy: 1. Sabinov, 2. Bardejov, 3. Svidník, 4. Medzilaborce, 5. Stropkov, 6. Giraltovce, 7. Prešov. Celkom 20 osôb. Okresy: 1. Trnava, 2. Piešťany, 3. Nové Mesto nad Váhom, 4. Malacky, 5. Senica, 6. Myjava, 7. Skalica, 8. Pezinok, 9. Sereď, 10. Trenčín. Celkom 20 osôb.

3. deň procesu. Kraj Nitra 30 osôb, Kraj Banská Bystrica 30 osôb. Okresy: 1. Košice, 2. Gelnica, 3. Moldava, 4. Rožňava, 5. Revúca. Celkom 13 osôb. Okresy: 1. Senec, 2. Galanta, 3. Dunajská Streda, 4. Šamorín, 5. Bratislava – okolie. Celkom 10 osôb.

4. deň procesu. České krajiny 83 osôb.

5. deň procesu. Bratislava-mesto 83 osôb.

ŠA Bratislava, f. Štátna prokuratúra, Pst III/1./95/50, kartón č. 102. Strojopis, 3 s.

PRÍLOHA 2

Výber stálych návštevníkov procesu na všetky dni procesu

- A. Mená funkcionárov strany, zástupcov armády, veliteľa milície a jeho zástupcu – zahľási Sekretariát ÚV KSS.
- B. Mená krajských cirkevných tajomníkov, krajských tajomníkov AV NF, vlasteneckých kňazov, zástupcov ÚAV a SLOVÚC – zahľási SLOVÚC (súdr.[uh] povereník Holdoš).
- C. Mená zástupcov ŠtB – zahľási krajský veliteľ ŠtB s. Ilčík.
- D. Mená zástupcov strany Národnej obrody a Slobody – zahľási generálny tajomník ÚAV súdr.[uh] povereník Holdoš.
- E. Mená zástupcov Povereníctva spravodlivosti – zahľási súdruh povereník Dr. Viktory.

ŠA Bratislava, f. Štátna prokuratúra, Pst III/1./95/50, kartón č. 102. Strojopis, 1 s.;

PRÍLOHA 3

Spôsob výberu nestálych návštevníkov procesu z krajov a okresov

- I. Návštevníci z českých krajín. Výber bude prevedený prostredníctvom Sekretariátu ÚV KSČ, ktorý o to bude požiadaný listom, ktorého kópia sa pripojuje.

II. Návštevníci zo Slovenska.

A. Nebude zaslaný list na krajské sekretariáty KSS, ale podrobné inštrukcie do krajov zanesú inštruktori SLOVÚC, ktorí tiež s krajskými tajomníkmi KSS prevedú výber osôb na pražský proces s vatikánskymi agentmi.

Zásady pri výbere: a) oddané osoby režimu, členovia aj nečlenovia strany, väčšina členov, b) osoby schopné referovať, preto výber aj z hľadiska dôležitých závodov a významných JRD, c) robotnícki a roľnícki dopisovatelia, d) členovia ČSM a členky Živeny – Sväzu slovenských žien.

B. Mená zástupcov organizácií, ktoré budú na jednotlivých dňoch procesu stále zastúpené zahŕňajú: 1. Vlasteneckých kňazov a okresných cirkevných tajomníkov – SLOVÚC (súdr.[uh] povereník Holdoš), 2. Zástupcov Právnickej fakulty – s. Bedrna, 3. Zástupcov ústrednej politickej školy – Sekretariát ÚV KSS.

ŠA Bratislava, f. Štátna prokuratúra, Pst III/I./95/50, kartón č. 102. Strojopis, 1 s.; A ÚPN, f. KS ZNB Bratislava, S-ŠtB Bratislava, Fond starých písomností, a. č. S-1410, r. č. 1582, J. Vojtaššák a spol. Strojopis, 1 s.

PRÍLOHA 4

Plán vstupeniek

I. Denné vstupenky

Všetky budú vystavené iba do prízemia. Uvedené bude na nich meno návštevníka alebo číslo orgánu ŠtB, či zástupcu armády. Na každej vstupenke bude dátum, na ktorý deň pojednávania je vydaná. Vstupenky budú číslované, taktiež sedadlá.

Kontrola totožnosti držiteľa vstupenky u vstupeniek znejúcich na meno prevedie sa podľa občianskej legitímácie alebo straníckej legitímácie, u vstupeniek znejúcich na číslo orgánu podľa služobných preukazov.

Pre kontrolu správnosti dáta budú vydané vstupenky na každý deň v inej farbe a to: na prvý deň pojednávania biele, na druhý deň žlté, na tretí deň modré, na štvrtý deň červené, na piaty deň zelené.

Do porotnej siene vchádza sa na denné vstupenky vchodom označeným na pláne: 1 a vchodom 2. Iných vchodov, či východov nesmú držiteľia týchto vstupeniek použiť. Kontrolu u vchodu číslo 1 prevádza 10 hliadka, u vchodu číslo 2 prevádza 11 hliadka. Tieto hliadky po poludňajšej prestávke návštevníkom opustivším porotnú sieň denné vstupenky odoberú a odovzdajú hromadne prezídiu Štátneho súdu.

II. Permanentné vstupenky

Vystavené budú na meno, alebo meno orgánu. Platia pre všetky dni procesu.

Z permanentných návštevníkov bude 30 umiestnených na balkóne a vstupenky pre týchto budú označené v pravom hornom rohu písmenom B.

Po skončení procesu hliadka číslo 18 odoberie návštevníkom z balkónu vstupenky a odovzdá prezídiu Štátneho súdu.

III. Prístup do poradnej miestnosti senátu.

Je vyhradený iba tým, ktorých vstupenky budú v pravom hornom rohu označené písmenom S.

A ÚPN, f. KS ZNB Bratislava, S-ŠtB Bratislava, Fond starých písomností, a. č. S-1410, r. č. 1582, J. Vojtaššák a spol. Strojopis, 1 s.

45

1950, 8. december, Praha. Zápisnica zo zasadnutia politickej komisie o príprave procesov s katolíckymi biskupmi.

ZÁPIS

o poradě o přípravě podzimních procesů konané dne 8. prosince 1950.

Přítomní: s. náměstek předsedy vlády Fierlinger, s. ministr Kopřiva, s. ministr Rais, s. Havelka za SÚC, s. Závodský za MNB, s. Klos za Min.[isterstvo] spravedlnosti, s. Holdoš za slovenský SÚC.

Po podání situační zprávy (připojena) s. Dr. K. Klosem

u s n e s e n o

1) situační zpráva vzata na vědomí s těmito připomínkami:

- a) při plánu organisování veřejnosti přihlédnouti k tomu, aby z každého kraje byl zajištěn kádr stálých sledovatelů procesu, a to zejména z funkcionářů stranických, okresních církevních tajemníků, vlasteneckých kněží a funkcionářů národní fronty. Příslušný návrh v tomto směru vypracuje s. Holdoš po projednání se s. Bašťovanským.
- b) pokud jde o obhájce pro slovenský proces, bude přezkoumána ještě možnost použití Dr. Krále, advokáta v Bratislavě.
- c) Min.[isterstvo] spravedlnosti a SÚC podají případně došetřovací návrhy pokud jde o slovenský proces jak pokud jde o obviněné, tak i svědky, do 12. prosince t.r.
- d) Rovněž ve slovenském procesu nebude připuštěno použití filmu ani fotografování.

S. Holdoš podal zprávu o organisování projevů na thema: Katolíci v boji za mír, které svým obsahem budou zaměřeny na politickou přípravu slovenského procesu.

Projevy ovšem nebudou v nejmenším naznačovat, že jde o přípravu církevního procesu na Slovensku. V podstatě jde o vytvoření určitého morálního ovzduší, zejména v krajích, v nichž byli činní obvinění.

Zpráva vzata na vědomí.

Další porada komise 14. prosince v 8. hod. ráno u s. Fierlingera.

Zapsal: Klos

*NA Praha, f. Ministerstvo spravedlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 128 a).
Strojopis, 1 s.*

PRÍLOHA

Situační zpráva k českému a slovenskému procesu.

I. ČESKÝ PROCES.

Dokumenty.

Na dokumentech se pracuje v ministerstvu spravedlnosti a dokumenty budou i knižně hotovy v pondělí 11. prosince.

Okrajové věci.

Státní prokuratura připravuje plán skončení všech okrajových věcí, souvisejících s případem Zela a spol. Plán bude vypracován do 12. prosince a projednán již jen interně v ministerstvu spravedlnosti. MNB (s. Moučka) přislíbilo vypracování dodatkových trestních oznámení k těmto okrajovým věcem do 9. prosince. Budou-li trestní oznámení v této lhůtě podána, budou likvidovány okrajové věci nejpozději do 15. ledna 1951.

II. SLOVENSKÝ PROCES.

Žaloba.

Koncept žaloby bude vypracován Státní prokuraturou do 9. t.m. a do 11. prosince (včetně) projednán interně na ministerstvu spravedlnosti. 12. prosince bude rozeslán členům politické komise k připomínce a žaloba probrána na politické komisi 14. prosince. Přepočovaná podle připomínek bude nejpozději 18. prosince a dána vedoucím soudruhům k případným politickým připomínce. Bude jim poskytnuta lhůta jednoho týdne k vyjádření.

Závěrečná řeč státního prokurátora.

Bude připravena do 23. prosince t.r.

Plán procesu a technický plán.

Podrobný plán procesu, stejně tak technický plán a plán organisování veřejnosti, bude vypracován ministerstvem spravedlnosti do lhůty 19. prosince. Plány budou předloženy politické komisi. Pro plán organisování veřejnosti bude již užito schválených zásad politické komise pro český proces.

Advokáti.

V seznamu advokátů pro státní soud je jen Dr. Otlyk, vedle něho budou použiti Dr. Badík a Dr. Rampašek, u nichž státní bezpečnost vyslovila, že mohou býti použiti jen nebudou-li jiní vhodnější. Vhodnější advokáti nezjištěni.

Propagace.

Propagační oddělení ministerstva spravedlnosti vypracuje písemný návrh na propagaci slovenského procesu do 12. t.m. Po projednání návrhu v koordinační komisi bude návrh předložen do nejbližší schůze politické komise.

Porada na Slovensku.

Vedoucí soudruzi ze spravedlnosti, národní bezpečnosti, církevního úřadu a státní prokuratury sejdou se dne 21. prosince na společné schůzce s vedoucími soudruhy strany, pověřenectva spravedlnosti a slovenského SÚC k projednání a kontrole všech opatření k provedení procesu.

*NA Praha, f. Ministerstvo spravedlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 128 a).
Strojopis, 1 s.*

46

1950, 12. december, Praha. Zápisnica zo zasadnutia cirkevnej koordinačnej komisie pre prípravu procesov s katolíckymi biskupmi.

ZÁPIS

o poradě církevní koordinační komise za dne 12. prosince 1950.

Přítomní: ss. Bedrna, Belánsky, Cícha, Čížek, Feješ, Havelka, Klos, Kopecký, Moučka, Neuls, Richter a Ziegler.

I. K ČESKÉMU PROCESU.

Poradu zahájil s. Klos uvitáním přítomných soudruhů a uvádí, že hodnocení českého procesu bude provedeno až po podání písemných zpráv s. Zieglera a Čížka, kteří tyto podají do jednoho týdne.

K propagaci procesu s. Klos udává, že z továren docházejí žádosti a o projevu o procesu. Se s. Hendrychem bylo však dohodnuto, že žádná akce jako celek se dělat nebude. Požádá-li některá továrna konkrétně o projev, bude vyslán některý z prokurátorů na referát. Jednotlivým žádostem v tomto směru bude vyhověváno, žádné akce však nebudou námi organisovány.

K okrajovým věcem referuje s. Moučka, že na největší skupinu v okrajových věcech již bylo podáno trestní oznámení. Na lidi zatčené během procesu ještě trestní oznámení podáno nebylo, protože nejsou vyslechnuti. Bude podáno do 14ti dnů.

s. Klos k tomu připomíná, že okrajové věci nebudou dělány tajně, veřejnost bude zajištěna stranicky. Tresty budou dosahovat vyše asi 3 let, vyjma Složila, u něj by byl trest vyšší. Tisk přinese jen stručnou zprávu.

K umístění odsouzených v českém procesu u s n e s e n o :

Umístění bude provedeno po dohodě s. M. Klosse a s. Zieglera se s. Stehlíkem. Ministerstvu spravedlnosti by vyhovoval tábor Mírov. Lhůta provedení do 16. t.m. Pokud jde o protizákonné určení trestu Čihákovi (150.000 Kčs nebo 1 rok), na které upozorňuje s. Bedrna, bude o něm rozhodnuto později.

II. K SLOVENSKÉMU PROCESU.

S. Klos probírá žalobu s některými připomínkami. Politické pořadí shledává dobrým podle politické důležitosti.

Soudr.[uh] Ziegler se domnívá, že po úpravě žaloby vedoucími soudruhy bude žaloba vyhovovat.

Soudr.[uh] Klos je toho názoru, že

na str. 3 bude nutno rozvést otázku vyvlastnění maďarské šlechty u otázky politiky lidové strany je nutno vysvětliti i využívání reakčního hesla Hlinka-Henlein k rozbití Československé republiky.

na str. 7 vyškrtnouti větu o slovenských katolických kněží (po př. celý druhý odstavec)

na str. 9 nutno vsaditi větu, že celá jejich politika jak doby maďarské tak první republiky i Slovenského štátu vedla proti lidovým, sociálním i státním zájmům slovenského národa.

na str.15 dohoda z dubna 1946 není též dobře formulována.

U Gojdiče nutno zdůrazniti, že Gojdič dělal tajnou protistátní činnost ještě před ustanovením tajnou fakultou.

Dále upozorňuje soudr.[uh] Klos, že ve slovenském procese není cílem věnovat hlavní část procesu odhalení Vatikánu, ale ukázat různé proti-lidové akce, hmotné interesy vysokého kléru na Slovensku, rozbití slovenského státu atd.

U s n e s e n o :

Žaloba bude rozeslána soudruhům z politické komise k připomínkám.

K plánu organisování veřejnosti připomíná soudr.[uh] Klos, že bylo usneseno v politické komisi, že:

1) ve slovenském procese bude kádr stálých návštěvníků ze všech krajů, ze stranických funkcionářů, církevních funkcionářů, funkcionářů Národní fronty a vlasteneckých kněží.

2) Pokud jde o slovenské advokáty, zejména navrhovaného Dr. Krále, upozorňuje soudr.[uh] Bedrna, že tento je evangelik a bude na to nutno upozornit politickou komisí.

3) Návrh na propagaci.

a) propagační komise bude složena ze soudruhů: Šefránka, Zajace, Belánskeho a Valáška za Slovensko; z českých soudruhů ze soudruhů Kopeckého, Klapky, Huba, Neulse.

b) úřední zpráva. Soudr.[uh] Zajac jako vedoucí, Ezrovič, Trattnerová, nebo Winter, z české strany soudruzi Slavík a Rašín.

c) rozhlas. Soudruzi Bálint, Klapka a Pošvic

d) dokumenty soudruzi Ezrovič, Valášek, Hub (Houska) a Winter.

Soudr.[uh] Klos navrhuje, aby soudr.[uh] Klapka důkladně prostudoval materiál a připravoval pak scénář pro rozhlas.

Tisk musí být organisován tak, aby jeden soudruh byl obeznámen s materiálem a na základě protokolů zatrl partie, které budou pro tisk zpracovány.

U s n e s e n o :

Do středy odpoledne bude připraven návrh pro politickou komisí.

Soudr.[uh] Klos upozorňuje na poradu soudr.[uh] Bašťovanského, která je plánována na 21. prosince t.r. Přítomni budou soudruzi Havelka, Moučka, Ziegler, Kopecký, Bedrna, Feješ, Viktory, Průša a Klos.

K došetřovacímu plánu.

Soudr.[uh] Feješ je toho názoru, že je zapotřebí zjistit svědky alespoň na rozvratnou činnost Buzalky. Zajistí církevní úřad.

Soudr.[uh] Havelka se domnívá, že někteří obvinění mají mnoho výrazů, které nevypadají v jejich ústech pravděpodobně a samozřejmě. Bude nutno tuto závadu odstranit.

Na str. 6 by bylo dobře vypustiti, že Tiso byl vyzván k podání demise. Pokud jde o persekuci židů, zdůrazniti, že Slovenský sněm pro ni hlasoval. Pokud jde o vyslání Slováků na východní frontu, uvést usnesení Státní rady.

K Vojtaššákovi:

Zdůraznit stanovisko Vojtaššáka k Slovenskému povstání.³²⁹ V činnosti po okupaci nezdůrazňovat styk s Fialou. Ve špionážních zprávách je uvedena jedna, obsahující pouze samá cir-

329 Postoj biskupa J. Vojtaššáka k povstaniu z r. 1944 bol striktno odmietavý: „*Politický program pre 80 % Slovákov – katolíkov musia vypracovať katolícki laickí politici, ktorí úprimne zmýšľajú aj s katolíckou Cirkvou aj so Slovenskom. Ktorí sú praktickí a svojej Cirkvi oddaní, ale aj Slovensku. Ktorí v roku 1944 žiadneho ,slovenského národného povstania' nepoznajú – a ešte ku tomu spontánneho, lebo to je ten najväčší švindľ a klam, akým chce niekto ospravedlniť a zahľadiť to najväčšie nešťastie a hanbu, aké dokedy Slováka a národ slovenský v jeho dejinách stihli. Katolíci slovenskí ,slovenského národného povstania' z roku 1944 nikdy a nikde nech nespomínajú, ak nechcú, aby*

kevní sdělení. Uvést též návštěvu Veroliniho u Vojtaššáka.³³⁰ Rozvířiti otázku poměrů v jeho diecési. Dotázat se, co dělal a jak se stavěl v případě Decheta.

Bylo by též dobře u slovenského procesu se dotknout otázky řádů. Též postoj Vojtaššáka k Vatikánu.

K Buzalkovi:

Mohl by nám v určitém směru posloužiti jako Opasek v českém procesu. Dotknout se prostředí Vatikánu i osoby papeže těsně před okupací.

Ke Gojdičovi:

Jedná se v podstatě a to, zlikvidovat zbytky řecko-katolické církve. Důležité je odhalit poslední řecko-katolické církve v souvislosti s tím dotknout se i Vatikánu.

Soudr.[uh] Havelka doporučuje, aby všechna jména, která se v Gojdičovi budou vyskytovat, byla předložena soudruhu Holdošovi ke schválení.

U s n e s e n o :

V politické komisi bude vyřešena otázka návštěvy z česk.[ých] krajů na čtvrtý den procesu. Soudr.[uh] Belánsky podává zprávu o výsledku³³¹ rozhovorů s vlasteneckými kněžími.

U s n e s e n o :

Do příští porady předloží soudr.[uh] Belánsky stručnou charakteristiku vlasteneckých kněží a návrh v jakém směru mají být vyslechnuti Státní bezpečností.

Zapsala: Šrámková

NA Praha, f. Ministerstvo spravedlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 128 a). Strojopis, 3 s.; NA Praha, f. Státní úřad pro věci církevní, kartón č. 94. Strojopis, 3 s.

ich svet rozumný vysmial. “ŠA Bratislava, f. Štátna prokuratúra. Spt III/1./95/50, kartón č. 101. List J. Vojtaššáka biskupským ordinariátom. Spišská Kapitula 13. 3. 1947.

330 Tu sa ŠtB oprela o výpoveď A. Zmrzlíka, ktorý sa zúčastnil na ceste G. Verolina na Slovensku 25. – 28. 6. 1949. Podľa Zmrzlíka mu Verolino na konci cesty povedal, že „... je spokojný s výsledkom a že sa mu podarilo previesť to, čo chcel... Najviac chválil Vojtaššáka, že je energický a nebojácny, a že ho navrhne na arcibiskupa.“ ŠA Bratislava, f. Štátna prokuratúra. Spt III/1./95/50, kartón č. 101. Veliteľstvo ŠtB. Zápisnica, zapísaná 19. 8. 1949 vo väznici ŠtB na Pankráci v Prahe s pátrom Alojsom Zmrzlíkom, sekretárom pražskej nunciatury.

331 Namiesto výsledku má byť správne výsledku.

1950, 13. december, Praha. Pripomienky ku konceptu obžaloby na J. Vojtaššáka a spol. Autor konceptu je štátny viceprokurátor J. Feješ a autor pripomienok je pravdepodobne Štátna prokuratúra v Prahe³³²

V Praze dne 13. 12. 1950.

Připomínky k žalobě

VOJTAŠŠÁK a spol.

- 1) Žaloba byla předložena dnes, t. j. 13. 12. 1950 jako hrubý nástin a jako podklad pro jednání politické komise, která zasedá zítra. Tak krátká doba nestačí k tomu, aby žaloba byla důkladně prostudována.
- 2) 20ti stránkový všeobecný úvod není dostatečně aplikován na obviněné osoby. Soudíme, že i všeobecný úvod musí být postaven na osobách, se kterými bude proces. Toto tvrzení ilustrujeme skutečností, že na těchto 20-ti stranách vyskytuje se BUZALKA 4x, GOJDIČ 5x.
- 3) Žaloba se musí opírat o více citátů. Nepočítáme-li 3 – 4 citáty v rozsahu půl až jedné věty, obsahuje žaloba pouze 2 citáty, a to na str. 5 a 28.
- 4) V žalobě není dostatečně vyzvednuta špionáž a protisovětská špionáž, která opřena o činnost špionážní BUZALKY a GOJDIČE musí být zevšeobecněna a podepřena dokumentací.
- 5) Ukazuje se, že autoři žaloby neznají dokumenty, o čemž svědčí i to, že se cituje páter SALEZIUS jakož i ŠKRÁBÍK (str. 2 a 4) v souvislosti s protisocialistickými brožurami, ačkoliv v zabavených dokumentech je i brožura, kterou napsal VOJTAŠŠÁK. Z této brožury možno vybrat mnohém účinnější citát pro ilustraci, než je citát v žalobě obsažený.
- 6) Některé obraty propagují víru, a to přímo i nepřímo (bezbožný Hitler).
- 7) V žalobě není důsledně provedena diferenciacie mezi vysokou hierarchií a nižším klérem (str. 6, 7)
- 8) Žaloba obsahuje i skutečnosti, o kterých státní bezpečnosti není známo, že by byly dokázané (BUZALKA a VOJTAŠŠÁK posvěcovali prapory slovenského vojska proti SSSR). Soudíme, že lze toto tvrdit pouze v přeneseném smyslu (str. 6)
- 9) Na str. 7 – 8 se žaloba snaží v 11-ti bodech vyčerpat, z čeho se obviňení musí zodpovídat. Soudíme, že je třeba mluvit o spoluzodpovědnosti a že těchto 11 bodů nevyčerpává všechno.

Jako příklad namátkou uvádíme:

Vyslání více než 50 000 slovenských vojáků do války proti SSSR, hodnoty, které ze Slovenska odvezly nacistické hordy zavolané Tisovou vládou atd. Když se mluví v bodech, nutno věci důkladně vyčerpat.

332 Štátny viceprokurátor zohľadnil pri koncipovaní definitívneho textu obžaloby všetky pripomienky uvedené v dokumente.

-
- 10) Nevíme, zda je správně psát o odnárodňovací úloze hierarchie za Rakousko-Uherska a to ihned na začátku, když o obviněných nelze říci, že byli nástrojem maďarisační státní politiky za Uherska.
- 11) Nevíme, zda je správné do procesu plést povereníky LUKAČOVIČE a HORÁKA.
- 12) V textu je několik menších věcných chyb. Příklady: V předmnichovské republice jak se domníváme byli dosazeni více než 3 Slováci na biskupské stolce. Správně v r. 1920 byli dosazeni první 3 (str. 2)
Dále po rozbití Rakouska nešlo Vatikánu o restauraci Rakousko-Uherska, ale o vytvoření středoevropské katolické federace.
Kromě uvedeného je naše kritika v podstatě kladná a soudíme, že žaloba po opravách, někdy i stylistických bude dobrá. Tyto připomínky jsme udělali po prvním rychlém přečtení.

ŠA Bratislava, f. Štátna prokuratúra, Pst III/I./95/50, kartón č. 101. Strojepis, 2 s.

48

1950, 14. december, Praha. Zápisnica zo zasadnutia politickej komisie o príprave slovenského procesu s katolíckymi biskupmi.

ZÁPIS

o poradě o přípravě slovenského procesu konané dne 14. prosince 1950.

Přítomní: s. náměstek předsedy vlády Fierlinger, s. ministr Kopřiva, s. ministr Rais, s. Havelka za SÚC, s. Závodský za MNB, s. Klos za Min.[isterstvo] spravdnosti a s. Feješ za Státní prokuraturu.

Předmětem porady jsou přípravy slovenského procesu.

I. Žaloba.

Po provedení diskuse a sdělení připomínek k předloženému konceptu žaloby Státní prokuratury ve věci Vojtaššák a spol.

u s n e s e n o :

Žaloba bude přepracována ve smyslu provedené diskuse tak, aby nový koncept byl předložen v pondělí 18. t.m. všem vedoucím soudruhům. Koncept žaloby bude znovu projednán na nejbližší poradě politické komise.

II. Propagace.

Předložený plán propagace (příložen) projednán a schválen s tím, že

-
- 1) otázka složení jednotlivých komisí bude ještě projednána se s. Baššovanským;
 - 2) otázka organizování akcí mezi věřícími během procesu se ponechává k rozhodnutí³³³ ÚV KSS.

III. Plán organizování veřejnosti.

Návrh předložený s. Holdošem (příložen) schválen s tou připomínkou, že na čtvrtý den procesu nebudou organizovány delegace ze všech českých krajů, nýbrž jen účast delegací z kraje gottwaldovského a případně olomouckého. Počet účastníků nejvýše 30. Bude sděle-
no³³⁴ ÚV KSČ k dalšímu opatření.

IV. Svědci.

Usneseno:

Slovenský SÚC vypracuje do 19. t.m. písemnou zprávu o tom, kteří svědci z řad vlasteneckých kněží mají být vyslechnuti, při čemž uvede jejich charakteristiku a skutkové okolnosti, o nichž mají být svědci vyslechnuti. Návrh bude předán příslušným soudruhům z Ministerstva národní bezpečnosti, kteří provedou přímé výslechy počátkem ledna příštího roku. (V zájmu utajení procesu).

V. Další schůze.

se koná 20. prosince t.r. v 8. hod. u s. Fierlingera.

Zapsal: Klos

NA Praha, f. Státní úřad pro věci církevní, kartón č. 189. Strojopis 3 s.; NA Praha, f. Ministerstvo spravedlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 128 a). Strojopis, 3 s.

PRÍLOHA 1

Připomínky

k žalobě ve slovenském procesu, vplynuvší z porady se s. ministrem dne 14. prosince 1950

Přítomní: s. ministr Rais, s. Klos, s. Ziegler, s. Čížek a s. Feješ.

S. ministr se domnívá, že by bylo lépe začít žalobu nikoli v historii, ale rokem 1945, protože tvrzení musí být dokázáno a ne naopak. Žaloba by byla uvedena situací po osvobození v r. 1945, kde Slovensko dostalo novou možnost svého národního života. Jen velmi stručně, tak jak je to uvedeno v Košickém vládním programu. Zvláště zdůraznit vyřešení poměru

333 Na tomto mieste je rukou dopísané: *ústř.[ednímu] sekr.[etariátu]*.

334 Na tomto mieste je rukou dopísané: *ústř.[ednímu] sekr.[etariátu]*.

Čechů a Slováků na nové základně rovnoprávnosti, to vše obsáhnout do několika málo vět. K tomu uvést postoj vysoké církevní hierarchie, která věrna své tradici jako vždy v historii stojí proti zájmům českého národa a jeho lidu. Stranu 2, 3, 4 uvést velmi zkráceně, ale stejně obsažně asi na 1 1/2 strany, s ponecháním všech faktů. Po roce 1939, kde začíná vlastní trestná činnost obviněných začít teprve rozvádět. U každého obviněného ostře a podrobně uvést jeho činnost za 20 let první republiky k dokreslení. Podle usnesení politické komise mají být obvinění stíháni již za svou činnost ve slovenském státě a nalezena kvalifikace, protože by bylo nelogické na př. Vojtaššáka nestíhat pro okupační činnost, která je u něho nejsilnější. Neuvádět trestnou činnost jako práci vysoké církevní hierarchie, ale konkrétně jmenovat Vojtaššáka, Buzalku a Gojdiče jako hlavní páchatelé. V politické komisi bylo též konstatováno, že na rozdíl od českého procesu, kde byl jako původce všeho označen Vatikán, ve slovenském procesu nutno Vatikán tlumit, protože na Slovensku masy věřících spojují pojmy Vatikánu, papeže a víry. Prostě ve všem uvádět obviněné jako representanty Vatikánu, hlavně Gojdiče. Vojtaššáka ukázat jako vedoucího slovenských biskupů.

Po r. 1939 vylíčit vše podrobně a ostře. Slovenská žaloba tak, jak je zpracována, je sice zajímavým politickým dokumentem, nikoli však materiálem procesním.

Nejdůležitějším v žalobě vůbec je vtažení Slovenska do područí hitlerovského Německa a proto pozor na formulaci, Slovensko nelze kvalifikovat jako spojení fašistického Německa, ale jako područí. Lépe zformulovat 6. říjen. Ponechat heslo „i za cenu republiky“. Formulovat asi v tom směru, že bylo zločinně využito tísně, ve které se republika ocitla v důsledku zrady západních spojenců a zbabělosti domácí reakce. Pak uvést, že zodpovědnost za všechny zločiny, které se páchaly na Slovensku, nesou obvinění. Říci, že nejen že kryli rasovou diskriminaci, ale že ji schvalovali.

Vypočítávání zločinů nečíslovat.

Jako hlavní zločin tedy uvést vehnání Slovenska do bratrovražděné války nejprve proti Polákům a pak proti SSSR. Druhý zločin je teror, který byl na Slovensku prováděn, Hlinkova garda, koncentrační tábory atd. Nechat vystoupit kolaborantskou činnost vysoké církevní hierarchie v čele s obviněnými. V této souvislosti uvést, že se nespokojili s touto činností, ale organizovali špionáž (Gojdič a Buzalka). Obecně tvrdit, že obvinění věděli, co se děje v koncentračních táborech.

Na str. 7 škrtnout citát z Katolických novin.

Poslední větu na str. 9, první odst., vynechat. Velmi ostře stylisovat špionáž proti SSSR. Citovat dokumenty. Jakmile bude vyčerpána činnost ze Slovenského státu, pokračovat v začátku žaloby (r. 1945). Neopomenou[t] Slovenské národní povstání.

Na str. 11, kde se mluví o Košickém vládním programu, až do konce odstavce škrtnout. Pak pokračovat asi tak, že zatím co slovenský lid se s novým elánem vrhl do budování své válkou zničené vlasti, začínají obvinění intrikovat, rozvracet nový státní život Slovenska v Československé republice. Pak vylíčit, co vlastně obvinění chystali (ilegalita).

Všude, kde je formulace „slovenský stát“, říci „tzv. slovenský stát“. Vylíčit luďácké podzemí, spojení se Sidorem a Ďurčanským.

Citát na str. 14, který celkem nic neříká, vynechat. Vzpomenout tohoto faktu, ale necitovat. V dalším odstavci citovat ostře, že v důsledku této rozvratné činnosti Vojaššáka, vystupují ve všech dalších organizacích jako aktivní protistátní rozvratníci – faráři. Tito kněží pomáhají v útěcích za hranice, působí v podzemích organizacích, skrývají špiony, rozesílají ilegální letáky atd.

Na str. 15, druhý odst., zlepšit formulaci, aby se nestal dvojsečnou zbraní. Ukázat, že jim nikdy na slovenském státě nazáleželo. Všechno co je uvedeno v 1. odst. o Ďurčanském aplikovat na obviněné. Podle směrnic, které přicházely od Ďurčanského, měli vytvořit ilegální organizace, kterými chtěli rozbit republiku a opět Slovensko svrhnout do područí anglo-amerických kapitalistů. Svou rozvratnou činnost a propagandu, které napomáhal zahraniční rozhlas Ďurčanského, připravovali na Slovensku půdu pro pátou kolonu v případě válečného konfliktu. Poslední větu škrtnout.

A nyní začíná nová kapitola, orientace na demokratickou stranu.

Všude, kde je řečeno „slovenská buržoasie“, říkat „slovenská reakce“. Na konci druhého odstavce jinou stylisací, tak jak je stylisováno, nezakládá trestnou činnost. Vytáhnout fakta z materiálu po r. 1946. Šlo o to, pod rouškou legální strany obnovit zakázanou fašistickou Hlinkovu stranu, která by získala velké legální posice a která by spolupracovala s českou buržoasií a spolu provedly zvrát československého zřízení.

Poslední odst.: Církevní hierarchie sledovala všemi prostředky svého cíle, aby ve volbách 26. května 1946 prosadila vítězství tzv. demokratické strany. Vyložiti všechnu její činnost. Přímou říci, že katolická církev prováděla teror proti masám katolického lidu (porušování zpovědního tajemství, téměř občanská válka v některých místech, na Slovensku, hrozby atd).

str. 16 – škrtnout loyálnost k vládě. Přímou formulovat jako rozvracení budovatelské činnosti.

Str. 17 – pod rouškou náboženství, brojení proti pozemkové reformě. Správně zdůraznit, že bylo vyhrožováno církevními tresty. Třetí odst.: přehoditi až po únorovém vítězství.

Str. 18, konec středního odst. – zde dát trnavskou konferenci. Přímou říci, že církevní hierarchie organizovala, živila a podporovala odpor. Tuto konferenci vzít za základ otevřeného postupu proti státu a boje proti němu, proti JZD a novému životu na vesnici. Gojdič to také doznává a říká, že věděl, že JZD znamená konec jejich panství na vesnici. Do r. 1948 jde biskupský sbor separátně. Zdůrazniti dobudování ilegální sítě, která je spojuje.

Str. 19 – nikoli předpokládaná, ale organizovaná akce. Poslední větu prvního odstavce jinak formulovat. V druhém odstavci zdůrazniti činnost Vojaššákovu v této akci. Všechny

tři první odstavce spojit v jeden. V posledním odstavci škrtnout počátek první věty: když ztroskotaly všechny akce.

Str. 20 – zdůraznit, že Gojdič buduje rozvratnickou síť a rozděluje diecesi bez jakéhokoliv zmocnění. Nepřipustit žádnou biskupskou pravomoc.

Druhý odst. je zbytečný.

Třetí odst. začít souvislostí s českým procesem.

Str. 21 – schází závěr. Zdůraznit zapojení duchovenstva řecko-katolické církve v čele s Gojdičem, jeho nenávisť proti všemu pokrokovému a proti SSSR, terorizování prostého lidu na Slovensku. Zdůraznit vykořisťování drobného slovenského lidu a orientaci na kapitalismus. Jinak zdůrazňuje s. ministr ostřejší formulaci.

Zapsala: Šrámková.

*NA Praha, f. Ministerstvo spravodlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 128 a).
Strojopis, 3 s.*

PRÍLOHA 2

Proces proti príslušníkom cirkevnej hierarchie na Slovensku.

V dňoch až januára 1951 bude sa konať u Štátneho súdu v Bratislave hlavné pojednávanie proti príslušníkom cirkevnej hierarchie pre zločiny podľa zákona na ochranu ľudovodemokratickej Republiky.

Hlavné pojednávanie bude verejné a má sa stať účinným prostriedkom politickej výchovy najširšej verejnosti nášho ľudu, zvlášť tiež z radov veriacich.

Proces bude trvať 5 dní. Na každom pojednávaní môže sa zúčastniť cca 180 ľudí, z ktorých časť (61) budú státi z radov funkcionárov strany a ľudovej správy NF, ostatní zúčastnia sa len jedného dňa pojednávania a budú vybraní zo všetkých krajov Slovenska, ako i z Čiech a Moravy (4. deň pojednávania).

Výber prevedú krajské sekretariáty KSS v dohode a súčinnosti s cirkevným tajomníkom príslušného KNV.

Návrh na rozdelenie počtu miest na pojednávaní:

I. Stáli účastníci procesu:

1) funkcionári strany

5 osôb

2) krajskí cirkev.[ní] tajomníci	6 osôb
3) kraj.[skí] taj.[omníci] KV-NF	6 osôb
4) Pov.[ereníctvo] spravodlivosti	5 osôb
5) zástupcovia bezpečnosti	10 osôb
6) vlasteneckí kňazi	6 osôb
7) armáda	2 osoby
8) zástup.[covia] Strany Slobody a Obrody	5 osôb
9) Ústredný akčný výbor	2 osoby
10) SLOVÚC	<u>2 osoby</u>
Spolu	<u>50 osôb.</u>

II. Účastníci na jednotlivé dni pojednávania:

a) Organizácie:

1) vlasteneckí kňazi	10 osôb
2) okres.[ní] cirk.[evní] tajom.[níci]	15 osôb
3) právnická fakulta	8 osôb
4) ÚPŠ	<u>2 osoby</u>
Spolu	<u>35 osôb</u>

b) Zástupcovia krajov:

1. deň procesu

Okresy:

1) Levoča,	8) Lipt.[ovský] Hrádok,
2) Kežmarok,	9) Lipt.[ovský] Sv. Mikuláš,
3) Stará Lubovňa,	10) Ružomberok,
4) Spiš.[ská] Stará Ves,	11) Trstená,
5) Vysoké Tatry,	12) Námestovo,
6) Poprad,	13) Dolný Kubín.
7) Spiš.[ká] Nová Ves,	<u>50 ľudí</u>

Okresy:

1) Turč.[iansky] Sv. Martin,	6) Rajec,
2) Žilina,	7) Turč.[ianske] Teplice,
3) Kysucké Nové Mesto,	8) Pov.[ažská] Bystrica,
4) Čadca,	9) Púchov,
5) Bytča,	10) Ilava.
	<u>30 osôb</u>

2. deň procesu

Okresy:

1) Veľké Kapušany,	6) Trebišov,
2) Michalovce,	7) Kráľ.[ovský] Chlumeč,

-
- 3) Sobrance,
 - 4) Snina,
 - 5) Vranov,

- 8) Sečovce,
 - 9) Humenné.
- 40 osôb

Okresy:

- 1) Sabinov,
- 2) Bardejov,
- 3) Svidník,
- 4) Medzilaborce,

- 5) Stropkov,
 - 6) Giraltovce,
 - 7) Prešov.
- 20 osôb

Okresy:

- 1) Trnava,
- 2) Piešťany,
- 3) Nové Mesto n.[ad] V.[áhom],
- 4) Malacky,
- 5) Senica,

- 6) Myjava,
 - 7) Skalica,
 - 8) Pezinok,
 - 9) Sereď,
 - 10) Trenčín.
- 20 osôb

3. deň procesu

Kraje:

- 1) Nitra
- 2) Ban.[ská] Bystrica

- 30 osôb
30 osôb

Okresy:

- 1) Košice,
- 2) Gelnica,
- 3) Moldava,

- 4) Rožňava,
 - 5) Revúca.
- 10 osôb

Okresy:

- 1) Senec,
- 2) Galanta,
- 3) Dun.[ajská] Streda,

- 4) Šamorín,
 - 5) Bratislava – okolie.
- 10 osôb

4. deň procesu

Čechy, Morava

80 osôb

5. deň procesu

Bratislava – mesto

80 osôb

Účastníci pojednávania dostanú neprenosné vstupenky, vystavené na ich meno, s ktorými sa musia preukázať spolu s osobným preukazom (občianska alebo stranická legitimácia)

poriadateľským orgánom. Preukazy budú vystavené Štátnym súdom podľa soznamov, ktoré Štátnemu súdu predloží Slovenský úrad pre veci cirkevné.

Organizácia účastníkov zo všetkých krajov na jednotlivé dni pojednávania.

Slovenský úrad pre veci cirkevné vyšle do každého kraja zvláštneho inštruktora, ktorý navštívi vedúceho tajomníka KV KSS a s ním za prítomnosti krajského cirkevného tajomníka predjedná výber osôb, ktoré sa majú procesu zúčastniť, ako i technické podrobnosti dotýkajúce sa ich účasti. Pri tejto príležitosti inštruktor SLOVÚC odovzdá vedúcemu tajomníkovi KV KSS informačný dopis (príloha).

Bratislava, 13. decembra 1950

NA Praha, f. Státní úřad pro věci církevní, kartón č. 189. Strojopis.

PRÍLOHA 3

Propagace slovenského procesu.

Vedoucí skupina:

(je odpovědná ÚV KSS, s. Baššovanskému), ss. Valášek, Šefránek, (kult. prop. KSS), Zajac, (Pravda), Holdoš (SÚC), Kopecký, Klapka, Neuls (MS).

Skupina pro úřední zprávu:

Zajac, Ezrovič, (Pravda), Slavík (RP), Rašín (ČTK), Winter (st.[átní] p.[rokuratura]); odpovídá Zajac.

Tak jako v českém procesu, bude se vydávat jednotná ČTK zpráva. Není ještě rozhodnuto, bude-li český tisk přetiskovat tyto zprávy v doslovném znění nebo jen zkráceně. S. Hendrych sdělil, že se o této věci poradí se s. Barešem. Budou-li se zprávy zkracovat, bude se muset vytvořit tříčlenná skupina v Praze (zástupci SÚC, MS a ČTK), která provede jednotnou úpravu a zkrácení pro celý český tisk. Není také rozhodnuto, má-li se před začátkem tohoto procesu zvýšit celkově kampaň proti Vatikánu, má-li se znovu vzpomenout pražský proces atp. Zprávy na okraj procesu bude revidovat vedoucí skupina.

Skupina pro rozhlas:

Klapka MS, Bálint, Vrabc (bratislavský rozhlas), Pošvic, Dvořák, (pražský rozhlas).

Odpovídá Bálint.

Vedoucí s. Klapka bude dělat politickou redakci přímého vysílání podle stenografických záznamů a bude dbát o to, aby rozhlasové zpravodajství bylo souhlasné s tiskovým. S. Pošvic

má technické vedení. S. Bálint bude též připravovat zprávy do ranních, poledních a nočních zpráv.

Skupina pro dokument.

Porjes, event. [uelně] Friš³³⁵ (Pravda), Valášek, Belánsky (SÚC), Winter.

Odpovídá Winter.

Tato skupina bude připravovat text už během procesu podle stenografických záznamů, bude však přihlížet k úředním tiskovým zprávám a ke zpravodajství rozhlasu (bude dostávat písemné záznamy o vysílání).

Dokument musí být vydán jeden týden po skončení procesu. Je třeba dohodnout, kdo provede poslední kontrolu textu. Musí se stanovit také bude-li se tento slovenský dokument překládat do cizích jazyků.

Fotografovat, ani filmovat se při tomto procesu – stejně jako při pražském – nebude.

Reportážní kniha o církevních poměrech bude obsahovat i podrobný záznam o tomto procesu. Její autor s. Žák bude na procesu přítomen a zpracuje celou tuto slovenskou tematiku. Tato kniha má vyjít koncem ledna 1951.

Na konec je třeba rozhodnout, mají-li se připravit během procesu akce mezi věřícími, kněžími a ostatní veřejností (resoluce, nesouhlas s obviněnými, projevy atp.) V českém procesu se tyto akce neprovádějí.

NA Praha, f. Státní úřad pro věci církevní, kartón č. 189. Strojopis, 2 s.

335 Eduard Friš, slovenský komunistický politik, tajomník ÚV KSS (1945 – 1947), šéfredaktor komunistického denníka Pravda (1947 – 1952), člen Sekretariátu ÚV KSS (1945 – 1950), redaktor a šéfredaktor Slovenského vydavateľstva politickej literatúry (1952 – 1957), pracovník Historického ústavu SAV (1961 – 1971).

49

1950, 19. december, Bratislava. List viceprezidenta Štátneho súdu K. Bedrnu Sekretariátu ÚV KSČ v Prahe o zabezpečení českých účastníkov bratislavského procesu s biskupmi.

LIST PRE ZABEZPEČENIE ČESKÝCH NÁVŠTEVNÍKOV PROCESU

Bratislava, 19. 12. 1950

Vážený súdruh!

V dňoch 8. – 12. 1. 1951 bude sa konať u Štátneho súdu odd. v Bratislave [...] verejné hlavné pojednávanie proti príslušníkom vysokej slovenskej cirkevnej hierarchie pre zločiny podľa zákona na ochranu ľudovodemokratickej republiky.

V procese bude odhalená velezradná činnosť týchto cirkevných hodnostárov už za prvej ČSR, potom za tzv. Slovenského štátu a pokračovanie ich velezradnej a špionážnej činnosti po oslobodení. Proces bude účinným prostriedkom politickej výchovy širokej verejnosti, najmä z radov veriacich občanov a bude preto prejednávaný pred očami najširšej pracujúcej verejnosti zo všetkých krajov republiky. Počet návštevníkov na české krajiny pripadajúci je 83 osôb a vyhradený je pre nich pojednávací deň 11. januára 1951 (záverečná reč štátneho prokurátora, reči obhajcov a obvinených). Treba preto pripraviť vhodný výber osôb, ktorý nech je prevedený spôsobom ako na pražský proces, konaný v dňoch 27. 11. – 2. 12. 1950 v Prahe. Závazný soznam Vami vybraných návštevníkov s presnou ich adresou a ich zamestnaním zašlite najneskôr do 4. januára 1951 priamo na adresu: Prezídium Štátneho súdu, oddelenie v Bratislave, Justičný palác, Záhradnícka č. 6, do vlastných rúk námestníka predsedu Štátneho súdu Karola Bedrnu [...]. Upozorňujem a zdôrazňujem, že chystaný proces, jeho začiatok a podstata (že ide o vysokých cirkevných hodnostárov) musia zostať bezpodmienečne do poslednej chvíľky utajené.

So súdružským pozdravom Práci češť

námestník predsedu Štátneho súdu, odd.[elenie] v Bratislave

ŠA Bratislava, f. Štátna prokuratúra, Pst III/I./95/50, kartón č. 102. Strojopis, 2 s.

50

1950, 20. december, Praha. Zápisnica zo zasadnutia politickej komisie o príprave slovenského procesu s katolíckymi biskupmi.

ZÁPIS

o poradě politické komise pro přípravu slovenského procesu, konané dne 20. XII. 1950.

Přítomní: s. náměstek předsedy vlády Fierlinger
s. ministr Kopřiva
s. ministr Rais
s. Dr. Havelka za SÚC
s. Feješ za Státní prokuraturu.

Porada se zabývala přípravou slovenského procesu.

I. Žaloba.

Po provedené diskusi a sdělení připomínek k předloženému konceptu žaloby, bylo u s n e s e n o,

že žaloba bude přepracována ve smyslu provedené diskuse a nový koncept bude předložen ihned vedoucím soudruhům.

II. Další přípravy.

Po zprávě z ministerstva spravedlnosti a Státní prokuratury

u s n e s e n o

že schvalují všechny další přípravy procesu s tím, že výběr advokátů bude ještě projednán se s. Bašťovanským, poněvadž nelze získat dost vhodných advokátů řím. [sko]kat. [olického] náboženství. Schvaluje se rovněž, že proces bude uspořádán ve dnech 8. až 12. ledna.

Zapsal: s. Dr. Havelka

*NA Praha, f. Ministerstvo spravedlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 128 a).
Strojopis, 1 s.*

51

1950, 20. december, Bratislava. Zápisnica z porady zástupcov politickej komisie a pracovného kolektívu o slovenskom procese s katolíckymi biskupmi.

ZÁPISNICA

o porade zo dňa 20. decembra 1950 v budove Parlamentu o slovenskom procese.

Prítomní:

Fierlinger, Rais, Kopecký, Bašťovanský, Holdoš, Hendrych, Havelka, Průša, Kroček, Ziegler, Neuls, Kopecký ml., Moučka, Feješ

Predsedal: nám.[ěstek] předs.[edy] vlády s. Fierlinger.

Zapísal: Feješ.

Predseda otvoril poradu s tým, že na programe je 1) prejednanie žaloby proti Vojtaššákovi a spol., 2) koordinovanie všetkých složíek pri procese.

K žalobe sám pripomína v smysle výsledku dnešnej porady o žalobe v politickej komisii, že je v žalobe treba viac vyzdvihnúť úlohu Vatikánu a osvetliť historickú úlohu gréckokatolíckej cirkvi v jej boji proti pravoslávii a SSSR.

S. ministr Rais oboznamuje prítomných o politickom zameraní žaloby s tým, že pripomienky z dnešnej politickej komisie a z tejto porady budú vzaté do úvahy pri novom prepracovaní žaloby.

S. Baššovanský k žalobe pripomína, že je celkove správne postavená, len antisociálny postoj Vojtaššáka treba viac konkretizovať. Vatikán príde do popredia zdôraznením špiónáže. U ľudovej strany treba hovoriť nie o reakčnosti, ale o tom, že bola protivlastenecká, protinárodná. Že jej ciele boli cudzie nášmu národu. Pri okupácii treba hovoriť viac ľudove o hrôzach (dediny horely, Kremnička, farára zastrelili a Škrábik vtedy dával banket). Nehovoriť o Židoch, ale o občanoch prenasledovaných. Vyzdvihnúť úlohu hierarchie po potlačení povstania.

S. minister Kopecký: Vojtaššáka treba postaviť do tesnej blízkosti Hitlerovských zradcov. Ide o profesionálneho velezradcu už z prvej ČSR. Treba sa s ním vypořadať v tomto procese. Ukázať ako v čase Mníchova v buržoáznej vláde, keď bol predsedom Syrový,³³⁶ podpredsedom bol Sidor. Treba v procese presvedčiť Čechov, že sa slovenský národ nestotožňoval s ľudákmi. Etapu Mníchova treba pripomenúť výrazne, že to bolo ich dielo. Poukázať aj na rozbroje v emigrácii medzi Ďurčanským a Sidorom a na druhej strane na spájanie sa emigrácie v boji proti republike a proti ľudu (Sidor, Osuský,³³⁷ Prídavok,³³⁸ Hušek³³⁹).

S. Holdoš: Mali by sme v žalobe HSLS nazvať pravým menom, že mala fašizmus v programe. Hovoriť o stanovisku obvinených k puču v Maďarsku (listy Hlinkove). Keď sa hovorí o spojení s DS, treba hovoriť čo táto strana robila od oslobodenia (sabotovanie zásobovania, čachry s bankami). Pripomenúť ríšskonemecký spolok kňazov v Spišskej Kapitule. O suspendovaní Horáka, Lukačoviča, Straku³⁴⁰ v žalobe hovoríme, ale nie je vyzdvihnuté, že sa dva mesiace predtým sami obvinení chystali k politickej činnosti v DS. Spomenúť

336 Jan Syrový, armádny generál, predseda úradníckej vlády 22. 9. – 4. 10. 1938 a 4. 10. 1938 – 1. 12. 1938. K. Sidor nebol členom vlády J. Syrového, ale stal sa podpredsedom vlády R. Berana 1. 12. 1938, teda po Mníchovskej dohode.

337 Štefan Osuský, slovenský politik, československý vyslanec v Paríži (1921 – 1940), minister v československej exilovej vláde (1940 – 1942), od r. 1945 v USA, od r. 1948 činný v exilovej Rade slobodného Československa, profesor na univerzite v Hamiltone.

338 Peter Prídavok, slovenský politik a novinár, v exile vo Francúzsku spolupracovník M. Hodžu (1939 – 1940), od r. 1940 v exile vo Veľkej Británii. Zakladateľ Slovenskej národnej rady v Londýne (1943) a Slovenskej národnej rady v zahraničí (1948).

339 Jozef Hušek, slovenský novinár a spolkový činiteľ v USA, redaktor Jednoty, Hlasu, Prehľadu, funkcionár Prvej slovenskej katolíckej jednoty a Slovenskej ligy.

340 Jozef Straka, slovenský rímskokatolícky kňaz, pôvodne salezián, exponent politiky Komunistickej strany, prednosta kultového odboru Povereníctva školstva (1945 – 1948), r. 1948 exkomunikovaný

memorandum ľudákov na Piešťanskom sjazde proti bolševizmu. Rozviesť zverstvá v SSSR, (Lokšík,³⁴¹ Kleinert³⁴²). Sám Tiso bol v Charkove a v Rostove.³⁴³ Ukázať na pokrytectvo obvinených, keď z dôvodov „kresťanských“ žiadali vyvieť celé židovské rodiny, aby vraj neboly trhané. Poukázať na popravy ľudí po povstaní v Dubnici a v okolí Banskej Bystrice. Žije chlapec strelený do hlavy. Vypočuť na to svedka. Spomenúť výhrážné listy obvinených vláde a SNR. Pri úlohe Vatikánu spomenúť Trumanovo posolstvo pápežovi z roku 1947. Jeho posol, Taylor³⁴⁴ povedal pápežovi, že USA vzaly do rúk meč, ktorý vypadol z rúk Hitlera (viď knihu Garaudy).³⁴⁵ Katolícka akcia je slabo vyzdvihnutá. Išlo o najhrubšie zneužitie viery, lebo biskupi vyhrážali kňazom vraždami.

S. Rais pripomína, že sú niektoré skutočnosti na Slovensku notoricky známe a len ich treba v procese oživiť svedkami alebo v reči.

S. Baššovanský: pripomína, že na strane 6) žaloby je uvedené, že obvinených spájala spoločná nenávisť k SSSR. Treba to preformulovať tak, že ich spájala zrada na vlastnom ľuďde. Poukázať treba aj na sídlo Vojtaššáka, že sa uzatváral ľudu. Spomenúť vypálené dediny na východnom a západnom Slovensku a na zverstvá na Horehroní a inde po povstaní.

Potom bolo prikročené k diskusii o organisovaní procesu.

S. Rais oboznámil prítomných s plánom propagácie procesu, schválený už politickou komisiou.

Složenie jednotlivých komisií:

I. Vedúca skupina pre propagáciu:

Zodpovedný je s. Baššovanský.

Členovia: Valášek, Šefránek, Zajac, Holdoš, Viktory, Kopecký, Neuls, Klapka.

za politické aktivity, profesor na Rímskokatolíckej cyrilo-metodskej bohosloveckej fakulte v Bratislave (1950 – 1968).

341 Michal Lokšík, podplukovník zaistovacej divízie slovenskej armády, veliteľ 102. pešieho pluku, chránenec V. Tuku v armáde, známy ukrutnosťami na civilnom obyvateľstve na obsadenom území Sovietskeho zväzu, po r. 1945 v exile.

342 Ladislav Kleinert, nadporučík zaistovacej divízie slovenskej armády, bol retribučným Národným súdom v Bratislave 10. 12. 1947 odsúdený na trest smrti povrazom za násilie voči civilnému obyvateľstvu v bieloruskej obci Maloduš.

343 Správne má byť Rostove. J. Tiso navštívil slovenských vojakov bojujúcich na východnom fronte 2. a 3. 11. 1941. Zastavil sa v Kyjeve. V Rostove, ktorý dobyli nemeckí a slovenskí vojaci v júli 1942, Tiso nebol.

344 Myron C. Taylor bol osobným vyslancom amerického prezidenta pri Svätej stolici v r. 1939 – 1950.

345 Takýto výrok M. C. Taylor pápežovi Piovi XII. nikdy nepovedal. Nepíše sa to ani v knihe Rogera Garaudyho. L. Holdoš zrejme naráža na Taylorovu audienciu u Pia XII. v Castel Gandolfo 26. 8. 1947, keď odovzdával pápežovi posolstvo amerického prezidenta Harryho S. Trumana. GARAUDY, Roger: *Cirkev, komunizmus a kresťania*. Bratislava : Tatran, 1950, s. 103 – 106. Zmyslom Holdošovho tvrdenia bolo poukázať na kontinuitu fašizmu a kapitalizmu.

-
- II. Skupina pre úradné zprávy:
Vedúci: Zajac
Členovia: Ezrovič, Slavík, Rašín, Winter.
- III. Skupina pre český tisk: (žaloba bude uverejnená celá, inak pre Čechy budú zprávy z procesu vydávané v zhustenej skrátenej forme). V Prahe bude trojčlenná komisia, ktorá bude upravovať slovenské protokoly. (ČTK, Min.[isterstvo] sprav.[odlivosti], SÚC).
- IV. Komisia pre rozhlas:
Bálint zopovedá:
a) pre bratislavský rozhlas: Klapka, Brabec, Bálint.
b) pre pražský rozhlas: Pošvic, Dvořák.
- V. Komisia pre dokumenty:
Zodpovedá: Winter.
Členovia: Friš, Valášek, Belánsky, Winter.
Dokumenty spracované najpozdejšie do 1. I. 1951 budú sa prekladať do ruštiny, nemčiny, francúzštiny, angličtiny, italštiny a španielštiny. Za preklady zodpovedá Ivan Kopecký.
Proces sa nebude fotografovať ani filmovať.
Po procese bude propagačná kampaň prevedená.
Cudzí novinári : cudzí pokrokový tisk bude zastúpený. Okrem toho dvaja akreditovaní novinári zo Západu. Je treba zadovážiť sluchátka pre prekladateľov.

S. Bedrna zariadi namontovanie potrebnej aparatury do porotnej siene.

Tým porada bola skončená.

*NA Praha, f. Ministerstvo spraviedlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 169 b).
Strojopis, 2 s.*

52

1950, 27. december, Praha. Správa o technickej príprave procesu J. Vojtaššák a spol.³⁴⁶

Zpráva o technické přípravě procesu
VOJTAŠŠÁK a spol.

Po poradě se soudruhem poradcem soudím, že by bylo vhodné učinit tato předběžná opatření při přípravě procesu:

346 Pozri dok. č. 57.

-
1. Transport vězňů provést na dvě etapy a to tak, že dne 31. 12. 1950 ve dne by bylo převezeno do Bratislavy 12 svědků a 3 agenti pomocí dvou silných vojenských nákladních automobilů a dvěma osobními doprovodnými vozy, opatřenými vysílačkami.
3 obviněné dopravit nejpozději dne 3. ledna 1951 osobními vozy s ochranou do Bratislavy. Současně zajistit v případě nepříznivého počasí použití železničního vagonu.
 2. Odeslat dnes, tj. 27. 12. 1950 s. škpt. M O U Č K U a s. npor. S E D L Á Č K A do Bratislavy k zjištění všech možností a k přípravě procesu v Bratislavě, a to:
 - a) se s. F E J E Š E M a s. B E D R N O U projednat otázky, související s porotní místností, advokáty, publikování obžaloby, předvoláváním svědků ze svobody a instuktáží senátu;
 - b) zajistit za spolupráce s KV Stb a bratislavskou věznicí 20 oddělených cel a 12 výslechových místností;
 - c) prozkoumat možnosti agenturní práce na KV Stb Bratislava;
 - d) zjistit možnosti stravování vězňů a pravidelných vycházek;
 - e) s velitelem úvaru Jánošík po prozkoumání možností střežení vězňů a ochrany soudního jednání dohodnout předběžný plán ochrany vězňů a objektů;
 - f) zajistit ubytování pro vyšetřující orgány a stráž;
 - g) zajistit dopravní prostředky pro odvoz vězňů z nádraží v případě použití vlaku;
 - h) zajistit místnosti pro rozhovory vězňů s advokáty s použitím technických prostředků na odposlech;
 - ch) zjistit možnosti odposlechu žurnalistických telefonů během procesu.
 3. Po návratu s. M O U Č K Y se zjištěnými předpoklady vypracovat podrobný a konkrétní plán transportů vězňů a postupů během soudního projednávání.

Praha, 27. prosince 1950

Velitel VI. sektoru³⁴⁷

A ÚPN, f. KS ZNB Bratislava, S-ŠtB Bratislava, Fond starých písomností, a. č. S-1410, r. č. 1582, J. Vojtaššák a spol. Strojopis, 2 s.

53

1951, 2. január, Bratislava. Správa o zabezpečení výsluchov svedkov pre proces J. Vojtaššák a spol.

Bratislava 2. ledna 1951.

Vyšetřující skupina VI. sektoru.

Na zpracování svědků pro proces s Vojtaššákem a spol. byli určeni tito orgánové:

S e d l á č e k velitel

K r o p á č e k

347 VI. sektor v struktuře vtedajšej Štátnej bezpečnosti bol tzv. väzenský sektor.

Kořínek

Nový

Pavlík

Pracovní doba je rozdělena takto:

od 9. hod.	do	12. hod.	výslech
od 12.	do	13.	pol.[ední] přestávka
od 13.00	do	13.30	politický kroužek
od 13.00	do	22.00	výslech
od 22.00	do	22.50	porada

Rozdělení vězňů:

Sedláček	zpracovává:	Andrejkovič	1/374
		Erban	15/367
		Kopecký	14/369
		Hloža	13/365

Kropáček

Kempný	11/361
Uhrín	12/375
Tomanócy	4/370

Kořínek

Irha	6/366
Bača	7/372
Havrila	8/360

Nový

Obtulovič	10/363
Buranyč	9/364
Turkiňák	5/362

Pavlík

Bärová	2/368
Hučko	3/373

Od 3. 1. t.r. jsou na zdejších celách zrušeny všechny výhody, to je, že není dovoleno sedět, kouřit apod. Bude povolováno postupně referenty.

A ÚPN, f. KS ZNB Bratislava, S-ŠtB Bratislava, Fond starých písomností, a. č. S-1410, r. č. 1582, J. Vojtaššák a spol. Strojopis, 1 s.

1951, 2. január, Praha. Zápisnica z porady zástupcov pracovného kolektívu o slovenskom procese s katolíckymi biskupmi.

ZÁPIS

o poradě o slovenském procesy, konané dne 2. ledna 1951.

Přítomní: s. Klos, Richter, Čížek, Ziegler, Neuls, Kopecský a Mozola.³⁴⁸

Poradu zahájil s. Klos tím, že žaloba byla doručena všem vedoucím soudruhům, dnes budou dodány všechny připomínky. Ve středu nebo ve čtvrtek bude žaloba přepracována. Celý proces bude odložen asi o jeden týden, vzhledem k vánočním svátkům pravoslavné církve.

K českému procesu:

K cizojazyčné brožuře referuje s. Kopecský, že se brožura zdržela asi o jeden týden.

Pokud jde o hodnocení procesu, podává s. Ziegler zprávu, že hodnocení procesu je již připraveno a ještě dnes bude předloženo s. Klosovi.

K slovenskému procesu.

S. Klos bude telefonicky volat s. Feješ ohledně přepracování žaloby a ohledně závěrečné řeči.

S. Kopecský připomíná k termínu procesu mírový kongres, plánovaný na 20. a 21. ledna. Vzhledem k tomu

u s n e s e n o :

rozhodnutí o datu konání procesu bude ponecháno na rozhodnutí politické komise. Jeho návrh politické komisi bude předložena možnost konání procesu od 10. do 13. ledna (rozsudek vynesen v pondělí 13. ledna).

S. Mozola referuje, že se připravuje transport vězňů do Bratislavy.

S. Klos doporučuje převezení vězňů těsně před procesem.

u s n e s e n o :

Komise pro českou úřední zprávu bude složena ze s. Kořínka, z ČTK, s. Suchomela nebo s. Huba z SÚC a s. Cíchy ze spravedlnost. Překlady žaloby budou pořízeny v Praze.

S. Neuls zajistí, aby všichni účastníci byli informováni o svém zařazení do komisí.

Příští porada bude zítra (středa 3. ledna) v 8 hod. ráno za účasti soudruhů Bedrny a Feješe z Bratislavy – zařídí s. Klos.

Zapsala: Šrámková.

*NA Praha, f. Ministerstvo spravedlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 128 a).
Strojopis, 1 s.*

348 Jozef Mozola, vyšetrovateľ ŠtB, ktorý viedol výsluch P. Gojdiča.

1951, 2. január, Bratislava. Obžaloba štátneho viceprokurátora J. Feješa na skupinu J. Vojtaššák a spol.

Štátna prokuratúra, oddelenie v Bratislave
SPt III/I-95/50

V Bratislave dňa 2. januára 1951

Štátnemu súdu, oddeleniu
v Bratislave

O B Ž A L O B A

Štátny prokurátor žaluje, že

- I. Ján Vojtaššák, narodený dňa 14. novembra 1877 v Zákamennom, biskup, posledne bytom v Spišskom Podhradí, Spišská Kapitula
- II. ThDr. Michal Buzalka, narodený dňa 18. septembra 1885 v Sv. Antone, svätiaci biskup, posledne bytom v Bratislave, Kapitulska ulica číslo 8,
- III. Pavol Gojdič, narodený dňa 17. júla 1888 v Ruských Pekľanoch, gréckokatolícky biskup, posledne bytom v Prešove, Stalinova ulica číslo 1,
všetci toho času vo väzbe,
sa dopustili trestných činov v obžalobe uvedených:

Slovenský ľud svojím slávnym národným povstaním v auguste 1944 odmietol zradcovskú politiku ľudáckych prisluhovačov nacizmu a prejavil svoju vôľu žiť v spoločnom štáte s národom českým. Konečné víťazstvo Sovietskej armády nad nacistickými hordami prinieslo obidvom našim národom oslobodenie spod jarma nacistického Nemecka a umožnilo, aby český a slovenský pracujúci ľud po prvý raz v svojich dejinách vzal pevne vládu do svojich rúk. Košický vládny program zaručil samobytnosť slovenského národa a ukázal cestu na odstránenie odvekej slovenskej biedy industrializáciou Slovenska. Zaručil všetky ústavné slobody, aj slobodu svedomia a náboženského vyznania. Preto slovenský ľud s nadšením privítal zriadenie ľudovodemokratickej Republiky a obetave pracoval na obnove vojnou zničeného hospodárstva.

Naproti tomu vysoká cirkevná hierarchia, tak rímskokatolícka ako aj gréckokatolícka, od začiatku zaujala nepriateľský postoj k novému štátu. Tento nepriateľský postoj je len dôkazom protinárodnej a protisociálnej³⁴⁹ politiky, ktorú vysoká cirkevná hierarchia vždy v minulosti, najmä v období prvej Republiky a za okupácie prevádzala voči slovenskému ľudu.

Vysoká cirkevná hierarchia v dôsledku svojho veľkého pozemkového a kapitálového bohatstva podporovala vždy panujúce vykorisťovateľské triedy proti záujmom pracujúce-

349 V knižnom vydaní obžaloby je namiesto termínu *protisociálnej* použitý termín *protisocialistickej*. *Proces proti vlastizradným biskupom J. Vojtaššákovi, M. Buzalkovi a P. Gojdičovi*. Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti, Tatran, 1951, s. 8.

ho ľudu. V období do roku 1918, v dobe sociálneho a národnostného útlaku, nedostatok pôdy a s ním aj obživy núti státisíce Slovákov odísť za prácou a obživou do cudziny. V tej dobe ovládajú slovenskú pôdu okrem maďarských veľkostatkárskych grófov aj biskupi, ktorí sami vlastnili obrovské pozemkové vlastníctvo v rozsahu 275 000 jutár najlepších pozemkov a obhospodarovali ich spôsobom nekresťanskším ako ktorýkoľvek veľkostatkár. Vysoká cirkevná hierarchia, bývajúca v palácoch a vlastníaca veľké pozemkové latifundie, zneužívala náboženské cítenie slovenského ľudu na udržanie svojho panstva a panstva maďarských grófov a kapitalistov. Železnou disciplínou a s hrozbou večného zatratenia udržiavala slovenský drobný ľud v poddanstve.

Kňazi, ktorí svojmu ľudu ostali verní, ako Bernolák, Holly, Palárik, Fándly, dostali sa preto, že prebojovali národné a sociálne požiadavky ľudu a kritizovali vykorisťovanie pracujúcich na cirkevných veľkostatkoch, do konfliktu nielen so štátnym zriadením, ale aj s biskupmi. Keď sa začalo u nás organizovať robotnícke hnutie, biskupi od začiatku stáli v radoch zlostných³⁵⁰ a nenávisných nepriateľov robotníckej triedy a naplnení duchom feudálnej panskej despotie pomáhali potláčať jej boj za politické práva a sociálny pokrok. Za prvej svetovej vojny, v čase rozhodného boja českého a slovenského národa o národnú a štátnu samostatnosť, vysoká cirkevná hierarchia a Vatikán podporovali Vilémske Nemecko a otrokárske Rakúsko-Uhorsko. V predmníchovskej Republike vysoká cirkevná hierarchia spolu s kláštormi a rehoľami aj po prevedení pozemkovej reformy vlastnila 505 670³⁵¹ jutár pôdy na Slovensku. Našla preto skoro cestu k dohode s kapitalistami bez rozdielu národnosti, aby zachránila svoje veľkostatky a svoje mocenské pozície. Aby pomohli slovenskej a českej buržoázii a veľkostatkárom v boji proti pracujúcemu ľudu, vydali slovenskí biskupi r. 1924 pastiersky list, v ktorom hrozili cirkevnými trestami pre členstvo v revolučných odborových organizáciách.

Pri voľbách do parlamentu roku 1920 Hlinkova ľudová strana, ktorá maskovala svoju protiludovú politiku šovinistickou agitáciou, vytvorila volebný blok s buržoáznou maďarskou stranou a s českou Lidovou stranou Šrámkovou proti socialistickým stranám na Slovensku.³⁵² Biskupi, najmä obvinení Vojtaššák a Buzalka, zúrivo³⁵³ štvli proti Sovietskemu zväzu v časopisoch politických i cirkevných a zneužívali na to aj kazateľníc. Roku 1923 vydal biskup Vojtaššák knihu „Či môže byť pravý katolík sociáldemokratom“,³⁵⁴ plnú výmyslov a lži proti socialistickému hnutiu a Sovietskemu sväzu.

350 Termín *zlostných* v knižnom vydaní obžaloby chýba. *Proces proti vlastizradným biskupom J. Vojtaššákovi, M. Buzalkovi a P. Gojdičovi*. Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti, Tatran, 1951, s. 8.

351 V knižnom vydaní obžaloby je uvedené číslo 500 670. *Proces proti vlastizradným biskupom J. Vojtaššákovi, M. Buzalkovi a P. Gojdičovi*. Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti, Tatran, 1951, s. 9.

352 V skutočnosti Slovenská ľudová strana išla do parlamentných volieb r. 1920 na spoločnej kandidátke s Čs. stranou lidovou, koalíciu so žiadnou maďarskou stranou nevytvorila.

353 Termín *zúrivo* chýba v knižnom vydaní obžaloby. *Proces proti vlastizradným biskupom J. Vojtaššákovi, M. Buzalkovi a P. Gojdičovi*. Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti, Tatran, 1951, s. 9.

354 MICHAL (PAVLÍK, Michal): *Či môže byť pravý katolík sociáldemokratom? Z nemeckej pôvodiny slobodne prepracované*. Ružomberok : Sv. Rodina, 1923, 125 s. J. Vojtaššák knihu pred vydaním redigoval a zbral za ňu zodpovednosť.

Vatikán, ktorý sa po rozbití Rakúsko-Uhorskej monarchie nikdy nesmieril s existenciou nového Československého štátu a podporoval rôzne zločinné pokusy o reštauráciu habsburskej monarchie, nepreviedol nikdy rozhraničenie južných diecéz na Slovensku podľa našich štátnych hraníc, hoci sa na to zaviazal dohodou z roku 1928. Tým umožnil ostrihomskému arcibiskupovi, ktorý do februára 1948 vlastnil 40 000 ha najlepšej pôdy na Slovensku a bol predtým aj dôležitým činiteľom bývalého horthyovského Maďarska, ovplyvňovať naše pomery vo smere záujmov maďarských magnátov Pálffyho a iných, ktorí do oslobodenia v roku 1945 mali na Slovensku veľké majetky.

Vysoká cirkevná hierarchia zavliekla najprv nižší klerus a pomocou neho drobný katolícky ľud do vleku velezradnej, rozbíjačskej a protinárodnej politiky fašistického vedenia Hlinkovej ľudovej strany. Osobitne obvinení Vojtaššák a Buzalka zneužívali svoj vplyv na veriacich pre politiku tejto strany. Pod rúškom boja za záujmy cirkvi a viery bojovali proti pokroku, proti socializmu, proti pracujúcemu ľudu. Vojtaššák ako blízky spolupracovník Hlinku a vodca pravého krídla jeho strany, Buzalka ako redaktor „Slováka“ a „Katolíckych novín“ a agitátor. Vysoká cirkevná hierarchia podľa pokynov Vatikánu použila Hlinkovú ľudovú stranu na presadzovanie svojich mocenských a majetkových záujmov.

Táto strana svojou rozvratnou politikou pripravovala Mníchov. V čase Mníchova zapredala slovenský ľud Hitlerovi a po Mníchove využila tiesne Republiky na jej rozbitie.³⁵⁵ Žilinskou dohodou zo dňa 6. októbra 1938 politické strany reakčnej buržoázie a veľkostatkárov vydali vládnú moc na Slovensku do rúk Hlinkovej ľudovej strany a gardy a sohrali tak úlohu ubytovateľa fašizmu na Slovensku. Hlinkova ľudová strana, ktorej chrbtovou kosťou bola vysoká cirkevná hierarchia, vedome a zámerne nakoniec – na príkaz z Berlína – v spolupráci s Henleinom a Eszterházym,³⁵⁶ zavliekla slovenský národ do otrockého područia nacistického Nemecka. Pritom prax nacistov, Hitlerov „Mein Kampf“³⁵⁷ a kniha nacistického ideológa Rosenberga „Mýtus XX. storočia“³⁵⁸ nemohly nechať nikoho na pochybách, že „menejcenná slovanská rasa“ mala byť po víťazstve nacistov vyhubená alebo zotročená a slovanské štáty zlikvidované. Pri tom obvinení Vojtaššák a Buzalka vystupovali zvlášť aktívne. Vojtaššák ako blízky spolupracovník Hlinkov a vodca pravého krídla jeho strany využíval svoje skúsenosti profesionálneho velezradcu z čias prvej Republiky. Buzalka ako horlivý agitátor ľudákov už v jeseni 1938 propagoval v tlači nevyhnutnosť odtrhnutia Slovenska od

355 V knižnom vydaní obžaloby znie táto formulácia nasledovne: „V čase Mníchova a po Mníchove využila tiesne Republiky na jej rozbitie a zapredala slovenský ľud Hitlerovi.“ *Proces proti vlastizradným biskupom J. Vojtaššákovi, M. Buzalkovi a P. Gojdičovi*. Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti, Tatran, 1951, s. 10.

356 Správne má byť Esterházym.

357 Ide o publikáciu HITLER, Adolf: *Mein Kampf* [Môj boj]. München : F. Eher, 1925, 392 s.

358 ROSENBERG, Alfred: *Der Mythos des 20. Jahrhunderts: Eine Wertung der seelisch-geistigen Gestaltenkämpfe unserer Zeit* [Mýtus XX. storočia: Zhodnotenie duševno-intelektuálnej konfrontácie našej doby]. München : Hoheneichen-Verlag, 1930, 712 s.

Republiky. V decembri 1938 pri voľbách do Slovenského snemu povzbudzoval veriacich, aby hlasovali na jednotnú kandidátku Hlinkovej ľudovej strany.

Vysoká cirkevná hierarchia na čele s obvineným Vojtaššákom stala sa oddaným služobníkom Hitlera. Dala celý svoj vplyv na veriacich k dispozícii fašistického režimu a hitlerovským okupantom proti nášmu ľudu. Katolícki biskupi dňa 24. októbra 1939 dali čítať vo všetkých kostoloch pastiersky list, v ktorom žehnali Tisovmu fašistickému režimu.³⁵⁹

Slovenský biskupský sbor prinútil drobných kňazov k aktívnej spolupráci s režimom. Tak sa stalo, že štvrtina poslancov Slovenského snemu boli katolícki kňazi, zo šiestich župných predsedov Hlinkovej ľudovej strany boli dvaja kňazi, väčšina katolíckych kňazov bola tajomníkmi, predsedami, funkcionármi či členmi Hlinkovej ľudovej strany, Hlinkovej gardy, Hlinkovej mládeže a rôznych iných inštitúcií, tzv. Slovenského štátu. Sám Tiso sa celou svojou prácou opieral na úzku spoluprácu s vysokou cirkevnou hierarchiou.³⁶⁰ Bola to spojitosť katolíckej cirkvi s Tisovým režimom, symbolicky³⁶¹ vyjadrená v osobe Tisovej.

Obvinený Vojtaššák ako exponent biskupského sboru v Štátnej rade, schvaľuje všetky rasové zákony a neslýchanú rasovú perzekúciu, vypovedanie a vedenie vojny proti Poľsku a Sovietskemu sväzu, vykorisťovanie Slovenska nacistami a teror režimu proti pokrokovým silám.

Obvinený Buzalka zaobstaráva pre tzv. Slovenský štát pápežské požehnanie a spolu s obvineným Vojtaššákom požehnáva Tisovmu vojsku a posielala ho do boja proti katolíckemu Poľsku a bratskému Sovietskemu sväzu. Ako generálny vikár slovenskej armády svojimi častými inšpekciami na východnom fronte hnusným spôsobom zneužíva náboženstvo na vystupňovanie bratovražedného boja.³⁶² Okrem toho obvinený Buzalka na príkaz Vatikánu získaval v dočasne obsadenej Sovietskej Ukrajine zprávy pre nenávistnú a rozvratnú protisovietsku kampaň Vatikánu, ktoré mali svoj význam pre nemeckú okupačnú moc. Do svojej špiónážnej siete zapojil aj svojich podriadených dôstojníkov duchovnej zprávy podplukovníka Andrejkoviča³⁶³ nadviazal spojenie s vatikánskym špiónom provinciálom Poplatkom. Pozdejšie spolupracoval aj s nebezpečnými špiónmi Vatikánu pátrami

359 Dňa 24. 10. 1939 sa konala biskupská konferencia v Žiline, kde sa dohodla príprava pastierskeho listu. Pastiersky list slovenských katolíckych biskupov k vzniku Slovenskej republiky sa čítal v kostoloch až 3. 12. 1939.

360 V knižnom vydaní obžaloby znie táto formulácia nasledovne: „*Sám Tiso sa pri svojej zločinnej prot ľudovej politike opieral o úzku spoluprácu s vysokou cirkevnou hierarchiou.*“ *Proces proti vlastizradným biskupom J. Vojtaššákovi, M. Buzalkovi a P. Gojdičovi.* Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti, Tatran, 1951, s. 11.

361 Termín *symbolicky* chýba v knižnom vydaní obžaloby. *Proces proti vlastizradným biskupom J. Vojtaššákovi, M. Buzalkovi a P. Gojdičovi.* Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti, Tatran, 1951, s. 11.

362 M. Buzalka nebol ani raz na východnom fronte.

363 Na tomto mieste pokračuje knižné vydanie obžaloby formuláciami: „... a iných. Na pokyn Vatikánu už r. 1941 prostredníctvom pplk. Andrejkoviča...“ *Proces proti vlastizradným biskupom J. Vojtaššákovi, M. Buzalkovi a P. Gojdičovi.* Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti, Tatran, 1951, s. 11.

Novikovom, Moskvom, Kellnerom³⁶⁴ a Čížekom,³⁶⁵ ktorí preoblečení s falošnými dokladmi ešte pred vojnou boli prestúpili sovietske hranice. Boli to všetci odchovanci známeho špionážneho ústredia Vatikánu, Russica, ktorého činnosť je namierená proti Sovietskemu sväzu a krajinám ľudovej demokracie. V tomto ústave sú vychovávaní a školení špióni proti Sovietskemu sväzu z bývalých bielogvardejcov a zradcov, ktorí ušli pred trestom zo slovenských krajín. Od skončenia poslednej svetovej vojny pôsobia v tomto ústave aj vojnoví zločinci, dôstojníci SS, ktorí majú organizovať špionáž a rozvrat v slovanských štátoch.

Nenávisť proti drobnému ľudu a túžba po majetku a moci boli spoločnou základňou, na ktorej spolupracoval s vysokou cirkevnou hierarchiou rímskokatolíckou a Tisovým režimom aj najvyšší predstaviteľ gréckokatolíckej cirkvi v Republike obvinený Gojdič. V minulosti vždy zrádzal záujmy ľudu a oddane slúžil vládnúcej triede grófov a veľkostatkárov. Dal ochotne celý svoj vplyv na veriacich do služieb Tisovho režimu, v ktorom videl záruku na udržanie kapitalistického poriadku a zachovanie panského života vysokej cirkevnej hierarchie. Vydal najmenej 10 pastierskych listov,³⁶⁶ v ktorých vyzýval veriacich na podporu tohto režimu. Okrem toho v smysle dohody Vatikánu s Hitlerom o odoslaní katolíckych misií na okupované územie zneužil Gojdič celú gréckokatolícku cirkev na Slovensku k priamej podpore nacistov pri ich lúpežnom prepadnutí Sovietskeho sväzu tým, že po porade s nacistickým vojenským veliteľstvom vyzval kňazov svojej diecézy, aby sa v čo najväčšom počte hlásili na obsadzovanie farností na Ukrajine. Gréckokatolícka cirkev, ktorú jej vysoká hierarchia proti vôli veriacich zavliekla hneď po Októbrovej socialistickej revolúcii v Rusku do protisovietskeho frontu, stala sa tak nástrojom Hitlerovského imperializmu a Vatikánu ako jeho pomáhača pri ich zločinnom pokuse o zničenie prvého socialistickeho štátu.

Obvinený Gojdič ako zarytý nepriateľ socializmu a pokroku prevádzal na príkaz Vatikánu špionáž proti Sovietskemu sväzu už za tzv. Slovenského štátu. Špionážne zprávy získaval od nacistických kolaborantov, ktorí utekali pred Sovietskou armádou, a dodával ich inter-nunciovi Burziovi v Bratislave.

Preto obvinení biskupi, Vojtaššák, Buzalka, Gojdič a ostatná vysoká cirkevná hierarchia, ktorá v skutočnosti ovládala tzv. Slovenský štát, nesie zodpovednosť za všetky ťažké obete na životoch slovenského ľudu a za nesmierne hospodárske straty, ktoré Slovensko utrpelo v dôsledku zločinnej vojnovnej podpory Hitlera. Sú spoluzodpovední za všetky zločiny fašis-

364 Ján Kellner bol jezuita východného obradu, absolvent pápežského kolégia Russicum v Ríme. R. 1940 odišiel tajne ako misionár do Sovietskeho zväzu, bol zaistený orgánmi NKVD, odsúdený na smrť a 7. 7. 1941 zastrelený.

365 Walter J. Ciszek, poľský rehoľník – jezuita východného obradu, absolvent pápežského kolégia Russicum v Ríme. Pracoval v misijnom východnom stredisku jezuitov v meste Albertin vo východnom Poľsku. R. 1941 bol zaistený orgánmi NKVD, obvinený zo špionáže a r. 1945 odsúdený na 15 rokov nútených prác. Po 14 rokoch a 9 mesiacoch prepustený, neskôr vymenený za dvoch zaistených sovietskych špiónov.

366 Knižné vydanie obžaloby obsahuje na tomto mieste formuláciu: „*množstvo pastierskych listov*“. *Proces proti vlastizradným biskupom J. Vojtaššákovi, M. Buzalkovi a P. Gojdičovi*. Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti, Tatran, 1951, s. 12.

tov a ich prisluhovačov, spáchané na Slovensku, najmä za zločinné vohnanie slovenských vojakov do boja proti katolíckemu Poľsku a bratskému Sovietskemu sväzu. Ďalej za to, že v Tisových koncentračných táboroch v Ilave a inde bolo držaných bez súdenia 3 000 osôb, medzi nimi aj kňazi, vyhnaní obvineným Vojtaššákom zo Spišskej Kapituly. Vo väzniciach súdov pre politické delikty trpelo 3 595 osôb. V koncentračných táboroch v nacistickom Nemecku hynulo³⁶⁷ 30 000 ľudí zo Slovenska. Na Vlčkovej ulici v Bratislave a na iných miestach Slovenska gardisti neludsky mučili tisíce protifašistických bojovníkov. Zo Slovenska z rasových dôvodov vyviezli do táborov smrti v Poľsku a v nacistickom Nemecku 68 000 občanov, z ktorých sa vrátilo len malé percento. Nacistickí okupanti vypálili slovenské dediny Klak, Tokajík, Telgárt, Baláže, Kalište a desiatky iných. Po potlačení povstania umučili nacisti a gardisti 4 316 obetí, nájdených v masových hrobách, mužov, žien aj detí. Nacisti na jar roku 1939 odviezli z Dubnice a Považskej Bystrice vojnový materiál za 2 miliardy Ks, ktorý by bol stačil na vyzbrojenie 24 divízií a Tisova vláda sa zriekla náhrady. Dohodou o hospodárskej spolupráci bolo nacistom umožnené vysávanie slovenského národného hospodárstva, v dôsledku čoho v júni 1944 dlh tzv. Slovenského štátu u Národnej banky, vzniklý z preplácania dobropisov nacistického Nemecka, činil 8,6 miliard Ks (clearingová špička). Do nacistického Nemecka poslali 120 000 slovenských robotníkov, ktorí boli nútení k otrockým prácam, ohrožujúcich ich zdravie a život. Smluvou o využití podnikov na Slovensku pre vojnové ciele boli dané nacistom veľké továrne v Podbrezovej a v Považskej Bystrici a niekoľko desiatok podnikov. Pritom Tisova vláda zaviazala sa dodávať pre ne suroviny, a výrobky, dodané nacistom týmito podnikmi v rokoch 1940 – 1944, mali hodnotu 3788,3 miliónov Ks, ktoré nacisti nezaplatili. Tajnou dohodou o zásobovaní nastickej armády, zavolanej Tisom na potlačenie Slovenského národného povstania, na účet tzv. Slovenského štátu bolo slovenské národné hospodárstvo poškodené o 7 miliárd Ks.

Keď slovenský ľud pod vedením komunistickej strany a za obetavej podpory Sovietskeho zväzu povstal do hrdinského zápasu za svoju slobodu a česť proti fašistickým okupantom a ich gardistickým posluhovačom zradní biskupi pomáhali povstanie potlačiť. Už na biskupskej konferencii v Banskej Bystrici koncom augusta 1944 vydali zločinný „Ohlas“ proti povstaniu.³⁶⁸ Biskupi Kmetko a Nécsey radili sa dva razy v Nitre s nacistickými generálmi Höffleom a Bergerom ako rozložiť povstalecké vojsko.³⁶⁹ Obvinený zradca Vojtaššák nazýval povstalcov a partizánov banditmi a vyzval veriacich svojej diecézy, aby pracovali pre nacistov aj v nedeľu aj vo sviatky. Biskup Škrábik usporiadal ďakovné bohoslužby za potlačenie povstania a obsadenie Banskej Bystrice nacistami. Keď nacistické hordy vypaľovali slovenské dediny,

367 V knižnom texte obžaloby je namiesto termínu *hynulo* uvedený termín *zahynulo*. *Proces proti vlasti-zradným biskupom J. Vojtaššákov, M. Buzalkovi a P. Gojdičovi*. Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti, Tatran, 1951, s. 13.

368 Slovenskí katolícki biskupi vydali Ohlas 27. 8. 1944, teda pred vypuknutím povstania. Ohlas obsahoval výzvu na konanie eucharistických pobožností a modlitieb za pokoj a dodržanie pokoja a poriadku obyvateľstvom.

369 Nemecké úsilie, aby slovenskí katolícki biskupi vydali pastiersky list namierený proti povstaniu a bolševizmu, bolo bezvýsledné.

hromadne vraždili v Kremničke a za živa spaľovali vo vápenných peciach na Horehróni tisíce nevinných ľudí, dával biskup Škrábik Höfflemu, Tisovi a ostatným vrahom nášho národa slávny banket. Biskupi pokračovali vo svojej zradnej a zločinnej spolupráci s fašistickými vrahmi aj v týchto najťažších chvíľach slovenského národa. Robili tak pre sebecké majetkové a mocenské záujmy a záujmy Vatikánu, ktoré boli spiate s Hitlerom a s Tisom.

Vatikán, ktorý v minulosti vždy podporoval reakčné vykorisťovateľské režimy a za 2. svetovej vojny podporoval krvavých vrahov národov – Hitlera a Mussoliniho, v ktorých videl údernú päšť proti socializmu a pokroku, podporoval morálne i politicky aj zločinný Tisov režim po celý čas jeho trvania. Po jeho zániku poskytol azyl fašistickému zradcovi a kolaborantovi Sidorovi a iným a zasadzoval sa o oslobodenie vojenského zločincina Tisu a jeho spoločníkov.

Zatiaľ mnohí drobní kňazi boli aj za povstania s ľudom. Pomáhali partizánom a povstaleckým vojakom, zachraňovali rasove prenasledovaných občanov a mnohí z nich bojovali v horách.

Po oslobodení pracujúci ľud aj masy veriacich katolíkov a bývalých príslušníkov Hlinkovej ľudovej strany obetavo pracovali na výstavbe Republiky. Slovenský ľud z dennej praxe vlády videl, že kňazi a veriaci nie sú hatení vo svojej náboženskej činnosti a že nebol zatvorený ani jeden kostol. Naopak bolo postavených a opravených stovky kostolov. Slobodne chodia veriaci do kostola a slobodne vykonávajú kňazi náboženské obrady. Slovenský ľud úspešne dokončil dvojročnicu obavy hospodárstva i proti úsiliu škodcov a sabotérov z radov redakčnej buržoázie v hospodárstve a verejnom živote. S nadšením a obetavo pracuje na splnení päťročnice, a tým na industrializácii Slovenska.

Zatiaľ vysoká cirkevná hierarchia vidí v sociálnych, hospodárskych a politických opatreniach vlády, vyplývajúcich z Košického vládneho programu, ohrozenú svoju hospodársku a politickú moc a robí prípravy na rozsiahlu protištátnu – rozvrtnú a špionážnu – činnosť, s úmyslom zvrátiť nastúpenú cestu k socializmu, povaliť ľudovodemokratický režim a znovu nastoliť kapitalistické poriadky. Prítom svoje pravé úmysly skrýva pod maskou zdanlivého boja za slobodu náboženstva a ochrany katolicizmu.³⁷⁰ Od začiatku počítá vysoká cirkevná hierarchia s pomocou domácej zradnej buržoázie, Vatikánu a západných imperialistov. Ako to vyšlo najavo v nedávnom pražskom procese proti deviatim príslušníkom vysokej cirkevnej hierarchie,³⁷¹ prisľúbil pápež Pius XII. už v roku 1945 opátovi Opaskovi pri jeho návšteve v Ríme, že v boji proti uskutočňovaniu socializmu nebude vysoká cirkevná hierarchia ani na území Československej republiky osamotená.³⁷²

Na túto protištátnu činnosť boli urobené prípravy už za Tisovho režimu. Tieto prípravy na pomery po vojne spočívali v stiahnutí menej kompromitovaných ľudáckych exponentov z politického života už za povstania. Ďalej v oddisponovaní veľkých peňažných čiastok do cudziny cez vyslanectvá vo Vatikáne, Švajčiarsku a Švédsku.³⁷³ Podľa smerníc Ďurčanského

370 Táto veta v knižnom vydaní obžaloby chýba. *Proces proti vlastizradným biskupom J. Vojtaššákovi, M. Buzalkovi a P. Gojdičovi*. Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti, Tatran, 1951, s. 15.

371 Išlo o proces S. Zela a spol.

372 Páter A. Opasek rokoval s Píom XII. v jeseni 1945 iba o vytvorení slovenskej kongregácie benediktínov.

373 V skutočnosti išlo o zanedbateľné sumy, ktoré nestačili pokryť potreby slovenského exilu po r. 1945.

z marca 1945 mali jedni doma ilegálne a zneužívaním demokratických slobôd, druhí v zahraničí bojovať za rozbitie republiky.³⁷⁴ Pritom od začiatku počítali s vojnovým konfliktom medzi západnými imperialistami a Sovietskym zväzom. Tak boli vytvorené politické, organizačné a finančné predpoklady protištátnej činnosti na rozbitie ľudovodemokratickej republiky.

Obvinení Vojtaššák a Buzalka na biskupskej konferencii v Banskej Bystrici 27. augusta 1944 pripravovali s ostatnými biskupmi na podklade memoranda vatikánskeho agenta Kolakoviča pre chvíľu oslobodenia Slovenska Sovietskou armádou rozvratnú činnosť. To, že už vtedy jednali o možnostiach sprisahaneckej činnosti, dokazuje „Pastorácia pre ťažké časy“, nájdená v tajnom archíve obvineného Vojtaššáka. Hovorí sa v nej: „Vedľa oficiálnej a verejnej duchovnej správy utvorí sa duchovná správa tajná... kňazi, ktorí sa zapoja do organizácie, musia sa preobliecť za robotníkov, prípadne i zmeniť mená... hneď, ako nastane prevrat, kňazi určení na túto pastoráciu, nastúpia v preoblečení na svoje miesta... v prvej trme-vrme zmiznú títo kňazi... už teraz zaobstaraj osobný preukaz staršieho dáta... každý, kto tento spis číta, zaväzuje sa prísahou, že z neho nič neprezradí...“ Obvinený Buzalka z úvodníku novoročného čísla Katolíckych novín z r. 1945, keď už porážka nacistických armád bola každému zrejmá, vyzýval veriacich na podporu fašistického tzv. Slovenského štátu a snažil sa tak podlomiť morálku slovenského ľudu v boji proti okupantom. Podľa týchto smerníc vysoká cirkevná hierarchia prevádzala rozvratnú a špionážnu činnosť po 4 linkách: 1. v spolupráci s ľudáckou emigráciou, 2. v spolupráci s ľudáckym krídlom buržoázie v podzemnom hnutí, ktoré súčasne spoluvytvárala, 3. v spolupráci so slovenskou Letrichovsko-Ursínyovskou kapitalistickou a veľkostatkárskou reakciou, ktorá vyústila v známej aprílovej volebnej dohode s reakčnou „Demokratickou stranou“ a 4. v spolupráci s vysokou cirkevnou hierarchiou v Čechách podľa pokynov Vatikánu.

Obvinení Vojtaššák a Buzalka udržovali velezradné spojenie s agentmi západných imperialistov, so zradcami Ďurčanským a Sidorom. Vysokí cirkevní hodnostári pri úradných návštevách Ríma sprostredkovali toto velezradné spojenie medzi zločinnou emigráciou a podzemím doma. Slovenskí biskupi písali štvavé články proti republike do časopisov, vydávaných v Amerike. Podľa zistených dokumentov bolo na biskupskej konferencii v Trnave dňa 20. marca 1947 uznesené, že 10.000 dolárov, nasbieraných medzi katolíkmi v Amerike pre veriacich na Slovensku, má byť použité na podporu zradnej emigrácie Ďurčanského a jeho spoločníkov. V dôsledku toho obvinený Vojtaššák napísal v tomto smere list farárovi Krasulovi do USA. Ďalej obvinený Vojtaššák použil svoj vplyv na urovanie rozporov medzi Ďurčanským a Sidorom, aby ich zjednotil v boji proti Republike. Americkí kňazi Dubosch a Plátek pri svojej ceste po Slovensku dostali od obvineného Vojtaššáka štvavé a nepravdivé zprávy a situácii u nás. Po návrate do Ameriky ich použil na štvanie proti Republike.

Obvinený Vojtaššák ešte aj po oslobodení Slovenska ako sa pri vyšetrovaní zistilo, pri rôznych príležitostiach vychvaloval zločiny Tisovho režimu, aby morálne podporil zločinné elementy ľudáckeho podzemia. Dôsledkom tejto protištátnej činnosti obvineného Vojtaššáka

374 Nešlo o smernice F. Ďurčanského, ale o nezáväzný rozhovor F. Ďurčanského s J. Kosorínom z marca 1945, ktorý po pamäti zachytil J. Kosorín vo svojich zápiskoch.

a ostatnej vysokej cirkevnej hierarchie bola skutočnosť, že vo viacerých odhalených ilegálnych protištátnych skupinách vystupovali pomáhači z radov cirkevných činiteľov. Pomáhali pri úteku do zahraničia, podporovali finančne podzemné skupiny, zúčastňovali sa na koncipovaní, rozmnožovaní a rozširovaní ilegálnych letákov, poskytovali úkryt špiónom a agentom zo zahraničia na farách, v kláštoroch a reholiach.

Tieto fašistické podzemné skupiny za priamej podpory vysokej cirkevnej hierarchie mali vytvoriť na Slovensku základňu pre uskutočnenie cieľov zradných Tisovských kolaborantských utečencov a vysokej cirkevnej hierarchie samej a pomocou vojnového konfliktu medzi západom a východom pripravovali rozbitie Republiky. Rozvratnou činnosťou doma a propagandou zradcu Ďurčanského v zahraničí mali pripraviť na Slovensku pôdu pre vytvorenie piatej kolóny v prípade vojnového konfliktu. Slovenskí zradcovia v zahraničí, ktorí kedysi predali slovenský ľud Hitlerovi, chceli by dnes predať slovenský ľud angloamerickým imperialistom takisto, ako predstavitelia českej buržoázie v emigrácii, Ripka,³⁷⁵ Zenkl a ich nohsledi hodili cez palubu samostatnosť Republiky, lebo to vyhovuje imperialistickým záujmom USA, v žoldnierskych službách, ktorých zrádzajú svoju vlasť, len aby dosiahli návratenie znárodnených fabrik a veľkostatkov.

Po neúspešnom pokuse slovenských biskupov vytvoriť samostatnú politickú stranu, orientuje sa slovenská vysoká cirkevná hierarchia na reakčnú slovenskú „Demokratickú stranu“, ktorá ako neskorší vývoj ukázal, prevádzala sústavne rozvrat Republiky. Pred voľbami v roku 1946 uzavrel kanonik Cvinček menom slovenského biskupského zboru s predstaviteľmi tejto strany známu aprílovú dohodu. Pod rúškom legálnej „Demokratickej strany“ vysoká cirkevná hierarchia chcela proti Košickému vládnemu programu obnoviť zakázanú fašistickú Hlinkovú ľudovú stranu, ovládnuť zbor povereníkov a orgány ľudovej správy a z týchto pozícií rozvracať politický a hospodársky život na Slovensku a vo vhodnej chvíli spoločne s českou buržoáziou previesť násilný zvrat ľudovodemokratického zriadenia. Pozdejší vývoj plne potvrdil tieto velezradné ciele aprílovej dohody. V zmysle tejto dohody vydala Ústredná katolícka kancelária smernice slovenského biskupského zboru, v ktorých biskupi veriacim zakazovali odovzdať biele lístky a prikazovali voliť „Demokratickú stranu“. Smernice sa končia slovami:

„...keby niekto mal pochybnosti, má sa poradiť s kňazom...“ Zastrášaním veriacich, zneužívaním spovedí, šírením vymyslených správ o Sovietskom zväze a nenávisti proti komunistom, vyvolali na viacerých miestach Slovenska útoky na životy a majetok a vo dvoch prípadoch organizovanie vrážd na príslušníkoch Komunistickej strany. Víťazstvo „Demokratickej strany“ bolo výsledkom teroru vysokej cirkevnej hierarchie.

O čo v skutočnosti išlo vysokej cirkevnej hierarchii, vychádza najavo z výpovede obvineného Vojsašáka, ktorý hovorí: „...Vysoká cirkevná hierarchia si mnoho sľubovala od ,De-

375 Hubert Ripka, český politik Čs. strany národno-socialistickej, minister zahraničných vecí československej exilovej vlády v Londýne (1941 – 1945), minister zahraničného obchodu a poslanec Národného zhromaždenia (1945 – 1948). Od r. 1948 v exile vo Francúzsku, v USA (1949 – 1955), vo Veľkej Británii od r. 1955. Zakladateľ Rady slobodného Československa.

mokratickej strany' na základe dohody z apríla 1946... hospodárska moc vysokej cirkevnej hierarchie závisela na Slovensku od politickej moci ‚Demokratickej strany‘... bolo prvoradnou úlohou vysokej cirkevnej hierarchie zachrániť majetky pred poštátnením, prípadne pred ich rozdelením medzi drobných roľníkov a bezzemkov“.

Obvinený Gojdič za slúbenú odmenu – auto a 250 000 Kčs (ktoré po voľbách aj dostal) – zapriahol do boja na podporu týchto velezradných cieľov celú gréckokatolícku cirkev. Z jeho príkazu podriadení mu kňazi a východnom Slovensku spolupracovali pri agitácii s banderovskými vrahmi, ktorí na ovplyvňovanie volieb boli vyslaní na naše územie západnými imperialistami. Po voľbách vysoká cirkevná hierarchia v tlači „Demokratickej strany“, v Katolíckych novinách, vo verejných prejavoch, v šuškannej propagande, v kázniach a osobnou agitáciou medzi veriacimi, otvorene aj v náznakoch štvla proti vnútornej i zahraničnej politike vlády v snahe priviesť obyvateľstvo k nepriateľskému postoju proti vláde. Cestou „Demokratickej strany“ pokúsili sa slovenskí biskupi znemožniť spravodlivé potrestanie zradcu Jozefa Tisu a otvorene schvalovali jeho zločiny. Chceli dosiahnuť jeho omilostenie, neskoršie prepustenie a nakoniec jeho návrat do politického života.

Okrem už uvedených zločinných prostriedkov velezradného spojenia so zradcami v zahraničí, podpory ilegálneho podzemia a pokusov o vnútorný rozvrat s reakčnými elementami buržoáznych strán – pokúšala sa vysoká cirkevná hierarchia rôznymi rozvratnými prostriedkami po línii cirkevnej rozkladať vnútorný politický a hospodársky život, vyvolať atmosféru nedôvery k vláde a ľudovodemokratickému zriadeniu s konečným cieľom zvratu ľudovej moci v Československu.

Hneď po oslobodení biskupi Vojtaššák a Čársky odmietajú ponuku vlády k spolupráci. Dňa 22. augusta 1945 na biskupskej konferencii v Bratislave uznáša sa slovenský biskupský sbor, že bude uskutočňovať organizované štvanie katolíckych veriacich proti ľudovodemokratickému zriadeniu. V dôsledku toho obvinení za podpory ostatných biskupov prostredníctvom náboženských obradov, misií, mariánskych družín, eucharistických spolkov, v kázňach, rekolekciách, podpisovaciami akciami v kostoloch, agitovaním mníšok u ťažko chorých v nemocniciach štvli proti vláde a ľudovodemokratickému zriadeniu, aby získali základňu pre svoje rozvratné a špionážne protištátne plány. Usmerňovaním a koordinovaním tejto rozvratnej činnosti poverili Ústrednú katolícku kanceláriu v Bratislave, ktorá si vybudovala rozsiahlu organizačnú sieť, siahajúcu na každú faru.

Okrem toho rozvratné rozhodnutia biskupských konferencií boli prenášané prostredníctvom dekanských porád na duchovných všetkých diecéz, ktoré boli biskupmi nútení tieto prevádzať. Biskupi zneužívali obežníky, dokonca aj pastierske listy na zákerné útoky proti industrializácii Slovenska, ktorá je jedinou cestou hospodárskeho rozvoja a novej šťastnej budúcnosti slovenského ľudu proti novým zákonom, proti znárodňovaniu, poštátneniu škôl, masovým organizáciám, proti brigádam vôbec a na Trati mládeže zvlášť. Okrem toho organizovali medzi veriacimi aj rôzne rozvratné akcie. Tak na Trať mládeže vyslali agentov v kňazskom rúchu, ktorí pod zámienkou pastorácie mali podlamovať pracovnú morálku mládeže a usilovali sa ju získať pre protištátnu činnosť. V lete 1947 zneužívali aj živelnú katastrofu, ktorá postihla našu krajinu, na rozduchovanie nespokojnosti a odporu proti ľudovo-

demokratickému štátu. V tom istom čase organizovali objavovanie sa zázrakov v Tvrdomestiach a inde, ktoré zavedeným veriacim biskupmi nastrčené osoby vykladali tak, že Boh nesúhlasí s výstavbou socializmu v Republike. Krížikovými akciami získavali od veriacich peniaze na svoju protištátnu činnosť. Pritom tieto svoje rozvratné akcie podľa pokynov Vatikánu koordinovali s teroristickými akciami banderovcov na východnom Slovensku, s pokusom zradcu Žingora o rozbitie jednoty partizánov a zneužitie ich časti k výtržnostiam proti vláde, ako aj so sprisahaním proti Republike, ktoré viedli od leta 1947 vedúci činitelia „Demokratickej strany“, Ursíny a iní v spolupráci so zradcom Ďurčanským.

Obvinený Gojdič už na konci trvania tzv. slovenského štátu organizoval poskytovanie všemožnej podpory zradcom a špiónom z Poľska a zo Sov.[ietskej] Ukrajiny, ktorí pre spoluprácu s nacistami utekali pred postupujúcou Sovietskou armádou. Hneď po oslobodení, ako najvyšší predstaviteľ gréckokatolíckej cirkvi v Republike zneužil jej cirkevnú organizáciu na vytvorenie záchytných stredísk a preskupenie zvyškov porazených protisovietskych síl z Poľska a Ukrajiny na gréckokatolíckych farách a v kláštoroch. Súčasne vytvoril ilegálnu sieť na organizovanie odchodu banderovcov do služieb západných imperialistov cez územie Republiky.

V tejto protištátnej činnosti dostalo sa vysokej cirkevnej hierarchii morálnej podpory Vatikánu, ktorý roku 1945 nevyhovel žiadosti československej vlády, aby boli odvolaní traja biskupi stíhaní pre kolaborantstvo s nacistami.³⁷⁶

Proti pozemkovej reforme a pôdohospodárskemu zákonu rozvinula vysoká cirkevná hierarchia najprudšie rozvratné akcie, dohodnuté na biskupských konferenciách. Dala príkaz farárom, aby v kázniach vyhrožovali cirkevnými trestami tým, ktorí by sa hlásili o cirkevnú pôdu. Obvinený Vojtaššák vo svojej výpovedi o pozemkovej reforme hovorí takto:

„...Ja som sa v tomto prípade nestotožňoval s vôľou veriacich... poštátnením cirkevných majetkov bola vysoká cirkevná hierarchia pozbavená mocenských pozícií, ktoré nadobudla ešte v XI. a XII. storočí. Preto sa biskupi na svojich poradách rozhodli, že budú proti tomuto štátnemu zriadeniu bojovať ako legálne, tak aj ilegálne...“

Táto výpoveď dokazuje, že majetkové záujmy vysokej cirkevnej hierarchie boli motívom jej sprisahaneckej činnosti.

Februárové víťazstvo pracujúceho ľudu zmarilo nádej reakcie na obnovenie kapitalizmu vlastnými silami. Obrozený Národný front odstránil z hospodárskych a politických pozícií záškodnícke a rozvratné elementy a tým bolo znemožnené rozvracanie Republiky z legálnych pozícií politických strán. Po februári 1948 vysoká cirkevná hierarchia zosilnila svoju protištátnu činnosť v tesnom spojení s Vatikánom a západnými imperialistami, na ktorých víťazstvo sa v novej svetovej vojne spoliehala. Vojtaššák v zpráve, zaslanej do Vatikánu 16. októbra 1948, uviedol:

„Dnešný režim v Československu je tak pevný, že na jeho rozvrátenie vnútornými silami nedá sa počítat.“

376 V skutočnosti vláda ČSR žiadala odvolať štyroch biskupov: J. Vojtaššáka, A. Škrábika, E. Nécseya a M. Buzalku.

Vysoká cirkevná hierarchia a obvinení ako najaktívnejší činitelia tohto sprisahania začiatkom roku 1949 na rozkaz Vatikánu prerušili vyjednávanie o dohode s vládou. Gojdič uvádza vo svojej výpovedi, že mu koncom júna 1949 agent Vatikánu Verolino výslovne povedal: „V súčasnej dobe je pre vyvíjanie oporu proti vláde výhodná politická situácia, ktorá však nemusí trvať dlho, a preto ju treba využiť...“

Dokumenty z procesu proti biskupovi Zelovi a spol. pred štátnym súdom v Prahe odhalili rozvrtnú úlohu Verolina v Republike a ukázali, že postup vysokej cirkevnej hierarchie v Československu bol súčasťou veľkého sprisahaneckého plánu imperialistických mocností, Vatikánu a zločineckej fašistickej bandy Titovej proti krajinám ľudovej demokracie a že vyjednávanie s vládou viedla vysoká cirkevná hierarchia len naoko, aby zakryla svoje prípravy na rozvrat.

Po rozbití vyjednávania s vládou prišlo k organizovaniu otvoreného odporu veriacich proti vláde. Biskupi rozoslali na fary ilegálne obežníky a pastierske listy, rozmnožované na cyklostyloch na biskupských úradoch. Doručovali ich zvlášť špeciálni kuriéri. Finančné náklady boli hradené z prostriedkov, ktoré mali slúžiť náboženským účelom. Otvorene v nich útočili proti štátu a duchovných vyzývali na ich publikovanie. Západná kapitalistická a vatikánska tlač a rozhlas sprevádzali tieto útoky biskupov surovým štváním proti Československu. Drobní duchovní boli terorom nútení čítať v kostoloch protištátne pastierke listy a obežníky a tak vháňaní zámerne do trestných činov. Vatikánsky agent Verolino okrem dávania inštrukcií podnikol v tom čase cestu po diecézach, aby sledoval priebeh protištátnych akcií, organizovaných vysokou cirkevnou hierarchiou z popudu Vatikánu.

Na biskupskej konferencii v Trnave dňa 14. augusta 1949 bolo rozhodnuté organizovať boj proti družstevnému hnutiu slovenského roľníctva. Biskupi navádzali³⁷⁷ farárov, aby veriacich v kázňach aj v osobnom styku odrádzali od vstupu do jednotných roľníckych družstiev.

Vyvrcholením tohto sústredeného útoku vysokej cirkevnej hierarchie a Vatikánu sú exkomunikačné dekréty z leta 1949. Vylučujú z cirkvi veriacich katolíkov len preto, lebo sa akýmkoľvek spôsobom zúčastňujú na budovaní socializmu v našom štáte. Vysoká cirkevná hierarchia v jednotlivých diecézach, najmä obvinení Vojšašák, Buzalka a Gojdič, vydávali a ilegálne rozširovali pokyny, ako treba exkomunikáciu prevádzať, sledujúc pritom cieľ rozvrátiť náš vnútorný, politický a hospodársky život a tak zničiť spoločenskú a hospodársku sústavu ľudovodemokratickej republiky.

Po nezdarených pokusoch získať masu veriacich pre svoje protištátne ciele pokúsila sa vysoká cirkevná hierarchia v jeseni 1949 hrozbami prinútiť drobné duchovenstvo ako celok k protištátnej činnosti. Keď parlament ČSR prijal zákony, všestranne zabezpečujúce nehatený cirkevný a náboženský život, biskupi znovu dokázali, že im nejde o ochranu cirkvi a náboženstvo, ale že sledujú výlučne reakčné protištátne ciele. Snažili sa organizovať odpor duchovenstva proti prijatiu a potom proti prevádzaniu prijatých zákonov, ktoré mali

377 V knižnom vydaní obžaloby je termín „navádzali“ nahradený termínom „nútili“. *Proces proti vlastizravným biskupom J. Vojšašákovi, M. Buzalkovi a P. Gojdičovi*. Bratislava: Ministerstvo spravodlivosti, Tatran, 1951, s. 22.

taký veľký význam pre rozvoj náboženského života a pre postavenie duchovenstva v našom štáte. Pokúšali sa využiť i túto príležitosť k vyvolaniu akcií, ktorých cieľom bolo olúpiť roľnícky ľud o pôdu, ktorú dostal rozparcelovaním cirkevných veľkostatkov.³⁷⁸ Avšak rovnako ako veriaci ľud, ani drobní kňazi nedali sa zneužiť pre ich rozvratné ciele.

Koncom roku 1949 pristúpil u nás Vatikán k systému tzv. fakúlt, t. j. plnomocenstiev, slúžiacich na vybudovanie ilegálnej rozvratníckej a špiónážnej siete. Fakulty boli vydané pod prísnyim pápežským tajomstvom. Právomoc biskupov v diecézach bola nimi prenesená na tajnú hierarchiu, vybranú z najspolahlivejších služobníkov a špiónov Vatikánu. V tomto smere na Slovensku Gojdič predišiel Vatikán. Ustanovil si zástupcov ešte predtým, ako dostal vatikánske plnomocenstvá. Keď bola odhalená jeho ilegálna sieť na podporu banderovcov a cítil,³⁷⁹ že bude pre svoju protištátnu činnosť zaistený, rozpamätal sa na „Pastoráciu pre ťažké časy“ vatikánskeho špióna Kolakoviča. V nej bol aj návod na vytvorenie tajnej duchovnej správy. Určil si päť zástupcov, ktorí mali postupne prevziať riadenie ilegálnej siete.

Strediskom špiónážnej činnosti vysokej cirkevnej hierarchie bola pápežská internunciatúra v Prahe. Táto shromažďovala a triedila zprávy, ktoré dostávala od obvinených a iných biskupov a od Ústrednej katolíckej kancelárie zo Slovenska. Špiónážne a nepravdivé ohováračské zprávy dodávali Vatikánu všetci obvinení. Okrem toho podával Gojdič Vatikánu aj špiónážne zprávy o hospodársko-politickej situácii v Poľsku a v Sovietskom zväze. Tieto špiónážne zprávy Vatikán, ako bolo dokázané výpovedami svedkov a obvinených v procese proti biskupovi Zelovi a spol., ako poslušný agent Wall-Streetu, buď posielal ďalej do USA, alebo ich použil ku štvavej a podvratnej kampani proti našej Republike.

Do zahraničia boli dodávané špiónážne zprávy obvinených nielen prostredníctvom internunciatúry v Prahe, ale aj cez cudzie zastupiteľské úrady a rôzne americké misie. Takými to sprostredkovateľmi boli okrem iných úradník rakúskeho konzulátu v Bratislave Karol Rainoch, ďalej vedúci americkej katolíckej Charity Sullivan, americký novinár³⁸⁰ Troughton a vedúci americkej misie CARE Robertson.

Zprávy obsahovali údaje o situácii v Republike, o činnosti národných výborov, politických strán, o zásobovacej situácii a o bezpečnostných opatreniach, ktoré všetky mali ostať utajené v záujme obrany štátu. Už povaha týchto zpráv dokazuje, že mali slúžiť na prípravu imperialistickej vojny proti republike, ostatným štátom ľudovej demokracie a Sovietskemu sväzu.

Obvinení svojou zločinnou činnosťou napomáhali rozbitiu Československej republiky v čase Hitlerovej agresie. Boli účastní a všemožne pomáhali zločinnému Tisovmu režimu v dobe nemeckej nadvlády, aby nakoniec vo svojej nenávisti proti socializmu a tým proti

378 Táto veta chýba v knižnom vydaní obžaloby.

379 V knižnom vydaní obžaloby je namiesto termínu „cítil“ termín „predpokladal“. *Proces proti vlastizradným biskupom J. Vojtaššákovi, M. Buzalkovi a P. Gojdičovi*. Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti, Tatran, 1951, s. 23.

380 V knižnom vydaní obžaloby sa na tomto mieste nachádza formulácia: „...vystupujúci pod menom Troughton...“ *Proces proti vlastizradným biskupom J. Vojtaššákovi, M. Buzalkovi a P. Gojdičovi*. Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti, Tatran, 1951, s. 24.

štátnej budúcnosti našich národov stali sa najaktívnejšími činiteľmi zločinného medzinárodného sprisahania proti republike. Obvinení, ktorým šlo o majetok a o moc, znovu zapredávali slobodu slovenského národa, tentoraz v záujme amerického imperializmu a vo svojej zločinnosti chceli svoje zábery presadiť aj za cenu novej krvavej vojny, ktorú³⁸¹ privolávali a do ktorej vkladali všetky svoje nádeje.

K jednotlivým obvineným:

Ján Vojtaššák,

sídelný biskup Spišskej Kapituly a čelný predstaviteľ vysokej cirkevnej hierarchie na Slovensku, bol vždy zarytým nepriateľom pracujúceho ľudu a Československej republiky. Bol zradcom záujmov drobného kňazstva a zrádzal svoj vlastný národ.

Ako užívateľ biskupského latifundia o rozlohe 23.055 katastrálnych jutár, pily v Hranovnici, mlyna a tehelne v Štiavniku s ročným dôchodkom 3 až 4 milióny Kčs, správal sa ako feudálne knieža a svojich zamestnancov – deputátnikov z radov chudobného ľudu Oravy a Spiša – bezohľadne vykorisťoval. Hneď po vzniku predmníchovskej republiky celou váhou svojej autority sa pridal k reakčnému bloku politických strán, ktoré obrali náš ľud o výsledky revolučného hnutia po prvej svetovej vojne. Vo voľbách roku 1925 horlivo podporoval Hlinkovu slovenskú ľudovú stranu a pomáhal takto vytvárať predpoklady pre oslabenie republiky a fašizáciu Slovenska. Zo svojich vysokých biskupských príjmov podporoval reakčnú politiku vedenia Hlinkovej slovenskej ľudovej strany. S kazateľnicou a na stránkach ľudáckych novín a iných publikácií sústavne štvál proti pokrokovým silám, popudzoval k nenávisti proti ČSR a hanobil Sovietsky zväz, na ktorý obracaly svoje nádeje vykorisťované masy slovenského ľudu. Pre zamestnancov Kapituly vydal roku 1933 „Služobné pravidlá“, ktoré obsahovali také otrokárske ustanovenia, proti akým sa vzbúrili zotročení sedliaci v Uhorsku už v dobe Juraja Dóžu. Podľa § 209 týchto pravidiel:

„Práceschopní príbuzní zamestnancov sú povinní na výzvu hospodárskej správy podľa potreby do práce za obvyklú mzdu sa dostať.“

Podľa § 210:

„Každý deputátnik musí mať jednu ženskú do práce (ženu, dcéru alebo sestru), ktorá je povinná podľa potreby do práce panstva ísť a ju svedomite končiť. Keď je v majeri práca, neslobodno ísť do práce gazdom do obce. Keď má žena dieťa a ho možno sveriť pod dozor inému, má si nájsť pestúnku a ona chodiť do práce.“

Napokon § 101 ustanovuje:

„Svätou Stolicou vymenovaný biskup je pre všetkých zamestnancov *najvyšším a posledným sudcom* a preto proti jeho výroku ďalšieho opravného prostriedku niet.“

381 Knižné vydanie obžaloby na tomto mieste obsahuje formuláciu „... pomáhali pripravovať ...“. *Proces proti vlastizradným biskupom J. Vojtaššákovi, M. Buzalkovi a P. Gojdičovi*. Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti, Tatran, 1951, s. 24.

Banka Spiš. [skej] Kapituly nebrala o nič menšie úroky od drobných roľníkov ako ostatné banky slovenských, českých, maďarských alebo židovských kapitalistov. V niektorých prípadoch sa dlh tiahol cez dve pokolenia a majetok nakoniec prišiel na bubon. Bezohľadné exekúcie a nespočetné civilné spory biskupa Vojtaššáka o pasienky a rybolov a jeho trestné oznámenia pre branie kúskov dreva z kapitulských lesov dokazujú, ako obvinený Vojtaššák prenasledoval a vykorisťoval drobný ľud svojej diecézy. Ako jeden z vedúcich a najaktívnejších ľudákov stál v službách reakčných síl, ktoré pripravovali rozbitie Republiky a v čase Mníchova ju zradili. Jeho protipokrokový a protiludový postoj tiahne sa ako červená niť cez celé jeho verejné a kňazské účinkovanie. Zapojil sa medzi prvými do budovania a upevňovania Tisovho klerofašistického režimu, v ktorom videl záruku, že mocenské záujmy vysokej cirkevnej hierarchie a jej obrovské majetky a vysoké dôchodky budú zaistené. Ako podpredseda Štátnej rady aktívne sa zúčastnil na všetkých zločinných opatreniach Tisovej vlády. Opatrenia proti občanom židovského pôvodu iniciatívne aj sám prevádzal. V roku 1940 v službách Ústredne štátnej bezpečnosti v dohode s vojnovým zločincom Alexandrom Machom nariadil kňazom poľskej národnosti vo svojej diecéze, aby sa bezodkladne vysťahovali do Poľska a aby všetok svoj majetok nechali bez náhrady na Slovensku.³⁸² Rasistické zákony využíval na to, aby sa arizovaním ešte viac obohatil a tak sa zmocnil židovských majetkov Betlanovciach a v Baldovciach.³⁸³

Od roku 1939 do roku 1942 ako najvyšší vojenský duchovný horlivo sa zúčastnil na organizovaní a fašistickej výchove Tisovej žoldnierskej armády, huckal jej príslušníkov do zločinného bratovražedného boja proti sovietskemu ľudu po boku nemeckých fašistov.³⁸⁴ Vo svojej diecéze ustanovil duchovných poradcov pre jednotlivé fašistické organizácie Hlinkovej mládeže a Hlinkovej gardy. Za tieto zásluhy dostal v roku 1943 od ministra národnej obrany ďakovný dekrét a Tiso ho vyznamenal „Velkokrížom radu Slovenského kríža.“

V októbri 1944 v úmysle napomáhať nacistickú vojnovú mašinériu prostredníctvom podriadených farárov nariadil všetkým veriacim spišskej diecézy, aby poslušne plnili príkazy nemeckého vojenského veliteľstva a súčasne dal svolenie, aby sa katolícki veriaci aj v nedeľu a vo sviatky zúčastňovali na opevňovacích prácach pre nacistov. Svoj kladný postoj k nacizmu vyjadril slovami: „Otázka národného socializmu Kristovými zásadami pokrstená a premiesená len osožiť môže nášmu ľudu a medzi ním prosperujúcemu kňazstvu.“

382 Na území obývanom slovenskou menšinou, ktoré pripadlo po porážke Poľska r. 1939 Slovensku, ostali poľskí kňazi. Svätá stolica rozhodla, že ich farnosti pripadajú do dočasnej správy Spišskej diecézy, teda biskupa J. Vojtaššáka. Poľskí kňazi však neuznali jurisdikciu spišského biskupa. Odmietli zložiť slub vernosti Slovenskej republike, odmietli sa naučiť po slovensky a súhlasiť s prípadným preložením. Z hľadiska platných slovenských zákonov boli ich sobášne neplatné. Podnet k odchodu poľských kňazov dala štátna správa, nie biskup J. Vojtaššák.

383 Biskup J. Vojtaššák nearizoval židovský majetok. Majetok odkúpilo spišské biskupstvo aj s dlhmi na dražbe. Na majetok bola uvalená exekúcia, lebo pôvodný majiteľ sa už dlhší čas zdržiaval v emigrácii a nesplácal dohodnutý úver. Jeho reštitučný nárok nebol uznaný ani po vojne.

384 J. Vojtaššák plnil túto funkciu do menovania vojenského vikára slovenskej armády M. Buzalku 10. 6. 1940.

Ako verný prívrženec Tisovho režimu potieral všetky snahy slovenského ľudu o svrhnutie nacistického jarma. Spolu s ostatnými členmi vysokej cirkevnej hierarchie na Slovensku na biskupskej konferencii v Banskej Bystrici dňa 27. aug.[usta] 1944 vydal „Ohlas“ k veriacim proti Slovenskému národnému povstaniu. Po povstaní nazýval [jeho] účastníkov „lupičskými partizánskymi bandami“. Keď v jeseni 1944 videl, že porážka nacistov je už neodvratná a že na území Republiky bude nastolený ľudovodemokratický režim,³⁸⁵ dal príkaz kaplánovi Petrovi Galanovi³⁸⁶ v Ružomberku, aby prostredníctvom bývalých členov kresťanského odborového hnutia rozvracal jednotu robotníkov.

Po oslobodení odmietal spoluprácu s Československou republikou a hneď začal svoju rozvratnú a špionážnu činnosť. Ako to z výsledkov z niektorých procesov, vedených proti velezradným žvlom – najmä proti Petrovi Maxoňovi a spol. – bolo zistené, obvinený Vojtaššák udržoval styky jednak s ľudáckym podzemím doma a jednak so zradnou emigráciou Sidora a Ďurčanského. Týchto zradcov morálne aj finančne podporoval. Aby rozvratná činnosť Sidora a Ďurčanského nebola hatená ich vzájomnými rozpormi, požiadal Sidorovho agenta kňaza Duboscha³⁸⁷ v New Yorku, aby sa snažil v jeho mene tieto rozpory urovnať. Na žiadosť Ďurčanského a z poverenia slovenských biskupov napísal list slovenskému farárovi Krasulovi³⁸⁸ v New Yorku, aby podporil slovenskú³⁸⁹ emigráciu 10.000 dolármi, ktoré americkí Slováci sossbierali pre veriacich na Slovensku.

Po víťaznom februári 1948 ešte horlivejšie sa zúčastňoval na sústavnom a organizovanom ťažení vysokej cirkevnej hierarchie proti zákonom ľudovodemokratického zriadenia Republiky. Prísne zakročoval proti kňazom svojej diecézy, ktorí ním prikázanú protištátnu činnosť neprevádzali a pomáhali pri výstavbe Republiky. Tak dňa 8. mája 1948 suspendoval kaplána Andreja Doranského v Rabči na Orave preto, že pri voľbách kandidoval do Národného zhromaždenia. V júli 1948 prípisom, adresovaným všetkým ordinariátom, zasadil sa o to, aby Dr. Jozef Straka, kňaz banskobystrickej diecézy a ostatní vlasteneckí kňazi, ktorí sa zapojili po boku ľudu do politického života, boli exkomunikovaní. Zakročil proti kňazovi svojej diecézy Schefferovi z Bobrovca preto, že šiel pozdraviť pokrokového kňaza dekana Decheta po

385 V knižnej verzii obžaloby sa namiesto formulácie „*bude nastolený ľudovodemokratický režim*“ nachádza formulácia „*prevezme vládu do svojich rúk ľud*“. *Proces proti vlastizradným biskupom J. Vojtaššákovi, M. Buzalkovi a P. Gojdičovi*. Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti, Tatraň, 1951, s. 27.

386 Peter Galan, slovenský rímskokatolícky kňaz, kaplán v Ružomberku, zaistený ŠtB r. 1949, väznený do r. 1953. 30. 11. 1958 odsúdený Krajským súdom v Žiline na 10 rokov väzenia. Z väzby prepustený r. 1960.

387 František Dubosh, slovenský rímskokatolícky kňaz v USA, predseda Združenia slovenských katolíkov (1937 – 1938), predseda Slovenskej ligy v Amerike (1943 – 1945).

388 Štefan Krasula, slovenský rímskokatolícky kňaz v USA, podpredseda Slovenskej ligy v Amerike, po vojne predseda Americko-slovenského podporného združenia (American Slovak Catholic Relief Association), ktoré pomáhalo slovenským exulantom.

389 V knižnej verzii obžaloby sa na tomto mieste nachádza termín „*zradnú*“. *Proces proti vlastizradným biskupom J. Vojtaššákovi, M. Buzalkovi a P. Gojdičovi*. Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti, Tatraň, 1951, s. 28.

jeho menovaní za administrátora banskobystrickej diecézy. V úmysle sabotovať budovateľské úsilie vlády a pracujúceho ľudu a rozbiť jednotu mládeže poslal prípis na všetky ordinariáty, v ktorom brojil proti prácam na Trati mládeže. Postavil sa proti Národnej smene víťazstva a brigádám, aby brzdil odstraňovanie vojnou spôsobených škôd a výstavbu socializmu.

Bral účasť na všetkých akciách vysokej cirkevnej hierarchie proti zákonom o revízii pozemkovej reformy a o jednotnej škole. Prostredníctvom svojich podriadených kňazov zorganizoval akciu proti zákonu o hospodárskom zaopatrení cirkví a náboženských spoločností štátom uznaných. Vypracoval rezolúciu proti pripravovanému platovému zákonu duchovných, ktorú dal rozmnožiť a tajnými kuriérami rozoslať podriadeným dekanátom. Na celoštátnej konferencii biskupov dňa 7. júla 1949 v Olomouci hlasoval za uznesenie, podľa ktorého každý člen prípravného výboru obrodenej Katolíckej akcie bude stíhaný cirkevnými trestami a že kňazi majú poslúchať jedine biskupov, pápeža a žiadne iné (zrejme štátne) nariadenia, ktoré nebudú schválené cirkevnou vrchnosťou. V lete 1949 prostredníctvom kuriérov rozoslal na podriadené mu dekanáty jednak štvavé ilegálne pastierske listy československých biskupov, v ktorých veriaci boli vyzvaní k odporu proti vláde, jednak ním preložený text exkomunikačných dekrétov. Koncipoval, dal rozmnožiť a rozoslať ilegálne obežníky, v ktorých vysvetľoval, ako uplatňovať exkomunikačné dekréty. Tieto dekréty a obežníky v kostole aj sám čítal a vysvetľoval a podriadených farárov nútil, aby ich v kostoloch čítali a prevádzali.

Na základe tajných fakúlt, ktoré dostal z internunciatúry v Prahe, zúčastnil sa na budovaní ilegálnej rozvratníckej siete tajnej hierarchie na Slovensku, a to určením generálneho vikára Spišskej Kapituly Jozefa Tomanócyho a svätiačeho biskupa Barnáša³⁹⁰ za tajných biskupov.

Ako významný exponent vatikánskej politiky na Slovensku organizoval špionážnu sieť vo svojej diecéze a podával Vatikánu jednak priamo, jednak prostredníctvom internunciatúry v Prahe špionážne zprávy. Tak najmä v roku 1946 poslal prostredníctvom arcibiskupa Kmeťku pre Vatikán zprávu, obsahujúcu údaje, ktoré mali byť v záujme štátu utajené pred cudzou mocou. Dňa 16. októbra 1948 poslal do Vatikánu obsiahlu zprávu o niektorých bezpečnostných opatreniach v štátnej administratíve a rôzne nepravdivé zprávy o pomeroch v Republike, ktoré potom Vatikánsky rozhlas použil k surovým útokom proti našej vláde a ľudovodemokratickému zriadeniu Republiky. Priamo do Vatikánu poslal zprávu dekana Vojtasa,³⁹¹ obsahujúcu poznatky z československého pohraničia rázu politického a hospodárskeho.

390 Štefan Barnáš, slovenský rímskokatolícky biskup, pápež Pius XII. ho vymenoval 25. 10. 1949 za pomocného biskupa Spišskej diecézy. Vymenovanie a vysviacka Š. Barnáša neboli tajné. R. 1950 izolovaný, internovaný v sústreďovacích táboroch, obvinený zo špionáže a velezrady. Senát Štátneho súdu v Bratislave ho 28. 11. 1951 vo vykonštruovanom procese odsúdil na 15 rokov väzenia. Z väzby prepustený r. 1960.

391 Jozef Vojtas, slovenský rímskokatolícky kňaz, farár v Levoči (1947 – 1950), r. 1950 internovaný. Senát Štátneho súdu v Bratislave ho 28. 11. 1951 vo vykonštruovanom procese odsúdil na 16 rokov väzenia. Z väzby prepustený r. 1960.

Dr. Michal Buzalka,

kanovník bratislavskej kapituly a od r. 1938 svätiaci biskup apoštolskej administratúry trnavskej, hral významnú rolu v sprisahaní vysokej cirkevnej hierarchie proti Republike. Korene jeho nepriateľského postoja proti záujmom pracujúceho ľudu a jeho nenávisti voči všetkému pokrokovému siahajú do prvej republiky. Už od roku 1920 všemožne podporoval protiludové a separatistické snahy ľudáckeho krídla slovenskej buržoázie. V kritickom roku 1938 na stránkach „Slovenskej Pravdy“³⁹² otvorene hlásal nutnosť odtrhnutia Slovenska od Republiky. V decembri 1938 pri voľbách do Slovenského snemu povzbudzoval veriacich, aby hlasovali na jednotnú kandidátku Hlinkovej ľudovej strany.

Horlivo sa zúčastňoval na upevňovaní fašistického tisovskeho režimu. V roku 1939 s poverenia Tisu vyžiadal od pápeža požehnanie pre tzv. Slovenský štát. V októbri 1940 stal sa vydavateľom a majiteľom „Katolíckych novín“ a písal do nich články, v ktorých šíril nenávisť k českému národu a k národom SSSR a propagoval fašistické myšlienky. Roku 1941³⁹³ bol menovaný vojenským vikárom slovenskej armády. V tejto funkcii vo svojich verejných prejavoch a pastierskych listoch vyzýval slovenských vojakov do bratovražedného boja proti Sovietskemu zväzu. Nesie preto spoluzodpovednosť za zverstvá, spáchané na Ukrajine vrahmi v dôstojníckych uniformách slovenskej armády.³⁹⁴ Najmä nesie zodpovednosť za zverstvá, spáchané na ukrajinskom ľude bývalým pplk. Lokšíkom, ktorý sa t. č. zdržuje na neznámom mieste, a kpt. Kleinertom, ktorý bol za to Národným súdom odsúdený na trest smrti a popravený. Pre vojakov na východnom fronte zorganizoval peňažnú sbierku.³⁹⁵ Dňa 14. marca 1944 bol za to vyznamenaný záslužným krížom „Obrany štátu“, ktorý potom nosil na svojom kňazskom rúchu. Okrem toho za vojny proti Sovietskemu zväzu vo svojich rozhlasových prejavoch a článkoch povzbudzoval slovenských katolíkov k intenzívnej podpore Tisovho režimu a nemeckej vojrovej mašinérie. Udržoval priateľské styky s nemeckým vyslancom u Tisovej vlády Ludinom a inými predstaviteľmi nacistického Nemecka. Toto jeho priateľstvo s týmto vojnovým zločincom bolo tak vrele, že v roku 1947, keď Ludina a masového vraha generála SS Höffleho Národný súd spravodlivo odsúdil na smrť, navštívil ich vo väzení a po poprave odslúžil za nich omšu.³⁹⁶ Aj on sa zúčastnil dňa 27. augusta 1944 na porade biskupov v Banskej Bystrici, z ktorej vyšiel „Ohlas“ biskupov k veriacim proti povstaniu.

392 Najprv týždenník HSLŠ pre východné Slovensko (1920 – 1936), potom celoslovensky zameraný denník (1936 – 1945).

393 Správne má byť 1940.

394 V knižnom vydaní obžaloby je záver vety formulovaný: „... *dôstojníckych uniformách tisovskej žoldnierskej armády.*“ *Proces proti vlastizradným biskupom J. Vojtaššákovi, M. Buzalkovi a P. Gojdičovi.* Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti, Tatran, 1951, s. 30.

395 V knižnom vydaní obžaloby táto veta chýba. *Proces proti vlastizradným biskupom J. Vojtaššákovi, M. Buzalkovi a P. Gojdičovi.* Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti, Tatran, 1951, s. 30.

396 M. Buzalka poskytol ako kňaz H. E. Ludinovi a H. Höflemu poslednú útechu pred popravou na ich vlastnú žiadosť.

Po oslobodení zaujal nepriateľský postoj k novému ľudovodemokratickému režimu. Vo svojej výpovedi o tom hovorí: „Ku zriadeniu ľudovodemokratického československého štátu som sa postavil nepriateľsky, lebo som dobre vedel, že toto zriadenie je smrteľným nebezpečenstvom pre naše mocensko-politické pozície. Ďalej, že vytýčený vládny program budovania socializmu v Československej republike znamená pomalé, ale isté odbúravanie všetkých zásad, ktoré až dosiaľ požívala vysoká cirkevná hierarchia na Slovensku. Bol som si vedomý toho, že v rámci industrializácie Slovenska vzniká pre vysoký klérus nebezpečenstvo v tom, že³⁹⁷ pracujúci ľud bude vždy viac a viac politicky uvedomelý a že týmto spôsobom budeme stále viac a viac strácať dôveru širokých mas katolíckych veriacich, a tým automaticky aj svoje dosiaľ získane mocenské pozície.“

V dôsledku toho s obvinenými Vojtaššákom a Gojdičom sa aktívne zúčastnil na sprisahaní vysokej cirkevnej hierarchie proti republike. Zúčastňoval sa na biskupských konferenciách a podľa smerníc tam dohodnutých horlivo uskutočňoval rozvratnú činnosť. Tak z kazateľnice, ako v osobnom styku sústavne rozširoval medzi veriacimi nepravdivé zprávy o údajnom utláčaní cirkvi a prenasledovaní náboženstva v Republike, o pomeroch v Sovietskom sväze a ľudovodemokratických štátoch. Sústavne štvál proti spolupráci jednotlivých složiek Národného frontu, proti znárodňovaniu a proti budovaniu socializmu vôbec.

Po februári 1948 svoju rozvratnú činnosť ešte vystupňoval. Proces s kardinálom Mindszentym využil pre rozvratné ciele reakcie. Veriaci ľud zavádzal tvrdením, že tento zradca maďarského pracujúceho ľudu bol odsúdený nevinne, hoci dobre vedel, že Mindszenty spáchal ťažké zločiny proti maďarskej ľudovej demokracii. Dňa 14. augusta 1949 zúčastnil sa tajnej porady biskupov v Trnave, na ktorej bol dohodnutý spôsob boja hierarchie proti vtedy prebiehajúcej obrodenej Katolíckej akcii, ktorá usilovala o dohodu medzi štátom a cirkvou. Po konferencii sa zúčastnil na uskutočňovaní prijatých rozhodnutí. S kazateľnice čítal a vysvetľoval štvavé pastierske listy a exkomunikačné dekréty.

Obvinený Buzalka bol význačným agentom Vatikánskej špiónážnej služby na území republiky. Ako poľný vikár bývalej slovenskej armády³⁹⁸ prostredníctvom pplk. duchovnej služby Andrejkoviča sbieral pre nemeckých okupantov významné zprávy o obyvateľoch, o politických a hospodárskych pomeroch v dočasne okupovanej Ukrajine. Ďalej sa zapojil na špiónážnu činnosť nebezpečných vatikánskych špiónov, odchovancov známeho vatikánskeho Russica, pátrov Kellnera, Novikova, Moskvu a Čížka, ktorí pred vypuknutím vojny prestúpili preoblečení sovietske hranice. Získané zprávy pravidelne odovzdával vatikánskemu chargé d'affaires v Bratislave Dr. Burziovovi.³⁹⁹ Už v roku 1944 spolupracoval s vatikánskym

397 Knižné vydanie obžaloby obsahuje na tomto mieste termín „slovenský“. *Proces proti vlastizradným biskupom J. Vojtaššákov, M. Buzalkovi a P. Gojdičovi*. Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti, Tatraň, 1951, s. 31.

398 Knižné vydanie obžaloby namiesto formulácie „slovenskej armády“ obsahuje formuláciu „Tisovej žoldnierskej armády“. *Proces proti vlastizradným biskupom J. Vojtaššákov, M. Buzalkovi a P. Gojdičovi*. Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti, Tatraň, 1951, s. 32.

399 Správne má byť Burziov.

agentom Dr. Tomislavom Kolakovičom, ktorý sa mu zdôveril, že ma ďalekosiahle poslanie od Vatikánu. Dr. Kolakovič v čase Slovenského národného povstania, aj po oslobodení prevádzal rozvratnú a špionážnu sieť⁴⁰⁰ na Slovensku.

Od roku 1946 až do svojho zatknutia udržiaval styky s emigrantskou skupinou vojnového zločincina a zradcu Ďurčanského. Robil tak prostredníctvom Karola Rainocha a Anny Bárovej, zamestnancov rakúskeho generálneho konzulátu v Bratislave. Prostredníctvom menovaných dostával smernice a časopisy, ktoré v zahraničí vydával Ďurčanský, a posielal do zahraničia zprávy o hospodárskej a zásobovacej situácii, o činnosti národných výborov, o spolupráci politických strán a nálade obyvateľstva.⁴⁰¹ V roku 1947 prostredníctvom študenta Jašku, ktorý šiel ako delegát na konferenciu sväzu „Pax Romana“ do Ríma, nadviazal spojenie s ďalším zradcom Republiky, Karolom Sidorom. Zaslal mu zprávu o politickej a hospodárskej situácii na Slovensku a skreslené zprávy o Tisovom procese. V marci 1949 dohodol sa v Bratislave so špiónom Dr. Štefanom Uhrinom, že bude od neho preberať tajné zprávy o bezpečnostných opatreniach Povereníctva vnútra. Takéto zprávy mu potom Dr. Uhrín dodal a on ich zaslal do zahraničia prostredníctvom Karola Rainocha. Ďalej na žiadosť zradcu Ďurčanského vyplnil a poslal do zahraničia jeden pre špionážne účely zostavený dotazník, doručený mu Bárovou, ktorý obsahoval otázky o politických a hospodárskych pomeroch na Slovensku. Takto získane špionážne zprávy dal doručiť do Viedne jednak Ďurčanského skupine, jednak pápežskej nunciatúre.

Okrem toho Buzalka špionážne zprávy odovzdával aj apoštolskému administrátorovi v Trnave Dr. Lazíkovi, ktorý ich po vyhodnotení odosielal prostredníctvom apoštolskej nunciatúry v Prahe do Ríma. Občas aj priamo podával špionážne zprávy zamestnancovi pražskej nunciatúry Zmrzlíkovi.

Pavol Gojdič,

biskup a najvyšší predstaviteľ gréckokatolíckej cirkvi na území Československej republiky, už za prvej Republiky zapojil sa do protisovietskeho frontu ukrajinských nacionalistov, ktorí pomáhali Vatikánu v jeho nepriateľských akciách proti Sovietskemu sväzu. Za tzv. Slovenského štátu použil celý svoj vplyv na veriacich na upevnenie klérofašistického Tisovho režimu. Na jeho podporu okrem iného vydal najmenej desať pastierskych listov.⁴⁰² Pritom aj priamo spolupracoval s nacistami a podporoval ich zločinné akcie vo východ-

400 Knižné vydanie obžaloby obsahuje namiesto termínu „sieť“ termín „činnosť“. *Proces proti vlastizradným biskupom J. Vojtaššákovi, M. Buzalkovi a P. Gojdičovi*. Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti, Tatran, 1951, s. 32.

401 V knižnom vydaní obžaloby sa táto veta končí formuláciou: „... posielal do zahraničia špionážne zprávy hospodárskeho a politického rázu, žiadané Ďurčanským.“ *Proces proti vlastizradným biskupom J. Vojtaššákovi, M. Buzalkovi a P. Gojdičovi*. Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti, Tatran, 1951, s. 32.

402 V knižnom vydaní obžaloby sa táto veta končí formuláciou: „... vela pastierskych listov“. *Proces proti vlastizradným biskupom J. Vojtaššákovi, M. Buzalkovi a P. Gojdičovi*. Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti, Tatran, 1951, s. 33.

nej Európe. V Prešove bol v úzkom styku z Hitlerovým agentom Dr. Kolbom, ktorý mu sprostredkoval styk s nacistickým vyslancom Ludinom a vedúcim Nemcov na Slovensku Karmazínom.⁴⁰³ Keď nacistické hordy lúpili a vraždili na sovietskej Ukrajine, po dohode s nemeckým veliteľom vyzval všetkých duchovných svojej diecézy, aby sa hlásili na fary na obsadenú Ukrajinu, kde ich podľa pokynov Vatikánu chcel použiť ako špiónov pre Vatikán. Keď Sovietska armáda vyhnala nacistických okupantov z Ukrajiny a kolaboranti s nacistami pred frontom utekali, vyzval svojich podriadených kňazov a veriacich, aby týchto utečencov podporovali. Sám prevzal od nemeckého vojenského veliteľstva 150.000 Ks pre tých kňazov a utečencov, ktorí aktívne bojovali proti Sovietskemu sväzu. V roku 1942 nadviazal na styky s agentom Vatikánu Dr. Kolakovičom. Dal mu soznam duchovných a laikov, ktorých považoval za spoľahlivých pre špiónážnu prácu.

Po oslobodení zorganizoval vo svojej diecéze záchytné stredisko ukrajinských teroristov a iných nepriateľov Sovietskeho sväzu. Len čo tieto živly začaly prenikať na Slovensko, poslal tajne kuriéra do Poľska, aby sa duchovní, ktorí pre protištátnu činnosť musia ujsť z Poľska hlásili u neho. Týmito farármi potom obsadzoval uprázdnené fary na Slovensku. Aby im umožnil činnosť v Čechách a na Morave, obsadil faru v Prahe na Karlovej ulici číslo 1 svojím dôverníkom Pavlom Hučkom, pozdejšie odsúdeným pre spoluprácu s benderovcami. Hučkovi dal blankety, opatrené svojím vlastnoručným podpisom a pečiatkou biskupského úradu v Prešove, aby ich používal na menovacie dekréty pre benderovcov. Sám posielal takýchto farárov Hučkovi.⁴⁰⁴ Hučko nimi obsadzoval fary na pohraničí, kde s Gojdičovým súhlasom pokračovali v protištátnej a špiónážnej činnosti, alebo im umožňoval útek do západnej zóny Nemecka. Aby Hučkovi uľahčil prácu poslal k nemu taktiež teraz už odsúdeného benderovca Buranyča, ktorý prišiel ilegálne do Československej republiky. Tomuto proti pravde dal potvrdenie že je študujúcim bohoslovnia, aby sa voľne mohol pohybovať na území Republiky. Buranyč potom zostal u Hučku až do svojho zaistenia a sprostredkoval ilegálny prechod benderovských vrahov do zahraničia. Vyzval kňazov svojej diecézy aby pre benderovcov vydali falošné krstné listy, prípadne aj sobášne listy. Na základe takto vydaných dokladov potom Hučko zadovážil pre nich osvedčenie o štátnom občianstve. Okrem toho vydával potvrdenia o spoľahlivosti režimu osobám, o ktorých vedel, že pre protištátnu činnosť musely ujsť z Poľska alebo zo Zakarpatskej Ukrajiny. Keď naše bezpečnostné orgány likvidovali benderovské tlupy, zasadil sa celou svojou autoritou o to, aby zaistení benderovci boli z väzby prepustení a bol im umožnený odchod do západnej zóny Nemecka. Tak intervenoval u Dr. Stuchlíkovej, zamestnankyne Katolíckej charity – okrem iných – za Teodora Prišláka, zaisteného pre spoluprácu z benderovcami, a v prospech Hučku. Za prepustenie Hučku sa zasadil aj u činiteľov „Demokratickej strany“. Celú akciu nášho štátu proti benderovcom snažil sa

403 Správne má byť Karmasinom.

404 V knižnom vydaní obžaloby znie táto veta nasledovne: „*Sám posielal takýchto benderovcov k farárovi Hučkovi.*“ *Proces proti vlastizradným biskupom J. Vojtaššákovi, M. Buzalkovi a P. Gojdičovi.* Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti, Tatran, 1951, s. 34.

postaviť do takého svetla, akoby šlo o útok štátu proti gréckokatolíckej cirkvi a v tom smysle podal aj nepravdivú zprávu Medzinárodnému Červenému krížu.

Obežníkom z roku 1945 zakázal podriadeným duchovným politickú činnosť. Pred voľbami roku 1946, po dohode z reprezentantmi „Demokratickej strany“ vyzval farárov svojej diecézy, aby agitovali medzi veriacimi za víťazstvo tejto strany a aby nadviazali spoluprácu s benderovcami. Po voľbách dostal za túto pomoc od vtedajšieho ministra Dr. Pietora poukaz na osobné auto a od Ing. Styka 250.000. – Kčs.⁴⁰⁵

Zúčastnil sa takmer na všetkých poradách slovenských aj československých biskupov, na ktorých sa jednalo o organizovanie protištátnej činnosti. Po februári 1948 nútil svojich podriadených farárov čítať v kostoloch ilegálne štvavé pastierske listy a letáky, ktoré jednak sám koncipoval a dal cyklostylom rozmnožovať vo svojej biskupskej kancelárii a jednak ich dostal už rozmnožené od arcibiskupa Berana prostredníctvom tajných kuriérov. V súvislosti s obrodenu Katolíckou akciou vydal ilegálny obežník, kde vyzval kňazov aj veriacich, aby jej „Ohlas“ nepodpisovali. Neposlušným pohrozil exkomunikáciou.

Špionážnu činnosť proti Sovietskemu sväzu začal ešte za tzv. Slovenského štátu. Už koncom roku 1944 poslal prostredníctvom bratislavskej internunciatúry Vatikánu zprávu o situácii na oslobodenej Ukrajine, ktorú dostal od banderovcov. Od oslobodenia pravidelne podával špionážne zprávy Vatikánu prostredníctvom pražskej internunciatúry. Okrem toho podával Vatikánu pravidelne písomné zprávy prostredníctvom Hučku, a to aj o zásahoch bezpečnostných orgánov proti banderovcom. Žiadal v nich internunciatúru, aby zakročila u našej vlády, aby zaistení banderovci boli prepustení. V roku 1948 poslal internunciatúre prostredníctvom provinciála Sabola menný zoznam všetkých gréckokatolíckych duchovných, ktorí sa zúčastnili protištátnej činnosti. Špionážne zprávy politického a hospodárskeho rázu dával aj členom rôznych amerických misíí.

Keď v roku 1949 cítil, že bude pre svoju protištátnu činnosť zaistený, určil si pre prípad svojho zaistenia päť ilegálnych zástupcov, ktorí o jeho protištátnej činnosti vedeli a po jeho zaistení mali v nej pokračovať, prv ešte než dostali tzv. tajné fakulty Vatikánu. Pre prípad, že by aj títo boli zaistení, rozdelil celú diecézu na tajnú sieť o 10 obvodoch a v každom z nich ustanovil tajne jedného duchovného s biskupskou právomocou.

Všetci obvinení žalovanú trestnú činnosť prevádzali vo veľkom rozsahu a vzhľadom na ich vysoké cirkevné hodnosti spôsobom zvlášť nebezpečným.⁴⁰⁶

405 V knižnom vydaní obžaloby znie táto veta nasledovne: „Pri voľbách dostal za túto pomoc od vtedajšieho ministra Dr. Pietora osobné auto a od Ing. Styka 250.000. – Kčs.“ *Proces proti vlastizradným biskupom J. Vojtaššákovi, M. Buzalkovi a P. Gojdičovi*. Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti, Tatran, 1951, s. 35.

406 Táto veta v knižnom vydaní obžaloby chýba. *Proces proti vlastizradným biskupom J. Vojtaššákovi, M. Buzalkovi a P. Gojdičovi*. Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti, Tatran, 1951, s. 36.

Touto činnosťou:

1. obvinení Ján Vojtaššák a Dr. Th. Michal Buzalka od roku 1920 do polovice marca 1939 pokúsili sa násilím zmeniť ústavu Republiky, menovite pokiaľ ide o samostatnosť, jednotnosť, alebo demokraticko-republikánsku formu štátu, pričom čin spáchali za okolností zvlášť priťažujúcich,⁴⁰⁷
2. Všetci obvinení v rokoch 1939 – 1944⁴⁰⁸ počas vojny za okolností zvlášť priťažujúcich opatrovali nepriateľovi nejaký prospech,
3. Všetci obvinení v Spišskom Podhradí, v Bratislave, v Prešove a inde v rokoch 1945 – 1950 spojili sa navzájom s ďalšími páchatelmi k pokusu o zničenie ľudovodemokratického zriadenia, hospodárskej a spoločenskej sústavy Republiky, zaručených ústavou a za tým účelom vošli v priamy styk s cudzou mocou, pričom II. Dr. Th. Michal Buzalka a III. Pavol Gojdič sa činu dopustili za okolností zvlášť priťažujúcich,
4. všetci obvinení v Spišskom Podhradí, v Bratislave, v Prešove, v Prahe a inde v čase už uvedenom pod č. 3. spojili sa navzájom a s ďalšími páchatelmi k vyzvedaniu štátneho tajomstva v úmysle vyzradiť ho cudzej moci, za tým účelom vošli v priamy styk s cudzou mocou, štátne tajomstvo skutočne vyzvedali a cudzej moci vyzradili, pričom obvinení Dr. Th. Michal Buzalka a Pavol Gojdič páchali čin po dlhší čas, v značnom rozsahu a spôsobom zvlášť nebezpečným a čin Dr. Th. Michala Buzalku sa týkal štátneho tajomstva zvlášť dôležitého.

Tým spáchali:

1. obvinení I. Ján Vojtaššák a II. Dr. Th. Michal Buzalka zločin úkladov proti Republike podľa § 1 al. 1 a 4 zák. čís. 50/23 Sb.,
2. všetci obvinení zločin vojenskej zrady podľa § 6 ods. 1 zák. čís. 50/23 Sb.,
3. všetci obvinení zločin velezrady podľa § 1 ods. 1 lit. c), ods. 2 a obvinení II. Dr. Th. Michal Buzalka a III. Pavol Gojdič aj podľa ods. 3 lit. e) zák. čís. 231/48 Sb.,
4. všetci obvinení zločin vyzvedačstva podľa § 5 ods. 1 a Pavol Gojdič tiež podľa § 5 ods. 2 lit. e) a Dr. Th. Michal Buzalka tiež podľa § 5 ods. 2 lit. e) a d) zák. čís. 231/48 Sb.

Nech sú preto potrestaní:

- a) obvinený Ján Vojtaššák podľa § 5 odst. 1 zák. čís. 231/48 Sb so zreteľom na §§ 47, 48, 52 cit. zák. a §§ 96, 99 zák. čl. V. z roku 1878,⁴⁰⁹

407 V knižnom vydaní obžaloby sa v tejto vete nachádza rozdielna formulácia: „1. obvinený Ján Vojtaššák a ThDr. Michal Buzalka najmä v rokoch 1938 a do polovice marca 1939 v Bratislave a inde pokúsili sa násilím zmeniť...“ *Proces proti vlastizradným biskupom J. Vojtaššákovi, M. Buzalkovi a P. Gojdičovi*. Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti, Tatran, 1951, s. 36.

408 Knižné vydanie obžaloby obsahuje na tomto mieste formuláciu: „na Slovensku aj inde“. *Proces proti vlastizradným biskupom J. Vojtaššákovi, M. Buzalkovi a P. Gojdičovi*. Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti, Tatran, 1951, s. 36.

409 V knižnom vydaní obžaloby sa v tejto vete nachádza rozdielna formulácia: „a) obvinený Ján Vojtaššák podľa § 1 ods. 1 zák. čís. 231/48 Sb so zreteľom na §§ 47, 48, 52 cit. zák. a §§ 96, 99 zák. čl.

-
- b) obvinení Dr. Th. Michal Buzalka a Pavol Gojdič podľa § 1 ods. 3 zák. čís. 231/48 Sb. so zreteľom na §§ 47, 48, 52 cit. zák. a §§ 96, 99 zák. čl. V. z roku 1878.

N a v r h u j e m :

- I. konať hlavné pojednávanie pred Štátnym súdom, oddelenie v Bratislave, príslušným podľa § 13 ods. 1 a § 20 ods. 1 trp.,
- II. na hlavnom pojednávaní previesť dokazovanie výsluchom svedkov, znalcov a listinami podľa predloženého návrhu.

Štátny prokurátor

v. z.:

Dr. Ján Feješ v. r.

A ÚPN, f. KS ZNB Bratislava, S-ŠtB Bratislava, Fond starých písomností, a. č. S-1410, r. č. 1582, J. Vojtaššák a spol. Cyklostyl, 39 s.

56

1951, 3. január, Praha. Zápisnica z porady pracovného kolektívu o príprave procesu s katolíckymi biskupmi na ministerstve spravodlivosti.

ZÁPIS

o poradě o slovenském procesy ze dne 3. ledna 1951.

Přítomní: ss. Klos, Čížek, Průša, Richter, Kopecký, Ziegler, Bedrna, Feješ, Moučka.

s. Klos zahájil poradu s tím, že zahájení procesu bude 10. ledna t.r. v 8. hod. ráno, bude trvat do soboty 13. ledna a 15. ledna bude vynesena rozsudek.

U s n e s e n o :

- 1) s. Bedrna zkontroluje plán procesu a plán veřejnosti
- 2) s. Klos uvědomí ÚV KSČ, aby na sobotu 13. ledna zorganizoval účast v počtu 30 osob z krajů olomouckého a gottwaldovského.

Rozsudek bude vynesena v pondělí ráno v 8. hod. dopoledne, rozhlas přinese stručnou zprávu v poledních zprávách a obsírnější ve večerních rozhlasových novinách.

V. z roku 1878. " Proces proti vlastizradným biskupom J. Vojtaššákovi, M. Buzalkovi a P. Gojdičovi. Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti, Tatran, 1951, s. 37.

K otázkám transportu obžalovaných

u s n e s e n o :

s. Moučka zařídí, aby v den publikace žaloby (6. ledna) byli obvinění ve věznici státního soudu v Bratislavě.⁴¹⁰

K otázce obhájců

u s n e s e n o :

- 1) s. Klos zajistí, aby byl okamžitě jmenován Dr. Rampášek obhájcem pro státní soud.
- 2) Otázku přidělení obhájců jednotlivým obviněným zajistí s. Bedrna.
- 3) Žalobu nesmí obhájci dostat před publikací žaloby obviněným, ale musí je dostat ještě v sobotu.

K publikaci žaloby

u s n e s e n o :

Obviněným bude přečtena jen část žaloby, která se jednoho kterého z nich týká.

K žalobě s. Klos uvádí, že nedošly žádné podstatné námítky vedoucích soudruhů, jen s. Bareš navrhuje zkrácení žaloby.

Překlady žaloby do jazyka ruského, anglického, francouzského a německého zajistí s. Bedrna tak, aby při tom bylo zajištěno utajení procesu a kvalita překladu.⁴¹¹

U s n e s e n o

dále, že proces v kostce bude proveden v pondělí 8. ledna v 8. hod. ráno v místnostech s. povereníka – zajistí s. Bedrna po všech stranách. Této porady se zúčastní všichni členové senátu (včetně náhradníků), prokurátoři, s. Moučka, s. Průša, z min. [isterstva] spravedlnosti s. Klos, Kopecký, Neuls, Klapka, ze státní prokuratury s. Ziegler, Čížek, sekretářka, s. Slavík, Ezrovič a Pošvic a 2 – 3 soudruzi ze Slovenska.

u s n e s e n o :

s. Richter zajistí, aby byl dán k ruce s. Bedrnovi s. Jílek k zajištění organizace stenografické služby atd.

K otázce propagace

u s n e s e n o :

- 1) zajištění všech členů do pracovních komisí – zajistí s. Kopecký
- 2) organizace konference novinářů na úterý 9. ledna v 5. hod. večer na poverenictvu – zajistí s. Kopecký. Budou rozdány žaloby, s. Viktory bude předsedať, s. Feješ podá politický referát a s. Zajac vyloží problematiku práce.
- 3) S. Kopecký projedná se s. Hendrychem otázku, kde bude třeba publikovat žalobu.

410 Pozri dok. č. 57.

411 Pozri dok. č. 86.

-
- 4) Doručení žaloby českým redakcím zajistí s. Kopecký podle výsledků porady u s. Hendrycha. O rozmnožení žaloby se postará s. Čížek.
 - 5) S. Feješ zařídí, aby žaloba s překladem byla v sobotu ráno v Praze, a to slovenská 100-krát a česká v 50ti vyhotoveních. Současně zašle s. Feješ koncepty závěrečné řeči.
 - 6) Překlady budou provedeny do jazyků ruského, anglického, francouzského a německého.

K otázkám technického rázu

u s n e s e n o :

- 1) S. Čížek zajistí dopravu letadlem nebo rychlíkem. Dále zajistí příslušnou zálohovou částku v hospodářském oddělení ministerstva spravedlnosti asi ve výši 50.000 Kčs.
- 2) S. Bedrna zajistí stravování pro 20 lidí.

Zapsala: Šrámková.

*NA Praha, f. Ministerstvo spravedlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 128 a).
Strojopis, 1 s.*

57

1951, 3. január, Praha. Návrh na uskutočnenie transportu J. Vojtaššáka, M. Buzalku a P. Gojdiča do Bratislavy na súdne pojednávanie.

VI⁴¹²

3. ledna 1951.

Veliteli Státní bezpečnosti

z d e .

Věc: Návrh na provedení transportu Vojtaššáka a spol.

Navrhují, aby transport V o j t a š š á k a , B u z a l k y a G o j d i č e z Prahy do Bratislavy byl proveden dne 4. 1. 1951 s výjezdem v 06.15 hod. z Ruzyně a to silnými osobními vozy (Tatra 8), opatřenými sněžnými řetězy a lopatamy. Velitelem transportu ustanovit štĕpk. M o u č k u Milana. Doba trvání transportu asi 9. až 10. hodin, nejvyšší dovolená rychlost transportu 60 km za hodinu.

Provedení transportu:

3 obviněné rozsadit do 3 osobních vozů a 2 vozy opatřené radiostanicí přistaviti jako vůdčí doprovodný vůz a uzavírací doprovodný vůz. Do každého doprovodného vozu umístit dvoučlennou, automaty ozbrojenou posádku tak, aby vůz mohl být použit i jako záloha v případě selhání vozu s obviněným.

412 Ide o označenie VI. (väzenského) sektora ŠtB.

V transportních vozech na zadní sedadlo mezi dva neozbrojené strážné umístit obviněného a zajistit, aby obviněný neměl možnost výhledu. Na přední sedadlo transportního vozu umístit automatem ozbrojenou stráž.

Transport vozu s obviněnými nechat v 5ti minutových intervalech projet odděleně a různými směry Prahou a na silnici mezi Kyjemi a Dolními Počernicemi, kde budou čekat doprovodné vozy, transport spojit.

Do Bratislavy vést transport po státní silnici přes Kolín, Jihlavu, Brno a Břeclav. V Bratislavě dopravit transport do věznice zvláštním vchodem.

V Jihlavě a Havlíčkově Brodě, zajistiti na velitelství státní bezpečnosti pohotovost sněžných pluhů. V Českém Brodě, Kolíně, Čáslavy, Havlíčkově Brodě, Jihlavě, Val.[aském] Meziříčí, Brně, Břeclavi, Malackách a Bratislavě zajistiti na příslušných velitelstvích státní bezpečnosti pohotovost 4 orgánů a jednoho silného vozu.

Zajistit radiospojení během transportu s radioustřednou v Praze a pak postupně v Jihlavě, Brně a Bratislavě.

Potřeby: 3 silné vozy
2 silné vozy s radiem
2 silné vozy s radiem
5 řidičů
7 ozbrojených strážných s automaty
6 nezbrojených strážných s automaty.

Velitel sektoru VI:
(Kroček)

A ÚPN, f. KS ZNB Bratislava, S-ŠtB Bratislava, Fond starých písomností, a. č. S-1410, r. č. 1582, J. Vojtaššák a spol. Strojopis, 2 s.

58

1951, 4. január, Praha. Prípis štátneho prokurátora B. Zieglera námestníkovi ministra spravodlivosti K. Klosovi s návrhom trestov pre slovenských katolíckych biskupov.

STÁTNI PROKURATURA V PRAZE.

V Praze dne 4. ledna 1951.

Ministerstvu spravedlnosti,
k rukám náměstka ministra
v Praze.

Přísně tajné!

Pětkrát.

V trestní věci proti Ján V o j t a š š á k o v i a spol. po pečlivém zpracování věci docházím k názoru, že by se zřetelem na skutkový stav mohly přicházeti v úvahu tyto tresty:

1) Ján Vojtaššák:

25/20/let

sídelní biskup Spišské Kapituly a čelný představitel vysoké církevní hierarchie na Slovensku – bezohledný vykořisťovatel slovenského lidu – zarytý luďák, obohatil se při t.zv. arisaci – za okupace obdržel t.zv. „velkokříž řádu Slovenského kříže“ – podporoval nacistickou armádu na Slovensku – účastníky slovenského národního povstání nazýval lupičskými partyzánskými bandami.

Po osvobození udržoval špionážní styky ze Sidorem a Ďurčanským. Hlava velezradných rejdů vysoké církevní hierarchie na Slovensku. Je stár 73 let.

2) ThDr. Michal Buzalka:

Trest smrti (doživotně)

světící biskup, od r. 1920 luďák a zarytý separatista – jeden z nejaktivnějších propagátorů klerofašismu za okupace – od r. 1941 armádní ordinář t.zv. slovenské armády – štvál slovenský lid do bratrovražedného boje proti SSSR.

Po osvobození sloužil zádušní mši za popraveného vraha gen. Höffleho. – Po únoru aktivní účastník velezradných rejdů vysoké církevní hierarchie na Slovensku.

Je stár 65 let.

3) Pavol Gojdič:

trest smrti (doživotně)

biskup a nejvyšší představitel řecko-katolické církve v ČSR – v špionážním spojení s nacisty již za prvé republiky – za okupace podporoval nacistickou zvěrstva na Ukrajině.

Po osvobození zřídil na východním Slovensku záchytné středisko banderovských teroristických band – organisoval tažení těchto teroristických tlup Československem – prováděl již od r. 1944 špionáž proti SSSR a ČSR pro Vatikán – po únoru 1948 aktivní účastník velezradných rejdů vysoké církevní hierarchie na Slovensku.

Je stár 62 let.

Uvádím dvě eventuality (druhá v závorce) pro případ, že by z politických důvodů trest smrti u obviněných Buzalky a Gojdiče byl neúnosný.

Státní prokurátor:

[Ziegler]

59

1951, 4. január, Bratislava. Hlásenie orgána ŠtB veliteľovi vyšetrovacej skupiny ŠtB M. Moučkovi o priebehu vyšetrovania svedkov pre proces J. Vojtaššák a spol.

V Bratislavě 4. ledna 1951.

Služební hlášení s. špkt. M o u č k o v i

o průběhu vyšetřování svědků slovens.[kého] procesu po dobu od 2. do 4. ledna t.r.

K tomuto hlášení jsou přiloženy zprávy o rozdělení pracovní době a o rozplánovaných vycházkách vězňů.

Stav vyšetřování je následující:

Žádných změn ve stanovisku k původní výpovědi nenastalo u

ANDREJKOVIČE

UHRÍNA

TURKIŇÁKA

BURANYČE

HUČKY

BAČI

BÄROVÉ

IRHY

OBTULOVÍČE

KEMPNÝHO

HAVRILA, je vidět z prvního výslechu, že není možno se na něho spolehnout, neboť v odpovědích uhýbá, tvrdí, že to co je v protokole, není pravda. Že nemůže říci, že by G o j d i č prostřednictvím jeho nasazoval svoje lidi na důležitá místa. O tom prý nemůže mluvit, neboť to prý není pravda.⁴¹³

TOMANÓCY, vylučuje s protokolu některé výrazy, jako na př. to, že V o j t a š š á k kolaboval s Němci a že měl být po r. 1945 stíhán právě pro kolaboraci. TOMANÓCY říká, že se tomu nemůže říkat kolaborace a ještě jiné formulace nechce připustit.

413 Na levý okraj odseku, kde sa píše o Havrilovi, je ceruzkou pripísaná poznámka: „Přerušit vyšetřování, nepoužít jako svědka.“

I přes tyto okolnosti bude moci být použit jako svědek, neboť s ním byl zahájen intensivní výslech a pomalu povoluje.⁴¹⁴

2) Ve středu 3. ledna 1950 byly zahájeny vycházky vězňů. Vycházky se konají od 20.00 hod., kdy je po večerce ve zdejší věznici a na našem oddělení je večerka ve 22.00 hod. Vycházka jednoho vězně trvá 15 min.[ut] a doprovází jej jeho referent. 3. 1. t.r. byli na vycházce IRHA, BAČA, HAVRILA, KEMPNÝ, UHRÍN a BĀROVÁ. 4. 1. t.r. byli na procházce: OBTULOVIČ, BURANYČ, TURKIŇÁK, HUČKO a ANDREJKOVIČ. Nebyl na procházce TOMANÓCY a 3 A[genti].⁴¹⁵

Od čtvrtka 4. 1. t.r. byla všem vězňům, mimo TOMANÓCYHO a 3 A[gentům] povolena výhoda sedět na cele když nejsou vyslýcháni a to referentem.

U 3 A[genti] byl tento postup zvolen proto, aby při příchodu jejich společníků nemuseli jsme dělat znova rušení a mohli přistoupit k tomuto až za jejich přítomnosti.

TOMANÓCYMU bylo přímo řečeno, že si nezaslouží žádnou výhodu. U ostatních bylo tak postupováno proto, že byly obavy ze škodlivých následků na zdraví, za druhé proto, že se chovali velmi dobře a neměli žádné snahy měnit svoje původní výpovědi.

Z m ě n y ve zpracovávání svědků byly provedeny tyto: jelikož s. Pavlík odejel do košického kraje na provedení výslechů svědků na svobodě, zpracovávají BĀROVOU s. Kropáček, HUČKU s. Nový.

4. 1. t.r. byly provedeny s. Kořínkem výslechy svědků na svobodě a to DORANSKÉHO, BARDOŠE a SUROVIAKA (zprávy o tom jsou přiloženy). Byly sepsány svědecké protokoly, 7x. Výslechy byly provedeny v kanceláři s. Belánskeho na SÚVC.

Na tento den byl rovněž připraven výslech gen. KALINY. Soudr.[uh] Ilčík zařídil provedení tohoto výslechu v kanceláři KV StB (vládní budova). Gen. KALINA se během dopoledne dostavil, ale na KV StB nebyl přítomen ani krajský velitel, ani jeho zástupce s. Čermák a tak odejel domů do Trnavy. Jeho výslech bude proveden zítra 5. 1. t.r. a to tak, že s. Nový pojeде autem do Trnavy za KALINOU sám. (Auto dodá s. Čermák).

Závady – dne 3. 1. t.r. obdržel jsem od velitele stráže prostoru a s. Gaška záznam o tom, že jeden ze strážných a to pravděpodobně zástupce s. Břízy, hovořil s jedním vězňem, a to na cele 373 (HUČKO). Zavolał jsem si dotyčného soudruha a přímo jsem se jej ptal na tuto věc, což nepopřel a odůvodňoval toto tím, že chtěl zkusit vězně, zdali mu něco vůbec řekne. Tvrdí, že mu vězeň neodpověděl. Nechal jsem mu napsat o této věci záznam, který je přiložen současně se záznamem s. Gaško. Na základě toho jsem nechal opatrně vyslechnout v té věci HUČKU, o čemž je rovněž přiložena zpráva. Navrhuji aby tento strážný byl okamžitě vyměněn.⁴¹⁶

414 Na ľavý okraj odseku, kde sa píše o J. Tomanócy, je ceruzkou pripísaná poznámka: „*Pokračovať ve vyšetřování ke: 1. fakulty, 2. oběžníky, 3. připravit konfrontaci.*“

415 K tejto vete je ceruzkou pripísaná poznámka: „*Doplnit vycházky pro 3 a 3 obviněné.*“

416 Na ľavý okraj odseku s bodom 2 je ceruzkou pripísaná poznámka: „*Zařídít výměnu.*“

2. Soudruhem Břízou bylo mě hlášeno, že strážný Bajai opustil dne 4. 1. t.r. o 10.15 hod. své [místo] u střežení cel a odešel si telefonovat. Věc zajistil tak, že druhý soudruh převzal střežení dalších třech cel a tak střežil celkem 6 cel. Jmenovaný soudruh se vrátil za 1 hod. a když jsem si jej nechal zavolat, uvedl, že se mu doma narodilo děcko, které ještě neviděl a že jeho manželka je doma sama se dvěma malými dětmi. Doporučuji, aby jmenovanému bylo dáno volno a nebo aby byl vyměněn.⁴¹⁷

Bratislava 4. ledna 1951

J. Sedláček

A ÚPN, f. KS ZNB Bratislava, S-ŠtB Bratislava, Fond starých písomností, a. č. S-1410, r. č. 1582, J. Vojtaššák a spol. Strojopis, 2 s.

60

1951, 8. január, Bratislava. Proces v kocke.

ZÁPIS

o poradě o přípravě procesu proti Vojtaššákovi a spol., konané dne 8. ledna 1951 v Bratislavě.

Přítomní: s. Viktory, Klos, Holdoš, Friš, Moučka, Průša, Trattnerová, Winter, Čížek, Pošvic, Opavský, Belánsky, Richter, Bedrna, Neuls, Kopecký, Feješ, Ziegler,

Poradu zahájil s. Viktory v 8,50 h.

Zdůraznil, že je nutno věc soudit tak, aby nevznikl dojem, že je souzena celá církev, ale aby bylo jasné a zřejmé, že jsou souzeni jen právě ti tři hodnostáři za zločiny, které páchali. Historické části Rakouska-Uherska a první republiky nedávat příliš široké místo; postavit je před lid jako vojenské zrádce a špiony proti demokratické republice.

S. Klos promluvil o zkušenostech z procesu s Horákovou a spol., Zelou a spol., kterých bude možno být velmi dobře využito při vedení tohoto procesu.

Zejména zdůraznil nutnost spolupráce všech zúčastněných složek, t.j. justice, bezpečnosti a propagace, neboť jen tak je možno dosáhnouti politického úspěchu. V procesu je nutno ukázat vysokou církevní hierarchii v pravém světle, že nikdy neměla nic společného s drobným slovenským lidem, že stála vždy proti jeho zájmům. Dále je nutno ukázat, že tato hierarchie se aktivně zúčastnila na rozbití Československé republiky.

417 Na levý okraj odseku s bodem 2 je ceruzkou připisaná poznámka: „Dát dovolenku, případně výměnu. 5. 1. 51 Moučka.“

V procesu se hlavně zabývat jejich činností po r. 1945. Zdůraznit, že se nikdy slov.[enská] církevní hierarchie nesmířila s novou republikou a přešla v únoru 1948 z legálních posic do zločinné ilegality.

Těchto okolností je třeba využít propagačně.

S. Klos sdělil přítomným program hlavního přelíčení:

1) výslech obv.[iněného] Vojtaššáka,

2) výslech obv.[iněného] Buzalka,

3) výslech obv.[iněného] Gojdiče,

současně při jejich výsleších budou předkládané příslušné dokumenty. Dále budou slyšeni svědci a ve všeobecné části budou předkládány ostatní dokumenty.

Přítomní soudruzi s tímto programem po kratší diskusi souhlasí.

Přikročeno k probírání trestné činnosti jednotlivých obviněných.

I) S. Feješ líčí trestnou činnost obv.[iněného] Jana Vojtaššáka.

K trestné činnosti Jana Vojtaššáka byly tyto připomínky:

1) vyzdvihnout otázku půdy (většinu půdy vlastnila vysoká církevní hierarchie)

2) rozvést přímou účast Vojtaššáka na rozbití první republiky, (Vojtaššák sám neřekne, že prodal republiku; – je nutné, aby jej k tomu prokurátor vhodnými otázkami přiměl).

3) na str. 6 vypustit otázku, týkající se Tise,

4) rozvést otázku arisace židovských majetků,

5) na str. 8, kde Vojt.[aššák] hovoří o tom, že podporoval sdružení katol.[ické] mládeže, tuto otázku vynechat.

6) vynechat otázku o rovnošatě a o stycích s konsulem (st. 10 a 11).

7) na str. 12 vynechat otázku o Machajovi,

8) vyzvednout otázku deportace Židů

9) na str. 16 vynechat otázku „za co obdržel děkovný dekret od Čatloše“, je tam již jednou.

10) otázka církevního majetku – rozvést v souvislosti s dohodou s Demokratickou stranou – prokurátor vypointovat.

Otázku církv.[evního] majetku využít všude, kde se objeví.

Využít propagačně.

11) na str. 20 vynechat otázku o Fialovi.

12) otázky na str. 18 a 19 nutno vyzdvihnout a využít v tisku.

13) na str. 22, otázku o emigraci formulovat: „Co je vám známo o činnosti emigrace v zahraničí“.

14) otázku, kde se mluví o čl. 1. měně vynechat.

15) prokurátor si připraví otázku v tom směru, proč se vysoká c.[írkevní]h.[ierarchie] postavila proti lid.[ově] dem.[okratickému] zřízení (půda, církv.[evní] majetek).

16) otázku „které peníze posílal do Vatikánu“ vynechat.

17) pokud jde o exkomunikaci některých ministrů (Plojhar atd.) neuvádět jejich jména, ale jen „některých vedoucích činitelů“.

-
- 18) styk s Trochtou – neříkat co v dopisech bylo, jen že v jednom z dopisů je na konci uvedeno, aby dopis považoval za důvěrný a jej spálil.
 - 19) na str. 41 vynechat otázku o stockholmské resoluci
 - 20) dokument k otázce ROH vynechat, prokurátor jen zkonstatuje, že měl nepřátelský postoj i k ROH,
 - 21) neuvádět jména státních zmocněnců (Kňazovický).⁴¹⁸
 - 22) otázku ve věci semináře vynechat.
 - 23) rozvést otázku tajných fakult, jejich protistátní charakter osvětlit, neklást otázky ve směru svátostí a nábož.[enských] úkonů. Zeptat se Vojtaš.[šáka], zda si je vědom toho, že to byla činnost protistátní. Konstatovat fakulty – nadpis, podpis a datum vydání.
 - 24) zeptat se Vojtaššáka, jaký měl majetek a jaký měl poměr k dělníkům.
 - 25) otázku o sídelní kapitule vynechat (str. 52).
 - 26) poslední otázku, zda má ještě něco k podotknutí mu dát podle okolností. Bude-li měkký, položit mu již teď, v opačném případě až to poví až v závěrečné řeči.
 - 27) r. 1949 – organisování ozbrojených akcí – hlavně v diecési Vojtaššákově – zdůraznit, využít.
 - 28) využít toho, že Vojt.[aššák] o sobě tvrdí, že byl lidumilem a že dělal vše v zájmu církve a lidu – na druhé straně že se dostal do rozporu s míněním lidu.
 - 29) str. 26 – dopis internunciovi, kde označuje lid.[ově] dem.[okratické] zřízení za krvavou šelmou – vyzdvihnout.
 - 30) otázku polských kněží rozvést.
 - 31) zdůraznit, že není souzený proto, že byl biskupem, ale proto, že zneužíval náboženství k protistátním účelům. (zneužíval i zpovědnic).
 - 32) zabránit pokud možno tomu, aby nepoužíval slovo „klerofašizmus“, hlavně až se nerozhovoruje o Bohu a církvi.
 - 33) zdůraznit, že politika Vatikánu je řízena anglo-americkými imperialisty.
 - 34) hlášení z r. 1949 papeži – že proti nynějšímu zřízení není možno účinně podniknout nic zevnitř – prokurátor dokreslit, že tedy spoléhali na válku.
 - 35) ke konci třeba zesílit několika otázkami prokurátora o boji Vojt.[aššáka] proti našemu režimu a proti míru.
 - 36) s. Moučka upozorňuje:
 - a) na str. 3, kde Vojt.[aššák] mluví o brožuře „Či může byť katolík sociálnodemokratom“, říká, že ji nepsal, že ji psal Michal Pavlík⁴¹⁹, on jí jen redigoval a bral za ní zodpovědnost.

418 Ludovít Kňazovický, pôvodne riaditeľ gymnázia v Levoči, nastúpil do funkcie zmocnenca Povereníctva školstva pri biskupskom úrade v Spišskej Kapitule 22. 6. 1949. Svoju funkciu vykonával iba dva mesiace a vzdal sa jej na vlastnú žiadosť.

419 Michal Pavlík, slovenský rímskokatolícky kňaz, v čase vydania publikácie r. 1923 farár v Lidaniach, neskôr v Zbehoch a Zavare.

-
- b) na str. 14, kde hovoří o Galanově síti, vybudované v průmyslových střediscích, doznává sice účel zprávy, ale že se nedostal k tomu, aby ji do Vatikánu poslal.
 - c) str. č. 15, článek v Gardistovi – Vojt.[aššák] v konst.[utu] popírá, že byl v HG, že to udal sám redaktor.
 - d) na str. 22 – kde hovoří o tom, že poslal dopis Sidorovi (o jmenování biskupa pro Slováky), udává, že to neposlal Sidorovi, ale kongregaci ve Vatikáně.
 - e) nepamatuje se, kam poslal zprávu od Vojtase.
- Prokurátor ať řekne, že mu bylo jistě jasné, že zprávy byly určeny pro cizinu.

D o k u m e n t y:

1/84 použít, – prokurátor, že pro spolupráci s fašisty agitoval, kdežto spolupráci s dnešním zřízením zakazovali.

1/165 – použít (předložit) tehdy, když se bude hájit.

1/3 – vyzvednout rasovou nenávisť.

1/93 – použít, prokurátor ať řekne, že i žebráci chtěli nechat spálit.

1/130 – konstatovat obsah spisů a přípis Optulovičovi.⁴²⁰

1/86 – prokurátor vypointovat.

1/12 – použít

1/95 – konstatovat, že dává souhlas k uvolnění kněží pro vých.[odní] frontu.

1/19 – konstatovat doklad na str. 14 – použít

1/13 – použít – prokurátor říci, že pro válku byli a pro mírové budování ne

1/22 – použít, dát do všeobecné a místo toho dát č. 1/197

1/98 – konstatovat

1/15 – číst

1/11 – číst

1/142 – konstatovat

1/49 – konstatovat obsah

1/199, 200, 201 – konstatovat

1/23 – konstatovat, že to byla důvěrná zpráva

1/51 – komentovat

1/52 – předseda konstatovat

1/47 – konstatovat

1/53 – použít

1/170 – konstatovat

1/54 – konstatovat

1/24 – předložit. Identifikovat

1/31 – vynechat

1/41 – konstatovat přísl.[ušnou] část

1/26 – použít

420 Správne má byť Obtulovičovi.

1/157 – dát dopředu za dokl.[ad] č. 1/13

1/166 – do všeobecné části

1/35 – použít

1/38, 39, 206 – obeznámit, že to byly ileg.[ální] oběžníky a past.[ýřské] listy, dát mu je identifikovat

1/32 – obeznámit

1/43 – vyzvednout, že s tím neskoncoval již v r. 1945, ale že ještě v r. 1949 z toho čerpal.

1/80 – do všeobecné části

1/16 – dát do tisku zákon biskupa Vojt.[aššáka] z r. 1933 – využít.

1/161 – do všeobecné části

1/172, 1/184 – tyto dva dokum.[enty] do všeobecné části, (prokurátor v návrhu: že tyto dokumenty nedokazují jeho činy, ilustrující jeho protistátní činnost, ale dokreslují jeho antisoc.[iální] postoj.)

II) ThDr. Michal Buzalka:

s. Feješ líčí trestnou činnost obv.[iněného] Buzalky

K trestné činnosti obv.[iněného] Buzalky byly tyto připomínky:

- 1) rozvést jeho rozbíječskou činnost ve spolupráci s HSLS
- 2) vyzvednout jeho činnost v době t.zv. Slov.[enského] státu (fašist.[ická] výchova vojáků).
- 3) vynechat místo, kde mluví o cestě do Vatikánu a o rozhovoru s papežem
- 4) na str. 4, kde mluví o další činnosti (říjen 40) článek „Věřím ..“ prokurátor reagovat na pojem židobolševismus, vyvrátit tuto otázku. Postavil to tak, že referoval papeži o tažení Tisovy slov.[enské] armády na Polsko.
- 5) str. 9 – biskupská konference v r. 1949 v Baň.[ské] Bystřici, memorandum Kolakoviče vynechat.
- 6) vyzvednout jeho spolupráci s gestapem.
- 7) vyzdvihnout část na str. 13, kde hovoří jak se zachoval za t.zv. Slov.[enského] státu.
- 8) zdůraznit to, že se vysoká c.[írkevní] h.[ierarchie] bála industrialisace Slovenska, (šlo jim jen o jejich majetky)
- 9) Ústř.[ední] katol.[ická] kancelář – prokurátor: přivést ho otázkami k tomu, aby řekl, že sloužila k rozvratným a velezradným cílům.
- 10) na str. 18 – skládání slibu vládě – prokurátor říci, že Hitlerovi měli skládat slib bez výhrady a republice s výhradou.
- 11) vyzdvihnout spolupráci s rakouským konsulátem.
- 12) předseda – ať Buzalka neříká, že podával zprávy o tom, kolik kněží je zajištěných, ale ať se vyjádří, že šlo o zprávy o bezpečnostních opatřeních
- 13) nehovořit o jménech Jašek a Kalina,⁴²¹ pokud se o tom bude hovořit, udat jen, že šlo o členy SNB,

421 Správne má byť Jaško a Kalinaj.

-
- 14) otázka majetku (str. 27) že majetek nejen jeho ale i kapitulní měl sloužit k financování rozvratné činnosti,
 - 15) vyzdvihnout, že vydával falešná potvrzení banderovcům,
 - 16) politicky vyzdvihnout jeho účast v boji proti SSSR,
 - 17) nemluvit o Lettrichovi,
 - 18) zdůraznit, že Buzalka spolupracoval s Mindszentym přestože věděl, že on chce připojení Slovenska k Maďarsku,
 - 19) str. 16 – nenechat ho hovořit (odsouzení Tise)
 - 20) s. Moučka připomíná, že je třeba klást Buzalkovy otázky mírně (se strany předsedy), prokurátor aby kladl otázky až po jeho dohovoření.
 - 21) kde str. 8 je dodatek o 12ti stránkách.

Dokumenty:

2/47 konstatovat ve všeobecné části, že zneužíval náboženství (přednášky mezi vojáky)

2/1 identifikovat ve všeobecné části

2/2 konstatovat

2/3 prokurátor – vyzvednout, že jméno Boží používal k tomu, aby vojáky posílal do bratrovražedného boje po boku fašistů,

2/4 konstatovat

2/5 vynechat

2/58, 2/57 předložit

2/59 číst celé

2/13 identifikovat

2/25 ve všeobecné části konstatovat

2/48 použít (fakulty)

2/49 vynechat spisy proti Jaškovi a spol. – konst.[atovat] obsah

III. Pavel Gojdič:

s. Feješ líčí trestnou činnost obv.[iněného] Gojdiče.

K trestné činnosti obv.[iněného] Gojdiče byly tyto připomínky:

- 1) je nutno zaměřit se na to, jakou úlohu měla hrát řecko-katol.[ická] církev a zda kněží tuto úlohu chtěli hrát či nikoliv.
- 2) na str. 16 je mylná polit.[ická] koncepce v souvislosti s Pietorem a Ursínym
- 3) návštěva Veroliniho u Gojdiče (str. 24) – nerozebírat výtku Veroliniho.
- 4) proces nesmí být stavěn tak, že je Gojdič stotožňován s celou řecko-katolickou církví, aby nevznikl dojem, že je souzen proto, že nepřestoupil na pravoslavnou církev, ale ukázat, k jakým temným cílům chtěl řecko-katol.[ickou] církev zneužít.
- 5) vysvětlit význam banderovského hnutí (úkladné vraždy atd.)
- 6) dohoda s DS – vysvětlit, že směřovala k vytvoření fronty reakce proti lid.[ově] dem.[okratickému] zřízení a obnovení kapitalismu v ČSR.

-
- 7) o Píchovi nesmí být žádná zmínka, kdyby o něm přece jen mluvil, rozhodne to nedávat do tisku.
 - 8) s. Moučka doporučuje, aby prokurátor zasahoval až po uzavření jednotlivých částí.
 - 9) str. 38 – nejmenovat jména kněží, kteří jsou nyní pravoslavní. S. Belanský zjistí, o které kněze se jedná.
 - 10) soudce z lidu si připraví otázku v tom směru, že on jako kněz si přál třetí světovou válku a dokonce na ni čekal.

D o k u m e n t y :

3/1 konstatovat

3/2,3 konstatovat

3/5 konstatovat

3/16 konstatovat jen jednu větu

3/6 konstatovat

3/7 konstatovat, vyzdvihnout, že podporoval velmi aktivně banderovce (i nekňeze)

3/8 konstatovat

3/10 konstatovat

3/12 konstatovat

3/13 vynechat

3/14 konstatovat

spisy proti Tom.[islavu] Kolakovičovi použít ve všeobecné části, výpověď Zmrzlíkova bude použita v tom případě, kdyby při konstitutu zakolísal.

Konstatovat úřední zprávu o činnosti banderovců. S. Valášek upozorňuje, že se vyskytuje mnoho jmen kněží, z nichž někteří jsou nyní pravoslavní.

S. Valášek a Holdoš zjistí, o které kněze v daném případě jde.

S v ě d c i :

o svědcích referoval s. Moučka a s. Feješ.

Při hlavním přelíčení budou slyšeni tyto svědci:

1) Kalina

2) Sakalík

3) Gaduš

4) Suroviak

5) Obtulovič

6) Tomanócy – s. Moučka do pátku sdělí, zda může být použit

7) Bača – ať potvrdí teror na drobné duchovní – ostatní jeho dedukce vypustit.

Ať potvrzuje jen fakta.

Na str. 7 zůstává jen poslední odstavec,

Str. 8 a 9 vynechat.

8) Irha – ať potvrzuje jen fakta, (žádné jeho polit.[ické] dedukce)

-
- 9) Kempný – ať nemluví o Ševčíkovi⁴²²
 - 10) Andrejkovič – jen fakta k špionážní činnosti v SSSR,
 - 11) Uhrín – bude slyšen též o věci Jaško – Kalina,⁴²³ s. Moučka nemá námitek.
 - 12) Bárová – o Lettrichovi ať nemluví, – jinak ji nechat mluvit,
 - 13) Hučko – s. Belánsky prohlédne protokol, zda se tam nevyskytují jména pravoslavných kněží,
 - 14) Buranyč –
- Podle okolností bude použit svědecký protokol Zmrzlíka.

Všeobecná část :

D o k u m e n t y –

- 1/59 použit
- 1/62 použit
- 1/68 použit
- 1/66 použit
- 1/4 použit
- 1/81 – ilustračně
- 1/97 – jen konstatovat, že korespondoval
- 1/17 – použít
- 1/22 – vynechat
- 1/55 – vynechat
- 1/175 – konstatovat obsah
- 1/102 – vynechat
- 1/25 – vyzdvihnout
- 1/140 – konstatovat
- 1/38 – konstatovat
- 1/71 – konstatovat
- 1/153 na konec zironisovat, předseda přečte, prokurátor bude komentovat
- 1/196 – konstatovat
- 1/193 – konstatovat
- 1/203 – konstatovat, že to byla akce proti novému zákonu, že to je řada dokumentů, kterými Vojsašák sledoval rozvinutí akce proti novému platovému zákonu.
- 1/197 – s. Feješ opatří dokument o Repašském zařadit hned za dokl. č. 153, opatřit brožuru o procesu proti Rajkovi, zdůraznit souvislosti s Rajkem a Titem.

422 Ján Ševčík, slovenský politik HSLS, potom v agrárnej strane a v DS, povereník pôšt (1945), povereník zdravotníctva (1945 – 1946), poslanec Národného zhromaždenia (1945 – 1952), podpredseda Národného zhromaždenia (1946 – 1948), generálny riaditeľ Štátnych kúpeľov (1946 – 1948), štátny tajomník na ministerstve národnej obrany (1948), podpredseda vlády ČSR (1948 – 1952), predseda Strany slovenskej obrody (1948 – 1952). R. 1952 zaistený, senátom Najvyššieho súdu v Prahe vo vykonštruovanom procese 25. 6. 1954 odsúdený na 18 rokov väzenia. Z väzby prepustený r. 1960.

423 Správne má byť Kalinaj.

s. Feješ opatří Monitor, ve kterém se píše o zavření všech kostelů na Slovensku a o úmrtí Buzalky.

Prokurátor se zeptá obviněného, zda jsou u nás kostely zavřené.

Otázku války, církevních majetků, platformu spiknutí v r. 1949 v procese ventilovat.

4/2 vynechat

4/4 vynechat

4/9 citovat konec, komentovat lépe

4/11 konstatovat

4/13 konstatovat

4/15 konstatovat

4/17 vynechat

4/20 z těchto dokumentů udělat výtah, předseda bude konstatovat

4/39 vyzdvihnout otázku nedotknutelnosti majetku

4/41 – spojit s č. 4/39 – konstatovat

4/47 – konstatovat

4/48 vynechat

4/50 vynechat

4/54 konstatovat – zdůraznit vyhrožování

4/57 použít po výsledku Kempnýho.

prokurátor: že tato dohoda byla uzavřena za souhlasu a s vědomím biskupského sboru, že biskupský sbor žádal o dodržení dohody.

Článek z Času⁴²⁴ – konstatovat

4/58, 4/72 spojit, konstatovat, že šlo o podávání zpráv o vnitropolitické situaci do Vatikánu

2/44 do konstitu[tu] Vojtaššáka

2/40 vynechat

2/18 konstatovat, že se postavil za rasistický zákon (heslo „co Bůh spojil, člověk nerozlučuj“), že souhlasili s deportací Židů, (použít u Vojtaššáka)

1/162 – konstatovat, že obsahuje návrh na vytvoření konspirativní sítě již v r. 1945 zavolat Vojtaššáka, zda to je jeho koncept,

1/147 – konstatovat

1/? Vynechat

1/85 vynechat

1/64 vynechat

1/44 použít

1/40 konstatovat

1/30 vynechat

1/28 jen konstatovat

4/65 vynechat

424 Denník Democratickej strany, vychádzal v rokoch 1944, 1945 – 1948.

4/73 vynechat
4/74 vynechat
4/77 konstatovat jako v pražské[m] procese
4/78 vynechat
4/79 vynechat
4/80 spojit s dokumentem, který obsahuje svazek zpráv ze všech diecésí, které dostal Kmeřko
4/82 konstatovat
4/84 konstatovat
4/88 – použít jako dokument kněze, který byl pronásledovaný
4/89 vynechat
4/95 vynechat
4/102 konstatovat
4/112 konstatovat
4/108,109 konstatovat
4/117 vynechat
4/119 konstatovat
4/120 vynechat
4/123 vynechat
4/126 vynechat
4/135 vynechat
4/128 vynechat
4/129 konstatovat jako špionážní zprávu
4/130 vynechat

Z rozsudku proti Tisovi udělat výtah, předseda zkonstatuje
4/133 konstatovat, že šlo o orgnisování krvavých vzpour luďáckým podzemím, zejména v diecési Vojsaššákové.⁴²⁵

Spis proti Kolárovi, přerádit za Kempnýho.

Dopis Trochty Hlouchovi konstatovat, že i z toho je jasné, že hierarchie vyjednávala s vládou jen na oko.

s. Moučka připomíná:

řeč Tukova je velmi důležitým dokumentem, který osvětlí, že II. světová válka byla zaměřena na vyčerpání SSSR.

Prokurátor by měl využít a převést na dnešní mezinárodní situaci.

S. Feješ a s. Moučka dokument připraví a bude o něm ještě rozhodnuto.

Dopis Vojsaššáka Čatlošovi, ve kterém mu děkuje a oznamuje, že byla zvýšena slovenská bilance následkem odsunu Židů a arisace jejich majetku.

4/24 připsat Škrábika Kmeřkovi – o tom hovoří již v konstitutu

425 Myslí sa aktivny odpor proti štátnej Katolíckej akcii v r. 1949.

4/100 konstatovat

Dokument o Pastorači pro zlé časy dát k Buzalkovi.⁴²⁶

1/169 (Sýkora) spojit s Mikuškou.

Znalecké posudky:

Budou podány posudky z oboru bezpečnostního a vojenského zpravodajství.

Posudek z oboru mezinárodního a církevního práva – bude použit posudek s. dr. Hobzy⁴²⁷ z procesu Zela a spol.

Propagace:

s. Kopecký podal zprávu o zajištění propagace cestou tisku a rozhlasu. Sdělil složení jednotlivých komisí.

- 1) komise vedoucí,
- 2) komise pro vypracování úřední zprávy, (zodpovědný s. Zajac)
- 3) komise pro rozhlas (odpovědný s. Klapka)
- 4) komise pro dokument (odpovědný s. Friš).

Dokument o procese bude vydán v ruském, francouzském, anglickém a německém překladu.

Zapsala: Janebová.

NA Praha, f. Ministerstvo spravodlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 169 b). Strojopis, 8 s.

61

1951, 10. január, Bratislava. Hlásenie orgána ŠtB o reakcii biskupa M. Buzalku na obžalobu.

Zpráva

Bratislava, dne 10. ledna 1951

Po přečtení obžaloby byl vyslechnut obviněný Michal B u z a l k a , který se k této vyjádřil tak, že prý byla v některých bodech zveličena a zvláště prý když prokurátor mluvil

426 Autorom tohto dokumentu bol chorvátsky kňaz Tomislav Poglajen-Kolakovič.

427 Antonín Hobza, český právník, expert na církevní a mezinárodní právo, po r. 1948 sa úplně přispôsobil komunistickému režimu. Vystúpil s prejavom v Národnom zhromaždení pri prijímaní obmedzujúcich cirkevných zákonov r. 1949. Ako znalec sa prepožičal už pri vykonštruovanom procese s predstaviteľmi reholí r. 1950.

o jeho pobytu na východní frontě. Tam, říká B u z a l k a , prý jsem nikdy nebyl. Dále říkal jmenovaný o tom, že byl překvapen zmínkou ze strany prokurátora o pražském procesu se Z e l o u a spol. Že prý o tomto neměl ani tušení. Ku svému protokolu podotkl, že setrvává na svém rozhodnutí, vypovědět vše, co má ve svém protokole. Jeho nálada jest celkem dobrá, až na to jak sám říkal, že prý na dnešek špatně spal. Jiné potíže necítí.

org.[án] 6577

A ÚPN, f. KS ZNB Bratislava, S-ŠtB Bratislava, Fond starých písomností, a. č. S-1410, r. č. 1582, J. Vojtaššák a spol. Strojopis, 1 s.

62

1951, 10. – 15. január, Bratislava. Protokol o hlavnom pojednávaní z procesu J. Vojtaššák a spol.

2-Ts III 2/51

6

PROTOKOL O HLAVNOM POJEDNÁVANÍ

Štátny súd, oddelenie v Bratislave, dňa 10. – 15. I. 1951 o 9. hod.

Trestná vec: proti Jánovi Vojtaššákovi a spol.

pre § 1 z. č. 231/48 Sb. a iné

Prítomní:

Predseda senátu: Karol Bedrna,

Sudcovia: Pavol Korbuly,

Václav Hamák, z povolania,

Matej Župančič

Štefan Borš, z ľudu

Náhradní sudcovia: Dr. Jozef Buzna, z povolania,

Ján Anđel, z ľudu

Zapisovateľ: Dr. Anna Pojezná

Prokurátor: Dr. Ján Feješ,

Obvinení: Ján Vojtaššák, Dr. Th. Michal Buzalka, Pavol Gojdič, osobne.

Obhajca: Dr. Štefan Král za obv.[ineného] I. ex offo, Dr. Vojtech Rampášek za obv.[ineného] II., ex offo, za obv.[ineného] III. Dr. Ivan Ottlyk, ex offo,

Predseda senátu zahájil pojednávanie a dotazuje sa obvineného/ných, či bola zachovaná lehota k príprave, na čo obvinení odpovedajú kladne.

Štátny prokurátor prednáša obžalobu.

Predseda senátu vyzýva obvinených, aby sa k obžalobe vyjadrili a upozorňuje ich na poľahčujúcu okolnosť doznania.

Obv. [inený] Ján Vojtaššák, gen. ako na č. I.

k veci udáva ako vo svojom protokole na ŠTB, strana 2, 3, ods. 1. a 3, 4, 5, 6 ods. 1. 2. 3. 7., ods. 2. 3. 4., 8 ods. 1. 2. 3., 9 ods. 3., 10 ods. 1. 2. 3, 11 ods. 1 a 3, 12 ods.2, 13, 14, 15 ods. 1, 16 ods. 4, 17 – 20, 21 ods. 1 a 2, 22 ods. 2, 23 ods. 1, 2, 3, 24 – 27, 28 ods. 1, 31, 32 ods. 1, 33 – 36, 37 ods. 1, 38, 39, 40 ods. 2. 3. 41 ods.1 a 3, 4 ods. 1 – 3, 43 ods. 1, 44 ods. 2, 45 ods. 1, 46, 47, 48 ods. I, 50 ods. 2, 3, 51, 52 ods. 1 a 3 s týmito dodatkami a zmenami:

Nikdy som nebol politicky organizovaný. Bol som stúpencom HSLŠ. V tomto smere som ovplyvňoval aj veriacich. Bol som podpredsedom štátnej rady, ale táto nemala exekutívnu právomoc, preto jej návrhy neboly rešpektované. Pokiaľ sa týka protizidovských opatrení, nerobili sa žiadne prekážky.

Štátny prokurátor predkladá doklady 1/3 a 1/204, 1/205,1/9, 1/93, 1/94, 2/13,1/204, 1/205, 1/206 a to záznamy stenografické zo štátnej rady. Tieto boli oboznámené.

Bol oboznámený dokument z 30. septembra 1941. Obvinený udáva:

K prejavu, ktorý je zaznamenaný v tomto doklade, bol som poverený biskupským sborom. Viem, že to bolo nepriame schvaľovanie toho, čo sa na Ukrajine a Bielorusku za vojny robilo. Viem, že som sa mohol v štátnej rade ozvať, ale som sa stotožňoval s pokynmi vlády. List z 5. V. 1939 som teraz prvý raz čítal. Nepopieram, že zodpovedám za to, čo v mojom úrade napísali. Arizované majetky neboli získané pre mňa, ale pre biskupstvo. Vyplatil som dlžoby, a preto som sa bránil po oslobodení proti exekúcii. Oboznámený bol dokument 1/13.

Pojednávanie prerušené o 13. hod.

V pojednávaní bolo pokračované 14.40.

Pokračované bolo vo výsluchu obv.[ineného] Vojtaššáka.

Vojtaššák: Podporoval som organizácie HM, HG, Sdruženie katolíckej mládeže. Vicena⁴²⁸ neviem, kto bol. Pokiaľ sa týka môjho listu Čárskému, vyplýval z mojej osobnej animosity proti rádiám. Nemal som úmysel slúžiť týmto nacistom.

Oboznámený bol doklad 1/5.

Vojtaššák: Prakticky som ničím nezasahoval do vojenskej duchovnej správy. Biskupský sbor ma poveril funkciou najvyššieho vojenského duchovného, ale som mal zástupcu. Žiadne zprávy mi neposílal.

Oboznámené boly dokumenty 1/95 a 1/12.

Vojtaššák: Snímky sú, len sú nie z polné omše, len niekoľko slov som prehovoril k vojakom. Pozdravu Na stráž sa používalo pri odpovediach na listy týmto pozdravom zakončené. Kňazov poľskej národnosti som preto vyzval, aby opustili diecézu, lebo došiel taký príkaz od vlády.

Oboznámený bol prípis 1/19.

428 Správne má byť Vicen.

Galanovi som dal zistiť zprávy len pre moju informáciu. Pokiaľ sa týka opevňovacích zpráw, dostali sme úradné pokyny. Je pravda, že po válke sme sa obracaly na rozhodujúce kruhy, aby sa sviatky svätily.

Keď som bol zaistený po roku [19]45, DS intervenovala za moje prepustenie.

Nebol som upovedomený, aký program sleduje DS. Bol som požiadaný, aby som ju podporoval pri voľbách. Ja som nemal hlasovací právo.

Oboznámený bol doklad 1/45.

Vojtaššák: Obžalobu a protokol o mojom vyšetovaní som dostal do rúk a poslal nuntia-túre. Že program DS nevyhovuje drobnému ľudu, som nevedel, uvedomil som si to až pri vyšetovaní. Okrem toho som raz podal data ohľadom volieb, asi koncom r. [19]46. Neviem, na čo potreboval arcibiskup Kmetko tieto zprávy.

Oboznámené boli doklady 1/49, 1/200, 1/201, 1/199.

Vojtaššák: Tieto zprávy som odoslal, ale nemal som vedomosť, že sú to zprávy špio-nážne. Uvedomujem si, že svojou činnosťou som sa staval proti ľudu. Raz som podal zprávu kňazovi Krasulovi z New Yorku. Podal som návrh na cirkevné vyznamenanie. List od Sidora som odložil a zabudol. Chcel, aby som podporoval jeho akcie. Vedel som, že Sidor aj Ďurčanský majú v zahraničí skupiny. Písal som, že ma mrzí, že sa neznášajú. Mojou túžbou bolo, aby sa nevadili. Neviem nič konkrétneho o tom, že chceli rozbiť republiku. Na biskupskej konferencii sa hovorilo o tom, že časť podpory z Ameriky od Slovákov sa má dať emigrácii, ktorá žije v biede.

Oboznámené boli dokumenty 1/51, 1/52, 4/52, 1/47, 2/44.

Obvinený potvrdzuje správnosť dokladov.

Ďalej udáva: Ďurčanský mi napísal, že nemá peniazí na vydanie nejakej práce, bola to nepriama žiadosť o podporu. Nebol som doma, keď list doručila nejaká neznáma osoba. Zabudol som to oznámiť bezpečnosti. V sprievodnom liste písal, aby som list zničil.

Oboznámený bol list z 29. 4. [19]47. Obvinený udáva, že list obdržal.

Vojtaššák: Zprávy priamo Vatikánu som neposílal, posílaly sa len internunciaturou. Päť-ročnú zprávu som posílal v r. [19]49. Písal som, že sa tu nedá za peniaze nič kúpiť a že terajší režim sa nedá povaliť zvnútra.

Oboznámený bol doklad 1/117, 1/54.

Vojtaššák: Zprávy o kňazoch, ktorí boli internovaní som zaslal nuntia-túre. Nevedel som o činnosti emigrácie. Raz som dostal nejaký list od organizácie, o ktorej som si mohol myslieť, že je ilegálna, ale som na list zabudol. V tom som sa previnil, že som ho neodovzdal ŠtB.

Oboznámený bol doklad 1/24.

Vojtaššák: Keby som si bol uvedomil, že je to vec nebezpečná, bol by som to odovzdal. Neviem, že bol tajne schovaný. Pokiaľ ide o Košický program, bál som sa, že cirkev nebude môcť po stránke materiálnej plniť svoje úkoly. Na biskupskej konferencii bolo rozhodnuté, že kňazi nedostanú povolenie kandidovať za poslancov. Kaplana Doranského⁴²⁹ som vyzval,

429 Správne má byť Doránskeho.

aby sa ospravedlnil za kandidatúru, vyzval som ho, aby kandidatúru odvolal. On odoprel, a preto bol pre neposlušnosť suspendovaný. O tom som upovedomil ostatné ordinariáty.

Oboznámené boly doklady 1/45 a 1/25.

Vojtaššák: Na biskupskej konferencii 9. II. [19]48 sa hovorilo o tom, aby boli redaktori niektorých novín vyzvaní, aby písali o otázke cirkevného majetku. Jednalo sa o záchranu cirk.[evných] majetkov. Viem, že masy ľudu neboly takého názoru ako ja. Nemôžem povedať sám, čo som pre pracujúci ľud. ČSM som neodporúčal, moje stanovisko ku stavbe trate mládeže bolo odmietavé, tak isto k národnej smene.

Oboznámený bol dokument 1/13 a 1/57, 1/157.

Vojtaššák: Zúčastnil som sa na pražskej biskupskej konferencii, potom na konferencii v Nitre v septembri [19]48.

Dohodli sme sa, že pošta sa bude kuriérmi dopravovať. Používali sme zamestnancov biskupského úradu a študentov. V Nitre sme sa dohodli, že pre nás nespoľahlivých kňazov povedieme v evidencii. Bolo dohodnuté, že sa biskupstvo bude s kňazmi a veriacimi stykať letákmi. Kňazi dostali úpravu, že plat môžu prijímať. V júni [19]49 som bol na konferencii v Olomúci. Tam sme vydali vyhlásenie, že žiadny kňaz a veriaci nemôže prijať KA. Vydali sme vyhlásenie, že kňazi majú počúvať cirkevnú vrchnosť, že veriaci nemajú čítať knihy, ktoré nie sú schválené cirkevnou vrchnosťou. Tieto inštrukcie sme poslali na biskupské úrady kuriérmi.

Oboznámený bol doklad 1/166.

Vojtaššák: Viem, že týmto výkladom o katolíckej akcii a dekrétmi nebolo obyvateľstvo upokojené. Na konferenciách sa dojednalo, že kňazi majú složiť sľub vernosti so záverom, ktorý im dá biskupský sbor. Posledná konferencia bola v septembri [19]49. Jednalo sa o platovom zákone, zaopatrovací cirkevný zákon nebol prijatý. Pamätám sa na list od Trochty, ktorý sa pýtal, či došlo k dohode so štátom.

Oboznámený bol doklad 1/37.

Vojtaššák: Na tento list sa pamätám.

Pojednávanie bolo prerušené o 20.hod.

V prerušenom pojednávaní bolo pokračované 11. I. [19]51 o 8.30 hod. Pokračované bolo vo vypočúvaní obv.[ineného] Jána Vojtaššáka.

Obv.[inený] Vojtaššák: Ilegálne pastierske listy, ktoré som vydal, boly rozmnožované na biskupskom úrade. Rozosielené boli kuriérmi. Boly hradení z peniazí pre kanceláriu. Bolo treba oboznámiť veriacich, aj duchovenstvo s exkomunikačnými dekrétmi, bolo k nim pripojené vysvetlenie. Tieto boly rozmnožené v biskupské kancelárii a roznesené kuriérmi. Exkomunikačný dekrét sa mal verejne vyvesiť. Raz došla delegácia z Dolného Kubína a žiadala vysvetlenie KA. Pýtali sa na pomer vys.[okej] cirk.[evnej] hierarchie ku štátu a ľudovodem.[okratickému] zriadeniu. Rozprával som [s] nimi a potom som ich poslal domov. Potom som napísal administrátorovi v Dolnom Kubíne, aby ich viedol v evidencii. Delegáciu som nevyhodil.

Oboznámený bol doklad 1/34.

Obv.[inený] Vojtaššák: Katolícka akcia z 10. VI. [19]49 bola proti katolíckej cirkvi a povinnosťou biskupa bolo upozorniť veriacich na nebezpečenstvo, ktoré hrozí jednote cirkvi.

Ako vidieť, ľud bol proti tomuto nášmu názoru. Keď KNV poslal výzvu, aby som podal rozpočet, povedal som, že som plat neprijal, a preto rozpočet robiť nebudem, toto som dal na vedomie ostatným biskupom.

Oboznámený doklad 1/32.

Vojtaššák: Brožura o Komsomole bola nacistická, prišla mi náhodou do rúk. Článok som prekladal pre svoju potrebu.

Oboznámený dokument 1/85 a 1/93.

Vojtaššák: Mal som brožúru medzi ostanými vecmi, žiadny článok som s toho neurobil.

Oboznámený doklad 1/43.

Vojtaššák: Nebol som proti čiernym košelám a nemal som byť prečo. Článok do Gardistu som nepísal, nebol som členom HG, pod mojím menom článok napísal niekto iný. Nevedel som, že bol pod tým menom uverejnený. Gardistu som nečítal.

Oboznámený doklad 1/98.

Vojtaššák: Prvá časť článku nie sú moje myšlienky, druhá môže byť vybratá z niektorého môjho článku o púti v Taliansku.

Oboznámený doklad 1/87.

Vojtaššák: Biskupstvo malo asi 9.500 ha, arizáciou som získal asi 200 ha. Od svojich zamestnancov som žiadal poslušnosť, podriadenosť a vernosť.

Oboznámený doklad 1/16.

Vojtaššák: Prílišné požiadavky zamestnancov som neuznával. Mal som príjem brutto asi 3 – 4 mil.[ióny] ročne. Robotník, ktorého sa doklad týka, je aj dnes v službe biskupstva. Pravidlá pre robotníkov som vydal asi v r. 1930, podľa starších pravidiel.

Oboznámené boli niektoré state z pravidiel.

Vojtaššák: Pravidlá boli vedené s mojím vedomím. Nerozmýšľal som o svojom stanovisku k JRD a detským jaslám po oslobodení. JRD sa mňa netýkalo. Robotníkov mali na starosti jednotlivé správy. Platy boli podľa tried. Pravidlá pre zamestnancov ztratili platnosť, keď biskupstvo ztratilo majetok.

Oboznamuje sa doklad 1/153 a 7 listov A. Hlinku obvinenému.

Vojtaššák: Už si na listy nepamätám, niektorým statiam rozumiem. Mne predložené listy poznávam. Pokiaľ sa týka finančných vecí, to nebola moja vec. Ja som bol vždy sociálne citiaci voči zamestnancom. Asi v apríli lebo v máji [19]50 mi boli doručené tajné fakulty, ktoré boli vydané pod najprísnejším pápežským tajomstvom, pre prípad, že nebude možný priamy styk s pápežskou stolicou. Tajne bola daná plná moc. Ja som splnil, čo sa žiadalo. Menoval som dvoch zástupcov.

Oboznámený bol doklad 1/197.

Vojtaššák: Je to moje písmo. Mafašovce neboly za fronty vypálené.

Obv.[inený] dr. Michal Buzalka, gen. č. 1. k veci udáva ako v záp.[isnici] spisanej na ŠTB str. 1 – 5, 6 ods. 1, 2,3,7 ods. 4, 8 ods.1, 2, 5, 9 ods. 2, 3, 4, str. 10, 11 ods.1, 3, 4, str. 12 – 18, str.19 ods.1, 3, str. 20 – 26, str. 27 ods. 1, str. 28 ods. 5, str. 29 ods. 1 ďalej ako v dodatku k výpovedi u ŠTB str. 1 – 11, str. 12 ods. 1, 2, s týmito dodatkami a zmenami:

Za Slov.[enského] štátu nevyvíjal som nijakú zvláštnu politickú činnosť. Zaniesol som Tisov list do Vatikánu.

Oboznámený doklad 11/1.

Buzalka: Je pravda, že vysoká cirk.[evná] hierarchia bola oporou Tisovho režimu. Mal som krátku audienciu u sv.[ätého] otca a oboznámil som ho s pomerami na Slovensku.

Oboznámený doklad 11/2.

Ako vojenský vikár napísal som článok do Slovenského vojaka, v ktorom som povzbudzoval k boji proti soviatom. Nepodnecoval som k vystupňovaniu boja, len čo predpisy vojenskej vyžadujú.

Oboznamuje sa doklad 11/3.

Obv.[inený]: Zneužíval som náboženské cítenie ľudu, aby som ho povzbudzoval k vojenskej činnosti na východnom fronte. Viem, že to nebolo v záujme slovenského národa.

Oboznámený doklad 2/4 a 11/7. Obvinený potvrdzuje ich pravosť.

Obv.[inený] Buzalka: Bol som zapojený do špiónážnej činnosti proti SSSR. Získal ma dr. Burzio. S Kellnerom sme rozprávali o zrušení pravoslávnej cirkvi a o únii. Russicum je ústav na vychovávanie kňazov pre východný obrad, vlastne špiónov. Nevieam, akú súvislosť mal Vatikán s vojnou, ohľadom správ podávaných zo SSSR, ale je možné že mohli pomôcť nacistickému Nemecku. Pri podávaní správ sme počítali s pomocou Jesuitov, kláštorov a gréckokatolíckych kňazov. Kde sú teraz agenti, ktorí mali prejsť, neviem, posledne som sa dopočul v r. [19]50.

Pojednávanie prerušené o 12.30 hod.

V prerušenom pojednávaní bolo pokračované o 14.hod.

Pokračované bolo vo výsluchu obv.[ineného] Buzalku.

Obv.[inený] Buzalka: Zprávy, ktoré žiadal Burzio, vyžiadal som si od pplk. duch.[ovnej] služby Andrejkoviča. Nepovedal som mu, čo mi povedal Burzio. Ja som v tom videl v prvom rade cirkevnú vec.

Oboznámený doklad 2/9.

Buzalka: Nevedel som, že by Poplatok bol špión. Vtedy som bral beh udalostí ako prozretnosť božiu. Keď som bol v Ríme v r.[19]39, nevedel som, kto bude poslaný na nunciatúru na Slovensko. Burziu som prvý raz privítal v r.[19]40. Viem, že dnes je pomer Vatikánu k Amerike kladný.

Oboznámený bol doklad 1/62.

Buzalka: Uvedomujem si, že som sa odpútal od pracujúceho ľudu. Ústredná katolícka kancelária bola výkonným orgánom biskupského sboru. Nedal som nič za protištátnu činnosť. Za Tisovho režimu som neskladal sľub poslušnosti s výhradou. Na konferencii v Trnave som nemal žiadne iniciatívne návrhy.

Oboznámený doklad 2/15.

Buzalka: Rakúsky konsulát potreboval zprávy na to, aby ich preniesol do cudziny. Vedel som, že okrem Vatikánu ich dostanú aj iné cudzie mocnosti. Viem, že toto neprispieva ku konsolidácii pomerov u nás. Vo svojej výpovedi som uviedol všetko o svojej činnosti, ktorej ľutujem.

Obvinený dr. Pavol Gojdič, gen. č. 1., k veci udáva ako v zápisnici spísanej na ŠtB str. 1 – 20, str. 21 ods. 3, 4, str. 22 – 40 s týmito dodatkami a zmenami:

Videli sme možnosť splnenia našich dávnych snáh, preniknúť na východ a rozšíriť úniu a katolicizmus. Vyzval som svojich kňazov na misijnú činnosť. Viem, že benderovci mali program Veľkej Ukrajiny, ktorá mala zahŕňať aj časť Čsl. republiky. Viem, že uprchlíci, ktorým som umožnil získať falošné doklady, získali na základe týchto štátne občianstvo.

Oboznámený bol doklad 3/4, 3/5. Obvinený potvrdzuje pravosť.

Gojdič: Uznávam, že som ľahkomyselne vydával doklady. Benderovských kňazov som sa snažil umiestniť na farách.

Oboznámené doklady 3/6, 3/7, 3/16, 3/8, 3/10. Obvinený potvrdzuje pravosť.

Gojdič: Po oslobodení r.[19]45 sa debatovalo medzi biskupmi o tom, ako zamedziť kňazom politickú činnosť, chceli sme len, aby podporovali DS.

Oboznamuje sa doklad 3/12.

Gojdič: Vtedy som napísal, že sa pripojujem k návrhu biskupa Čárskeho. Keď niekto prosil o povolenie činnosti, tak som mu to dovolil, pre komunistickú stranu by som to bol sotva dovolil.

Pojednávanie prerušené o 19.50 hod.

V prerušenom pojednávaní bolo pokračované 12. 1. 1951 o 8. hod. Pokračované bolo vo výsluchu obv.[ineného] Gojdiča:

Obv.[inený] Gojdič: Po februárových udalostiach sa zmenil ráz biskupských konferencií. Uzneseniami sme sa snažili dosiahnuť, aby ľud ztratil dôveru k vláde a komunistickej strane. KA som považoval za proticirkevnú.

Vo svojej výpovedi som uviedol všetko, čo som vedel. Na vojnu som nemyslíl. Za Slov.[enského] štátu som podporoval aj židov, všetky prostriedky som použil na to, aby som pomohol tým, ktorí ku mne prichádzali. Nič som za to nedostal, robil som to z ľudskosti.

Štátny prokurátor predkladá súdu návrh na prevedenie dôkazného pokračovania písomne. Po tajnej porade predseda senátu vyhlásil

u s n e s e n i e

Súd nariaďuje previesť dokazovanie ohľadom všetkých obvinených

spismi štát.[neho] súdu v Prahe proti Zelovi a spol., a to protokolom odsúdeného Boukala a rozsudkom št.[átneho] súdu v tejto veci vyneseným, ďalej vypočutím svedkov Jozefa Sakalika, robotníka v Mečedelovciach, Valenta Gaduša, kuriča v Spišskom Podhradí, Antona Suroviaka, správcu fary v Čároch, Ľudovíta Obtuloviča, t. č. v Leopoldove, Štefana Baču, t. č. v Leopoldove, Františka Irhu, t. č. v Leopoldove, Jána Kempného, t. č. v Leopoldove, všetkých na špionážnu a rozvratnú činnosť Jána Vojtaššáka. Ohľadne obv.[ineného] Dr. Mich.[ala] Buzalku brig.[ádneho] generála Dezidera Kalinu, bytom v Trnave na zločinnú činnosť menovaného obvin.[eného] podľa § 6 ods. 1 z. č. 50/23 Sb., Violanda Andrejkoviča, t. č. vo väzbe, Štefana Uhrína, t. č. v Leopoldove, Máriu Bárovú, t. č. vo väzbe, na špionážnu činnosť dr. Buzalku.

Ohľadne obv.[ineného] Pavla Gojdiča, Borisa Turkiňáka, t. č. vo väzbe, Gregora Buranyča, t. č. vo väzbe, Pavla Hučku, t. č. vo väzbe, na rozvratnú a špionážnu činnosť.

Oboznámené budú dokumenty (5401). Svedok Jozef Sakalík, gen. č. 1, bez pomeru, po zákonom poučení udáva ako na č. I a nič nedodáva.

Obv.[inený] Vojtaššák udáva: Nepamätám si, že by som bol so svedkom hovoril. Čo sa týka hospodárstva, mal na starosti hospod.[ársky] správca, len občas mi podával zprávy. Svedok Valent Gaduš, gen. č. I., bez pomeru, po zákonom poučení, k veci udáva ako na č. I. a dodáva: Výpoveď mi dal Vojtaššák osobne ústne a potom aj písomne. Teraz mám plat 4 200 Kčs.

Vojtaššák: Nepamätám na plat svedka.

Konštatovaný bol obsah spisu okr.[esného] súdu v Spiš.[skom] Podhradí č. E 623/41.

Vojtaššák: O tomto prípade ja nemám vedomosť, mohol to robiť správca.

Svedok Ludevít Obtulovič, gen. č. 1., bez pomeru, po zák.[onnom] poučení udáva ako na č. 1. a dodáva:

Zastupoval som kapitulú, ktorý kúpila kapitula ako židovský majetok, ale postúpil som to jednému pražskému advokátovi a medzi vybavením som bol zaistený.⁴³⁰

Vojtaššák: Svedok sa mylí, nejde o sídelnú kapitulú, ale o Baldovce.

Svedok Štefan Bača, gen. č. 1., bez pomeru, po zák.[onnom] poučení udáva ako na č.1. a nič nedodáva.

Svedok František Irha, gen. č. 1., bez pomeru, po zák.[onnom] poučení udáva ako na č. 1. a nič nedodáva.

Pojednávanie bolo prerušená o 12. hod.

V prerušenom pojednávaní pokračované o 13.50 hod.

Svedok Ján Kempný, gen. č. 1., bez pomeru, po zák.[onnom] poučení udáva ako na č. 1. a dodáva: Predo mnou nikdy nebola reč o tom, že by sa niekto z DS zasadzoval o ochranu cirkevných majetkov. O dohode v DS⁴³¹ som obv.[ineného] Vojtaššáka informoval.

Vojtaššák: Videl som svedka len raz a vtedy ma informoval o dohode medzi cirk.[evnou] hierarchiou a DS.

Oboznámené boli doklady 4/57, 4/47, 4/80, 4/134 a 1/4.

Obv.[inený] Vojtaššák a Buzalka na dotaz predsedu senátu udávajú, že k dokladom nemajú poznámok.

Svedok Anton Suroviak, gen. č. 1., bez pomeru, po zák.[onnom] poučení udáva ako na č. 1. a dodáva:

Vždy som pracoval s ľudom, myslím, že obv.[inený] Vojtaššák [nemal] kladný postoj k ľudovodem.[okratickému] zriadeniu.

Vojtaššák: Spisy z Kapituly by ho osvetlili, prečo bol svedok preložený.

430 Podľa oficiálnej publikovanej verzie priebehu hlavného pojednávania L. Obtulovič vypovedal: „Ja som tiež zastupoval na požiadanie biskupa Vojtaššáka aj Spišskú Kapitulú v otázke majetku, ktorý kúpila Spišská Kapitulá za okupácie ČSR, arizovala tento majetok, takže po oslobodení bola naň uvalená národná správa. Vojtaššák mi dal plnú moc na to, aby som intervenoval, žeby národná správa bola zrušená a majetok ponechaný Spišskej Kapitulé.“ *Proces proti vlastizradným biskupom J. Vojtaššákovi, M. Buzalkovi a P. Gojdičovi*. Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti, Tatran, 1951, s. 146.

431 Ide o tzv. Aprílovú dohodu z r. 1946.

Nevedel som, že sa zúčastnil povstania.

Svedok Violand Andrejkovič, gen. č. 1., bez pomeru, po zák.[onnom] poučení udáva, ako na č. 1. a dodáva: Mne predložený doklad 2/9 je koncept listu, ktorý som spálil, list z 21. aug.[usta] je moja odpoveď. Z listu som vyrozumel, že Vatikán aj Buzalka čakajú porážku SSSR, a tou že sa otvoria brány kolégia Rusika a poslucháči budú poslaní do Ruska. Zprávy som získal len od 4 duchovných osôb. Buzalka bol asi požiadaný o zprávy legátom, nunciom alebo internunciom.

Buzalka: Svedok vypovedal pravdu.

Svedok Štefan Uhrín, gen. č. 1., bez pomeru, po zák.[onnom] poučení udáva ako na č. 1. a nič nedodáva.

Buzalka: Svedok hovorí pravdu.

Oboznámené boly doklady 1/50, 1/163, 164 – 168.

Obv.[inený]Vojtaššák udáva, že to sú články, ktoré písal.

Ďalej boly oboznámené doklady 1/4, 1/88, 1/17, 1/97, 1/169, 1/175.

Vojtaššák: Poznám tieto doklady.

Ďalej boly oboznámené dokumenty: 1/40, 1/206, 1/39, 1/38, 1/171, 1/193, 1/196. Vojtaššák: Dokumenty poznám. HM nikdy nebola na kňazských rekolekciách, to musí byť omyl.

Svedkyňa: Anna Maria Bárová, gen. č. 1., k veci udáva ako na č. 1,

bez pomeru, po zák.[onnom] poučení a dodáva:

Buzalka ma k špionážnej činnosti zneužil, uistoval ma, že sa mi nič nestane. Či žil Buzalka skromne lebo bohate, nemôžem potvrdiť, moje návštevy boly len krátke.

Buzalka: Svedkyňa hovorí pravdu, len v detailoch sa odchyľuje.

Pojednávanie prerušené o 17.30 hod.

V prerušenom pojednávaní bolo pokračované 13. 1. [19]51 8.30 hod.

Svedok Kalina Dezider, gen.č. 1., bez pomeru, po zák.[onnom] poučení udáva ako na č. 1. a dodáva: Raz za povstania došiel ku mne človek, ktorý chcel, aby som mu pred tým, než mi povie, prečo došiel, slúbil, že ho nechám odísť. Dal som mu svoje slovo a on povedal, že je posledný z vysokých cirk.[evných] kruhov s tým, že keď sa nevzdám tisovskej armáde, budem exkomunikovaný. Nechal som ho odísť preto, že som mu dal slovo, ale týmto príkladom chcem ukázať postoj cirk.[evnej] hierarchie.

Buzalka: Čo hovorí svedok, je pravda, ale čo som povedal o osude Židov, citoval som len Tisove slová.

Svedok Boris Turkiňák, gen. č. 1., bez pomeru, po zák.[onnom] poučení udáva ako č. 1. a dodáva:

Tajné fakulty sa dopravovali ilegálne. Pomocou biskupa Gojdiča si zaopatrovali uprchlíci falošné doklady, na jeho príkazy sa vystavovali falošné krstné listy.

Svedok Pavol Hučko, gen. č. 1., bez pomeru, po zákonnom poučení udáva ako na č. 1. a dodáva: Buranyč bol členom UPA, dozvedel som sa to až po čase.

Gojdič: Svedok hovorí pravdu.

Svedok Rehor Buranyč, gen. č. 1., bez pomeru, po zákonnom poučení udáva ako na č. 1. a nič nedodáva.

Gojdič: Výpoveď je pravdivá, až na niektoré podrobnosti.

V dôkaznom konaní bolo pokračované oboznamovaním dokumentov, a to: spis proti Kleinertovi a spol.

Buzalka: Takéto činy som nikdy neschvaľoval a ani sa z toho necítim vinný.

Oboznamuje sa dokument IV/431, 1/203, 1/173, 11/47, II/25, II/43, 4/9, 4/11, 4/13, 4/15, 4/17, 4/39, 4/54, 1/147, 1/44, 1/28, 4/77, 4/82, 4/84, 4/89, 4/88, 4/103, 4/108, 4/109, 4/118, 4/112, 4/129.

Obvinení udávajú, že tieto dokumenty poznajú.

Oboznámený bol spis Nár.[odného] súdu proti generálom SS a Ludinovi. Predseda senátu [pozval] znalcov, aby podali znalecký posudok a poučuje ich podľa zákona.

Znalci podávajú prvú časť znaleckého posudku, ktorý je ku spisom pripojený.

Štátny prokurátor navrhuje, aby po dobu čítania ďalšej časti posudku bola vylúčená verejnosť z dôvodov štátnobezpečnostných.

U s n e s e n i e .

Verejnosť sa vylučuje na dobu prednesu ďalšej časti znaleckého posudku z dôvodov štátnobezpečnostných.

Znalci predniesli ďalšiu časť znaleckého posudku, ktorý je ku spisom pripojený.

Pojednávanie bolo prerušené o 13. hod.

V prerušenom pojednávaní bolo pokračované o 15. hod.

Predseda senátu pýta sa prítomných, či majú návrhy na doplnenie dokazovania.

Návrhov na doplnenie dokazovania nebolo, predseda senátu vyhlásil dokazovanie za skončené.

Štátny prokurátor predniesol záverečnú reč, trvá v plnom rozsahu na obžalobe.

Obhajcovia žiadajú spravodlivé posúdenia obvinených a trest podľa zákona.

Obvinení sa pripojujú k prednesu svojich obhajcov.

Pojednávanie prerušené o 18.50 hod.

v pojednávaní bolo pokračované 15. I. [19]51 o 8.hod.

Po neverejnej porade predseda senátu vyhlásil verejne rozsudok

s podstatnými dôvodmi a poučil obvinených o právu odvolania.

Štátny prokurátor sa nevyjadruje.

Obv.[inený] Vojtaššák a jeho obh.[ajca] sú spokojní.

Obv.[inený] Buzalka a Gojdič a ich obhájcovia žiadajú lehotu 3 dny.

Pojednávanie skončené o 11.30 hod.

predseda senátu

[Bedrna]

zapisovateľka

[Dr. Pojezná]⁴³²

432 V ľavom dolnom rohu poslednej strany dokumentu je rukou písaný záznam: „Ú.[radný] z.[áznam].
Po skončení pojednávania asi po 1/2 hod. po rozhovore s obv.[ineným] Buzalkom a obv.[ineným]

63

1951, 15. január, Bratislava. Rozsudok senátu Štátneho súdu, odd. v Bratislave, v procese J. Vojtaššák a spol.

2 Ts III 2/51

8

V mene republiky!

Štátny súd, odd. v Bratislave, vyhlásil dňa 15. januára

ROZSUDOK:

Obvinení:

- I. Ján Vojtaššák, narodený dňa 14. novembra 1877 v Zakamennom, biskup, posledne bytom v Spišskom Podhradí, Spišská Kapitula,
- II. Dr. Th. Michal Buzalka, narodený dňa 18. septembra 1885 vo Sv. Antole, svätiaci biskup, posledne bytom v Bratislave, Kapitulska ul. č. 8.
- III. Pavol Gojdič, narodený dňa 17. júla 1888 v Ruských Peklanoch, gr.[écko] kat.[olícky] biskup, posledne bytom v Prešove, Stalinova ul. č. 1.

všetci t. č. vo väzbe,

sú vinní,

1.) Obvinení Ján Vojtaššák, Dr. Th. Michal Buzalka, najmä od roku 1938 do polovice marca 1939 v Bratislave a inde sa pokúšali zmeniť za okolností zvlášť priťažujúcich ústavu Republiky, menovite pokiaľ ide o samostatnosť, jednotnosť a demokratickú formu štátu,

všetci obvinení:

2.) počas vojny od roku 1939 do roku 1944 na Slovensku aj inde za okolností zvlášť priťažujúcich zadovážovali nepriateľovi prospech.

3.) v čase od roku 1945 do svojho zatknutia v Spišskom Podhradí, v Bratislave, v Prešove a inde sa spojili navzájom aj s ďalšími osobami k pokusu o zničenie ľudovodemokratického zriadenia republiky, zaručeného ústavou a za tým účelom vošli do priameho styku s cudzou mocou, pričom obvinení Dr. Th. Michal Buzalka a Pavol Gojdič sa dopustili činu za okolností zvlášť priťažujúcich,

Gojdičom dostavili sa Dr. Rampašek a Dr. Otlyk a oznamujú, že obvinení Dr. Buzalka a Gojdič vyhlásili, že sú s rozsudkom spokojní. To isté vyhlásenie učinili potom obvinení Buzalka a Gojdič aj predsedovi senátu. Bratisl.[ava] 15. 1. [19]51. "V pravom dolnom rohu poslednej strany dokumentu je rukou písaný záznam: „Rozsudok je právoplatný (ani prok.[urátor] nepodal odvolanie). Bratisl.[islava] 19. 1. [19]51. B[edrna].“

4.) v tom istom čase a tamtiež ako ad 3. sa spojili navzájom aj s inými osobami k vyzvedaniu štátneho tajomstva v úmysle vyzradiť ho cudzej moci za tým účelom vošli do priameho styku s cudzou mocou, štátne tajomstvo skutočne vyzvedali a cudzej moci vyzradili, pričom obvinení Dr. Th. Michal Buzalka a Pavol Gojdič páchali túto činnosť po dlhší čas, v značnom rozsahu, spôsobom zvlášť nebezpečným a čin obvineného Dr. Th. Michala Buzalku sa týkal štátneho tajomstva zvlášť dôležitého.

Tým spáchali

obvinení Ján Vojtáššák a Dr. Th. Michal Buzalka:

ad 1.) každý zločin úkladov proti republike podľa §. 1 al. I a 4 zák. č. 50/23 Sb.

všetci obvinení:

ad 2.) zločin vojenskej zrady podľa § 6 ods. 1 zák. č. 50/23 Sb.

Ad 3.) zločin velezrady podľa § 1 ods. 1 lit. c) ods. 2 a obvinení Dr. Th. Michal Buzalka a Pavol Gojdič aj podľa ods. 3 lit. e) zák. č. 231/48 Sb.

Ad 4.) zločin vyzvedačstva podľa § 5 ods. 1 zák. č. 231/48 Sb., obvinený Pavol Gojdič tiež podľa ods. 2 lit. e) a obvinený Dr. Th. Michal Buzalka tiež podľa ods. 2 lit. e), d) toho istého zák. ustanovenia.

Trestajú sa za to:

I.) Obvinený Ján Vojtáššák podľa § 1 ods. 1 zák. č. 231/48 Sb. s použitím §§ 90, 96, 99 zák. čl. V/1878 odňatím slobody na 24 (dvadsaťštyri) roky.

Podľa trestu na slobode podľa § 47 cit. zák. ukladá sa mu peňažný trest 500.000 Kčs podľa § 48 cit. zákona konfiškujú sa mu celý majetok a podľa § 52 cit. zákona stráca čestné práva občianske.

II.) Obvinený Dr. Th. Michal Buzalka, podľa § 1 ods. 3 zák. č. 231/48 Sb. s použitím §§ 96, 99 zák. čl. V/1878, § 113 ods. 1 zák. č. 319/48 Sb. odňatím slobody na doživotie.

Vedľa trestu na slobode podľa § 47 cit. zákona ukladá sa mu peňažitý trest 200 000 Kčs, podľa § 48 cit. zákona konfiškujú sa mu celý majetok a podľa § 52 cit. zákona stráca čestné práva občianske.

III.) Obvinený Pavol Gojdič, podľa § 1 ods. 3 zák. č. 231/48 Sb. s použitím §§ 96, 99 zák. čl. V/1878, § 113 ods. 1 zák. č. 319/48 Sb. odňatím slobody na doživotie.

Vedľa trestu na slobode podľa § 47 cit. zák. ukladá sa mu peňažitý trest 200 000 Kčs, podľa § 48 cit. zákona konfiškujú sa mu celý majetok a podľa § 52 cit. zákona stráca čestné práva občianske.

Strata spôsobilosti nadobudnúť práva uvedené v § 52 ods. 2 lit. b) zák. č. 231/48 Sb. sa skončí, keď uplynie od vykonania hlavného trestu alebo od premlčania čas, ktorý sa podľa ods. 3 cit. určuje u všetkých obvinených na 10 (desať) rokov.

Podľa § 23 zák. č. 86/1950 Sb. započítava sa všetkým obvineným do trestu odňatia slobody čas, ktorý strávili vo väzbe do dňa právoplatnosti rozsudku.

Hlavný trest bol vymeraný so zreteľom na §§ 309 a 18 ods. 1 lit. b) zák. č. 86/1950 Sb. v druhu trestu odňatia slobody.

Dôvody:

Obvinených biskupa Jána Vojtaššáka, svätiaceho biskupa Dr. Michala Buzalku a biskupa Pavla Gojdiča, troch členov vysokej cirkevnej hierarchie na Slovensku, vinila obžaloba štátneho prokurátora, že sa dopustili najťažších zločinov proti republike a ľudu, zločinov vlezrady a vyzvedačstva, okrem iných zločinov v obžalobe uvedených.

Po prevedenom hlavnom pojednávaní na základe výpovedí svedkov: Dezidera Kalinu, Jozefa Sakalíka, Valenta Gaduša, Antona Suroviaka, Ľudovíta Obtuloviča, Štefana Baču, Františka Irhu, Jána Kempného, Violanda Andrejkoviča, Štefana Uhrina, Márie Bárovej, Borisa Turkiňáka, Pavla Hučku a Gregora Buranyča, ďalej na základe listinných dôkazov a to 144 dokumentov, ďalej na základe posudku znalcov z odboru politického a vojenského spravodajstva, a napokon aj na základe doznania obvinených vzal štátny súd za zistené, že trestné činy obvinených v plnom rozsahu – tak ako bolo žalované – boli dokázané.

Trestnú činnosť všetkých troch obvinených hodnotil súd so zreteľom na všetky vnútroštátne a medzinárodné politické súvislosti, za ktorých trestnú svoju činnosť obvinení prevádzali.

Vysoká cirkevná hierarchia na Slovensku išla vždy cestou zrady záujmov pracujúceho slovenského ľudu. Pritom zneužívala vysoké svoje cirkevné funkcie a náboženskú činnosť ako farizejské rúško na zamaskovanie svojich sebeckých záujmov, na udržanie mocenských, hospodársko-politických pozícií cirkvi.

Tak tomu bolo aj za prvej republiky. Slovenská vysoká cirkevná hierarchia po roku 1918 spojila sa s najpravejšími složkami slovenskej reakcie, sospúpenými v HSLŠ. Mussoliniho fašizmus a Hitlerov nacizmus – ako bolo dokázané v procese s Tisom a znova aj v tomto procese a doznané samotnými obvinenými Vojtaššákom a Dr. Buzalkom – staly sa po svojom vzniku vzorom pre politiku HSLŠ, ktorá pod vedením cirkevných hodnostárov mala konečný cieľ: rozbitie republiky. Cez Piešťanský manifest v roku 1936, v ktorom nabrala HSLŠ už otvorený fašistický kurz, cez spojenie s Henleinom a Esterházy, cez protičeské a protisovietske štvácnice, cez Mníchov a Žilinskú dohodu zo dňa 6. októbra 1933 – až k 14. marcu 1939, k t. zv. „Slovenskému štátu“ – priam pod Hitlerovu čizmu –, touto cestou viedla cirkevná hierarchia Hlinkovú slovenskú ľudovú stranu. Zrada západných imperialistov, Anglie a Francie, a zrada domácej českej buržoázie, vedenej jej sebeckými triednymi záujmami, umožnily potom dokončenie a uskutočnenie vlezradných plánov HSLŠ – 14. III. 1939 t.zv. „Slovenský štát“.

Obvinení Ján Vojtaššák a Dr. Michal Buzalka doznali a písomným materiálom bolo preukázané, že ako činitelia HSLŠ od samých začiatkov, svojej politickej činnosti oduševnene sa zapojili do rozvratnej činnosti HSLŠ, a tak rozbitie republiky 14. marca 1939 je aj ich dielom.

Za t.zv. „Slovenského štátu“ vysoká cirkevná hierarchia stala sa pilierom fašistického jeho režimu, verným spojencom Hitlera aj s jeho novopohanským zverským nacizmom a to za súhlasu Vatikánu, ktorý zaslal Tisovi pápežské požehnanie k jeho funkcii prezidenta. Biskupský sbor písomným a v tlači uverejneným prejavom dal božie požehnanie celému režimu a poskytoval mu všemožnú pomoc, pomoc proti vlastnému ľudu, ktorý sa dal do boja

– vopred ilegálneho a za Slovenského národného povstania otvoreného – , proti nacistom a vlastným zradcom.

Z obvinených Ján Vojtaššák a Dr. Michal Buzalka dostávajú vysoké štátne funkcie – Vojtaššák stáva sa podpredsedom štátnej rady a vojenským vikárom, Dr. Buzalka generálnym vojenským vikárom tisovskej armády – a Gojdič spolupracuje oddane priamo s nemeckým vojenským veliteľstvom pri jeho plánoch sledovaných prepadnutím Sovietskeho sväzu. A tak všetci traja obvinení všemožne napomáhali nepriateľovi za vojny a nesú zodpovednosť za všetky tie neludzské opatrenia režimu a zverské výsledky jeho a tak za ozrutné škody, ktoré slovenský národ tak na majetku, tak aj sa ľudských životoch utrpel.

Od roku 1945 pokúša sa vysoká cirkevná hierarchia najrôznejšími metódami hamovať a sabotovať hospodársky a sociálny pokrok s úmyslom zvrátiť ľudovodemokratický poriadok a obnoviť u nás kapitalizmus. Tuto činnosť zosilňuje v roku 1947, 1948 a po víťaznom februári – kedy stála po boku buržoáznej reakcie – tento svoj zákerný boj ešte viac stupňuje. Najmä potom v roku 1949 zosilňuje ho aj rôznymi ilegálnymi spôsobmi a pokúša sa ešte väčšmi o rozvrátenie budovateľského úsilia nášho ľudu.

Bolo dokázané dokumentami v tomto procese oboznámenými, že vyjednávanie vysokej cirkevnej hierarchie s vládou o dohodu v roku 1948 a 1949 bolo len taktizovanie so strany vysokej cirkevnej hierarchie a že zmarenie jednaní o dohodu v roku 1949 bolo volené časovo zámerne, keďže na ten čas boli pripravované a robené potom rozvrátne pokusy o vyvolanie nepokojov nielen u nás ale aj v Maďarsku a v Poľsku. Ako bolo zistené z procesov proti Mindszentynu a László Rajkovi u Ľudového súdu v Budapešti, tento koordinovaný postup vysokej cirkevnej hierarchie aj v Československu bol súčasťou sprisahaneckého plánu imperialistických mocností za spolupráce s Vatikánom a Titovským fašistickým režimom proti krajinám ľudových demokracií.

Rozsiahlym dôkazným materiálom bolo zistené, že v tomto rozvrátnickom boji proti nášmu ľudovodemokratickému zriadeniu boli obvinení Ján Vojtaššák, Dr. Michal Buzalka a Pavol Gojdič zo slovenskej cirkevnej hierarchie najaktívnejšími pomáhačmi. Všetci traja obvinení rozširovaním aj vydávaním ilegálnych obežníkov, pastierskych listov, prevádzaním exkomunikačných dekrétov a používaním ďalších zločinných prostriedkov a obvinený Pavol Gojdič aj organizovaním pomoci a spoluprácou s banderovskými vrahmi, obvinený Vojtaššák a Dr. Buzalka spoluprácou so zradnou zahraničnou emigráciou.

Do zločinnej činnosti obvinených zapadá aj špionážna činnosť organizovaná vysokou cirkevnou hierarchiou, prevádzaná horlivo všetkými obvinenými a riadená internuniciatúrou ako vatikánskou špionážnou agentúrou, u obvineného Dr. Buzalku špionáž aj prostredníctvom generálneho rakúskeho konzulátu.

Obvinení páchali svoje trestné činy ako predstavitelia vysokej cirkevnej hierarchie, výkonného orgánu Vatikánu. Historické skúsenosti a notoricky známe faktá ukazujú, že Vatikán – v dôsledku svojho ozrutného pozemkového a kapitálového bohatstva – podporoval vždy panujúce vykorisťovateľské triedy. Po rozdrvení fašistického Nemecka slávnou Červenou armádou Vatikán stratil jednu z opôr vo svojom boji proti socializmu a pokroku a spojuje sa ihneď s dedičmi hitlerovských dobrodružných svetovládnych plánov, s americkými im-

perialistami. Vatikán dnes celkom otvorene vystupuje ako najoddanejší služobník anglo-amerického imperializmu a dáva mu plnú podporu svojej široko vybudovanej organizačnej siete v jeho boji proti SSSR a krajinám ľudových demokracií.

Velký zápas medzi silami mieru vedenými Sovietskym sväzom a silami útočného imperializmu má rozhodujúci význam v terajšom medzinárodnom vývoji. Agresívne činy amerických monopolistov, systematicky sa snažiacich utvoriť široký jednotný front všetkých kapitalistických štátov, sú článkami v reťazi plánov Wall Streetu na rozpútanie novej svetovej vojny a dosiahnutia svetovlády amerického monopolistického kapitálu.

Zhodnotením vnútroštátnych a medzinárodne politických súvislostí sa javí preto činnosť obvinených – ako vykonávateľov rozvrtníckych plánov riadených Vatikánom v spolupráci a na príkaz amerických imperialistov široko organizovaným sprisaháním smerujúcim na svrhnutie ľudovodemokratického poriadku v Československu a na obnovenie kapitalizmu.

Sami obvinení doznali a obvinený Ján Vojtaššák to aj ako vlastný svoj poznatok hlásil v jednej svojej špionážnej zpráve do Vatikánu, že sa nedá počítať so zvratom pomerov a obnovou kapitalistického poriadku u nás vnútornými silami a jedinou nádejou na obnovenie kapitalizmu že je ozbrojená intervencia západných imperialistov, teda vojna.

Protinárodné a protiludové ciele vysokej cirkevnej hierarchie, stojacej v cudzích službách, nenašli oporu u nášho pracujúceho ľudu budujúceho šťastný a radostný život bez vykorisťovania, bez biedy, bez nezamestnanosti, pri plnej náboženskej slobode a vysoká cirkevná hierarchia vo svojej zločineckej činnosti, a preto aj obvinení ako najhorlivejší vykonávatelia zločineckých plánov z jej radov na Slovensku zostali osamotení.

Ohľadom trestnej činností jednotlivých obvinených vzal súd za zistené a dokázané toto:

Konkrétne trestná činnosť obvinených spadá do troch politicky rôznych období, v ktorých sa javí rozdielne vzhľadom na rôzne politické pomery a taktiku. Je to:

- 1.) doba I. Československej republiky,
- 2.) éra t.zv. „Slovenského štátu“
- 3.) čas od oslobodenia republiky do februára 1948 a najmä po februári 1948 až do zatknutia obvinených.

Osobitú štvrtú kapitolu tvorí špionážna činnosť obvinených. Srovnávajúc trestnú činnosť obvinených, ktorá v nasledujúcom bude popísaná, s politikou Vatikánu v tom ktorom období, zisťuje súd, že bola vždy v zásadnej zhode s jeho politikou a že obvinení sa ňou riadili.

Ad I.) Doba predmníchovskej republiky:

Obvinený Ján Vojtaššák, ktorý bol vymenovaný biskupom pre Spišskú diecézu v roku 1920, od začiatku vykonávania tejto svojej cirkevnej funkcie ako blízky priateľ Andreja Hlinku zapojil sa plne do politiky HSĽS, a to podľa svojho doznania preto, že mala nacionálny šovinistický program, štvla proti Čechom a – ako bolo odhalené z neskoršej jej činnosti, zámerne sa usilovala rozbiť predmníchovskú Československú republiku. Obvinený Ján Vojtaššák už v priebehu vyšetrovania doznal: „Bolo to vecou každého z nás (rozumej vysokých cirkevných hodnostárov) politiku Hlinkovcov v každom smere podporovať.“ Na základe doznania obvineného Jána Vojtaššáka a predložených dokumentov 1/59, 1/68, 1/66, 1/62, 1/164, 1/164 a 1/67 sa ďalej zisťuje, že obvinený ako vysoký cirkevný hodnostár

požívajúci dôveru a majúci cirkevnú moc nad veriacimi zneužíval náboženského cítienia ľudu, aby masy veriacich zatiahol do politiky HSLŠ. Doznané za vyšetovania, že tak činil jednak pri príležitosti svojich kázni, pri každom styku s veriacimi, inštruovaním nižšieho kléru, aby tak ako on pôsobil na ľud a konečne rozsiahlou publikačnou činnosťou v politických časopisoch HSLŠ (dokument č. 1/64) a vydávaním rôznych brožúr, ako aj účasťou v nakladateľskom spolku a kníhtlačiarňi Lev v Ružomberku, ktorý bol hlavným vydavateľom a rozširovateľom politickej tlače HSLŠ reakčného zamerania. Obvinený Ján Vojtaššák ďalej doznané, že prostredníctvom tlače prevádzal sústavne zámernú ohováračskú kampaň proti socialistickej ideológii a pokrokovým organizáciám. Špecializoval sa najmä na hanobenie SSSR a štvanie veriacich k odporu a šovinistickej nenávisti proti Čechom a na podporu separatistických snáh ľudákov. Najmä v kritických časoch 1938 – 1939 kedy republika stala sa predmetom nemeckej fašistickej agresie, stál celkom po boku vedúcich činiteľov HSLŠ a podporoval ich v spojení s Hitlerom. Za tieto služby bol obvinený Jan Vojtaššák v ére nastupujúceho t. zv. „Slovenského štátu“ menovaný členom štátnej rady a neskoršie vyznamenaný rádom Slovenského kríža v stupni veľkokríža (dokumenty č.1/15, 1/11).

Podobne aj obvinený Dr. Th. Michal Buzalka kanonik bratislavskej kapituly; od roku 1938 svätiaci biskup pre Apoštolskú administratúru v Trnave, taktiež doznané, že ako vysoký cirkevný hodnostár v roku 1938 pri volebnej agitácii pre HSLŠ zneužil svoje postavenie biskupa a svojho vplyvu vysokého duchovného na veriacich, a taktiež aj v kritických časoch 1938 – 1939, kedy všemožne podporoval separatistické snahy HSLŠ o rozbitie Československej republiky. Od toho si – ako sám doznané – „sľuboval upevnenie hospodárskych a politických pozícií vysokej cirkevnej hierarchie na Slovensku.“ Podobne ako Vojtaššák pracoval publicisticky v politických denníkoch HSLŠ, pričom otvorene hlásal odtrhnutie Slovenska od republiky.

Trestnú činnosť obvineného Buzalku vedľa jeho doznaní dokazujú početné články v časopise „Slovák“ a „Slovenská pravda“, (dokument č. 2/2, 2/4), jeho účasť na prvom slávnostnom zasadnutí snemu dňa 18. januára 1939 a na manifestačnom prejave Dr. Jozefa Tisu dňa 20. februára 1939, ktoré doznané.

Ad 2.) éra t.zv. „Slovenského štátu“:

Obvinený Ján Vojtaššák doznané a bol početnými dokumentami usvedčený, ako sa účastnil vo vedení Slovenského štátu, ako uskutočňoval zásady fašizmu a hospodársko-politické záujmy Vatikánu na Slovensku. Doznané menovanie obvineného za člena štátnej rady a dokument č. 186/40 svedčia, akej veľkej dôvere sa tešil obvinený u prezidenta t.zv. „Slovenského štátu“ Dr. Jozefa Tisu. Dokumentom o poverení obvineného zastupovaním biskupského sboru v štátnej rade č. 1/84 bolo zistené, akú dôveru mal obvinený u slovenského biskupského sboru a dokumenty obsahujúce súhlas Vatikánu na prijatie miesta v štátnej rade č. 1/84,1/187 dokazujú, akú politickú dôveru mal obvinený v samom Vatikáne. Obvinený bol koncom roku 1939 poverený vedením vojenskej duchovnej správy a z dokumentu č. 1/2 vidno, že obvinený bol považovaný za najspoľahlivejšieho a najoddanejšieho biskupa klérofašistického režimu v t.zv. „Slovenskom štáte“. Na základe doznaní obvineného a príslušného dokumentu je zistené, že obvinený zastával v štátnej rade funkciu podpredsedu. Ako

podpredseda štátnej rady dal svojím hlasom, a tým aj hlasom celého biskupského sboru, súhlas na prevedenie deportácie židov, na vyslanie tisovskej žoldnierskej armády do boja proti SSSR a na všetky akcie proti záujmom slovenského ľudu na podporu fašistickej agresie a imperialistickej vojny. Dokumenty 1/3: stenografický záznam zo štátnej rady, 1/9: prípis obvineného istému dekanovi-farárovi vo veci krštenia osôb izraelského vierovyznania, 1/93: prípis obvineného Biskupskému úradu v Trnave, 1/94: odpoveď obvineného kňazovi Hatiarovi o riešení židovskej otázky 2/18; stanovisko biskupského sboru na Slovensku o riešení židovskej otázky a ďalej dokumenty 1/206,1/204 a 1/205 dokazujú, že obvinený sa stotožňoval a úplne schvaľoval neludské riešenie židovskej otázky v tom smysle, ako ju prevádzala vláda t.zv. „Slovenského štátu“. Obvinený pod ťarchou týchto dôkazov doznal, že ako bývalý člen štátnej rady cíti sa byť vinným za všetky akcie, ktoré režim napáchal proti záujmom slovenského ľudu. Zo svedeckej výpovedi Dezidera Kalinu vyšlo na javo, že vládne kruhy t.zv. „Slovenského štátu“, ku ktorým patril aj obvinený, boli informované o výčinoch niektorých členov tisovskej armády na Ukrajine a o osudoch deportovaných Židov. Aké to boli výčiny a ako bolo nakladané vo fašistických hitlerovských koncentrákoch so Židmi, je všeobecne známe. Obvinený vedľa tejto hlavnej činnosti aj iným spôsobom posilňoval klerikálno-fašistický režim. Dokumenty č. 1/196, 1/4; prípisy HV HM a HV HG, ktorými obvinený bol požiadaný o určenie duchovných poradcov v roku 1939, potvrdzujú spoluprácu obvineného s fašistickými organizáciami HM a HG. Obvinený, ako doznal, videl v HG „elitnú složku a pilier režimu, ktorá bude chrániť záujmy katolicizmu na Slovensku“. Aké to boli záujmy, dokazuje doznanie obvineného a dokument č. 1/113, že židovská deportácia, na ktorej, ako je všeobecne známe, HG mala veľkú účasť, umožnila mu rozmnožiť 23000 jutrový majetok spišského biskupstva o ďalších 200 jutár pôdy s kúpeľným miestom a prameňom minerálnej vody za kúpnu cenu hlboko pod skutočnou hodnotou. Naproti tomu, ako odhalily svedecké výpovede svedkov Jozefa Sakalíka, Valenta Gaduša, ďalej dokument, obsahujúci „Služobný poriadok pre zamestnancov biskupstva“, zamestnanecké pomery na jeho majetku sa podobaly otrocko-feudálnemu spôsobu zamestnávania. Obvinený sa považoval za predstaviteľa hospodárskej moci, ktorého sú povinní zamestnanci po každej stránke počúvať, za najvyššieho sudcu, proti rozhodnutiu ktorého niet odvolania. Žiadal otrockú vďačnosť za poskytovanie príležitosti k zamestnaniu a neuznával právo žiadať viac, než on na mzde určil. Proti zamestnancom požadujúcim zvýšenie mzdy zakročoval drasticky vypovedaním a bezohľadným vedením exekúcie. (Dokument č. 1/188) Štátny súd vzal ďalej za zistené, že obvinený v roku 1939 prevzal dobrovoľne funkciu vojenského ordinára (dokument č. 1/2) a v tejto funkcii propagoval fašistickú výchovu tisovskej armády. Vo veľkom počte článkov obvinený vyzýval v „Katolíckych novinách“, orgánu to vatikánskej Katolíckej akcie, a v „Gardistovi“ k vernosti a oddanosti Tisovmu klerikálno-fašistickému režimu. V tom smere sa poukazuje na dokumenty č. 1/98, 1/163, publicistickú činnosť obvineného v časopise „Gardista“. Dokumenty č.1/19, 1/90, 1/97 svedčia o spojení obvineného s tajnou políciou t.zv. „Slovenského štátu“ – ÚŠB. Obvinený zaujal ku kňazom poľskej národnosti z poľského územia, pripojeného v roku 1939; nepriateľský postoj. Na požiadanie Ministerstva vnútra a ÚŠB vyzval týchto kňazov, aby opustili Slovensko bez toho, žeby si

mohli sobrať svoj osobný majetok a nepostaral sa ani o to, aby im bola poskytnutá náhrada. Dokumentom č. 1/13 je ďalej dokázané, že obvinený v roku 1944 prípisom, rozposlaným farským úradom Spišskej diecézy nariadil veriacim, aby poslušne plnili rozkazy nemeckého vojenského veliteľstva pri budovaní opevnení na Spiši a udelil im dišpenz od povinnosti zachovávanía pracovného pokoja v nedeľu a vo sviatok pri práci na týchto opevneniach. Obvinený týmto spôsobom ako sám doznal „podporoval odpor nacistických vojsk proti sovietskej armáde na území Slovenska.“ Dokument č. 1/14 dokazuje, že obvinený poveril ružomerského farára Galana, aby pôsobil reakčne prostredníctvom niektorých členov býv. kresťanskoodborového hnutia medzi robotníkmi tak, aby boli odvrátení od vplyvu marxistickej ideológie. Farár Galan podal Vojtaššákovi zprávu, že si medzi robotníctvom v priemyselných strediskách vybudoval spravodajskú sieť a obvinený mu to schválil. Obvinený doznal, že to bolo v roku 1944, keď už mu bolo jasné, že konečná porážka Nemecka je neodvratná a že klerikálno-fašistický režim na Slovensku sa zrúti a že touto akciou zamýšľal organizovať odpor proti socializmu a komunizmu. Farár Galan, ako dokazuje citovaný dokument, – vyhotovil letáky s protikomunistickým obsahom a rozširoval tieto medzi robotníkmi.

Činnosť obvineného Dr. Th. Michala Buzalku s poprednými činiteľmi t.zv. „Slovenského štátu“ odhaľuje dokument č. 2/1. Týmto dokumentom a doznáním obvineného je zistené, že obvinený v roku 1939 z poverenia Dr. Jozefa Tisu vykonal návštevu vo Vatikáne u pápeža, pri ktorej odovzdal list Dr. Jozefa Tisu, štylizovaný obvineným, v ktorom Tiso tlmočil prianie o vymenovanie nuncia pri vláde t.zv. „Slovenského štátu“. Pri tej príležitosti obvinený informoval pápeža o situácii na Slovensku, o mocenských pozíciách katolicizmu a opísal Slovenský štát ako predpoklad pre ich vzrast. Prijal pre t. zv. „Slovenský štát“ od pápeža požehnanie. Obvinený podľa svojho doznania a dokumentu č. II/47 v roku 1940 stal sa predsedom slovenskej sekcie Katolíckej akcie a pričínal sa o jej zaktivizovanie. Dokumenty č. 2/2, 2/3 a II/47 reprodukovujú články obvineného v novinách a dokazujú protikomunistický postoj obvineného, propagovanie fašistickej ideológie a súhlas obvineného s agresívnou imperialistickou vojnou proti SSSR. Dokumenty č. 2/3, 2/4,2/5,2/6, 2/8 dokazujú vedľa doznania obvineného, že v roku 1940 obvinený sa stal vikárom tisovskej žoldnierskej armády a že túto službu vykonával horlivo a že intervenciami za povyšovanie dôstojníkov, ktorí sa zúčastnili na vojenskej akcii proti SSSR v poli, verejnými a rozhlasovými prejavmi sa pričiňoval v tisovskej armáde o jej fašistickú výchovu. Za túto činnosť kléro-fašistickému režimu, ako dokazujú dokumenty č. 2/6 a 2/7, bol vyznamenaný záslužným krížom Obrany štátu a toto vojenské vyznamenanie nosil na kňazskom rúchu. Ako vikár vo svojich rozkazoch pôsobil obvinený podľa svojho doznania v tom istom duchu.

Obvinený Pavol Gojdič od roku 1927 a tak aj v dobe t.zv. „Slovenského štátu“ zastával úrad biskupa bývalej gréckokatolíckej cirkvi. Ako grécko-katolícky ordinár za t.zv. „Slovenského štátu“ vydal viac pastierskych listov, v ktorých vyzýval grécko-katolíckych farárov a veriacich, aby podporovali Tisov kléro-fašistický režim. Udržoval styky s nemeckým exponovaným nacistom Dr. Kolbom v Prešove a na jeho popud uistil štátneho tajomníka pri vláde t.zv. „Slovenského štátu“ Ing. Karmasina a vyslanca nemeckej ríše H. E. Ludina, že má kladný postoj k nacistickému režimu a že ako biskup bude podporovať nacistické záuj-

my na Slovensku. Následkom tohoto uistenia bol istým nemeckým veliteľstvom obvinený Goidič požiadaný, aby zorganizoval vyslanie čo najväčšieho počtu grécko-katolíckych kňazov na vtedy Nemcami okupovanú Ukrajinu, aby pôsobili na prestupovanie pravoslávneho obyvateľstva ku grécko-katolíckej únii. Obvinený túto akciu skutočne propagoval. K tejto činnosti sa obvinený doznal. Obvinený ďalej sa doznal, že v roku 1944, keď sovietska armáda oslobodzovala Ukrajinu, organizoval pomoc pre stádetu utekajúcich grécko-katolíckych kňazov a rehoľníkov, ktorí kolaborovali s nacistami, sústreďoval ich vo svojej rezidencii a umiestňoval ich potom na grécko-katolíckych farách, v kláštoroch, v internátoch svojej diecézy, alebo inde na Slovensku. Pôsoobil na svojich farárov, aby tieto kolaborantské živly podporovali a vyžiadali pre nich podporu od istého nemeckého nacistického vojenského veliteľstva, ktorú aj dostal vo výške 150,000 Kčs. Utečenci z Ukrajiny ho informovali o vojenskej situácii na Ukrajine a o tamojších pomeroch.

Z dokumentu nazvaného „Pastorácia pre ťažké Časy“ č. 1/162 a z dokumentu obsahujúceho prejav biskupského sboru, uverejneného v dennej tlači zo dňa 7. septembra 1944 č. 4/13 Štátny súd napokon vzal za dokázané, že obvinení Ján Vojtaššák a Dr. Th. Michal Buzalka na biskupskej schôdzke v Banskej Bystrici dňa 27. augusta 1944 pripravovali s ostatnými biskupmi slovenskými spoluprácu s vatikánskym agentom Tomislavom Kolakovičom na rozvratnú a sprisahaneckú činnosť v oslobodenej republike a snažili sa odradiť národ od účasti v už vybuchujúcom národnom povstaní verejnou výzvou ku pokoju a poriadku a k oddanosti kléro-fašistickému režimu.

Ad 3.) Čas od oslobodenia republiky.

Ludovodemokratická republika vznikla z krvi pracujúceho ľudu, ktorý po nespočetných obetiach odboja proti okupantom víťazstvami Červenej armády bol oslobodený a vzal vládu do svojich rúk. Naproti tomu obvinení neupustili od doterajšieho svojho politického pôsobenia a aj po oslobodení zaujali proti pokrokovému vývoju, ktorý išiel vo smysle Košickej dohody a neskoršie Ústavy z 9. mája 1948 vpred k socializmu, príkro nepriateľské stanovisko. Obvinený Dr. Th. Michal Buzalka výslovne doznal, že vedel dobre, že ludovodemokratické zriadenie je smrteľné nebezpečie pre spoločensko-politické postavenie kléru. Obvinení vycítili, že pracujúci ľud republiky bude politicky vždy viac a viac uvedomelý a že vedľa straty latifundií bude nasledovať aj strata dôvery širokých mas katolíckych veriacich. Obvinený Dr. Buzalka doznal, že bol priamo z nunciatúry Vatikánu informovaný, že Vatikán má eminentný záujem, aby aj v tomto období práve na Slovensku boli aj naďalej zachovávané mocenské pozície vysokého kléru. Preto sa slovenská, vysoká cirkevná hierarchia v snahe zachovať svoje mocensko-politické postavenie, opierajúce sa o cirkevné majetky, cirkevné školy a zneužívanie náboženského citu, pokúša oživiť ľudácko-separatistické tendencie a dobyť stratené pozície obnovením kapitalizmu. O toto sa pokúšali pri tvorení nových politických strán v oslobodenej republike a v rámci Demokratickej strany (DS) votrením sa ľudských živlov do tejto strany. Vysoká hierarchia odohrala znova svoju zradcovskú úlohu. Volebný úspech DS pri voľbách v roku 1946 mal zaistiť mocenské postavenie DS v hospodárskom a politickom živote na Slovensku, a tým umožniť noveludáckym živlom nové reakčné intrigy pri usporiadaní života v obnovenej republike. Vysokému kléru išlo o starý motív zachovania

cirkevných majetkov a vplyv na mládež v cirkevných školách. Spojenectvo sprostredkovali kanonik Dr. Cvinček, podpredseda DS a Dr. Kempný, gen.[erálny] tajomník tejto strany. Za podpory obvineného Jána Vojtaššáka uzavretá bola dohoda reakčného ľudáckeho krídla DS s biskupským sborom, ktorý za koncesie zachovania cirkevného majetku a cirkevných škôl, zaviazal sa zneužívaním náboženského vplyvu, ako aj organizovaním teroru bande-rovských bánd pôsobiť na veriacich, aby volili DS. Obvinení túto volebnú agitáciu uvedenou formou prevádzali. Obvinení sa k tejto činnosti doznali a sú usvedčení svedeckými výpoveďami Ludovíta Obtuloviča, Jána Kempného a dokumentami č. 4/57, prípisom Ústrednej katolíckej kancelárie, pripomínajúcim dodržanie volebnej dohody dokumentami č.4/58, 4/80, obsahujúcimi zprávy zaslané ordinariátmi po voľbách v roku 1946, č.4/47, obsahujú-cim vyhlásenie biskupského sboru pred voľbami v roku 1946 a č.4/74 o agitácii vysokej cirkevnej hierarchie pre DS v týchto voľbách a napokon úradnou zprávou o volebnom terore pri týchto voľbách. Všetky tieto dokumenty doznanie obvinených plne potvrdily.

Výsledky volieb, pri ktorých intrigami vysokej cirkevnej hierarchie boli podchytené ľudácke živly, dopadly pre DS priaznivo a obvinení a celá vatikánska „klika“ bola posmelená v ďalšej práci na pokusoch o rozvrátenie ľudovodemokratického zriadenia a na marenie budovania socializmu v našej vlasti.

Obvinený Ján Vojtaššák, ktorý bol po oslobodení zaistený ako kolaborant a proti ktorému bolo zavedené trestné konanie podľa nar. čís. 33/1945 Sb. n. SNR, sa pomocou politických zásahov reakčného a ľudáckeho krídla DS trestnému stíhaniu vyhnul. Dokument č. 1/45 – list Vojtaššáka Vatikánskej internunciatúre v Prahe – dokazuje, že obvinený Ján Vojtaššák informoval Vatikán o svojom trestnom stíhaní a dodal mu aj obžalobu Národného súdu a zápisnicu o svojom výsluchu. Za službu DS odvdáčoval sa obvinený Ján Vojtaššák usilovnosťou pri získavaní volebných hlasov, pričom – ako doznal – poháňala ho v tejto práci aj nenávisť ku komunizmu. Obvinený podľa dokumentu 1/142 dal duchovenstvu Spišskej diecézy pokyny, ako majú pôsobiť medzi veriacimi, aby hlasovali pre DS. Dokumenty č.1/46, 1/51, 1/52,1/53 usvedčujú obvineného Jána Vojtaššáka v spojitosti s jeho doznáním, že udržoval styky s protištátnymi zradcami z radov amerického katolíckeho slovenského kléru a s emigrantskými zradcami Karolom Sidorom a Dr. Ferdinandom Ďurčanským. Obidvaja sa obracali na neho, aby podporoval ich hnutie a zahraničné intrigy na obnovenie t.zv. „Slovenského štátu“ a žiadali od neho pomoc a finančnú podporu. Informovali ho o svojich vzájomných sporoch. Obvinený Ján Vojtaššák sa snažil, využívajúc svojich stykov so zradcami v zahraničí, rozpory na prospech zradcovskej úkladnej protištátnej činnosti emigrácie v zahraničí odstrániť a urovnať. Použil na to služby istého kňaza Duboscha, s ktorým jednal na Slovensku aj písomne v Amerike. Obvinený Ján Vojtaššák ďalej doznal a súd to má za dokázané, že o činnosti zradnej slovenskej emigrácie sa hovorilo aj na biskupských poradách a že bol biskupským sborom poverený, aby na protištátnu činnosť emigrácie sprostredkoval nejakú finančnú pomoc. Dokumenty č. 1/47,1/51,1/52 a 2/44 dokazujú, že obvinený listom požiada New Yorkského farára Krasulu, aby slovenskí katolíci v Amerike zo zbierky, určenej pre slovenský ľud doma na Slovensku, odovzdali časť peňazí zradcovskej skupine slovenských zradných emigrantov. Poskytnutá pomoc činila asi 10 000 ameri-

kých dollárov. Obvinený Ján Vojtaššák tiež doznať, že už od roku 1945 za najúspešnejší prostriedok boja proti socializmu považoval zneužitie spovednice. Dokument č.1/24 ho napokon usvedčuje, že mal vedomosť o istej ilegálnej protištátnej skupine na Slovensku a jej činnosti a že – ako to doznať – toto bezpečnostným úradom neoznámil.

Obvinený Dr. Th. Michal Buzalka doznať a svedeckou výpoveďou Anny Bärovej a dokumentom č. 2/13 bolo dokázané, že od roku 1946 až do svojho zaistenia bol tiež v spojení so zradnou emigrantskou skupinou Dr. Ferdinanda Ďurčanského a že vošiel do styku aj so zradnou emigrantskou skupinou Karola Sidora. Obvinený ďalej doznať a dokumentom č. 2/44 je dokázané, že sa zúčastnil pri jednaní slovenského biskupského sboru v marci 1947 v Trnave, kde bola určená línia pre ďalšiu politickú činnosť slovenskej cirkevnej hierarchie a bolo usnesené, aby odsúdenie Dr. Jozefa Tisu Národným súdom bolo politicky zneužitú pre štvavú kampaň medzi veriacimi, ktorá mala vzbudiť v nich presvedčenie, že ľudovodemokratický režim prenasleduje r.[ímsko] kat.[olíckych] kňazov a náboženstvo. Obvinení Ján Vojtaššák a Dr. Th. Michal Buzalka doznali, že využívali každej príležitosti na prevádzanie rozvratnej činnosti. S kazateľnic a v osobnom styku sústavne rozširoval nepravdivé zprávy o utláčaní r.[ímsko] kat.[olíckej] cirkvi, o prenasledovaní náboženstva, ohováračské zprávy o SSSR a o ľudovodemokratických štátoch a že zastreným spôsobom v rôznych podobstvách zdôrazňovali náhodilé poruchové ťažkosti, aby tak zámerne vzbudzovali nedôveru a nenávisť k ľudovodemokratickému zriadeniu a k SSSR. Politicky ako cirkevní hodnostári podporovali snahu reakčných politikov Národného frontu o jeho rozbitie.

Obvinený Pavol Gojdič pokračoval aj po oslobodení v akcii podpôr osôb ukrajinskej národnosti, ktoré za vojny na Ukrajine a v Poľsku kolaborovali s nacistami. Vedľa svojho doznania bol usvedčený svedeckými výpoveďami Borisa Turkiňáka, Pavla Hučku, Gregora Buranyča a dokumentárnym materiálom pozostávajúcím najmä ním a jeho spoločníkmi falšovaných osobných dokladov, vydávaných pre nacistických ukrajinských kolaborantov (dokumenty č. 3/1, 3/2, 3/3,3/4, 3/5, 3/6, 3/7, 3/8, 3/9, 3/10, 3/11). Išlo najmä o osoby, ktoré boli činné ako členovia teroristických fašistických organizácií ukrajinských nacionalistov (OUN) a ukrajinskej povstaleckej armády (UPA), ktoré pôsobili v ilegalite aj na oslobodenom území a utekali na západ. Boli medzi nimi početní grécko-katalícki kňazi a členovia grécko-katolíckych rádov, ako aj členovia banderovských tlúp, ktoré vraždením a lúpením terorizovali obyvateľstvo Poľska a pri ceste ich zvyškov na západ – podporovanej obvineným Gojdičom a jeho spoločníkmi –, obyvateľstvo aj na území našej republiky. Dôkazom na tieto činy boli na hlavnom pojednávaní oboznámené spisy početných trestných konaní pre vraždy a lúpeže banderovcov na Slovensku č.j. Tk 542/48 Krajského súdu v Prahe, ďalej spisy proti Klisovi a spol. Štátneho súdu, odd. v Bratislave, spisy proti Hučkovi a spol. Štátneho súdu v Prahe a úhrnná úradná zpráva o povahe činnosti banderovských tlúp. Obvinený Pavol Gojdič doznať, že osobitným kuriérom, vyslaným do Poľska, organizáciu prechodu banderovských bánd na západ pripravil. Obvinený Pavol Gojdič ďalej doznať a je to v shode s vyše uvedeným dôkazným materiálom, že na podporu nepriateľských živlov OUN a UPA organizoval na území republiky rozsiahlu sieť pomoci.

Do tejto činnosti zapojil predstaveného rádu baziliánov Sebastiána Sabola a grécko-katolíckeho farára Pavla Hučku, ako aj iných grécko-katolíckych kňazov aj rím.[sko] katolícke kláštory v západnom pohraničí. Jeho organizácia poskytovala členom OUN a UPA finančnú pomoc, úkryty v kláštoroch a na farách, falošné doklady, na základe ktorých obstarávala pre nich aj čl. štátne občianstva. Za zatknutých intervenovala cestou Vatikánskej internunciatúry, Americkej katolíckej Charity a DS na Slovensku. Stykov s utekajúcimi osobami využíval obvinený k získavaniu zprávk z územia SSSR a Poľska. Obvinený vo svojej rezidencii si vybudoval záchytné stredisko týchto živlov. Zo zvlášť významných a nebezpečných členov tejto organizácie je uviesť Theodora Prišlaka a Gregora Buranyča, ktorému dal obvinený nepravdivý doklad, že je študujúci teológ, aby sa mohol pohybovať na území republiky a organizoval prechod banderovských tlúp do západného pohraničia. Je preto obvinený spoluzodpovedný za zločinné výčiny, ktoré banderovské tlupy napáchaly.

Obvinený Pavol Gojdič vo veci zatýkania banderovcov intervenoval na Vatikánskej internunciatúre v Prahe, u arcibiskupa Kmeťku v Nitre a u Medzinárodného Červeného kríža, pričom intervenciou zneužil aj k ohováračkám československých bezpečnostných orgánov tvrdiac, že prenasledujú kňazov grécko-katolíckej cirkvi.

Rovnako ako obvinení Vojtaššák a Buzalka jednal aj obvinený Gojdič s reakčnými a ľudáckymi živlami DS o podporu vo voľbách v roku 1946 zneužívaním kazateľníc a vplyvu na veriace. V smysle tejto dohody s DS vyzval grécko-katolíckych farárov, aby takým spôsobom pre DS agitovali. Za túto pomoc prijal od činiteľov DS 250 000 Kčs a osobné auto. V shode s písomnými dokumentami aj túto činnosť obvinený doznal.

Februárové víťazstvo – ktorým pracujúci ľud na čele s robotníckou triedou ujal sa definitívne moci v štáte – ráznym prevedením pozemkovej reformy a znárodnením školstva zasiahlo mocenské postavenie vysokého kléru. Cirkevná hierarchia predstierala zprvu záujem o usporiadanie pomeru cirkvi a štátu dohodou. Z procesných dokumentov, použitých v procese proti biskupovi Dr. Stanislavovi Zelovi a spol. pred Štátnym súdom v Prahe a oboznámených z rozsudku tohoto súdu v označenej veci, bolo zistené, že toto jednanie o dohodu bolo len politickým manévrom so strany vysokého kléru a že malo získať čas a pripraviť pôdu k rozsiahlym rozvrátnickým akciám, pripravovaným Vatikánom v dohode s anglo-americkými imperialistami a Titovskou fašistickou klikou v našej republike, ale aj v Poľsku a v Maďarsku. Vysoká cirkevná hierarchia zámerne zmarila na jar 1949 jednanie o dohodu a začala jednotne vedený a koordinovaný boj exkomunikačnými dekrétami proti Ohlasu KA a proti členom KS (dokument č. 4/103).

Početné konferencie českých a slovenských biskupov a obsah ich usnesení potvrdzujú tieto zistenia. Akcia Vatikánu sledovala cieľ zastrašenia veriacich a odvrátenie ich od budovania socializmu hrozbou vysokých cirkevných trestov.

Tak na konferencii dňa 22. apríla 1948 v Žiline rozhodli sa biskupi k negatívnejmu postoju k národným smenám a dali úpravy nižšiemu duchovenstvu, aby apelovaním na náboženské čítanie ľudu odrádzali ho od účasti na dobrovoľných pracovných smenách v nedeľu.

Na celoštátnej konferencii v Nitre v septembri 1948, svolanej arcibiskupom Beranom, jednalo sa v prvom rade o osude cirkevných majetkov. Ďalej bolo rozhodnuté viesť v eviden-

cii členov nižšieho duchovenstva, ktorí svojím postojom preukázali, že nie sú bezpodmienečne poslušní svojich biskupov v politických otázkach. O chystanom platovom zákone bol prejavovaný názor, že tento je veľmi nebezpečnou akciou na podvrátenie disciplíny nižšieho duchovenstva, a preto bolo rozhodnuté, že kňazi musia odmietnuť prijatie štátnych platov. Rozhodnuté bolo ďalej, že o cieľoch a zámeroch vysokej cirkevnej hierarchie budú kňazi informovaní ilegálne vydávanými pastierskymi listami.

V júni 1949 sišla sa potom na pozvanie arcibiskupa Berana celoštátna biskupská konferencia v Olomouci. Hlavným bodom programu bolo rozhodnúť o postoji v otázke Katolíckej akcie, ktorá sa v tom čase pripravovala. Bolo skoncipované vyhlásenie, v ktorom pod najprísnejšími cirkevnými trestami sa zakazuje veriacim akýmkoľvek spôsobom sa zapojiť do Katolíckej akcie, ktorú vyhlásili za schizmatickú. Kňazi sa vyzývali, aby poslúchli iba cirkevné vrchnosti, nie svetské. Zakazovalo sa čítanie cirkevnej a neschválenej necenzurovanej tlače a kníh. Podľa rozhodnutia konferencie mali kňazi skladať slub vernosti štátu iba s výhradou, ktorú skoncipuje a dodá im biskupský sbor.

Na celoštátnej biskupskej porade v Trnave dňa 14. augusta 1949 preberala sa celková politická situácia a bolo skonštatované, že táto z hľadiska vysokej cirkevnej hierarchie je nepriaznivá a ani do budúcnosti sa nejaví slubná. Bol učinенý záver, že nižšie duchovenstvo sa musí zaktivizovať pre politickú činnosť proti režimu najmä na dedinách. V súkromných rozhovoroch a kázňach mali duchovní brojiť proti JRD, proti splneniu kontingentov a malo sa hatiť podpisovanie dodávkových smlúv. V otázke Katolíckej akcie malo duchovenstvo najmä zastrašovaním cirkevnými trestami odrádzať veriacich na účasti v Katolíckej akcii. Bolo ďalej rozhodnuté, že sa začína kampaň na vysvetľovanie dekrétu o exkomunikácii komunistov. Znova bolo rozhodnuté, že kňazi majú odmietnuť štátny plat a slub vernosti majú složiť s výhradou. Podľa rozhodnutia konferencie o jej výsledkoch boli vydané tajné obežníky, a to pre Čechy a Moravu na arcibiskupstve v Olomouci a pre Slovensko na biskupskom úrade v Trnave.

Napokon na jeseň v roku 1949 sa konala celoštátna tajná porada biskupov v kláštore redemptoristov v Prahe, na ktorej bol podaný referát o vyjednávaniach so štátom a bolo skonštatované, že k dohode nedošlo. Medzičasom vydaný zákon o platoch duchovných bol jednoznačne odmietnutý.

Výsledok konferencií prispel k zdokonaleniu protištátneho spojenia medzi biskupmi pomocou tajných kuriérov, k spoľahlivému podávaniu tajných a dôverných informácií, zasielaniu rôzneho protištátneho a rozvratníckeho materiálu, ilegálnych pastierskych listov a obežníkov. Obsah jednaní biskupských konferencií bol zistený jednak doznamím obvinených, jednak dokumentárnymi zápisnicami (dokumenty č. 1/40, 1/28, 4/77, 4/108, 4/109, 4/118). Spôsob zasielania informácií a listov cestou tajných kuriérov bol neskoršie rozšírený aj na styk duchovných s biskupskými úradmi. Bola ďalej zavedená forma vydávania pastierskych listov – tajne cyklostylované namiesto v tlačiarňach.

Na základe doznania obvinených a početných pastierskych listov, vydaných čl. biskupmi ilegálne (dokumenty č. 4/108, 4/109, 4/118), má súd za dokázané, že všetci obvinení jednak sa biskupských konferencií účastnili, jednak usnesenia konferencií aj horlivo prevádzali. Tak obvinený Ján Vojtaššák vypracoval rezolúciu proti pripravovanému zákonu

o platoch duchovných, ktorú dal rozmnožiť a rozposlať tajnými kuriérami podriadeným dekanátom svojej diecézy. Tou istou cestou v lete v roku 1949 rozposlal ilegálne listy čsl. biskupov, v ktorých veriaci boli vyzývaní k odporu proti vláde, ako aj preklad textu latinských pápežských exkomunikačných dekrétov. Koncipoval, dal rozmnožiť a tou istou cestou rozposlal tajné obežníky, v ktorých vysvetľoval, ako treba uplatňovať exkomunikačné dekréty. Tieto sám tiež v kostole čítal a vysvetľoval a svojich diecéznych farárov nútil, aby tieto čítali a prevádzali. V tom smere je usvedčený svedeckými výpoveďami Štefana Baču a Františka Irlu. Naproti tomu kňazov, – ako dosvedčil svedok Anton Suroviak – ktorí boli pokrokového smýšľania a mali účasť na ohlase KA, stíhal suspenziou a prekladáním na chudobné fary. V tom smere usvedčuje obvineného aj dokument č. 1/26.

Taktiež obvinený Dr. Th. Michal Buzalka po februári r. 1948 svoju protištátnu a rozvrátnickú činnosť stupňoval. Zločinnú činnosť kardinála Mindszentyho a jeho odsúdenie používal na zámerné štvanie veriacich, že ide o prenasledovanie náboženstva, hoci vedel, že ide o zločinca. Zúčastnil sa porady českých a slovenských biskupov v Trnave dňa 14. augusta 1949 (dokument č. 2/44), ktorá v závere vyznela ako komplot na zaktivizovanie duchovenstva na dedinách, aby opatrne a zastretou formou odvádzali dedinské obyvateľstvo od zakladania a vstupu do JRD, od plnenia kontingentov, uzavierania dodávkových smlúv a tak, ako to sám obvinený doslovne doznal, „aby bola znemožnená socializácia dediny, a tým privodený hospodársky rozvrat“. Obvinený Dr. Th. Michal Buzalka v tom smere vykonával aj ilegálne tajné obežníky a inštrukcie, ktoré vydávaly Československý episkopát v Prahe a Trnavská apoštolská administratúra na znemožnenie „Ohlasu“ Katolíckej akcie a na prevádzanie exkomunikačných dekrétov. Obvinený podľa svojho doznania ukryl pred svojím zatknutím cirkevný a vlastný majetok značnej hodnoty.

Aj obvinený Pavol Gojdič po februári roku 1948 – jeho cirkevné problémy patrily priamo do kompetencie Vatikánskej kongregácie pro ecclesia orientali⁴³³ – z nepriateľstva proti ľudovodemokratickému režimu a jeho zákonom postavil sa do bojovej pozície v jednom fronte s katolíckymi biskupmi. Zúčastnil sa na ich poradách a koordinoval svoju činnosť podľa usnesení týchto porád. Vydával štvavé ilegálne pastierske listy a nútil svojich kňazov ich čítať v kostoloch. Pomocou osobitných kuriérov udržoval spojenie s arcibiskupskou kanceláriou v Prahe, prijímal ilegálne pastierske listy z tejto kancelárie a prostredníctvom tajných kuriérov rozposielal ich ďalej nižšiemu kléru svojej diecézy, kde boli rozširované v jednotlivých farnostiach. Pomocou kuriérov udržoval styk s úradnými osobami pápežskej internunciatúry v Prahe, a to najmä s Dr. Fornim a Ritterom. Vydal osobitný obežník upozorňujúci na exkomunikačný dekrét, aby zhatil výsledok „Ohlasu“ Katolíckej akcie a prinútil

433 Kongregácia pre východné cirkvi vznikla zo sekcie *Pro Negotiis Ritus Orientalis*, ktorú založil pápež Pius IX. 6. januára 1862 v rámci *Congregatio de Propaganda Fide* (Kongregácie pre šírenie viery). Samostatnú kongregáciu pre východné cirkvi zriadil pápež Benedikt XV. 1. mája 1917 vydaním motu proprio *Dei Providentis* pod názvom *Sacra Congregatio pro Ecclesia Orientali* (Posvätná kongregácia pre východnú cirkev). Dňa 15. 8. 1967 pápež Pavol VI. vydal apoštolskú konštitúciu *Regimini Ecclesiae Universae*, ktorou dal kongregácii nový názov *Congregatio pro Ecclesiis Orientalibus* (Kongregácia pre východné cirkvi).

duchovných, ktorí „Ohlas“ už podpísali, aby podpis odvolali. Po odhalení zločinnej činnosti Hučku a Sabola učinil dôležité opatrenia, aby v prípade jeho zatknutia ďalšia protištátna činnosť nebola prekazená. Ustanovil ilegálne päť tajných zástupcov, ktorí boli do jeho protištátnej činnosti zasvätení, rozdelil svoju diecézu na sieť desiatich obvodov a v každom ilegálne a tajne určil duchovného s prenesenou biskupskou právomocou, a tak vybudoval ilegálnu, rozvratnícku, protištátnu sieť. Napokon sa snažil ukryť a zašantročiť majetok grécko-katolíckej cirkvi aj svoj osobný. K tejto rozsiahlej činnosti sa obvinený úplne doznal a jeho doznanie je podporené dokumentom č. 3/19 a 3/20.

Štátny súd vzal ďalej za dokázané z dokumentov použitých v procese proti Dr. Zelovi a spol. pred Štátnym súdom v Prahe, ktoré boli zistené na hlavnom pojednávaní z oboznámeneho rozsudku, že ku koncu roku 1949 vydal Vatikán plnomocenstvá zvané „fakulty“ s upozornením pod prísnyim pápežským tajomstvom. Právomoc biskupov v diecézach bola nimi prenesená na novú tajnú hierarchiu, vybranú z radov najspolahlivejších služobníkov Vatikánu. Vo fakultách sú pokyny na vedenie a riadenie boja proti ľudovodemokratickému zriadeniu (dokumenty č. 4/90,1/44,3/14). Obvinený Ján Vojtaššák, ako dokazuje dokument č. 1/44 a jeho vlastné doznanie, obdržal tiež tieto fakulty a na ich základe ustanovil si dvoch tajných nástupcov s biskupskou právomocou. Taktiež obvinený Pavol Gojdič o udelenie fakulty, ako doznal, žiadala a podľa dokumentu č. 3/14 ju aj dostal. Spôsob, akým boli tieto plnomocenstvá vydané, t.j. pod podmienkou najprísnejšieho pápežského tajomstva, a zvláštna ľstivosť odhalily jasne rozvratné a velezradné ciele Vatikánu: vybudovať ilegálnu podzemnú rozvratnícku, protištátnu sieť.

Ad 4.) Na základe znaleckého posudku sa zisťuje, že Vatikán pre svoj boj o moc a boj o udržanie kapitalizmu vybudoval rozsiahlu špiónážnu sieť. Pomocou tejto siete snaží sa preniknúť najmä do pravoslávnej cirkvi a jej prostredníctvom prevádzať špiónáž proti SSSR. V dohode so špiónážnou službou západných imperialistických veľmocí školí v osobitných kláštoroch a vo zvláštnych školách v Bavorsku najmä rádových kňazov pre dokonalú špiónážnu službu, Colegium Russicum vo Vatikáne vychováva špiónov Jezuitov pre slovanské krajiny.

Všetci obvinení sa do tejto služby zapojili, pre ňu vyzvedali a vyzvedané zprávy, najmä cestou internunciátúr, Vatikánu posielali. Tak obvinený Ján Vojtaššák, ako dokazuje dokument č. 1/14, dal poverenie zbierať zprávy o politickej a hospodárskej situácii a o verejnej mienke na Slovensku, najmä o šírení socializmu a zprávy tohto druhu príležitostne zasielal prostredníctvom pápežskej internunciatúry do Vatikánu. Koncom roku 1948 obvinený Ján Vojtaššák na žiadosť arcibiskupa Kmetku poslal tomuto zo svojej diecézy volebnú štatistiku o priebehu volieb, ktorá obsahovala dôležité zprávy o politických pomeroch a o pomeroch v trestnom súdnictve. Že obvinený vedel, že zpráva je určená Vatikánu, dokazuje dokument č. 1/23 obsahujúci túto zprávu a tiež aj podľa samotnej mienky obvineného zpráva bola určená pre Vatikán. Poukazuje sa na dokumenty č. 1/199,1/200 a 1/201.

Obvinený Ján Vojtaššák doznal a bol usvedčený dokumentom č. 1/54, že v roku 1949 posielal prostredníctvom internunciatúry v Prahe do Vatikánu aj ďalšie rôzne špiónážne zprávy, medzi nimi aj zprávu o rozkladnej činnosti istého farára Vojtasa, ktorý sa pokúšal pôsobiť medzi Slovákmi, pracujúcimi v Čechách a šovinisticky štváť slovenských robotní-

kov proti českým a vzbudzovať v nich odpor k ľudovodemokratickému režimu. Podľa dokumentu č. 1/57 zaslal zprávu o pomeroch vo väzenstve republiky a o možnosti styku a politickými väzňami. Podľa dokumentu 1/50 hanobil v inej zpráve ľudovodemokratické zriadenie ako apokalyptické a konečne podal aj zprávu o sile ľudovodemokratického režimu a o Československej mene. Informoval tiež Vatikán o tom, že má svoju zpravodajskú sieť na získavania správ a o politickej situácii v republike.

Obvinený Dr. Th. Michal Buzalka doznal, že už v dobe t. zv. „Slovenského štátu“ vykonával špiónážnu činnosť pre Vatikán proti SSSR. Zprávy zadovážoval za spolupôsobenia a prostredníctvom osôb, zdržujúcich sa na Ukrajine na pokyn generála jezuitov Ledochovského v Ríme. Tieto špiónážne zprávy preberal vtedajší, poverenec Vatikánu v Bratislave Dr. Burzio. Obvineného, ktorý sa k činu doznal, usvedčil dokument č. 2/9 obsahujúci rozkazy a inštrukcie, ktoré obvinený zasielal na východný front podplukovníkovi Andrejkovičovi, svedecká výpoveď Violanda Andrejkoviča, ktorý podrobne vypovedal o rozsahu a spôsobe špiónážnej činnosti obvineného. Obvinený sa ďalej doznal a usvedčil ho dokument č. 2/10, že mal spojenia so špiónom Tomislavom Kolakovičom a že sa usiloval podporovať na Slovensku jeho činnosť. Obvinený podľa svojho doznania udržiaval styky s nemeckým vyslancom v Bratislave H. E. Ludinom a bol z jeho okolia informovaný o pripravovanom nástupe nemeckej armády proti SSSR.

Súd na základe doznania obvineného Dr. Th. Michala Buzalku a dokumentu č. 2/13, ktorý obsahuje memorandum Dr. Ďurčanského, svedeckej výpovedi Anny Bärovej a Štefana Uhrína, má ďalej za dokázané, že obvinený Dr. Th. Michal Buzalka už od roku 1946 až do svojho zatknutia bol vo spojení so zradnou emigrantskou skupinou Dr. Ferdinanda Ďurčanského. V rámci tohoto spojenia vykonával rozsiahlu vyzvedačskú činnosť. Prostredníctvom Karola Reinocha a Anny Bärovej, úradníkov gen.[erálneho] rakúskeho konzulátu v Bratislave, s vedomím rakúskeho gen.[erálneho] konzula, dostával tlačový materiál, vydávaný v emigrácii skupinou Dr. Ferdinanda Ďurčanského, ktorý obv.[inenému] Dr. Buzalkovi slúžil ako informácia o činnosti emigrácie v zahraničí, o jej pomeroch, politickom význame a dôvere u imperialistických západných veľmocí. Karolovi Reinochovi na jeho požiadanie z času na čas prostredníctvom Anny Bärovej podával dôležité zprávy, týkajúce sa pomerov na Slovensku rázu politicko-hospodárskeho. Zprávy boli určené do zahraničia pre Dr. Ferdinanda Ďurčanského. Reinoch a Bárová odosielali ich prostredníctvom pápežskej nunciatury vo Viedni do Vatikánu. Koncom roku 1949 obvinený bol požiadaný listom Dr. Ferdinanda Ďurčanského, aby boli obstarané dôležité zápisnice SNR s určitými referátmi a jednal o tejto veci s Annou Bárovou. Zprávy, ktoré obvinený do zahraničia posielal, získaval podľa svojho doznania od jednotlivých duchovných, s ktorými prišiel do styku na svojich služobných cestách.

Na základe doznania obvineného Dr. Buzalku a svedeckej výpovedi Štefana Uhrína má súd ďalej za dokázané, že obvinený Dr. Th. Michal Buzalka bol v spojení so Štefanom Uhrínom, ktorý mu v marci 1949 dodal zprávy, získané z prísne dôverných zpráv z dialnopisnej ústredne istého poverenictva. Tieto zprávy odovzdal tiež Reinochovi. Popri tejto špiónážnej činnosti obvinený zbieral a dodával situačné zprávy pre Apoštolskú administratúru v Trnave

pre potrebu biskupských konferencií a pre informáciu Vatikánu. Tieto zprávy povahy politicko-hospodárskej odosielala trnavská administratúra prostredníctvom pražskej internunciatúry do Vatikánu. Priamo pražskej internunciatúre pomocou jej zamestnanca Zmrzlíka podal zprávu toho istého druhu obvinený, ako sa doznal, aj sám už v roku 1947. V tejto zpráve boli uvedené tiež skutočnosti o poprave Dr. Jozefa Tisu.

Obvinený Dr. Th. Michal Buzalka sa napokon doznal, že prostredníctvom študenta, ktorý išiel v júli 1947 ako delegát Sväzu katolíckeho študentstva na konferenciu Pax Romana do Ríma, informoval Karola Sidora v Ríme o politických pomeroch v republike a o okolnostiach popravy Dr. Jozefa Tisu. Karol Sidor na túto informáciu prostredníctvom tej istej osoby odpovedal, aby obvinený v boji proti ľudovodemokratickému režimu pokračoval.

Obvinený Gojdič sa priznal k rozsiahlej vyzvedačskej činnosti v prospech Vatikánu. Na základe jeho doznania má Štátny súd za dokázané, že obvinený sbieral dôležité zprávy z SSSR a Poľska, ktoré zaujímali Vatikán, od osôb, ktoré pre kolaborantstvo s Nemcami utekali z Ukrajiny a Poľska a regrutovaly sa z členov teroristických fašistických organizácií OUN a UPA. Tieto zprávy posielal buď priamo úradníkovi Vatikánskej internunciatúry v Prahe alebo prostredníctvom svojich velezradných spoločníkov Pavla Hučku a Teodora Sabola na Vatikánsku internunciatúru v Prahe. V rokoch 1947 – 1948 podával týmto prostredníctvom zprávy Vatikánskej internunciatúre v Prahe o zásahoch bezpečnostných orgánov proti členom UPA, banderovcom a ich pomáhačom z radov grécko-katolíckeho duchovenstva. Odposlal aj zoznam grécko-katolíckych duchovných, ktorí boli pre protištátnu činnosť zaisťení. Doznanie obvineného bolo doplnené a správnosť jeho potvrdená svedeckými výpoveďami Pavla Hučku a Gregora Buranyča.

Na základe doznania obvineného Pavla Gojdiča má súd ďalej za dokázané, že obvinený bol v písomnom a osobnom styku s vedúcim odbočky Americkej katolíckej Charity v Prahe Sullivanom a podával mu informácie politicko-hospodárskeho rázu. Podobne aj informoval údajného novinára Troghtona a člena americkej misie „CARE“ Rankina Robertsa. Spolupracoval aj s už spomínaným špiónážnym agentom Vatikánu jezuitom Tomislavom Kolakovičom, s ktorým mal styky od roku 1942 a vedel o ňom, že má priamo z Vatikánu nejaké „vyššie“ poslanie na Slovensku – zrejme vyzvedať – a doporučil mu určité spoľahlivé osoby z radov duchovných a laikov v Prešove k spolupráci.

Na základe znaleckého posudku je zistené, že osoby, s ktorými obvinení prišli pri svojej zpravodajskej činnosti do styku, sú agentmi v službách jednak zpravodajskej služby Vatikánu západných imperialistických veľmocí a pokiaľ ide o osoby v činnosti charitatívnej a novinárskej, táto že len zakrývala ich vyzvedačskú činnosť.

Zistený skutkový stav ad 1.) naplňuje u obvinených Jána Vojtaššáka a Dr. Th. Michala Buzalku skutkovú podstatu zločinu úkladov proti republike podľa § 1 al. l a 4 zák. č. 50/1923 Sb.

Menovaní obvinení museli vedieť a vedeli ako vysokí cirkevní hodnostári žijúci v politickom a priateľskom styku s vedúcimi politickými činiteľmi HSLS, že táto strana v roku 1938 a 1939 vstúpila do spojenia s fašistickou stranou Henleinovou a s Horthyovskou stranou Esterházyho a v spolupráci s nimi a zahraničnými silami fašistického Nemecka usiluje o utvorenie samostatného Slovenského štátu odtrhnutia od Českých krajín cestou neústav-

nou, násilnou, pomocou medzinárodného politického vydieračstva, opierajúceho sa o až po zuby vyzbrojenú armádu. Menovaní obvinení spáchali čin v čase pripravovanej vojnovkej agresie a za podpory a v spojení so zahraničnou mocou.

Zistený skutkový stav ad 2.) dokumentuje pomer vysokej cirkevnej hierarchie a obvinených k slovenskému a nemeckému fašizmu. Všetci obvinení boli zástancami fašistickej ideológie a režimu a celou váhou svojho cirkevného úradu priamo aj nepriamo podporovali činnosť nemeckých okupantov a ich vojenských podnikov na Slovensku. Išlo o vojnových nepriateľov Československej republiky bojujúcej svojimi zahraničnými armádami, a preto činnosť obvinených naplňuje skutkovú podstatu zločinu vojenskej zrady podľa § 6 ods. 1 zák. č. 50/23 Sb. Obvinení sa dopustili tohto činu ako vysokí cirkevní hodnostári, a preto treba ich činnosť posudzovať ako spáchanú za zvlášť priťažujúcich okolností.

Zistený skutkový stav ad 3.) vykazuje u všetkých obvinených pojmové znaky zločinu velezrady podľa § 1 ods. 1 lit. c/,ods. 2 zák. č. 231/48 Sb. Obvinení sa jednak spoločili navzájom, jednak s inými členmi vysokého kléru a so zahraničnou mocou, v úmysle rozvrátiť a zničiť ľudovodemokratické zriadenie republiky, jej hospodárske a spoločenské zriadenie, zaručené ústavou a v úmysle obnoviť kapitalistický režim v rámci obnoveného t.zv. „Slovenského Štátu“. Pokiaľ bol tento zločin spáchaný obvineným Pavlom Gojdičom, spáchal ho tento za okolností zvlášť priťažujúcich, lebo vstúpil do spolčenia s rozsiahlou organizáciou UPA a OUN a to v čase, keď tieto svojimi ustupujúcimi bandami terorizovali obyvateľstvo republiky v rozsahu, ktorý vyžadoval zakročenie mimoriadnej ozbrojenej moci.

Zistený skutkový stav ad 4.) vyčerpáva skutkovú podstatu zločinu vyzvedačstva podľa § 5 ods. 1 zák. č.231/48 Sb., lebo obvinení, nielenže vošli za účelom vyzvedania štátneho tajomstva v úmysle ho vyzradiť cudzej moci v priamy styk s cudzou mocou, ale k tomu sa aj spoločili jednak navzájom, jednak s ďalšími páchatelmi a vyzradili cudzej moci skutočnosti, ktoré podľa znaleckého posudku v jednotlivosti a v súhrnu tvoria štátne tajomstvo. Zistený skutkový stav u Dr. Th. Michala Buzalku a Pavla Gojdiča dokazuje, že čin páchali po dlhý čas a v značnom rozsahu a keďže boli v spojení s rozsiahlou špionážnou sieťou, spôsobom aj zvlášť nebezpečným. Podľa znaleckého posudku činnosť týchto obvinených bola organizovaná výkonná a používala konšpiratívnych metód a vykazovala znaky činnosti piatej kolóny v republike.

Vyzvedačská činnosť Dr. Th. Michala Buzalku podľa posudku znalcov týkala sa skutočností zvlášť dôležitých, ktoré pochádzali z činnosti určitého ústredného úradu, boli prísne tajné a týkali sa bezpečnosti štátu. Tým je odôvodnená kvalifikácia zločinu vyzvedačstva u obvinených Dr. Michala Buzalku a Pavla Gojdiča podľa cit. paragrafu ods. 2 lit.e) cit. zákona a u obvineného Dr. Michala Buzalku aj podľa lit. d) cit. miesta zákona.

Súd vymeral obvineným trest po starostlivom uvážení všetkých poľahčujúcich a priťažujúcich okolností, zistených u jednotlivých obvinených v rámci vo výroku citovaných miest zákona.

U obvineného Jána Vojtaššáka poľahčovalo čiastočné faktické doznanie spáchaných trestných činov. Naproti tomu však mu priťažovalo, že svoju protištátnu činnosť prevádzal zámerne a sústavne počas svojho pôsobenia ako rím.[sko] kat.[olícky] biskup a že jeho

protištátna činnosť bola vzhľadom na cirkevnú hodnosť obvineného a na vžitú dôveru a úctu, ktorú požíval v masách veriacich, obzvlášť nebezpečná.

Za priťažujúcu okolnosť považuje súd aj to, že obvinený do svojej protištátnej činnosti násilím zapojoval jemu podriadený nižší klérus, pričom zneužíval svoju hierarchickú nadriadenosť.

Keďže zistené priťažujúce okolnosti svojou povahou a závažnosťou v značnej miere prevyšujú okolnosti poľahčujúce, použil Štátny súd pri výmere trestu ustanovenia § 90 zák. čl. V/1878 a vymeral ho v sadzbe blízkej najvyššej výmere zákonom stanovenej.

Obvineným Dr. Michalovi Buzalkovi a Pavlovi Gojdičovi poľahčovalo úplné doznanie inkriminovaných trestných činov a v nemalej miere aj úprimná ľútosť, prejavená na hlavnom pojednávaní nad spáchanými trestnými činmi. Priťažovala im však konkurencia kvalifikačných okolností a že na svoju činnosť zneužili svoje vysoké cirkevné postavenie.

Po srovnaní rozsahu a dôležitosti poľahčujúcich a priťažujúcich okolností má Štátny súd za to, že trest smrti, zákonom stanovený na trestné činy, spáchaním ktorých boli obvinení Dr. Buzalka a Pavol Gojdič uznaní vinnými, by bol príprísny, a preto s použitím § 313 ods. 1 zák. č. 319/1948 Sb. vymeral týmto obvineným trest odňatia slobody vo výške primeranej ich zavineniu.

Inak výrok rozsudku sa zakladá na citovaných §§ zákona. Peňažitý trest podľa § 47 je obligatorný, taktiež aj konfiškácia majetku podľa § 48 zák. č. 231/1948 Sb.

Štátny súd, odd. v Bratislave,
dňa 15. januára 1951.

Za správnosť vyhotovenia Karol Bedrna
vedúci kancelárie predseda senátu

[okrúhla pečiatka: Štátny súd]

ŠA Bratislava, f. Štátna prokuratúra, kartón č. 100, SPr III/1/95/50, J. Vojtaššák a spol. Cyklostyl, 36 s.

64

1951, 17. január, Žilina. Situačná správa referátu pre ľudovú správu KNV v Žiline za dni 1. – 15. 1. 1951.

KRAJSKÝ NÁRODNÝ VÝBOR V ŽILINE
REFERÁT PRE ĽUDOVÚ SPRÁVU

Zn. I/4–290.0–1951–Š.

V Žiline dňa 17. januára 1951

Slovenský úrad pre veci cirkevné

Bratislava.

Situačná zpráva od 1. jan.[uára] do 15. januára 1951 – hlásenie.

Prílohy: sväzok.

Za dobu od 1. jan.[uára] do 15. jan.[uára] 1951 podávam túto situačnú zprávu:

Okres: Čadca:

Situácia pokojná. Mierny rozruch spôsobil proces pred štátnym súdom v Bratislave proti Vojtaššákovi a spol., avšak veriaci sa presvedčili o jeho zradcovskej politike a súhlasili s jeho odsúdením. Pár jednotlivcov z radov bývalých živnostníkov však nesúhlasilo. Podľa hlásenia CT ONV vec bola daná na vyšetrovanie ŠtB. V obci Čierne, okres Čadca podľa zprávy CT ONV boli rôzne škriepky ohľadne koľady. Ináč situácia pokojná.

Kysucké Nové Mesto:

Situácia pokojná. CT ONV hlási v situačnej zpráve, že v tamojšom okrese sa objavili letáky z príležitosti procesu. Prípád bol hlásený ŠtB. Pozornosť veriacich bola sústredená na proces pred Štátnym súdom. Veriaci schvalujú ich súdenie. Duchovní však odmietajú sa o tom vyjadriť. Najkonzervatívnejší kút tohto okresu je Bystrická dolina. Politická situácia je však pokojná. Niektorí duchovní napomohli kontraktácii tým, že túto akciu spomenuli vo svojich kázňach.

Žilina:

Situácia v okrese počas priebehu procesu s tromi biskupmi pokojná a priaznivá. Veriaci s pozornosťou sledovali priebeh procesu. R. k. farskému úradu v Bytčici bol poštou doručený spis s protištátnym obsahom. Prípád hlásený ŠtB. Nálada medzi duchovnými dá sa nazvať prijateľnou. Väčšina duchovných prejavuje lojálnosť voči nášmu zriadeniu.

Bytča:

Duchovní odsudzovali proces pred štátnym súdom, sú nálady podráždenej. Na strannických schôdkach bola odsudzovaná zradná politika súdených, ináč obyvateľstvo aj keď sledovalo priebeh procesu, stavalo sa k nemu pasívne. Ináč situácia pokojná. Pobožnosti na Tri krále väčšina duchovných odložila na večerné hodiny, aby nebol rušený chod práce.

Dolný Kubín:

Nálada počas procesu priaznivá, pozornosť veriacich bola sústredená. Avšak u veriacich, ktorí sú nábožensky bigotne zaslepení bude názor, že proces bol vlastne prenasledovaním náboženstva. U veriacich ev. a. v. cirkve je nálada pokojná, náboženstvo nemá vplyv na pracovnú morálku občanov.

Nežiadúce je ďalšie pôsobenie býv.[alého] prof. náboženstva Jána Marku⁴³⁴ v Dolnom Kubíne, (ide o človeka, ktorého Vojtaššák poveril, aby mal v evidencii členov delegácie, ktorá ho v r. 1949 v auguste navštívila.)⁴³⁵

V Ev. a. v. cirkvi bola zostavená nová kandidátka pre seniora. Ináč situácia kľudná a priaznivá.

Turčiansky Martin:

Počas procesu pozornosť všetkých veriacich bola upjatá na tento. Situácia bola priaznivá, všetci jednoznačne odsudzovali reakčnú a vlastizradnú politiku súdených biskupov.

Duchovní z tohto okresu sa nechceli súčasťou inštalácie kapitulného vikára Decheta v Banskej Bystrici.

Ináč situácia pokojná.

Trstená:

Náboženská situácia ide k lepšiemu, veriaci si už tak nepotrpia na všelijakých zbytočných modlitbách. Je badateľná činnosť vlasteneckých duchovných (ako Jozef Fitt), ktorí zdôrazňujú budovateľské úsilie nášho ľudovodemokratického zriadenia.

Počas procesu nálada bola priaznivá, okrem duchovných a veriacich, ktorí sú bigotní. Avšak veriaci zdajú sa byť presvedčení o zradcovskej činnosti odsúdených biskupov.

Ináč situácia pokojná a čím ďalej, tým viac priaznivejšia.

Lipt. [ovský] Hrádok:

Situácia pokojná. Počas procesu veriaci sledovali tento a odsudzovali zradcovskú činnosť reakčných biskupov o čom svedčia aj rôzne rezolúcie zo závodov v tomto okrese. Väčšina duchovných však sa stavala k procesu negatívne. Senior Šenšel začína sa kladne stavať k nášmu zriadeniu a najnovšie verí v dohodu štátu s cirkvou.

Ružomberok:

Proces bol sledovaný jak veriacimi, tak aj duchovnými s veľkým napätím. Avšak duchovní zdali sa byť ustrašení. Boli získaní dvaja r.[ímsko] kat.[olícki] duchovní do organizácie „Obrancov mieru“. Avšak ešte ich je veľa vo vleku vatikánskej politiky. Sú neustále pozorovaní.

Lipt. Mikuláš:

434 Ján Marko, slovenský rímskokatolícky kňaz, zaistený ŠtB r. 1958, 17. 7. 1958 odsúdený vo vykonštruovanom procese Krajským súdom v Žiline na 11 rokov väzenia, trest bol znížený Najvyšším súdom v Prahe na 7 rokov väzenia.

435 Dňa 3. 8. 1949 navštívila biskupa J. Vojtaššáka v Spišskej Kapitule delegácia OAV NF z Ružomberka, vedená Jozefom Hudecom. Jej členovia obviňovali biskupa z hatenia budovateľskej práce, zo zmarenia dohody so štátom a presviedčali ho o tom, že kresťanstvo a komunistické učenie si neprotirečia. Išlo o plánovanú provokáciu.

Situácia kludná. Mierne vzrušenie spôsobil proces proti biskupom. Zprvu veriaci sa pozerali na obžalobu s nedôverou a pochybami avšak keď sa obžalovaní sami priznali a dovedčili to aj očití svedkovia procesu, nálada stala sa priaznivou.

V Lipt.[ovskej] Mare stal sa 5. jan.[uára] 1951 incident, pri ktorom dvaja neznámi páchatelia vylákali tamojšieho r.[ímsko] k.[atolíckeho] farára Kontríka a potom ho zbili. Incident na kratší čas rozvíril hladinu v okrese.⁴³⁶

Púchov:

Situácia kludná aj počas procesu. Údajne reakcia tvrdí, že to bola akcia židov za prenasledovanie za tzv. Slovenského štátu. CT ONV zúčastnil sa likvidácie kláštora v Ladcoch, okres Ilava.

Ilava:

Nebyli hlásené žiadne výkyvy alebo znepokojenie počas procesu. V Ladcoch likvidoval sa kláštor, pričom došlo k výtržnostiam. Reholnice sa do kláštora zabarikádovali a bolo treba vniknúť brachiálnou mocou. Pri tom zakročila SNB a ŠtB. Ináč situácia kludná.

Považská Bystrica:

Veriaci v blízkosti priemyselných stredísk schvaľovali proces proti biskupom. Obyvateľstvo vzdialenejšie zaujalo spočiatku vyčkávacie stanovisko.

Rajec:

Obyvateľstvo odsudzovalo súdených reakčných biskupov. Kňazi taktiež vo väčšine. Obyvateľstvo sa však už tak vo všetkom neobracia na duchovných ako to bývalo v tomto okrese zvykom. Najreakčnejším farárom tohto okresu je farár Masár z obce Konská. Obyvateľstvo počas procesu pochopilo, že biskupi nie sú súdení za činnosť duchovnú, ale za protištátnu činnosť.

Plán práce na najbližšie obdobie:

Založiť kartotéku laických učiteľov a externých učiteľov náboženstva. Sossbieranie výkazov odmien za vyučovanie náboženstva za I. polrok 1950/1951 a previesť výplatu. Založiť novú spisovú manipuláciu.

Vybaviť všetky spisy rázu majetko–právneho. Vybaviť všetky spisy finančného rázu. Napojiť sa na nový spisový plán.

Vybaviť všetky spisy personálne a napojiť sa na nový spisový plán.

Previesť inštruktáž novoustanovených cirkevných tajomníkov ONV po stránke cirkevno–politckej a po stránke odbornej.

Sossbieranie dosiaľ nezaslaných kádrových posudkov duchovných všetkých cirkví.

436 Albín Kontrík, slovenský rímskokatolícky kňaz, farár vo Svätej Mare. V pastorácii mu vypomáhal Ladislav Hanus. „Neznámi páchatelia“ boli orgány ŠtB, ktoré prišli zaistiť L. Hanusa, no omylom zaistili A. Kontríka, ktorého postrelili. Kým sa omyl vysvetlil, L. Hanus zatiaľ z fary ušiel a ukrýval sa v ilegality.

Za predsedu:
[nečitateľný podpis]

SNA Bratislava, f. Slovenský úrad pre veci cirkevné, kartón č. 257. Strojopis, 3 s.

65

1951, 18. január, Bratislava. Uznesenia zo zasadnutia Sekretariátu ÚV KSS o kampani po procese J. Vojtaššák a spol.

ZÁPIS Č. 3

zo zasadnutia Sekretariátu ÚV KSS dňa 18. januára 1951.

Prítomní: ss. Baššovanský, Moškovič⁴³⁷, Púll⁴³⁸, Lenárt⁴³⁹, Šefránek.

6.) Kampaň po procese.

Ref. s. Šefránek

1.) Sekretariát súhlasí s tým, aby o procese vyšly tieto publikácie:

a) publikácia, obsahujúca hlavné dokumenty z procesu. Vydá Tatran nákladom 50 000;

b) populárne spracovaná brošúra o procese, určená pre dediny. Vypracuje s. Inovecký do 25. januára 1951. Brošúra vyjde nákladom 60 000, v maďarskej a ukrajinskej reči nákladom 10 000;

c) najbližšie číslo „Vravíme ľuďom pravdu“ bude venované procesu.

2.) Ukladá sa s. Šefránkovi, aby do 20. januára 1951 inštruoval pracovníkov rozhlasu o propagačnej kampani po procese.

3.) Ukladá sa s. Holdošovi:

437 Koloman Moškovič, slovenský komunistický politik, tajomník ÚV KSS (1946 – 1951), r. 1952 riaditeľ Univerzitnej knižnice v Bratislave.

438 Ján Púll, slovenský komunistický politik, povereník priemyslu a obchodu (1945 – 1947), povereník sociálnej starostlivosti (1947 – 1948), povereník financií (1948 – 1951), podpredseda Zboru povereníkov (1950 – 1954), člen ÚV KSČ (1946 – 1954), člen ÚV KSS (1944 – 1954).

439 Jozef Lenárt, slovenský komunistický politik, vedúci tajomník oblasťného výboru KSS v Poprade (1946 – 1947), pracovník na ÚV KSS (1947 – 1949), člen ÚV KSS (1950 – 1953), (1957 – 1966), Vysoká škola politická v pri ÚV KSSZ v Moskve (1953 – 1956), od r. 1958 člen ÚV KSČ, člen Predsedníctva ÚV KSČ (1962 – 1989), od r. 1968 vedúci ideologickej komisie ÚV KSČ.

a) svolat do 23. 1.1951 poradu zástupcov masových organizácií o agitačnej kampani po procese;
b) zariadiť, aby na prebiehajúcich diecézálnych konferenciách bol vlasteneckým kňazom vysvetlený význam procesu.

4.) Ukladá sa ss. Bacílkovi⁴⁴⁰ a Frišovi, aby prerokovali s jednotlivými redakciami ústredných časopisov tematické plány tlačovej kampane o procese.

5.) Ukladá s. Šefránkovi, aby cez tlačový odbor PIO dostaly krajské časopisy pokyn, aby preberaly z ústrednej tlače významné články a organizovaly pôvodné príspevky.

6.) S. Šefránek prejedná so s. Bacílkom zapojenie osvetovej služby do tejto kampane.

7.) S. Šefránek prejedná so Sväzom spisovateľov zapojenie spisovateľov do tejto kampane.

7.) Prípravy na I. čl. zjazd obrancov mieru Ref. s. Holdoš.

1.) S. Holdoš predloží zajtrajšiemu predsedníctvu návrh, aby predsedom SLVOM stal sa poverenik Horák.

2.) Sekretariát súhlasí s tým, aby s. Holdoš prejednal so s. Hodinovou možnosť doplnenia čl. výboru obrancov mieru týmito slovenskými ve-

440 Karel Bacílek, český komunistický politik, člen Sekretariátu ÚV KSS (1945 – 1950), člen Predsedníctva a Byra ÚV KSS (1950 – 1963), člen Predsedníctva a Politického byra ÚV KSČ (1951 – 1963), člen Politického sekretariátu ÚV KSČ (1951 – 1953), prvý tajomník ÚV KSS (1955 – 1963), poverenik dopravy (1949 – 1950), poverenik informácií (1950 – 1951), minister národnej bezpečnosti (1952 – 1953).

rejnými činiteľmi: P. G. Hlbina,⁴⁴¹ Paľo Bielik,⁴⁴² Dr. Blaškovič,⁴⁴³ Dr. Fajnor.⁴⁴⁴

SNA Bratislava, f. ÚV KSS-sekr., kartón č. 14. Zasadnutie 18. 1. 1951. Strojopis, 2 s.

66

1951, 20. január, Bratislava. Hodnotiaca správa o procese J. Vojtaššák a spol. od člena senátu Štátneho súdu, odd. v Bratislave, sudcu z povolania V. Hamáka.

ZPRÁVA

o poznatkoch z procesu proti J. Vojtaššákovi a spol.

Bolo chybou, že hlavná línia procesu bola daná rozdvojene, (ináč Pover.[ereníctvo], ináč Dr. Klos). Predseda senátu nebol správne informovaný o možnosti, že obvinený Vojtaššák môže uhnúť od dosavádnej výpovedi a bol rezervovanosťou obvineného pri vypočutí na hlav.[nom] pojednávaní nútený improvizovane hľadať novú taktiku a dodatočne dávané pokyny ho zmiatli. Verejnosť mohla mať potom predstavu, že predseda bol proti obvinenému zaujatý, a že sa obvinený nemohol dostať k slovu.

Bolo chybou, že záverečná reč prokurátora nebola mu dodaná a že musel už sám v priebehu procesu pracovať, hoci bolo poruke dosť iných odborníkov. Nemalo sa dopustiť, aby v nej a na jej prepracovaní sa vyčerpal prácou v noci. Následkom vyčerpanosti reč vyznela odumieravo v tempe a nemala potrebnej spádovej a hlasovej gradácie. Prokurátor mal mať náhradníka. Útočnosť prokurátora počas výsluchov nemala byť v hlasovom siláctve a v zafarbení hlasu, ale v pádnosti argumentov.

441 Pavol Gašparovič Hlbina, slovenský rímskokatolícky kňaz, básnik slovenskej katolíckej moderny, farár v Bobote okr. Trenčín (1945 – 1977). Po prevzatí moci komunistickou stranou r. 1948 sa prispôbil pomerom a písal básne oslavujúce komunistický režim.

442 Paľo Bielik, herec, režisér krátkych filmov, po r. 1945 celovečerných filmov. Niektoré z nich boli poznačené vplyvom komunistickej ideológie.

443 Jozef Blaškovič, slovenský jazykovedec, turkológ, pracovník Univerzitnej knižnice v Bratislave (1948 – 1949), vedecko-pedagogický pracovník Filozofickej fakulty Karlovej univerzity v Prahe (1950 – 1977).

444 Vladimír Fajnor, slovenský právnik, univerzitný profesor, prezident Najvyššieho súdu v Brne (1931 – 1939), minister pre zjednotenie zákonov (1920 – 1921), minister spravodlivosti a správca ministerstva pre zjednotenie zákonov (1938), od r. 1945 zástupca ČSR pri medzinárodnom súdnom dvore v Haagu.

Obžaloba nebola dosť presvedčivá v odôvodnení zvlášť priťažujúcich okolností pri velezrade. Tak sa potom stalo, že u obvineného Buzalku kvalifikovaná velezrada nemohla v rozsudku byť odôvodnená, lebo jeho velezradná činnosť bola zo všetkých obvinených najslabšia.

Nebola venovaná dostatočná pozornosť charakteru svedkov pri ich výbere. Svedok Suroviak, ktorý je bratom známeho veliteľa železničných HG, je verejnosti známy ako kňaz mravne závadného spôsobu života.⁴⁴⁵ Jeho výpoveď nemohla pôsobiť presvedčivo. Výpoveď svedkyne Bärevej vyznela teatrálna.

Senát a jeho úkol v procese bol príliš v pozadí. Aj keď proces bol určený pre verejnosť, mali byť najmä sudcovia z ľudu viac oboznámení z politickým úkolom procesu a mali im byť dané pokyny, ako majú zameriavať svoje otázky. Bolo vidno, že zo strachu, aby nenarušili proces odvedením obvinených od zápisníc, kládli otázky na menej významné veci a dotýkali sa náboženstva. Problematika procesu po tejto stránke nebola nimi dostatočne prebraná. Predbežná porada (proces v kocke) nebola na to zameraná a veci, ktoré sa na nej prebrali, boli pre súd nepotrebné a bolo preto zbytočné sudcov pre túto poradu zvolať.

Nemohol pôsobiť dobre na verejnosť zbytočne veľký počet stráža obvinených, ktorí sa medzi uniformami úplne strácali. Nie je mi ovšem známe, čím to bolo odôvodnené. Nebezpečenstvom úteku rozhodne nie.

Pri práci na rozsudku nebolo po ruke dokumentov ani úplného ich soznamu, ani zápisníc z hlavného pojednávania. To značne pôsobilo na kvalitu odôvodnení a na pracovný čas. Tlač niektoré odborné veci skomolila, tak napríklad písala o rozsudkoch a dôvodky rozsudku nepísala dôvodovou správou. Na vypracovanie tlačovej zprávy nebol zrejme pribrán odborník – právnik. O právne otázky nejaviť sa žiadny záujem, hoci k dokonalosti procesu patrí aj formálne aj materiálne správne právnické vypracovanie rozhodnutia.

Ináč proces prebehol dobre, najmä keď sa uváži, že ide o prvý proces toho druhu na Slovensku, a to aj propagačne.

20. 1. 1951
Hamák

ŠA Bratislava, f. Štátna prokuratúra, Pst III/I./95/50, kartón č. 103. Rukopis, 2 s.

67

1951, nedatované (asi 20. január), Bratislava. Hodnotiacia správa o procese J. Vojtaššák a spol. od člena senátu Štátneho súdu, odd. v Bratislave, sudcu z povolania P. Korbulyho.

Moje poznatky z procesu proti J. Vojtaššákovi a spol.

445 Pozri dok. č. 73.

Podávam nasledovne: Ako som sa o tom presvedčil nielen na predbežnej porade, ale aj počas celého procesu, proces bol dôkladne pripravený a organizovaný. Pokiaľ ide o priebeh procesu, považoval som za zbytočné to bezpečnostné opatrenie, že pred budovou Justičného paláca cez deň hliadkovali automatmi ozbrojení členovia SNB. Na ulicu by som bol dal neuniformovaných členov SNB a uniformovaných by som bol koncentroval do jednej miestnosti v budove Justičného paláca, aby obecnstvo ich ani nevidelo [...]. Propagáciu (tlač, rozhlas), považujem za dobrú až na to, že najmä na Slovensku v novinách veľa sa písalo (úvodníky, glosy) len o Jánovi Vojtaššákovi a vyzdvihovala sa jeho činnosť, hoci Buzalka a Gojdič mali ťažšiu kvalifikáciu a dostali tiež väčší trest. Neinformovaná časť verejnosti bola prekvapená, že Gojdič a Buzalka dostali vyšší trest, hoci na Slovensku sa vyzdvihovala osoba J. Vojtaššáka [...]. Sebakriticky sa priznávam, že som dával otázky len odsúdenému Buzalkovi, a to preto, lebo Vojtaššáka som považoval za obvineného ťažkého druhu a nechcel som prípadnými otázkami prekaziť prácu predsedu senátu a u ďalších obvinených nechcel som zbytočnými otázkami odňať možnosť sudcom z ľudu, aby dávali tiež otázky obvineným [...]. Získal som presvedčenie pre ďalšiu prácu, že musíme nekompromisne a tvrdou rukou pokračovať proti našim nepriateľom bez ohľadu na to, či nosia biskupský ornát alebo nie.

V Bratislave, dňa 20. jan.[uára] 1951

Práci čest!

Pavol Korbuly

ŠA Bratislava, f. Štátna prokuratúra, Pst III/I.-95/50, kartón č. 103. Strojopis, 3 s.

68

1951, nedatované (asi 20. január), Bratislava. Hodnotiaca správa o procese J. Vojtaššák a spol. od člena senátu Štátneho súdu, odd. v Bratislave, náhradného sudcu z povolania J. Buznu.

Súdruh Karol Bedrna
námestník predsedu Štátneho súdu

Na obdržanú výzvu nižšie podávam moje poznatky z procesu proti Vojtaššákovi a spol.

1. Po stránke organizačnej poukazujem na nepresné začiatky pojednávania. Príčinu vidím v nedostatočnom organizovaní dochádzky obecnstva, zdĺhavom spôsobe vydávania lístkov a kontroly bezpečnostnými orgánmi. Popoludní príčinou bolo nesprávne odhadnutie potrebnej dĺžky poludňajšej prestávky. Nedostatočne fungoval miestny rozhlas v pojednávacej sieni (predseda a prokurátor sa nepočuli, prokurátor nepočul obvineného). Organizačnou vadou bol aj výber osôb použitých ako pomocníkov prokurátora. Už v priebehu procesu som sa dopyčul, že niektorí z prítomných poslucháčov vzhľadom na osoby týchto

pomocníkov stavali proces do svetla konfesného boja a pomsty rasovo prenasledovaných proti r.[ímsko] k.[atolíckej] cirkvi.

2. Po počiatkovej malej neistote bol priebeh procesu celkove dobrý. Do určitej miery zdržovalo časté predkladanie početných dokladov, tým spôsobené zbytočné prestávky. Doklady by mohli byť už skôr odovzdané súdu a člen senátu by ich rýchlejšie mohol predsedovi pripraviť a ihneď po návrhu prokurátora odovzdať.

Záveru o vine obvinených by nemal robiť prokurátor – je to predchádzanie rozhodnutia súdu a budí zdanie, že o vine je už predom rozhodnuté.

Prílišné naliehanie na obv.[ineného] Buzalku v súvislosti s prípadom Kleinerta viedlo k vzbudeniu jeho vzdoru. To je zbytočné zoslabovanie dojmu vzbudeného jeho úplným doznaním.⁴⁴⁶

3. Zanedbané bolo predbežné predebatovanie otázok, kladených prísediacimi, čo malo za následok niekoľko nevhodných otázok. Ináč spolupráca predsedu so senátom bola vzorná.

4. Ako člen senátu s vedúcimi činiteľmi ministerstva spravodlivosti som prišiel veľmi málo do styku. Tento styk sa prevádzal v prevažnej miere s predsedom a prokurátorom.

5. Pokiaľ som mohol sledovať relácie rozhlasu z procesu, boli tieto vyberané z vhodného materiálu a i technicky bezvadné. V tlači sa vyskytli niekoľké chyby hlavne pri citovaní mien, na pr. závažná vada bola zámena Kolakoviča Polakovičom.

6. Okrem horeuvedených kritických pripomienok podotýkam, že v budúcnosti by sa malo venovať viac starostlivosti tomu, aby sa i členovia senátu aktívnejšie zapojili do pojednávania (predom pripravené vhodné otázky). Sám som do procesu aktívne nezasiahol jednak pre svoj zlý zdravotný stav, jednak že ako náhradný člen vzhľadom na pomernú pasivitu ostatných členov senátu, nepovažoval som to za vhodné. Pri tom pripomínam nedostatočné technické zariadenie rozhlasu pri prenášaní otázok prísediacich (1 ťažko prenosný mikrofón pre 3 prísediacich).

Pre ďalšiu prácu považujem za potrebné vystríhať sa i tých pomerne nie závažných vád, ktoré som hore uviedol. Dosiahne sa to ešte starostlivejšou prípravou procesu a dôkladným domyslením každého detailu.

Češť práci!

Jozef Buzna

ŠA Bratislava, f. Štátna prokuratúra, Pst III/1./95/50, kartón č. 103. Rukopis, 2 s.

446 Počas hlavného pojednávania 13. 1. 1951 sa čítali svedecké výpovede z retribučného procesu L. Kleinert a spol. Súd tak umelo vykonštruoval zodpovednosť biskupa M. Buzalku s vojnovými atrocitami npor. Kleinerta. Ako by to Buzalka schvaloval. Prokurátor J. Feješ vyzval M. Buzalku, aby sa k veci vyjadril. Buzalka odpovedal: „*Takéto a podobné výjavy a skutky, pán predseda, som nikdy neschvaloval.*“ *Proces proti vlastizradným biskupom J. Vojtaššákovi, M. Buzalkovi a P. Gojdičovi.* Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti, Tatran, 1951, s. 177.

1951, 20. január, Bratislava. Hodnotiaca správa o procese J. Vojtaššák a spol. od člena senátu Štátneho súdu, odd. v Bratislave, sudcu z ľudu M. Župančiča.

Matej Ž u p a n č i č ,
Bratislava, Bezručová ul. č. 5

Štátnemu súdu, oddel.[enie]

v Bratislave.

do rúk nám.[estníka] preds.[edu] sudr.[uha] Bedrnu.

Moje poznatky z procesu Vojtaššák a spol:

Na bod 1) organizácia procesu:

Nedostatky vidím v tomto: Výdaj lístkov špatne organizovaný. Obecenstvo neskoro prichádzalo na svoje miesto, čím priebeh bol veľmi rušený a senát dlho čakával. Navrhoval by som iným spôsobom podávať spisy od prokurátora predsedovi, nakoľko toto bolo z obecnstva veľmi kritizované. Tiež videl som nedostatky v tom, že miestna SVS nebola pripustená k procesu, ktorá by mala z neho veľké poznatky. Špatne bolo počuť prokurátora s predsedom senátu.

Na bod 2) priebeh procesu:

Priebeh procesu prebiehal až na nedostatky, ktoré som už uviedol v bode 1) pomerne dobre.

Na bod 3) spolupráca senátu navzájom aj s predsedom.

Spolupráca senátu bola podľa mňa uspokojivá až na niektoré veci: Členovia senátu s predsedom vo všetkých otázkach boli srozumení. Navrhoval by som, aby v budúcnosti, keď predseda senátu bude študovať spisy, alebo bude rozmýšľať, alebo otázky dávať obžalovanému, aby mu neboli dodávané všelijaké cedulky od chrbta, lebo to jeho podľa mňa môže vyrušovať.

Na bod 4) spolupráca s vedúcimi činiteľmi Min.[isterstva] sprav.[odlivosti] bola dobrá. Zvlášť pripomínam, že keď sme veci v kocke preberali, tam boli tieto veci každému dobre objasnené a pri procese dobre využité.

Na bod 5) propagácia a rozhlas:

Prvý deň bola dobrá, potom to ochablo, lebo výpovede obžalovaných veľmi kuso dávali do rozhlasu. Výpoveď Gojdičova nebola vôbec v rozhlase uverejnená. (Viem, že Gojdič mal špatnú výrečnosť, ale vzdor tomu niektoré úseky tam mali dať.)

Na bod 6) kritika a sebakritika.

Mohol som viac zasahovať do priebehu procesu pri jednotlivých vypočúvaniach a zvlášť klásť hlboké politické otázky. V budúcnosti budem sa toho pridržať, lebo tento proces bol pre nás všetkých dobrým ponaučením.

Na bod 7) poučenie z procesu pre ďalšiu prácu:

Navrhujem v budúcnosti, že keď budú vysielané rozhlasom relácie z toho ktorého procesu, aby boli sudcovia z ľudu tiež dobre oboznámení s materiálom, tak ako to bolo teraz.

V Bratislave, dňa 20. januára 1950.

Práci česť!

ŠA Bratislava, f. Štátna prokuratúra, Pst III/I.-95, kartón č. 103. Strojopis, 2 s.

70

1951, nedatované (asi 20. január), Bratislava. Hodnotiaca správa o procese J. Vojtaššák a spol. od člena senátu Štátneho súdu, odd. v Bratislave, sudcu z ľudu Š. Borša.

Štefan B o r š
B r a t i s l a v a

Na Vašu výzvu listom odpovedám Vám na dané otázky:

1. Organizácia procesu:

Celková organizácia bola dobrá. Zvlášť poukazujem nato, že po konštitúte podávaly sa ihneď dokumenty a dôkazy. Podľa mňa by som navrhoval, aby i svedkovia boli ihneď po potrebe vypočúvaní. Toto navrhujem preto, lebo ako ani obecnstvo tak i obžalovaní si nemôžu naspamäť držať všetky obvinenia a skutočné dôkazy. Takto sa i ihneď mnohé vážne veci zistia.

2. Priebeh procesu:

Celkove proces bol dobrý, ale musím poukázať na oneskorené začiatky vinou obecnstva, ktoré prichádzalo často neskoro.

3. Spolupráca senátu:

Spolupráca bola dobre pripravená a senát sa držal dľa pravidiel. Ovšem bolo by dobré zariadiť v budúcnosti, aby sudca a ľudu sa navzájom s predsedom dohodli o tom, kedy má položiť otázku obžalovanému. Takto sa predíde potom prerušeniu priebehu prejednávania v tom smysle, že predsedajúci nebude mať vytrhnutú ním danou otázkou a takto duševný kontakt priamo s procesom nebude narušený.

4. Spolupráca s vedúcimi činiteľmi ministerstva spravodlivosti:

V budúcnosti treba rozhodne určiť presne a počtom, kto sa má procesu priamo zúčastniť. Ich správanie bolo miestne. Ale predsa počet by mal byť menší.

5. Propagácia:

Celkove bola prevedená a prevádzaná dobre. Navrhujem však, aby i dlhšie už po procesoch bola podľa denných aktualít oboznamovaná. Je potrebné to preto, lebo takto si potom ľud celý proces znova premietne a dlhšie si ho zapamätá.

6. Kritika a sebakritika:

Celý proces má byť viacej využitý na oboznámenie v celosvetovom merítku, aby národy pracujúcich takto sa oboznamovali činnosťou a podlosťou s pozadím vysokej cirkevnej hierarchie.

7. Poučenie pre ďalšie práce:

Pri procese bolo málo zastúpenie z vyšších politických organizácií a funkcionárov, ľudovej správy, odborov a masovej organizácie vôbec. Politických činiteľov treba upozorňovať na dôležitosť procesov a ich účasti.

ŠA Bratislava, f. Štátna prokuratúra, Pst III/l.-95/50, kartón č. 103. Strojopis, 1 s..

71

1951, nedatované (asi 20. január), Bratislava. Hodnotiaca správa o procese J. Vojtaššák a spol. od člena senátu Štátneho súdu, odd. v Bratislave, náhradného sudcu z ľudu J. Andela.⁴⁴⁷

Pznatky procesu proty Vojtaššákovy a spol.

1. organizácia boladosti dobra ale boloby potrebné vipracovat časovy program pisony a podlat ho postupovat dalobysa viac času ziskat.
2. priebeh pprocesu boldosty dobry ašnas na ludovyh sucu, mimojedneho sme molo zasahovaly doprocesu tsolotak lenpreto žsmesa dostatočné népripravly.
3. spolupraca senatu s predsedom boladost dobra,
4. spolu praca s činytemy Minist. boladobra zlast bola dobra predporada v takzvanych kostkach lensmeešte dostatočne neporozumely vyznateho ašsnat poporocesu. Buducnosity budez potr by abysmesi pripravly vždy otasky us naporade v kostkach ichpredložily abolypredom tam shcvalené abysmesanemosely obávať ženéčéskazime
5. propagacia boladobra jak vcasopisoch takaj v roshlase,
6. sebakricky priznavam zesom nepripravyl dostatočno ale boltopremňa prvtytakvelky proces a podruhe žesem névedel istotné či môže zasahovat aj nahradnyk

447 Dokument uvádzame bez akýchkoľvek zásahov i s pravopisnými chybami a chybami, ktoré vznikli z neznalosti strojopisu.

7. mozem s istoto tvrdit hodnepoučil dobuducna.

Čest praci.

Andel
sudca zludu.

ŠA Bratislava, f. Štátna prokuratúra, Pst III/I.-95, kartón č. 103. Strojopis, 1 s.

72

1951, 20. január, Bratislava. Hodnotiaca správa o procese J. Vojtaššák a spol. od člena senátu Štátneho súdu, odd. v Bratislave. Autor neidentifikovaný.

Zhodnotenie procesu proti Jánovi Vojtaššákovi a spol.

Treba konštatovať, že príprave procesu bola venovaná veľká pečlivosť zo strán všetkých zložiek, ktoré sa prípravy zúčastnili. Čas prípravy bol primeraný a dostatočný. ŠtB venovala výberu a spracovaniu dokumentov dosiaľ nevidanú pozornosť. Heslovité označenie, dôležité citáty a texty na osobitnom obale toho ktorého dokumentu veľmi uľahčili orientáciu tak prokurátora ako súdu pri ovládaní obsiahleho materiálu. Do budúca by som navrhol ako zlepšenie jedine v tom smere, aby ŠtB pokiaľ je to možné spracovala a odovzdala dokumenty prokurátorovi skôr. Dokumenty sme dostali hodne dlho po trestnom oznámení – hoci aj trestné oznámenie bolo dodané oneskorene, až vtedy, keď prvý nástin obžaloby podľa plánu mal byť už hotový.

Priebeh hlavného pojednávania ako som sa informoval aj od iných bol celkove uspokojujúci a možno konštatovať, že po začiatočných obvyklých ťažkostiach, keď predseda a prokurátor už odpoľudnia prvého dňa procesu našli formu spolupráce – ďalší priebeh pojednávania bol vzorný. Treba však zdôrazniť – ako už to bolo počas procesu všeobecne konštatované, že na verejnosť nepôsobí dobre, keď politické uzávery robí predseda, to je vecou poťažne úlohou prokurátora. Podľa môjho názoru nemožno však v tomto smere vytknúť predsedovi s. Bedrnovi jeho pohotovosť pokiaľ sa týka politických uzáverov pri výsluchu Vojtaššáka. Vojtaššák na hlavnom pojednávaní všemožne sa snežil utekať od zodpovednosti. Doznal sa len pod ťarchou predložených usvedčujúcich dôkazov, ba občas sa snažil i dokumentami dokázané skutočnosti vyvracať. V takýchto prípadoch predseda musel už otázku formulovať politicky a veľa razy nejasnú a eventuelne dvojsmyselnú odpoveď Vojtaššáka hneď politicky aj zhodnotiť.

Okolnosť, že Vojtaššák, o ktorom slovenskej verejnosti bolo známe, že je najtvrdším vojakom Vatikánu, odchýlne od ostatných obvinených sa doznal na hlavnom pojednávaní jednotlivým bodom obžaloby len pod ťarchou usvedčujúcich dôkazov, pôsobila na verejnosť veľmi presvedčivo a odhalila pokryteckú tvár tohoto obvineného.

Spolupráca s ŠtB od počiatku až do konca bola čo najlepšia.

Ako poučenie do budúcnosti sa javí, že v takomto väčšom procese majú intervenovať dvaja prokurátori t.j. okrem vedúceho prokurátora i jeden pomocný prokurátor, ktorý v páde potreby by mohol vedúceho prokurátora substituovať.

V Bratislave dňa 20. januára 1951.

[nečitateľný podpis]

ŠA Bratislava, f. Štátna prokuratúra, Pst III/I.-95, kartón č. 103. Strojopis, 1 s.

73

1951, 23. január, Bratislava. Hodnotiacia správa štátneho viceprokurátora J. Feješa o priebehu procesu J. Vojtaššák a spol.⁴⁴⁸

SPT III/I – 95/50
Štátna prokuratúra
Praha.

V Bratislave dňa 23. januára 1951.
T A J N Ě

V trestnej veci proti Jánovi Vojtaššákovi a spol. v smysle dialnopisného vyzvania zo dňa 17. 1. 1951 o hodnotení procesu, prevedenom za účasti sudcov z povolania, sudcov z ľudu a prokurátorov 20. januára 1951 túto
z p r á v u :

Tento proces bol po procese proti Jozefovi Tisovi pred Národným súdom najvýznamnejším čo do politického dosahu, a to jednak preto, že ním bola riešená ožehavá problematika Slovenska a jednak osobami obvinených. Volby v máji 1946 ukázaly, že kazateľnica ostala na Slovensku aj po oslobodení veľmi významným nástrojom na ovplyvňovanie širokých mas pracujúceho ľudu. Konsolidovanie povojnových pomerov a nastúpená cesta k socializmu boli na Slovensku – okrem historicky nutného odporu triedneho nepriateľa, vyplývajúceho z triedneho boja – hatené v ďaleko väčšej miere ako v českých zemiach reakčným ľudáckym klérom, ktorému aj po zakázaní fašistickej HSLS ostaly po oslobodení nedotknuté bašty vybudované po línii organizácie rímsko-katolíckej cirkvi. Bolo treba strhnúť pokryteckú masku z tváre vysokej cirkevnej hierarchie, ktorá zneužívala náboženské cítenie veriacich pre svoje rozvrtné protištátne ciele. Tento proces ukázal, že rozvrtná činnosť slovenských biskupov, maskovaná pod rúškom údajného boja za slobodu náboženstva a ochrany katolicizmu, je len jednou z foriem boja triedneho nepriateľa zameraného na zvrátenie nastúpenej cesty k socializmu a obnovenie kapitalistických poriadkov, a že je súčiastkou medzinárodného sprisahania imperialistického tábora proti mieru a pokroku, v ktorom Vatikán, a tým aj vysoká cirkevná hierarchia hrá hnusnú úlohu pripravovateľa novej svetovej vojny.

448 Porovnaj s dok. č. 81.

Niet pochyby o tom, že tento proces mnohých ľudí presvedčil, ale keď aj nepresvedčil všetkých, aspoň prinútil tých ktorí slepe verili svojim biskupom a Vatikánu, aby zapochybovali a zamysleli sa, a aby sa naučili rozlišovať božské od svetského aj v jednaní ľudí, na ktorých sa donedávna dívali s posvätnou úctou a báli sa v nich vidieť zločincov aj vtedy, keď sa im zločincami javili.

V tomto smere je príznačný anonymný list, zaslaný prokuratúre od Popradu, v ktorom veriaci katolík z priebehu procesu došiel k presvedčeniu, že súdení biskupi Vojtaššák, Buzalka a Gojdič sú vinní, žiada len, aby neboli popravení a navrhuje, aby po odpykaní trestu boli degradovaní na kaplánov.

Týždenné porady zástupcov všetkých složíek na Ministerstve spravodlivosti v Prahe, ktoré mali účasť na príprave procesu, prispely nesporne k zladeniu práce prokuratúry, štátnej bezpečnosti a iných složíek. Zabraly však hodne času – najmä cestovanie z Bratislavy do Prahy – a bolo by treba uvážiť, či by pre budúcnosť nemaly byť takéto porady konané v dlhších intervaloch.

Nedostatkom prípravy procesu bolo, že politickou komisiou nebola hneď na začiatku stanovená pevná línia žaloby a tým aj práce prokuratúry a štátnej bezpečnosti. Tak sa stalo, že štátna bezpečnosť prikrročila k výsluchu obvinených jednak bez znalosti tejto pevnej línie a jednak bez dôkladnej znalosti dôkazného materiálu a obvinení boli vypočúvaní aj na veci pre žalobu nepotrebné a naopak neboli vypočúaní na niektoré veci pre žalobu potrebné. Okrem toho neznalosť dôkazného materiálu zo strany vypočúvajúcich orgánov štátnej bezpečnosti musela na začiatku pozdvihnúť sebedovomie obvinených.

Pre budúcnosť by bolo treba v takýchto procesoch, aby hneď na začiatku bola stanovená pevná línia žaloby a podľa nej prokuratúra so štátnou bezpečnosťou by mali presne vypracovať plán vyšetrovania, a dohodnúť sa, ktoré úkoly prevedie prokuratúra a ktoré štátna bezpečnosť.

Výberu svedkov bolo treba venovať viac pozornosti. V tomto smere treba vyzdvihnúť Slov.[enský] ÚC, že bol ako svedok vypočutý Suroviak, ktorý je údajne bratom gardistického činiteľa medzi železničiarimi na Slovensku za tzv. Slovenského štátu a okrem toho nepožíva dobrú povesť vo svojom okolí pre nezriadený súkromný život. (Opíja sa a má frajerky). Toho Vojtaššák na hlavnom pojednávaní aj využil.

Celkove organizácia procesu bola veľmi dobrá. Zúčastnení sudcovia z povolania a sudcovia z ľudu zo Slovenska, ktorí prvýkrát videli takto do detailov vopred pripravený proces, vysoko hodnotili organizáciu procesu.

Porade o procese v kocke vytykali sudcovia z ľudu len to, že neboly na nej dohodnuté presne aj otázky, ktoré by sudcovia z ľudu na hlavnom pojednávaní kladly obvineným. Pre krátkosť času nemohli vraj vniknúť do celej problematiky a báli sa otázky klásť, aby niečo nepokazili.

Ďalším nedostatkom bola skutočnosť, že ani sudcovia z povolania nepoznali dostatočne spisový materiál a prejavilo sa to v ich nedostatočnej spolupráci s predsedom na hlavnom pojednávaní. Prokurátori by mali byť od začiatku dvaja, aby pre prípad onemocnenia prokurátora vedúceho mohol bez ťažkostí nastúpiť náhradný prokurátor. Pred zahájením procesu majú byť jeden alebo dva dni predseda a prokurátor uvoľnení od každej práce. V tomto procese

sa tak nestalo jednak preto, že sa žaloba prerábala deň pred procesom a jednak preto, že záverečná reč prokurátora nebola do detailov vypracovaná už pred procesom. Predseda senátu týždeň pred hlavným pojednávaním mal byť uvoľnený len na študovanie spisov. Nestalo sa tak a prejavilo sa to aj zo strany predsedu aj zo strany prokurátora v podráždenom tóne pri výsluchu obvinených a u prokurátora aj v tom, že záverečnú reč predniesol len s vypätím všetkých síl bez potrebnej hlasovej gradácie a len silou vôle prekonával fyzické mdloby.

Aj keď je nepresnosť národnou vlastnosťou Slovákov, mal sa postarať Slov.[enský] ÚC a ÚV KSS o dochvilnú dochádzku návštevníkov hlavného pojednávania z krajov. Hoci títo návštevníci prichádzali do Bratislavy už v predvečer hlavného pojednávania, započalo sa skoro každý deň najmenej s polhodinovým oneskorením. Je treba v budúcnosti, aby zodpovedný činiteľ vyložil návštevníkom dôležitosť veci a postaral sa o dochvilnosť.

Nebolo dobre postarané o upratovanie v pojednávajúcej sieni a v okolitých miestnostiach. Flašky s minerálnou vodou boli síce dávané denne na stôl, avšak poháre so zbytkami vody z predošlého dňa neboly vypláchnuté. Na jednotlivých miestnostiach v okolí pojednávacej siene mali byť zretelné tabulky, pre koho sú určené. V pojednávacej sieni mali byť zosilovače hlasu tak ako to bolo v Prahe, lebo takto prokurátor nepočul výpovede obvinených.

Obvinení mali mať na rukávoch červené pásky ako odznak vyšetrovancov. Sudcom z ľudu sa zdalo zbytočným veľký počet členov SNB vedľa obvinených na hlavnom pojednávaní. Ďalej sudcovia z ľudu vyslovili názor, že nemalo byť toľko ozbrojených členov SNB pri vchode do budovy a že by bolo stačilo, keby títo ozbrojení členovia SNB boli bývali v pohotovosti v nejakej miestnosti. Rušive pôsobilo a strácal sa aj čas dielčím predkladaním dokumentov prokurátorom senátu. Bolo by vhodnejšie, aby dokumenty boli už pripravené a soradené za predsedom senátu a aby mu ich podával najbližší prísediaci. Inak skutočnosť, že usvedčujúce doklady boli oboznamované medzi konštitútom obvinených, pôsobila presvedčivo. Tak isto dodala na presvedčivosti procesu tá skutočnosť, že obvinený Vojtaššák utekal od zodpovednosti a často pod farchou dôkazov musel doznať, čo pred chvíľou popieral.

Prestávky na poludnie boly krátke a členovia senátu si sťažovali, že nemali dosť času, aby sa najedli.

Spolupráca so štátnou bezpečnosťou bola veľmi dobrá až na nedostatky, ktoré som spomenul vyššie.

Spolupráca s vedením úradu bola tiež veľmi dobrá, lebo s. Dr. Ziegler vychádzal mi v ústrety radami a pomocou každého druhu.

Spolupráca so strany Ministerstva spravodlivosti nespočívala len v dávaní rozkazov, ale v podrobnom vedení prokurátora, v usmerňovaní celej prípravy procesu a v nesení hlavnej farchy práce. Je len na uváženie, či s. námestek ministra Dr. Karol Klos môže bez ohrozenia zdravia na trvalo viesť takéto veľké procesy a podrobne študovať celý procesný materiál.

Propagácia rozhlasom bola celkom dobrá. Boly vznesené námietky, že z výpovede Gojdiča nebolo rozhlasom skoro nič prenášané. V tisku sa často (na Slovensku) vyskytovaly chyby v skomolených menách a v nepresnej terminológii. Napríklad: dôvody rozsudku boly nazvané dôvodovou správou a pod. Chýbala zrejme spolupráca právnikov.

Predsedovi senátu treba vytýkať, že pri vypočúvaní obvinených spočiatku nerobil prestávky, aby prokurátorovi umožnil po dokončení jednotlivých statí, zasiahnuť otázkou a že sám robil politické uzávery.

Útočnosť prokurátora počas výsluchov obvinených nemala byť v hlasovom siláctve a v zafarbení hlasu, ale v pádnosti dokumentov. Samotné otázky prokurátora na obvinených mali byť často kratšie a jasnejšie formulované.

Prísediaci, sudcovia z povolania mali byť na hlavnom pojednávaní viac po ruke predsedovi senátu.

Prípado obvineného Vojtaššáka, ktorý na hlavnom pojednávaní utekal nielen od politických formulácií v konštitúte ale aj od faktických doznání, musí byť poučením pre budúcnosť, že prokuratúra musí byť pripravená produkovať pohotovo usvedčujúci materiál na každú žalovanú vetu. Vyčerpanosť prokurátora pri záverečnej reči, ktorá hrozila že sa počas prejavu zrúti, je vážnym varovaním pre budúcnosť, aby vo veľkých procesoch boli od začiatku do celej práce zapojení náhradní prokurátori. Je treba hľadať nové kádre prokurátorov z mladých súdruhov.

Pri politických procesoch tohto druhu je potrebné, aby prokurátor veľmi intenzívne študoval problematiku do šírky aj do hĺbky, lebo len tak môže viesť úspešne súboj s pohotovým obvineným na hlavnom pojednávaní, kde nemá čas na rozmýšľanie.

Napriek všetkým uvedeným nedostatkom proces vyznel celkove dobre. Mám však dojem, že sme často plytvali silami prílišným škrupolovaním, a tým sa justičný aparát vydáva nebezpečiu, že nie my uťaháme protištátne živly, ale ony uťahajú nás.

Námestník štátneho prokurátora
Dr. Ján Feješ

ŠA Bratislava, f. Štátna prokuratúra, Spt III/1-95/50, kartón č. 100. Strojopis, 5 s.

74

1951, 23. január, Košice. Opis ďalekopisu tajomníka KV KSS v Košiciach L. Priesola generálnemu tajomníkovi KSČ R. Slánskému o príprave a priebehu kampane o procese J. Vojtaššák a spol.

Opis dálnopisu.

Kraj Košice
ÚV KSČ Praha
s. Slánský

Príprave a priebehu procesu s Vojtaššákom, Buzalkom a Gojdičom sme venovali mimo-riadnu pozornosť a boli urobené tieto opatrenia:

Dňa 5. jan. [uára] boli zvolaní na krajský sekretariát všetci ved. [úci] taj. [omníci] OV KSS, kde boli podrobne inštruovaní o tejto akcii. Schôdza bola vyhlásená za tajnú i s obsahom jednaní do 10. 1. 1951. Súdruhovia dostali inštrukcie, aby si dopredu naplánovali kampaň schôdzí a prejavov v rámci mierovej kampane príprav prvého československého sjazdu obrancov mieru. 10. 1. 1951 bolo zvolané predsedníctvo KV KSS rozšírené o zástupcov mas. [ových] org. [anizácií] NF a ref. [erentov] KNV ako aj o 14 mimoriadnych inštr. [uktorov] pre okresy kde ved. [úci] taj. [omník] KV KSS s. Priesol predniesol referát o zahájení procesu a kde boli pokyny vydané ved. [úci] taj. [omníkom] OV KSS a prevedené opatrenia schválené predsedníctvom KV KSS. 10. 1. 1951 a 11. 1. 1951 taktiež zasedali preds. OV KSS rozšírené o zást. [upcov] masových org. [anizácií] NF v okresoch. Referovali ved. [úci] taj. [omníci] OV KSS. 11. 1. 1951 odišli osobitní inštr. [uktori] do všetkých okresov, aby sledovali priebeh celej kampane a podávali zprávu kraju. V okresoch taktiež boli vytvorené osobitné sbory instr. [uktorov] pre závody a dediny. Už 10. 1. t. r. bola obžalobná reč vysielaná závodnými, miestnymi a mestskými rozhlasmi a konaly sa už 10. 1. t. r. večer a ďalej verejné schôdzy, kde referenti mas. [ových] org. [anizácií] informovali obyvateľstvo o priebehu procesu. Na schôdzach sa prijímali telegramy a rezolúcie Štátnemu súdu odoslané. Chybou kampane bolo, že nebola spojená dostatočne s májovými záväzkami. Na túto okolnosť už 11. 1. t. r. sme okresy upozornili. Taktiež na školách, hlavne učiteľské sbory mali schôdzky, kde boli informovaní učitelia, profesori a žiaci vyšších stupňov o priebehu procesu. Druhý deň procesu bolo odoslaných 154 telegramov okrem listov a rezolúcií, ktoré boli prijaté na schôdzkach ľudovej zprávy mas. [ových] org. [anizácií] NF a osadenstvami závodov. Proces už v prvých dňoch bol sledovaný s obrovským záujmom medzi všetkými vrstvami obyvateľstva a bol masovo počúvaný u rádioprijímačov. Zvlášť s veľkou pozornosťou proces bol sledovaný v levočskom, popradskom, kežmarskom a spišskonovoveskom a tatranskom okrese. Reakcia bola zatlačená do kúta a nezmohla sa ani len na šepkanú propagandu. 12. 1. t. r. z košického kraja bolo odoslaných 171 telegramov mimo dopisov a rezolúcií, dňa 13. 1. t. r. bolo odoslaných 147 telegramov a 15. 1. t. r. 46 telegramov, 16. 1. t. r. 13 telegramov a 17. 1. t. r. ešte dochádzali ďalšie telegramy súhlasu s rozsudkom v počte 17. Vcelku sme dosiahli z koš. [ického] kraja 748 telegramov. V revúckom okrese na schôdzach sa ozývali hlasy, že zločinci proti ľudstvu proti pracujúcim proti ženám, matkám a deťom sa dopúšťajú ako vidieť na tomto príklade práve tí, ktorí majú vychovávať ľud v duchu kresťanského prikázania „nezabiješ“ a preto si zaslúžia čo najprísnejšieho trestu. Všeobecne možno povedať, že proces nám pomohol odhaliť pravú tvár vysokej cirk. [evnej] hierarchie a že nám bude napomáhať v našej ďalšej práci pri odtrhovaní nášho obyvateľstva a nás veriacich s pod vlivu reakčných duchovných. Len čo sme pozorovali, že i veriaci rim. [sko] kat. [olíci] sa divili, že ako je to možné, že ten najväčší vinník a lotor Vojtaššák, dostal najmenej len 24 rokov. Podrobnú zprávu zašleme po úplnom vyhodnotení v okrese...

Priesol.

*NA Praha, f. ÚV KSČ, 100/1, Generálny sekretariát ÚV KSČ, kartón č. 70, a. j. 554.
Strojopis, 2 s.*

75

1951, 27. január, Praha. List ministra spravodlivosti Š. Raisa generálnemu tajomníkovi KSČ R. Slánskému o vydaní publikácie o procese J. Vojtaššák a spol. v slovenčine a v cudzích jazykoch.

MINISTR SPRAVEDLNOSTI

V Praze dne 27. ledna 1951.

Vážený soudruhu,

Dovoluji si ti zaslati publikaci o procesu proti Vojtaššákovi a spol. Dokument vydáme ještě v řeči ruské, anglické, francouzské, italské, německé a případně španělské.⁴⁴⁹

Se soudružským pozdravem

Dr. Š. Rais

Vážený soudruh

Rudolf Slánský,

Generální tajemník KSČ,

Praha.

NA Praha, f. ÚV KSČ, 100/1, Generální sekretariát ÚV KSČ, kartón č. 70, a. j. 554. Strojopis, 1 s.

76

1951, nedatované (asi koniec januára), Bratislava. Propagandistický materiál, určený ako pomôcka komunistickým agitátorom pri vysvetľovacej kampani o procese J. Vojtaššák a spol.

Proces proti vlastizradným biskupom

(Na pomoc agitátorom)

Proces proti biskupom Vojtaššákovi, Buzalkovi a Gojdičovi, týmto trom stĺpom reakčnej cirkevnej hierarchie, má veľký význam v našom úsilí o upevnenie nášho ľudovodemokratického štátu a v našom zápase o mier. Proces odhalil a plne dokázal ťažké zločiny obvinených biskupov a osvetlil metódy boja reakčnej cirkevnej hierarchie a Vatikánu proti nášmu štátu, proti táboru mieru na čele s SSSR.

449 Pozri dok. č. 86.

Je preto dôležité, aby pracovníci strany a prívrženci obrodeneho NF vedeli na základe bohatého procesného materiálu (shromaždeného v publikácii: Proces proti vlastizravným biskupom) širokým vrstvám nášho občianstva správne osvetliť a vysvetliť, prečo boli títo traja biskupi súdení, aký význam má ich odhalenie a zneškodnenie a aké sú úlohy a povinnosti všetkých statočných občanov v práci za upevnenie štátu a v boji za mier. Je tiež potrebné, aby vedeli aktívne čeliť nesprávnym názorom alebo zlomyseľným verziám, ktoré sa môžu v súvisе s procesom vyskytnúť.

Predovšetkým k otázke, prečo boli biskupi Vojtaššák, Buzalka a Gojdič súdení. Pre svoju rozvratnícku, protištátnu, špiónsku činnosť, ktorú pod ťarchou dôkazov pred súdom aj v plnom rozsahu verejne doznali. Táto činnosť nemala nič spoločného so záujmami cirkvi a náboženstvom. Práve naopak – bola v rozpore s náboženskými a cirkevnými zásadami a s príkazmi kresťanskej vierouky. Obvinení potvrdili pred súdom, že si boli vedomí toho, že v ľudovodemokratickom Československu nik neohrožuje náboženský život. Oni však zneužívali náboženstvo a svoje vysoké cirkevné hodnosti na huckanie veriacich proti štátu, na terorizovanie kňazstva k protištátnej činnosti a na maskovanie svojej rozvratnej a vyzvedačskej práce.

Svedkovia, kňazi Bača a Irha vylíčili pred súdom, ako ich pod cirkevnými trestami nútil Vojtaššák zneužiť kazateľnice k protištátnym štvaniciam a svedok kňaz Suroviak hovoril o tom, ako bol šikanovaný a stíhaný pre svoju účasť na Slovenskom národnom povstaní. Proces odhalil množstvo podobných prípadov a obvinení ich potvrdili.

Obvinení rákali s tým, že vysoké cirkevné hodnosti im dovoľujú a umožňujú beztrestne porušovať platné zákony Republiky a páchať najťažšie zločiny. Domnievali sa, že tieto zločiny ostanú utajené medzi hrubými múrami biskupských rezidencií. No, prirodzene, nijaký štát nemôže k takejto činnosti nečinne prizerať. Orgány ľudovej moci našli v biskupských rezidenciách tajné archívy, ktoré pomohly do najmenších podrobností odhaliť zločiny obvinených. Biskup Gojdič premenil svoju rezidenciu vo fabriku na výrobu falošných dokumentov pre benderovských banditov, ktorí lúpili a zbíjali veriaci ľud východného Slovenska. V sídle biskupa Vojtaššáka našla sa jeho ilegálna korešpondencia so Sidorom a doklady o spojení s podzemnými skupinami. U biskupa Buzalku boli objavené doklady o jeho špiónážnej činnosti v prospech Vatikánu a podnecovateľov vojny. Vyšli na božie svetlo spisy a záznamy vyzvedačského charakteru, ktoré všetci traja obvinení dodávali cez pražskú internunciatúru do Vatikánu.

Tento bohatý dôkazový materiál, doplnený svedeckými výpoveďami, usvedčoval vlastizravných biskupov. Len pod ťarchou týchto usvedčujúcich dôkazov doznávali a doznali obvinení svoje zločiny.

X X X

Ako pracovali obvinení biskupi proti nášmu štátu a jeho ľudovodemokratickému zriadeniu?

Hoci jedným z prvých krokov vlády NF bolo zabezpečenie náboženského a cirkevného života v oslobodenej Republike, obvinení hneď od počiatku zaujímajú príkro nepriateľský postoj k ľudovodemokratickej ČSR. Vojtaššák ešte na jar 1945 vyhlasuje predstaviteľovi

SNR neb.[ohému] Dr. V. Šrobárovi, že uznáva a za legálnu považuje Tisovu fašistickú vládu nacistických okupantov.⁴⁵⁰

Obvinení ako poprední predstavitelia biskupského sboru pri tom využívali všetky prostriedky v boji proti ľudovodemokratickej ČSR. Podľa ich príkazov sa od počiatku a sústavne zneužívajú kazateľnice a spovedelnice ako aj iné náboženské obrady. Šíria medzi veriacimi nedôveru k režimu, rozširujú poplašné a cigánske zprávy, snažia sa odvrátiť veriaci ľud od budovateľskej práce na znovuvýstavbe nemeckými fašistami rozrumenej domoviny. Udržujú súčasne spojenie a podporujú činnosť podzemných fašistických skupín a benderovských tlúp a spolupracujú s protištátnymi agentúrami Ďurčanského a Sidora v zahraničí.

Proces dôkladne osvetlil účasť biskupského sboru na známom vlastizradnom pakte vedenia DS s predstaviteľmi separatistického ľudáctva. Obvinení, ktorí zo zákulisia dirigovali utvorenie tohto bloku, sa domnievali, že biskupským sborom a duchovenstvom podporovanej DS sa v spolupráci s českou reakciou podarí zvrátiť ľudovodemokratický poriadok v ČSR, obnoviť v štáte starý vykorisťovateľský poriadok a zahranično-politicky pripútať Československo k západným imperialistom. Vedúci DS od počiatku sa uchádzali o podporu u najkompromitovanejších predstaviteľov biskupského sboru. Dr. Lettrich, ktorý pred verejnosťou rád vystupoval pod maskou „protifašistického povstalca“, ešte v r. 1945 intervenuje za prepustenie fašistického zločincina Vojtaššáka, ktorý ani v oslobodenej Republike nemal iného výrazu pre bojovníkov Povstania ako „lupiči a banditi“. Lettrich odkazuje Vojtaššákoví, že je Vojtaššákovým osobným záujmom zasadiť sa za volebné víťazstvo DS, lebo len tak bude možné zlikvidovať jeho trestnú vec a zabrániť jeho odsúdeniu. Súčasne mu tiež pripomína, že len tak bude možno zabrániť rozdeleniu cirkevných veľkostatkov medzi roľnícky ľud. Je známe – a v procese sa to znovu potvrdilo – že vojtaššákovci najhrubším zneužívaním náboženstva, kazateľníc a spovedelníc, neslýchaným terorizovaním veriacich a duchovných – sa všemožne zasadzovali o to, aby vo voľbách zabezpečili prevahu DS. Pritom – ako uviedol svedok Kempný – obvinení biskupi vedeli o tom, že vedenie čs. národnosocialistickej strany podporuje aprílový pakt vedenia DS s ľudáckymi separatistami. Na jednej strane podporuje Sidora a Ďurčanského a obnovujú v lone DS separatistickú HSLS a na druhej strane je im vítaná podpora českých nársocov, ktorí verejne vyhlasovali, že neuznávajú samobytnosť slovenského národa. Oni sa v politike správali len jednou zásadou – zachrániť panské vykorisťovateľské poriadky, zachrániť tým svoje majetky a veľkostatky. Za týmto „svätým“ cieľom spájali sa s čertom – diablom.

Proces ukázal, že aprílový pakt DS s predstaviteľmi ľudáckeho separatizmu, za ktorým stála vysoká cirkevná hierarchia, sledoval tie isté protištátne a protiludové ciele, ako pokus reakcie o protištátny puč vo februári 1948.

450 Stretnutie J. Vojtaššáka s V. Šrobárom sa uskutočnilo 8. 2. 1945 v Spišskej Kapitule. Šrobár navštívil biskupa Vojtaššáka ako povereník školstva. Informoval sa o stave školstva v regióne z dôvodu jeho poštátneia. J. Vojtaššák odmietol uznať jeho kompetencie v tejto veci argumentujúc nevyjasnenosťou pomerov, pretože ešte stále existuje Slovenská republika. Vojtaššákov postoj sa stal jedným z dôvodov jeho perzekúcie.

Po februárovom víťazstve ľudu obvinení biskupi stupňujú svoju rozvratnú činnosť. Ak do februára vysoká cirkevná hierarchia z pozadia sa pokúšala dirigovať a usmerňovať protištátnu činnosť reakcie, po februári vystupuje do popredia a dáva sa na cestu priameho organizovania rozvratu a sprisahania proti Republike.

Hoci jedným z prvých krokov pofebruárovej vlády obrodeneho NF je pokus uzavrieť dohodu medzi predstaviteľmi štátu a cirkvi, ktorá mala plne zabezpečiť záujmy a potreby náboženského a cirkevného života u nás, vysoká cirkevná hierarchia znemožňuje uzavretie takejto dohody a to na priamy pokyn Vatikánu. Tu obvinení slovenskí biskupi znovu dokázali, že im nejde o cirkev a náboženstvo, ale o boj proti Republike a proti jej ľudu. Pastierske listy stávajú sa protištátnymi hanobopismi a obvinení slovenskí biskupi si zvlášť horlivo počínajú v terorizovaní duchovenstva a zneužívaní kazateľníc. Pokúšajú sa organizovať odpor duchovenstva a veriacich proti platovým zákonom, hoci tieto sledovali jediný cieľ: hmotne zabezpečiť cirkev a umožniť, aby cirkev nerušene mohla plniť svoje duchovné poslanie. Na jar 1949 – v súvis so široko založeným plánom medzinárodnej reakcie proti ľudovodemokratickým krajinám – pokúšajú sa organizovať priame ozbrojené a teroristické akty. Exkomunikačnou akciou, v rámci ktorej stíhajú aj najvyššími cirkevnými trestami občanov a kňazov za činnú účasť na výstavbe Republiky, zašli obvinení tak ďaleko, že sa v podstate pokúšali uvaliť cirkevnú kliatbu na budovanie ľudovodemokratického štátu, že trestali a zatracovali občanov Československej republiky len za to, že budujú a zveľaďujú svoju vlasť. Bola to otvorená vlastizrada a otvorené povzbudzovanie k vlastizrade, ktorá, pravda, narazila na uvedomelý odpor ľudu a širokých kruhov duchovenstva.

Ako ďaleko zašiel Vatikán a v jeho službách obvinení biskupi v organizovaní podvratnej činnosti proti nášmu štátu, o tom, svedčia „tajné fakulty“. Pripravovali sa aj pre prípad, že ich protištátna činnosť bude odhalená a že tak bude znemožňované ďalšie šarapatenie. Podľa „tajných fakúlt“ ustanovovali konšpiratívne svojich zástupcov a budovali tajnú ilegálnu sieť v lone cirkvi. Biskup Gojdič si určil dokonca i náhradníkov! Pred súdom obvinení nemohli poprieť, že tento spôsob „investitúry“ biskupov je v rozpore i s cirkevným právom a sledoval čiste konšpiratívne protištátne ciele.

Obvinení biskupi vkladali všetky svoje nádeje do novej vojny. Do imperialistickej krvavej vojny proti nášmu štátu, proti nášmu ľudu. „Zvnútra nemožno rozbiť Republiku“ – znie ich hlásenie Vatikánu v r. 1949 a Vojtaššák s nenávisťou zarytého nepriateľa píše Vatikánu o ľudovodemokratickej Republike ako o „apokalyptickej šelme“, ktorú treba skrotiť „všetkými prostriedkami“. Všetkými prostriedkami – kto by nerozumel tejto veci?!

V osobe biskupov Vojtaššáka, Buzalku, Gojdiča boli súdení vojnoví štváči, agenti podpaľačov tretej svetovej vojny!

Podvratná a špionážna činnosť obvinených, odhalená pred Štátnym súdom v Bratislave, usvedčuje aj Vatikán. Podobné a početné dôkazy boli predložené o tom, akého druhu bol kontakt obvinených s Vatikánom, o tom, aké pokyny dával Vatikán a o čo sa zaujímal. Vatikán sa nezaujímal o otázky vieroučné, cirkevné, náboženské. Nezaujímal sa o to, že náš štát hneď po vojne obnovuje fašistickými vandalmi poškodené a zničené kostoly, že ľudová

demokracia zabezpečuje úplnú slobodu náboženského života, že rímsko-katolícka cirkev, podobne ako ostatné cirkvi, má všetky predpoklady pre rozvíjanie svojej náboženskej, viero- učnej a cirkevnej činnosti. Vatikán sa zaujímal o niečo iné. Žiadal organizované dodávanie správ vyložene vyzvedačského charakteru. Žiadal pre osočovateľskú propagačnú kampaň proti ČSR. Sám Buzalka charakterizuje povahu týchto správ tak, že boli zrejme určené pre štáty, ktoré pripravujú vojnu. Aké dáva Vatikán pokyny? Angažuje hierarchiu v grupovaní reakčných síl v rámci NF, marí dohodu s vládou o zabezpečení cirkvi a náboženského života u nás, uvaľuje exkomunikačné kľatby na budovateľov Republiky, organizuje ilegálnu sieť v lone cirkvi, navádza k organizovaniu vzbúr, teroristických akcií a rozvratu.

Proces názorne ukázal nepriateľskú tvár Vatikánu k ČSR a jej ľudu. Proces prispel k ďalšiemu odhaleniu Vatikánu ako agentúry v službách západných imperialistov a podnecovateľov vojny.

Stačí si porovnať niekoľko faktov, aby vzniklo pokrytectvo obvinených biskupov, ktorí pod rúškom náboženstva sledovali vždy temné reakčné politické a mocenské ciele.

Schvaľovali tisosvský fašistický štát a arcipastierským požehnaním posviacali všetky jeho zločiny. Nútili kňazov angažovať sa politicky pre fašistický režim, pre krvavých hitlerovských fašistov. „Neposlušných“ stíhali cirkevnými trestami.

Ľudovodemokratickú republiku zatracujú a kňazom zakazujú účasť v politickom živote, v budovaní lepšieho života slovenského ľudu. „Neposlušných“ stíhajú cirkevnými trestami.

Za fašizmu bojovníkov za česť a slobodu slovenského národa vydávajú do rúk „svetskej vrchnosti“ – do rúk ÚŠB a gestapa.

Za ľudovodemokratickej Republiky fašistických teroristov a rozvratníkov berú v mene „kresťanskej lásky“ pod svoje ochranné krídla.

No v mene „kresťanskej lásky“ žiada Vojtaššák aj deportáciu židovských detí, žien a starcov do táborov smrti, pod farizejskou zámienkou, že neslobodno trhať rodiny lebo „čo Boh spojil, človek nerozlúči“. Spojil ich – v mučivej smrti.

Obvinení ochotne a horlive dávajú autoritu cirkvi a svojich vysokých hodností do služieb šovinistických štvanic, aby trhali bratské sväzky medzi slovenským a českým ľudom. Ale nebrídil sa Vojtaššákovi český exekútor, keď privádzal na bubon jeho biednych poddaných a nebrídil sa mu český četník keď v záujme uhľobaronov a veľkostatkárov – slovenských, maďarských i židovských – strieľal do nášho robotníka a bezzemka.

„Posvätné“ bolo súkromné vlastníctvo, keď ľudová demokracia znárodnila fabriky, bane a banky vykorisťovateľov a rozdelila veľkostatky medzi roľnícky ľud. No pritom Vojtaššák a vojtaššákovci sa nešťitili siahnúť na cudzí majetok a obohacovať sa na úkor rasove prenasledovaných. Kupčili s náboženstvom a s náboženskými citmi ľudu – bez hanby a ostychu. Len v jednej veci boli dôslední, zásadoví a neoblúbení. V ochrane svojich majetkov, svojich veľkostatkov, v ochrane svojich privilégií, v ochrane svojej veľkopánskej moci.

Proces odkryl celý ten svet feudálnej krutosti a buržoázneho kšeftárstva, ktorý vládol na pánstve cirkevných veľmožov. Preštudujte si disciplinárne podmienky pre zamestnancov, ktoré zostavil a vlastnoručne podpísal biskup Vojtaššák. Sú to poriadky poddanské. Zamestnaných „sluhov“ – lebo tak nazýva Vojtaššák služobníkov i pred súdom – pripútal ako

nevoľníkov k hrude i s rodinnými príslušníkmi. Privysoko rúbal Vojtaššák, keď sám seba vyhlásil za „najvyššieho sudcu“ proti rozhodnutiu ktorého „niet správneho prostriedku“.

Horšie ako zvieratá sme žili u Vojtaššáka – tak prišli povedať Vojtaššákovi priamo do očí jeho bývalí poddaní, ktorí našli spravodlivého sudcu, silnejšieho, ako bol pán Spišskej Kapituly, – našli ho v ľudovodemokratickej Československej republike. Prešli tie časy, keď Vojtaššák po 30 ročnej službe dáva robotníkovi almužnu – 200 Kčs na mesiac a keď „buričov“ žiadajúcich skromné povýšenie pláce vyhadzoval z roboty a zahnal do zúfalstva. Prešli tie časy, keď mohol Vojtaššák na verejnej licitácii odkúpiť robotníkovi, ktorého po celý život vyciaval, i tú poslednú kravičku i tie zvončeky z kravičky, aby si tá „chamrad“ navždy zapamätala, čo je to súdiť sa s „najväčším sudcom“ – biskupom Spišskej Kapituly. A vari Vojtaššák ani nepobadal, akú chválu ľudovej demokracii vyslovil pred ľudovým súdom, keď na otázku, kedy skončili tieto neludské pomery, odpovedal, že „keď sme stratili cirkevné veľkostatky“.

Vojtaššák a vojtaššákovci patrili k triede pánov a vykorisťovateľov. S ňou boli a ostali nerozlučne spätí. S čertom a diablom sa spájali, len aby udržali, len aby zachránili tieto pánske vykorisťovateľské poriadky. S čertom a diablom sa spájali, aby potom v našej republike povalili vládu oslobodeného ľudu. No ľud smietol pánov a vykorisťovateľov a s nimi i vojtaššákovcov. Pevným krokom kráča vpred na ceste k víťazstvu šťastného, spravodlivého, socialistického života v našej vlasti. A na tomto šľachetnom diele činne sa zúčastňujú i masy ľudu a štátu verného duchovenstva.

Preto je rozsudok Štátneho súdu opravdivým verdiktom ľudu.

SNA Bratislava, f. ÚV KSS-GT, kartón č. 2159, zložka GT-264/5. Strojopis, 7 s.

77

1951, nedatované (asi koniec januára), Bratislava. Predbežná informatívna správa Sekretariátu ÚAV SNF o tzv. oboznamovacej kampani pri procese J. Vojtaššák a spol., jej priebehu a výsledkoch.

OBOZNAMOVACIA KAMPAŇ O PRIEBEHU PROCESU VOJTAŠŠÁK A SPOL.

Predbežná zpráva z Kraja Bratislava, Ban.[ská] Bystrica a Žilina:

Akcia oboznamovania nášho ľudu o priebehu a výsledkoch procesu s tromi zradnými biskupmi, bola riadená orgánmi našej strany pod záštitou Národného frontu za úzkej spolupráci a priamej pomoci všetkých složíek NF. Sekretariát ÚAV-SNF zainteresoval všetky KAV-SNF do priebehu kampane s tým, aby v najužšej spolupráci a podľa priamych pokynov krajských výborov KSS sa plne zapojily do tohto podujatia. V spolupráci s KAV-SNF bol prevedený tiež výber delegátov z jednotlivých krajov, ktorí sa zúčastnili procesu ako priami poslucháči. Pri výbere sa prihliadalo, aby tiež nepartajní, ale zato oddaní občania nášho

štátu mali možnosť presvedčiť sa na tvári miesta o hanebnej zrade spáchanej na našom pracujúcom ľude vysokou cirkevnou hierarchiou. Títo potom po návrate z procesu zúčastňovali sa jednotlivých verejných schôdzí ako referenti spoločne so skúsenými funkcionármi našej strany, aby referovali o svojich dojmoch z procesu. Podľa zprávy zo žilinského kraja složené krajovej delegácie bolo 60% nepartajných a 40% KSS. Z ostatných krajov nemáme prehľad o politickom složení delegátov.

Verejné schôdzky na dedinách boli organizované MAV v spolupráci s MNV a ostatnými složkami NF. Na závodoch sa konaly celozávodné schôdzky osadenstva po linke ROH, kde akcia prebehla s najväčším úspechom. I keď nemáme prehľad celkový o účasti v podnikoch z dôvodov bezpečnostných, všetky zprávy sa shodujú v tom, že celozávodné schôdzky sa konaly za 90-percentnej i väčšej účasti osadenstva. V školách prevádzaly oboznamovacia kampaň orgány ľudovej správy po línii školských referátov. Zprávy, ktoré doteraz máme k dispozícii nehovoria nič o postoji žiactva, ani o zapojení sa učiteľov do akcie. Funkcionári SSO, SSI Banskobystrického kraja náhle „onemocneli“, (posl.[anec] Šotkovský a posl.[anec] Radkovský), takže ničím neprispeli k oboznamovaniu obyvateľstva. V Bratislavskom a Žilinskom kraji sa zapojili aktívne, no niektorí sa neosvedčili, lebo nevedeli odpovedať na dotazy zo strany obyvateľstva. (Posl.[anec] Žákovič).

Časový plán konania verejných schôdzí bol vypracovaný na spoločných poradách zástupcov všetkých složiek NF, ktoré sa konaly vo všetkých okresoch a na ktorých bol vypracovaný aj zoznam referentov pre jednotlivé schôdzky. Politická príprava bola zabezpečená štátnym rozhlasom, tlačou, na závodoch bleskovkami, desaťminutovkami, závodným rozhlasom a tiež osobnou agitáciou. Najmä rozhlasové reportáže z priamych zvukových záberov zo súdnej siene boli masovo počúvané v širokých vrstvách nášho obyvateľstva. V tých obciach, kde mali k dispozícii miestny rozhlas, bol organizovaný spoločný posluš.

Pomerne malú účasť obyvateľstva na verejných schôdzkach, čiastočne omluvuje aj to, že obžaloba ako aj súdne rokovanie boli verejné a hlboko vyčerpávaly podstatu veci. Obyvateľstvo malo takto možnosť získať presné a spoľahlivé informácie z prvej ruky. V celku sa ukázalo, že široké masy veriaceho ľudu pod vplyvom náboženského zaťaženia na strane jednej a pod ťarchou dôkazov a priznávania sa obžalovaných na strane druhej, nemali dost sil a odvahy zaujať otvorené stanovisko k súdeným, čo potvrdzuje aj malá účasť diskutérov zo strany veriacich. Pod vplyvom tejto depresie zachovávali navonok lahostajný postoj, spojený so živým záujmom o priebeh rokovania. Priznávanie sa obžalovaných, ako aj dokumentárny materiál, boli takým argumentom, ktorý v celku umlčal aj reakciu. Všeobecné sklamanie veriacich zanechalo hlboké stopy v ich smýšľaní a prehĺbilo ešte viac priepasť izolácie medzi vysokou cirkevnou hierarchiou a veriacim ľuďom. Proces utvrdil pracujúci ľud ešte viac o správnosti našej politiky a znamenal podstatný prínos k zlepšeniu politickej situácie najmä v oblasti cirkevnej politiky. Najmä v oravských okresoch obyvateľstvo prejavovalo obavy nad Vojtaššákom, že bude za svoje zločiny obesený. Po vynesení rozsudku boli uspokojení a hovorili, „ten náš štát predsa len nie je zlý.“ V niektorých okresoch Žilinského kraja (Orava a Rajec) zvolávali verejné schôdzky z iného titulu a nie priamo za účelom oboznamovania o procese. Funkcionári to vysvetlili tým, že ináč by obyvateľstvo

na schôdzku neprišlo. Zprávy Žilinského kraja uvádzajú aj niektoré príklady, kde ženy odchádzajúc zo schôdzky plakaly.

V ojedinelých prípadoch reakcia sa pokúšala znehodnotiť hodnovernosť procesu nesmyselnými ohováračnými rečami, že proces je len formálny, lebo vraj súdnení biskupi sú už dávno za hranicami, inde zasa, že biskupi dostali také injekcie, pod účinkom ktorých sa obvinení museli priznať. Je zrejmé, že túto nesmyselnú verziu rozšírila reakcia, lebo sa o tom hovorilo temer vo všetkých krajoch Slovenska. Konkrétne: Bratislava-mesto – Veľká Čierna, okres Rajec, Horné Ždany a Dolné Ždany – okres Nová Baňa.

Dňa 12. januára 1951 v okrese Kysucké Nové Mesto došli poštou na faru v Krásne a Starej Bystrici cyklostylované letáky protištátneho obsahu, ktoré štvly proti procesu. O týchto letákoch podali hlásenie sami duchovní a vďaka včasným bezpečnostným opatreniam neboly rozšírené medzi obyvateľstvom.

Ojedinele sa vyskytli aj také prípady, kde funkcionári MNV a MAV, ba aj predsedovia miestnych organizácií KSS odmietli podpísať protestnú rezolúciu. V obci Trebeľovce nepodpísal rezolúciu predseda MAV. V Hermanovciach, okres Giraltovce predseda a podpredseda MNV poštvli obyvateľov obce proti predsedovi MO KSS, ktorý sa stotožňoval s obsahom rezolúcie. Väčšina zamestnancov ONV v Senci tiež nepodpísala rezolúciu. Takýchto prípadov by bolo možné uviesť ešte niekoľko.

Asi v jednej desiatine obcí, kde boly konané verejné schôdzky, občania odmietli dať svoj súhlas odoslaním rezolúcie štátnemu súdu. Stalo sa tak z dôvodov „že ak by biskupi boli odsúdení k trestu smrti, celý život by mali výčitky svedomia, že sa to stalo ich pričinením“ (Třebatice, okres Piešťany).

V obci Rakovice boly námietky voči štátnemu prokurátorovi Dr. Feješovi, ktorý „je údajne evanjelik, a preto nemá vystupovať v úlohe prokurátora katolíckych biskupov“. Bolo by možné uviesť ešte niekoľko málo prípadov, kde aj osadenstvá niektorých závodov hlasovaly proti odoslaniu rezolúcie. (Matador Montostav, Veľké Leváre, Odeva Nové Mesto n/Váhom, Závod Kovo Snina). Stalo sa tak preto, lebo funkcionári nevenovali dostatočnú pozornosť politickej príprave schôdzí a spoliehali na uvedomenie robotníkov.

Takýchto negatívnych zjavov však bolo veľmi málo a možno povedať, že boly len ojedinelé. Nemaly podstatný vplyv na celkovú verejnú mienku, ktorá proces schvaľovala najmä v závodoch medzi robotníkmi stretávali sa funkcionári na schôdzkach s plným pochopením robotníckej triedy.

Na mnohých miestach zapojili sa do akcie duchovní, ktorí diskusnými príspevkami na verejných schôdzkach zaujali pozitívne stanovisko k procesu a odsúdili počínanie biskupov. Takýchto príkladov máme hodne a v prípade potreby ich môžeme predložiť.

Zbývajúcu časť kňazov môžeme rozdeliť na dve skupiny: jedni, a tých bolo najviac, zaujali pasívne stanovisko a navonok neprejavili svoj názor o procese, druhá časť vplývala na občanov negatívne, čo sa prejavilo jednak v malej účasti občanov na konaných schôdzkach a v niektorých prípadoch aj odmietnutím rezolúcie (farár v Dubovanoch, okres Piešťany).

Hnutie vlasteneckých kňazov nevyvinulo takej iniciatívy, ako si celá vec vyžadovala. Podľa zprávy z KAV Žilina – až na niekoľko prípadov – títo sa do akcie nezapojili a počas

procesu sa utiahli do pasivity. Niektorí z nich boli aj priamymi účastníkmi procesu a podľa zistenia časť z nich opustila súdnu sieň hneď po zahájení, ačkoľvek mali tam byť celý deň.

Složky Národného frontu tentoraz vyvinuli neobyčajne zvýšené úsilie a zapojili sa do akcie v plnom rozsahu. Najmä orgány ROH splnili svoj úkol dobre, tiež ČSM, Ž-ČSŽ a menej JSSR.

Oboznamovacia kampaň o procese po línii členstva složiek NF ešte pokračuje.

Verejné schôdzky, konané za účelom oboznamovania procesu, dali podnet k uzatváraniu cenných budovateľských záväzkov na závodoch a obciach. Najmä v Bratislavskom kraji docielili v tomto smere pekných výsledkov. Ako odpoveď proti súdeným rozvratníkom zaviazali sa zamestnanci závodu Tehelňa v Senci odpracovať jeden vzorný týždeň práce. Členovia JRD v Tomáškove získajú 30 nových členov a do konca marca 1951 prejdú na III. typ. Zamestnanci liehovaru v Malackách zvýšia produktivitu práce o 10 percent a utvoria tri nové úderky. Len v Bratislavskom kraji bolo takto uzavretých 36 budovateľských záväzkov, ktoré sú najlepšou odpoveďou našich pracujúcich proti tým, čo zneužívali náboženského čítania ľudu a pripravovali nové krviprelievania.

Celkove proces upevnil jednotu nášho ľudu ešte viac a prispel k zvýšenej ostrážitosti pracujúcich voči nepriateľom mieru, nech sa už skrývajú kdekoľvek. Počas procesu nedošlo k žiadnym rušivým momentom.

Prehľad o počte zúčastnených na verejných schôdzkach, konaných za účelom oboznamovania o procese a o počte zaslaných rezolúcií a telegramov:

Kraj:	Počet zúčastnených:	Počet zaslaných rezolúcií alebo telegramov:
Žilina	40 482	122
Banská Bystrica	16 560	420
Bratislava	51 927	210
Nitra	51 328	–

s p o l u	160 297	752

Priemerný počet občanov na 1 schôdzku – asi 100.

SNA Bratislava, f. ÚV KSS-GT, kartón č. 2159, zložka GT 264/5. Strojopis, 5 s.

1951, 1. február, Bratislava. Správa o ohlase procesu Vojtaššák a spol. s prehľadom zaslaných súhlasných rezolúcií a telegramov, vypracovaná III. (informačným) odborom Slovenského úradu pre veci cirkevné.

Slovenský úrad pre veci cirkevné Bratislava.

Bratislava 1. február 1951.

Zpráva

o ohlase procesu so zradnými biskupmi Jánom Vojtaššákom a spol.

Naväzujúc na tunajšie zprávy, podané v predmetnej veci dňa 25. a 27. januára 1951 v celoslovenskom merítku možno konštatovať, že proces so zradnými biskupmi nenarušil medzi veriacimi ani verejný pokoj ani pracovnú morálku.

Pokiaľ ide o veriacich z radov drobného a stredného roľníctva, zvlášť však robotníctva v závodoch a podnikoch, možno povedať, že proces bol prijatý s uspokojením. Čo sa týka jednotlivých prípadov prejavu nesúhlasu s procesom, uvedených v predošlých zprávkach, tieto sa vyskytli len tam, kde sú rím.[sko] kat.[olícki] veriaci fanaticky nábožensky založení a nebola im zradná činnosť biskupov náležite objasnená. Na druhej strane reakcia snažila sa využiť proces na spôsobenie rozruchu medzi rím.[sko] kat.[olíckymi] duchovnými, a to zasielaním protištátnych letákov a výhražných listov, čo sa jej však nepodarilo.

Všeobecný dobrý ohlas procesu potvrdzuje skutočnosť, že pracujúci z rôznych závodov, úradov a pracovísk poslali Štátnemu súdu v Bratislave celkove zo všetkých krajov na Slovensku 1 608 telegramov 810 rezolúcií.

Prehľad zaslaných rezolúcií a telegramov podľa jednotlivých krajov:

Odoslal:	Bratisl.		Nitra		B.Bystr.		Žilina		Košice		Prešov		Čechy		Spolu	
	T	R	T	R	T	R	T	R	T	R	T	R	T	R	T	R
Závody	65	26	48	30	23	88	19	23	129	21	52	16	4	3	360	207
Obce	15	3	33	1	4	9	1		57	8	38	19			148	40
MNV		3	7	1	2	13			17	4	10	13			36	34
Spolu	80	32	88	32	29	110	20	23	203	33	100	48	4	3	524	281

Odoslal:	Bratisl.		Nitra		B.Bystr.		Žilina		Košice		Prešov		Čechy		Spolu	
	T	R	T	R	T	R	T	R	T	R	T	R	T	R	T	R
Prenáška	80	32	88	32	29	110	20	23	203	33	100	48	4	3	524	281
ONV	4	2	7		1	9	2	2	6	2	9				29	15
JNV									1						1	
KNV	1				1				3		1				6	
ÚNV	1														1	
JRD	1	6	7	2		7	2		9	1	20	3			39	19
RSD	2	5	8	1	1	7	1	1	6	2	9	1			27	17
JSRR					1	5	3		3	1	3	1			10	7
MOKSS	3	3	5		1	2			13	1	5		1		28	6
OSKSS							1		1		2			1	4	1
OOR			1						2		1				4	
SPSSSR		1	1			2			3		3				7	3
SLUB	2	1	3	2	2	5	1	1	4	2	3	2			15	13
ČSM	3	5	9	4	3	12	8	2	8	3	9	16			40	42
Ž – SSŽ	1	2	6	1	1	7		1	10		5	1			23	12
ROH	2		4			5	1	1	4			2			11	8
SOKOL	1	1	1						5	1					7	2
CSEMADOK		3	1	3	1	1			1			1			3	8
SNB	2		1	1	1						3	2			7	3
Armáda										1	1			1	1	2
Červ. kríž	1								1	1		1			1	3
Čsl. pošta	1			1			1		4	2	1	1			7	4
ÚOKSS									1						1	
ČSD–ČSAD	5	3	4	2	2	8	3	3	15	1	1	1			30	18
Stred.školy	6	4	12	8	4	4	73	7	62	3	7		2		166	26
Mat. školy	1		6		1		3	1	25	1				1	36	3
Nár. školy	4		21	5	9	11	72	12	97	3	7	2			210	33
Roľ.školy					1		1								2	
Lesn. školy									1		1				2	
Hosp. školy	1						3		1		2				7	
Vyšš. školy	1						2		5						8	
Vysoké šk.	6	9	1	2		1			10						17	12
Polit. školy	5			1		1	1		2		2			1	10	3
Robot. školy	1			3		2		1	2	4		1		3	3	14
Fakulty	2	1							6						8	1
Odborné šk.	1						1		2						4	

Spolu	138	78	186	68	59	199	199	55	516	62	195	83	7	10	1299	566
Odoslal:	Bratisl.		Nitra		B.Bystr.		Žilina		Košice		Prešov		Čechy		Spolu	
	T	R	T	R	T	R	T	R	T	R	T	R	T	R	T	R
Prenáška	138	78	186	68	59	199	199	55	516	62	195	83	7	10	1299	566
Štát.majetky a lesy	5	2	10	3	1	10		2	13	2	7	1			36	20
Verejné schôdze	10	19	8	6	6	18	2	8	17	7	6	8	1		50	66
Rôzne úrady	19	5	3	1	3	6	3	19	1	11	1				58	14
Obránci mieru						2			1	1		1			1	4
Soc.ústavy a nemocnice	1		2	2		2	2		4		1				10	4
Jednotlivci		2	3	1	1	3		3	11	3	1	2	1	6	17	20
Složky NF	18	11	30	15	3	71	1	2	40	10	8	7		1	100	117
KA						1				1						2
Cirk.výbory		1				4				1	1				1	6
Vlasteneckí duchovní	1					1					1				2	1
Ostatní duchovní											2				2	
Konkrétne záväzky	12		1						2		17				32	
Dovedna	204	118	243	96	73	317	207	89	605	98	240	102	9	17	1608	810

Okrem konkrétnych záväzkov zaslaných Štátnemu súdu telegramami, bolo aj v zaslaných rezolúciách 97 konkrétnych záväzkov, ktoré si dali robotníci v závodoch a ostatní pracujúci, ako odpoveď na vojnové štvania a zradcovskú činnosť odsúdených biskupov. Mimo týchto konkrétnych záväzkov vo svojich rezolúciách a telegramoch si pracujúci dávali aj všeobecné záväzky, ktorými sa zaväzujú zvyšovať svoju ostražitosť a výkony, aby tým prispeli k skorému vybudovaniu socializmu v našej vlasti a tým aj svetovému mieru.

Uvádžam niektoré konkrétne záväzky:

Členovia JRD v Drienove, okres Prešov zaväzujú sa, že do 1. mája 1951 získajú do JRD ďalších 5 členov z radov malých a stredných roľníkov.

Občania obce Démešany, okres Prešov sa zaväzujú, že do konca roku 1951 opravia nepoužívateľnú budovu pre kultúrne účely obce.

Robotníci „Údernického závodu Matador“ v Bratislave – Petržalka sa zaväzujú, že 3. rok Gottwaldovej päťročnice splnia do 21. 12. 1951.

Složky NF v Mor.[avskom] Sv. Jáne, okres Malacky, sa zaväzujú, že do konca roku 1951 odpracujú 500 hodín na úpravu obce.

Ružomerské papierne národný podnik sa zaväzuje, že oddelenie drevosklad dodá sulfátovej a sulfitovej celulóžke toľko vlákniiny, aby plán k 1. máju mohol byť splnený na 102%. Oddelenie píla sa zaväzuje k 1. máju 1951 rovnomerne plniť plán na 110%. Oddelenie Sulfátová a sulfitová celulóžka sa zaväzuje splniť plán k 1. máju 1951 na 102%. Oddelenie holendre a pap. stroje sa zaväzujú pri dodržaní kvality a gramovej váhy splniť plán k 1. máju 1951 na 101%. Oddelenie VPT sa zaväzuje prekračovať normu rovnomerne o 5%. Úderničky vreckovne sa zaväzujú rovnomerne plniť plán na 105%, výmet snížiť o 1% a vymeniť 2 mužov ženami.

Zamestnanci n. p. LIBERTA v Malackách sa zaväzujú na počesť obrancov mieru odpracovať ku dňu 21. januára 1951 jeden deň údernickej zmeny, kolektívne zapojiť všetkých úderníkov závodu do JRD v Jakubove, nad ktorým má závod patronát a zaviesť vyššiu formu soc. súťaže o Rudú zástavku na všetkých pracoviskách.

Úderník Juraj Brašen z Leteckých závodov, národný podnik v Prahe XVII. Jinonice sa zaväzuje plniť svoju normu zo 150% na 170%.

Takýmito a podobnými záväzkami naši pracujúci kvitovali svoj súhlas s odsúdením biskupov Vojtaššáka, Buzalku a Gojdiča, ktorí svojimi zločinmi usilovali zničiť naše ľudovodemokratické zriadenie.

Prednosta III. odboru

SNA Bratislava, f. ÚV KSS-GT, kartón č. 2159, zložka GT-264/5. Strojopis, 4 s.

79

1951, 4. február, Košice. Situačná správa cirkevného oddelenia KNV v Košiciach za mesiac január 1951.

Krajský národný výbor – cirkevné oddelenie v Košiciach.

Číslo: 124 cirk. dôv./1951.

V Košiciach, dňa 4. februára 1951

Slovenský úrad pre veci cirkevné

Bratislava.

K čís. ./.

Situačná zpráva za dobu od 1. 1. 1951 do 31. 1. 1951 – predloženie.

Prílohy: ./.

Jedným z hlavných faktorov, ktorými bola cirkevnopolitická situácia v kraji Košice cez mesiac január podmienená, bol proces s biskupmi v Bratislave. Samotné mierové konferencie, ktoré sa v tomto mesiaci v kraji Košice konali, naväzovali na tento proces i keď heslom pod ktorým sa konferencie konali, bol boj za mier. Kraj Košice usporiadal dve konferencie, a to 18. 1.

1951 konferenciu vlasteneckých duchovných rím.[sko] kat.[olíckeho] náboženstva z diecézie Košickej a 25. 1. 1951 bola konferencia cirkví reformovanej a evanjelickej kraja Košice a Prešov. Tretia konferencia konaná v Dolnom Smokovci bola usporiadaná krajom Žilina.

Pokiaľ ide o proces, tento mal v tunajšom kraji zvlášť živý ohlas, ako doposiaľ snád ani jeden z procesov, a to jak medzi veriacimi rím.[sko] kat.[olíckymi] tak i ostatného obyvateľstva. Ohlas vyvolala jednak okolnosť, že išlo o biskupov ktorých diecézie sa rozprestierali v tun.[ajšom] kraji a jednak vzhľadom na podstatu procesu. Možno konštatovať, že väčšina obyvateľstva s potrestaním súhlasila. K prejavom verejného nesúhlasu došlo iba v okresoch Vojtaššákovej diecézie ako v Poprade, Spišskej Novej Vsi a Levoči.

Pokiaľ však ide o proces s Gojdičom verejná nespokojnosť badateľná nebola ani v okresoch, kde sú prevažne bývalí uniaty, iba v Trebišovskom okrese sa nesjednotený duchovný Čarný v kostole modlil za Gojdiča.

Podľa hlásení, priamy vliv na pracovnú morálku proces nemal, iba v okrese Sp.[išská] Nová Ves v niektorých obciach odopreli podpísať občania dodávkové smluvy a predpokladá sa, že i keď proces nebol podstatnou príčinou, predsa mal vliv na toto podpisovanie.

Pokiaľ ide o rím.[sko] kat.[olíckych] duchovných z radov vlasteneckých duchovných sa určitý nesúhlas prejavil iba v diecéze spišskej. V ostatných diecézach toto badateľné nebolo. Tento postoj vlasteneckých duchovných diecéze spišskej odôvodňujem tým, že na mierovú konferenciu do Dolného Smokovca ich bolo pozvaných 91 a dostavilo sa iba 43, pričom 26 sa omluvilo. Z omluvených 26 iba 15 malo odôvodnenú omluvu ako pohreb a pod. Omluva 11 bola nedostatočná. Keď pripočítame k týmto 11 duchovným 22 duchovných, ktorí sa neomluvili vôbec treba konštatovať že 33 duchovných úmyselne sa konferencie nezúčastnilo. Ich neúčastť treba odôvodniť hlavne obavou, že by museli verejne zaujať stanovisko k procesu a len málo bolo takých, ktorí tam nepišli kvôli osobe kapit.[ulárneho] vikára Šeffera.

Jeden z vlasteneckých duchovných Doránsky zo Žakoviec okr.[es] Kežmarok dokonca po konferencii pri obede verejne vystúpil s tým, že rezolúcia, v ktorej sa zradní biskupi odsudzujú, posielaná nemala byť, nakoľko ide o ich predstaveného, ktorý bol nepriamo ich otcom a nepatrí sa aby deti odsudzovali svojho otca. Poznamenal, že však proti postupu štátnej moci námietky nemá. Ostatní prítomní duchovní na jeho prejav nereagovali a stanovisko nezaujali.

Pokiaľ ide o indiferentných, nespokojnosť verejne vyjadrená zistená nebola.

Reakční duchovní miestami nespokojnosť prejavili jak modlením sa za odsúdencov tak i prejavmi odporu. Každým zvlášť sa budem zaoberať hodnotením situácie v okresoch.

Čo sa týka pravoslávnych – bývalých uniatov, u týchto bolo badať určité zadostučinenie a potvrdenie správnosti, že včas sa od Gojdiča odpúťali. Na druhej strane nesjednotení uniaty boli procesom deprimovaní, lebo bola kompromitovaná gr.[écko] katolícka cirkev, ktorú doposiaľ zachraňovali. Verejne nespokojnosť však neprejavujú. Na druhej strane pri súkromných rozhovoroch vidieť, že toto nesú ťažko, zvlášť preto, že doposiaľ dokazovali a bránili sa sjednoteniu že gr.[écko] kat.[olícka] cirkev samotná reakčná nebola a sami na oko ukazovali lojalnosť. Pred masami býv.[alých] uniatov zachraňujú situáciu tým, že tvrdia, že takto by bol býval odsúdený i pravoslávny biskup, keď by sa bol býval dopustil trestných činov. Ďalej, že keď urobí chybu jednotliviec, netreba odsudzovať za to celok.

Duchovní iných kresťanských cirkví toto prijímajú pokojne, alebo dokonca s radosťou i keď u niektorých evanjelikov sa prejavila obava, že príde rad i na ich biskupa o ktorom vedia, že nie je tiež nevinný a že potom by bola kompromitovaná evanjelická cirkev. Zvláštnu radosť nad odsúdením prejavuje sekta Jehovistov, lebo vraj podľa ich učenia je pápež arcilucifer a biskupi lucifermi a v ich odsúdení vidia pravdivosť svojho učenia.

Pokiaľ ide o konferencie, zpráva z čiastočným polit.[ickým] vyhodnotením bola už zaslaná dialnopisom s. Sádeckému.⁴⁵¹ Správne a presné vyhodnotenie nie je možné, nakoľko kult.[úrny] a prop.[agačný] referent dňom 27. 1. 1951 bol premiestnený na ref.[erát] soc.[iálnej] starostlivosti tun.[ajšieho] KNV.

Na konferenciu rím.[sko] kat.[olíckych] duchovných košickej diecézy boli pozývaní duchovní i súkromnými dopismi zamestnancov biskupského úradu v Košiciach ako riaditeľom Števekom,⁴⁵² tajomníkom Potočňákom.⁴⁵³ Konferenciou sa sledovalo soznámiť duchovných s obsahom varšavských a sliackých mierových uznesení, oboznámiť ich a zistiť ich postoj k bratislavskému procesu, ako i upevniť pozície gen.[erálneho] vikára Tuleju⁴⁵⁴ a novovymenovaných cirk.[evných] hodnostárov.

Konferencia sa viedla prevažne v duchu boja za mier a v tomto smere vyznela aj diskusia. Z celého priebehu konferencie bolo viditeľné, že duchovní sa stotožňujú s myšlienkou boja za mier. Čo sa týka procesu, vlasteneckí duchovní odsudzovali jednanie biskupov až na jednotlivcov, ktorí k procesu nechceli zaujať stanovisko celkom otvorene, lebo vraj ich povolanie im v tom bráni.

Odsúdených biskupov môžu vraj len ľutovať, lebo týmto spôsobom narobili cirkvi veľké škody. Nevlasteneckí duchovní sa k procesu nechceli vyjadrovať i keď rezolúciu schválili jednohlasne spolu s vlasteneckými. Na dotaz gen.[erálneho] vikára Tuleju, že kto je proti rezolúcii, sa neprihlásil nikto.

Autorita gen.[erálneho] vikára bola zvlášť upevnená verejným prejavom prítomného jediného kanonika Vicka a bolo to tiež vidieť, že prítomní duchovní sa na Tuleja obracali rôznymi dotazmi a chodili k nemu i na biskupský úrad. Menovaný mal pred začiatkom konferencie prvú slávnostnú omšu, na ktorej mal prítomných asi 30 duchovných.

Pokiaľ sa týka konferencie duchovných cirkve reformovanej a evanjelickej, táto sa vyznačovala väčšou aktivnosťou, predporady si viedli sami a sami si na nich vytyčovali úkoly, o ktorých sa bude na konferencii jednať. Taktiež diskusné prejavy na konferencii mali konkrétnejšie ako rím.[sko] kat.[olícki] duchovní.

451 Rudolf Sádecký zastával funkciu prednostu oddelenia pre kádrové a osobné veci duchovenstva na SIÚC.

452 Jozef Števek, slovenský rímskokatolícky kňaz, ekonóm biskupského úradu v Košiciach (1945 – 1948), od r. 1950 kancelár biskupskej kúrie a kanonik.

453 Vincent Potočňák, slovenský rímskokatolícky kňaz, tajomník biskupa J. Čárskeho od r. 1940.

454 Ján Tuleja, slovenský rímskokatolícky kňaz, generálny vikár Košickej diecézy (1950 – 1954), člen celoštátneho výboru Mierového hnutia katolíckeho duchovenstva.

Pri súkromnom rozhovore pri obede sa niektorí duchovní sťažovali, že ich biskup Čobrda⁴⁵⁵ bol viackrát už požiadaný, aby sa vzdal, doposiaľ však toto odmietol urobiť. Aby sa vyhol stránkam a tomuto nátlaku, robí sa chorý. T. č. je v kúpeloch v Trenč.[ianskych] Tepliciach. Ináč vraj keby ho niekto hľadal, tak ho nájde niekde chytať ryby.

Podľa niektorých zpráv značne sa vzmáha sekta Jehovistov, a to zvlášť v tých okresoch, kde bola silná býv. gr.[écko] kat.[olícka] cirkev. Rozpadnutím tejto cirkve vznikla pre túto sektu vhodná pôda pre ďalší rast. Podľa informácií z ŠtB táto sekta začína sa vzmáhať i v samotnom závode Tatravit a jej niektorí členovia prenikli i do ČSM.

V jednotlivých okresoch sa situácia javí nasledovne:

Okres Levoča: Robotníctvo sa k procesu stavalo kladne, meštiactvo s procesom nesúhlasilo. Pokiaľ ide o roľníctvo, verejne sa proti procesu postavili obce Spišský Štvrtok, Jablonov, a Dravce. Naproti tomu v samotnom sídle Vojtaššáka v Spišskom Podhradí sa obyvateľstvo stavalo za odsúdenie a v tomto smysle bol tiež poslaný štátnemu súdu protestný prípis. Proces bol v tejto obci vysielaný tiež verejným rozhlasom.

OCT naproti tomu ale hlási, že z hľadiska celookresného nepozorovať žiadnych rušivých zjavov. Ináč že sú rozšírené rôzne nepravdivé zprávy, akože miesto Vojtaššáka je pri súde niekto iný a že Vojtaššák je už dávno v Amerike. Ďalej že Vojtaššákovi boli dané nejaké pilulky a pred súdom vypovedá tak, ako si to súd želá.

Uniatskí duchovní Šimon z Torysiak a Mašlej z Oľšavice, ktorý taktiež bol spomínaný v procese, nakoľko vydával falošné krstné listy, sa vyjadrili, že čo urobili, za to nech si pykajú. Keď nemali na mysli záujmy spasenia duší svojich veriacich ale len svoje hmotné záujmy, tak nie je sa čomu diviť, že sú odsúdení.

Uniatský duchovný Alexander Miroššay, ktorý sa dosiaľ nezjednotil, bol vyzvaný, aby uvoľnil faru pre sjednoteného duchovného. Túto už uvoľnil a dľa hlásenia OCT odsťahoval sa do Kuzmíc, okr.[es] Trebišov. Dľa hlásenia obv.[odného] referenta pre pravoslávie Kužnára, nachádza sa v Brezine u tam. farára Parkániho.

Ďalej že rím.[sko] kat.[olícky] duchovný na penzii Ján Kolčak prevádza medzi veriacimi štváranie proti pokrokovým duchovným a títo žiadajú o jeho odstránenie do kláštora. Podrobnosti budú tun.[ajším] CO KNV zistené a potrebné zariadené.

Rím.[sko] kat.[olícky] duchovný farár Štefan Szalay v Spišskom Podhradí odoprel dať zvoniť zomretému uniatovi, až keď príbuzní sa sťažovali na stanici SNB, toto povolil. Dňa 13. 1. 1951 prišiel tohto zomretého pochovať pravoslávny duchovný Kmicikievič z Levoče, farár nechcel pustiť pohrebný sprievod do kostola, a to na zákaz kanonika Sp.[išskej] kapitule Lacha. V dôsledku toho došlo k shluknutiu a pritom rím.[sko] kat.[olícki] veriaci vykrikovali, že prečo opustili svoju vieru, že tak im treba a pod.

455 Vladimír Pavel Čobrda, slovenský evanjelický biskup Východného dištriktu (1930 – 1953), ako najstarší dištriktuálny biskup poverený vykonávaním úradu generálneho biskupa evanjelickej cirkvi a. v. (1934 – 1951). Z politických dôvodov penzionovaný (1953). Zaistený, 16. – 18. 7. 1962 vo vykonštruovanom procese pred Krajským súdom v Banskej Bystrici spolu so šiestimi obžalovanými odsúdený na 15 mesiacov väzenia (výkon trestu odňatia slobody podmienene odložený na skúšobnú dobu 2 roky).

Osobitná zpráva bola podaná so všetkými podrobnosťami.

Udalosť naznačuje, že pravoslávie sa v tomto okrese upevňuje.

Dekan – farár v Levoči Ondrej Novotný sa rozhodol vstúpiť do JRD, výkonnostné v sume 1500 Kčs mu bude poukázané.

OCT v Levoči, taktiež hlási, že pokrokovému duchovnému Ondrejovi Novotnému dochádzajú anonymné dopisy. Podrobnosti neuvádza.

Pravoslávni v Sp.[išskom] Podhradí sa dožadujú kostola, a to v súvislosti s poslednými nepokojmi, ktoré tam pri poslednom pohrabe vznikli. Išlo by o kláštornú kaplnku. Kap.[itulárny] vikár Šeffler by s tým údajne súhlasil za predpokladu, že k tomu dá súhlas SLOVUC. Návrh podám osobitným spisom.

Okres Spišská Nová Ves: Otvorená nespokojnosť sa prejavila v obci Letanovce, kde pôsobil synovec biskupa Vojtaššáka, Vojtaššák, t. č. internovaný. V tejto obci pri podpisovaní obecných dodávkových smluv na rok 1951 občania pokrikovali na prítomných referentov, že biskupov nespravodlivo a nevinne súdia a zo 188 roľníkov podpísalo tieto sumáre iba 16. Taká istá situácia bola v obci Spišské Tomašovce, filiálka synovca Vojtaššáka, kde zo 111 podpísalo obecné sumáre iba 14 roľníkov a v obci Arnutovce z 38 roľníkov 12.

OCT naproti tomu za dobu od 1. do 15. situačnú zprávu nepodal a v sit.[uačnej] zpráve za dobu od 15. do 30. 1. 1951 hlási, že nálada kludná, vplyv cirkevného života nehatil splňovanie budovateľského programu. Okrem toho OCT hlási, že farár Baňas v Bystranoch podal prihlášku do JRD a miestni funkcionári mu ju roztrhali. Situáciu usporiadal potom predseda ONV.

Okres Poprad: V obci Kišovce, tam.[ojší] rím.[sko] kat.[olícky] duchovný Grech⁴⁵⁶ dňa 14. 1. 1951 po kázni informoval veriacich, že vraj súdne dôkazy voči obvineným sa nezakladajú na pravde a je potrebné za Vojtaššáka sa modliť, lebo sa za neho modlí aj pápež. Na koniec zdôraznil, že zatvárajú aj ďalších duchovných, nakoľko chcú dokázať (komunisti) že sa zlikviduje kresťanská viera.

V obci Vikartovce, cez priebeh procesu sa veriaci schádzali v kostole, kde sa modlili za súdených biskupov. Dňa 11. 1. bolo na pobožnosti asi 100 ľudí, z toho asi 30 % mužov, dňa 13. 1. sa modlilo asi 10 mužov a asi 30 žien.

V obci Vikartovce, Kraviany a Bystré sa rozšírily zprávy, že ten, kto sa dotkne kľučky, kde je uväznený Vojtaššák, tak mu ihneď odpadne ruka. Rozširovatelia zistení ešte neboli.

ONV čelil situácii tak, že vytvoril inštruktorský sbor z katolíkov bezpartajných a títo chodili po obciach s cieľom správnej informácie obyvateľstva. V obciach Hranovnica, Vernár a v závode Tatrasmalt za odoslanie rezolúcií nehlasoval nikto, nehlasoval však ani nikto proti. Pokiaľ však ide o podpisovanie obecných sumárov a plnenie plánu, škoda sa nejaví.

OCT v prvom hlásení označil situáciu za dobrú. V druhom hlási, že farár Grech v Kišovciach – Švábovciach okrem horeuvedeného z kazateľnice ukázal veriacim Východoslovenskú pravdu na ktorej bola rezolúcia pracujúcich za spravodlivé odsúdenie biskupov a vytýkal

456 Ján Grech, slovenský rímskokatolícky kňaz, pôsobil v Švábovciach (okr. Poprad), zaistený ŠtB, vo vykonštruovanom procese pred senátom Štátneho súdu v Bratislave 5. 10. 1951 odsúdený na 11 rokov väzenia.

veriacim, že ako môžu odsúdiť svojho predstaveného, keď také činy nikdy nespáchal a keď by to aj urobil, je náš predstavený a preto nemáme ho odsudzovať.

Ďalej rím.[sko] kat.[olícky] farár Alexander Boharčík vo Velkej si volal veriачich na faru, kde im vysvetľoval odsúdenie ako nesprávne.

V kázňach proti ľud.[ovo] dem.[okratickému] zriadeniu a údajnému nesprávnemu odsúdeniu Vojtaššáka štvali kaplán Boharčík a M. Mikulec,⁴⁵⁷ ktorý zvlášť medzi mládežou, kde prenikol, robí tiež rozkladný vplyv a farár František Ulmanek vo Vyderníku, ktorý okrem toho tiež na fare veriачim radí aby nevstupovali do JRD.

Napriek tomu však treba situáciu v okrese Poprad hodnotiť ako zlepšenie po stránke cirkevnepolitckej, keďže viacerí duchovní sa otvorene zapojili do aktívnej práce ako Gustáv Fábry, Dr. Alojz Žemla z Popradu. Fábry je v Matejovciach evanjelickým duchovným.

V centrálnom kláštore v Spišskej Sobote rím.[sko] kat.[olícky] duchovný Šimko z Matejoviec robil duchovné cvičenia a to 25. 26. a 27. 12. 1951 a to bez súhlasu zmocnenkyne kláštora. V Sp.[išskej] Sobote v nemocnici spovedal jedného pacienta, o ktorom vedel, že je členom KSS, a navrhoval mu, že aby vystúpil z KSS, lebo terajšie zriadenie je protináboženské. Ináč na oko sa robí lojálny.

Podľa plánu akcie „P“ na mesiac január mal byť vystahovaný uniatský duchovný vo Vernári Pavol Spišák.⁴⁵⁸ Menovaný predtým bol ochotný sa vystahovať. T. č. odopiera s tým, že pri poslednej návšteve na SLOVUC-e mu s. povereník Holdoš povedal, že dá všetko do poriadku. Nech mu vraj žiadne úrady nedávajú príkaz na vystahovanie, lebo on je k dispozícii iba s. povereníkovi Holdošovi. K veci poznamenávam, že menovaný trpí slavomanom, prv vystupoval ako kaplán cára Borisa, čo i telefonicky oznámil kancelárii prezidenta Beneša aby ho vraj čakali v Prahe. Hitlerovi písal blahoprajný telegram pri nastúpení a pod.

OCT v Poprade bol upovedomený, aby výhovorkám menovaného nevenoval pozornosť.

Okres Kežmarok: OCT sa vo svojej sit.[uačnej] zpráve o procese nezmieňuje. V okrese cez priebeh procesu boli rozhodené letáky a to v závode Tatraľan n. p. Kežmarok, kde bolo niekoľko kusov nalepených s obsahom: „Komunisti, šľak Vás traťí za našu vieru“. V meste Kežmarok boli nájdené tie isté letáky v počte 4 kusy. Z obcí však nie sú hlásené žiadne závady.

V akcii „P“ bol vystahovaný z fary v Ľubici uniatský duchovný Ján Čisárik. Pravoslávny duchovný Prešovom na toto miesto doposiaľ dosadený nebol. Ináč by sjednocovací proces v tomto okrese bol už ukončený.

Okres Vysoké Tatry: V okrese sa situácia lepší, zvlášť tým, že tam boli premiestnené nové kádre. Cez proces určitý nesúhlas bol badateľný v obci Ždiar, Javorina a Štola. K verejnej nespokojnosti však nedošlo. Okres organizoval veľký rad mierových manifestácií, čím sa podarilo predísť nejakým neprístojnostiam, keďže proces bol postavený veriачim do správneho svetla.

457 Martin Mikulec, slovenský rímskokatolícky kňaz, kaplán v Poprade – Velkej, zaistený ŠTB r. 1953, za aktivity v laickom apoštoláte odsúdený vo vykonštruovanom procese senátom Krajského súdu v Košiciach 14. 5. 1954 na 10 rokov väzenia. Z väzby prepustený r. 1962.

458 Pavol Spišák, slovenský gréckokatolícky kňaz, farár vo Vernári, r. 1951 odvečený z fary a do r. 1953 internovaný.

Okres Revúca: Pokiaľ išlo o proces, situácia úplne pokojná, čo možno odôvodniť, že v okrese je značné percento pracujúcich v priemysle a evanjelikov. Okrem toho nešlo o ich biskupa.

OCT však si sťažuje na postup člena okresného predsedníctva strany Pavla Martinovie, učiteľa v Mur.[ánskej] Dlhej Lúke, ktorý sústavne prenasleduje, a to už asi 2 roky farára Emila Kapustu z Mur.[ánskej] Dlhej Lúky. Dňa 16. 1. 1951 dal zavolať SNB a okr.[esné] stranícke orgány, aby Kapustu zatkli, lebo sa vraj s veriacimi v kostole modlí za biskupa Vojtaššáka. Podľa zprávy OCT bezp.[ečnosť] orgány hneď v kostole začali vyšetrovať veriacich. Zistené bolo, že sa modlili modlitbu z nejakej modliacej knihy, ktorá je údajne schválená i SLOVUCOM. Bližšie podrobnosti budú dodatočne zistené. Ináč však poznamenávam, že cirk.[evná] politika je niektorými súdruhmi v tomto okrese zle chápaná a takéto prehmaty sa stávali častejšie, čoho výsledkom je i situácia v Revúčke, kde doposiaľ sa ukrýva strážený občanmi kaplán Ludrovský.⁴⁵⁹ Ludrovský bol síce už gen.[erálnym] vikárom v Rožňave suspendovaný, avšak občania napriek tomu si ho tam ponechali.

Keďže k jeho zaisteniu je potrebné väčšie množstvo bezp.[ečnosť] orgánov, Praha s jeho zaistením týmto spôsobom nesúhlasí a dvoma – tromi orgánmi jeho zaistenie nie je možné.

Boly pred tým hľadané rôzne formy, ako menovaného dostať z Revúčky a to tým, že bol biskupom Dr. Pobožným⁴⁶⁰ premiestnený na inú faru. Odoprel nastúpiť z obavy, že tam bude zaistený i keď sa mu to vyvracalo a taktiež občanom.

SNA Bratislava, f. Slovenský úrad pre veci cirkevné, kartón č. 258. Strojopis, 6 s.

80

1951, nedatované (začiatok februára), Bratislava. Situačná správa cirkevného oddelenia KNV v Bratislave za obdobie od 15. 1. 1951 do 31. 1. 1951.

Krajský národný výbor, cirkevné oddelenie I/4 v Bratislave

Situačná správa za dobu

od 15. 1. 1951 do 31. 1. 1951.

459 Ján Ludrovský, slovenský rímskokatolícky kňaz, zaistený ŠtB, 29. 2. 1952 vo vykonštruovanom procese senátom Štátného súdu v Bratislave odsúdený na 14 rokov väzenia.

460 Róbert Pobožný, slovenský rímskokatolícky biskup, pápež Pius XII. ho vymenoval 25. 7. 1949 za apoštolského administrátora a svätiačeho biskupa pre Rožňavskú diecézu. V súvislosti s odmietavým postojom ku komunistami podporovanej inštalácii J. Decheta za ordinára Banskobystrickej diecézy naň bolo r. 1950 podané trestné oznámenie. K jeho uväzneniu a procesu nedošlo. Od r. 1950 izolovaný, r. 1953 internovaný v Čechách. Po uvoľnení z internácie r. 1956 zložil slub vernosti. Bol predsedom Zboru ordinárov Slovenska (1969 – 1972).

Bratislava – mesto: V záležitosti procesu so zradnými biskupmi boli usporiadané v podnikoch a závodoch informačné schôdzky, na ktorých zamestnanci jednoznačne odsúdili postoj vysokej cirkevnej hierarchie a Vatikánu voči nášmu ľudovodemokratickému zriadeniu. Z r.[ímsko] kat.[olíckej] fary v Rači bol duchovný Durušák preložený do obvodu KNV v Nitre a na jeho miesto nastúpil farár Kolavík. Po prevzatí fary bola zistená nesrovnalosť v zásobovaní vína. Z úrody 1950 prihlásených 2670 l ostalo len 1500 l a z osobitnej zásoby pre faru a kostol 280 l ostalo len 30 l. Úctive žiadam o inštrukcie, či a ako má byť v tejto veci šetrenie prevedené. Podľa hlásenia OCT kanonik Macháček nie je obľúbený u r.[ímsko] kat.[olíckych] duchovných a podľa vyjadrenia týchto nehodí sa na terajšiu jeho funkciu pre vadný charakter a minulosť. Trpí na sebachválu, rád iných kňazov ohovára a nie je sebakritický.

Okres Bratislava – okolie: Proces s biskupmi nevyvolal žiadne výkyvy ani protesty. Prevažná väčšina obyvateľstva ich postoj odsúdila a rozsudok schvaľovala. V tom smysle sa vyslovila i čiastka duchovných. Rehoľník Mašík z Marianky sa vyjadril, že sa nemali priznať a keď sa už priznali, že ich museli odsúdiť. Duchovný v Marianke Jozef Mašík a Dr. Rybár složili slub vernosti ČSR. Mašík má zriedka kázeň. Dňa 11. 1. mal čiastočne pokrokovú. Tento podľa mienky OCT by mal byť preložený, lebo je čiastočne kompromitovaný z tamojšieho účinkovania počas tzv. Slov.[enského] štátu. V zimnej dobe by stačil 1 farár. V Chorv.[átskom] Grobe nastúpil nový r.[ímsko] kat.[olícky] farár Jakub Tešovič zo Šiah. V predošlom pôsobisku bol členom ONV a zdá sa, že spolupráca s ním bude dobrá. V Stupave farár Nipča a kantor Jozef Benca požadovali za pochovanie dieťaťa po 500.– Kčs. V poplatku farára bolo 300.– Kčs za miesto v cintoríne, ktoré poplatky dosiaľ neboly zúčtované. OCT vedie v tejto veci šetrenie. Výsledok bude hlásený. Kantor pre službu kantorskú sa vzdal služby učiteľskej, čo je nedovolené. Bolo by treba určiť poplatky, ktoré je oprávnený za výkon kant.[orských] úkonov požadovať. V tejto obci v cirk.[evnej] budove je umiestnený starobinec, v ktorom umiestnení starci sú vo veľmi zlom sociálnom položení. Kto sa chce tam dostať, musí prv zaplatiť 1 000.– Kčs na prípadné pohrebné trovy. Zástupcovia ONV sľúbili, že v tejto veci urobia nápravu. Viacerí duchovní sa podujali v kázni propagovať odber Kat.[olíckych] novín, ktorých odber je nedostačujúci.

Okres Galanta: Proces s biskupmi vyvolal všeobecný záujem, a to zvlášť ohľadom Buzalku ako najviac tam známeho. V každej obci bol usporiadaný rozhovor s ľudom, kde bol predebatovaný a vysvetlený skutočný stav. Reakcionári sa snažili postaviť proces do svetla, ako by šlo o prenasledovanie cirkevných hodnostárov. Uverila im len veľmi malá čiastka. Prevažná väčšina s procesom a jeho výsledkom súhlasila. Z duchovných farári r.[ímsko] kat.[olíckij] v Galante, Matuškovce a Sládkovičove prehlásili, že ich proces nezaujíma. Ich chovanie a cestovanie však svedčilo o opaku. Podľa mienky OCT galantský farár Ján Gálik je poverený „tajným poslaním“. Tento na 2. 2. vyhlásil riadny sviatok a nechcel od tohoto upustiť. Príkladnú službu koná r.[ímsko] kat.[olícky] farár Dr. Dezider Strehár z Košút. Zúčastnil sa konferencie duchovných v Trnave. Tu povedal peknú vlasteneckú kázeň. V Košútoch JRD prešlo na III. typ.

Okres Malacky: R.[ímsko] kat.[olícky] farár Rudolf Grman mal dňa 11. 1. kázeň zameranú na obhajobu súdených biskupov a Vatikánu. R.[ímsko] kat.[olícky] farár František Zahradník

v Studienke podal na MNV odvolanie proti výkupu cirk.[evnej] pôdy. R.[ímsko] kat.[olícky] farár František Makk v Lakš.[árskej] Novej Vsi sa aktívne zapojuje do budovateľskej práce. R.[ímsko] kat.[olícky] farár Aug.[ustín] Toman v Pl.[aveckom] Sv. Petri dostal tiež anonymný leták, ktorý na vyzvanie dosiaľ neodovzdal. Jedná sa o leták, ako bolo v predošlej zpráve hlásené. Záležitosť požadovaných tlačív záverečných účtov farnosti bola daná príslušnému referentovi na objednanie týchto. Javí sa potreba prideliť kaplána r.[ímsko] kat.[olíckemu] farárovi Nižnanskému v Gajaroch, aby sa tento mohol viac venovať polit.[ickým] a iným pod.[obným] prácam. Ďalej je potrebné obsadiť faru v obci Láb. Plat pre r.[ímsko] kat.[olíckeho] farára Izidora Volek z Plav.[eckom] Štrvrtku bol medzičasom dňom zastavenia uvoľnený. Na celý cirkevný sbor v obci Kostolište bolo podané trestné oznámenie pre neoprávnené prevádzanie zbierky pre r.[ímsko] kat.[olíckeho] farára Viktora Bednára.

Okres Myjava: Pomery po stránke politickej i náboženskej sa zlepšujú. Duchovní pri kázňach častejšie spomínajú mier a boj proti podpaľačom vojny. Niektorí nábožní občania sa vyslovili, že toto by nemalo byť spomínané v kostole, lebo že politika nepatrí do kostola. v záležitosti procesu medzi ženami bola rozšírená šeptanda, že súdia len katolíckych duchovných, ale evanjelických nie a že to chcú len r.[ímsko] kat.[olícku] cirkev vyničiť. Ev. a. v. farár na Brezovej pod Bradlom nečítal v kostole mierové posolstvo. Ba sa vyjadril, že terajší vedúci sú násilníci a neznejbohovia. Táto záležitosť je pod šetrením ŠtB. Ev. a. v. farár na Myjave prehlásil, že on mierové posolstvo neobdržal, a preto že ho nemohol čítať. OCT na jeho dotaz bude poslaný výkaz, ktorým farnostiam bol príspevok na opravu navrhnutý.

Okres Nové Mesto nad Váhom: V súvislosti s procesom s biskupmi boli usporiadané schôdzky, na ktorých občianstvo prevažne odsúdilo postoj vysokej cirk.[evnej] hierarchie a Vatikánu voči ľudovodemokratickému zriadeniu. Pri prednáške referentky školstva v Novom Meste táto podľa sdelenia OCT zasahovala do „individuálnych záležitostí“, za čo bola zo schôdzky vypísaná. Bližšie neuvádza. Duchovní sa vyslovovali, že oni súdených ako svojich predstavených nemôžu odsudzovať, že títo z výnosu majetkov opravili viaceré cirk.[evné] budovy. Čo politického vykonali, to bola ich súkromná vec. Rekolekcie duchovných v Trenč.[ianskych] Tepliciach sa zúčastnili r.[ímsko] kat.[olíckij] farári Štefan Herman z Beckova a Alexander Petrašovič. Pozvaní duchovní Komody a Foltán v poslednom čase účasť odriekli. V obci Stará Turá vyskytly sa ťažkosti pri podpisovaní výrobných a dodávkových poľnohosp.[odárskych] smlúv. Na požiadanie túto vec vysvetlili pri kázňach r.[ímsko] kat.[olícky] farár A. Ščepka a ev. a. v. farár M. Bibza, na čo všetky smluvy boli podpísané. Farár Ján Husár v Podolí je zapletený do finančných machinácií Potravného družstva, ktorá záležitosť bude daná okresnému súdu. Výsledok bude hlásený. Súd s biskupmi mal za následok zdržanie niektorých JRD pri prechode do vyšších typov.

Okres Piešťany: Z príležitosti procesu proti biskupom boli usporiadané v obciach rozhovory s ľudom na tému „O boji za mier“. Občianstvo prejavilo prevažne súhlas s procesom. Kladne do rozhovorov sa zapojili tiež duchovní: Ján Ďaďa z Vrbového, Michal Tomašovič z Boroviec, Anton Pánik z Moravian a pomoc.[ní] duchovní Štefan Pekarovič, Eugen Kantor z D. Lopašov. Štefan Smolík, farár z Chtelnice pri spomienke procesu miestnosť opustil. Na hovory boli pozvaní a nezúčastnili sa duchovní: Imrich Kosec z Veselého, Dr. Vojtech

Žilínčan z Krakovian, František Kostolný z Lančára, Štefan Mácdady, farár z Hornej Stredy sa pred OCT vyjadril, že boj za mier je vecou politickou, že on do politiky sa nechce miešať. Duchovní zapojení do tejto akcie, že nie sú duchovní presvedčenia náboženského, ale politici za peniaze, ktorí sú zradcovia ľudu. Po odchode OCT odišiel do dediny, kde údajne agitoval proti účasti na verejnom hovore. Farár Anton Kamil Vančo zo Sokoloviec sa zúčastnil schôdze, ale sa aktívne nezapojil. Ďalej sa nezúčastnil schôdze Dr. Jozef Mistrík, ale sa zúčastnil adm.[inistrátor] Michal Tomašovič a kladne prehovoril. Dňa 18. 1. 1951 v nočných hodinách bol zaistený dekan Ján Ďaďo vo Vrbovom.

Okres Senica: Z príležitosti procesu bola zadržaná schôdza osadenstva senickej hodvábky, na ktorej prehovoril duchovný Jozef Sali z Jablonice. Osadenstvo jednoznačne prejavilo súhlas s procesom. Po zaistení duchovného v Senici Danišoviča, duchovnú správu vykonáva Karol Mládek, kaplán zo Šaštína. Navrhnutý sem za farára Filip Beňačka z Prievalov dosiaľ dekrét nedostal. Kostolník Jozef Herceg započal písomnú akciu v prospech farára Danišoviča. Podpisové hácky boli mu zhabané príslušníkmi SNB. Šoféri autobusov ČSAD na linke zo Senice do Štefanova a Plaveckého Sv. Mikuláša ozdobujú autobusy krížami a sochou P. Márie, ktoré osvetľujú k tomu pripravenými reflektormi. U niektorých cestujúcich to vzbudzuje pohoršenie, na čo bol vedúci ČSAD upozornený. Nápravu dosiaľ nezjednal. V dvoch prípadoch mŕtvol z ústavu starcov v Bojkovej boli pochované bez obradov. Toto veľmi zle účinkovalo na chovancov tohoto ústavu. V treťom prípade bol za účasti príslušníka ŠtB a OCT zariadený riadny pohreb, čo chovanci prijali s veľkým uspokojením a zadostučinением. Posviacka organu v Šaštíne dňa 21. 1. mala veľmi dobrý účinok na veriacich a na porážku reakcie, ktorá vyhlasovala, že štát je proti cirkvi.

Okres Skalica: Medzi občianstvom sa vyskytla šepkaná propaganda, že keď vstúpia do JRD a dajú tomuto svoje pole, tým sa tohoto zrieknu. Keby prišiel prevrat, vtedy by toto pole ako celok zobrali veľkí páni. To hatí rozvoj JRD. Radošovskí duchovní Michal Blažo a Jozef Keller stále ešte zaujímajú negatívny postoj a mali by byť preložený na iné pôsobisko. Na okresnej konferencii žien JRD veľmi pekne prehovoril v duchu pokrokovom v boji za mier J. E. Cubínek⁴⁶¹, r.[ímsko] kat.[olícky] farár v Skalici. Dotaz ohľadom platenia poisťného bol OCT zodpovedaný.

Okres Šamorín: Boly prevedené hovory s ľuďmi, na ktorých mimo mierovej akcie bol spomenutý proces s biskupmi. Obyvateľstvo ako slovenské tak i maďarské činy týchto prevažne odsúdilo a rozsudok schvaľovalo. Arpád Rakyta, farár zo Šamorína obdržal nepodpísaný leták na štvrtárku, cyklostylovaný, v ktorom sú vyzývaní duchovní, aby nezapredávali svoje presvedčenie za peniaze – mamón, ale aby ostali verní Vatikánu. Záležitosť bola odovzdaná SNB. Ev. a. v. farár v Nových Košariskách Štefan Bojnák ďalej poburuje a stojí v rozpore s MNV a MO KSS. Tieto sa dožadujú jeho preloženia. Plat má zastavený. Z okresu bol preložený kaplán Anton Kebis, za ktorého náhrada ešte nebola daná. V obci Kvetoslavov je dosiaľ nezadelený novovysvätený kaplán Ruman.

461 Emanuel Jozef Cubínek, slovenský rímskokatolícky kňaz a reholník, správca farnosti v Skalici (1951 – 1960), od r. 1960 vo Svätom Juri. V noci z 30. na 31. 12. 1965 zákerne zavraždený.

Okres Trenčín: Z príležitosti procesu s biskupmi boli usporiadané po obciach hovory s ľuďmi, na ktorých bol jednoznačne prejavovaný súhlas s procesom, ba sa vyskytli i náhľady, že rozsudok bol pri tak ťažkých činoch nízky. Dňa 16. jan.[uára] 1951 sa konala v Trenč.[ianskych] Tepliciach mierová konferencia r.[ímsko] kat.[olíckych] duchovných Nitrianskej diecézy, ktorej sa zúčastnilo vyše 100 kňazov. Dňa 17. jan.[uára] 1951 konala sa tam podobná konferencia ev. a. v. duchovných za účasti vyše 100 duchovných z kraja Bratislavského a Žilinského. Okresný výbor obráncov mieru v Trenčíne na návrh Dr. Cyrila Duniša, r.[ímsko] kat.[olíckeho] farára v Trenčíne požiadal r.[ímsko] kat.[olíckych] a ev. a. v. duchovných o zapojenie sa do prednáškovej akcie. Dosiaľ sa zapojili 3 r.[ímsko] kat.[olícky] a 2 ev. a. v. duchovní. Rehoľným sestram v Kostolnej fa „Merina“ nedodáva pravidelne domácu prácu, čím sa u týchto javí nespokojnosť a nie je ich pracovná možnosť dost' využitá.

Okres Čalovo: Na r.[ímsko] kat.[olíckeho] farára Fabiána Bolečku v Baloni sú sťažnosti, že jednak neodbavuje sv. omše v tej forme, za aké vyberie poplatky a že dobu odbavovania týchto riadne a včas nevyhlasuje. Ďalej že zjavne podporuje syna kulaka, ktorý chce študovať za kňaza a naproti tomu že všemožne hatí a odstrkuje syna pokrokového občana, ktorý taktiež chce študovať za kňaza, ačkoľvek otec tohoto o podporu osobitne žiadal. Ani len miništrovať mu nedovolil. Uvedený farár usporiadal dňa 21. 1. 1951 za prítomnosti 24 osôb večierok z príležitosti svojich menín. Na tomto bolo použité 80 l vína, ktoré zaobstaral pod titulom potreby pre kostoly po 105.– Kčs. Záležitosť je pod šetrením SNB v Baloni. V zpráve OCT uvedené sťažnosti boli vydané príslušným referentom na vybavenie.

Okres Sereď: V obci Štúrovce prevádzali dve ženy podomovú sbierku pre tamojšieho kaplána Jozefa Blahu. Bolo sossbierané od asi 15 rodín cca 1 000.– Kčs, ktorý obnos uvedenému kaplánovi bol odovzdaný. Sbiarku odôvodňovali tým, že menovaný je dobrý kňaz a potrebuje peniaze. Taktiež v obci Majcichov tamojší pošť.[ový] úradník Viliam Sedlák prevádzal nejakú tajnú sbierku, údajne tamojšiemu farárovi na plášť, keďže plat nedostáva. Obidva prípady boli odovzdané SNB. Na r.[ímsko] kat.[olícku] faru vo Váhovciach bolo by potrebné dosadiť mladého kaplána, keďže terajší duchovný býv.[alý] františkán Macháček je už 89-ročný a neschopný vykonávať duchovnú správu.

ŠA Bratislava, f. KNV-cirk. odd., kartón č. 11. Strojopis, 7 s.

1951, 5. február, Praha. Súhrnná hodnotiacia správa Štátnej prokuratúry v Prahe o procesoch S. Zela a spol. a J. Vojtaššák a spol.

Státní prokuratura v Praze

ZHODNOCENÍ

procesů proti agentům Vatikánu, a to proti dr. Stanislavu Zelovi a spol. a proti Jánú Vojtaššákovi a spol.

I

V uplynulých dvou měsících byly před Státním soudem v Praze a Bratislavě provedeny dva procesy mimořádného politického významu proti příslušníkům vysoké církevní hierarchie. Byl to pražský proces proti devíti římskokatolickým církevním hodnostářům (obviněný Dr. Stanislav Zela a spol.), konaný ve dnech 25. listopadu až 2. prosince 1950, a bratislavský proces proti třem biskupům (Ján Vojtaššák a spol.), konaný ve dnech 10. až 15. ledna 1951.

Prezident republiky soudruh Gottwald na únorovém zasedání ÚV KSČ v r. 1950 v souvislosti s nepřátelskou politikou vysoké katolické hierarchie proti naší lidově demokratické republice řekl: „Je to politika, která je: součástí třídní fronty nepřitele. Od IX. sjezdu strany se tak fronta třídního boje u nás rozšířila.“ Oba procesy potvrdily v celé šíři správnost této analýzy, ale oba procesy jsou také důkazem, že v tomto třídním souboji byla nepřátelská fronta vysoké církevní hierarchie drtivě poražena.

Oba procesy názorně a dokumentárně odhalily hanebnou zrádcovskou politiku vysoké církevní hierarchie. Ukázaly, že příslušníci vysoké katolické hierarchie zrazovali pro své mocenské a hmotné posice zájmy obou našich národů již v době předmnichovské republiky; že z týchž důvodů se po Mnichovu postavili otevřeně do řad německého fašismu a poskytovali mu všestrannou pomoc, neštítíce se přímé zrady a udavačství; že se po osvobození naší země Rudou armádou stali opět z týchž důvodů zavilými nepřáteli lidově demokratického státu a dopouštěli se nejtěžších zločinů velezrady a špionáže. Nakonec přikročili k jasnému napomáhání válečných příprav anglo-amerických imperialistů s cílem zvrátit moc lidu, vyvrátit lidově demokratický režim a nastolit u nás panství kapitalismu. Procesy však dále dokázaly, že zločinná činnost vysokého kléru jest organisována a řízena přímo Vatikánem a že tato nepřátelská politika Vatikánu jest jen součástí spiknutí anglo-amerických imperialistů, do jejichž služeb se Vatikán zcela postavil. Cílem tohoto spiknutí jest třetí světová válka proti silám míru a pokroku, proti Sovětskému svazu a zemím lidové demokracie.

V procesech byl osvětlen postoj Vatikánu k nacismu a fašismu a odhaleny zločiny, které v době nesvobody příslušníci vysoké církevní hierarchie v této linii pronacistické politiky Vatikánu páchali na svém vlastním národě. Papežskou internunciaturu v Praze odhalily jako agenturu vatikánské špionážní služby a vysokou církevní hierarchii jako špiony, kteří pracovali ve službách této agentury.

Slovenský proces proti Jánú Vojtaššákovi a spol. měl nadto svůj specifický význam. Byl po procesu proti Josefu Tisovi před Národním soudem nejvýznamnějším procesem co

do politického dosahu. Právě se Slovenskem a určitou opožděností jeho hospodářského a kulturního vývoje a tím i s vlivem reakční vysoké církevní hierarchie na věřící lid počítali američtí imperialisté i Vatikán – a jak v pražském a bratislavském procesu bylo dokázáno – i fašistická klika Tisova při svých válečných plánech. Nechtěli vzít na vědomí převratné hospodářské a politické změny, kterými prošel slovenský lid od svého osvobození z fašistického útlaku. Industrialisace Slovenska, vyřešení otázky půdy, budování nových, vyšších forem zemědělské výroby, to vše přineslo silný vzrůst dělnické třídy, upevnění jejího svazku s pracujícím rolnictvem a stále zvyšování životní a kulturní úrovně slovenského lidu; to vše přineslo další upevnění bratrského svazku mezi národem slovenským a českým a stále více se upevňující důvěru nejširších mas slovenského lidu v KSS, pod jejímž vedením sdružují se všechny budovatelské a pokrokové síly slovenského národa. Proto zrádci Vojtaššák, Buzalka a Gojdič, kteří – jak ukázal proces – neměli nikdy nic společného se zájmy slovenského lidu, octli se na lavici obviněných úplně opuštěni nejen drobným vlasteneckým kněžstvem, ale i věřícími masami slovenského lidu. V tom je veliký význam tohoto procesu, v tom byl dokumentován mohutný politický úspěch naší budovatelské cesty.

Na podkladě shromážděného dokumentárního i svědeckého materiálu bylo v procesu s Vojtaššákem a spol. odhaleno, že vysoká církevní hierarchie na Slovensku od počátku osvobození byla při svých velezrádných piklech ve spojení s luďáckým podzemím a reakčním vedením DS a že toto spojení se projevilo otevřenými formami rozvratnického boje proti lidově demokratickému zřízení již v r. 1946 v předvolebním období. Procesem byl osvětlen také velezrádný charakter tzv. dubnové dohody vysoké církevní hierarchie s vedením DS. Výslech Gojdiče dokreslil, že k útoku na lidově demokratické zřízení a k vítězství reakčních sil na Slovensku měly sloužit i banderovské bandy a že toto použití banderovských band bylo řízeno anglo-americkými imperialisty a Vatikánem. V tomto směru přinesl proces přímo otřásající fakta a pod tíhou těchto fakt i otevřené doznání Gojdičovo, že dirigování banderovských band se dalo za vědomí Vatikánu, který zřídil v Mnichově pro tyto bandy zvláštní záchytné středisko.

Oba procesy byly konány za účasti široké organizované veřejnosti pracujících ze všech krajů republiky. Při pražském procesu byl slovenským krajům vyhrazen předposlední jednací den (závěrečné řeči) a obdobně české kraje se zúčastnily slovenského procesu předposledního dne, určeného pro závěrečné řeči.

Oba procesy byly zpracovány a vytěženy tiskem a rozhlasem v celostátním měřítku. O pražském procesu byl vydán dokument obsahující žalobu, průběh procesu, závěrečné řeči a enunciat rozsudku, a vytištěn ve vysokém nákladu 37 500 výtisků. Publikace tato setkala se s mimořádným zájmem veřejnosti, takže celý náklad jest již nyní takřka úplně rozebrán. Obdobně zpracovaný dokument o slovenském procesu byl vydán v nákladu 30 000 výtisků. Připravuje se vydání populární brožury o procesu s Vojtaššákem a spol., kterou vydá poverenictvo informací a osvěty, případně nakladatelství Pravda.

ORGANISACE PROCESU

Materiál proti vysoké církevní hierarchii byl soustředován v Praze na Státní bezpečnosti, na SÚC a na Státní prokuratuře již od počátku roku 1950. Dne 2. února 1950 z iniciativy a za předsednictví tehdejšího ministra spravedlnosti s. Dr. Čepičky se sešla na Ministerstvu spravedlnosti koordinační komise, složená ze zástupců ministerstva národní bezpečnosti, SÚC a Státní prokuratury. Tato koordinační komise stala se pak stálým orgánem, který se scházel jednou týdně a zabýval se všemi trestněpolitickými otázkami, které se týkaly církevních problematik.

Pro zpracování církevní problematiky na Slovensku byla rovněž v lednu 1950 zřízena v Bratislavě odbočka koordinační komise, kde byla zastoupena Státní prokuratura, oddělení v Bratislavě, SÚC a Státní bezpečnost. Tato komise měla sbírat materiál a zpracovávat jej stejným způsobem a podle stejných zásad jako koordinační komise v Praze. Poněvadž však komise byla svolávána nepravidelně a prakticky ze všech složek jediná Státní prokuratura, oddělení Bratislava, se řídila pokyny koordinační komise, byl sebrán jen materiál procesní.

Na Státní prokuratuře v Praze bylo vytvořeno oddělení, které soustředilo všechny trestní spisy týkající se kněží a z nich vytěžené poznatky řadilo do kartotéky. Stejně zpracovávalo i ostatní dokumentární materiál. Na Státní prokuratuře v Bratislavě bylo vytvořeno obdobné oddělení, které soustřeďovalo materiál týkající se kněží. Po své koleji intenzivně pracovala Státní bezpečnost.

I u Státního soudu v Praze byl zřízen začátkem r. 1950 zvláštní senát, který soudil případy týkající se kněží a zabýval se soustavně touto problematikou. Proto když v září 1950 byly zúčastněné složky postaveny před úkol provést proces s představiteli vysoké církevní hierarchie, byly důkladně i politicky na proces připraveny. Byla také vžita úzká spolupráce mezi zúčastněnými složkami.

Státní bezpečnost během roku soustředila veškerou církevní agendu na jednom místě, a tak oba procesy počaly být v září 1950 připravovány v Praze.

Proto daly se předběžné přípravy i slovenského procesu za účasti slovenského prokurátorského kolektivu na Státní prokuratuře v Praze.

Pro jejich přípravu byly zřízeny dvě komise, komise politická, složená ze zúčastněných ministrů a jejich náměstků a komise pracovní, kterou vedli členové politické komise, náměstci soudruzi Dr. Karel Klos a Dr. Jaroslav Havelka.

Úkoly komise pracovní byly rozděleny mezi zúčastněné složky. Vlastní výsledky, přípravu obviněných a svědků, prováděla vyšetřující skupina Státní bezpečnosti řízená s. špkt. Moučkou. Písemný materiál pro pražský proces zpracovávala skupina referentů u Státní prokuratury, určená výhradně pro přípravu procesů. SÚC a SIÚC připravovaly různé studijní pomůcky, příslušnou literaturu, překlady latinských procesních dokumentů a vypracovaly několik historických přehledů.

Sběr procesních dokumentů pro slovenský proces byl zorganizován až při vlastních přípravách procesu po jedné koleji Státní bezpečností, po druhé koleji vytěžováním soudních spisů s. Dr. Feješem. Tento sběr měl být vyhodnocován v Bratislavě a pro potřeby vlastního

procesu měly být dodány již jen přebrané dokumenty. Ovšem materiálu, zejména v konsistorních archivech a při domovních prohlídkách obviněných bylo nalezeno takové množství, že k jeho vyhodnocování došlo za účasti vedoucích prokurátorů (Dr. Čížek, Dr. Feješ) až během vlastních příprav procesu, a to na Ministerstvu národní bezpečnosti.

Tato organizace měla tu výhodu, že vyšetřující skupina dostala materiál již zpravodajsky hodnocený a prověřený.

Pracovní komise, v níž byly všechny složky pracující na přípravě obou procesů, včetně určených zástupců Státního soudu, scházela se zcela pravidelně každý týden, hodnotila a doplňovala soustavně vyšetřování.

Slovenský proces byl připravován týmiž komisemi jako proces český. Jen prokurátorský kolektiv slovenský pracoval již od října 1950 odděleně na své vlastní problematice. Spolupráce pracovních kolektivů na slovenském procesu mohla se začít plně rozvíjet teprve koncem října, když vyšetřující skupina s. Moučky skončila svou práci s procesem českým.

Po podání trestního oznámení na Dr. Zelu a spol. byl vypracován první nástin české žaloby. Tento nástin, který byl kolektivním dílem soudruha Dr. Čížka, Dr. Bureše a Dr. Hrubana, byl po připomínkách politické i pracovní komise několikrát přepracován.

Žaloby pro český i slovenský proces byly vypracovány po podrobném předchozím politickém projednání vedoucími prokurátory.

Hlavní líčení v procesu proti Dr. Zelovi a spol. bylo důkladně připraveno. Za účasti senátu i náhradníků a pracovního kolektivu prokurátorů pracovní komise ve dvoudenním zasedání proces podrobně probrala. Při tomto zasedání soudruh ministr spravedlnosti Dr. Štefan Rais vyložil politickou problematiku procesu a jasně určil linii, kterou je nutno v procesu sledovat. O procesním materiálu referovali postupně předseda senátu s. Dr. Novák a prokurátoři. Při tomto zpracování byl stanoven definitivní program procesu, který pak byl přesně dodržen.

Během procesu každý den po skončení jednání byla porada na státní prokuratuře, které předsedal s. náměstek Dr. Karel Klos, který celý proces řídil. Porady se zúčastňovali všichni příímí účastníci procesu. Byl vždy hodnocen uplynulý den a byly revidovány přípravy pro den následující. Vyšetřující skupina byla během procesu neustále ve styku se senátem a prokurátory, takže senát a prokurátoři neustále sledovali chování obviněných a jejich reakci na proces.

Rozhlasové relace o procesu byly jedno- až dvouhodinové. Pro domácí tisk byla vydávána úřední zpráva. Ze zahraničí byli přítomni novináři spřátelených států, novináři soudružských redakcí z imperialistických států a západní novináři kapitalistických agentur, pokud jsou akreditováni v ČSR.

Tisk i rozhlas byly řízeny komisemi, složenými ze zástupců ÚV KSČ, Rudého práva, Ministerstva spravedlnosti a Státní prokuratury. Revizi úřední zprávy a rozhlasového pásu prováděl náměstek ministra spravedlnosti s. Dr. Karel Klos.

Stejně jako v českém procese, bylo i hlavní přelíčení v procesu proti Vojtáššákovi a spol. důkladně připraveno. Na zasedání pracovní komise v Bratislavě dne 8. ledna 1951 za účasti celého senátu, kolektivu prokurátorů, zástupců propagační komise, politických či-

nitelů, státního prokurátora a předsedy Státního soudu byl proces podrobně probrán. Všichni účastníci této porady byli obeznámeni se žalobou, s výpověďmi obviněných a svědků a s písemným materiálem. Tomuto zasedání předsedal náměstek ministra spravedlnosti s. Karel Klos, který do podrobností probral s předsedou i prokurátorem politickou linii i připomínky k jednotlivým bodům.

Během procesu po každém jednacím dnu byla porada. Byl vždy hodnocen uplynulý den a revidován program následujícího dne. Vyšetřující skupina byla během procesu v neustálém styku s předsedou i prokurátorem. Vzdor tomu, že šlo o obtížnou problematiku, Státní bezpečnost zajistila velmi závažný uvědomující materiál, zejména také obvinění mluvili pro ně již lépe se hodícím slovníkem nežli tomu bylo v pražském procesu.

O procesu slovenský tisk referoval ve velmi obširných zprávách. Úřední zpráva pro český tisk byla vydávána o něco stručněji. Rozhlas vysílal denní relace o procesu vždy déle než jednu hodinu. Ze zahraničí byli přítomni novináři spřátelených států a soudružských redakcí z imperialistických států. Reakční západní novináři byli přítomni, pokud jsou akreditováni v ČSR.

Tisk i rozhlas byly připravovány zvláštními pracovními skupinami.

III

HODNOCENÍ PROCESŮ

a) Proces proti Dr. Zelovi a spol.

Proces dokonale politicky využil po ruce jsoucí materiál, a tak ukázal vysokou církevní hierarchii jako skupinu protistátních zločinců, velezrádců a vyzvědačů, kteří se neštíteli ani spolupráce s gestapem, ani sprostých kriminálních zločinů.

Veliký politický význam tohoto procesu došel svého vyjádření i v novoročním projevu presidenta republiky, který podstatnou část svého projevu věnoval politickým procesům proti nepřátelům naší lidově demokratické republiky. Vycházejí ze zjištění v tomto procesu o úloze a snahách Vatikánu a jeho spolčení s imperialistickými mocnostmi, uvedl prezident republiky v této části svého projevu mimo jiné: „... procesy ukázaly dále, že hlavním podněcovatelem a organizátorem rozvratné činnosti u nás jsou především zahraniční síly od amerických imperialistů přes Vatikán až po titovské fašisty.“

Proces byl veden tak, že byl kladen důraz zejména na výpovědi obviněných a svědků, předseda zasahoval jen plánovanými otázkami, prokurátoři kladli otázky tam, kde měla být zdůrazněna některá politická okolnost, nebo kde bylo nutno komentovati skutečnosti z přečtených dokumentů nebo uvedených obviněnými a postavit je do správného světla. Každá skutečnost uvedená v žalobě, a to ať již v úvodu, a nebo v konkrétní části, byla v procesu potvrzena buď svědecky, nebo písemnými dokumenty, nebo konečnými výpověďmi obviněných.

Obvinění se proto vůbec nepokusili o nějakou politicky motivovanou obhajobu, jen obviněný Švec chtěl na počátku svého zodpovědného výsledku uvádět nějaké náboženské motivy, ale byv upamatován prokurátorem na své trestné činy, tohoto pokusu ihned zanechal.

Zvláštním kladem procesu bylo, že obvinění, a to i ti, kteří ještě při svém zodpovědném výsledku se pokoušeli své činy stavěti do světla pro ně příznivějšího nebo se i pokoušeli ně-

kteře skutečnosti zapírat, ve svých závěrečných projevech pod tíhou provedených důkazů doznali plně svoji vinu. Nad to odsoudili zrádnou politiku hierarchie a Vatikánu.

Veřejnost na proces reagovala resolucemi, kterých došlo 1060 z celé republiky. Zejména velké procento resolucí došlo ze Slovenska. Resoluce vesměs s uspokojením schvalovaly rozsudek, jen ve čtyřech případech se rezoluce pozastavovaly nad mírností rozsudku.

Oproti tomuto velkému množství kladných resolucí došlo Státnímu soudu a prokuratuře 23 anonymních příspěvů štvavého obsahu, vesměs sprosté úrovně.

Ohlas v zahraničí během procesu byl nejprve rozpačitý a poté rozhlas americký, pařížský a vatikánský přinášely o procesu živé zprávy a zpravidla se omezily na štvání, neboť dokumenty při procesu předložené a výpovědi obviněných a svědků byly tak přesvědčivé, že jakýkoliv věcný komentář by byl přiznáním se ke zločinům. Rozhlas anglosaský, totiž BBC a Montreal, o procesu zpravidla jen podával stručné zprávy bez komentářů.

Obháječi byli o významu procesu a správném pojetí obhajoby poučeni předem předsedou Sdružení advokátů. Závěrečné projevy si předem připravili, jejich vystoupení během procesu bylo celkem minimální, otázky kladli víceméně z povinnosti a projevilo se znovu, i když se snad obhájcům nedá vytkati nějaká hrubší politická chyba, že neumějí v takovýchto procesech hájiti a omezí se nakonec na ne zrovna nejlépe připravenou závěrečnou řeč.

b) Proces proti Vojtaššákovi a spol.

Proces politicky a propagačně splnil svoje poslání. Skutečnosti v žalobě tvrzené byly dokázány jak svědky, tak velmi hodnotným listinným materiálem. Obvinění v některých bodech byli přímo usvědčováni těmito důkazy u přelíčení.

Taktika obviněných při procesu byla různá. Na rozdíl od dvou zbývajících obviněných snažil se Vojtaššák zpočátku vůbec vše popírat a i když později se v podstatě přiznával ke svým zločinům, snažil se kde mohl využít každou maličkost k tomu, aby se postavil do příznivějšího světla. Nejúčinněji při vedení procesu působily písemné dokumenty, a to jak důkazně, tak politicky (dopisy Hlinkovy!). Nevýhodou procesu z hlediska propagačního bylo, že Vojtaššák spíše přisvědčoval a byl usvědčován, než aby sám souvisle vypovídal a obviněný Gojdič mluvil málo srozumitelným nářečím. Proto pro přímý rozhlasový záběr nebylo Gojdičovy výpovědi užito skoro vůbec a při Vojtaššákově výpovědi budila rozhlasová relace dojem, že předseda mluví daleko více než obviněný. Přesvědčivě působily závěrečné projevy obviněných, takže mohly býti využity pro rozhlasové vysílání.

Veřejnost procesu věnovala velkou pozornost. Velmi dobře působilo, že přímé záběry z procesu byly vysílány v relaci v neděli odpoledne. Proces měl neobyčejně živý ohlas. Došlo 2433 resolucí, vesměs schvalujících proces i rozsudek.

Naproti tomu došlo pouze 20 anonymních dopisů štvavého obsahu a velmi ubohé úrovně.

Zahraniční tisk a rozhlas většinou na proces reagoval jen stručným referováním o průběhu procesu bez komentáře, jen vatikánský rozhlas pokračoval ve svém nestoudném štvání.

Obhajoba byla sotva průměrná a zpočátku zcela pasivní. Jinak obhajobě nelze vytkati nějaké politické chyby, spíše to, že se omezila na nejnütnější míru.

KRITIKA

a) Proces proti Dr. Zelovi a spol.

Proces vykázal řadu kladů, ale také nedostatky.

Předseda senátu byl pečlivě a svědomitě připraven na proces, ovládal dokonale celý procesní materiál a řídil proces po formální stránce velmi dobře. Jeho dotazy na obviněné byly zpravidla velmi vhodné. Jeho jedinou chybou bylo až příliš úzkostlivé lpění na protokolech a z toho vyplynuvší tzv. napovídání, kdy totiž předseda sám začínal větu, kterou pak obviněný dokončoval. Další chybou bylo nesprávné použití některých dokumentů, které předseda senátu měl podle předem připraveného plánu konstatovati. Tím se stalo, že některé dokumenty nebyly plně využity, poněvadž byly citovány v nevhodném okamžiku. Pro podobné procesy je naprosto nutné, aby vedle předsedy alespoň jeden člen senátu znal dokonale celý spisový materiál a sledoval plán, podle něhož jsou dokumenty předkládány, aby mohl předsedovi dokumenty ve správných okamžicích předkládati. Takto také bude moci účinně zasahovati do výsledků obviněných svědků.

Členové senátu i soudci z lidu zasahovali do výsledků celkem málo, neovládající dopodrobna materiál – avšak zpravidla vhodně.

Prokurátoři splnili svůj úkol dobře. Ovšem i oni si musí zvyknouti na novou techniku procesu.

Prvý den dopouštěl se s. Dr. Čížek chyb tím, že příliš často zasahoval a ne vždy dosti vhodně a přesně. Po kritice po prvním dnu byla tato závada odstraněna. S. Dr. Feješ zvláště výrazně přednesl závěrečnou řeč. Dr. Čížkovi vadí vada řeči.

Při novém způsobu protokolů bude nutno, aby ve větších procesech prokurátor vždy měl pomocníka, který by seděl vedle něho a pomáhal mu sledovati protokoly a dokumenty, neboť by se jinak mohlo stát, že by prokurátorovi ušla podstatná část.

Již bylo řečeno, že práce Státní bezpečnosti byla velmi dobrá, vážla pouze spolupráce během vlastního vyšetřování. Státní bezpečnost bude muset slevit ze svého stanoviska, že prokurátor vůbec nemusí vidět obviněné během vyšetřování. Znat vyšetřované a zejména předem znát jejich reakci na žalobní fakta je důležité pro dobrou přípravu prokurátora k vlastnímu procesu.

Při procesu nedobře působilo, že obvinění při svém výsledku často používali našeho politického slovníku. Skvělost práce Státní bezpečnosti jeví se zde předimenzována.

Propagace: i když velmi dobře splnila svoje úkoly, nebyla po organizační stránce dokonalá, neboť nakonec – mimo soudruhy z Rudého práva a ČTK – ležela celá tíha práce na propagačnické kolektivu ministerstva spravedlnosti. Ostatní členové těchto komisí z jiných resortů pracovali nesoustavně a ne zcela spolehlivě. Bude příště nutno, aby členové komisí byli příslušnými resorty pečlivě vybráni a pak zcela uvolněni na tento úkol.

Technická organizace procesu byla tentokrát v úplném pořádku.

b) Proces proti Vojtaššákovi a spol.

Proces po politické stránce své poslání u široké veřejnosti splnil dobře. Tento politický účinek mohl být ještě výraznější, kdyby se bylo předešlo některým nedostatkům, a to jak organizačním, tak pracovním.

Po organizační stránce jest uvést, že žaloba v důsledku pozdních připomínek politických slovenských činitelů byla v poslední chvíli změněna, takže ke konečné redakci žaloby došlo až poslední den před hlavním líčením. Tento chvat posledních dnů se projevil ve zřejmé únavě prokurátora s. Dr. Feješe při hlavním líčení.

Předseda senátu, který potřeboval se poslední týden soustředit výlučně na podrobné studium spisů a četných obsáhlých dokumentů, stáhl na sebe též organizační a technická procesní opatření. Projevilo se to pak v tom, že předseda neznal rozsáhlý dokumentační materiál do všech podrobností.

K nedostatkům pracovním jest nutno uvést:

Předseda senátu, spoléhaje na svou politickou vyspělost a svou zkušenost v řízení procesů neřídil se zpočátku přesnými direktivami a operativním plánem, které byly na poradách pracovní komise stanoveny pro způsob výslechů a postup v řízení.

Na začátku prvního dne hlavního líčení měl předseda při výslechu Vojtaššáka hlavní slovo, ač měl nechati mluvit obviněného a přidržovati ho pouze k věci přesnými otázkami. Tato nevhodnost vynikla zejména při rozhlasové relaci. Byv v první přestávce na tuto chybu upozorněn, přestřelil v tom směru, že zase ponechal Vojtaššákovi volné pole k výkladům, záměrně odbíhajícím od předmětu výslechu. Teprve odpoledne téhož dne si předseda správně uvědomil nebezpečí v tomto způsobu výslechu a od této chvíle postupoval při výsleších podle stanovených pokynů a řídil výslechy přesně podle administrativních protokolů. Nutno ovšem konstatovat, že výslech Vojtaššákův byl nejobtížnější ze všech výslechů v tomto procesu, obviněný zpočátku soustavně a v podstatných bodech se odchyloval od své administrativní výpovědi a teprve později, byv usvědčován předkládanými dokumenty, počal doznávat spáchanou trestní činnost podle svých původních protokolů.

Předseda činil mnohdy z výpovědí obviněných sám politické závěry, někdy i polemicky zahrocené, přejímaje tak funkce prokurátora.

Celkem lze říci, že předseda po počátečním tápání byl po celý další proces politicky na výši. Svoji pohotovostí nahrazoval nedostatek v bezvadné znalosti obsáhlého materiálu.

Členové senátu zasahovali celkem málo do procesu, obyčejně však vhodně. Jak již dříve uvedeno, jest pro proces takového významu nutno, aby alespoň jeden člen senátu dokonale ovládal procesní materiál, znal podrobně operativní plán a dle něho předkládal předsedovi ve stanovené chvíli důkazní materiál, aby tak ulehčil práci předsedovi. Jest dále nutno, aby zásahy členů senátu do výslechů byly předem pečlivě stanoveny a rozděleny. Při způsobu administrativních protokolů ve formě otázek nebude tato dělba úloh činiti potíží.

Prokurátor zhostil se svého úkolu vzhledem na obtíže vpředu uvedené dobře. Zmíněná již jeho únava způsobila, že v prvních fázích procesu zasahoval do výslechů málo a bez vášně, odpovídající jeho pravdě. Prokurátor dosti dlouho nedovedl naléztí pádný uzávěr na vyhýbavé odpovědi obviněného anebo na jeho mlčení. Teprve ke konci procesu nalezl

správnou formu pranýřovati obviněného, takže tyto závěry vyzněly zejména ve zvukovém záznamu přesvědčivě. Otázky prokurátorovy měly býti mnohdy kratší, údernější a jasněji formulované. Případ obviněného Vojtaššáka, který od svých původních doznání u hlavního líčení velmi často utíkal, jest poučením, že prokurátor musí pohotově reagovat na každou větu obviněného a na místě ho usvědčovati důkazním materiálem.

Způsob předkládání dokladů během výslechu obviněného za účelem okamžitého jeho usvědčení působil velmi přesvědčivě a účinně. Toto okamžité usvědčování zřejmě nakonec přimělo i úskočného Vojtaššáka, aby raději své spáchané zločiny doznal.

Dva prokurátorovi pomocníci splnili svědomitě vše, co jim během procesu bylo uloženo, ale organizačně nebo iniciativně prokurátorovi nijak zvláště nepomáhali.

Výběru svědků bylo třeba věnovati lepší pozornost. Svědek Suroviak, navržený v přípravných akcích SIÚC nebyl pro své mravní kvality, které prokurátor zjistil teprve při jeho výslechu, svědkem vhodným, a bylo krajní nebezpečí, že Vojtaššák se dopustí provokace.

Propagace tisková a rozhlasová se oproti českému procesu po organizační stránce podstatně zlepšila. Zejména velmi dobrou práci a smysl pro kázeň vykazali pracovníci rozhlasové. Komise tisková měla ztíženou roli tím, že pracovala současně pro slovenskou i českou zprávu. Nutno však konstatovat, že práce v tisku v procesu českém měla politicky i novinářsky vyšší úroveň, než práce tiskových pracovníků v procesu slovenském.

Pokud jde o technickou organizaci procesu, nutno ji hodnotiti kladně. Závadou byla nedochvilnost pozvaných návštěvníků, kteří přesto, že byli svázeni do Bratislavy již den před nástupem do jednací síně, dostavovali se roztroušeně a se značným zpožděním, takže z toho důvodu hlavní líčení nikdy nebylo zahájeno včas. Bude napříště nutno velmi důrazně upozorniti vedoucí pozvaných skupin na jejich zodpovědnost za kázeň a dochvilnost. Kvalita stenografů byla podstatně nižší než kvalita stenografů pražských. U některých z nich projevila se i nespolehlivost, spočívající v tom, že ač obesláni, nedostavili se k hlavnímu líčení, takže museli býti narychlo svázeni stenografové jiní. Tlumočnická služba pracovala dobře.

Nevýhodou byla celá rozloha jednací síně, která nedovolila hromadné návštěvy z jednotlivých krajů, nýbrž pouze jejich delegace.

Státní prokuratura a Státní soud použijí všech zkušeností z těchto procesů k instrukcím a výchově svých kádrů. Proto věnovaly ve zprávě pozornost zejména zjištěným nedostatkům, i když jsou si vědomy, že procesy byly při celkovém hodnocení velkým politickým vítězstvím naší strany, našeho pracujícího lidu v boji za socialismus, v boji za mír.

V Praze dne 5. února 1951

Státní prokurátor [Ziegler]

Kaplan, K.: Stát a církev v Československu 1948 – 1953. Brno : Ústav pro soudobé dějiny, Doplněk, 1993, s. 213 – 224; A ÚPN, f. ks ZNB Bratislava, S-ŠtB Bratislava, Fond starých písomností, a. č. S-205, M. Buzalka. Strojopis, 11 s.

1951, 6. február, Bratislava. Správa vedúceho oddelenia propagácie a agitácie Sekretariátu ÚV KSS J. Šefránka adresovaná Sekretariátu ÚV KSS. Návrh na prijatie uznesení o kampani po procese a na represívne opatrenia v súvislosti s procesom.

Kult.[úrno] prop[agačné] oddelenie SÚV KSS

Bratislava 6. februára 1951.

Vec: Zpráva o ohlase procesu
proti Vojtaššákovi a spol.

Sekretariátu ÚV KSS

Predkladám zprávu o ohlase procesu s Vojtaššákom, Buzalkom a Gojdičom a navrhujem, aby Sekretariát ÚV KSS prijal tieto

u s n e s e n i a :

- 1.) Poverujú sa ss. Šefránek, Klokoč⁴⁶² a Bacílek, aby sa postarali o ďalšie rozvíjanie kampane po procese.
- 2.) Poverujú sa ss. Bacílek, Sýkora,⁴⁶³ Lietavec⁴⁶⁴ a Valášek, aby urobili opatrenia proti reakčným živlom, ktoré aktívne vystúpili proti režimu v súvislosti s procesom.

J. Š e f r á n e k v.r.

462 Ondrej Klokoč, slovenský komunistický politik, predseda KNV v Banskej Bystrici (1949 – 1950), vedúci tajomník KV KSS v Banskej Bystrici (1950 – 1951), poverenik informácií a osvety (1951 – 1953), poverenik kultúry (1953 – 1956), šéfredaktor komunistického denníka Pravda (1958 – 1968), predseda SNR (1968 – 1975), člen ÚV KSS (1945 – 1975), člen Predsedníctva ÚV KSS (1968 – 1975), člen ÚV KSČ (1968 – 1975).

463 Ernest Sýkora, slovenský komunistický politik, predseda Zväzu slovenskej mládeže a Slovenského ústredného výboru Československého zväzu mládeže (1945 – 1952), poverenik školstva (1950 – 1954, 1956 – 1958), minister školstva (1953), poslanec Národného zhromaždenia (1948 – 1954), člen ÚV KSČ (1949 – 1954), Predsedníctva ÚV KSS (1950 – 1953).

464 Jozef Lietavec, slovenský komunistický politik, prednosta III. odboru Povereníctva vnútra – otázky všeobecnej bezpečnosti (1945 – 1947), poslanec Národného zhromaždenia (1945 – 1946), predseda KNV v Nitre (1949 – 1951), poverenik vnútra (1951 – 1954), člen ÚV KSS (1942 – 1954), predseda slovenského výboru Čs. Červeného kríža (1954 – 1960), predseda Slovenského výboru Čs. zväzu požiarna ochrany (1960 – 1968).

Proces proti vlastizradným biskupom mal medzi pracujúcim ľudom na Slovensku celkovo dobrý politický ohlas. Medzi robotníckou triedou a veľkou časťou pracujúceho roľníctva účinkoval ako úspešné odhalenie skutočného charakteru reakčnej cirkevnej hierarchie, odhalil celú prehnilosť ľudáctva na čele so samým Hlinkom a najmä osvetlil služby vysokého kléru hitlerovským vrahom i terajším imperialistickým podnecovateľom vojny. Obzvlášť živo reagovali masy robotníkov a čiastočne aj roľníctva na dôkazy o tom, akým vydrídušským spôsobom vykorisťoval Vojtaššák robotníkov na biskupských veľkostatkoch. Treba konštatovať obrovskú zmenu oproti roku 1949, keď sa ešte cirkevnej hierarchii v rámci svojho protištátneho útoku podarilo vyvolať značný odpor proti Katolíckej akcii a v mnohých obciach aj výtržnosti a zrážky. Proces proti Vojtaššákovi a spol. prebehol úplne pokojne a reakcia sa obmedzila zväčša len na štvavú šepkanú propagandu.

Strana usporiadala spolu s masovými organizáciami už za procesu mnoho závodných a dedinských schôdzí, konali sa hovory s ľudom, schôdzky na úradoch, o procese sa hovorilo na školách a pod. Táto akcia bola zväčša úspešná a v agitačnej kampani sa pokračuje. Štátnemu súdu prišlo celkovo 2 432 rezolúcií. Rezolúcie žiadali prísne odsúdenie obvinených a pokiaľ prišli po vynesení rozsudku, vyjadrovali súhlas pracujúcich s rozsudkom.

Ako reagovaly na proces jednotlivé vrstvy obyvateľstva, môžeme shrnúť podľa zprávy z krajov takto:

Robotníctvo na závodoch prejavilo v súvislosti s procesom svoju politickú pevnosť a vyspelosť. Za rezolúcie, žiadajúce prísne odsúdenie biskupov, sa hlasovalo jednomyselne. V závodoch boli živé politické rozhovory. V niektorých závodoch v súvislosti s procesom prijímali aj záväzky. Prípad závodu „Trikota“ vo Vrbovom, okres Piešťany, kde sa polovica osadenstva postavila proti rezolúcii, je výnimkou. Tu hlasovali proti rezolúcii politicky zostalé nábožné ženy.

Pokrok je v tom, že sa aj značná časť malých a stredných roľníkov postavila odmietavo proti súdeným a odsúdeným reprezentantom reakčnej cirkevnej hierarchie ako protiludovým a protisociálnym štátnym činiteľom, ako agentom podpaľovačov vojny. Svedčí o tom mnoho rezolúcií, na ktorých sa usniesli roľníci – členovia JRD, aj samotne hospodáriaci roľníci na dedinských schôdzach. Na mnohých takýchto schôdzach sa súčasne usnášali aj záväzky. Napr. v Drahovciach, okres Piešťany, sa usniesli, že JRD uskutoční adaptáciu maštali pre 160 kusov dobytky. Na mnohých dedinských schôdzach sa usniesli roľníci opraviť cesty, upraviť obec, dokonca aj zriadiť „sad mieru“ pred katolíckym kostolom a pod. Druhú, pravda, veľkú časť malých a stredných roľníkov charakterizuje váhavosť a kolísavosť. Dedinskí boháči a reakcia vôbec, sa prirodzene snažila poštváť týchto roľníkov proti režimu, ale väčšie výsledky málokde dosiahla. Otvorený odpor sa prejavil podľa našich zprávy v obci Mučeníky, okres Šaľa, kde roľníci odmietli podpísať výrobné smluvy. Pokus o akt individuálneho teroru urobili kulaci v obci Rišňovce, okres Hlohovec. Tam niekto streľil do

miestnosti, kde bola práve schôdza proti súdeným biskupom. Ináč kulaci väčšinou verejne nevystupovali, ale robili skrytú podvrtnú činnosť.

Z negatívnych zjavov sa dá uviesť ONV v Senci, kde zo 60 shromaždených zamestnancov hlasovalo len 17 za odoslanie telegramu. Na gymnáziu v Žiline sa postavili 4 členovia profesorského sboru proti rezolúcii. Pri hlasovaní sa tu vyslovila proti rezolúcii aj značná časť žiakov.

Vôbec hovoria zprávy z krajov o tom, že časť inteligencie, ktorá sa ešte nevymanila zpod vplyvu ľudáctva, bola v dňoch procesu zatrpklá a stiesnená.

Obrovský rozdiel oproti roku 1949 je v postoji kňazov. Aktívni vlasteneckí kňazi hovorili na mnohých dedinských schôdzach a ich prejavy účinkovali veľmi dobre, najmä keď poukazovali na to, že špionáž a protištátna činnosť biskupov poškodzovala cirkev a náboženstvo. Významné prejavy, odsudzujúce zločiny biskupov, odzneli aj na diecéznych mierových konferenciách kňazov. Kňazi, ktorí sa ešte nepripojili k hnutiu vlasteneckých kňazov, sa správali trpne a aj reakční kňazi málokde vystúpili aktívne. Iba vo výnimočných prípadoch slúžili po rozsudku omšu (v Tvrdošíne na Orave) alebo odbavovali „modlitby za trpiacich“. Na fary prichádzajú poštou ilegálne letáky, rozširované dosiaľ nepristihnutou klikou, ktoré vyzývajú kňazov, aby ostali verní Bohu, cirkvi a pápežovi. Pozoruhodné je, že mnoho kňazov odovzdalo tieto letáky na Národnú bezpečnosť. O iných letákoch v súvislosti s procesom (okrem individuálne, ručne písaných letákov v Ilave) nemáme zprávy.

Reakčná šepkaná agitácia rozširovala napr., že pred súdom nevyповедajú biskupi, ale nastrčené figúry. Tvrdia, že biskupov súdia židia, v iných prípadoch, že Česi a Maďari. Jedným z obľúbených tvrdení reakcie je, že proces bol len časťou útoku na cirkev, že po tomto procese prídu na rad iní kňazi a že sa bude rovnako nakladať so všetkými duchovnými rím.[sko] kat.[olíckej] cirkvi. V zaostalej Orave sa išlo ďalej a rozchyrovalo sa, že po rozsudku bude tri dni a tri noci tma a pod.

Osobitnú kampaň robila reakcia na východnom Slovensku, najmä v Prešovskom kraji. Využila skutočnosť, že na rozdiel od vypočúvania druhých dvoch biskupov sa Gojdičovo vypočúvanie nevysielalo rozhlasom – čo bola nesporne chyba – a rozširovala v rôznych verziách, že Gojdič dokázal pred súdom svoju nevinu, alebo dokonca, že je mŕtvy a pod. Ba rozširovala aj hotové legendy o Gojdičovi: že vraj má svätožiariu, že mu žiaria rany a od tejto žiary vraj už zomrelo niekoľko členov SNB a pod. Chyba sa napráva tým, že Gojdičovú výpoveď vysielala rozhlas dodatočne, a to najmä košická a prešovská vysielacia.

Poznamenávame ešte, že za procesu bol veľký záujem o rozhlasové relácie, ktoré sa počúvali aj hromadne a s veľkým záujmom sa čítala aj tlač. Zaujímavé je aj to, že kým v procese s Tisom dostal Národný súd okolo 700 anonymných nepriateľských listov, teraz dostal Štátny súd len 25 anonymných listov, a aj z nich 10 prosilo súd iba o mierny trest, čo znamená, že pisatelia boli o vine obžalovaných presvedčení.

Napokon oznamujeme, že kniha „Proces proti vlastizradným biskupom“ už vyšla a chystáme aj populárnu brožúru. Tlač a rozhlas sme inštruovali o vedení kampane. Agitačnú kampaň organizujú strana, všetky organizácie, sdružené v Národnom fronte, i štátna osvetová správa.

Zprávy z Krajských sekretariátov KSS.

Kraj Bratislava.⁴⁶⁵

Predkladám zprávu o priebehu agitačnej akcie v súvislosti s procesom proti biskupom Vojtaššák a spol.

Proces s tromi katolíckymi biskupmi bol významný politický akt v boji proti vlastizradnej vysokej cirkevnej hierarchii.

Dalo sa očakávať, že tak zahraničná, ako aj domáca reakcia bude chcieť všestranne využiť toto spravodlivé zúčtovanie s tromi biskupmi – agentami západu, k vyvolaniu nespokojnosti v radoch katolíckych veriacich.

Dalo sa očakávať, že reakcia bude chcieť, pomocou nepriateľského rozhlasu a šuškanej propagandy prekrucovať pravdu a nahovárať našim katolíckym veriacim občanom, že tento proces je zameraný proti cirkvi a proti náboženstvu. Preto strana aj teraz, ako vždy sa obrátila na pracujúcich a v rámci agitačnej kampane vysvetlila skutočné a pravdivé pozadie tohoto procesu.

Celá agitačná kampaň usmerňovaná stranou bola prevedená za úzkej spolupráce s masovými organizáciami, za spolupráce príslušníkov iných strán a bezpartajných, v rámci Národného frontu.

Dňa 10. 1. t. r. prejednali predsedníctva OV smernice a pokyny dané predsedníctvami KV. Opatrenia môžeme rozdeliť na dve hlavné časti:

- 1) Zabezpečiť vhodný výber účastníkov procesu,
- 2) Organizovať verejné, celozávodné a členské schôdze masových organizácií, v okresných sídlach a na dedinách.

Pri výbere účastníkov procesu sme mali na zreteli:

- a) aby na procese boli zastúpené všetky vrstvy pracujúcich, členovia strany a bezpartajní.
- b) aby účastníci boli vybraní z radov príslušníkov r.[ímsko]-kat.[olíckej] cirkvi.
- c) aby účastníci boli vybraní z ľudí, schopných po skončení procesu vystúpiť na verejnosť a oboznámiť verejnosť s tým, čomu boli svedkami na procese.

Pri organizovaní verejných a celozávodných schôdzí sme mali na zreteli:

- a) aby boli organizované v spolupráci s masovými organizáciami a cestou týchto,
- b) aby na verejných schôdzkach vystupovali čo najviac príslušníci iných strán a bezpartajní,
- c) aby zo schôdzok boli odoslané telegramy a usnesenia so záväzkami, v ktorých pracujúci odsudzujú zradnú činnosť vysokej hierarchie a žiadajú prísne ale spravodlivé potrestanie vinníkov. V usneseniach sa pracujúci zaväzujú zlepšiť prácu, zvyšovať výkony, aby takto ešte viac upevnili základy nášho ľudovodemokratického štátu, ktoré vysoká cirkevná hierarchia chcela podkopať.

465 Vedúcim tajomníkom KV KSS v Bratislave bol Augustín Michalička.

Priebeh celej akcie v našom kraji môžeme označiť za dobrý. Podarilo sa nám vo všetkých okresoch zabezpečiť spoluprácu funkcionárov masových organizácií, ba v mnohých obciach, ako aj okresných sídlach vystúpili na verejných schôdzkach pokrokoví rím.[sko]-kat.[olícky] duchovní.

Ďalej vystúpili ako rečníci zástupcovia iných strán a masových organizácií. V prevažnej väčšine závodov a úradov, ako aj z mnohých dedín boli poslané telegramy a usnesenia, ktoré obsahovali často konkrétne záväzky k zlepšeniu práce v závode, alebo o kolektívnom prevedení verejných prác v obci.

Celkové výsledky procesu a našej agitácie môžeme charakterizovať slovami našich súdruhov z niektorých okresov [...].

Kraj Nitra – s. Vaško.

Hlásime Vám, že kraj Nitra k procesu s cirkevnými hodnosťami Vojtaššák a spol. sme v krajevom merítku organizovali schôdzky, kde sa vysvetľovali príčiny procesu, prečo sú súdení atď., pri čom sa živo diskutovalo o mnohých otázkach, ktoré boli v každom prípade vysvetlené okresnými inštruktormi. Široká verejnosť bola informovaná i miestnym rozhlasom, kde je v obciach a mestách. Zo závodov boli odosielané rezolúcie za prísne potrestanie zločincov Vojtaššák a spol.

Vyskytly sa tieto neprírodnosti:

V okrese Hlohovec v obci Rišňovce niekto strieľal do miestnosti, kde bola schôdza, nik nebol ranený, SNB zakročilo hneď, zaistilo 5 ľudí, u ktorých našli strelné zbrane a šetrenie pokračuje. V okrese Šaľa v obci Mučeníky práve prebiehalo podpisovanie výrobných smlúv, kde občania odmietali podpisovať, ako protest nesúhlasu s procesom. Je to obec reakčná, kde sú „školskí bratia“ rehoľa kňazov. V okrese Levice, v obci Tekovské Trstňany hlúček ľudí niesol kríž do školy, takže riaditeľ musel zavrieť školu, aby sa tam nedostali. Potom sa akcie zdali bez výtržností. V ostatných okresoch bol klud a mnohí občania to prijali so súhlasom, že je to spravodlivé. Odsudzovali cirkevnú hierarchiu ako zločincov.

Kraj Žilina – s. Čaplovič.

Výber zástupcov robotníctva a JRD zo Žilinského kraja prevedený bol zástupcami SKV KSS (POP a roľ.[níci] odd.[elenie]) a sekretariátom OV KSS, a to v dňoch 6. až 7. 1. 1951. Výber bol šťastnejší, ako pri minulých prípadoch.

Zástupci ŽK zúčastnili sa na súdnom rokovaní dňa 10. 1. 1951 a to počtom 45 po prvom dni súdneho rokovania vrátili sa naspäť a dňa 11. 1. 1951 previedol s. Čaplovič inštruktáž vytyčiac hlavné body, na ktoré sa majú v referátoch zamerať. Po inštruktáži bola veľmi hodnotná diskusia, z ktorej zábery uverejnené sú v 10 čísle „Cieľa“ a výňatky aj v ostatnej tlači. Tu súčasne bol urobený plán verejných prejavov, účastníkov procesu, ktoré sa mali konať dňa 12. 1. 1951 v niektorých závodoch. Dostali sme podrobnú zprávu, z iných len rezolúcie, alebo telegramy. Verejné prejavy konané boli nielen v závodoch, ale aj v obciach a v školách. Z 35 závodov a škôl dostali sme odpisy rezolúcií na vedomie. Školský referát KNV dostal 76 dopisov, telegramov a rezolúcií, no všetky okresy doteraz nehlásili

výsledok. V celku možno konštatovať, že akcia rezolúcií a telegramov pri tomto procese bola početne mohutnejšia ako pri predošlých prípadoch, ba že mnohé závody ani nečakali na výzvu a samy z vlastnej iniciatívy posielali telegramy a rezolúcie. Veľká časť týchto telegramov a rezolúcií nám vôbec nedošla, ale priamo Štátnemu súdu. Zo závodov, pokiaľ sme dostali zprávu nedošlo nikde k nejakým znakom nespokojnosti, naopak, volalo sa po treste smrti. Na poslucháčov pôsobily hlavne nesociálne ustanovenia na biskupskom veľkostatku, neludský postoj k židovskému dieťaťu, urážlivý výrok o Trati mládeže, zbabelé zapieranie zločinov a pod. Veľká väčšina ľudí pokladá trest za spravodlivý, ba mierny a ďalší osud im je ľahostajný. Na školách prevedená bola tiež akcia odosielania rezolúcií. Na väčšine škôl riaditeľ zavolať si funkcionárov škol.[ských] organizácií a v dohode s nimi a členmi učiteľskými sbormi zostavil rezolúciu a poslal Štátnemu súdu. Na štát.[nom] chlapč.[enskom] gymnáziu v Žiline, riad.[iteľ] Pravdík previedol za pomoci sväzákov širokú presvedčovaciu kampaň a dal potom verejne o odoslaní hlasovať. Proti sa postavili 4 členovia učiteľského sboru a asi viac ako jedna tretina žiakov. Žiaci – keďže akcia prebiehala niekoľko dní, a tak mohli si od svojich reakčných poradcov vyžiadať mienku o radu – argumentovali takto:

- 1) Biskupi majetky svoje nevyužívali na svoj prospech, ale pre cirkev, charitu a pod.
- 2) Veriaci katolíci nemôže sa postaviť proti svojmu biskupovi, alebo je jeho predstaveným.
- 3) Biskupi nie sú zodpovední za svoje protištátne činy, lebo robili na príkaz Vatikánu a pápeža, svojho najvyššieho predstaveného, ktorého musia poslúchať.
- 4) Súhlas s akciami fašistického štátu bol vraj vynútený fašistickou diktatúrou a oni vraj nemohli proti nej nič robiť.
- 5) Argumentovalo sa aj náboženskou neslobodou, zákazom katolíckej tlače, ako aj tým, že ide o starcov, chorých ľudí a pod.
- 6) Odosielanie telegramov je vraj zbytočné, súd vraj rozhodne v medziach zákona a nie vraj pod vplyvom telegramov. Na uvedené argumenty odpovedalo sa vhodnými protiargumentami a tak skoro 500 žiakov sa osvedčilo za prísne potrestanie a odoslanie telegramu. Akcia táto na žilinskom gymnáziu ukázala nám slabiny našej výchovy a súčasne aj to, ako takéto akcie riadiť a ich pripravovať a využívať pre triedenie duchov a rozpoznávanie našich nepriateľov.

Podľa zprávy bezpečnostných orgánov, získaných od s. Davida v rajeckom okrese v obci Veľká Čierna, došlo k výtržnosti. Keď okresná referentka žien na verejnom prejave spomenula proces s biskupmi, začaly ženy prikyvovať, že biskupi boli hypnotizovaní, že im dali injekcie a referentku nazvaly zlým duchom. Údajne daly na druhý deň vysvätiť miestnosť MNV, kde sa konalo verejné schromaždenie. V obci Kónské a Ďurčina, v okrese Rajec, zišlo sa pomerne málo ľudí na verejný prejav a referentke kládli otázky, či poznala biskupov, či to boli skutočne oni. Uznali však ich viny.

V okrese Dubnica zjavili sa nápisy: Preč s komunistami, Smrť komunistom, Protestujte proti odsúdeniu biskupov.

V Považ.[skej] Bystrici v obci Jesenica odopreli podpísať smluvy, odvolávajúc sa na odsúdenie biskupov.

Kraj Banská Bystrica – s. Kliment.

Súdny proces s vysokými cirkevnými hodnosťarmi Vojtaššákom, Buzalkom a Gojdičom vyvolal i v našom kraji rozhorčenie širokých vrstiev pracujúcich nad ich zradcovskou politikou. Rezolúcie, podávané zo závodov a z dedín sú jasným dôkazom, že ľud nášho kraja sa vo väčšine stotožňuje s najprísnejším odsúdením podvratníkov nášho ľudovodemokratického zriadenia, ktorí pod kňazským rúchom chceli náš ľud uvrhnúť do novej vojny. Priebeh procesu bol napnute sledovaný. Pri rádioprijímačoch saskupovali sa ľudia, ktorí pozorne sledovali priebeh procesu. Takisto bolo to i pri čítaní dennej tlače, ktorá prinášala podrobný priebeh celého procesu. Štátnemu súdu boli posielané telegramy i zo škôl, ako napr. zo strednej školy chlapčenskej a dievčenskej vo Zvolene a strednej školy zo Zvolen.[skej] Slatiny, kde žiaci vyjadrili svoje rozhorčenie nad potupou zradcovských biskupov.

Všetci pracujúci odsúdili vysokých cirkevných hodnosťarov. Rekačné živly však šírili šuškanou propagandou, že do rozhlasu nehovoria Vojtaššák atď., ale že sú to len nastrčené figúry. Vo vlakoch viedla sa živá diskusia, kde najmä robotníctvo rozhorčene odsudzovalo počínanie Vatikánu a jeho prisluhovačov. Evanjelici poukazujú na to, že ich predstavení sa nedopúšťajú protištátnych spiknutí a špionážnej rozvratnej činnosti. Celkove proces mohol otvoriť oči ešte mnohých, ešte váhajúcim a vyviedol ich zo zaslepenosti a osídíel, do ktorých ich vrhla náboženská politika. V závode Huta, okr.[ese] Ban.[ská] Štiavnica, kde sú zamestnaní Buzalkovi príbuzní, a Zápalkárni Iskra v Ban.[skej] Bystrici vedúci funkcionári nepredložili rezolúciu osadenstvu na schválenie z obavy, že by nebola prijatá.

Kraj Košice – s. Priesol.⁴⁶⁶

Prípravám priebehu procesu s Vojtaššákom, Buzalkom a Gojdičom sme venovali mimo-riadnu politickú pozornosť a boli urobené tieto opatrenia:

Dňa 5. januára 1951 boli zvolaní na krajský sekretariát všetci vedúci tajomníci OV KSS, kde boli oboznámení s obsahom jednanja do 10. 1. 1951. Súdruhovia dostali inštrukcie, aby si dopredu naplánovali kampaň schôdzí a prejavov v rámci mierovej kampane, príprav I. Čsl. sjazdu obrancov mieru. 10. 1. 1951 bolo zvolané predsedníctvo KV KSS, rozšírené o zástupcov masových organizácií, NF a referentov KNV, ako aj o 14 mimoriadnych inštruktorov pre okresy, kde vedúci tajomník KV KSS s. Priesol predniesol referát o zahájení procesu a kde boli pokyny vydané pre vedúcich tajomníkov OV KSS a prevedené opatrenia, schválené predsedníctvom KV KSS. 10. –11. 1. 1951 taktiež zasadaly predsedníctva OV KSS, rozšírené o zástupcov masových organizácií NF v okresoch. Referovali vedúci tajomníci OV KSS. 11. 1. 1951 odišli osobne inštruktori do všetkých okresov, aby sledovali priebeh celej kampane a podávali zprávy kraju. V okresoch taktiež boli vytvorené sbory inštruktorov pre závody a dediny. Už od 10. 1. 1951 večer bola obžalobná reč vysielaná závodnými, miestnymi a mestskými rozhlasmi a konaly sa už 10. 1. 1951 večer a ďalej

466 Správa z krajského sekretariátu KSS v Košiciach je identická so správou tajomníka KV KSS v Košiciach L. Priesola generálnemu tajomníkovi KSČ R. Slánskému z 23. 1. 1951. Porovnaj s dokumentom č. 74.

verejné shromaždenia, kde referenti masových organizácií informovali obyvateľstvo o priebehu procesu. Na schôdzkach sa prijímali telegramy a rezolúcie Štátnemu súdu odosielať. Chybou kampane bolo, že nebola spájaná dostatočne s májovými záväzkami. Na túto okolnosť už 11. 1. 1951 sme upozornili okresy. Taktiež na školách, hlavne učiteľské sbory mali schôdzky, kde boli informovaní učitelia, profesori a žiaci vyšších stupňov o priebehu procesu. V druhý deň procesu bolo odoslané 154 telegramov okrem listov a rezolúcií, ktoré boli prijaté na schôdzkach ľudovej správy masových organizácií NF a osadenstvami závodov v Košickom kraji. Proces už bol v prvých dňoch sledovaný s obrovským záujmom medzi všetkými vrstvami obyvateľstva a bol masovo počúvaný u rádioprijímačov. Zvlášť s veľkou pozornosťou bol sledovaný proces v levočskom, popradskom, kežmarskom, spišskonovomestskom a tatranskom okrese. Reakcia bola zatlačená úplne do kúta a nezmohla sa ani len na šepkanú propagandu. 12. 1. 1951 z Košického kraja bolo odoslaných 171 telegramov, mimo listov a rezolúcií, dňa 13. 1. 1951 bolo odoslaných 147 telegramov, 15. 1. 1951 146 telegramov, 16. januára 15 telegramov, 17. 1. 1951 dochádzaly ešte ďalšie telegramy so súhlasom rozsudku v počte 17. Vcelku sme odoslali z Košického kraja 748 telegramov. V revúckom okrese na schôdzkach sa ozývali hlasy, že zločinnosti proti ľudstvu, proti pracujúcim, proti ženám, matkám a deťom sa dopúšťajú ako vidieť na tomto príklade, práve tí, ktorí majú vychovávať ľud v duchu kresťanského prikázania „nezabiješ“ a preto si zaslúžia čo najprísnejšieho trestu. Všeobecne možno povedať, že proces nám pomohol odhaliť pravú tvár vyššej cirkevnej hierarchie a že nám bude napomáhať v našej ďalšej práci pri odtrhovaní nášho obyvateľstva a nás veriacich zpod vplyvu reakčných duchovných. Len čo sme pozorovali, že i veriaci rím.[sko] kat.[olícki] sa divili, že ako je to možné, že ten najväčší vinník a lotor Vojtaššák dostal najmenej, len 24 rokov.

Kraj Prešov – s. Danko.

Proces s biskupmi pred Štátnym súdom v Bratislave v našom kraji doposiaľ nevyvolal žiadny nepriaznivý ohlas. O procese sa obyvateľstvo dozvedelo až z večerného rozhlasového vysielať dňa 10. 1. 1951.

Priebeh procesu v samotnom Prešove bol vysielať denne vo večerných hodinách cez mestský rozhlas.

Dňa 10. t.m. 1951 vo všetkých okresoch zasadaly všetky složky okr. AV SNF, ktoré a zaoberali otázkou procesu a zanesenia tohoto medzi široké masy obyvateľstva prostredníctvom jednotlivých složiek. Tohto istého dňa večer boli po inštruktáži vyslaní na všetky dediny a závody, kde mali prednášky o procese s cirkevnou hierarchiou.

Po prednáškach o procese rozvírily sa debaty, ktorých sa zúčastnili mnohí pracujúci, ktorí s rozhorčením odsudzovali špinavú prácu biskupov a ich vojnovú politiku a na znak oddanosti robotníckej triede prijali mnohí pracujúci i záväzky, ako napr. v okrese Svidník traktoristi a ostatní pracujúci na ŠSS dali si za záväzok, že odpracujú 442 hodín do 30. 3. 1951 a že skončia opravu strojov a vyškolia nových traktoristov.

Podobne v prešovskom okrese členovia JRD a robotníci v závodoch zaviazali sa, že zvýšia produktivitu práce. Z prešovského okresu bolo odoslaných 47 rezolúcií.

V bardejovskom okrese zamestnanci ŠSS sa zaviazali, že zvýšia svoj výkon o 200 % a v zimnom období opravia stroje na 100 % a plán, ktorý majú vytýčený na zimné obdobie, splnia na 150 %.

V Drevoindustrii v Prešove robotníci zaviazali sa odpracovať jednu a pol hodiny a zvýšiť produktivitu práce. Z okresu Vranov odoslali 21 rezolúcií.

Z michalovského okresu boli zaslané rezolúcie skoro z každej obce a z každého závodu. V tomto okrese akcia prebiehala veľmi dobre až na obec Krášok, kde sa vyskytly menšie nedorozumenia a to, že prečo je súdený biskup Gojdič.

V sninskom okrese akcia dopadla uspokojivo, až na Kovožavod, kde schôdzka bola slabo pripravená, čoho dôkazom je i to, že zo 400 zamestnancov za odoslanie rezolúcie hlasovalo iba 40 robotníkov, z čoho tiež vysvitá celý tento proces robotníkov nebol dostatočne objasnený.

Takéto, no celkom zriedkavé prípady vyskytly sa i v iných okresoch a to zvlášť tam, kde je ešte zakorenená reakcia, no nevyskytli sa žiadne výtržnosti.

Odoslané množstvo rezolúcií z nášho kraja je svedectvom, že pracujúci stále sú za prísne potrestanie neprajníkov nášho ľudovodemokratického zriadenia, za prísne potrestanie podpaľačov novej vojny.

Vyskytly sa i prípady, že robotníci sa neuspokojujú s nízkymi trestami, ktoré dostali títo zradcovia.

V tunajšom kraji po procese a po vynesení rozsudku nad biskupmi je medzi ľuďom dobrá nálada. Nevyskytly sa žiadne zvláštnosti, až na Kovo Snina pri odosielaní rezolúcie, v ktorej sa žiadalo o prísne potrestanie súdených. Za odoslanie hlasovalo 40 pracovníkov. Toto sa stalo pre slabú politickú prípravu v závode, ako i celkove slabú politickú prácu v závode vôbec. Ľud nášho kraja po vypočutí rozhlasového vyčutia procesu odsudzoval počínanie týchto troch biskupov, zvlášť Gojdiča.

Že nálada u ľudí nie je najhoršia svedčia o tom i dosť časté výroky, že trest, ktorý dostali, bol nízky.

Zprávy z Krajských veliteľstiev ŠTB.

Kraj Bratislava – pplk. Ilčík.

V súvislosti s procesom tunajšie Krajské veliteľstvo prišlo k bezpečnostným opatreniam, ktoré boli zariadené až do ukončenia procesu.

Počas priebehu boli získané nasledovné poznatky:

Dňa 11. januára 1951⁴⁶⁷ verejnosť až do večerných hodín nebola informovaná o tom, že v tento deň začal prebiehať proces s cirkevnou hierarchiou a to konkrétne s biskupmi Vojtaššákom, Buzalkom a Gojdičom. Zároveň na základe toho v tento deň neboli získané žiadne pozoruhodnejšie poznatky.

467 Správne má byť 10. januára 1951.

Dňa 12. januára 1951 boli získané poznatky, že v závodoch v Bratislavskom kraji sa poriadajú schôdze, na ktorých robotníci žiadajú spravodlivé potrestanie Vojtaššáka a spol. Z uvedených schôdzok boli posielané rezolúcie, ktoré robotníctvo prijímalo jednodhlasne. Boli získané poznatky, že robotníci veľmi živo reagovali na jednotlivé časti procesu a to napr., keď bola pretriasaná otázka vo veci poľnohospodárskeho robotníka, zamestnaného u Vojtaššáka, ktorému tento vyplácal mesačne 200.– Kčs, zatiaľ čo on sám mal miliónové príjmy. V niektorých okresných mestách boli úryvky procesu vysielané miestnym rozhlasom.

Obyvateľstvo vo veľkej väčšine odsudzovalo špionážnu a politickú činnosť biskupov. Boli získané zprávy, že na deň 13. a 14. 1. 1951 pripravujú sa v obciach všetkých okresov verejné schôdze v súvislosti s procesom. Na týchto schôdzach mali byť objasnené zločiny, ktorých sa dopúšťa cirkevná hierarchia na robotníckej triede.

V ten samý deň z reakčných kruhov boli získané poznatky, konkrétne v preškolovacom kláštore v Pezinku, kde sú sústredení gr.[écko]-kat.[olícki] farári, že títo sa vyslovili o Buzal-kovi a Vojtaššákovi, že ich činnosť nepoznajú. O Gojdičovi sa vyslovili, že tento neposielal žiadne obežníky protištátneho obsahu po farách.

Priamo z radov ľudáckych a býv.[alých] členov DS boli získané poznatky, že tieto osoby označujú proces za vyloženú propagandu, ktorá má slúžiť jednak na zastrašovanie tých, ktorí sa ešte odvážia postaviť proti komunizmu a jednak je to taktický ťah, ktorým chcú presvedčiť nemysliacich priemerných ľudí o tom, že je to všetko pravda. Bolo taktiež poukazované v týchto kruhoch, že Vojtaššáka a spol. súdi Čech a Maďar, ktorí všetko slovenské nenávidia.

Dňa 12. januára 1951 biskup L a z í k sa o procese vyjadril, že v niektorých prípadoch mu bolo veľmi trápne, že si sudcovia veľmi grobiansky počínali pred súdom a veľa razy nedali obvineným na otázky ani odpovedať, alebo obvinených pri výpovedi prerušili. Ďalej hovorili, že pokiaľ sa týka bodu obžaloby, ktorý pojednáva o činnosti obvinených v roku 1920 a o činnosti HSLS, že v tom čase bola katolícka cirkev veľmi prenasledovaná a bitá a vtedy jediná HSLS podporovala a zastávala katolícku cirkev, takže bolo nutné byť členom tejto strany, pre každého cirkevného činiteľa.

Dňa 13. januára 1951 poriadaly sa i naďalej schôdze v Bratislavskom kraji po závodoch, odkiaľ boli posielané rezolúcie Štátnemu súdu v Bratislave. Celková situácia z radov robotníctva bola veľmi dobrá.

Čo sa týka dedín, najmä malých a stredných roľníkov, nedal sa presne definovať ich postoj k procesu, avšak bolo vidieť, že mnoho malých a stredných roľníkov plne súhlasilo s procesom a bolo za potrestanie biskupov. Druhá časť bola váhavá a nedal sa presne ustáliť ich postoj k procesu. Obyčajne takéto osoby nezaujaly stanovisko, resp. sa nevyjadrili.

Dňa 13. januára 1951 konaly sa na niektorých úradoch v Bratislave schôdze, na ktorých sa rokovalo o procese. Na týchto schôdzach boli spísané taktiež rezolúcie a poslané Štátnemu súdu.

Inakšia situácia sa javila u inteligencie, ktorá do februárových udalostí bola činná v buržoáznych stranách. Na 80 % takýchto osôb stávalo sa proti procesu. Sú to obyčajne osoby, ktoré účinkovali do februárových udalostí vo verejnom živote ako exponenti buržoáznych strán a taktiež osoby, ktorým buržoázny režim vyhovoval.

Medzi drobným duchovenstvom bolo badať, že väčšina tohoto mimo vlasteneckých kňazov, sa separuje a k procesu sa nevyjadruje. Poriadali i naďalej bohoslužby a bolo badať, že od započatia procesu v niektorých kostoloch v samotnej Bratislave, nekonal tak, ako predtým, čo znamenalo, že farári obmedzili pobožnosti v niektorých kostoloch len na krátku dobu.

Dňa 13. 1. 1951 biskup Lazík k procesu sa vyjadril, že Buzalka pred súdom rozpráva tak, ako by to bolo už natočené. O osobe Vojtaššáka sa vyjadril, že svedkovia tomuto nasolili. Taktiež sa vyjadril, že medzi rezolúciami, ktoré boli zaslané Štátnemu súdu v Bratislave, je jedna z prvých rezolúcia z biskupského úradu v Trnave. Hovoril, že s touto rezolúciou aj on súhlasil, avšak nemusela byť jedna z prvých.

Dňa 14. 1. 1951 boli získané poznatky, že v Bratislavskom kraji poriadajú sa po obciach prostredníctvom politických inštruktorov hovory s ľudom, ako aj podpisové akcie za potrestanie Vojtaššáka a spol. Bolo zistené, že v Piešťanoch táto akcia narazila na určitý odpor, najmä na hospodárskej a obchodnej škole, kde študentstvo sa zorganizovalo a túto rezolúciu až na malé percento evanjelikov nepodpísalo.

Podobný prípad toho samého dňa stal sa v obci Vrbové, okr. Piešťany, kde v podniku „Trikota“ bola poriadaná schôdza, na ktorej bolo prítomných asi 400 osôb. Z uvedeného počtu hlasovalo za rezolúciu len asi 50 osôb. Skutkový stav v závode „Trikota“ bol taký, a preto sa to nepodarilo, nakoľko v závode „Trikota“ sú zamestnané poväčšine ženy, ktoré sú bigotne nábožensky založené.

Dňa 15. 1. 1951 boli získané poznatky z radov malých a stredných roľníkov, že z týchto, najmä členovia strany stavajú sa za plné potrestanie Vojtaššáka a spol., avšak nájdu sa aj takí, ktorí sa vyjadrujú proti. Konkrétny prípad sa stal na ŠM v Borovciach, kde pri rozhovore účastníci schôdze, až na niekoľkých, odmietli podpísať rezolúciu. Toho samého dňa boli získané zprávy v súvislosti s „hovormi s ľudom“, že tieto boli málo navštevované, najmä v obvode Trnava a v niektorých obciach, pre nízku účasť sa vôbec neuskutočnili.

Dňa 16. januára 1951 boli získané poznatky a dalo sa konštatovať, že situácia v Bratislavskom kraji je kludná. Medzi dedinskou reakciou bola rozšírená zpráva, že biskupi, ktorí boli pred súdom súdení, sú odpravení a teraz pred súdom sú celkom iné osoby.

V ten samý deň bola získaná zpráva o Dr. Kolečanskom, na biskupskom úrade v Trnave, že menovaný sa vyjadril, že až do procesu ani si neuvedomil svoju vinu a necítil sa byť vôbec vinným. Teraz vraj vidí, že robil veľkú chybu, že na biskupské úrady v Trnave dochádzaly pastierske listy a tieto rozdeľoval kňazom. Hovoril, že veľmi toho ľutuje, že sa biskupi dopustili takých zločinov a že to oni snáď ani nemysleli ako to zle dopadlo. Povedal, že toto bude výstraha pre tých biskupov, ktorí zostali na slobode.

V súvislosti bezpečnostných opatrení boli získané poznatky, že sú rozposielané po všetkých rím.[sko] kat.[olíckych] farách na Slovensku ilegálne letáky poštou, v ktorých sú vyzývaní rím.[sko] kat.[olíckí] farári, aby v tejto dobe neopúšťali vieru a nepodpisovali žiadne smluvy. Na základe toho bolo zavedené pátranie, pri ktorej príležitosti bolo v Trenčianskych Tepliciach zabavených 205 kusov takýchto ilegálnych tlačív. Taktiež bolo zistené,

že podobné letáky boli odposielané z viacerých miest, a to aj z Bratislavy. Väčšina farárov, ktorí tieto letáky dostali, odovzdali ich staniciam SNB.

Páchatela doposiaľ sa nepodarilo zistiť.

Čo sa týka vynesenia rozsudku, tento vo verejnosti bol prijatý až na rady reakčných kruhov.

Kraj Nitra – ppor. Dvorský.

Poznatzky z kruhov robotníkov:

Robotníctvo si prialo, aby slovenskí súdení biskupovia boli prísne potrestaní. Chápali z reálcií, ktoré boli vysielané rozhlasom, ako biskupovia vykorisťovali pracujúci ľud a bezohľadne sa spojili s nepriateľmi našej vlasti, aby si udržali svoje hospodárske a politické pozície. Podľa zistenia asi 70% robotníkov súhlasilo z rozsudkom a vôbec so súdením biskupov.

Drobní a strední roľníci:

Prevažne strední a malí roľníci videli v procese so slovenskými biskupmi obmedzenie cirkvi. Hovorili medzi sebou, že prečo sú len súdení rím.[sko]-kat.[olícki] biskupovia a operujú s tým, že to robia izraeli, aby mohli kat.[olícku] cirkev potužiť a zničiť. Občania nášho kraja sú fanaticky založení. Pracovná morálka na dedinách tým neutrpeľa a neboly zaznamenané ani väčšie poruchové zjavy.

Dedinskí boháči sa neprejavili, sú uzavretí.

Inteligencia sa navonok neprejavila. Dusila nenávisť prebiehajúceho procesu.

Drobné duchovenstvo za procesu sa chovalo kludne až na jeden prípad, kedy kňaz dal veriacim modliť 3 otčenáše a 3 zdravase za odsúdených biskupov.

Vyšší cirkevní hodnostári v našom kraji v rozhovoroch odsudzovali trestnú činnosť všetkých súdených biskupov. Zdôrazňovali, že títo svojim počínaním len uškodili cirkvi a cirkevným hodnostárom. Sám biskup nitriansky Nécsey odsúdil ich činnosť a zvlášte Vojtaššáka a Buzalku.

Kraj Žilina – špkt. Kubík.

V súvislosti s procesom proti cirkevným hodnostárom Vojtaššák a spol. nedošlo v tu najšom kraji k vážnym poruchovým zjavom.

Väčšina obyvateľstva celý priebeh so zvedavosťou sledovala a činnosť vysokej cirkevnej hierarchie, ktorá ukázala sa, ako činnosť proti pracujúcim a proti pokroku, právom odsudzovala. O tejto skutočnosti svedčia mnohé rezolúcie robotníkov v závodoch, v ktorých žiadali robotníci prísne odsúdenie feudálnych šľachticov Vojtaššáka, Gojdiča a Buzalku. Taktiež roľníci v JRD zasielali Štátnemu súdu rezolúcie a žiadosti o prísne a spravodlivé potrestanie predstaviteľov vysokej cirkevnej hierarchie na Slovensku.

Ba vyskytly sa i prípady, kde drobní roľníci jednotlivé, ktorí nie sú v JRD, písali Štátnemu súdu listy, v ktorých žiadali, aby boli títo nepriatelia ľudu prísne potrestaní.

Tieto prejavy pracujúcich svedčia o ich uvedomení a politickom raste. Prejavila sa tu však i nedostatočná politická práca v niektorých okresoch Oravy a Kysúc, kde byly i obce, v ktorých ľudia o procese v jeho priebehu nevedeli, takže ho nesledovali.

Niektorí sfanatizovaní katolíci, ktorí sledovali proces, nemohli sa s touto vecou vyrovnáť a vyslovovali sa asi v tom, že nie je možné, že v rozhlase uvádzaný priebeh procesu je pravdivý, resp., že týchto t.j. vysokú cirkevnú hierarchiu niekto núti hovoriť.

V okrese Námestovo bola rozšírená poplašná zpráva, zvlášť medzi starými ženami, že po rozsudku bude tri dni a tri noci tma a nebude svietiť slnko. Zpráva však nijako nenarušila riadny chod práce a život v týchto obciach.

V Tvrdošíne farár Jozef Mikuška, po vynesení rozsudku slúžil za odsúdených biskupov omšu.

V žilinskom gymnáziu len 40% žiakov schvaľovalo odsúdenie biskupov.

V súvislosti s procesom boli zachytené tri letáky, ktoré vo forme listu boli adresované Farskému úradu v Bytči, Predmieri a v Rajci. V obsahu letákov, ktoré sú cyklostylované na pol hárku kancelárskeho papiera, vyzýva sa farár, aby vydržal v týchto ťažkých časoch. Bolo by vraj slabosťou rozumového kňazského rozhladu, keby si niekto zvolil elekciu namiesto služby Bohu. Ďalej vyzýva sa v letáku duchovenstvo k jednote, akej doteraz medzi duchovenstvom nebolo. V letáku sa poznamenáva, že duchovným sa dostalo vyznamenania – pomenovania sors electijonis a toto vyznamenanie zachovajme si i teraz. Týmto končí obsah letáku.

Dňa 13. januára 1951 bol nájdený leták na bráne závodnej kuchyne v ilavskej trestnici, v ktorom neznámy páchatel píše, že komunisti nám súdia biskupov, preto bojujte a rozširujete letáky. Podpis „Biela légia“.

Dňa 15. januára 1951 bol vyvesený na telegrafnom stípe taktiež jeden leták toho samého obsahu. Leták bol zavčas spozorovaný a odstránený, takže nezbudil žiadnu pozornosť obyvateľstva. Predsedovi komunistickej strany v Ilave bol zaslaný výhražný dopis, ktorý bol písaný tým istým paličkovým písmom a na tom istom papieri ako boli nájdené letáky.

František Kospér, rím.[sko] kat.[olícky] farár v Pruskom pri vyučovaní náboženstva v národnej škole v Pruskom medzi iným zmienil sa o procese a o našich súdoch pri čom nepriamo odsudzoval naše súdnictvo pred deťmi tým, že „nám súdia takých ľudí, ako je biskup Vojtaššák a iní“. Toto robil veľmi rafinovane tým, že medzi rečou spýtal sa žiakov, čo to je ľudový súd, a keď mu toto bolo zodpovedané, že to je súd z ľudu, ktorý súdi ľudí, ktorí nemajú radi túto republiku a ktorí sú proti pracujúcim, hovoril ďalej o náboženstve, čím to zahovoril. Za chvíľu však dal otázku, či vie niekto, kto je to Vojtaššák, hovoril, že takýchto ľudí nám dnes súdia.

Ostatní duchovní sa priamo neprejavili, avšak o ich podobenstvách v nedelňajších kázňach niesly sa v duchu upevňovania jednoty, oddanosti cirkvi a pápežovi. Podotýkam, že takáto kázeň bola i v nedelňajšom programe československého rozhlasu z Bratislavy, kde v podobenstvách vyzýva nepriamo duchovných veriacich k oddanosti cirkvi, k jej služobníkom a k Bohu. Myslím, že by toto malo byť lepšie kontrolované.

Celkove u reakčnej inteligencie a drobných duchovných bolo vidno zastrašenosť, takže títo nevyvíjali navonok väčšiu aktivitu.

Kraj Banská Bystrica – škpt. Vomáčka.

Oznamujem, že bezpečnostné pomery v obvode tunajšieho kraja v súvislosti procesu vedeného proti vysokej cirkevnej hierarchie sú celkove kludné. Obyvateľstvo Banskobystrického kraja reaguje podľa rozvrstvenia na proces nasledovne:

Robotníctvo:

Robotníci v závodoch a iných pracoviskách vo väčšine s vedením procesu súhlasia a mnohí sa vyjadrujú, že takéto činy od biskupov predsa len neočakávali, hoci z vlastných skúseností vedia, že títo si úprimne so slovenským ľudom nemysleli. Celkove bolo pozorovať medzi robotníkmi voči biskupom určité sklamanie, rozladenie a to najmä voči biskupovi Buzalkovi, ktorý je rodákom z Banskobystrického kraja a tiež tuná už dlhší čas pôsobil a je obyvateľstvu všeobecne známy. Všeobecne možno povedať, že odhalenie zradcovskej činnosti všetkých troch obvinených prispeje k ďalšiemu zoslabeniu autority vysokej cirkevnej hierarchie a Vatikánu u širokých mas pracujúcich v závodoch ako i na iných pracoviskách.

Malí roľníci:

U tejto vrstvy obyvateľstva, nakoľko je vo väčšine silne založená nábožensky, bol pozorovaný určitý nesúhlas s priebehom procesu a tiež i z vynesenej rozsudkov, nakoľko sa títo domnievajú, že v krátkom čase bude podobne naložené aj s inými cirkevnými hodnosťarmi a vôbec s duchovnými rím.[sko]-kat.[olíckej] cirkvi. Takúto mienku majú malí roľníci zvlášť v tých obciach, kde ešte pôsobia, hoci i opatrne reakční rím.[sko] kat.[olícki] duchovní. Toto však nie je mienka všetkých malých roľníkov, lebo i medzi týmito asi 30% s procesom súhlasia a asi 20% malých roľníkov je na pochybách a dá sa bez námahy presvedčiť. Na mnohých zapôsobilo v tomto smere objasnenie činov biskupa Vojtaššáka, ktorý vykorisťoval na svojich veľkostatkoch robotníkov.

Strední roľníci a dedinskí boháči:

Príslušníci tejto vrstvy sa z časti otvorene voči procesu nevyjadrujú a zatvrdlé stanovisko voči nemu zaujímajú iba tam, kde myslia, že nie sú osoby v ich smysle nespoľahlivé a z časti cestou malých roľníkov rozširujú nepravdivé zprávy, že podobne budú odsúdení aj iní cirkevní hodnosťari. Väčšiu nespokojnosť sa im však u obyvateľstva vyvolať nepodarilo na žiadnom mieste.

Inteligencia:

Aj túto časť obyvateľstva musíme rozdeliť na dve časti a to na inteligenciu reakčnú, ktorá svoje stanovisko voči procesu nedáva otvorene najavo. Ponektorí hovoria, že toto je jeden z ďalších činov, ktorými sa chce naša vláda pozbaviť vmešovania Vatikánu do vnútorných záležitostí nášho štátu. Bolo však tiež zistené, že časť intelektuálov vidí v konaní procesu ďalšie zoslabenie rím.[sko] kat.[olíckej] cirkvi a tým aj zoslabenie pozícií zástancov súkromného vlastníctva veľkých majetkov, t. j. reakcie v našom štáte. Pokroková inteligencia zaujíma k procesu postoj kladný, čo bolo tiež vyjadrené mnohými rezolúciami, ktoré boli zaslané Štátnemu súdu ešte počas priebehu procesu.

Drobné duchovenstvo:

Pokroková časť drobného duchovenstva sa pozerá na priebeh celého procesu tiež s určitým rozhorčením a odsudzuje počínanie odsúdených cirkevných hodnosťarov. Takúto

mienku majú zvlášť tí, ktorí na vlastnej koži skúsili šikanovanie zo strany biskupov, t. j. prekladanie na horšie fary a pod., čo bolo biskupom jasne dokázané. Je však u duchovných pozorovať určité ochabnutie a všetci čakajú čo bude robiť Vatikán. Reakční duchovní sa voči procesu vyjadrujú opatrne. Na niektorých miestach boli nimi čítané po omši tzv. modlitby za trpiacich. Týmito trpiacimi zrejme mysleli odsúdených biskupov. Podobné modlitby boli reakčnými duchovnými čítané aj po sústredení rehoľníkov.

Cirkevná hierarchia:

Pokiaľ ide o cirkevnú hierarchiu, je v danom prípade v Banskej Bystrici možné hovoriť iba o tzv. novej cirkevnej hierarchii, ktorá neprejavuje záporné stanovisko proti procesu. Ba naopak, táto zaslala súhlasnú rezolúciu Štátnemu súdu v čase priebehu procesu.

Ďalej oznamuje, že na rím.[sko] kat.[olíckej] fary v tunajšom kraji boli v čase priebehu procesu zaslané ilegálne letáky pod názvom „milý oltárny brat“. Letáky boli zasielané z Bratislavy a to pravdepodobne po celom území Slovenska. V letákoch boli duchovní vyzývaní k vzájomnej podpore a vernosti k cirkvi v tejto dobe, ktorej sa vraj stali predmetom zvláštneho záujmu. Mnohí duchovní v tom kraji odovzdali leták bez vyzvania bezpečnostným orgánom.

Iné mimoriadne okolnosti sa nevyskytli. Nateraz je celková situácia v tunajšom kraji kludná a v súvislosti s procesom nevyskytli sa žiadne prípady, ktoré by narušili verejný poriadok bezpečnosti.

Kraj K o š i c e – kpt. Pavlík.

Bezpečnostná situácia počas procesu proti biskupovi Vojtaššákovi a spol. súhrnná. Robotníctvo tunajšieho kraja z celkového hľadiska k procesu vysokých cirkevných hodnostárov zaujalo kladné stanovisko. Väčšinou zo všetkých závodov a pracovísk boli Štát.[nemu] súdu v Bratislave zasielané protestné rezolúcie, v ktorých bolo žiadané čo najprísnejšie potrestanie. Robotníci, ktorí sú do určitej miery nábožensky založení a nie sú po politickej stránke uvedomelí, t. j., ktorí podliehajú vplyvom reakčného smýšľania, neboli s procesom spokojní, avšak túto svoju nespokojnosť navonok neprejavili. Zo všetkých závodov tunajšieho kraja osadenstvo závodu bolo vyzvané, aby na súhlas pozdvihli ruky, len asi traja zamestnanci z týchto osôb zdvihli ruky, avšak na druhej strane nemali ani námietky proti rezolúcii, aby boli súdení biskupi prísne potrestaní.

Z toho je zrejmé, že na obyvateľstvo podtatranského kraja, biskup Vojtaššák mal značný vplyv, čo s odzrkadľovalo takouto okolnosťou. Pokiaľ sa týka rozhlasových relácií o procese, robotníctvo tento s veľkou pozornosťou sledovalo. Po vynesení rozsudku robotníctvo tun.[ajšieho] kraja prijalo až na Vojtaššáka so zadostučiniením. Vzhľadom na širokú a neludskú protištátnu činnosť Vojtaššáka, vynesení rozsudok na tohto podľa ich úsudku bol mierny.

Drobní a strední roľníci neprejavovali o proces veľký záujem, až na malé výnimky obyvateľstva maďarskej národnosti tun.[ajšieho] kraja.

Z radov malých a stredných roľníkov zaujalo k procesu ľahostajné stanovisko a to v takom smere, že im na slovenských biskupoch vôbec nezáleží. V okrese Poprad, Kežmarok a Levoča, malí a strední roľníci venovali procesu väčšiu pozornosť a to už z toho dôvodu, že jedna časť týchto roľníkov, ktorá je však politicky uvedomelá stotožňovala sa v plnom

rozsahu s robotníctvom a druhá časť roľníkov, ktorá je hlboko nábožensky založená, proces sledovala s odporom. Táto časť obyvateľstva ku schváleniu telegramov a rezolúcií prejavovala záporné stanovisko. V uvedených okresoch vyvolal akúsi neochotu k podpisovaniu výrobných a dodávkových kontraktov, konkrétne takýto zjav sa vyskytol vo väčšom merítku v Spišskom Štvrtku, okr. Levoča, kde pri verejnom shromaždení roľníkov, ktorí mali podpisovať povinne dodávky, akonáhle bol prečítaný telegram o prísne potrestanie biskupov miestni roľníci, keď mali k telegramu zaujať vlastné stanovisko, títo sa začali rozchádzať s poznámkou, že oni nebudú nič podpisovať a o náboženských veciach, poťažne o biskupoch nič nebudú jednať. Taktiež z týchto okresov, keď roľníci, náboženský fanatici diskutovali o procese, bola len zmienka o ich biskupovi Vojtaššákovi, nakoľko tomuto boli plne oddaní.

Celkové reagovanie tejto časti obyvateľstva ku procesu s biskupmi riadilo sa podľa náboženského založenia a politického uvedomenia. U tejto vrstvy obyvateľstva bol proces sledovaný s ustrnutím.

Dedinskí boháči procesu s biskupmi venovali značný záujem avšak svoje záporné stanovisko navonok neprejavili. Dôsledok takého postoja dedinských boháčov možno pripísať i k tej skutočnosti, že i keď k procesu v podstate majú záporné stanovisko, navonok ho nemôžu prejavíť, čím by na seba upúťali so strany robotníckej triedy pozornosť, by ich mohla za takéto zjavy ešte prísnejšie izolovať.

Inteligencia v pozorovaní menšieho počtu k procesu reakčných biskupov zaujala individuálne stanovisko, avšak na schôdzkach svojich pracovísk, ktoré boli na takýchto miestach konané ohľadne rezolúcií a telegramov za prísne potrestanie biskupov, takéto návrhy boli z ich strany aspoň navonok schválené. Širší záujem o tento proces nevenovala, ani nesledovala. Pokiaľ sa týka súkromia, v tomto smere bola zdržanlivá a radšej o veci nehovorila.

Inteligencia pokroková včetně robotníckej triedy v plnom rozsahu oddaná procesu venovala veľkú pozornosť, ktorú vedela na služobných pôsobiskách i v súkromí dôsledne politicky shodnotiť a rozobrať.

Drobné duchovenstvo sa o procese veľmi málo zmieňovalo. Po dobu konania procesu utiahol sa do pozadia a vo verejnosti svoj postoj navonok neprejavovali. Konanie omší bolo väčšinou bez kázni a keď, drobné duchovenstvo tieto viedlo v duchu náboženskom. V tomto smere vyskytly sa závary v obci Chorvaty, okres Moldava nad Bodvou, kde bývalý gr.[écko] kat.[olícky] farár Vincent Hajdu nepriamo sa pričínal medzi miestnymi veriacimi o to, aby z tejto obce nebola odoslaná rezolúcia. Farár Hajdu s biskupom Gojdičom udržoval veľmi priateľské styky. Farár Jozef Gonzočík z obce Mlynice, okres Poprad, dňa 14. 1. 1951 počas svojej kázne v obci Stará Lesná, okr. Kežmarok, medzi iným vyslovil sa týmito slovami: „Drahí veriaci, ja vám nemusím vyprávať, čo sa teraz robí, veď skoro každý má doma rádio a preto sledujte, modlite sa a len vydržte“. Farár Grech v Kišovciach, okr. Poprad, vo svojej kázni dňa 14. 1. 1951 spomenul tiež i proces, zvlášť súdeného Vojtaššáka, za ktorého sa treba modliť, aby ho Boh oslobodil. Kaplán Martin Mikulec z obce Poprad – Veľká, počas svojej kázne dňa 14. 1. 1951 veriacim veľmi zaobalene vysvetľoval pojmy kázne. Mená súdených biskupov nespomenul, avšak na konci kázne pri modlitbe spomenul, aby sa modlili za trpiacich, tým myslel na súdených biskupov. V tomto smere z radov duchovenstva iné

závady sa nevyskytli. Čo sa týka reholných sestier, ktoré sú sústredené v sústredovacích kláštoroch v tun.[ajšom] kraji a to v Rožňave, Spiš.[skej] Sobote a v Spiš.[skej] Novej Vsi, tieto sa viac ako inokedy modlili. Modlitby boli za súdených biskupov. V kláštore v Rožňave predstavená sestra Oravcová sa pred správkynou Pytlovičovou vyjadrila takto: „Počkajte, čo za krátky čas bude“. Reholné sestry sú v domnienke, že súdení biskupi boli trápení, a preto museli hovoriť tak ako si súd prial, hoci boli nevinní.

Vysoká cirkevná hierarchia tun.[ajšieho] kraja k procesu biskupov zaujala indiferentné stanovisko. Pokiaľ sa týka Dr. Pobožného, keď sa dozvedel o procese, bol veľmi nespokojný a väčšinou sa zdržiaval na súkromnom byte, predpokladal, že i na neho príde rad, t. j. že i on bude sobraný. Konečný uzáver o vynesení rozsudku biskupov ocenil tak, že každý nech si za svoje trestné činy, keď ich previedol zodpovedá. Dr. Ján Švejkovský, kanonik Rožňavskej diecézy sa zmienil, že je tomu rád, keď Rožňavská diecéza na procese nebola spomenutá a taktiež, že nad týmito biskupmi nie je vynesení rozsudok trestu smrti, nakoľko by to bola hanba na rím.[sko] kat.[olícku] cirkev. Pokiaľ sa týka izolovaného biskupa Čárskeho a jeho postoja k procesu, tento počúval vysielanie procesu jedine 10. 1. 1951. V ostatných dňoch proces vôbec nepočúval. V prvý deň procesu bol veľmi nervózny a stále dával pozor, či nebude spomínané jeho meno. Pokiaľ sa týka trestnej činnosti biskupov, ktorí sú súdení, vyjadril sa, že to nie je pravda z čoho sú odsudzovaní, lebo oni do Vatikánu hlásili jedine také zprávy, čo sa týka cirkevných záležitostí a nikdy neposielali zprávy rázu zpravodajského. V ďalšej debata, ktorá sa s ním viedla, bol k otázke procesu vyhýbavý. Pozoruhodnejšie okolnosti v tomto smere z radov vysokých cirkevných hodnostárov neboli zistené.

Z celkového hľadiska k procesu, vedeného proti reakčným biskupom, medzi obyvateľstvom tun.[ajšieho] kraja bol dosť veľký záujem, zvlášť v okresoch, ktoré patria do spišskej diecézy, t. j. na ktorú mal vplyv biskup Vojtaššák. Rolníctvo v týchto okresoch hneď v prvých dňoch procesu sa utiahlo do užších krúžkov a o procese uzavreť diskutovalo. Pokiaľ sa týka pokrokových robotníkov a pokrokovej inteligencie, o procese javili zvýšený záujem, o ktorom vo verejnosti v plnej miere diskutovali a politicky zhodnocovali. Složky NF väčšinou vo všetkých obciach tun.[ajšieho] kraja poriadali za prítomnosti obyvateľstva verejné schôdzky, na ktorých bolo obyvateľstvu vysvetľované, ako sa previnili Vojtaššák a spol. Z týchto schôdzok boli Štátnemu súdu v Bratislave zasielané rezolúcie a telegramy, v ktorých žiadali o prísne potrestanie previnilcov. Proces bol vysielaný miestnym rozhlasom.

Návšteva kostolov v dobe konania procesu proti biskupovi Vojtaššákovi a spol. bola normálna, t. j. s primeraným počtom veriacich, ako v iné dni. Zvýšená účasť veriacich v kostoloch bola badať vo Vikartovciach, okres Poprad a Poprad – Veľká. Dňa 11. 1. 1951 o 18. 00 hod. večer v kostole vo Vikartovciach, keď sa konala mimoriadna pobožnosť za prítomnosti asi 160 veriacich, občianka Marta Pahutová z Vikartoviec medzi iným v modlitbe predpovedala nasledovný text: „O Ježišu oslobod' našich biskupov a farárov, ktorí nás chránia za našu vieru a sociálnu spravodlivosť“. Prítomní veriaci túto modlitbu opätovali. Po skončení modlitby sa veriaci rozišli domov. Vo viacerých prípadoch v takomto smere nevyskytli sa žiadne poruchové javy.

Výskyt letákov a dopisov v súvislosti procesu neboly zistené až na ojedinelé prípady a to v Kežmarku, Spiš.[skej] Novej Vsi a v Košiciach. Tieto letáky, ktoré sa objavily, s procesom proti biskupom nesúvisia.

Kraj P r e š o v – npor. Sadloň.

Ohlas vyvolaný u obyvateľstva na tunajšom kraji v súvislosti s procesom, ktorý sa konal proti vysokej cirkevnej hierarchie pred Štátnym súdom v Bratislave je taký, že obyvateľstvo tento proces pokladá za spravodlivý. Tomuto nasvedčujú rezolúcie zaslané Štátnemu súdu v Bratislave na spravodlivé potrestanie, či už zo závodov, resp. JRD, dedín a miest tunajšieho kraja. Robotníci v závodoch a roľníci družstevníci počas procesu si vytýčili záväzky, že skvalitnia svoju prácu a prejdú na vyššie typy JRD, aby takto dali odpoveď, že nesúhlasia s podvratnou činnosťou vysokej cirkevnej hierarchie a žiadajú spravodlivé potrestanie.

Obyvateľstvo tunajšieho kraja, ktoré je väčšinou býv.[alého] gr.[écko] kat.[olíckeho] náboženstva sa zaujímalo počas procesu s osobou býv.[alého] gr.[écko] kat.[olíckeho] biskupa Pavla Gojdiča, ktorý bol predtým reakciou označený u tohto obyvateľstva za mŕtveho a pod. Toto potvrdenie znovu začalo, že Gojdič je mŕtvy a pod., z toho dôvodu, že jeho výpoveď nebola vysielaná čsl. rozhlasom, ako výpoveď Buzalku a Vojtaššáka. Mimo toho byly šírené poplašné zprávy, že Gojdič je svätý, jeho rany, ktoré sa mu pravidelne každý piatok otvárajú vraj tak svietia, že sa nedá vydržať pri osobe Gojdiča. Už vraj pri jeho strážení zomrelo niekoľko príslušníkov SNB od tejto žiary.

V obci Hermanovce v čase procesu sa konala mierová schôdza, kde pri tejto príležitosti sa hovorilo aj o procese, kde sa potom uzhodli o zaslanie rezolúcie, proti čomu sa postavil predseda MNV a podpredseda, čím vznikla bitka, bol stoličkou udretý do hlavy predseda MO KSS z Giraltovec, ktorý musel odísť.

Robotníci tento proces posudzujú ako spravodlivý a odsudzujú zradu vysokej cirkevnej hierarchie. Skoro zo všetkých závodoch byly zaslané rezolúcie do Bratislavy v súvislosti s týmto si dávali konkrétne záväzky, skvalitniť výrobu a výrobné náklady a pod. V obci Kružlov v pile sa robotník postavil proti poslaniu rezolúcie a zaujal záporné stanovisko k procesu. Toto možno naznačiť za politickú nevypelost' uvedeného robotníka. Celkový náhľad na proces robotníctva v tunajšom kraji ako je už uvedené je odsudzujúci vysokú cirkevnú hierarchiu. Niektorí robotníci sa vyslovili, že Vojtaššákovi bol uložený nízky trest.

Malí a strední roľníci v súvislosti s procesom si vytýčili konkrétne záväzky, skvalitnenie práce v JRD, prejdenie na vyššie typy JRD a pod. Roľníci, nečlenovia JRD na svojich schôdzkach v súvislosti s procesom si vytýčili tiež záväzky založiť prípravné výbory JRD, konkrétne v okrese Sobrancekom. Tiež sa zaviazali zvýšiť svoje dodávkové povinnosti voči štátu. Niektorí roľníci hlavne členovia JRD poukazovali na to, že prečo sa konal proces až teraz, keď od oslobodenia sa vedelo o ich činnosti. Rezolúcie byly poslané zo všetkých JRD tunajšieho kraja a tiež z niektorých obcí, kde JRD nie sú.

Dedinskí boháči zaujali k procesu stanovisko záporné, čo sa odôvodňuje tým, že ani na jednej schôdzke poriadanej v súvislosti s procesom sa títo nezúčastnili. Svoj názor na ve-

rejnosti neprejavili. K výčinom škodlivým konsolidovaniu pomerov v našom kraji zo strany dedinských boháčov nedošlo.

Ohlas procesu u inteligencie bol ten, že táto sa zapojila do prác prebiehajúcich v súvislosti s procesom, ako robenie prednášok a pod. Toto sa prejavilo zvlášť v radoch mladej inteligencie. Staršia inteligencia svoj postoj k procesu na verejnosti neprejavila. Tiež bolo zaslaných niekoľko rezolúcií zo štát.[nych] a verejných úradov a pod., kde osadenstvo týchto žiadalo spravodlivé potrestanie.

Počas procesu, ako i teraz nebaďať v kostoloch, aby tieto obyvateľstvo navštevovalo vo väčšom merítku ako pred procesom. Návšteva kostolov je pravidelná. Letáky a iné podobné akcie zo strany reakcie v súvislosti s procesom sa v tunajšom kraji nevyskytly.

SLOVENSKÝ ÚRAD PRE VECI CIRKEVNÉ BRATISLAVA.

Prebehnuvší proces pred Štátnym súdom v Bratislave s Jánom Vojtaššákom a spol. vyvolal vo všeobecnosti veľkú pozornosť a živý záujem, ako medzi duchovenstvom, tak i veriacimi všetkých cirkví.

Prevažná väčšina rím.[sko] kat.[olíckych] veriacich prijala tento proces ako samozrejmy krok proti zradcom, nepriateľom štátu, pracujúceho ľudu a mieru. Menšia časť veriacich prijala tento proces, ako úmyselne vyvolaný proti predstaviteľom cirkví. Takto prijali proces veriaci, najmä v odlahlých obciach, kde je obyvateľstvo menej uvedomené. Veľmi ťažko chápe, že by páni biskupi také niečo prevádzali.

Reakčne smýšľajúci jednotlivci prijímali proces s predpojatosťou, pri čom rozširovali, že výpovede biskupov boli vynútené. Tak napr. v okrese Levoča kolovala verzia, že zradní biskupi dostali vraj akési zázračné pilulky pod účinkom ktorých biskupi boli nútení vypovedať tak, ako si to súd prial. V tomto okrese tiež kolovala zpráva, že Vojtaššák už dávno utiekol do USA a pred súdom stála iná osoba.

V Lipt.[ovskom] Sv. Mikuláši bolo počuť hlasy zo strany reakcie, že proces bol odvetou cirkevnej hierarchie za prenasledovanie Židov za tzv. Slovenského štátu.

Náboženský fanatici, najmä z dedín, regrutujúci sa z radov konzervatívnych živlov prijímali proces s pocitom útoku na cirkev, čo však verejne neprejavili. Niektorí fanatické veriaci v kežmarskom okrese počas procesu sa vyjadrovali, že tak starého človeka, ako je Vojtaššák na súde trápiť je neludské. Tiež padli hlasy, že na Slovensku sa súdi tvrdšie ako v Čechách.

V súvislosti s procesom objavily sa na viacerých miestach letáky protištátneho obsahu, jednak vylepované na verejných miestach a tiež zasielané poštou farským úradom. Letáková akcia sa vyskytla v Košiciach, kde boly vylepené ručne písané letáky v maďarskej reči, v ktorých bolo uvedené, že komunistom v procese neišlo o iné ako o peniaze. Letáky hanobili Stranu a jej členstvo. V Banskobystrickom kraji boly niektorým farským úradom zaslané z Bratislavy cyklostylované protištátne letáky. Farári, ktorí letáky dostali, odovzdávali tieto staniciam SNB. Protištátne letáky sa objavili tiež v Žilinskom kraji.

V obci Rišňovce, okres Hlohovec dňa 11. januára 1951 vo večerných hodinách, keď členovia MNV v Rišňovciach počúvali súdny proces z rozhlasu, neznámy páchatel z miestnych obyvateľov strelil dvakrát do okna úradu MNV, avšak nikoho neporanil.

Rím.[sko] kat.[olícky] farár Ján Guga z Dolného Jatova, okres Nové Zámky, a rím.[sko] kat.[olícky] farár Ján Grech zo Šváboviec, okres Poprad, konali bohoslužby za súdených biskupov. Všetky tieto prípady vyšetrojú bezpečnostné orgány.

Veľmi priaznivý ohlas vyvolal proces medzi veriacim, pracujúcimi v priemyselných strediskách, čo bolo dokumentované rezolúciami odoslanými Štátnemu súdu v Bratislave. Pokiaľ je zistené, iba z kraja Banská Bystrica bolo odoslaných 296 rezolúcií 16 telegramov a 35 delegátov sa zúčastnilo na procese. Podobne boli odoslané rezolúcie, telegramy a delegácie i z ostatných krajov.

Celkove pracujúci ľud jak rím.[sko] kat.[olíckej], tak i ostatných cirkví sa s procesom stotožňuje. Istý robotník v gelnickom okrese, ktorý bol známy ako verný zástanca duchovných a k nášmu štátnemu zriadeniu málo naklonený pri svojej ceste z práce vo vlaku sa vyslovil takto: „Sú to darebáci, ako i ten Vojtaššák. Ja drem ako otrok a som spokojný, naproti čomu on má ročný príjem 4 milióny a nevie sa uspokojiť. Ja by som ho na povrázku priniesol do nášho podniku ako psa, dal by som mu brúsiť a čo by nestačil, za každý neurobený kus by som ho zbil korbáčom ale takým, čo má na koncoch železné matky.“

Pokiaľ ide o rím.[sko] kat.[olíckej] duchovenstvo, väčšina stavala sa k procesu negatívne, na kladené otázky vo veci procesu dávalo vyhýbavú odpoveď a u niektorých sa dokonca prejavili aj známky prestrašenia. Prevažná časť drobných rím.[sko] kat.[olíckych] duchovných prijala proces s uspokojením a predpokladom, že budú oslobodení od tých predstavených, ktorí ich nútili slúžiť sebeckým hmotným a mocenským záujmom a oddiľovali ich takto od drobného ľudu.

Niekoľko vlasteneckí duchovní z Banskobystrického kraja ne čele so správcom diecézy poslali súdu aj rezolúciu, v ktorej odsúdili bezohľadné činy cirkevných hodnostárov Vojtaššáka a spol. proti ľudu a štátu.

Duchovní a veriaci ostatných cirkví prijali proces a jeho výsledok s veľkým uspokojením, že z radov duchovných vyradil tých, ktorí svojou činnosťou a svojím postupom škodili nielen svojej cirkvi, ale že všeobecne oslabovali aj náboženské cítenie všetkého obyvateľstva.

Rozhlasové relácie z procesu boli počúvané občianstvom vo veľkej miere a v niektorých miestach boli prenášané aj verejnými rozhlasmi, čo otvorilo oči aj mnohým fanatikom.

Okrem hore už uvedených skutočností, nebolo zistené, aby bol proces vyvolal aj iné výtržnosti, prípadne, aby v jeho súvislosti bola narušená pracovná morálka alebo narušený všeobecný poriadok a pokoj.

Vyhodnotenie rezolúcií – s. Š. Brenčič.

V procese proti biskupom Vojtaššákovi, Buzalkovi a Gojdičovi prišlo Štátnemu súdu celkove 2432 rezolúcií, z ktorých časť prišla počas procesu, kde pracujúci žiadajú prísne odsúdenie obvinených a časť po vynesení rozsudku, kde pracujúci súhlasia s rozsudkom.

Urobil som prieskum 474 rezolúcií.

1.) Výsledok prieskumu podľa jednotlivých krajov:

Bratislava	55
Nitra	79
Žilina	58
Ban.[ská] Bystrica	144
Košice	79
Prešov	59
<u>Spolu:</u>	<u>474</u>

2.) Z toho bolo:

zo závodov	126
z dedín, z občianskych schôdzí, zo ŠSS a ŠsŠM	89
zo škôl	134
z úradov	28
masové organizácie zo schôdzí (ČSM, ROH, Ž-ČSŽ, AV SNF).	81
z armády	2
z SNB 1	
jednotlivci	8
z Čiech	5
<u>Spolu:</u>	<u>474</u>

Hodnotenie: Rezolúcie sú len rozhorčeného a súhlasného obsahu, nie sú spájané s konkrétnymi záväzkami.

Rezolúcie zo škôl sú stereotypné a zdá sa, že poslané podľa príkazu. (Třebišov, kraj Košice).

V procese s Tisom dostal Národný súd okolo 700 anonymných listov, v ktorých sa nesúhlasilo s procesom.

Teraz dostal Štátny súd dovedna 25 listov anonymných, z ktorých 10 prosilo o mierny trest a s procesom súhlasilo. V tomto smysle je to veľký úspech.

SNA Bratislava, f. ÚV KSS-sekr., kartón č. 15. Zasadnutie 8. 2. 1951. Strojopis, 31 s.

1951, 8. február, Bratislava. Uznesenia zo zasadnutia Sekretariátu ÚV KSS o kampani po procese J. Vojtaššák a spol.

ZÁPIS Č. 6

zo zasadnutia Sekretariátu ÚV KSS dňa 8. februára 1951.

Prítomní: ss. Baššovanský, Moškovič, Púll, Šefránek.

Prizvaní: k 1. a 2. bodu s. Šoltész; k 6. bodu s. Gabel; k 8. – 12. s Bacílek a s. Klokoč; k 13. bodu s. Gažík.

Program:

[...]

8. Vydanie príhovoru slovenských ordináriusov na I. čl. sjazde obrancov mieru.

Referuje s. Šefránek.

9. Zpráva o ohlase procesu proti Vojtaššákovi a spol. a návrh na vydanie brošúry o tomto procese.

Referuje s. Šefránek.

[...]

Usnesenia:

[...]

1. Ukladá sa s. Bacílkovi zariadiť, aby príhovor slovenských ordináriusov bol vydaný nákladom 150.000 v slovenskom znení a nákladom 30.000 v maďarskej reči a aby bol rozdávaný obyvateľstvu po bohoslužbách.

1. Poverujú sa ss. Šefránek, Klokoč a Bacílek, aby sa postarali o ďalšie rozvíjanie kampane po procese.

2. Poverujú sa ss. Bacílek, Sýkora, Lietavec a Valášek, aby preskúmali opatrenia proti reakčným živlom, ktoré aktívne vystúpily proti režimu v súvislosti s procesom.

3. Schvaľuje sa, aby brošúra o procese proti Vojtaššákovi a spol. pre inteligenciu vyšla v nakladateľstve Tatran nákladom 10.000 exemplárov a pre roľníkov v nakladateľstve Oráč nákladom 60.000 exemplárov.

[...]

SNA Bratislava, f. ÚV KSS-sekr., kartón č. 15. Zasadnutie 8. 2. 1951. Strojepis, 5 s.

1951, 23. február, Bratislava. Zápisnica z porady zástupcov Štátneho súdu, Štátnej prokuratúry, ministerstva spravodlivosti, Slovenského úradu pre veci cirkevné, rozhlasu a denníka Pravda o kritickom zhodnotení procesu J. Vojtaššák a spol.

ZÁPISNICA OPORADE

spísaná dňa 23. februára 1951 o 14.30 hod. na Štátnom súde, oddel.[enie] v Bratislave.

Prítomní:

Dr. Karol Klos, námest.[ník] ministra spravodlivosti,
 Dr. Hugo Richter, predseda štát.[neho] súdu Praha,
 Dr. Bohumil Ziegler, štát.[ny] prokurátor Praha,
 Karol Bedrna, nám.[estník] predsedu Štát.[neho] súdu Bratislava,
 Václav Hamák, Pavol Korbuly, Dr. Jozef Buzna, sudcovia Štátneho súdu Bratislava
 Štefan Borš, Matej Župančič, Ján Anđel, sudcovia z ľudu,
 Dr. Ján Feješ, nám.[estník] štát.[neho] prokurátora Bratislava,
 Dr. Handl, Dr. Eichler, Štát.[na] prokuratúra, oddel.[enie] Brno,
 Andrej Belanský za cirk.[evný] úrad v Bratislave,
 Dr. Jiří Neuls za prop.[agačné] oddel.[enie] Min.[isterstva] spravodlivosti,
 Dr. Rosian za Rozhlas, Bratislava
 Rudolf Zajac, redaktor Pravdy, Bratislava,
 Dr. Anna Pojezná, zapisovateľka,

S. dr. Klos otvoril poradu. Programom porady je zhodnotenie procesu proti Vojtaššákovi a spol., ktoré má ukázať klady a nedostatky práce s procesom spojené. Hlavným programom porady bude kritika. Treba poukázať na politický význam procesu. Proces proti Vojtaššákovi a spol. je možné hodnotiť ako úspech všetkých zúčastnených zložiek.

Prevedením procesu sa ukázalo, ako rýchlo došlo ku stabilizácii hospodárskej i politickej na Slovensku. Odozvy procesu vyzneli tak, že ľud vysokú cirkevnú hierarchiu odsúdil. Je to úspech strany. Úspechy na poli hospodárskom ukázali ľudu, kto ho správne vedie. To je najväčší klad celého procesu. Tisíce spontánnych rezolúcií tomu nasvedčujú. Proces bol politicky a organizačne dobre pripravený. Správna politická línia procesu bola v tom, že boli ukázaní praví nepriatelia ľudu. Diskúziu si rozdelíme na 3 složky:

1. Príprava procesu a jej nedostatky, otázka práce prokuratúry.
2. Vlastný proces
3. Využitie procesu a propagácia.

Ad 1) Proces bol po dlhý čas pripravovaný a vybudovali sme predpoklady pre vedenie cirkevných procesov tým, že sú vybudované osobitné oddelenie na ŠtB, prokuratúre aj na súde. Získaný poznatok je, že treba prehlbovať špecializáciu práce.

- Príprava procesu mala 2 složky: a) politickú
 b) technickú.

Bola vytvorená komisia z ministrov a zástupcov pre určenie hlavnej politickej línie veľkých procesov. Nedostatok tohto procesu bol v tom, že až po vykonaní časti práce ŠtB, ktorá išla podľa vlastnej línie, bola daná hlavná línia politická v tom zmysle, že proces má byť vedený na širšej línii politickej. Na základe tohto musela ŠtB dodatočne previesť výsluchy. Politická línia musí byť ŠtB jasná už skôr. Proces musel byť odložený, aby sa nedostatky mohli doplniť podľa politických smerníc. Z toho vyplýva záver, že práca ŠtB musí byť riadená líniou politickej komisie už v začiatkoch, keď sa akcia zkonkretizuje.

S. Ziegler: Myslím, že toto stanovisko je správne. V menších procesoch netreba zvláštnej komisie, ale ŠtB musí byť v styku s politickými činiteľmi, aby ju mohli usmerňovať. To sa ukázalo aj v iných procesoch.

S. Feješ: Som tiež toho názoru. ŠtB a prokuratúra si majú napláňovať rozdelenie práce. V tomto prípade my sme išli po svojej línii a oni po svojej, hoci sme aj spolupracovali. Chýbala radiaca sila. Generálna línia ušetrí veľa roboty, keď sa línia procesu nestanoví ex post.

S. Klos: Treba systematicky usporiadať väčšie procesy, aby sa jasne ukázalo spojenie s činnosťou celej buržoázie. Musíme prevádzať t.zv. „svodky“, súhrnné zhodnotenie všetkých procesov. Tieto „svodky“ treba vybudovať kartotékovým spôsobom pre štúdium predsedu senátu aj prokurátora. Politický proces musí ukázať celú zločineckú činnosť buržoázie, nielen jednotlivcov. Ďalšou otázkou je spôsob protokolácie ŠtB.

S. Bedrna: Pokiaľ sa týka protokolácie, bude potrebné vždy pracovať podľa individuality obvinených. Aj u procesu s Vojtaššákom bola rozdielna situácia u jednotlivých obvinených. Bolo by zle vyznelo, keby bol Vojtaššák používal výrazov z protokolu, ale ich nepoužíval. Buzalka síce hovoril často podľa protokolu, ale u neho to nevyznelo zle, lebo spôsob prednesu nevyznel naučený. Zle vyznela výpoveď svedkov Bárovej a Irlhu. Dobre vyznela výpoveď Baču, ktorý svoju výpoveď voľne formuloval a pri konfrontácii s Vojtaššákom vedel správne reagovať, voľnými slovami. Ukázalo sa, že Bárová, keď bola pojednávaná teraz jej vec ako obvinenej, vypovedala normálne a sama ŠtB uznala, že štylizáciu jej protokolu preexponovali. Najpriateľnejší bol spôsob Vojtaššákov, lebo vo verejnosti sa hovorilo, že sa bránil, že bol usvedčený, že to nebolo pripravené. Stačí, keď obvinený uzná, že to, čo robil, boli zločiny. Proces by bolo zabilo, keby bol Vojtaššák používal marxistickú terminológiu a hovoril proti Vatikánu a podobne.

S. Klos: Je správne, keď ŠtB postaví obvinených proti našej ideológii a oni musia uznať, že robili zlo. Proces, ktorý vyznie ich ideovou porážkou, je úspešný. ŠtB má však jednotlivé prípady individualizovať. Základná metóda podľa sovietskeho vzoru je správna, ale pri protokolácii treba voliť slovník zodpovedajúci jednotlivým obvineným. Treba ŠtB na to upozorniť a tak zvýšiť priebornosť procesu.

S. Anđel: Aj ja som pozoroval, že procesy nie sú v tom ohľade dobre pripravené, ŠtB pracuje viac kriminálne.

S. Richter: ŠtB sa nemôže zhostiť obavy, aby obvinení pri výpovedi nevykĺzli. Keď docielia rozbiť ideologickú platformu obvinených, nemusia sa toho báť a nebude treba držať sa tak presne protokolu. Preberanie slovníku z protokolu, pôsobí nepresvedčivo. Túto vec by bolo treba prejednať s ŠtB.

S. Klos: Treba sa držať myšlienkového postupu podľa protokolu, ale protokoláciu zlepšiť individualizáciou.

S. Bedrna: Ani individualizáciou nejde robiť šablónovite. Niektorí obvinení síce uznávajú, že spáchali zločin, ale nikdy neuznajú našu ideológiu za správnu. Iných sa podarí ŠtB o správnosti našej ideológie presvedčiť a u tých je nebezpečenstvo, že budú používať našich bežných výrazov a u tých najmä treba slovník upraviť.

S. Klos: Z diskusie vyplýva usnesenie:

ŠtB sa doporučí, aby individualizovali výsluchy, nepreexponovali protokoly, čím sa predíde obave, že obvinení sa nebudú držať svojej výpovedi.

Nedostatky procesu boli jednak so strany súdu a prokuratúry, jednak so strany ŠtB a cirkevného úradu.

Treba starostlivejšie vybrať svedkov. Príklad zlého výberu bol svedok Suroviak. Prokurátor musí svedkov pred procesom vypočuť a zaprotokolovať. Príprava niektorých svedkov bola povrchná. Treba zorganizovať skupinu na výsluch svedkov, ktorá by pracovala pod vedením hlavného prokurátora. Cirkevný úrad nemá dosť systematicky spracovaný materiál, týkajúci sa vysokých hodnostárov a činnosti Vatikánu. Nemáme na príklad materiál o „Východnom ústave“. Bol by som rád, keby si s. Belánsky premyslel organizáciu tohto na cirkevnom úrade. Nie je dobrý archív a študijný materiál. Prípravu materiálu treba zaistiť v študijnom oddelení cirkevného úradu. Cirkevný úrad bude musieť zapojiť do tejto práce viac ľudí. O pripustení svedka musí vždy rozhodnúť prokurátor.

S. Richter: Zistil som a to aj dnes na pojednávaní v Bratislave, že v normálnych malých procesoch často až pri pojednávaní sa ukáže profil obvineného kňaza ako pokrokového. Treba, aby cirkevný úrad v koordinačných komisiách venoval viac pozornosti zisteniu, ako sa obvinení kňazi zapojili do nášho budovateľského úsilia. V Českých krajinách sa tieto zjavy tak často nevyskytujú.

S. Klos: To znamená, že cirkevný úrad v Bratislave nemá dobrý kádrový prehľad. Ukázalo sa to aj na svedkovi Suroviakovi.

S. Belánsky: Berie na vedomie pripomienky ohľadom cirkevného úradu.

S. Feješ: Hlavným nedostatkom s mojej strany bolo, že len v priebehu roboty sa mi stala jasnou hlavná línia procesu. Chyba bola aj v tom, že „Katolícke noviny“ sa excerpovali pre každý proces zvlášť. Mala sa urobiť komisia, ktorá by materiál spracovala pre všetky procesy. Spolupráca s ŠtB musí byť tesnejšia, ale tento nedostatok vyplynul aj z toho, že nebola hneď vytvorená generálna línia procesu. Nebol spracovaný materiál ohľadom teroru pri voľbách, benderovcov, zázrakov, krížikových akcií, nebolo času tieto zjavy vyhodnotiť. Získané poznatky v tomto smere treba upraviť aj pre budúce procesy. Najväčšia chyba bola prerábanie žaloby, nekoordinovanosť žaloby, trestného oznámenia a protokolov. Ideálny stav by bol, keby kostrou žaloby bolo trestné oznámenie.

S. Ziegler: V procese s Vojtaššákom bola časť problematiky riešená v procese so Zelom. S. Feješ nepracoval spolu hneď so s. Čížkom. Čížek, hoci nepracoval spolu úzko s ŠtB, dosiahol, že ho raz týždenne informovali o priebehu výsluchov. S. Feješ mohol začať pracovať, až keď dostal trestné oznámenie. Inak nemal vplyv na prácu ŠtB a musel vziať vec tak, ako ju

ŠtB spracovala. Protokoly majú byť spracované v spolupráci s prokurátorom. Z toho vznikly ťažkosti so žalobou. Je nutné, aby žaloba bola len shrnutie už pripravených poznatkov. Po zistení zpravodajských otázok mala prokuratúra tesne spolupracovať s ŠtB. V tomto bude treba prekonať odpor ŠtB. Myslím, že terajší spôsob protokolácie je dobrý v tom, že otázkami sa dej rozdelí, takže sú prehľadne zachytené jednotlivé body trestnej činnosti. Pri spracovaní týchto má spolupracovať prokuratúra, aby do protokolu nevnikli neprirodzené frázy. Dôkazný materiál podľa pokynov koordinačnej komisie sháňal cirkevný úrad a dával ho priamo ŠtB, takže prokuratúra ho nemala priamo k dispozícii.

S. Feješ: Spolupráca s ŠtB bola, ale trestné oznámenia a dôkazný materiál sme dostali neskoro. Chodil som za s. Moučkom aj s. Čížkom. Žalobu som mohol len preto urobiť bez trestného oznámenia, lebo celú problematiku som poznal už z iných procesov. Moji spolupracovníci shromažďovali materiál, takže bol pripravený aj plán dôkazov, ale toto všetko sa dalo urobiť práve preto, že som vec poznal; inak neviem, ako by som to bol urobil.

S. Bedrna: Je to pravda, že s. Feješ túto prácu zrobil, ale len preto, že problematiku vecí poznal; iný by to nebol mohol za tých okolností zrobiť. Chyba bola, že s dôkazným materiálom sme sa oboznamovali až pri procese v kocke. Bolo by treba hovoriť aj o forme obžaloby, či je vyhovujúca pre súd a pre vypracovanie rozsudku. Pri forme, ktorú užívame, nie je dosť jasné, čo je žalované ako skutky a čo je len charakteristika.

S. Klos: Nedostatky vidím:

1) Materiál nebol dostatočne zpracovaný a pripravený. Sústreďujeme sa na obvineného a spoliehame, že písomný materiál pôsobí sám o sebe. Písomný materiál nebol bezchybne soradený. Bol chaos v tom, že bolo množstvo zbytočného materiálu. Musí sa venovať pozornosť výberu a technickému zaradeniu.

2) Pokiaľ sa týka obžaloby, razili sme odlišný systém od ostatných štátov ľudových demokracií. My dáme obžalobou rámec procesu, oni v obžalobe chronologicky popisujú činnosť obvineného. Myslím, že náš spôsob je lepší, lebo celá problematika procesu je objasnená vopred a je aj širokým vrstvám srozumiteľnejšia. Som pre tento typ obžalôb. Štátna prokuratúra musí vybudovať kolektív, ktorý by vedel obžaloby takto politicky vypracovať. Moja chyba bola, že som v poslednej chvíľke pripustil pripomienky zo Slovenska k obžalobe, ktoré by boli dobré, ale niektoré soslabovaly presvedčivosť žaloby a táto sa musela prepracovať v poslednej chvíľke. Moja chyba bola, že som s. ministromi slúbil tieto pripomienky prijať. Po termíne nesmieme už viac pripomienky pripustiť. Do práce musíme zapojiť skôr sudcov votantov a sudcov z ľudu. Votant musí vec ovládať ako predseda, aby nesedel len ako pozorovateľ. Do práce na príprave procesu sme mali zapojiť aj robotníckych prokurátorov, aby sme si vychovali kádre pre veľké procesy.

S. Župančič: Pri procese rušilo nosenie dokladov od prokurátora predsedovi, toto by sa malo technicky inak upraviť. Snáď by mohol vypomôcť votant.

S. Korbuly: Videl som, že obvinení nemali vyšetrovanecké pásky. Bilo to do očí aj verejnosti. Prostý človek videl v tom rozdiel medzi nimi a obyčajnými smrteľníkmi. Myslím, že aj oni mali mať povinné označenie.

S. Ziegler: To bolo preto, že sa dostali k súdu priamo z väzby ŠtB.

S. Borš: Myslím, že pri procese nebol dosť dôrazne vyzdvihnutý Vatikán ako nepriateľ pracujúceho ľudu.

S. Klos: Táto otázka bola široko rozvinutá v procese Zela a spol. Otázka Vatikánu a pápeža na Slovensku nebola tak páľčivá, pomer nebol tak tesný. Zámerne sme sa venovali viac problematike Slovenského štátu.

Ďalej budeme diskutovať o hlavnom pojednávaní.

S. Bedrna: Organizovanie verejnosti, hoci dobre pripravené, zlyhalo. Nikdy sme nedržali plánovaný začiatok. Nie je možné túto chybu pripísať súdu, lebo toto organizovala strana a cirkevný úrad. Pokiaľ sa týka samotného procesu, na začiatku prvého dňa bol chybnou mnou vedený, nesprávnym tónom, lebo Vojtaššák uhnul od protokolu. Priestrený tón možno uškodil objektivite, ktorú súd mal mať, ale bolo to aj z odôvodnenej obavy z provokácie od Vojtaššáka. Videl som na ňom, že sa chystal provokovať. Aj následkom nedostatkov technických nebola dosť dobrá spolupráca s prokurátorom a ja som zasahoval na miesto neho. Vznikla z toho nervozita. Naproti tomu popoludní v prvých chvíľach som preexponoval to, že som Vojtaššáka nechal hovoriť celkom podľa protokolu bez zasahovania otázkami a preto začiatok popoludnia bol mŕtvy. Druhý deň myslím, že bol dobrý. Výsluch Buzalku a Gojdiča nebol problémom. U Gojdiča bola tá ťažkosť, že som musel vždy jeho výpoveď preložiť do slovenčiny, resp. obsah povedať po slovensky; vyznelo to, ako keby mu bolo napovedané. Pri oboznamovaní dokumentov sa asi 2 – 3 x stala chyba, keď bol obsah povedaný len sumárne. Stalo sa to úmyselne, pokiaľ sa týka článkov Vojtaššáka v tlači z prvej republiky, lebo tam neboly žiadne vhodné citáty. Konštatoval som len obsah, čo zle vyznelo. Chybné bolo nepripravené zasahovanie sudcov z ľudu. Chceli sme pripraviť otázky, ale pre ostatné veci na to nezostal čas.

S. Andel: Preto, že otázky neboli pripravené, mali sme obavu sa ozvať. Nevedeli sme, ako otázka politicky vyznie, bolo by bývalo treba toto pripraviť.

S. Bedrna: Treba napláňovať aj kvantum otázok.

S. Hamák: Predseda senátu a prokurátor si neuviedli, že obvinený môže im uhnúť a to ich vyviedlo na začiatku prvého dňa z miery a viedlo k chybám. Myslel som na to a je moja chyba, že som to neuviedol pri procese v kocke. Mali sme sa na to pripraviť.

S. Richter: Po celú dobu som sa nemohol zbaviť dojmu, že s. Bedrna išiel do procesu trochu ležérne, spoliehajúc na svoje skúsenosti. To sa prejavilo v prvých hodinách nervozitou. Na s. Feješovi sa javila únava, takže s. Bedrna prevzal iniciatívu, pri tom neoperoval dokumentami, hoci bolo možné od začiatku ubíť obvinených dokumentami. Bude nutné, aby jeden votant poznal materiál ako predseda, čím sa odstráni pasivita senátu. To sú skúsenosti aj z iných procesov. Dokumentárny materiál nevynikol tak ako mohol, súviselo to aj s plánovaným časom, že sa dokumenty nevyťažily dostatočne politicky.

S. Feješ: Svoje dve hlavné chyby vidím v nejasne formulovaných otázkach a zlostnom tóne. Zpočiatku ma znervózňovalo chovanie Vojtaššáka aj predsedu a zle som aj počul. Nechcel som skákať s. Bedrnovi do reči. Je pravda, že aj dokumenty sa dali viac zhodnotiť. Stará chyba s. Bedrnu je, že robil prokurátora. Mal som dávať viac otázky vyplývajúce zo situácie.

S. Ziegler: Doplním pripomienky s. Richtera. Proces v kocke je niečo nového. Keby sa predseda senátu a prokurátor držali skúseností z procesu v kocke a dávali pozor, nemôže dôjsť k chybám. V procese v kocke bolo upozornené na slabé miesta vo výpovedi Vojtaššáka a jeho výsluch dobre skončil len vďaka skúsenostiam s. Bedrnu a s. Feješa. Dokumenty a svedkovia boli pri procese v kocke dôkladne prebraní, direktívy ohľadom dokumentov neboli dodržané. Neboli využité najmä Hlinkové listy. Nebolo využité skúsenosti a rád z procesu v kocke. Tón s. Feješa bol pre prokurátora dobrý, forma bola skvelá, otázky boli formulované lepšie ako Čížekom. Otázku zasahovania predsedu treba zkoordinovať s prokurátorom. Súd si nemôže dovoliť ostré výpady proti obvinenému.

S. Župančič: Pri preberaní procesu v kocke bolo by dobré upraviť otázky sudcov z ľudu, aby sedeli dobre po stránke politickej. Inak som si povšimol, že predsedu vyrušovali lístky, ktoré mu boli posielané. Príslušníci väzenskej stráže si sťažovali, že málo ich členov dostalo lístky na proces a službu zastávalo veľa príslušníkov SNB.

S. Bedrna: Pokiaľ sa týka lístkov pre SVS, nemohlo sa im viac lístkov rezervovať pre nedostatok miesta.

S. Hamák: Príčinou toho, že senát bol málo aktívny bolo, že sme vec dobre nepoznali a nevedeli o nej až na proces v kocke. V procese v kocke bola zdôrazňovaná najmä aktivita sudcov z ľudu. Neplánovaný beh procesu sme nechceli rušiť otázkami.

S. Bedrna: Treba senát skôr zapojiť do práce.

S. Klos zhodnotil diskusiu:

Kritika mala byť ostrejšia. Predseda nešiel riadne pripravený do procesu, neovládal materiál do poslednej bodky. Myslím, že dobrá je metóda s. Nováka z Prahy, ktorý má proces v kocke spracovaný v poznámkach, takže nemôže na nič zabudnúť. Mám dojem, že ten spôsob, nepripraviť sa dôkladne na proces, vniesol sa do práce Štátneho súdu v Bratislave. Senát nebol včas do práce zapojený z dôvodov utajenia procesu, ale boli momenty, kde mohli najmä sudcovia z povolania vhodne zasiahnuť a nezasiahli. Zpočiatku bola zlá súhra predsedu a prokurátora, lebo s. Bedrna nepustil prokurátora k reči. Stalo sa v niektorých prípadoch, že s. Feješ vhodne predložil doklady, ale predseda konštatoval, že obvinený sa medzi tým doznal a nepripustil ich. Na niektorých miestach pôsobil proces únavne a stratil spád. Písomný materiál nebol dobre a včas využitý. Vracali ste sa k nemu, keď stratil platnosť. Niektoré dokumenty boli falošne citované, čítané ich čísla a podobne, lebo predseda neovládal dobre procesné dokumenty. Chyba bola aj to, že organizačne vzal na seba všetko s. Bedrna, a to jeden človek nemôže zvládnuť. Ukázala sa nesúhra štátneho súdu s poverenictvom, nepomáhali vám. Verejnosť nebola dobre organizovaná. Katastrofálna bola nezaisťovaná účasť hodnotných stenografov. Stenografické záznamy boli nedostatočné a musely sa robiť nové podľa zvukového záznamu. S. Bedrna si musí vychovať zo sudcov z povolania kádrových pracovníkov, ktorí by prevzali vedenie jednotlivých složíek procesu.

Ludia, ktorí by vec organizovali, nemusia vôbec vedieť, o aký proces ide. Advokáti boli úplne pasívni. Dr. Král po celý výsluch Vojtaššáka nepoložil otázku. Týmto sa smysel advokácie ubíja. Treba, aby s. Bedrna ako jeden z najschopnejších sudcov vychoval kádre okolo seba.

S. Feješ: S. Bedrna nebol za prípravu procesu vypojený z ostatných svojich funkcií, to je chyba.

S. Bedrna: Pokiaľ sa týka organizovania verejnosti, toto si vzaly na starosť strana a cirkevný úrad, ale nespĺnili, čo slúbili v tomto smere. Úlohy neboly medzi členov senátu rozdelené, lebo do posledného dňa proces mal byť utajený. Pokiaľ sa týka práce s. Nováka, videl som jeho techniku. Poznámky má len pre rozsudok a inak aj on ide presne podľa konštitútu, ako sme my išli. Pokiaľ sa týka dokumentov, predseda ich nemôže improvizovane uplatňovať, lebo prokurátor ich ponúka podľa vopred pripravovaného naplánovania.

Využitie procesu po stránke propagačnej.

S. Klos: Pokiaľ sa týka tlače podá zprávu s. Zajac.

S. Zajac: Pokiaľ sa týka obsahovej stránky, nepresvedčivosť terminológie sme v tlači eliminovali. Zprávy neboly ale dosť komentované, čo bola chyba. V Prahe sa nám zdaly komentáre dosť frážovité, v podstate bolo málo vtipných komentárov. Nepodarilo sa nám zpočiatku zdôrazniť podstatné veci. Vyplývalo to zo zlej organizácie komisie. Z Prahy došli dobrí súdruhovia, ktorí nás často vytrhli. Slovenská časť komisie (Frič,⁴⁶⁸ Zajac, Ezrovič) bola nešťastne volená. Ukázalo sa, že sme sa nemohli úplne uvoľniť pre túto prácu. Viedol som redakciu Pravdy a sám som málo zprávy zostavoval. Ezrovič je politicky vyspelý, ale neovláda problematiku na Slovensku. My, ktorí tu pomery poznáme, mohli sme z toho viac vyťažiť. Ezrovič ľudácke pomery na Slovensku bezprostredne nepoznal. Ľudia, ktorí fakticky na procese robili, boli Ilavský, ktorý potrebuje politické vedomosti, Ezrovič a Melichar, ktorý nevyhovuje politicky. Na príklad u Kempného vypustil veci politicky významné. Komisia bola veľká, ale ľudia neboli uvoľnení z ostatných povinností. Frič⁴⁶⁹ sa venoval plne procesu, ale za mňa nebolo v redakcii náhrady.

S. Korbuly: Časť tlače sa príliš zaoberala Vojtaššákom na úkor ostatných obvinených a po rozsudku bola verejnosť prekvapená miernym trestom u neho.

S. Klos: Vojtaššák bol ústredná osoba, politicky mal najväčšiu pozíciu na Slovensku, bolo treba ho rozbiť.

S. Zajac: S trestnou činnosťou sa to neshodovalo, ale politicky sme museli ukázať politiku Hlinku a časti slov.[enskej] hierarchie.

S. Neuls: Myslím, že súdruhovia z Prahy pracovali dobre a zachraňovali situáciu. Zásadne ide o to, že tlač aj rozhlas zápasí s formuláciou obvinených a nesprávna formulácia robí ťažkosti.

S. Klos: Nabudúce treba starostlivo vybrať novinárov a tiež ich uvoľniť. Chyba bola, že súdruhovia začali pracovať až večer. Potom sme zprávy kontrolovali so s. Hendrychom, takže správa bola pečlivejšia a komentovaná. Treba rozlíšiť reč obvinených a komentár, ale komentár je dôležitý. Tlač dobre nevyužila možnosti, formulácia bola niekde toporná. Boly

468 Správne má byť Friš.

469 Správne má byť Friš.

aj nepozornosti. Tak sa stalo na príklad, že v tlači bol menovaný Eltschner,⁴⁷⁰ zatiaľ čo v procese bol vynechaný. Treba vydávať jednotnú zprávu, zaistiť novinárov, ale aj ich uvoľniť.

S. Bedrna: V procese s Horákovou bolo cenné to, že okrem úradnej zprávy boli v novinách glosy, to u nás chýbalo. Zabudol som spisovateľov pozvať, aj mi to vyčítali. Ľudia práve toto radi čítajú.

Rozhlas:

S. Rosian: Z rozhlasu sme uvoľnili 3 súdruhov, ale sa stalo, že ich práca bola obmedzená len na technický zostrih. Hoci sme mali po porade so s. Feješom líniu, nebola rozhlasákom daná možnosť, aby zprávu sami koncipovali. Nevedeli sme vlastne, ako je složená komisia. Prvý deň relácia nemala dramatický spád, nebola úmerne stavaná a neboli spojovacie texty, druhý deň bol dobrý, dali sme spojovacie texty. Chyba bola v tom, že sme sa dali presvedčiť, že sa Gojdič nedá vysielat'. Na východnom Slovensku vznikla fáma, že Gojdiča preto nevysielali, že popieral, že z neho vychádzala žiara a podobne. Tým, že sa nefotografovalo, vznikla fáma, že na procese figurovali nastrčené osoby. Bola to chyba z hľadiska propagandy. Keď sme dodatočne vysielali Gojdiča, dopadlo to dobre. Potrebujeme robiť samostatne, aby nás pri práci nerušilo veľa ľudí.

S. Neuls: Zprávy mali revidovať s. Klos a s. Frič.⁴⁷¹ Skupina bola ustanovená, ale potom sa tam nahrnulo plno ľudí a prekážali v práci. Nefotografovalo sa preto, lebo nechceme pôsobiť na súcití ľudí skormútenou tvárou obvinených.

S. Bedrna: Bolo by snáď dobre vždy jednu fotografiu urobiť. Chyba bola aj to, že obvinení sa strácali medzi mnohými strážcami. Stačilo dať jedného člena medzi nich a ostatných strážcov za nich. Ľudia hovorili o tom, že načo bolo 7 strážcov u takých starčekov.

S. Klos: Rozhlas svoj úkol splnil. Chybu spravili prvý deň, že nepoužili komentár. Boli sme zavalení prácou, takže sme vec pustili s menšími korektúrami. Musíme trvať na tom, aby v skupine rozhlasových pracovníkov bol aj politický pracovník a prokurátor, lebo rozhlasoví pracovníci nevidia priebeh procesu do budúcnosti a nevedeli by, čo môžu vynechať a čo zdôrazniť. Chyba súdruhov zo Slovenska bola, že neupozornili, že by sme mali Gojdiča samostatne vysielat' z Košíc. Nevedel som, že má na východnom Slovensku legendárnu povesť, nikto to nenadhodil. Upozornením by sa bolo predišlo chybe. Pokiaľ ide o fotografovanie, zistili sme, že filmy majú ten následok, že ľudia obvinených ľutovali a rozbilo to účinnosť procesu. Pri fotografovaní sme zistili, že reakcia fotografií zneužíva na medailonky a pod. Delegáti prítomní na procese mohli rozbiť šepkandu, hlasy obvinených ľudia predsa poznajú. Tieto skúsenosti sme mali v Čechách.

Pokiaľ ide o brožúru nie je tak dobrá ako z iných procesov.

- 1) Boly zlé stenografické záznamy, musely sa doplniť podľa zvukového pásu.
- 2) Chyba bola, že brožúra sa tlačila v Martine a korektúra sa musela robiť v Prahe. Je tam veľa chýb a technických nedostatkov.

470 Antonín Eltschner, český rímskokatolícky biskup, pápež Pius XI. ho vymenoval 10. 2. 1933 za pomocného biskupa Pražskej arcidiecézy.

471 Správne má byť Friš.

S. Bedrna: Korektúra bola veľmi zlá so strany slovenského korektora, vyskytujú sa výrazy „prelíčení“, „vojenský dôstojník“ na miesto „nemecký“ a podobne. Aj mená sú zle uvedené, neboly totožné so spismi.

S. Klos: Obsah brožúry je dobrý.

S. Neuls: Brožúra sa prekladala zo slovenčiny do češtiny a zasa späť a nebolo času pozerať na formálnu stránku.

S. Klos: Brožúra má inak veľký historický význam. Má vyjsť rýchlo a to má za následok veľkú náhlivosť. Podmienka rýchleho vydania je tlačiť brožúry v Prahe, aby sa mohla kontrolovať a bola správna.

S. Neuls: Okrem slovenského vydania je vypracovaný zatiaľ anglický a ruský preklad.

S. Klos: Hodnotenie procesu s Vojtaššákom a spol. uzatváram s tým, že v Prahe bol vyslovený názor, že proces bol dôležitejší a lepšie prevedený ako proces s Tisom a to zásluhou súdu, prokuratúry a ostatných spolupracovníkov. Ostrejšia kritika bola prevedená len preto, že hovoríme do vlastných radov a chceme prácu zlepšovať.

Porada skončená o 18.30 hod.

*NA Praha, f. Ministerstvo spravodlnosti – Klosův archiv, nespracované, bal. č. 128 a).
Strojopis, 2 s.*

85

1951, 26. február, Praha. Správa Štátneho úradu pre veci cirkevné o ohlase procesu J. Vojtaššák a spol. v bulletine pre predsedov KNV.

Státní úřad pro věci církevní.

Praha XII., Máchova 7.

Dne 26. února 1951

Bulletin pro předsedy KNV.

Přehled církevně politických událostí v únoru 1951.

1) Z domova

1) Ohlas bratislavského procesu.

Proces byl sledován na Slovensku s živým zájmem. Věřící a kněží v českých zemích jej považují za pokračování procesu pražského. Velké pozornosti se opět těšily rozhlasové reportáže. V mnohých slovenských obcích je reprodukoval i místní rozhlas. Většina ř.[ímsko] k.[atolických] kněží i věřících s procesem v celku souhlasí. Vlast.[enecký] kněží (věci z kraje B.[anská] Bystrica) poslali Stát.[átnímu] soudu resoluce v nichž odsuzovali zrádčovskou a rozvratnickou činnost obviněných. Také pracující – velkou většinou ř.[ímsko] k.[atolický] věřící – ze všech krajů Slovenska zasílali Stát.[nímu] soudu podobné resoluce.

Jen z Banskobystrického kraje bylo např. odesláno 196 resolucí a 16 telegramů. Převážná část drobných ří[m.] [sko] kat.[olických] kněží přijala proces s uspokojením. Jsou rádi, že se zbavili představených, kteří je nutili k službě sobeckým, hmotným a mocenským zájmům círk.[evní] hierarchie a oddalovali je tak od drobného lidu.

Také duchovní a věřící ostatních církví přijali proces a jeho výsledek s uspokojením. S procesem nesouhlasí jen někteří věřící zapadlých obcí, neboť těžko chápou, že by se páni biskupové mohli dopustit takových zločinů. Proti procesu se ovšem staví reakcionáři a nábož.[enský] fanatici, dopřávající sluchu různým smyšlenkám a tradují je mezi sebou, avšak veřejně se příliš neprojevují. Nikde se nevyskytl nějaký ostenativní nesouhlas s procesem, ojedinělé případy (letáky, 2 mše za odsouzené a p.) neměly valného ohlasu.

Již ve zprávě o situaci na jednotlivých konsistořích jsme upozorňovali na konsolidaci církevně politické situace na Slovensku. Samotné uskutečnění procesu v Bratislavě i jeho ohlas v masách věřících a u ří[m.] [sko] kat.[olických] kněží jsou dalším velmi závažným dokladem této konsolidace. Reakce se nikde nezmožila na vážnější odpor, nikde nebyl porušen veřejný klid a pořádek, nebyla narušena pracovní morálka. Jen uvažme, jaký asi ohlas by byl takový proces měl ještě v dobách před vydáním církevních zákonů. Ještě při některých církv.[evních] politických opatřeních v min.[ulém] roce (věci soustředování řádu) se vyskytly ojedinělé pokusy zmařit tato opatření. Dnes již mnozí věřící i ří[m.] [sko] kat.[olický] kněží začínají chápat, jaké cíle sledujeme – jaké cíle sledovala vys.[oká] círk.[evní] hierarchie. Z vlastní zkušenosti se přesvědčují o správnosti našich opatření, uznávají věci, že příchodem vlasteneckých kněží do důležitých funkcí na konsistořích nedoznal náboženský život újmy – ba naopak – konsistoře začly konečně fungovat. Stát dal na Slovensku opravit velké množství kostelů, náboženské knihy vycházejí v statisícových nákladech atd. a tak i naše církevní politika pomáhá při získávání dalších a dalších věřících a kněží pro budování socialismu a zároveň odhaluje věřícím i kněžím pravou tvář reakčních elementů, zejména pravé cíle luďáckého hnutí a reakčních exponentů býv.[alé] Demokratické strany a cíle vysoké círk.[evní] hierarchie a Vatikánu. Jestliže s procesem souhlasí mnoho věřících i drobných kněží, a jestliže mnohým a mnohým otevřel oči, má na tom zásluhu především velké množství usvědčujícího materiálu, jenž dodal procesu přesvědčivosti (jen písem.[ných] dokumentů předložila prokuratura v bratislavském procese pět set).

SNA Bratislava, f. Slovenský úrad pre veci cirkevné, kartón č. 260. Strojopis., 2 s.

1951, 15. marec, Bratislava. Správa Krajského veliteľstva ŠtB v Bratislave viceprezidentovi Štátneho súdu, oddelenia v Bratislave, K. Bedrnovi o úhrade honorárov za preklad obžaloby proti skupine J. Vojtaššák a spol. do cudzích jazykov.

50358/050-1950.

15. marec 1951.

Štátny súd, oddelenie

V Bratislave

K rukám s. Bedrnu

Preklad obžaloby Vojtaššák a spol. – úhrada honorárov.

Pri prípravách procesu Vojtaššák a spol. zariadilo tunajšie veliteľstvo preklad obžalobného spisu do štyroch jazykov. Na preklade spisu, ktorý obsahoval celkove 40 strán textu, pracovalo 8 prekladateľov úhrnom 36 hodín.⁴⁷² Honorár za preklad doteraz nebol vyplatený. Nakoľko prekladateľov obstaralo tunajšie veliteľstvo, prosím, aby boli tieto honoráre urýchlene preplatené, pričom nech je pri stanovení výšky honoráru uvažované aj to, že preklad bol prevedený za 36 hodín a že sa na ňom nepretržite pracovalo.

Doručenie honoráru prekladateľom prevedie tunajšie veliteľstvo tak, že celkovú sumu prevezme náš orgán, ktorý jednotlivé potvrdenky doručí obratom Vašej učtárni.⁴⁷³

Za krajského veliteľa ŠtB.:

[nečitateľný podpis]

472 Obžaloba sa prekladala do ruštiny, angličtiny, nemčiny a francúzštiny. Mená prekladateľov boli oddeleniu Štátneho súdu v Bratislave neznáme. Z prípisu Správneho oddelenia Štátneho súdu v Bratislave Krajskému veliteľstvu ŠtB v Bratislave z 12. 7. 1952 sa dozvedáme, že Štátny súd stanovil odmenu za preklad do ruštiny na 7 120 Kčs, do angličtiny na 6 660 Kčs, do nemčiny na 7 820 Kčs a do francúzštiny na 6 480 Kčs. Spolu na preklady bolo vyčlenených 28 080 Kčs. Celá táto suma bola 26. 5. 1951 poukázaná na účet Krajského veliteľstva ŠtB v Bratislave, ktoré malo vyplatiť jednotlivých prekladateľov. Vyplácanie honorárov však viazlo a riešilo sa ešte v lete 1952. A ÚPN, f. KS ZNB Bratislava, S-ŠtB Bratislava, Fond starých písomností, a. č. S-1410, r. č. 1582, J. Vojtaššák a spol. Dok. č. B. č. 107/52. Prípis Správneho oddelenia Štátneho súdu v Bratislave Krajskému veliteľstvu ŠtB v Bratislave. Bratislava 12. 7. 1952.

473 Otázka honorárov za preklady obžaloby sa riešila ešte v r. 1952. Z prípisu Krajského veliteľstva ŠtB v Bratislave Správneho oddelenia Štátneho súdu v Bratislave zo 4. 8. 1952 sa dozvedáme, že: „... honoráry za preklady v trestnej veci proti Vojtaššákovi a spol. boli prekladateľom vyplatené, až na preklad do angličtiny, ktorý doposiaľ vyplatený nebol. Peniaze na tento preklad nachádzajú sa u tunajšej správy a budú prekladateľke Rúžene Polákovéj vyplatené.“ A ÚPN, f. KS ZNB Bratislava, S-ŠtB Bratislava, Fond starých písomností, a. č. S-1410, r. č. 1582, J. Vojtaššák a spol. Dok. č. A-1916/60-taj./1952. Prípis Krajského veliteľstva ŠtB v Bratislave Správneho oddelenia Štátneho súdu v Bratislave. Bratislava 4. 8. 1952.

A ÚPN, f. KS ZNB Bratislava, S-ŠtB Bratislava, Fond starých písomností, a. č. S-1410, r. č. 1582, J. Vojtaššák a spol. Strojopis, 1 s.

S U M M A R Y

The show trial against three Slovak bishops – Ján Vojtaššák, Michal Buzalka a Pavol Gojdič – belongs to the biggest trials of this kind in Czechoslovakia and in the countries of the former Soviet block, the biggest by the extent of its preparations, propagandistic utilization and power reach at the Slovak society too. Only in this trial three bishops were sentenced together, all at once. It is the unique trial in the countries of the former Soviet block. By its character it belongs, to the group of so-called ecclesiastical trials that were big blow of the Communist regime against the Catholic Church. It can be placed among those kinds of trials as e.g. trials with the Croatian archbishop Alojzije Stepinac, Ukrainian archbishop Josif Slipý, Hungarian archbishop and cardinal József Mindszenty, Czech bishop Stanislav Zela, Polish bishop Czesław Kaczmarek and Bulgarian bishop Eugen Bossilko. The Catholic Church and its hierarchy both were one of the main goals of the reprisals of the Communist regime because of political and ideological reasons. This big blow against the bishops was meant to break the authority of the episcopacy as the unit and to definitely paralyse the influence of the Holy See on believers. The Holy See was considered as an enemy centre and “agent of imperialism”. This blow was meant to increase influence of the Communist ideology among believers and other people. Many publications were devoted to the trials with the bishops but until now the edition of the sources is missing that would clarify the trial, its mechanism and personalities through the documents. Newly discovered documents about the trial give us the possibility to analyse deeply this historical event and at the same time to reconstruct in details the powerful mechanism that was formed for its preparation. A big number of documents were preserved on the preparations of the trial, its realization and reach on the public. It was decided to choose 86 most important documents that faithfully describe this event. The majority of them have not been published yet. The criterion for the choice was importance of the documents. We focused on the power centres with the decision authority in connection with the trial. The documents are a product of the activity of the special bodies formed especially for this trial (so-called Political Committee and Working Team), the highest party bodies (Presidium of the Central Committee of the Communist Party of Czechoslovakia, CC CPCŠ – ÚV KSČ, Presidium and Secretariat of the Communist Party of Slovakia – CPSI), the party bodies specialized for the church politics (Church Committee of CC CPCŠ – ÚV KSČ, Church Coordinative Committee, CCC), the juridical bodies (State Prosecution, State Court), the state church institutions (Slovak Office for the Church Affairs, SIOCA- SIÚC), the state and party bodies at the regional levels (Regional National Committees, RNC – KNV, Regional Secretaries of CPSI – KSS, Regional Commandership of the State Security, (ŠtB). The indictment and the record from the main hearing and the sentence both are included here too because of their importance. While studying these documents it is important to take into account that they were created by institutions that formed totalitarian Communist regime, therefore it is important to come out against them critically.

The documents are arranged chronologically and formed closed and mutually connected unit. They are published in full not shortened version, with the original language as they were written and with original spelling, the Czech and the Slovak documents too. Each included document has its number, with the date at heading, origin, short context of the document, its originator and addressee.

ZOZNAM SKRATIEK

- A – archív
a. č. – archívne číslo
a. j. – archívna jednotka
AV – Akčný výbor
BBC – British Broadcasting Corporation (Britská rozhlasová stanica)
CARE – Christian Action Research and Education
(Kresťanská akcia výskumu a vzdelávania)
CIC – Counterintelligence Corps (Protišpionážny zbor, vojenská kontrarozviedka USA)
CO – Cirkevné oddelenie
CT – Cirkevný tajomník
ČSAD – Československá autobusová doprava
ČSM – Československý sväz mládeže
ČSR – Československá republika
ČSSR – Československá socialistická republika
ČTK – Československá tlačová kancelária
dok. – dokument
DS – Demokratická strana
ev. a. v. – evanjelický augsburského vyznania
f. – fond
GT – generálny tajomník
HG – Hlinkova garda
HM – Hlinkova mládež
HSLŠ – Hlinkova slovenská ľudová strana
HV – Hlavné veliteľstvo
JRD – Jednotné roľnícke družstvo
JSSR – Jednotný sväz slovenských roľníkov
JZD – Jednotné zemédělské družstvo
KA – Katolícka akcia
KAV SNF – Krajský akčný výbor Slovenského národného frontu
KNP – Katolícka národná poisťovňa
KNV – Krajský národný výbor
KSS – Komunistická strana Slovenska
KAV – Krajský akčný výbor
KV – Krajský výbor
MAV – Miestny akčný výbor
MS – Ministerstvo spravodlivosti
MNB – Ministerstvo národnej bezpečnosti
MNV – Miestny národný výbor
MO – Miestna organizácia

MS	– Ministerstvo spravodlivosti
NA	– Národný archív
nar.	– narodený
NB	– Národná bezpečnosť
NF	– Národný front
OAV	– Okresný akčný výbor
odd.	– oddelenie
ONV	– Okresný národný výbor
OUN	– Organizácia ukrajinských nacionalistov
OV	– Okresný výbor
PIO	– Povereníctvo informácií a osvety
r.	– rok
r. č.	– registračné číslo
ROH	– Revolučné odborové hnutie
RP	– Rudé právo
s.	– súdruh
SKV	– Sekretariát krajského výboru
SIÚC	– Slovenský úrad pre veci cirkevné
SLOVÚC (Slov. ÚC)	– Slovenský úrad pre veci cirkevné
SLVOM	– Slovenský výbor obrancov mieru
SNA	– Slovenský národný archív
SNB	– Sbor národnej bezpečnosti
SNF	– Slovenský národný front
SNR	– Slovenská národná rada
SP	– Státní prokuratura
SSI	– Strana slobody
SSO	– Strana slovenskej obrody
SSSR	– Sväz sovietskych socialistických republík
StB	– Státní bezpečnosť
SÚC	– Státní úrad pro věci církevní
SÚV KSS	– Sekretariát Ústredného výboru Komunistickej strany Slovenska
SVS	– Sbor väzenskej stráže
ŠA	– Štátny archív
ŠM	– Štátny majetok
ŠP	– Štátna prokuratúra
ŠtB	– Štátna bezpečnosť
t. r.	– tento rok
ÚAV NF	– Ústredný akčný výbor Národného frontu
UPA	– Ukrajinská povstalecká armáda
ÚPN	– Ústav pamäti národa
ÚPŠ	– Ústredná politická škola

USA – United States of America (Spojené štáty Americké)
ÚŠB – Ústredňa štátnej bezpečnosti
ÚV KSS – Ústredný výbor Komunistickej strany Slovenska
ÚV KSČ – Ústredný výbor Komunistickej strany Československa
ZNB – Zbor národnej bezpečnosti
zv. – zväzok
Ž-ČSSŽ – Živena – Československý sväz žien
ŽK – Žilinský kraj

PRAMENE A LITERATÚRA

I. ARCHÍVNE PRAMENE

Archív Ústavu pamäti národa Bratislava

Fondy: KS ZNB Bratislava, S-ŠtB Bratislava; Fond starých písomností.

Slovenský národný archív Bratislava

Fondy: Slovenský úrad pre veci cirkevné; ÚV KSS – sekretariát; ÚV KSS – Generálny tajomník Š. Baštovanský.

Národní archiv Praha

Fondy: Archiv ÚV KSČ, f. 100/24 K. Gottwald, f. 100/4 organizačné odd. ÚV KSČ; Ministerstvo spravodlnosti – Klosův archiv, nespracované; Státní úřad pro věci církevní.

Štátny archív Bratislava

Fondy: Štátny súd; Štátna prokuratúra; Okresný ľudový súd.

Vojenský historický archiv Praha

Fond: A. Čepička.

II. PUBLIKOVANÉ DOKUMENTY

BULÍNOVÁ, Marie, JANIŠOVÁ, Milena, KAPLAN, Karel (Ed.): *Církevní komise ÚV KSČ 1949–1951*. Brno : Doplněk, 1994, 505 s.

KAPLAN, Karel: *Dva retribuční procesy. Komentované dokumenty (1946 – 1947)*. Praha : Nakladatelství R, 1992, 346 s.

Sbierka nariadení Slovenskej národnej rady. 1944 – 1948.

Sbírka zákonů a nařízení republiky Československé. 1945 – 1950.

TRSTENSKÝ, Viktor.: *Fragment z veľkého svedectva o živej viere. (Výber z korešpondencie Mons. Viktora Trstenského a Otca biskupa Jána Vojtaššáka)*. Námestovo : Štúdio F. Teták, 1999, 143 s.

VNUK, František: *Dokumenty o postavení katolické církvi na Slovensku v letech 1945 – 1948*. Martin : Matica slovenská, 1998, 242 s.

III. LITERATÚRA

BUCHVALDEK, Miroslav a kol.: *Československé dějiny v datech*. Praha : Svoboda, 1986, 714 s.

CINTAVÝ, Pavol (Ed.): *Trpeli za vieru a vlasť*. Zborník referátov vedecko-historického seminára konaného dňa 13. apríla 1994 v aule CMB fakulty UK v Bratislave. Bratislava : LÚČ, 1994, 109 s.

DVOŘÁK, Miroslav, NEULS, Jindřich: *Co se skrývalo za zdmi klášterů*. Praha : Ministerstvo informací a osvěty, 1950, 143 s.

HALKO, Jozef: *Rozbití Cirkev. Rozkolnícka Katolícka akcia*. Bratislava : LÚČ, 2004, 256 s.

HIŠEM, Cyril, ZUBKO, Peter (Ed.): *Štyridsiate výročie úmrtia biskupa Jozefa Čárskeho*. Prešov : Vydavateľstvo M. Vaška, 2002, 168 s.

CHALUPECKÝ, Ivan (Ed.): *Spišský biskup Ján Vojtaššák*. Spišská Kapitula – Spišské Podhradie : Kňazský seminár J. Vojtaššáka, 2002, 207 s.

CHAROUZ, Jindřich Z.: *Biskup – vyznavač Josef Karel Matocha 1888 – 1961*. Olomouc : Matice cyrilometodějská, 1991, 275 s.

KALOUS, Jan: *Instruktažní skupina StB v lednu a únoru 1950. Zákulisí případu Čihošť*. Praha : Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2001, 133 s.

KAMENEC, Ivan: *Po stopách tragédie*. Bratislava : Archa, 1991, 285 s.

KAPLAN, Karel: *Stát a církev v Československu 1948 – 1953*. Brno : Doplněk, 1993, 440 s.

KAPLAN, Karel: *Nebezpečná bezpečnost*. Brno : Doplněk, 1999, 289 s.

KMEŤ, Norbert: *Postavenie cirkví na Slovensku 1948 – 1951*. Bratislava : Veda, 2000, 327 s.

LAGOVÁ, Veronika a kol.: *Smrť za mrežami*. Prešov : Vydavateľstvo M. Vaška, 2006, 415 s.

MIKLOŠKO, František, SMOLÍKOVÁ, Gabriela, SMOLÍK, Peter (Ed.): *Zločiny komunizmu na Slovensku 1948 – 1989*. Prešov : Vydavateľstvo M. Vaška, 2001, zv. 1, 743 s.

LETZ, Róbert (Ed.): *Bolí traja*. Bratislava : Zväz protikomunistického odboja, 2001, 295 s.

LETZ, Róbert, PETRANSKÝ, Ivan A. (Ed.): *Biskup Michal Buzalka*. Bratislava : LÚČ, 2002, 173 s.

Lexikón katolíckych kňazských osobností Slovenska. Bratislava : LÚČ, 2000, 1550 s.

MEDVEDEV, Roj: *Stalin a stalinizmus.* Bratislava : Obzor, 1990, 229 s.

MIKUŠ, Jozef A.: *The Three Slovak Bishops. Their Struggle for God and Slovakia.* Passaic : Slovak Catholic Federation of America, 1953, 46 s.

PEŠEK, Jan: *Štátna bezpečnosť na Slovensku 1948 – 1953.* Bratislava : Veda, 1996, 168 s.

PEŠEK, Jan: *Odvrátená tvár totality.* Bratislava : Nadácia M. Šimečku, 1998, 383 s.

PEŠEK, Jan, BARNOVSKÝ, Michal: *Štátna moc a cirkvi na Slovensku 1948 – 1953.* Bratislava : Veda, 1997, 311 s.

PEŠEK, Jan a kol.: *Aktéri jednej éry na Slovensku 1948 : 1989.* Prešov : Vydavateľstvo M. Vaška, 2003, 389 s.

PEŠEK, Jan, LETZ, Róbert: *Štruktúry moci.* Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2004, 807 s.

PETRANSKÝ, Ivan A.: *Štát a katolícka cirkev na Slovensku 1945 – 1946.* Nitra : Garmond, 2001, 318 s.

Proces proti vatikánským agentům v Československu. Biskup Zela a společníci. Praha : Ministerstvo spravodlnosti, Orbis, 1950, 180 s.

Proces proti vlastizradným biskupom Jánovi Vojtaššákovi, Michalovi Buzalkovi, Pavlovi Gojdičovi. Praha, Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti, Tatran, 1951, 223 s.

SLUŠNÁ, Oľga (zost.): *Kto je kto na Slovensku.* Bratislava : Slovakopress, ČSTK, 1970, 494 s.

STREČOK, Lubomír: *Biskup Dr. Andrej Škrábik 1882 – 1950. Život a dielo.* Prievidza : TEXTM, 1993, 45 s.

SVOBODA, Alois, TUČKOVÁ, Anna, SVOBODOVÁ, Věra: *Spiknutí proti republice.* Praha : Melantrich, 1949, 280 s.

ŠUTAJ, Š.: *Občianske politické strany na Slovensku v rokoch 1944 – 1948.* Bratislava : Veda, 1999, 308 s.

TRSTENSKÝ, Viktor: *Sila viery, sila pravdy.* Bratislava : Senefeld-R, 1990, 402 s.

TRSTENSKÝ, Viktor: *Nemohol som mlčať*. Bratislava : Nové mesto, 1994, zv. 1, 446 s.

VÁŠKO, Václav: *Neumlčená. Kronika Katolíckej cirkve v Československu po druhej svetovej väle*. Praha : Zvon, 1990, zv. 1, 268 s., zv. 2, 266 s.

VLČEK, Vojtěch: *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948 – 1964*. Olomouc : Matice cyrilometodějská, 2003, 597 s.

VNUK, František: *Slovensko v rokoch 1945 – 48*. Toronto, Svätý Jur : Zahraničná Matica slovenská, 1994, zv. 1, 323 s.

VNUK, František: *Katolícka cirkev v 20. storočí na Slovensku a vo svete*. Bratislava : LÚČ, 2006, 381 s.

VNUK, František: *Vládni zmocnenci na biskupských úradoch v rokoch 1949 – 1951*. Martin : Matica slovenská, 1999, 260 s.

VOREL, Jaroslav, ŠIMÁNKOVÁ, Alena, BABKA, Lukáš: *Československá justice v letech 1948 – 1953 v dokumentech*. Praha : Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2003, zv. 1, 415 s.

VOREL, Jaroslav, ŠIMÁNKOVÁ, Alena, BABKA, Lukáš: *Československá justice v letech 1948 – 1953 v dokumentech*. Praha : Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2004, zv. 2, 311 s.

ZÚBEK, Teodorik J.: *Slovak Bishops – Martyrs of Christ*. Toronto : Kanadská Slovenská liga, 1963, 16 s.

MENNÝ REGISTER

ADLEROVÁ	53	BAŠTOVANSKÝ, Štefan	128, 136, 155, 180, 184, 190, 193, 194, 195, 273, 341
ALEŠ, Václav	31, 34, 35, 37, 39, 40, 45, 72, 75, 130	BAŤKA	53, 57
ALEXIJ (Dechtere, Alexander)	26	BEBA	135
ANDEL, Ján	241, 281, 282, 342, 343, 346	BEČKA	35, 43, 45
ANDREJKOVIČ, Violand	198, 203, 218, 228, 229, 237, 246, 247, 249, 253, 266	BEDNÁR, Viktor	308
ARANY, Ladislav	33	BEDRNA, Karel	75, 77, 78, 83, 90, 91, 92, 95, 97, 99, 100, 102, 103, 114, 115, 117, 120, 127, 130, 137, 139, 150, 151, 156, 157, 158, 164, 165, 166, 169, 170, 171, 175, 178, 179, 180, 192, 196, 197, 199, 223, 224, 225, 230, 241, 251, 269, 277, 279, 282, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 352
BABIČEK, František	55	BELÁNSKY, Andrej	99, 101, 102, 103, 105, 114, 116, 117, 127, 129, 137, 138, 150, 151, 156, 157, 158, 164, 165, 178, 180, 181, 191, 196, 229, 230, 237, 342, 344
BABKA, Lukáš	30	BAŇAČKA, Filip	309
BACÍLEK, Karel	274, 320, 341	BENCA, Jozef	307
BAČA, Štefan	157, 165, 198, 228, 229, 236, 247, 248, 253, 264, 289, 343	BENDERA, Stepan Andrijovič	33
BADÍK	158, 178	BENEŠ, Edvard	150, 305
BAJAL	230	BENEŠ, Jan	85
BÁLINT, Ján (BÁLINTH)	98, 180, 190, 191, 196	BENETKA	110
BAŇAS	304	BENÝŠEK, J.	62
BARAN, Michal	169	BERAN, Josef	24, 25, 33, 37, 43, 50, 52, 53, 61, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 106, 109, 110, 111, 167,
BARÁNEK	60	BERAN, Rudolf	194, 262, 263
BARDOŠ, Edmund Peter (BARDOŠ)	106, 151, 157, 163, 229	BERÁNEK, Tomáš	62, 69, 81, 94
BAREŠ, Gustav	8, 29, 30, 84, 100, 102, 105, 119, 124, 127, 130, 134, 135, 136, 141, 167, 190, 224	BERGER	205
BARNÁŠ, Štefan	216		
BÁROVÁ, Anna Mária	157, 165, 198, 218, 228, 229, 237, 247, 249, 253, 261, 266, 276, 343		
BARTA	138		
BARTÁK	87		
BARTÁK, Stanislav	47		
BARTOŠ, Stanislav	73		
BARTOŠKA	85		

BERGEROVÁ	110	BURANYČ, Gregor	112, 139, 151, 157, 165, 198, 220, 228, 229, 237, 247, 249, 253, 261, 262, 267
BERNOLÁK, Anton	201	BUREŠ, Vladimír	81, 83, 93, 104, 130, 314
BETUŠIAK, Jozef	157	BURIAN, Emil František	29
BEZDÍČEK, F.	66, 68, 106	BURÝŠEK, Josef	69, 81, 93, 111, 118, 123
BEZDÍČEK, Josef	57, 59	BURZIE, Josef	71, 204, 218, 246, 266
BIBZA, M.	308	BUZALKA, Michal	21, 25, 51, 58, 62, 64, 70, 71, 83, 89, 91, 96, 100, 101, 105, 107, 112, 113, 117, 121, 122, 125, 128, 132, 139, 143, 144, 148, 151, 157, 164, 165, 171, 180, 182, 185, 200, 201, 202, 203, 204, 207, 210, 211, 214, 217, 218, 222, 223, 225, 227, 231, 234, 235, 238, 240, 241, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 256, 258, 259, 261, 262, 264, 266, 267, 268, 269, 276, 277, 278, 284, 288, 289, 291, 292, 307, 312, 320, 321, 326, 328, 329, 330, 331, 333, 337, 339, 343, 346
BIEDERMANNOVÁ, Ludmila	31, 36, 39, 44, 45	BUZNA, Jozef	102, 241, 277, 278, 342
BIELIK, Paľo	275	CAIS, Jan	25, 51
BITNER, Petr	57, 59	CÍCHA, Milan	54, 57, 59, 60, 72, 75, 76, 77, 78, 80, 89, 93, 101, 103, 104, 114, 115, 127, 131, 137, 139, 140, 142, 150, 151, 153, 156, 159, 164, 169, 171, 178, 199
BLAŠKOVICS, Jozef	275	CISZEK, Walter J.	204
BLAHO, Jozef	310	CLEMENTIS, Vladimír	23
BLAŽO, Michal	309	CUBÍNEK, Emanuel Jozef	309
BLECHA, Ferdinand	83, 95, 97, 100, 120, 123	ČVINČEK, Andrej	155, 156, 208, 260
BOBE, Franz Werner	37, 43, 66, 101, 104, 114, 115, 120	ČÁP, Alois	61, 64, 65, 74, 75, 81, 94
BOHALSKÝ	66		
BOJNÁK, Štefan	309		
BOHARČÍK, Alexander	305		
BOKOR, František	33		
BOLEČKA, Fabián	310		
BORECKÝ, K.	30		
BORIS	305		
BORŠ, Štefan	241, 280, 342, 346		
BOSÁČEK	58, 60		
BOSSILKOV, Eugen	21		
BOTEK, Anton	139		
BOUKAL, Jan	25, 61, 65, 68, 81, 93, 108, 109, 118, 247		
BOULIER, Jean	51		
BOURA	99, 100, 102, 103, 105, 114, 127, 129, 131, 134, 135, 136, 137, 141, 167		
BOUS	58, 59		
BRABEC, Stanislav	58, 60, 94, 100, 196		
BRANČ	108, 114		
BRAŠEN, Juraj	300		
BRENCÍČ, Štefan	339		
BRIEDOŇ, Daniel	24		
BRÍZA	229, 230		
BUCHARIN, N. I.	30		
BULINOVÁ, Marie	28, 51		

ČAPLOVIČ	324	DORÁNSKY, Ondrej	151, 157, 169, 215, 229, 243, 301
ČARNÝ	301	DÖRNER, Rudolf	53, 62, 65, 66, 74, 76, 81, 94, 168
ČARSKÝ, Jozef	161, 209, 242, 247, 302, 336	DOSEDL	107
ČATLOŠ, Ferdinand	231, 239	DOSKOČIL, Hugo	58
ČEPIČKA, Alexej	23, 28, 30, 49, 55, 145, 313	DOSTÁL	58, 59
ČERMAK, Šimon	229	DOUŠEK, František	73, 76, 97, 100
ČERNÁK	66	DÓŽA, Juraj	213
ČERNÝ, (Schwarz)	106	DRESSLER, Alfréd	28, 34, 74, 79, 80, 81, 83, 89, 90, 92, 97, 153, 159
ČERNÝ, Václav	38, 44, 72, 75, 80, 90, 93	DRTINA, Prokop	131
ČEŘOVSKÝ, Jan	62, 69, 72, 94	DUB, Mstislav	98
ČIHÁK, Josef	62, 66, 81, 93, 110, 118, 140, 179	DUBOSCH, František	207, 215, 260
ČISÁRIK, Ján	305	DUNIŠ, Cyril	310
ČIŽEK	218	DVORSKÝ	331
ČIŽEK, Karel	31, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 44, 45, 52, 54, 55, 59, 64, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 89, 92, 95, 99, 101, 102, 103, 104, 111, 114, 115, 117, 118, 119, 123, 127, 129, 130, 131, 137, 140, 150, 152, 153, 154, 156, 158, 159, 164, 166, 167, 168, 169, 178, 184, 199, 223, 224, 225, 230, 314, 317, 344, 345, 347	ĎURČANSKÝ, Ferdinand	113, 117, 129, 130, 143, 145, 161, 163, 186, 194, 206, 207, 208, 210, 215, 218, 227, 243, 260, 261, 266, 290
ČOBRDA, Vladimír Pavel	303	ĎURIŠ, Július	146
ČULIK, Antonín	53, 60	DURUŠÁK	307
DANIŠOVIČ, Alojz	309	DUŠEK	120
DANKO	327	DVOŘÁK, Miroslav	40, 45, 81, 93, 190, 196
DAVID, Pavol	325	EČER, Bohuslav	149
ĎAĎO, Ján	308, 309	EICHLER	342
DECHET, Ján	23, 24, 110, 181, 215, 271, 306	ELTSCHKNER, Antonín	66, 349
DECHTEREV, Alexander (Alexij)	26, 27	ERBAN	198
DIMAS	68	ESTERHÁZY, János	202, 253
DONNER	149, 159	EZROVIČ, Mikuláš	135, 141, 180, 190, 196, 224, 348
		FABIK, Josef	57, 59
		FÁBRY, Gustáv	305
		FAJNOR, Vladimír	275
		FALĽAN, Michal	165
		FÁNDLY, Juraj	201
		FEJEŠ, Ján	82, 83, 90, 91, 92, 95, 99, 102, 103, 104, 105, 114, 115, 116, 117, 119, 123, 125, 127, 128, 129, 130,

	131, 132, 133, 134, 137, 139, 140, 142, 146, 150, 151, 153, 156, 157, 158, 160, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 178, 180, 182, 183, 184, 193, 197, 199, 200, 223, 224, 225, 230, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 241, 278, 283, 286, 295, 313, 314, 317, 318, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349	GEMINDER, Bedřich 154
FELCMAN, Jan	146	GOEBBELS, Josef 149
FÉRT, Václav	66	GOJDIČ, P. Pavol 21, 26, 27, 36, 37, 51, 58, 62, 64, 70, 74, 77, 83, 89, 91, 96, 100, 105, 107, 112, 113, 121, 122, 126, 128, 132, 139, 143, 144, 151, 157, 162, 164, 165, 166, 169, 179, 181, 182, 185, 186, 199, 200, 204, 209, 210, 211, 212, 218, 219, 222, 223, 225, 227, 228, 231, 235, 241, 247, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 257, 259, 261, 262, 264, 265, 267, 268, 269, 277, 279, 284, 285, 288, 289, 291, 301, 312, 316, 320, 321, 322, 326, 328, 329, 331, 335, 337, 339, 346, 349
FIALA, Jozef	180, 231	GONZOČIK, Jozef 335
FIERLINGER, Zdeněk	23, 49, 56, 60, 64, 92, 119, 122, 123, 124, 126, 127, 129, 132, 133, 134, 154, 168, 176, 183, 184, 193	GOTTWALD, Klement 123, 134, 136, 311
FILIP	80, 93	GRECH, Ján 304, 335, 339
FITT, Jozef	271	GRMAN, Rudolf 307
FOLTÁN	308	GRŮŇ, Matúš (Goldstein) 106
FORNI, Raphaelae	152, 264	GUGA, Ján 339
FRANĚK	28	HADRAVA, M. 58
FRANK, Karl Hermann	148 – 149	HAJDU, Ladislav 33
FRIŠ, Eduard	191, 196, 230, 240, 274, 348, 349	HAJDU, Vincent 335
FUKS, Josef	58	HAMÁK, Václav 91, 97, 98, 102, 241, 275, 276, 342, 346, 347
FUNK, Teodor	81, 94, 115, 118	HANUS, Ladislav 272
GABEL	341	HANZAL, František 85
GADUŠ, Valent	145, 157, 236, 247, 248, 253, 257	HATALA, Štefan 130
GAJDOŠÍK, Viktor	138	HATIAR, Ján 257
GALAN, Peter	215, 233, 243, 258	HAVELKA, Jaroslav 52, 54, 55, 57, 59, 79, 89, 90, 92, 99, 100, 101, 102, 103, 114, 115, 117, 118, 119, 122, 127, 130, 131, 132, 134, 137, 138, 140,
GÁLIK, Ján	307	
GARAUDY, Roger	195	
GAŠKO	229	
GAŽÍK, Štefan	341	
GEBAUER, Ludovít	86	
GEBER	38	

	150, 152, 154, 156, 158, 164, 168, 169, 170, 176, 178, 180, 181, 183, 193, 313	HOPKO, Vasil'	27, 91, 126, 132, 157
HAVLÍČEK	87	HORÁK, Alexander	50, 57, 59, 183, 194, 274
HAVRILA, Štefan	121, 157, 166, 198, 228, 229	HORÁKOVÁ, Milada	31, 69, 73, 75, 76, 79, 83, 97, 118, 124, 141, 147, 230, 349
HEIDLER	67	HORSKÝ	37
HENDRYCH, Jiří	23, 28, 29,30, 40, 49, 80, 81, 84, 90, 93, 102, 105, 119, 134, 135, 141, 178, 190, 193, 224, 225, 348	HOŠTĚK, Josef	66, 68
HENLEIN, Konrad	202, 253	HOUDEK, František	93
HENTZ, Zoltán	33	HOUSKA	83, 95, 102, 105, 114, 115, 120, 152, 180
HERÁF, Otakar	142, 170	HOZA, Ján	163
HERCEG, Jozef	309	HRBATA, Josef	81, 94, 100
HERMAN, Štefan	308	HRBEK, Jozef	157
HITLER, Adolf	135, 148, 182, 195, 202, 203, 204, 206, 208, 234, 253, 305	HROMÁDKA	105
HLAD, Ladislav	58, 59	HRUBAN	37, 82, 314
HLBINA, Pavol Gašparovič	275	HRUBÝ	46, 101, 114, 120
HLINKA, Andrej	101, 157, 162, 163, 202, 245, 255, 316, 321, 348	HRUŠKA	167
HLOND, August	143, 163	HUB, František	28, 31, 32, 35, 36, 37, 38, 40, 44, 45, 55, 80, 93, 134, 167, 180, 199
HLOUCH, Josef	25, 62, 69, 239	HUČKO, Pavol	36, 46, 112, 126, 132, 139, 151, 157, 166, 169, 198, 220, 221, 228, 229, 237, 247, 249, 253, 261, 262, 265, 267
HLOŽA	198	HUDEC, Jozef	271
HOBZA, Antonín	240	HUSÁK, Gustáv	51, 137, 145
HODINOVÁ-SPURNÁ, Anežka	274	HUSÁR, Ján	308
HODŽA, Milan	194	HUŠEK, Jozef	194
HÖFFLE, Hermann	205, 206, 217, 227	CHOC, Miroslav	108
HOLDOŠ, Ladislav	56, 100, 124, 125, 126, 132, 133, 134, 146, 150, 154, 160, 165, 168, 169, 174, 175, 176, 181, 184, 190, 193, 194, 195, 230, 273, 274, 305	CHUDOBA, Bohdan	111
HOLLÝ, Ján	201	ILČÍK, Jozef	172, 173, 174, 229, 328
HOLUB	28, 30, 72, 75, 76, 77, 89	ILAVSKÝ	348
HOLÝ	94, 105, 116	IMMRBLUM, N.	106
HONČÍK	135	INOVECKÝ	273
		IRHA, František	157, 165, 198, 228, 229, 236, 247, 248, 253, 264, 289, 343
		JANEBOVÁ	240
		JANIŠOVA, Milena	28, 51
		JÁNSKÝ	138

JAROLÍMEK, Bohuslav Stanislav	37, 43, 46, 62, 71, 72, 81, 85, 93, 95, 100, 101, 111, 114, 115, 117, 118, 120, 140, 152, 153	KIŠS-KALINA, Dezider	125, 132, 144
JARUŠEVIČ, Boris (metropolita Nikolaj)	26	KLAPKA	79, 180, 190, 195, 196, 224, 240
JÁSEK	53	KLEINERT, Ladislav	195, 217, 250, 278
JAŠKO, Bernard	121, 144, 164, 219, 234, 237	KLIMKO	108
JEBAVÝ	58, 60	KLIMENT	326
JEČMEROVÁ	58	KLIS, Ivan	261
JEDLIČKA	123	KLOKOČ, Ondrej	320, 341
JÍLEK, Čestmír	78, 80, 93, 224	KLOS, Karel	28, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 52, 54, 79, 84, 85, 99, 100, 102, 103, 104, 105, 107, 110, 112, 113, 114, 115, 116, 118, 119, 122, 124, 125, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 134, 135, 137, 140, 141, 150, 151, 152, 153, 154, 156, 158, 159, 164, 165, 167, 168, 169, 170, 171, 176, 178, 179, 180, 183, 184, 199, 223, 224, 226, 230, 231, 275, 285, 313, 314, 315, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350
JOHNSON	51	KMETIÁL	99
JOUVENEL	104, 115	KEŤKO, Karol	205, 216, 239, 265
JUKL, Vladimír	111, 152	KMICIKIEVIČ	303
JURČOVIČ, Ferdinand	139	KŇAZOVICKÝ, Ludovít	86, 232
JUŘIK	58, 60	KOHLER, Bruno	100
JUST, Josef	58	KOKINČÁK, Ján	138
KABOUREK	37	KOLAKOVIČ-POGLAJEN, Stjepan Tomislav	46, 111, 137 – 138, 144, 145, 150, 207, 212, 219, 220, 236, 240, 259, 266, 267, 278
KACZMAREK, Czeslaw	21	KOLÁR	239
KADLECOVÁ	58	KOLAŘIK	58
KALÁB, Zdeněk	97, 100, 120, 123	KOLAVÍK	307
KALINA Dezider	157, 229, 236, 247, 249, 257	KOLB	144, 164, 220, 258
KALINAJ, Pavol	234, 237	KOLČAK, Ján	303
KAMENEV, Lev B.	29	KOLEČANSKÝ	330
KANTOR, Eugen	308		
KAPÁLIK, Stanislav	58		
KAPLAN, Karel	28, 51		
KAPUSTA, Emil	306		
KARMASIN, Franz	112, 220, 258		
KEBIS, Anton	309		
KELLER, Jozef	309		
KELLNER, Ján	204, 218, 246		
KEMPŇY, Ján	129, 137, 139, 151, 157, 166, 198, 228, 229, 236, 238, 239, 247, 248, 253, 260, 290, 348		
KETTNER	87		
KIESEWETTER	120		
KIRÁLY, Pavel	119, 171		

KOLMAN, František	62, 67, 81, 94, 100, 118	KROČEK, Lubomír	79, 81, 82, 89, 91, 93, 99, 100, 102, 193, 226
KOMANDERA, Rudolf	145	KROPÁČEK	197, 198, 229
KOMODY	308	KRUK, Karel	75, 77, 78
KONÁŠ	116	KUBÍK	331
KONEČNÝ, Jozafát Alois	40	KUČERA	73, 76
KONTRÍK, Albín	272	KULAČ, Jaroslav	62, 66, 81, 93, 95, 110, 118, 140
KOPECKÝ, Ivan	80, 84, 93, 96, 105, 114, 137, 141, 153, 154, 164, 167, 170, 178, 180, 190, 193, 195, 196, 198, 199, 223, 224, 225, 230, 240	KUTHAN, Václav	57, 59
KOPECKÝ, Václav	23, 24, 49, 81, 193, 194	KUŽNÁR	303
KOPŘIVA, Ladislav	58, 78, 81, 92, 105, 116, 122, 124, 132, 154, 168, 176, 183, 193	KYSELÝ, Ján	155, 156
KORB	110	LACH, Štefan	303
KORBULY, Pavol	91, 97, 98, 102, 241, 276, 277, 342, 345, 348	LAZÍK, Ambróz	50, 63, 70, 71, 112, 151, 219, 329, 330
KOŘÍNEK	135, 198, 199, 229	LEDOCHOVSKÝ	266
KOSEC, Imrich	308	LENÁRT, Jozef	273
KOSORÍN, Jozef	207	LETTRICH, Jozef	235, 237, 290
KOSPER, František	332	LIPCSEY, Július	33
KOSTOLNÝ, František	309	LIETAVEC, Jozef	320, 341
KOŠTOV, Peter	158	LISKA, František	85, 86
KOSTOV, Trajčo	32, 33, 34, 43	LIVA, Ottavio de	26, 36, 68, 109, 110
KOŠAŘ, Bohumil	31, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 44, 46, 52, 54, 55, 57, 59, 60	LJAVINEC, Ján	121
KOULA	140	LOKŠÍK, Michal	195, 217
KOUŘIL	94	LORINXC, Alexander	107
KOUTNÍK	104, 116, 120	LOVITZ	107
KOVÁČ, Belo	157, 169	LUDIN, Hans Elard	113, 217, 220, 250, 258, 266
KOZA	58, 60	LUDROVSKÝ, Ján	306
KOZEL, Vojtěch	85, 86, 87, 88, 89	LUKAČOVIČ, Jozef	50, 183, 194
KOŽUŠKO, Martin	145	MÁCDADY, Štefan	309
KRAJČOVIČ	102	Mádr, Oto	111
KRÁL, Štefan	176, 180, 241, 347	MACH, Alexander	113, 149, 163, 214
KRASULA, Štefan	207, 215, 243, 260	MACHAČEK, Pavol	150, 169, 307, 310
KRAUS, František	35	MACHAČKA	120
KRAUSZ, Zoltán	33	MACHAJ, Ferdinand	231
KRESTÝNOVÁ	41	MACHALKA, Augustin Antonín	24, 26, 27, 39, 41, 42, 43, 115, 145
		MAKK, František	308
		MÁLEK	85, 99, 103, 114, 116, 127, 137, 150, 156, 164
		MALÝ, František	57, 117

MANDL, Antonín	54, 62, 67, 69, 81, 93, 106, 110, 118	MOUČKA, Milan	79, 80, 81, 82, 89, 90, 91, 92, 93, 103, 104, 105, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 127, 139, 142, 149, 150, 157, 159, 164, 165, 166, 169, 170, 171, 177, 178, 179, 180, 193, 197, 223, 224, 225, 228, 230, 232, 235, 236, 237, 239, 313, 314, 345
MANHATTAN, Avro	38	MOZOLA, Jozef	199
MARKO, Ján	271	MRTVÝ, Václav	62, 68, 81, 93, 105, 108, 109, 118
MAROUŠ, Bohumil	58	MURIN	150
MARTINOVIE, Pavol	306	MUSSOLINI, Benito	206
MARTINŮ, Jan	61	NEBÁZNIVÝ	47
MASÁR	272	NÉCSEY, Eduard	205, 210, 331
MASARYK, Jan	108	NEJEDLÝ, Zdeněk	23, 49
MASTILIAK, Ján	39, 166	NEULS, Jindřich	31, 37, 39, 40, 41, 42, 44, 45, 55, 80, 89, 93, 99, 102, 103, 105, 114, 116, 119, 127, 141, 150, 153, 156, 160, 164, 167, 168, 170, 178, 180, 190, 193, 195, 199, 224, 230, 342, 348, 349, 350
MAŠÍK, Jozef	307	NIKOLAJ (Boris Jaruševič)	26
MAŠLEJ, Michal	303	NIPČA	307
MATĚJKA, Karel	53, 66, 68	NIŽŇANSKÝ	308
MATOCHA, Josef Karel	24, 25, 62, 68, 69, 94, 108, 152	NOVÁK, František	46, 59, 111,
MATOUŠEK, Kajetán	66	NOVÁK, Jaroslav	31, 38, 39, 44, 58, 73, 75, 76, 77, 78, 80, 83, 85, 89, 93, 95, 97, 99, 100, 103, 120, 127, 137, 156, 164, 314, 347, 348
MAXOŇ, Peter	157, 166, 215	NOVÁK, Ondrej	145, 150
MAZAČOVÁ	55	NOVIKOV	204, 218
MELTZER, Anton	47	NOVOTNÁ, Jarmila	83, 97, 100, 120
MELICHAR	348	NOVOTNÝ, Ondrej	304
MENDL	59	NOVÝ	198, 229
MÉSZÁROS, Július	33	OBERCHAUSER	65, 114, 120
METÁLSKY	108		
MICHÁLEK, Alois	81, 94, 106		
MICHALIČKA, Augustín	323		
MIKULÁŠ, Jan	58		
MIKULÁSEK, František	39, 67		
MIKULEC, Martin	305, 335		
MIKUŠKA, Jozef	240, 332		
MILÉN, Ivo (MÜLLER, Imrich)	140, 150, 157		
MINÁRIK, Jozef	63		
MINDSZENTY, József	21, 32, 33, 34, 37, 43, 50, 163, 218, 235, 254, 264		
MIROŠŠAY, Alexander	303		
MLÁDEK, Karol	309		
MOSKVA	204, 218		
MISTRÍK, Jozef	309		
MOŠKOŘOVÁ	58		
MOŠKOVIČ, Koloman	273, 341		
MOŠTĚK, Josef	60, 62, 94,		

OBTULOVIČ, Ludovít	129, 157, 165, 198, 228, 229, 233, 236, 247, 248, 253, 260	PIUS XI.	62, 161
OBUCH, Oto	107	PIUS XII.	25, 26, 27, 32, 63, 143, 146, 195, 206, 306
OLIVA	123	PJATAK, J. L.	30
ONDERKA	60	PLÁTEK	207
OPASEK, Jan Anastáz	66, 69, 71, 81, 93, 100, 104, 107, 114, 117, 118, 147, 206	PLOJHAR, Josef	50, 52
OPARTNÝ	111	POBOŽNÝ, Róbert	50, 306, 336
OPAVSKÝ	230	PODČEPICKÝ, Vladimír	75, 77, 78
OPĚLA	57, 59	POJEZNÁ, Anna	241, 250, 342
ORAVCOVÁ	336	POLÁKOVÁ, Ružena	352
OSUSKÝ, Štefan	194	POLANĚCKÝ, Jan	73, 76, 97, 100, 120
OTENDARDO, Artur	66	PORJES	191
OTLYK, Ivan	158, 178, 241, 251	POSPÍŠIL	114, 120
PACELLI, Eugenio (Pius XII)	143, 163	POSPÍŠILOVÁ	115
PAHUTOVÁ, Marta	336	PÖSTÉNYI, Ján	129, 132, 138, 155, 156
PÁCHA, Václav	25	POŠVIC	180, 190, 196, 224, 230,
PALÁRIK, Ján	201	POTAŠ, Marián	169, 171
PÁLFFY	202	POTOČNÁK, Vincent	302
PALMER, Gretta	138	POUHLÝ	60
PÁNIK, Anton	308	POZDECH, Augustín	70
PÁRIK, Karol Hilár	71	PRÁSEK, Josef	62, 68, 69
PARKÁNI	303	PRAVDÍK	325
PAVLÍK, Michal	198, 201, 229, 232, 334	PREČAN, Leopold	61, 70, 108
PAVLOVSKÝ	150, 171	PRIDAVOK, Peter	194
PAVOL VI.	264	PRIESOL, L.	286, 287, 326
PECHOUŠKOVÁ, Ludmila	52, 54, 73, 76, 77, 78, 83	PRIŠLÁK, Teodor	220, 262
PEKAROVIČ, Štefan	308	PRŮŠA, Vladimír	31, 33, 36, 40, 45, 52, 54, 57, 58, 59, 60, 79, 80, 93, 99, 101, 102, 103, 104, 114, 115, 116, 127, 129, 130, 131, 137, 150, 152, 156, 159, 164, 169, 180, 193, 223, 224, 230,
PETRAŠOVIČ, Alexander	308	PRYMES	57, 59
PETRBOK		PŘEVOROVÁ	35, 36, 53
PETRŮ, František	58, 60	PŮLEC, Václav	85, 86, 87, 88
PICCOLOMINI, Eneáš Sylvus (Pius II)	147	PŮLL, Ján	273, 341
PIETOR, Ivan	221, 235	PUSKAČ, František	98, 102
PÍCHA, Mořic	62	PUTNÍK	52, 54, 59
PÍCHA, Václav	68, 69, 111, 236	PYTLOVIČOVÁ	336
PÍŠOVÁ, Laura	58	RADEK, K. B.	30
PIUS II.	147		
PIUS IX.	264		

RADKOVSKÝ	294	RYPLOVÁ	41
RAINOCH, Karol	212, 219	SABOL, Sebastián	221, 262, 265
RAIS, Štefan	59, 74, 81, 92, 96, 103, 122, 124, 126, 132, 134, 146, 154, 155, 168, 176, 183, 184, 193, 194, 195, 288, 314	SABOL, Teodor	267
RAJECKÝ	165	SÁDECKÝ, Rudolf	302
RAJK, László	32, 33, 34, 43, 128, 237, 254	SADLOŇ, M.	337
RAKYTA, Arpád	309	SAKALÍK, Jozef	145, 157, 236, 247, 248, 253, 257
RAMPÁSEK, Vojtech	158, 178, 224, 241, 251	SALEZIUS	182
RASÍN	180, 190, 196	SALI, Jozef	309
RASLA, Anton	95	SANĚK	116, 159
RAVASZ, Viktor	169	SEDLÁČEK	150, 151, 152, 156, 158, 197, 198, 230
REINOCH, Karol	266	SEDLÁK, Jaroslav	58, 60
REPAŠSKÝ, Michal	145, 157, 237	SEDLÁK, Viliam	310
RESTÁLY, Michal	33	SEMBDNER	85
RIBBENTROP, Joachim von	149	SCHÄFER	113
RICHTER, Hugo	38, 39, 44, 52, 72, 73, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 82, 83, 89, 91, 93, 95, 97, 98, 99, 102, 103, 105, 114, 119, 127, 137, 141, 150, 152, 153, 156, 158, 164, 167, 169, 170, 178, 199, 223, 224, 230, 342, 343, 344, 346, 347	SCHEFFER, Ondrej	157, 215
RYKÝŘ, Rudolf	62, 69	SCHEINOST	46
RIPKA, Hubert	208	SCHRAMM, Augustín	108
RIŠA, Josef	94	SCHWARZER, Oto	85
RITTER	111, 264	SIDOR, Karol	71, 113, 129, 130, 138, 143, 150, 156, 157, 161, 163, 186, 194, 207, 215, 219, 227, 233, 243, 260, 261, 267, 289, 290
ROBERTSON, Ratkin	212, 267	SIEGL, Karel	73, 95
ROSENBERG, Alfred	202	SKALICKÝ, (Szántoa)	106
ROSIAN	342, 349	SKLENAŘ, Josef	94, 100
ROZEHNAL, Alois	62, 67, 81, 94	SKLENOVSKÝ, Bruno	43, 68, 69, 81, 118
RŮČKA, Vladimír	57	SKOUPÝ, Karel	63, 70
RUMAN	309	SLÁNSKÝ, Rudolf	31, 78, 79, 100, 123 – 124, 134, 135, 136, 286, 288
RŮŽIČKA, Jaroslav	31, 36, 37, 40, 44, 52, 57	SLAVÍK, Václav	81, 85, 93, 145, 150, 180, 190, 196, 224
RYBÁR	307	SLIPÝ, Josif	21
RYKOV, A.I.	30	SLUGA	84
		SMOLÍK, Štefan	308
		SOUČKOVÁ	73, 76
		SOVADINA, Agathangelus František	40
		SPELLMANN, Francis Joseph	143, 163
		SPIŠÁK, Pavol	305

STALIN, Josif Vissarionovič	101	ŠMEJDAR	58
STEHLIK, Roman	79, 81, 89, 91, 101, 105, 116, 127, 128, 130, 137, 139, 142, 146, 152, 179	ŠOLTÉSZ, Jozef	341
STENDARDO	109	ŠORM	57
STEPINAC, Alojzije	21	ŠOTKOVSKÝ	294
STRAKA, Jozef	194, 215	ŠPRINC, Mikuláš	138, 150, 157
STREHÁR, Dezider	151, 157, 169, 307	ŠRAM, Augustín	108
STRNAD, Jindřich	94, 168	ŠRÁMKOVÁ	84, 92, 102, 105, 119, 131, 142, 153, 160, 168, 171, 181, 187, 199, 225
STRÍDA, Karel	31, 40, 41, 44, 45, 57, 59, 60	ŠROBÁR, Vavro	143, 163, 290
STUHLÍKOVÁ	220	ŠTASTNÁ, Libuše	66, 68, 109
STYK, Jozef	221	ŠTEVEK, Jozef	302
SUCHOMEL	199	ŠTUTBAUER	57, 59
SULLIVAN	212, 267	ŠVÁB, Karel	78, 84, 100
SUROVIAK, Anton	229, 236, 247, 248, 253, 264, 284, 289, 318, 344	ŠVEC, Otakar	62, 65, 81, 93, 94, 99, 109, 118
SVOBODA, Alois	33, 35, 37, 111, 118	ŠVEJKOVSKÝ, Ján	336
SVOBODOVÁ, Věra	33	ŠVERMOVÁ, Marie	100
SÝKORA, Ernest	240, 320, 341	TAJOVSKÝ, Vít Bohumil	24, 26, 27, 45
SYROVÝ, Jan	194	TAYLOR Myron C.	195
SZALAY, Štefan	303	TEPLÍK	53, 60
ŠÁDEK	108	TEŠOVIČ, Jakub	307
ŠČEPKA, A.	308	TISO, Jozef	71, 101, 103, 106, 113, 127, 130, 142, 149, 162, 163, 171, 180, 195, 203, 206, 209, 214, 217, 235, 239, 253, 256, 257, 261, 267, 283, 311, 322, 350
ŠEFFER	301, 304	TITO, Josip B.	211, 237
ŠEFRÁNEK, Július	126, 180, 190, 195, 273, 274, 320, 341	TOMAN, Augustín	308
ŠEJNMAN, Michail Markovič)	34	TOMANÓCY, Jozef	157, 166, 198, 216, 228, 229, 236
ŠELBICKÝ	55	Tomašovič, Michal	308, 309
ŠENŠEL, Ľudovít	271	TOMŠA	81
ŠEVČÍK, Ján	237	Tomšu, Karel	94, 118
ŠILHAN, František	67, 109	Toufar, Josef	26, 36, 53
ŠIMÁNKOVÁ, Alena	30	Trattnerová, Alžbeta	137, 180, 230
ŠIMKO	305	Trčka, Dominik Metod	117
ŠIMKO	158, 169	TROCHTA, Štěpán	58, 63, 64, 70, 232, 239
ŠIMON, Josef	58, 59, 303	TRONGHTON	212, 267
ŠIROKÝ, Viliam	23, 49, 134	TRSTENSKÝ, Viktor	89
ŠKERÍK, František	93		
ŠKRÁBIK, Andrej	24, 125, 126, 128, 132, 139, 158, 165, 182, 194, 205, 206, 210, 239		

TRUDÁK, Karel	73, 75	VÍZVÁRY, Ladislav	33
TRUMAN, Harry S.	101, 195	VLK	108
TRUNDA	85	VOCÁSEK	87
TUČEK	118	VOJTAS, Jozef	216, 233, 265
TUČKOVÁ, Anna	33	VOJTASŠÁK, Ján	21, 62, 64, 79, 83, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 96, 100, 101, 106, 107, 113, 116, 117, 121, 125, 127, 128, 129, 130, 132, 133, 137, 138, 139, 140, 142, 143, 145, 146, 150, 151, 155, 157, 158, 161, 162, 163, 165, 166, 169, 175, 176, 180, 181, 182, 183, 185, 186, 194, 195, 196, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 207, 208, 209, 210, 211, 213, 214, 215, 218, 222, 225, 227, 228, 230, 231, 232, 233, 234, 238, 239, 241, 242, 243, 244, 245, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 265, 267, 268, 271, 275, 276, 277, 282, 284, 285, 286, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 303, 304, 306, 311, 312, 314, 316, 318, 319, 320, 321, 323, 324, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 341, 342, 343, 346, 347, 348, 350, 352
TUKA, Vojtech	101, 113, 149, 195, 239		
TULEJ, Ján	302		
TUREČEK, Josef	104		
TURKYŇÁK Boris	166, 198, 228, 229, 247, 249, 253, 261		
TYRNER, Jaroslav	57, 59		
UHRÍN, Štefan	107, 144, 157, 165, 198, 219, 228, 229, 236, 247, 249, 253, 266		
UJHELYI, Ondrej	34, 35, 38		
ULMANEK, František	305		
URSINY, Ján	129, 157, 166, 210, 235		
URVÁLEK, Josef	31, 33, 39, 41, 44, 45, 85		
VACULA, Vojmír	53, 64 - 65		
VAJDA, P.	86, 87		
VALÁŠEK, Oskár (WEIS)	136, 155, 180, 190, 191, 195, 196, 236, 320, 341		
VANČO, Anton Kamil	309		
VÁŇA	35, 45		
VARRÓ, Štefan	33		
VÁŠEK, Anton	171		
VÁŠÍČEK, Rudolf	58		
VÁŠKO, Anton	106, 324		
VEROLINO, Gennar	26, 37, 43, 68, 139, 144, 181, 211, 235		
VESELÁ	73, 76		
VESELÝ, Karel	57		
VESELÝ, Ľudovít	125, 128, 132, 139, 151, 158		
VICEN, Jozef	143, 162, 242	VOLEK, Izidor	308
VICKO	302	VOLOŠIN, Augustin	144, 164
VÍKTORY, Július	56, 100, 103, 130, 136, 155, 171, 174, 180, 196, 224, 230	VOMÁČKA	57, 333
VITKOVÁ	152	VOREL, Jaroslav	30, 135
		VOTICKÝ	66
		VRABEC	81, 190

VĚRÁNA, Josef	81, 94	ZOUHAR, Emil	54, 62
VYBÍRAL	60	ZREBENÝ, Rajmund Albín	40
VYKOPAL	107	ŽÁK	135, 141, 153, 167, 191
VÝLETA	115, 120	ŽÁKOVIČ	294
VYSOCKÝ	157, 169	ŽEMLA, Alojz	305
WINTER, Pavol	73, 77, 78, 82, 90, 114, 137, 180, 190, 191, 196, 230	ŽILINČAN, Vojtech	308 - 309
ZADINA	106	ŽINGOR, Viliam	210
ZÁHRADNÍK, František	307	ŽITNÝ	35, 45
ZAJAC, Ladislav	136, 155, 180, 190, 195, 224, 240, 342, 348	ŽUPANČIČ, Matej	98, 102, 241, 279, 342, 345, 347
ZAKAR, András	32, 34, 43		
ZÁPOTOCKÝ, Antonín	124, 134, 136		
ZÁVODSKÝ, Osvald	46, 84, 92, 102, 118, 122, 124, 125, 132, 134, 140, 154, 155, 168, 176, 183		
ZELA, Stanislav	21, 25, 32, 46, 51, 54, 58, 61, 62, 64, 70, 79, 81, 93, 95, 99, 100, 107, 108, 114, 115, 117, 118, 120, 123, 140, 152, 154, 171, 177, 211, 212, 230, 240, 241, 247, 262, 311, 314, 315, 317, 344, 346		
ZEMEK, Jakub A.	37, 46		
ZENKA, Bohumil	57, 59		
ZENKL, Petr	66, 208		
ZIEGLER, Bohumír	31, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 44, 54, 57, 59, 72, 74, 75, 77, 78, 79, 80, 82, 83, 89, 90, 91, 95, 99, 100, 101, 103, 104, 114, 115, 119, 122, 127, 150, 156, 164, 169, 170, 171, 178, 179, 180, 184, 193, 199, 224, 226, 227, 230, 285, 318, 342, 343, 344, 345, 347		
ZINOVIEV, Grigorij J.	29		
ZMRZLÍK, Alois	62, 66, 68, 81, 94, 118, 181, 219, 236, 237, 267		

Róbert Letz (ed.)

**DOKUMENTY K PROCESU S KATOLÍCKYMI BISKUPMI
JÁNOM VOJTAŠŠÁKOM, MICHALOM BUZALKOM A PAVLOM GOJDIČOM**

Edícia DOKUMENTY

Edičný rad DOKUMENTY K POLITICKÝM PROCESOM, zväzok I.

Vydal

Ústav pamäti národa

Nám. SNP 28

810 00 Bratislava

www.upn.gov.sk

1. vydanie

Recenzenti

Prof. ThDr. Viliam Judák, PhD.

Doc. ThDr. Jozef Halko, PhD.

Jazyková redaktorka Marta Bábiková

Návrh obálky Peter Rendek

Sadzba, grafická úprava a tlač Vydavateľstvo Michala Vaška

© Róbert Letz 2007

© Ústav pamäti národa 2007

ISBN 978-80-969296-6-5

MENNÝ REGISTER

- ADLEROVÁ 53
ALEŠ, Václav 31, 34, 35, 37, 39, 40, 45, 72, 75, 130
ALEXU (DECHTEREV, Alexander) 26, 27
ANDEL, Ján 241, 281, 282, 342, 343, 346
ANDREJKOVIČ, Violand 198, 203, 218, 228, 229, 237, 246, 247, 249, 253, 266
ARANY, Ladislav 33
BABIČEK, František 55
BABKA, Lukáš 30
BACILEK, Karel 274, 320, 341
BAČA, Štefan 157, 165, 198, 228, 229, 236, 247, 248, 253, 264, 289, 343
BADIK 158, 178
BAJAL 230
BALINT, Ján (BÁLINTH) 98, 180, 190, 191, 196
BAŇAS 304
BARAN, Michal 169
BARÁNEK 60
BARDOŠ, Edmund Peter (BARDOS) 106, 151, 157, 163, 229
BAREŠ, Gustav 28, 29, 30, 84, 100, 102, 105, 119, 124, 127, 130, 134, 135, 136, 141, 167, 190, 224
BARNÁŠ, Štefan 216
BÁROVÁ, Anna Mária 157, 165, 198, 218, 228, 229, 237, 247, 249, 253, 261, 266, 276, 343
BARTA 138
BARTÁK 87
BARTÁK, Stanislav 47
BARTOŠ, Stanislav 73
BARTOŠKA 85
BAŠTOVANSKÝ, Štefan 128, 136, 155, 180, 184, 190, 193, 194, 195, 273, 341
BAŤKA 53, 57
BEBA 135
BEČKA 35, 43, 45
BEDNÁR, Viktor 308
BEDRNA, Karel 75, 77, 78, 83, 90, 91, 92, 95, 97, 99, 100, 102, 103, 114, 115, 117, 120, 127, 130, 137, 139, 150, 151, 156, 157, 158, 164, 165, 166, 169, 170, 171, 175, 178, 179, 180, 192, 196, 197, 199, 223, 224, 225, 230, 241, 251, 269, 277, 279, 282, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 352
BELÁNSKY, Andrej 99, 101, 102, 103, 105, 114, 116, 117, 127, 129, 137, 138, 150, 151, 156, 157, 158, 164, 165, 178, 180, 181, 191, 196, 229, 230, 237, 342, 344
BAŇAČKA, Filip 309
BENCA, Jozef 307
BENDERA, Stepan Andrijovič 33
BENEŠ, Edvard 150, 305
BENEŠ, Jan 85
BENETKA 110
BENÝŠEK, J. 62
BERAN, Josef 24, 25, 33, 37, 43, 50, 52, 53, 61, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 106, 109, 110, 111, 167
BERAN, Rudolf 194, 262, 263
BERÁNEK, Tomáš 62, 69, 81, 94
BERGER 205
BERGEROVÁ 110
BERNOLÁK, Anton 201
BETUŠIAK, Jozef 157
BEZDÍČEK, F. 66, 68, 106
BEZDÍČEK, Josef 57, 59
BIBZA, M. 308
BIEDERMANNOVÁ, Ludmila 31, 36, 39, 44, 45
BIELIK, Paľo 275
BITNER, Petr 57, 59
BLAŠKOVICS, Jozef 275
BLAHO, Jozef 310
BLAŽO, Michal 309
BLECHA, Ferdinand 83, 95, 97, 100, 120, 123
BOBE, Franz Werner 37, 43, 66, 101, 104, 114, 115, 120

BOHALSKÝ 66
BOJNÁK, Štefan 309
BOHARČIK, Alexander 305
BOKOR, František 33
BOLEČKA, Fabián 310
BORECKÝ, K. 30
BORIS 305
BORS, Štefan 241, 280, 342, 346
BOSÁČEK 58, 60
BOSSILKOV, Eugen 21
BOTEK, Anton 139
BOUKAL, Jan 25, 61, 65, 68, 81, 93, 108, 109, 118, 247
BOULIER, Jean 51
BOURA 99, 100, 102, 103, 105, 114, 127, 129, 131, 134, 135, 136, 137, 141, 167
BOUS 58, 59
BRABEC, Stanislav 58, 60, 94, 100, 196
BRANČ 108, 114
BRAŠEN, Juraj 300
BRENCIČ, Štefan 339
BRIEDOŇ, Daniel 24
BRÍZA 229, 230
BUCHARIN, N. I. 30
BULINOVÁ, Marie 28, 51
BURANYČ, Gregor 112, 139, 151, 157, 165, 198, 220, 228, 229, 237, 247, 249, 253, 261, 262, 267
BUREŠ, Vladimír 81, 83, 93, 104, 130, 314
BURIAN, Emil František 29
BURÝŠEK, Josef 69, 81, 93, 111, 118, 123
BURZIE, Josef 71, 204, 218, 246, 266
BUZALKA, Michal 21, 25, 51, 58, 62, 64, 70, 71, 83, 89, 91, 96, 100, 101, 105, 107, 112, 113, 117, 121, 122, 125, 128, 132, 139, 143, 144, 148, 151, 157, 164, 165, 171, 180, 182, 185, 200, 201, 202, 203, 204, 207, 210, 211, 214, 217, 218, 222, 223, 225, 227, 231, 234, 235, 238, 240, 241, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 256, 258, 259, 261, 262, 264, 266, 267, 268, 269, 276, 277, 278, 284, 288, 289, 291, 292, 307, 312, 320, 321, 326, 328, 329, 330, 331, 333, 337, 339, 343, 346
BUZNA, Jozef 102, 241, 277, 278, 342
CAIS, Jan 25, 51
CÍCHA, Milan 54, 57, 59, 60, 72, 75, 76, 77, 78, 80, 89, 93, 101, 103, 104, 114, 115, 127, 131, 137, 139, 140, 142, 150, 151, 153, 156, 159, 164, 169, 171, 178, 199
CISZEK, Walter J. 204
CLEMENTIS, Vladimír 23
CUBÍNEK, Emanuel Jozef 309
CVINČEK, Andrej 155, 156, 208, 260
ČÁP, Alois 61, 64, 65, 74, 75, 81, 94
ČAPLOVIČ 324
ČARNÝ 301
ČÁRSKY, Jozef 161, 209, 242, 247, 302, 336
ČATLOŠ, Ferdinand 231, 239
ČEPIČKA, Alexej 23, 28, 30, 49, 55, 145, 313
ČERMÁK, Šimon 229
ČERNÁK 66
ČERNÝ, Zoltán (SCHWARZ) 106
ČERNÝ, Václav 38, 44, 72, 75, 80, 90, 93
ČEŘOVSKÝ, Jan 62, 69, 72, 94
ČIHÁK, Josef 62, 66, 81, 93, 110, 118, 140, 179
ČISÁRIK, Ján 305
ČÍZEK 218
ČÍZEK, Karel 31, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 44, 45, 52, 54, 55, 59, 64, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 89, 92, 95, 99, 101, 102, 103, 104, 111, 114, 115, 117, 118, 119, 123, 127, 129, 130, 131, 137, 140, 150, 152, 153, 154, 156, 158, 159, 164, 166, 167, 168, 169, 178, 184, 199, 223, 224, 225, 230, 314, 317, 344, 345, 347
ČOBRDA, Vladimír Pavel 303
ČULÍK, Antonín 53, 60
DANIŠOVIČ, Alojz 309
DANKO 327
DAVID, Pavol 325
ĎAĎO, Ján 308, 309
DECHET, Ján 23, 24, 110, 181, 215, 271, 306

DECHTEREV, Alexander (Alexij) 26, 27
DIMAS 68
DONNER 149, 159
DORÁNSKY, Ondrej 151, 157, 169, 215, 229, 243, 301
DÖRNER, Rudolf 53, 62, 65, 66, 74, 76, 81, 94, 168
DOSEDL 107
DOSKOČIL, Hugo 58
DOSTÁL 58, 59
DOUŠEK, František 73, 76, 97, 100
DÓŽA, Juraj 213
DRESSLER, Alfréd 28, 34, 74, 79, 80, 81, 83, 89, 90, 92, 97, 153, 159
DRTINA, Prokop 131
DUB, Mstislav 98
DUBOSCH, František 207, 215, 260
DUNIŠ, Cyril 310
DVORSKY 331
ĎURČANSKÝ, Ferdinand 113, 117, 129, 130, 143, 145, 161, 163, 186, 194, 206, 207, 208, 210, 215, 218, 227, 243, 260, 261, 266, 290
ĎURIŠ, Július 146
DURUŠÁK 307
DUŠEK 120
DVOŘÁK, Miroslav 40, 45, 81, 93, 190, 196
EČER, Bohuslav 149
EICHLER 342
ELTSCHKNER, Antonín 66, 349
ERBAN 198
ESTERHÁZY, János 202, 253
EZROVIČ, Mikuláš 135, 141, 180, 190, 196, 224, 348
FABÍK, Josef 57, 59
FÁBRY, Gustáv 305
FAJNOR, Vladimír 275
FALTÁN, Michal 165
FÁNDLY, Juraj 201
FEJEŠ, Ján 82, 83, 90, 91, 92, 95, 99, 102, 103, 104, 105, 114, 115, 116, 117, 119, 123, 125, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 137, 139, 140, 142, 146, 150, 151, 153, 156, 157, 158, 160, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 178, 180, 182, 183, 184, 193, 197, 199, 200, 223, 224, 225, 230, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 241, 278, 283, 286, 295, 313, 314, 317, 318, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349
FELCMAN, Jan 146
FEŘT, Václav 66
FIALA, Jozef 180, 231
FIERLINGER, Zdeněk 23, 49, 56, 60, 64, 92, 119, 122, 123, 124, 126, 127, 129, 132, 133, 134, 154, 168, 176, 183, 184, 193
FILIP 80, 93
FITT, Jozef 271
FOLTÁN 308
FORNI, Raphaele 152, 264
FRANĚK 28
FRANK, Karl Hermann 148 – 149
FRIŠ, Eduard 191, 196, 230, 240, 274, 348, 349
FUKS, Josef 58
FUNK, Teodor 81, 94, 115, 118
GABEL 341
GADUŠ, Valent 145, 157, 236, 247, 248, 253, 257
GAJDOŠÍK, Viktor 138
GALAN, Peter 215, 233, 243, 258
GÁLIK, Ján 307
GARAUDY, Roger 195
GAŠKO 229
GAŽÍK, Štefan 341
GEBAUER, Ludovít 86
GEBER 38
GEMINDER, Bedřich 154
GOEBBELS, Josef 149
GOJDIČ, P. Pavol 21, 26, 27, 36, 37, 51, 58, 62, 64, 70, 74, 77, 83, 89, 91, 96, 100, 105, 107, 112, 113, 121, 122, 126, 128, 132, 139, 143, 144, 151, 157, 162, 164, 165, 166, 169, 179, 181, 182, 185, 186, 199, 200, 204, 209, 210,

211, 212, 218, 219, 222, 223, 225, 227, 228,
231, 235, 241, 247, 249, 250, 251, 252, 253,
254, 257, 259, 261, 262, 264, 265, 267, 268,
269, 277, 279, 284, 285, 288, 289, 291, 301,
312, 316, 320, 321, 322, 326, 328, 329, 331,
335, 337, 339, 346, 349
GONZOČIK, Jozef 335
GOTTWALD, Klement 123, 134, 136, 311
GRECH, Ján 304, 335, 339
GRMAN, Rudolf 307
GRUŇ, Matúš Ármin (Goldstein) 106
GUGA, Ján 339
HADRAVA, M. 58
HAJDU, Ladislav 33
HAJDU, Vincent 335
HAMÁK, Václav 91, 97, 98, 102, 241, 275, 276,
342, 346, 347
HANUS, Ladislav 272
HANZAL, František 85
HATALA, Štefan 130
HATIAŘ, Ján 257
HAVEĽKA, Jaroslav 52, 54, 55, 57, 59, 79, 89,
90, 92, 99, 100, 101, 102, 103, 114, 115, 117,
118, 119, 122, 127, 130, 131, 132, 134, 137,
138, 140, 150, 152, 154, 156, 158, 164, 168,
169, 170, 176, 178, 180, 181, 183, 193, 313
HAVLÍČEK 87
HAVRILA, Štefan 121, 157, 166, 198, 228, 229
HEIDLER 67
HENDRYCH, Jiří 23, 28, 29,30, 40, 49, 80, 81, 84,
90, 93, 102, 105, 119, 134, 135, 141, 178,
190, 193, 224, 225, 348
HENLEIN, Konrad 202, 253
HENTZ, Zoltán 33
HERÁF, Otakar 142, 170
HERCEG, Jozef 309
HERMAN, Štefan 308
HITLER, Adolf 135, 148, 182, 195, 202, 203, 204,
206, 208, 234, 253, 305
HLAD, Ladislav 58, 59
HLBINA, Pavol Gašparovič 275
HLINKA, Andrej 101, 157, 162, 163, 202, 245,
255, 316, 321, 348
HLOND, August 143, 163
HLOUCH, Josef 25, 62, 69, 239
HLOŽA 198
HOBZA, Antonín 240
HODINOVÁ-SPURNÁ, Anežka 274
HODŽA, Milan 194
HÖFFLE, Hermann 205, 206, 217, 227
HOLDOŠ, Ladislav 56, 100, 124, 125, 126, 132,
133, 134, 146, 150, 154, 160, 165, 168, 169,
174, 175, 176, 181, 184, 190, 193, 194, 195,
230, 273, 274, 305
HOLLÝ, Ján 201
HOLUB 28, 30, 72, 75, 76, 77, 89
HOLÝ 94, 105, 116
HONČÍK 135
HOPKO, Vasil 27, 91, 126, 132, 157
HORÁK, Alexander 50, 57, 59, 183, 194, 274
HORÁKOVÁ, Milada 31, 69, 73, 75, 76, 79, 83, 97,
118, 124, 141, 147, 230, 349
HORSKÝ 37
HOŠTĚK, Josef 66, 68
HOUBEK, František 93
HOUSKA 83, 95, 102, 105, 114, 115, 120, 152,
180
HOZA, Ján 163
HRBATA, Josef 81, 94, 100
HRBEK, Jozef 157
HROMÁDKA 105
HRUBAN 37, 82, 314
HRUBÝ 46, 101, 114, 120
HRUŠKA 167
HUB, František 28, 31, 32, 35, 36, 37, 38, 40, 44,
45, 55, 80, 93, 134, 167, 180, 199
HUČKO, Pavol 36, 46, 112, 126, 132, 139, 151,
157, 166, 169, 198, 220, 221, 228, 229, 237,
247, 249, 253, 261, 262, 265, 267
HUDEC, Jozef 271
HUSAĀK, Gustáv 51, 137, 145
HUSAĀR, Ján 308

HUŠEK, Jozef 194
CHOC, Miroslav 108
CHUDOBA, Bohdan 111
ILČÍK, Jozef 172, 173, 174, 229, 328
ILAVSKÝ 348
IMMRBLUM, N. 106
INOVECKÝ 273
IRHA, František 157, 165, 198, 228, 229, 236, 247, 248, 253, 264, 289, 343
JANEBOVÁ 240
JANIŠOVA, Milena 28, 51
JÁNSKÝ 138
JAROLÍMEK, Bohuslav Stanislav 37, 43, 46, 62, 71, 72, 81, 85, 93, 95, 100, 101, 111, 114, 115, 117, 118, 120, 140, 152, 153
JARUŠEVIČ, Boris (metropolita Nikolaj) 26
JÁSEK 53
JAŠKO, Bernard 121, 144, 164, 219, 234, 237
JEBAVÝ 58, 60
JEČMEROVÁ 58
JEDLIČKA 123
JÍLEK, Čestmír 78, 80, 93, 224
JOHNSON 51
JOUVENEL 104, 115
JUKL, Vladimír 111, 152
JURČOVIČ, Ferdinand 139
JUŘÍK 58, 60
JUST, Josef 58
KABOUREK 37
KACZMAREK, Czeslaw 21
KADLECOVÁ 58
KALÁB, Zdeněk 97, 100, 120, 123
KALINA, Dezider 157, 229, 236, 247, 249, 257
KALINAJ, Pavol 234, 237
KAMENEV, Lev B. 29
KANTOR, Eugen 308
KAPÁLIK, Stanislav 58
KAPLAN, Karel 28, 51
KAPUSTA, Emil 306
KARMASIN, Franz 112, 220, 258
KEBIS, Anton 309
KELLER, Jozef 309
KELLNER, Ján 204, 218, 246
KEMPNY, Ján 129, 137, 139, 151, 157, 166, 198, 228, 229, 236, 238, 239, 247, 248, 253, 260, 290, 348
KETTNER 87
KIESEWETTER 120
KIRÁLY, Pavel 119, 171
KIŠS-KALINA, Dezider 125, 132, 144
KLAPKA 79, 180, 190, 195, 196, 224, 240
KLEINERT, Ladislav 195, 217, 250, 278
KLIMKO 108
KLIMENT 326
KLIS, Ivan 261
KLOKOČ, Ondrej 320, 341
KLOS, Karel 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 52, 54, 79, 84, 85, 99, 100, 102, 103, 104, 105, 107, 110, 112, 113, 114, 115, 116, 118, 119, 122, 124, 125, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 134, 135, 137, 140, 141, 150, 151, 152, 153, 154, 156, 158, 159, 164, 165, 167, 168, 169, 170, 171, 176, 178, 179, 180, 183, 184, 199, 223, 224, 226, 230, 231, 275, 285, 313, 314, 315, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350
KMETIÁL 99
KMEŤKO, Karol 205, 216, 239, 265
KMICKIEVIČ 303
KŇAZOVICKÝ, Ludovít 86, 232
KOHLER, Bruno 100
KOKINČÁK, Ján 138
KOLAKOVIČ-POGLAJEN, Stjepan Tomislav 46, 111, 137 – 138, 144, 145, 150, 207, 212, 219, 220, 236, 240, 259, 266, 267, 278
KOLÁR 239
KOLAŘÍK 58
KOLAVÍK 307
KOLB 144, 164, 220, 258
KOLČÁK, Ján 303
KOLEČANSKÝ 330
KOLMAN, František 62, 67, 81, 94, 100, 118

KOMANDERA, Rudolf 145
KOMODY 308
KONÁŠ 116
KONEČNÝ, Jozafát Alois 40
KONTRÍK, Albín 272
KOPECKÝ, Ivan 80, 84, 93, 96, 105, 114, 137, 141, 153, 154, 164, 167, 170, 178, 180, 190, 193, 195, 196, 198, 199, 223, 224, 225, 230, 240
KOPECKÝ, Václav 23, 24, 49, 81, 193, 194
KOPŘIVA, Ladislav 58, 78, 81, 92, 105, 116, 122, 124, 132, 154, 168, 176, 183, 193
KORB 110
KORBULY, Pavol 91, 97, 98, 102, 241, 276, 277, 342, 345, 348
KORÍNEK 135, 198, 199, 229
KOSEC, Imrich 308
KOSORÍN, Jozef 207
KOSPER, František 332
KOSTOLNÝ, František 309
KOSTOV, Peter 158
KOSTOV, Trajčo 32, 33, 34, 43
KOŠAŘ, Bohumil 31, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 44, 46, 52, 54, 55, 57, 59, 60
KOULA 140
KOUŘIL 94
KOUTNÍK 104, 116, 120
KOVÁČ, Belo 157, 169
KOZA 58, 60
KOZEL, Vojtěch 85, 86, 87, 88, 89
KOŽUŠKO, Martin 145
KRAJČOVIČ 102
KRÁL, Štefan 176, 180, 241, 347
KRASULA, Štefan 207, 215, 243, 260
KRAUS, František 35
KRAUSZ, Zoltán 33
KRESTÝNOVÁ 41
KROČEK, Lubomír 79, 81, 82, 89, 91, 93, 99, 100, 102, 193, 226
KROPÁČEK 197, 198, 229
KRUK, Karel 75, 77, 78
KUBÍK 331
KUČERA 73, 76
KULAC, Jaroslav 62, 66, 81, 93, 95, 110, 118, 140
KUTHAN, Václav 57, 59
KUŽNAR 303
KYSELÝ, Ján 155, 156
LACH, Štefan 303
LAZÍK, Ambróz 50, 63, 70, 71, 112, 151, 219, 329, 330
LEDOCHOVSKÝ 266
LENÁRT, Jozef 273
LETTRICH, Jozef 235, 237, 290
LIPCSEY, Július 33
LIETAVEC, Jozef 320, 341
LISKA, František 85, 86
LIVA, Ottavio de 26, 36, 68, 109, 110
LJAVINEC, Ján 121
LOKŠÍK, Michal 195, 217
LORINC, Alexander 107
LOVITZ 107
LUDIN, Hans Elard 113, 217, 220, 250, 258, 266
LUDROVSKÝ, Ján 306
LUKAČOVIČ, Jozef 50, 183, 194
MÁCDADY, Štefan 309
MÁDR, Oto 111
MACH, Alexander 113, 149, 163, 214
MACHÁČEK, Pavol 150, 169, 307, 310
MACHAČKA 120
MACHAJ, Ferdinand 231
MACHALKA, Augustin Antonín 24, 26, 27, 39, 41, 42, 43, 115, 145
MAKK, František 308
MÁLEK 85, 99, 103, 114, 116, 127, 137, 150, 156, 164
MALÝ, František 57, 117
MANDL, Antonín 54, 62, 67, 69, 81, 93, 106, 110, 118
MANHATTAN, Avro 38
MARKO, Ján 271
MAROUŠ, Bohumil 58

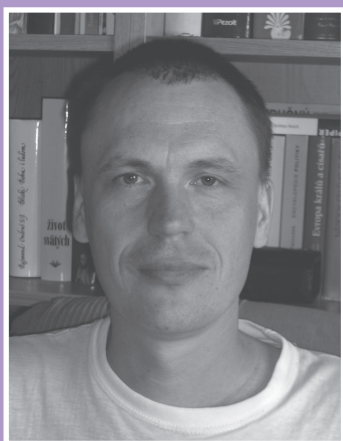
MARTINOVIE, Pavol 306
MARTINŮ, Jan 61
MASÁR 272
MASARYK, Jan 108
MASTILIAK, Ján 39, 166
MAŠÍK, Jozef 307
MAŠLEJ, Michal 303
MATĚJKA, Karel 53, 66, 68
MATOCHA, Josef Karel 24, 25, 62, 68, 69, 94,
108, 152
MATOUŠEK, Kajetán 66
MAXOŇ, Peter 157, 166, 215
MAZAČOVÁ 55
MELTZER, Anton 47
MELICHAR 348
MENDL 59
MÉSZÁROS, Július 33
METÁLSKY 108
MICHÁLEK, Alois 81, 94, 106
MICHALIČKA, Augustín 323
MIKULÁŠ, Jan 58
MIKULÁŠEK, František 39, 67
MIKULEC, Martin 305, 335
MIKUŠKA, Jozef 240, 332
MILÉN, Ivo (MÜLLER, Imrich) 140, 150, 157
MINÁRIK, Jozef 63
MINDSZENTY, József 21, 32, 33, 34, 37, 43, 50,
163, 218, 235, 254, 264
MIROŠŠAY, Alexander 303
MLÁDEK, Karol 309
MOSKVA 204, 218
MISTRÍK, Jozef 309
MOŠKOŘOVÁ 58
MOŠKOVÍČ, Koloman 273, 341
MOŠTĚK, Josef 60, 62, 94,
MOUČKA, Milan 79, 80, 81, 82, 89, 90, 91, 92,
93, 103, 104, 105, 114, 115, 116, 117, 118,
119, 120, 121, 127, 139, 142, 149, 150, 157,
159, 164, 165, 166, 169, 170, 171, 177, 178,
179, 180, 193, 197, 223, 224, 225, 228, 230,
232, 235, 236, 237, 239, 313, 314, 345
MOZOLA, Jozef 199
MRTVÝ, Václav 62, 68, 81, 93, 105, 108, 109,
118
MURIN 150
MUSSOLINI, Benito 206
NEBÁZNIVÝ 47
NÉCSEY, Eduard 205, 210, 331
NEJEDLÝ, Zdeněk 23, 49
NEULS, Jindřich 31, 37, 39, 40, 41, 42, 44, 45,
55, 80, 89, 93, 99, 102, 103, 105, 114, 116,
119, 127, 141, 150, 153, 156, 160, 164, 167,
168, 170, 178, 180, 190, 193, 195, 199, 224,
230, 342, 348, 349, 350
NIKOLAJ (Boris Jaruševič) 26
NIPČA 307
NIZŇANSKÝ 308
NOVÁK, František 46, 59, 111,
NOVÁK, Jaroslav 31, 38, 39, 44, 58, 73, 75, 76,
77, 78, 80, 83, 85, 89, 93, 95, 97, 99, 100, 103,
120, 127, 137, 156, 164, 314, 347, 348
NOVÁK, Ondrej 145, 150
NOVIKOV 204, 218
NOVOTNÁ, Jarmila 83, 97, 100, 120
NOVOTNÝ, Ondrej 304
NOVÝ 198, 229
OBERCHAUSER 65, 114, 120
OBTULOVÍČ, Ľudovít 129, 157, 165, 198, 228, 229,
233, 236, 247, 248, 253, 260
OBUCH, Oto 107
OLIVA 123
ONDERKA 60
OPASEK, Jan Anastáz 66, 69, 71, 81, 93, 100,
104, 107, 114, 117, 118, 147, 206
OPARTNÝ 111
OPAVSKÝ 230
OPÉLA 57, 59
ORAVCOVÁ 336
OSUSKÝ, Štefan 194
OTENDARDO, Artur 66
OTLYK, Ivan 158, 178, 241, 251
PACELLI, Eugenio (Pius XII.) 143, 163

PAHUTOVÁ, Marta 336
PÁCHA, Václav 25
PALÁRIK, Ján 201
PALFFY 202
PALMER, Gretta 138
PANIK, Anton 308
PARIK, Karol Hilár 71
PARKÁNI 303
PAVLÍK, Michal 198, 201, 229, 232, 334
PAVLOVSKÝ 150, 171
PAVOL VI. 264
PECHOUSKOVÁ, Ludmila 52, 54, 73, 76, 77, 78, 83
PEKAROVIČ, Štefan 308
PETRAŠOVIČ, Alexander 308
PETRBOK 110
PETRÚ, František 58, 60
PICCOLOMINI, Eneáš Sylvus (Pius II.) 147
PIETOR, Ivan 221, 235
PÍCHA, Mořic 62
PÍCHA, Václav 68, 69, 111, 236
PIŠOVÁ, Laura 58
PIUS II. 147
PIUS IX. 264
PIUS XI. 62, 161
PIUS XII. 25, 26, 27, 32, 63, 143, 146, 195, 206, 306
PJATAK, J. L. 30
PLÁTEK 207
PLOJHAR, Josef 50, 52
POBOŽNY, Róbert 50, 306, 336
PODČEPICKÝ, Vladimír 75, 77, 78
POJEZNÁ, Anna 241, 250, 342
POLÁKOVÁ, Ružena 352
POLANĚCKÝ, Jan 73, 76, 97, 100, 120
PORJES 191
POSPÍŠIL 114, 120
POSPÍŠILOVÁ 115
PÖSTÉNYI, Ján 129, 132, 138, 155, 156
POŠVIC 180, 190, 196, 224, 230
POTAŠ, Marián 169, 171
POTOČNÁK, Vincent 302
POUCHLÝ 60
POZDECH, Augustín 70
PRÁSEK, Josef 62, 68, 69
PRAVDÍK 325
PREČAN, Leopold 61, 70, 108
PRÍDAVOK, Peter 194
PRIESOL, L. 286, 287, 326
PRIŠLÁK, Teodor 220, 262
PRŮSA, Vladimír 31, 33, 36, 40, 45, 52, 54, 57, 58, 59, 60, 79, 80, 93, 99, 101, 102, 103, 104, 114, 115, 116, 127, 129, 130, 131, 137, 150, 152, 156, 159, 164, 169, 180, 193, 223, 224, 230
PRYMES 57, 59
PŘEVOROVÁ 35, 36, 53
PULEC, Václav 85, 86, 87, 88
PŮLL, Ján 273, 341
PUŠKAČ, František 98, 102
PUTNÍK 52, 54, 59
PYTLOVIČOVÁ 336
RADEK, K. B. 30
RADKOVSKÝ 294
RAINOCH, Karol 212, 219
RAIS, Štefan 59, 74, 81, 92, 96, 103, 122, 124, 126, 132, 134, 146, 154, 155, 168, 176, 183, 184, 193, 194, 195, 288, 314
RAJECKÝ 165
RAJK, László 32, 33, 34, 43, 128, 237, 254
RAKYTA, Arpád 309
RAMPÁSEK, Vojtech 158, 178, 224, 241, 251
RAŠÍN 180, 190, 196
RAŠLA, Anton 95
RAVASZ, Viktor 169
REINOCH, Karol 266
REPAŠSKÝ, Michal 145, 157, 237
RESTÁLY, Michal 33
RIBBENTROP, Joachim von 149
RICHTER, Hugo 38, 39, 44, 52, 72, 73, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 82, 83, 89, 91, 93, 95, 97, 98, 99, 102, 103, 105, 114, 119, 127, 137, 141, 150,

152, 153, 156, 158, 164, 167, 169, 170, 178,
199, 223, 224, 230, 342, 343, 344, 346, 347
RYKÝR, Rudolf 62, 69
RIPKA, Hubert 208
RIŠA, Josef 94
RITTER, Xaverius 111, 264
ROBERTSON, Ratkin 212, 267
ROSENBERG, Alfred 202
ROSIAN 342, 349
ROZEHNAL, Alois 62, 67, 81, 94
RŮČKA, Vladimír 57
RUMAN 309
RŮŽIČKA, Jaroslav 31, 36, 37, 40, 44, 52, 57
RYBÁR 307
RYKOV, A.I. 30
RYPLOVÁ 41
SABOL, Sebastián 221, 262, 265
SABOL, Teodor 267
SÁDECKÝ, Rudolf 302
SADLOŇ, M. 337
SAKALÍK, Jozef 145, 157, 236, 247, 248, 253,
257
SALEZIUS 182
SALI, Jozef 309
SANĚK 116, 159
SEDLÁČEK 150, 151, 152, 156, 158, 197, 198,
230
SEDLÁK, Jaroslav 58, 60
SEDLÁK, Viliam 310
SEMBDNER 85
SCHÄFER 113
SCHEFFER, Ondrej 157, 215
SCHEINOST 46
SCHRAMM, Augustín 108
SCHWARZER, Oto 85
SIDOR, Karol 71, 113, 129, 130, 138, 143, 150,
156, 157, 161, 163, 186, 194, 207, 215, 219,
227, 233, 243, 260, 261, 267, 289, 290
SIEGL, Karel 73, 95
SKALICKÝ, Gejza (Szántoa) 106
SKLENAŘ, Josef 94, 100
SKLENOVSKÝ, Bruno 43, 68, 69, 81, 118
SKOUPÝ, Karel 63, 70
SLÁNSKÝ, Rudolf 31, 78, 79, 100, 123 – 124,
134, 135, 136, 286, 288
SLAVÍK, Václav 81, 85, 93, 145, 150, 180, 190,
196, 224
SLIPÝ, Josif 21
SLUGA 84
SMOLÍK, Štefan 308
SOUČKOVÁ 73, 76
SOVADINA, Agathangelus František 40
SPELLMANN, Francis Joseph 143, 163
SPIŠÁK, Pavol 305
STALIN, Josif Vissarionovič 101
STEHLÍK, Roman 79, 81, 89, 91, 101, 105, 116,
127, 128, 130, 137, 139, 142, 146, 152, 179
STENDARDO 109
STEPINAC, Alojzije 21
STRAKA, Jozef 194, 215
STREHÁR, Dezider 151, 157, 169, 307
STRNAD, Jindřich 94, 168
STRÍDA, Karel 31, 40, 41, 44, 45, 57, 59, 60
STUČLÍKOVÁ 220
STYK, Jozef 221
SUCHOMEL 199
SULLIVAN 212, 267
SUROVIK, Anton 229, 236, 247, 248, 253, 264,
284, 289, 318, 344
SVOBODA, Alois 33, 35, 37, 111, 118
SVOBODOVÁ, Věra 33
SÝKORA, Ernest 240, 320, 341
SYROVÝ, Jan 194
SZALAY, Štefan 303
ŠÁDEK 108
ŠČEPKA, A. 308
ŠEFFER 301, 304
ŠEFRÁNEK, Július 126, 180, 190, 195, 273, 274,
320, 341
ŠEJNMAN, (Michail Markovič) 34
ŠELBICKÝ 55
ŠENŠEL, Ludovít 271

ŠEVČÍK, Ján 237
ŠILHAN, František 67, 109
ŠIMANKOVÁ, Alena 20
ŠIMKO 305
ŠIMKO 158, 169
ŠIMON, Josef 58, 59, 303
ŠIROKÝ, Viliam 23, 49, 134
ŠKEŘÍK, František 93
ŠKRÁBIK, Andrej 24, 125, 126, 128, 132, 139,
158, 165, 182, 194, 205, 206, 210, 239
ŠMEJDAR 58
ŠOLTÉSZ, Jozef 341
ŠORM 57
ŠOTKOVSKÝ 294
ŠPRINC, Mikuláš 138, 150, 157
ŠRAM, Augustín 108
ŠRÁMKOVÁ 84, 92, 102, 105, 119, 131, 142, 153,
160, 168, 171, 181, 187, 199, 225
ŠROBAR, Vavro 143, 163, 290
ŠTASTNÁ, Libuše 66, 68, 109
ŠTEVEK, Jozef 302
ŠTUTBAUER 57, 59
ŠVÁB, Karel 78, 84, 100
ŠVEC, Otakar 62, 65, 81, 93, 94, 99, 109, 118
ŠVEJKOVSKÝ, Ján 336
ŠVERMOVÁ, Marie 100
TAJOVSKÝ, Vít Bohumil 24, 26, 27, 45
TAYLOR, Myron C. 195
TEPLÍK 53, 60
TEŠOVIČ, Jakub 307
TIŠO, Jozef 71, 101, 103, 106, 113, 127, 130,
142, 149, 162, 163, 171, 180, 195, 203, 206,
209, 214, 217, 235, 239, 253, 256, 257, 261,
267, 283, 311, 322, 350
TITO, Josip B. 211, 237
TOMAN, Augustín 308
TOMANÓCY, Jozef 157, 166, 198, 216, 228, 229,
236
TOMAŠOVIČ, Michal 308, 309
TOMŠA 81
TOMŠŮ, Karel 94, 118
TOUFAR, Josef 26, 36, 53
TRATTNEROVÁ, Alžbeta 137, 180, 230
TRČKA, Dominik Metod 117
TROCHTA, Štěpán 58, 63, 64, 70, 232, 239
TRONGHTON 212, 267
TRSTENSKÝ, Viktor 89
TRUDÁK, Karel 73, 75
TRUMAN, Harry S. 101, 195
TRUNDA 85
TUČEK 118
TUČKOVÁ, Anna 33
TUKA, Vojtech 101, 113, 149, 195, 239
TULEJ, Ján 302
TUREČEK, Josef 104
TURKIŇÁK, Boris 166, 198, 228, 229, 247, 249,
253, 261
TYRNER, Jaroslav 57, 59
UHRÍN, Štefan 107, 144, 157, 165, 198, 219,
228, 229, 236, 247, 249, 253, 266
UJHELYI, Ondrej 34, 35, 38
ULMANEK, František 305
URSINY, Ján 129, 157, 166, 210, 235
URVÁLEK, Josef 31, 33, 39, 41, 44, 45, 85
VACULA, Vojmír 53, 64 - 65
VAJDA, P. 86, 87
VALÁŠEK, Oskár (Weis) 136, 155, 180, 190, 191,
195, 196, 236, 320, 341
VANČO, Anton Kamil 309
VÁŇA 35, 45
VARRÓ, Štefan 33
VAŠEK, Anton 171
VAŠÍČEK, Rudolf 58
VAŠKO, Anton 106, 324
VEROLINO, Gennar 26, 37, 43, 68, 139, 144, 181,
211, 235
VESELÁ 73, 76
VESELÝ, Karel 57
VESELÝ, Ludovít 125, 128, 132, 139, 151, 158
VICEN, Jozef 143, 162, 242
VICKO 302

VIKTORY, Július 56, 100, 103, 130, 136, 155,
171, 174, 180, 196, 224, 230
VITKOVÁ 152
VIZVÁRY, Ladislav 33
VLK 108
VOCÁSEK 87
VOJTAS, Jozef 216, 233, 265
VOJTASSÁK, Ján 21, 62, 64, 79, 83, 85, 86, 87,
88, 89, 90, 91, 96, 100, 101, 106, 107, 113,
116, 117, 121, 125, 127, 128, 129, 130, 132,
133, 137, 138, 139, 140, 142, 143, 145, 146,
150, 151, 155, 157, 158, 161, 162, 163, 165,
166, 169, 175, 176, 180, 181, 182, 183, 185,
186, 194, 195, 196, 200, 201, 202, 203, 204,
205, 207, 208, 209, 210, 211, 213, 214, 215,
218, 222, 225, 227, 228, 230, 231, 232, 233,
234, 238, 239, 241, 242, 243, 244, 245, 247,
248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256,
258, 259, 260, 261, 262, 263, 265, 267, 268,
271, 275, 276, 277, 282, 284, 285, 286, 288,
289, 290, 291, 292, 293, 303, 304, 306, 311,
312, 314, 316, 318, 319, 320, 321, 323, 324,
326, 327, 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335,
336, 337, 338, 339, 341, 342, 343, 346, 347,
348, 350, 352
VOLEK, Izidor 308
VOLOŠIN, Augustin 144, 164
VOMÁČKA 57, 333
VOREL, Jaroslav 30, 135
VOTICKÝ 66
VRABEC 81, 190
VRÁNA, Josef 81, 94
VYBÍRAL 60
VYKOPAL 107
VÝLETA 115, 120
VYSOCKÝ 157, 169
WINTER, Pavol 73, 77, 78, 82, 90, 114, 137, 180,
190, 191, 196, 230
ZADINA 106
ZÁHRADNÍK, František 307
ZAJAC, Ladislav 136, 155, 180, 190, 195, 224,
240, 342, 348
ZAKAR, András 32, 34, 43
ZÁPOTOCKÝ, Antonín 124, 134, 136
ZÁVODSKÝ, Osvald 46, 84, 92, 102, 118, 122, 124,
125, 132, 134, 140, 154, 155, 168, 176, 183
ZELA, Stanislav 21, 25, 32, 46, 51, 54, 58, 61,
62, 64, 70, 79, 81, 93, 95, 99, 100, 107, 108,
114, 115, 117, 118, 120, 123, 140, 152, 154,
171, 177, 211, 212, 230, 240, 241, 247, 262,
311, 314, 315, 317, 344, 346
ZEMEK, Jakub A. 37, 46
ZENKA, Bohumil 57, 59
ZENKL, Petr 66, 208
ZIEGLER, Bohumír 31, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 44,
54, 57, 59, 72, 74, 75, 77, 78, 79, 80, 82, 83,
89, 90, 91, 95, 99, 100, 101, 103, 104, 114,
115, 119, 122, 127, 150, 156, 164, 169, 170,
171, 178, 179, 180, 184, 193, 199, 224, 226,
227, 230, 285, 318, 342, 343, 344, 345, 347
ZINOVIEV, Grigorij J. 29
ZMRZLÍK, Alois 62, 66, 68, 81, 94, 118, 181, 219,
236, 237, 267
ZOUHAR, Emil 54, 62
ZREBENÝ, Rajmund Albín 40
ŽÁK 135, 141, 153, 167, 191
ŽÁKOVIČ 294
ŽEMLA, Alojz 305
ŽILINČAN, Vojtech 308 - 309
ŽINGOR, Viliam 210
ŽITNÝ 35, 45
ŽUPANČIČ, Matej 98, 102, 241, 279, 342, 345,
347

Prof. PhDr. Róbert Letz, PhD.

(*1967 Bratislava)

Vedúci Katedry histórie Pedagogickej fakulty UK v Bratislave. Zameriava sa na cirkevné, politické a kultúrne dejiny Slovenska v 20. storočí. Je autorom monografií: *Slovensko v rokoch 1945 – 1948 : Na ceste ku komunistickej totalite* (1994); *Dejiny Slovenskej ligy na Slovensku (1920 – 1948)* (2000); *Prenasledovanie kresťanov na Slovensku v rokoch 1948 – 1989*. In: *Zločiny komunizmu na Slovensku 1948 – 1989, 1. zv.* (2001); *Justícia – slúžka moci*. In: Pešek, Jan, Letz, Róbert: *Štruktúry moci na Slovensku 1948 – 1989* (2004); Letz, Ján, Letz, Róbert: *Bratia Letzovci : Život a dielo Štefana Letza a Bela Letza* (2005); *Hlinkova slovenská ľudová strana : Pokus o syntetický pohľad*. In: Letz, Róbert, Mulík, Peter, Bartlová, Alena: *Slovenská ľudová strana v dejinách 1905 – 1945* (2006); *V hodine veľkej skúšky*. *Listy biskupa M. Buzalku, spoločné prejavy slovenských katolíckych biskupov* (2007).

Je autorom učebnice *Slovensko v 20. storočí : Dejepis pre 9. ročník základných škôl* (2000) a spoluautorom učebnice *Dejepis pre 3. ročník gymnázií (národné dejiny)* (2005).

Je spoluautorom diel *Lexikón slovenských dejín* (1997); *Lexikón katolíckych kňazských osobností Slovenska* (2000).

Je zostavovateľ a spoluzostavovateľ zborníkov: *Boli traja* (2001); *Biskup Michal Buzalka* (2002); *Slovenská ľudová strana v dejinách 1905 – 1945* (2006).

Publikoval vyše šesťdesiat vedeckých štúdií a desiatky odborných a populárnych článkov v domácich a zahraničných časopisoch a zborníkoch. Je predsedom redakčnej rady časopisu *Pamäť národa*, členom redakčných rád časopisov *Historický zborník*, *Viera a život*, *Duchovný pastier*, *Impulz* a *Proglas*.

ISBN 978-80-969296-6-5

9 788096 929665